

ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
PRACE UKRAIŃSKIEGO INSTYTUTU NAUKOWEGO
TRAVAUX DE L'INSTITUT SCIENTIFIQUE UKRAINIEN

TOM — XV — VOLUME

СЕРІЯ ІСТОРИЧНА, КНИГА 2. — SERJA HISTORYCZNA, ZESZYT 2. —
SÉRIE HISTORIQUE, LIVRAISON, 2.

УКРАЇНСЬКО-МОСКОВСЬКА ВІЙНА 1920 РОКУ В ДОКУМЕНТАХ

Ч. I.

(ОПЕРАТИВНІ ДОКУМЕНТИ ШТАБУ АРМІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ)

З ПЕРЕДМОВОЮ І ПІД РЕДАКЦІЄЮ ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ
ГЕНЕРАЛА В. САЛЬСЬКОГО

ДОКУМЕНТИ ВПОРЯДКУВАВ ГЕНЕРАЛ П. ШАНДРУК

ВАРШАВА

1933

WARSZAWA

ВСТУП

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ПОДІЙ ДО 6 ТРАВНЯ 1920 РОКУ В ЗВ'ЯЗКУ З СТВОРЕННЯМ СПІЛЬНОГО УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ФРОНТУ ПРОТИ МОСКВИ.

Підписання між Урядами Української Народньої Республіки та Річи Посполитої Польської політичної угоди і воєнної конвенції.

На початку року 1920 воєнна ситуація склалася для більшовиків так: вони мали проти себе замкнену в Криму армію генерала Врангеля, нашу Армію в своєму заплілі, фронт на заході проти Польщі й обсервацію в бік Румунії. Вважаючи за найнеприятнішого свого ворога Польщу, більшовики проти неї скерували свою увагу і сили. Щоб замаскувати приготування свої до нападу на Польщу, більшовики запропонували їй мирні переговори, бож фактично обидві держави перебували в стані війни ще від початку 1919 року. Але з огляду на більшовицькі тенденції, між ними і Польщею до миру не дійшло. — навпаки, більшовики почали стягати значні сили на Західній фронт. Загрожена війною Польща пристала на союз з Урядом Української Народньої Республіки. 21 квітня переговори були закінчені підписанням умови про визнання Польщею Української Народньої Республіки незалежною державою та про збройний союз у боротьбі проти Москви. 24 квітня була підписана конвенція, яка передбачала умови воєнного співділення Союзників та матеріальну допомогу для Армії УНР з боку Польщі.

Армія УНР в Зимовому поході. Організація 2 і 6 стр. дивізій.

Від 6 грудня 1919 року Армія УНР перебувала у ворожому заплілі, спочатку Делікіїнському, потім більшовицькому. З настанням весни з одного боку, з другого — завдяки тому, що більшовики після розгрому Делікіїна вже трохи відсилися, перебування Армії на Україні було для неї дуже небезпечне. Червоні московські війська намагалися остаточно її знищити, але саме тоді, в кінці березня, Армійське Командування одержало від Головного Отамана директиву, щоб іти на захід до Польського фронту.

РЕДАГУЄ: СЕКРЕТАР,
ПРОФ. Р. СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ.

В ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ, ЧАРНЕЦЬКОГО 26.

Серед матеріалів до історії великої національної революції на Україні займають дуже поважне місце документи, що належать до подій воєнних 1920 р. Маючи на увазі видати бодай головніші з тих документів, Український Науковий Інститут друкує в цьому томі оперативні документи Штабу Армії Української Народньої Республіки.

Упорядження документів переведено у Військово-Історичному Бюро Річи Посполитої Польської, і за його допомогою появляються вони в друку.

Шефові Бюра, Панові Генералові Ю. Стахевичеві, Дирекція Українського Наукового Інституту і впорядчники складають найсердечнішу подяку.

ПЕРЕДМОВА.

Оперативні документи Штабу Армії Української Народньої Республіки друкуються в порядку хронологічному. Належать вони до виразно обмеженого в часі періоду боротьби Української Армії (літня й осіння кампанії 1920 р.), а саме: від повороту її з „Зимового походу“ (6. V. 20 р.), коли Армія стала співділати з Арміями Річи Посполитої Польської, аж до дня переходу за Збруч (21. XI. 1920 р.), де вона була інтернована.

Документи розміщено в 6-ти розділах, з них кожний обіймає перебіг часу, протягом якого розвивалася від початку до кінця операція Армії, що внутрішнім своїм змістом творить цілість і своїми завданнями та характером провадження її відрізняється від операцій попередньої та наступної. Щоб улегшити орієнтування та користання з документів, кожний із цих розділів попереджує схема і короткий нарис загальної військової ситуації та перебігу самої операції, до якої належать документи цього розділу. Рівнож із цією метою у вступі подано короткий огляд подій, що звязані з творенням спільного Українсько-Польського фронту.

Збірка і впорядкування цих документів тривала кілька років, бо приходилося їх збирати з різних справ (т. зв. „діла“) різних штабів і від окремих осіб, яким за надіслання документів належить подяка та шире признання. Малося на увазі зібрати всі документи, що містили дані про: ворога, свої сили й засоби, оцінку Армійським Командуванням ситуації та його оперативні накази, директиви, зарядження і т. п. Доводиться ствердити, що ніде в актах не віднайдено слідів директив, які одержувало Командування Армією від п. Головного Отамана, Уряду УНР, Начальної Команди Військ Польських, яка керувала тоді цілим фронтом. Нема також книжки словесних заряджень Армійського Командування, якої,

можливо, й не провадитися; нема щоденника воєнних подій і матеріалів з даними про моральний стан війська. Але оперативні накази почастило зібрати всі, починаючи від 16. V. 20 р., коли Штаб Армії почав видавати їх регулярно. Трудно категорично твердити, що тут зібрано всі оперативні і розвідчі звіти.

Ці документи передруковано без якихнебудь змін, цілком додержуючи транскрипції оригіналів, залишаючи без змін навіть часом безсумнівні помилки і т. п.

Першим завданням видання цієї збірки є врятувати документи від руйнуючого діяння часу (вицвітання, тління паперу, і т. п.). Вже й тепер багато з них тяжко було відчитати: доводилося користати з лупи. Нема сумніву, що невідповідні, внаслідок перебування на еміграції, умови переховування документів моглиб спричинитися до цілковитого їх знищення.

По-друге, малося на увазі цією збіркою заохотити окремих осіб надсилати документи, яких, можливо, нема в збірці, а які знаходяться на руках, а також подати приклад частинам та відділам Армії (дивізії, куріні) до подібної збірки. І колиб останні теж почастило видати друком, то для майбутніх дослідників воєнної боротьби булоб заховано матеріал величезної вартости.

Нарешті, видрукування цих документів робить їх приступними ширшому загалові, що, можна сподіватися, спонукає багатьох і полегчить їм написання своїх мемуарів, опертих на документах, або заохотить до опрацювання історії української боротьби за увесь цей час чи за окремі її моменти.

Знов таки, подання до загального відома впорядкованих історичних документів забезпечує в найбільшій мірі об'єктивність у майбутніх історичних дослідках. Відомо, що найтяжче писати історію тим, що робили її, і, на жаль, доводиться ствердити, що властива кожній воєнно-історичній праці критична аналіза подій та поступовання учасників цих подій розростається внаслідок понесеної поразки до необмежених розмірів, до бажання всіх і все ганити. Такого характеру історичні праці малиб наслідком неправдиве освітлення всього перебігу боротьби та діяльності окремих її учасників. Видрукована, всім

приступна збірка документів у значній мірі гарантує від такої суб'єктивності.

Отже, найповніше зібрати, впорядкувати та, видруквавши, заховати документи з нашої боротьби — така думка весь час світила впорядчикам цієї збірки.

25 січня 1933 р.

УВАГИ:

- I. Примірник оригінальних документів, копії яких подано в цій книжці, переходується в Бібліотекі імені С. ПЕТЛЮРИ в Парижі.
- II. Всі документи перенумеровано в порядку їх уміщення в цій книжці.
- III. Умовними знаками біля ЖЖ позначено копії документів, оригінали яких:
 - „оз“ — написано олівцем звичайним.
 - „ох“ — „ „ гемічним,
 - „прк“ — „ „ через кальку,
 - „пкм“ — „ „ через кальку на машині.
 - „мащ“ — „ „ на машині перший примірник.
- IV. На поданих копіях документів уміщено всі підписи, що знаходяться на відповідних оригіналах, при чому біля підписів невласноручних зазначено: „надруковано на машині“, або „написано чужою рукою“, а біля підписів власноручних ніяких аднотаций не зроблено.
- V. З огляду на те, що Армія У.Н.Р. в році 1920 користалася з мап російських (1:84.000, 1:126.000 і 1:420.000) та польських (1:200.000), в „Показнику назв“ у дужках подано назви географічних об'єктів у чужомовній транскрипції відповідно до згаданих мап.

Большевики намагалися перехопити Армію під Балтою й Ольгополем, і тому в цьому районі мала Армія тяжкі бої, з яких одначе виїшла переможно й, поспішаючи, рушила на північний захід.

Біля 3500—4000 вояків Армії УНР, що не могли вирушити разом із Армією в Зимовий похід, перебували або в таборах інтернованих у Польщі, або були конфіновані в Кам'янці Подільському та околицях.

Ще в землі 1919/1920 рр., коли виявилось, що з початком весни війна большевиків із Польщею неминуча, в тягу переговорів між Українським і Польським Урядами була поставлена на порядок денний справа організації з згаданих вище контингентів українського воїнства військових частин. Щоб надати тим частинам, як і цілій Армії, форму одноцілої організації, Військове Міністерство виробило нові штати, за якими Армія мала складатися з трибригадних дивізій із відповідною артилерією та до сять міцною дивізійною кіннотою, інженерними частинами й службами. Для поповнення лівійних одиниць людськими резервами було спроектовано формування запасних бригад, які крім того мали бути територіальними військово-адміністративними органами.

Таким чином у м. Берестю було започатковано формування 6 стрілецької дивізії і на укомплектування її було призначено всіх інтернованих у Польщі вояків, там же було започатковано формування 6 запасної бригади. Формування 6 стрілецької дивізії згідно з наказом Головної Команди з дня 8 лютого № 1 покладено було на Генерального Штабу Полковника М. Безручка. З огляду на те, що місцем формування було призначено Бересте, праця організаційна відбувалася в умовах розмірно сприятливих. На день 25 квітня, себто з початком наступу на Україну, дивізія складалася з двох підотних бригад — 15 і 16, артилерійського полку, саперної сотні, кінного дивізіону й посідала всі служби; загальний стан дивізії був такий: старшин 239, козаків 1886, коней 346, гармат 4, кулеметів 36.

В Кам'янці Подільському провадилося формування 4 стрілецької й 2 запасної бригади. Формування 4 стрілецької бригади згідно з наказом Головної Команди з дня 11 лютого 1920 р. № 3 було покладено на отамана О. Шаповала і для поповнення її було використано склад 1-го піхотного Рекрутського полку.

Крім того, в повітах Ямпольським і Могилівським було зорганізовано певні відділи, що склалися з напівпартизанських загонів. Ці відділи оперували у ворожій запліді, приєднуючи до свого складу поодиноких українських вояків, які, перехорували на тиф, перехорувалися в цьому районі перед лівійцями та большевиками. В лютім-березні все це об'єднав

у Окремії стрілецькій бригаді полковник О. Удовиченко і стягнув до м. Могилева. Під натиском большевиків бригада з боями відійшла на лінію польського фронту, при чім зайняла відтинок фронту на шістьох від Польського Війська і депо на схід від лінії м. Калюс — м. Нова Ушиця, співділяючи з 18 польською дивізією. Полковник Удовиченко поновив бригаду охотниками з місцевих і тих українців, які були насильно мобілізовані депікінцями і в складі загону генерала Бредова підійшли до фронту в районі м. Нової Ушиці. Крім українців у складі того загону були донські й кубанські козаки, які вступили до бригади цілими відділами, щоб боротися за українську державність до часу, як матимуть змогу відвантажити боротьбу з Москвою за державність власну¹⁾. Наказом Військового Міністра з дня 20 березня 1920 р. № 119, 4-у й Окрему стрілецьку бригаду було зєднано і перейменовано в 2-гу²⁾ стрілецьку дивізію і командиром її було призначено полковника Удовиченка. Ситуація на фронті не дозволяла полковникові Удовиченкові на спокійну організаційну працю, через вимагала вживати дивізію до бойових ділянь, тому її було відведено дощ³⁾ на захід і зосереджено в районі мм Жванчик—Совозець—с. Давид—Велика і Мала Побійні—Іванківці—Голозубиці. З огляду на те, що в цей район не був прикритий, бойові сутички з ворогом продовжувалися, при чім головний тягар бойової праці впав на кінноту. Таким чином, ще перед підписанням умов з дня 21 квітня ситуація на фронті створила konieczність бойового співділення війська Українського та Польського. На день 25 квітня 2 стрілецька дивізія складалася з двох стрілецьких бригад — 4-ої і 5-ої, артилерійської бригади, кінного полку, інженерного кур'єра та служб; загальний стан дивізії був такий: старшин 317, козаків 1462, коней 407, гармат 7, кулеметів 29.

Отже, в наступі на Україну взяли участь 2 наші дивізії в складі: старшин 556, козаків 3348 при 11 гарматах, 56 кулеметах.

Большевицькі сили на Українському фронті перед початком наступу

Союзників.

Большевицькі сили на Українському фронті становили XII і XIV армії. XII армія тримала фронт на Волині, маючи свою оперативну базу в Київі, XIV армія тримала фронт на Поділлі, базуючися на Жмеринку.

¹⁾ Бригада в Березні складалася з наступних відділів: 1-ий піхотний полк, Окремії Галицький кур'єр, 4 Галицька бригада, Донський кінний полк, Білий відділ полк, 6 Галицького, Кінний відділ полк, В. Смага. Кінна сотня кубанців сотн. О. Юшківца, Артилерійський дивізіон, Інженерна сотня.

²⁾ Наказом Головної Управи Війська УНР № 35 в дня 29. У., 2 стрілецьку дивізію перейменовано було в „3 Залізну стрілецьку дивізію“.

XII армія складалася з дивізій: 47, 7, двох бригад 17, 58 дивізії та 1 бригади кінноти. XIV армія складалася з дивізій: 44, 45, 60 і 41 та одної бригади 7-ої й одної бригади 21-ої дивізій. Обидві армії лічили понад 16.000 багнетів і 4000 шабель.

Наступ Союзників і поворот Армії УНР з Зимового походу.

Після підписання 24 квітня воєнної конвенції польські війська wraz із обома українськими дивізіями 25 квітня розпочали енергійний наступ на цілм українським фронті: від Дністра до Припяти. Головний удар було нанесено XII сов. армії, яку було цілковито розбито, і вона, майже не ставлячи опору, відійшла за Дніпро. XIV армію було рівнож розбито, та не була вона остаточно дезорганізована і тому відходила на схід із боями. 2 стрілецька дивізія в складі VI польської армії наступала на Моглаїв, який захопила 27 квітня, а 2 травня зайняла на цьому відтинку фронту лінію с. с. Борівка-Рознатівка, маючи вліво стичність із 18 польською дивізією в с. Моївка. 6 стрілецька дивізія в складі III польської армії 7 травня увійшла до м. Київ¹⁾.

2 травня Армія УНР, що згідно з наказом Головного Отамана прямувала з большевицького запілля назустріч українським та польським військам, які наступали з заходу, щасливо сфорсувала залізницю в районі на південь від дуже міцно обсадженої червоними ст. Ванярки. Остаточо розбиті на цьому відтинку, большевики відійшли на південь, а Армія 5 травня зосередилася в районі с. с. Грушка—Окниця—Трибушівка—Вербка—Дзигівка—м. Ямпіль, занявши таким чином фронт правіше VI польської армії.

¹⁾ Стела № 1.

РОЗДІЛ I.

АРМІЯ УНР В ОБОРОНІ СВОГО РОЗТАШУВАННЯ.

(6. V. — 12. VI.).

На день 7 травня¹⁾ польські війська на Україні, підготовляючися до дальшого наступу, затрималися на лінії м. Крижопіль—м. Липовець—м. Сквиря—м. Біла Церква—м. Канів—р. Дніпро до м. Червоної. З огляду на те, що на Північному польським фронті більшовики розпочали офензиву й мали спочатку успіх, польські частини на Україні часом перейшли до оборони з метою закінчити ліквідацію більшовицького наступу на півночі. Така ситуація продовжувалася аж до 1 червня, коли надійшла й розпочала бойові дії кінна армія Буденного. 5 червня Буденному вдалося прорвати в районі м. Самгородка фронт VI польської армії і він рушив у напрямку на Бердичів—Житомир. Одночасно з проривом Буденного розпочали більшовики значними силами наступ на крила III польської армії — в районі м. Білої Церкви та в районі с. Злодіївка (на північ од Київів).

Після кількадецного спокою на фронті Армії УНР по її виході з ворожого заїлля більшовики відновили свій фронт і почали щоденними атаками непокоїти наші частини, що перешкоджало організаційній праці, яка власне тоді була головним завданням Армії перед дальшими операціями. Щоб уникнути втягнення в бої, Командуючий Армією наказав дивізіям відійти на захід за р. Марківку. Хоч Армія все одно перебувала в бойовій стичності з ворогом, то всетаки було використано всі можливості, щоб не репробоводити в першу чергу переорганізацію частин, які прибули з Зимового походу, а разом із тим було розпочато підготовку кадрів для прийняття мобілізованих, щоби втілення їх доконати вже після переорганізації на підставі нових, вироблених Військовим Міністерством, організаційних норм. Крім того, було з різних частин сформовано нову Херсонську дивізію, яка вже 21 травня в складі 2 піхотних курнів, одної батареї й кінного полку взяла участь у бойових діях. Наступним завданням була справа організації забезпечення Армії. В другій половині травня почало

¹⁾ Схема № 1.

надходити різне шаймо, доставлене Союзниками згідно з умовою, але не в такій кількості, щоб можна було задовольнити всі потреби Армії, а зокрема потребу в набоях.

15 травня було оголошено мобілізацію двох річників 1897 і 1898 в Могилівському, Ямпільському і частині Ново-Ушицького повіту, причім мобілізацію провадили частини Армії. Мобілізацію було закінчено 27 травня. Склад Армії після мобілізації на день 1 червня подано нижче.

Від часу прибуття Армії діяння на її фронті носили характер оборонний. У зв'язку з заміреним продовженням наступу на цілому Українському фронті Армійське Командування видало про це наказ № 90 з дня 16 травня, яким властиво й розпочинається систематичне видавання наказів та оперативних розпоряджень. Ситуація проте на цілім протибольшевицьким фронті не сприяла загальному наступові, тому Армія покищо продовжувала лише забезпечувати район свого розташування. Так було аж до дня 12 червня, коли вперше згадано в наказі про наслідки прориву Буденного й наказано відворот на захід у зв'язку з відходом польських військ.

№ 1. СКЛАД АРМІЇ У. Н. Р. на 6 травня¹⁾.

	старп.	козак.	ку'ем.	гармат
Запорозька дивізія (Отаман Гулий)	140	1100	25	6
Волинська дивізія (Отаман Никошів)	100	950	22	2
Білівська дивізія (Отаман О. Тютюнник)	110	840	20	4
Галицька кінна бригада (Отаман Шепарович)	90	620	6	—
Окремий кінний полк (Полковник Чижевський)	27	170	4	—
Кінна сотня Штабу Армії	12	160	4	—
Разом	479	3840	81	12

Бойовий стан Армії: багнетів 2.100, шабель 580.

№ 2 („..."). Комдівам Запр. Київськ. Волинської і кінної бр.
4/V. 21 год. 25 хв. Альтапка.

Ворог мається в Колоденці, Томашполі, і обози в Комаргороді. Ворожі обози сьогодні з прикриттям втекли в напрямі на Горячківку.

Наказую дивізіям до ранку 5/V. зосередитись: Білівської в селі Клемівка. Запорізької — Нетребовці, Волинської — Ст. Петранівка і Жугастровська. Кінна Галицька бригада, Чорномор. полк і Штадарм — с. Яланець. Полку Чернях Запорозжців перейти до ранку в с. Ігнатівка, про що

¹⁾ Складено на підставі різних документів і спогадів учасників.

Комдиву Запорізької зробити розпорядження. С прибуттям негайно до-
нести. В випадку зустрічі з ворогом атакою опрокинуть його.

Первогвір підписав Командарм УНР Отаман Ом.-Павленко.

№ 3 (.02"). Всім Комдівам і Галицькій кінній бригаді.

6. V. 920 18 год. 30 хв. с. Кочківка.

1. Маються відомости, що ворожий відділ напав на наші обози
в районі Ольшанки і заняв Ольшанку. Відомостей від кінних частин від-
носно району Ямполь ще не отримано.

2. Наказую:

Київській дивізії коли мається небезпека ротащування в Вільшанці,
перейти сьогодні вечером а при спокії завтра з ранку в район Подлісов-
ка—Китроси, Запорізької — тримать район Кочківка—Писарівка Во-
ложська. Волинської залишитись в с. Вербки. Галицькій кінній бригаді
і Штабу Армії в с. Добрянка. Від кінної бригади виставити кінний відділ
в с. Севериновку.

3. Розвідку провадить дивізіям: Київській на південь і південний
схід, Волинській на схід, Запорізькій на північ і північний схід.

4. Штаб Армії до 20 години в с. Кочківка а після переїде в с. Доб-
рянку.

5. На завтра коли не буде відміни призначаю в с. Кочківка в Шта-
діві Запорізької на 11 години зізд комдивів.

6. Донесення надсилати через Штаб Запорізької дивізії в с. Кач-
ківку. Отаман Ом.-Павленко. За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 4 (.02"). Командуючому Волинською дивізією. зразок Командую-
чому Запорізької дивізії.

По наказу Командарма посилаю повідомлення і оголошення Комдіва
Запорізької. Ви маєте оголосити, що 6/V в 20 години до Штабу армії при-
був звязок від кінного полку отряду полковника Удовіченко. Кінний полк
цей стоїт в с. Бабчинцах. Командарм прохає цей полк перевести в Яла-
нець. Для звязку з Київською дивізією сьогодні 7/V в 7 год. Чорномор-
ському кінному полку перейти в с. Китроси з метою вийти в звязок з Ки-
ївською дивізією. Комдиву Запорізької повідомити командка Чорномор-
ського про вирух. Ямполь 6/V занятий нашою кіннотою. В с. Добрянка як
резерв буде ротащована кінна Галицька бригада, якої також буде даний
наказ вийти в звязок з Київською дивізією і доглядати наше праве крило.
Штаб Армії с. Добрянка. 7 квітня¹⁾ 1920 р. ч. 180.

За Нач. Штабу Армії Полковник Ткачув.

№ 5 (.02"). Комдівам Запорізької, Волинської, Київської і Галицької
кінної бригади.

9/V. 920 с. Русава.

Полковник Дозуд передав наказ Командарма аби всі дивізії і кінна
бригада призначили і негайно вислали кінні відділи вперед для негайного

¹⁾ Очевидно „травня“.

спавовання найбільшої території. Полковник Долуд рахує таким терепом протяг в 25—50 верст (одня, два переходи).

По відомостям Мясківка і Вапнярка заняті поляками.

В розвиток цього рахування необхідним дівізіям цю справу провадить в напрямках: Запоріжської — Джугастра, Гарячківка, ст. Рудниця; Волинцям — Ольшанка, Дмитрашівка, Пешанька, ст. Попелухи; Київцям — Трибушівка, Болган, Студенне, Бештанків, ст. Кодима і Галицькій бригаді — 1) вздовж Дністра на Каменку і Рашків і 2) на Окницю, Хрустова, Загнідків, Шершенці.

За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 6 („ос“). НАКАЗ по Військам Армії У. Н. Р. ч. 90.

с.д. Добрянка.

Мала 3 в. в 1“.

16. V. 1920 р.

I. Розвідкою виявлено, що с. В. Косниця вільна від ворога. Селянин, що возив комуністів в с. Грушки подає, щ там скупчилась 13 комун. дівізія кількістю до 1000 чоловік з 70 кулеметами і з гарматами. В с.а. Казенное по однім відомостям: ворога немає, а по другим — ще єсть і перед селом виставлені дві застави. Перед с. Вільшанка теж стоїть ворожа застава. Між комуністами йдуть балачки, що вони мають звільнити Правобережну Україну.

II. Завдання нашої Армії: закріпившись на буграх перед лінією с. с. Шляхетська—Кетроси—Вольфантівка, енергійно приготувитись для дальнішого просування в напрямку на ст. Бірзулу, для чого вести глибоку агентурну розвідку на район Дубоссари—Аванієв—Ольвіополь—Балта—ст. Слободка.

III. Н а к а з у ю:

1) фронтовим дівізіям закріпитись на лінії бугрів, що впереді балки с. с. Шляхетська—Верба—Кетроси—Вольфантівка і вести військову розвідку згідно наказу ч. 88.

2) глибоку агентурну розвідку лучшими агентами вести:

Київській дів. — в секторі Дубоссари—Каменка—ст. Бірзула,

Запор. дів. — вздовж залізниці Кодня—Бірзула і на район Балта—Аванієв,

Волинській дів. — район залізниці Балта—Любашівка—Голта, район Ольвіополя,

3) всім частинам в найкоротчий термін зменшити до мінімуму свої обози і перевести в строй всіх, кого тільки можливо.

Г. в. о. Командарм Отаман Тютюнник.

№ 7 („лрк“). ПРИКАЗ по військам Армії У. Н. Р. ч. 91.

Добрянка.

(Мала 3 в. в 1“).

16. V. 20 р.

I. Обстановка: Запор. див. в 19 год. доносить, що ворог в 18-ій год. повів наступ із с. Казенная на с. с. Кетроси і Підлісівка. Наші передові часті під натиском ворога відійшли на бугри, що на захід від цих сел. Від Волин. див. донесення не одержано

II. Загальне завдання: Армії наказується 17. V. до 12 год. повернути становисько на буграх по приказу ч. 88.

III. Частні завдання:

- 1) Запор. див. з розвітом 17. V. переходити в протинаступ і вибити його з сіл і зайняти позиції для оборони їх.
- 2) Волин. див. 17. V. тримаючи за собою бугри на схід від с. Верба, увійти в оперативний зв'язок з Запор. див. тримаючи за правим крилом своїм оден кінний полк.
- 3) Київська див. до повернення старих становиська виставляє негайно охорону на лінії бугрів на схід с. Глембічек до перехресття доріг Ямпіль — м. Вербецька, Северинівка — Ратушна (включно), негайно входить в зв'язок з впереди стоящими частинами Запор. див.
- 4) Штадарм — с. Добрянка.

Т. в. о. Командарма У. Н. Р. Отаман Тютюнник.

№ 8 („ох“). Таємно. НАКАЗ по Арм. Військ. УНР. ч. 91-а.

с. Качківка. (Мапа 3 в. в 1“). 17. V. 20 р. 20 год. 30 хв.

I. Обстановка: 1) Запор. дивізія 17. V. 17 год. протнаступом зайняла с. с. Підлісівку і Кітроси. Ворог відійшов на с. Казенная. 2) Від 3-го кінного полку донесення про наслідки бою під с. Вольфанівкою не одержано. 3) Волинська див. займає с. Вербу.

II. Загальне завдання: Армія 18. V. продовжує наступ і виходить на лінію с.с. Грушка, с.л. Казенная і с. Ольшанка, забравши позицію на схід від цих сіл.

III. Частні завдання: 1) Запор. див. з ранку 18. V. займає сильними пішими відділами при кулеметах бугри на схід від Підлісівки і Кітрос і кіннотою при піддержці піхоти та артилерії продовжує наступ на с. Казенную і займає його. 2) Волинська див. одночасово з наступом Запор. див. займає с. Ольшанку і забезпечує її. Тримає зв'язок з 12-ю (частями) польської дивізії. 3) Київська див. до 8 год. 18. V. скупчується головними силами в с. Северинівка і кіннотою займає с. Вольфанівку і Янкудово і веде розвідку для дальшого наступу на с. с. Велика Косиця, Грушку і с.л. Казенная. По зав'язттю сіл забезпечує бугри на схід від них. 4) Штадарм — с. Качківка.

IV. Звертається увагу на своєчасну присилку донесень дивізіями.

Командарм Отаман Тютюнник.

№ 9 („ох“). Таємно-оперативний. НАКАЗ по Військам Армії УНР.

ч. 92.

с. Северинівка. (Мапа 3 версти в 1“). 19. V.

I. Київська див. вчора вибила ворога кількістю в 300—350 чол. із с. Вольфантівки і бугрів, що на схід від неї, а ворог, що перейшов в наступ на Запоріжців в Кітросах був відбитий. Взагалі ворожий відхід обозначився в напрямку на район Грушка—Окниця. Займає ворог також бугри, що на схід від Вільшанки.

Наші частини до вечера заняли: Київська див. лінію бугрів на схід від Вольфантівки і Вел. Косицю, а кіннотою с.л. Казенную, Запор. див. правдоподібно бугри вліворуч від Київців, Волинці — бугри від Вільшанкою.

II. Маючи на увазі недохват набоїв, армія активно боронить лінію бугрів впереді балки з с. с. Шляхетське, Кітроси, Вольфантівки, забезпечуючи себе кінними відділами по лінії с. Казенна—Вільшанка.

III. На сьогодні 19. V. н а к а з у ю:

- 1) Київській див. до год. 10 змінить Запоріжців і зайнять для активної оборони вчасток бугрів впереді району Вольфантівка—Кітроси (вкл) з кінним відділом в с. Казенний. Розвідку провадить в секторі Грушка—Підлісівка—Требушовка. Штадив — с. Підлісівка.
- 2) Волинській див. активно боронить лінію бугрів вліворуч від Київців впереді балки з с. с. Шляхетське, Вербки і с. Вербовецька, забезпечуючи себе кінним відділом в с. Вільшанці. Розвідку провадить на Требушовку і Дмитрашівку. Штадив — с. Вербка.
- 3) Запор. див. по зміні Київцями зосередитись яко армейському резерву в с. Кочківка. Штадив — с. Кочківка.
- 4) Штаб Армії — с. Добрянка.

Т. В. о. Командарма Отаман Тютюнник.

№ 10 („оз“). Всім Комдівам.

21/V—920 с. Добрянка. Сьогодні 9 годин ранку Штаб армії переїзжає в м. Ямполь (будинок зіда мирових судів). В с. Добрянка залишається телефонічний вартовий пост, вартовий старшина поста від Штабу Армії з необхідним звязком. Для зміцнення цього поста наказується вислати до цього поста одного старшину і козака від кожної дивізії до часу відкриття поста.

Підпис нечиткий.

Наступне оперативне донесення Штабу Армії (без дати, але зі змісту видно, що вислано його було 19 травня) характеризує ситуацію з станом бойового забезпечення Армії:

№ 11 („оз“). Оперативне донесення зі Штабу Армії.

На підставі повідомлення 12 польської дивізії від 17. 5 передане через майора Адамовича про намір ворога перейти в протинаступ з району Попелюхи і Жабокрич в напрямку на Крижополь і висловленого бажання комдіва 12 польської дивізії про наступ на ст. Попелюхи армія УНР 18. 5 перейшла в наступ на фронті сс. Вербка Вольфантівка. На сему відтинкові ворог відступив і до вечера 18. 5 наші частини осягнули лінію с. Казенна-Грушка. Ворог відійшов в напрямку на ст. Окниця і Кузьмин. Від комдівів отримано донесення, що за повним браком набоїв до гармат і рушниць розвиток припинено. Значну кількість гармат, кулеметів за відсутністю набоїв виведено із строю і відведено в тил, на сей підставі військам приказано угруповатись в районі Вербка-Вольфантівка, тримаючи за собою бугри на схід від них. Примушений зазначити що в разі не одержання до вечера 20. 5 необхідні кількості для значного бою опневих припасів, армія примушена буде маневруючи відійти на попередні свої становища. За послідні штурмові бої, армія завдяки головним чином відсутності набоїв має великі втрати в людях і конях.

Командарм Генерал Ом.-Павленко. Наштадарм Полковник Долуд.

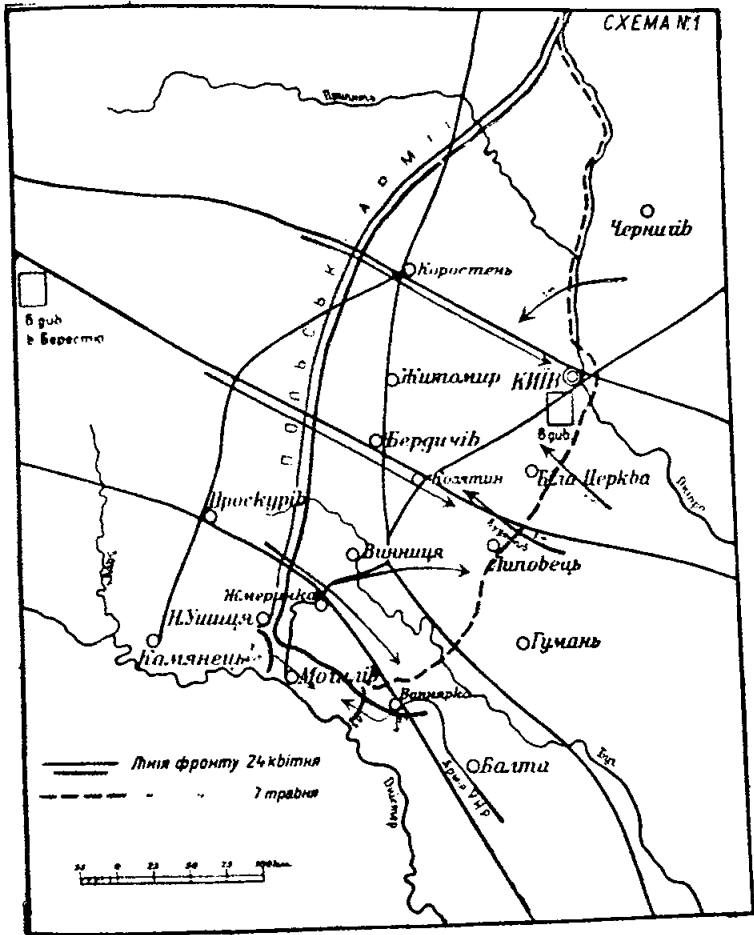
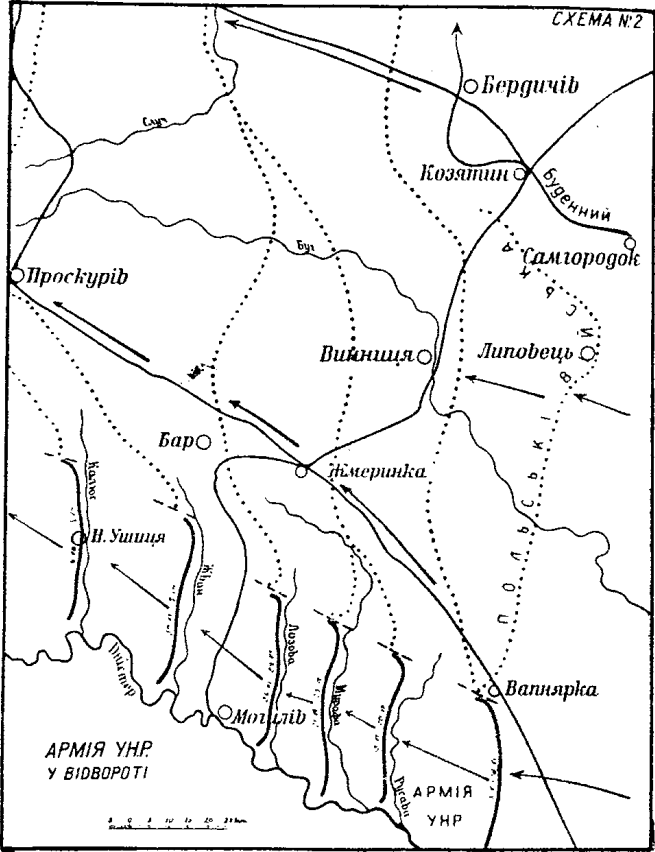

СХЕМА №2

22 травня вперше розпочинає Штаб Армії видавати оперативні звіти.

№ 12 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 22 травня.

Сьогодні о 3 годині ворог липим відділом з гарматами повів наступ в районі Сл. Шляхетської і с. Джугастри, але був відбитий. Останній час перестрілка стежей і рідка гарматна стрілянина. ч. 211.

Наштадарм Дієвої Генштабу Полковник Ліпко.

№ 13 („ох“). Негайно. Командіру кінного полка 2 стр. дивізії.

23. V. 20 р. с. Качківка 11 год. 30 хв.

Ворог на всьому фронті Армії УНР і на фронті сусідньої з нами 12 польської дивізії перейшов внаступ і ведеться бій за район сел вздовж р. Марковки від Сл. Шляхетської до Дністра.

Наказую негайно перевести Ваш полк в Сл. Добрянку, де він злучившись з кінно-горним дивізіоном Алмазова під загальним керуванням Полковника Алмазова складе армійський резерв.

Про прибуття негайно донести в Штаб Армії в с. Качківку.

Командарм Дієвої Отаман Ом.-Павленко.

№ 14 („ох“). Негайно. Командіру кінно-гірного дивізіону Полковнику Алмазову.

Командарм в відміну розпорядження, що було зроблено через Начдіву Запорожської перейти в с. Качківку з Вашим дивізіоном наказує негайно зв'язавшись з Кінним полком 2 стр. дивізії (полк. Удовіченка) в районі Дзигівки, негайно перейти в с. Добрянку, де разом з вищезазначеним полком під Вашим керуванням має скласти армійський резерв. Про виконання донести в с. Качківку.

23. V. 920 11 год. 45 хв. с. Качківка.

Наштадарм Полковник Стефанів.

№ 15 („ох“). Негайно. Комдіву Волинської.

23. V. 920, 11 год. 50 хв. могила, що півтори верстви на півд. зах. від с. Качківки.

Київська дивізія під напором ворога в кількості до 300—400 чоловік 50 кінних і 2 гармати відійшла і займе бугри на захід від Підлісівки і на північ від Вольфантівки с 3 кінним полком по балці, що йде з Підлісівки на Качківку.

Зараз дані словесні директиви Комдіву Запорожської або він в порозумінні з Вами розвернувшись за Вашим правим крилом повів наступ на район Кітроси вкл.—Сл. Вербовецька вкл.

Вам Командарм наказує об'єднавши під своїм керуванням Запорізьську і Волинську дивізії Волинською дивізією перейти в рішучий наступ на ворога вліворуч від Запоріжців, тримаючи зв'язок з Поляками і використовувати їх допомогу (коли можливо) гарматною підтримкою.

Про загальні Ваші розпорядження і час переходу в контр-наступ Командарм буде чекать донесень. 216.

За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 16 (..ox⁷). Оперативний звіт до 12 год. 23 травня 1920 р.

Зараз Київська дивізія перейшла в контрнаступ і вже заняла Сл. Підлісівську і веде наступ далі. Ворог панічно втікає. Ведеться далі наступ на Підлісівку. ч. 278.

Наштадарм Дієвої Полковник Стефанів.

№ 17 (..ox⁷). Ситуаційний звіт до 14 годин 23 травня.

Сьогодні з розсвітом ворог в великій кількості розпочав наступ на фронті всієї армії и доси ведеться упертий бій із-за володіння лінією бугрів впереді р. Марковки і сел що на балці вздовж цієї річки. Дивізії вже де кілька раз переходили в контр наступ на ворога опанованого ціми буграми вриваючогося в села. Зараз для підтримання фронтних дивізії і контратакі вводяться всі резерви. Недохват технічних засобів сильно відбивається на наших частинах особливо на кінноті, яка по декілька раз на добу пускається в атаки і несе значні втрати в людському і кінському складі. Гарматні набої що надіслані в армії на 15% зовсім не здали до стріляння, а більшість із останніх зовсім не розривається. Всього було надіслано 290 набоїв, які за сьогодні будуть розстріляні. Прошу про негайну надсилку в більш значній кількості. ч. 219.

Командарм Генерал-Хорунжий Ом.-Павленко.

№ 18 (..ox⁷). Негайно. Таємно. Комдівам Запорізької, Волинської і Київської.

23. V. 920 17 гд. 30 хв. с. Качківка.

Наступом дивізії ворог вибитий із сел що вздовж р. Марковки, зараз він зупинився ще на буграх, що впереді цієї річки, но під напором наступаючих наших частин в деяких місцях починає відход.

Наказую, розбивши остаточно ворога, переслідувать його кінними відділами як мога далі.

По скінченню контрнаступа всім частинам занять свої місця, як було до сьогоднішнього боя згідно попередніх наказів.

Оперативний наказ буде надісланий пізніше.

Зараз Штадарм переходить в м. Ямпіль, а в с. Добрянка як і попередь лишається станція для прийому донесень. 220

Командарм Дієвої Отаман Омелянович-Павленко.

№ 19 (..ox⁷). Оперативний звіт до 22 години 23 травня.

Сьогодні з м. Ямполь з розсвітом ворог значними силами повів наступ на всьому фронті нашої армії і після жестокого бою коло год. 7 заняв бугри перед р. Марковкою. Поведений потім фронтними дивізіями коло 10 год. контр наступ з сел що вздовж р. Марковки за слабостю технічних засобів наслідків не дав. Всі попитки паралізувались значною кількістю кулеметів і сильним обстрілом наших частин гарматним вогнем. Праця кінноті теж була паралізована. На плечах переходивших в контратаку частин і відбитих ворогом він ворвався в сс. Кітроси, Підлісівку, Вольфантовку, чим примусив фронт дивізії перенести на бугри позаду р. Марковки. Повідомив коло 15 год. знов контрнаступ з вводом в бій всіх резервів, при-

мусив ворога після впертої оборони коло 19 год. відійти на гребень бугрів впереді р. Марківки. Продовжений контраступ з маневром кінноти після 20 год. заставив ворога в паніці відійти. Наша кіннота ворога переслідує. З 290 набоїв, що були на днях підвезені в армію після самого економного розходу майже зовсім нічого не лишилось. Також становище з рушничними набоями, якіх для нового бою не вистарчить. ч. 222.

Наштадарм дієвої Генштабу Полковник Ліпко.

№ 20 („ох“). Тасмю-оперативний. НАКАЗ по Військам Дієвої Армії УНР. ч. 93.

Ямпіль.

Мапа 3 верстви в цілі. 24. 5. 1920 год. 13 хв.

I. На фронті армії ворог тримається передовими частинами по лінії сел: Грушка, Слоб. Базьонна, Вільшанка. В останній час комуністи зміцнюють свою позицію на схід і південь від Слободи Базьонної.

Вчора ворог проявив активність переходом на всьому нашому фронті в наступ, але контр атаками наших дивізій був відбитий. Ліворуч нашої армії стоїть 12 піша польська дивізія.

II. Нашій Армії для переведення організаційної праці і поповнення активно боронити фронт по лінії бугрів на лівому березі р. Марківки від Дністра до Сл. Шляхецької включно.

III. Тому я наказую: 1) Київській дивізії з доданням 3 кінним полком активно боронити лінію бугрів на лівому березі р. Марківки від Дністра до двох хуторів що в 3 верстах на схід від села Китроси.

Розвідку до зустрічі з ворогом вести в полові межі Дністром і лінією Китроси, Трибушівка, Болган (всі включно). Штадів — с. Севернівка. 2) Волинській дивізії активно боронити лінію бугрів на лівому березі р. Марківки від двох хуторів що на схід від Китрос (включно) і до бугрів що на схід від Слоб. Шляхецької включно.

Розвідку до зустрічі з ворогом провадити в полові між лінією Китроси—Трибушівка, Болган (всі включно) і лінією Шляхецької—Христище (обидва включно). Штадів в ліску на захід від с. Вербока 3) Запоріжській та Херсонській дивізії, яко резерву армії лишитись: перший в районі с. Качківка, а другий в с. Пороги. Тримати звязок Запоріжцям з Штадівом Волинської, Херсонської з Штадівом Київської і освітлювати розіздами тили тих же дивізій Штадів Запоріжської — с. Качківка Херсонської — м. Ямпіль.

IV. Для телефоничного сполучення з штадівами засадами Штадарма виставити центральну в с. Качківці, яку мати звязаною з Штадармом в Ямполі. Дивізіям негайно сполучитись з цією центральною станцією.

V. Розграничуюча смуга між фронтним районом і армейським тилом по лінії Мала Яруга, Феліцінівка. Тамашнізь (всі включно для армейського тилу).

VI. Тилові полові для дивізій: Київської і Херсонської і Штадарма між Дністром і лінією Китроси. Доорячка, Тростянець, Янівка (всі включно), для Волинської і Запоріжської від вищезначеної лінії до району занятя польськими військами

VII. Всіх хорих і ранених відправляти в Ямпільський шпиталь.

УІІ. Надалі встановляю термінові донесення окремо оперативні і окремо розвідочні, щоб отримувались в Штабармі о 9 і 18 годинах.

ІХ. Замісники Отамана Загородський та Гулий.

Командуючий Дівою Армією Отаман Омелянович-Павленко.
Т. в. о. Начальника Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 21 („ос“). Оперативний звіт до 20 годин 24 травня.

23 травня біля 20 годин частиною Мазенинського кінного полку була атакована ворожа піхота в районі с. Вільшанки і взято біля 100 полонених. В час конвоювання полонених ворожий кінний відділ переважною кількістю після рукопашного бою відбив їх. З ранку сьогодні помічено пересовання ворожих відділів з району Сл. Казенної в бік Грушки і в бік Вільшанки. Одноразово цю перегрупіровку ворог прикривав наступом своєю незначної кількості відділа. Протягом дня рідка рушнична і гарматна стрілянина. ч. 230.

Тво Наштадарма Дівої Генштабу Полковник Ліпко.

№ 22 („ос“). Оперативний звіт 24. 5. 920 до год. 20.

По донесенням начальників і опросом полонених виявилось, що в боях 23. 5 з боку большевків значно великі сили і порівнюючи з попередніми наступами лави були в два три рази міцніші. Наступ розпочався гарматним вогнем по всьому фронті з переходом ворога в наступ первоначально на с. Кетроси, яке наші часті залишили, захоплена також була Підлісівка і Вольфанівка. Особливо сильний наступ був поведен з с. Ольшанка на с. Вербецьке на участку №№ дивізій, алеж к 11 годин ворожі лави примушені були окопатись в 500 кроках від наших лав. В 14 годин правофлангові дивізії №№ коротким наступом вірвались в Підлісівку і багетами вибили ворога з Підлісівки. Одночасно з введенням в бій резервної дивізії № перейшли в рішучий наступ, ворог був опрокинутий і кінною атакою взято до 100 полонених, які потім ворог своєю кішпотою відбив від наших коноводів. Введеними резервами і бойовими частинами успіх розвивався включно до Сл. Казенная яка к 10 годинам з боем була занята і ворог в паниці в ростиці відступив і кінний відділ № дивізії заняв с. Грушку. Сьогодні 24. 5 ворог виявив себе тільки невеликими частинами пересуванням в районі Вишнівкля і Грушки і наступом на наші передові застави. Протягом дня рідка рушнична і гарматна стрілянина на правому крилі. ч. 235.

Наштадарма Полковник Ліпко.

№ 23 („ос“). Негайно. Всім Комдівам.

25/V—920 год. 9. м. Ямполь.

Сповіджаю, що сьогодні в 15 годин Штадарму переходить в м. Дзигівка куди і належить направлять термінові донесення. Телеграфічна осередня лишається в с. Качківка. Телефоічний дріт з Качківки до Штадарма буде проложеной через Писарівку. ч. 232.

Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 24 („ох“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії Укр. Респ. ч. 95.
Постій Шт. Д. Арм. 25 травня 1920 р.

§ 1. Наказую Штабу Армії перейти до м. Дзигівки.

§ 2. Сьогодні я виїжджаю з військовою комісією до м. Вінниці для особистого докладу по військовим справам Головному Отаманові Військ Укр. Респ.

На час моєї відсутності наказую вступити в командування військами армії Командірові Київської дивізії Отаманові Тютюнникові, а після його від'їзду в 20 добовий відпуск Командірові Волинської дивізії Отаманові Загородському.

Командуючий Дієвою Армією Отаман Омелянович-Павленко.
Т. в. о. Начальник Штабу Генштабу Полковник Лішко.

№ 25 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 25 травня.

День 25 травня на фронті армії УНР пройшов в різко рушничові та гарматної стрілянини, та в мілких розвідочних подіях. З нашого боку в діючій військових частин змін не було. Штадари пересунулися до м. Дзигівка. ч. 241 Дзигівка.

Тво Наштадарм Геншт. Полковник Лішко.

№ 26 („ох“). ТАЄМНО. НА Б А З ВІЙСЬКАМ ДІЄВОЇ АРМІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ. ч. 96.

Дзигівка (мапа 3 вер. в 1"), 26 травня 1920 р. 17 год. 30 хв.

В ніч з 27 на 28 бижучого травня Запорізьській дивізії зайняти відтинки фронту від довгого яру, в началі котрого чотири літ. х... що на лівому березі р. Марківки між с. с. Підлісівка. Катроси до сл. Шляхетської включно, замінивши Волинську дивізії і частину Київської дивізії. Зміну перевести по обопільному порозумінню Начдивів Запорізької, Київської, Волинської і 12 польської, але ж закінчити її не пізніше 3-х годин 28 травня.

Після зміни Волинській дивізії відійти в армійський резерв с. Бочківку в повній готовності допомогти фронту, а частину Київської дивізії після зміни Запоріжцями використати на зміцнення відтинку Київської дивізії.

Про одержання і виконання цього наказу довести. —

Т. в. о. Командуючого Дієвою Армією Отаман Тютюнник.
Т. В. О. Начальника Штабу, Генштабу Полковник Лішко.

26 травня вперше Штаб Армії видав розвідчий звіт під назвою „Інформаційний звіт розвідочного характеру“:

№ 27 („ох“). Інформаційний звіт розвідочного характеру. 26 травня 1920 р.

І. Вісти о неприятели загального характеру. Перелозлений приказ 12 большевицької армії говорить о переході большевиків в загальний наступ на всім фронті від Дністра до Дніпра 24. V. 1920. 12 армія повинна була заатакувати нас на фронті Канів—Потік—Пустомити. Кінца армія Бу-

денного повинна розвинувшись до бою часу на фронті Тальное—Умань—Теплик оперує в напрямку на Вінницю і Козятин.

По агентурним відомостям на Одеським напрямку ворог має лише слабкі остатки 14 армії, усилені за останній час кінницею і частинно пішими відділами. Загальна кількість не перевищує десять тисяч. Одеса спішно евакується більшовиками, заблокована французькими і англійськими ескадронами. Евакуація йде на Миколаїв. В тилу більшовиків в різних місцях повстання місцевого характеру.

Перед нашим фронтом неприятель перед нами займає лінію р. Ольшанки, Вигода, Криклівці Вел. і Малі, Торшанівка, Жабокричка, Пятківка, Богданівка. Останній кінний отряд укр. більшовиків під командою Байла в силі 200 сабель. Від 24. V. неприятель держиться пасивно, підтримуючи контакт з нами лише слабкими розвідними відділами. На ст. Рудниця був брон. Ленін перевишачий силою і вооруженням всі сих пор бувши на нашій фронті больш. поїзда. 25 травня 53 полком саперами розрушений залізничний шлях на висоті Ст. Крикливської. На прочому фронті спокійно.

За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 28 („ох“). Оперативний звіт за 26/V—920.

По відтинку на схід від сел Вольфантівка, Підлісовка і Кетроси цілий день ворогом велася рідка гарматна і рушнична стрілянина, котра була визвана атакою невеличкою частиною нашого 3-го кінного полку на Слободу Базенну і що взагалі визвало у ворога велику паніку. На останньому відтинку нашого фронту панував спокій. 27 травня 1920 р. 10 год. 30 хв. Дзигівка. ч. 243.

Тво Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 29 („ох“). Таємно-оперативний. НАКАЗ Військам Дієвої Армії Укр. Нар. Респ. ч. 97.

м. Дзигівка. (Мапа 3 вер. в 1“). 27 травня 1920 р. 13 год. — хв.

Для більш певного утримання дорученою мені армією зав'язаного нею в сучасній мені фронті на казую:

1. Зміцнити фронт невеличкими вузлами сопроотивлення для застав з кулеметами, во взаїмному вогневому звязку між ними вкривши їх по буграні між р. р. Ольшанка і Марківка.

2. Перед окопами устроїти дротяні забори для чого по вимогам штабів дивізій отримати дрти від 12 польської дивізії на ст. Ванварка. Алеж між вузлами мусять бути досить місця для подій нашої кінноти.

3. Для ремонту мив і устроїства дротяних заборів лопати і сокири а рівночасно і р. р. мив брати з близьких до фронту сел.

4. Звернути увагу на розвідку і хвилювати ворога невеличкими активними випадками на всьому фронті армії, щоб безпереривно тримати ворога в паніці і не давати йому спокію.

5. Про хід праці по зміцненні позиції доносити мені щодня до 18 год. денн. указуючи що зроблено з додатком схова зробленого.

6. Про кожний активний випад і його насліддя также доносити мені.

Т. в. о. Командуючий Дієвою Армією Отаман Тютюнник.

Т. В. О. Начальника Штабу Генштабу Полковник Лішко.

№ 30 („ор“). Оперативний звіт за 27/V 1920 до 20 годни.

Від 2 години 40 хв. ворог 40—50 кінноти заатакував заставу на схід від села Шляхецької, котра під натиском ворога уступила. Зараз же поведено контратаку і ворог був відкинутий. На відтинку на захід від сел Кетроси, Підлісівка, Вольфантівка ворог весь день вів рідку гарматну та крисову стрілянину. В 15 годин розпочався наступ польських військ в напрямку на ст. Рудницю і село Пешчанку. Для охорони польського правого крила наші частини також повинні наступ на с. Вільшанку і зайняти північну частку завдяки сильному кулемитному рушничному і гарматному вогню з тороны ворога ми примушени були відійти на зад. але в 16 годин був поведений нами новий наступ і село Вільшанка збоєм було займто Мазенинським і Зализняка полками. Ворог вь повинному безпорядку відійшов частинно вь сторону села Дмитрошівка, а частку його з кулемитами укрылась на висотах на південний схід від Вільшанка. Силы ворога вь Вільшанци булы більш 400 піхоти при 27 тачанках сь кулемитами 2 гарматах 3-х дюймовых, 2-х траншейках. На прочым відтинку нашого фронту крим милких подій розвідочного характеру — без переминь.
ч. 249 Дзиговка.

Тво. Намтадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 31 („ор“). Розвідочний звіт Штабу Армії до 8 год. 28. V. 1920 р

По донесенню Київської та Запорожської дивізій на відтинку фронту Армії 27. V. 1920 ворог о 16 го дні почав поспішно залишати села Казенная, Трубушівка і відходити на південь за с. Дмитрашівку, маючи на меті зайняти позицію на буграх, що на схід с Дмитрашівки. Були замічені невеликі обози до 20 фур та відділи кінноти і піхоти чоловік по 30-40 з трема скрострілами, почавши поспішно залишати с. Трубушівку. Видно було розриви прапелів над відходившим обозом. По донесенню Запорізької ворог силою до 700 багнетів при трех гарматах та 2-ма сотнями кінноти одійшов і заняв позицію на висотах на схід од Дмитрашівки.

ВИВОД: акції польської армії в напрямі залізничного тору та демонстрації лівого крила нашої армії примусили ворога знятись з позиції і відійти на нові.

Нач. Розв. Відділу сотник Шлізінецький.

№ 32 („прк“). Та є м н о. Комдівам Запорожської, Київської, Волинської і Херсонської.

Оперативний наказ мапа 3 версти. 1. 12 польська дивізія просунулась включно до смуги сел Христинці—Ставки—Попелюхи—Рудниця. 6 уд. полк займає одним ескадроном Вигоду, що в 4-х верстах на північ від с. Дмитрашевка, а решта полку посувається від Малеваная, що між селами Ставки і Попелюхи на м. Пешчанку з метою зайняти останне. 2. Ворог перед фронтом нашої армії відсунувся на бугри що на схід від сел Никитівка і Трубушівка. 3. Запорізької дивізії оскільки можливо просунутися без впертих боїв наперед, тримаючи тісний звязок з поляками на своєму лівому крилі, в полосі між лініями Ольшанка—Дмитрашівка—Никитівка включно ці села і сл. Казенная включно, с. Болган включно. 4. Київській дивізії оскільки можливо без впертих боїв просунутися на-

перед в полосі між р. Дністром з одного боку і лінією с. Підлісівка—сл. Ка-
зенная—сл. Требушівська включно всі ці села і с. Болган виключно,
тримаючи тісний зв'язок з Запорізькою дивізією. 5. На зайятих кінцевих
буграх дивізіям закріпитися невеличкими хоть окопами для застав з куле-
метами в вогневому зв'язку між заставами і дивізіями, але ж на схід від
лінії бугрів, що на східньому березі ріки Камінки у сел Никитівка, Кукула,
Болган і між селами Болган і Кузьмин до окремого наказу не просову-
ватися. Розвідку направити до зустрічі з ворогом і обов'язково до долини
р. Каменки включно. 6. Волинській дивізії пересунутися в с. Вербка
а Херсонській залишитися на місці. 7. Штадиві Запорізької — Оль-
шанка. Київської — Китроси. Волинської — Вербка. 8. Про осягнення
кінцевої лінії донести. 9. Про одержання цього наказу донести. 28 травня
1920 р. 18 год.—хв. ч. 98.

Т. в. о. Командуючого дієюю армією Отаман Загородський.

т. в. о. Начальника Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 33 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 28 травня.

На фронті армії крім рідкої рушничної стрілянини та розвідочних
подій нічого значного не було. ч. 254.

Тво Наштадарм Генштабу Полк. Ліпко.

№ 34 („ох“). Таємно. Комдівам Запорізької, Київської, Волинської
і Херсонської Комаргород комдіву 12 польської.

Оперативний наказ. Мапа 3 версти в 1 дм. 1. В сучасний мент
вся вага оперативних дій проходить в районі Христівка, Липовець,
Сквира. Тому в сучасний мент ми рівно як і сусідня сільня нам 12 поль-
ська дивізія не маємо завдання посуватися вперед, а лише активно утри-
мувати ворога на занимаемій позиції. 2. На нашому фронті ворог має слабі
сили, можливо чекати його демонстративних випадів. 3. Сусідня 12 поль-
ська дивізія після короткого випадку наперед для захоплення ворожих бро-
непотягів відтягає в 6 год. 30 б. травня своє праве крило на дотеперішні
позиції на лінії с. с. Горячківка включно, залізнична будка що в 4-х вер-
стах на південь від станції Крижопіль. 4. Наказую: Київській дивізії за-
кріпитися і утримуватися на буграх що йдуть від Дністра на схід від с.
Грушка до лінії між літерою Р підписи Р. Ольшанка і „овч“ що в яру на
північ від підписи „Требушовка“. Запорізької дивізії закріпитися і утри-
муватися на буграх що на північ від указаної вище для лівого крила
Київської дивізії лінії, далі на схід від с. Ольшанка і далі на північ до
с. Горячківки виключно. 5. В моему розпорядженню залишаються на далі
яко армейський резерв Волинська дивізія в селі Вербка і Херсонська дивізія
в с. с. Северинівка. Янгулово і м. Ямпіль. 6. Розвідку провадити до зустрічі
з ворогом і у всякому разі до долини р. Каменки включно. 7. На занимае-
мому фронті закріпитися вузлами спротивлення для застав з кулеметами
во взаємному вогневому зв'язку між ними, окопи усилити дротяними забо-
рами, для чого одержати болючий дріт від 12 польської дивізії. Для окопної
праці притягнути місцеве населення. Схему розположення вузлів з вка-
зівкою на них обстрілу приставить мені не пізніш 2 червня. 8. Штадивам

роположитися Запорізької в с. Ольшанка, Київської в с. Казенная, Волинської в с. Вербки і Херсонської в м. Ямпіль. 9. Зв'язок зі Штабом армії тримати через телефонічну станцію штабу армії в с. Качківка на яку від усіх дивізій надіслати від кожного штаба дивізії по 3 кінних гінця, котрі підлягають начальникові цієї станції для доставки телеграм своєму штабу дивізії. Дивізіям між собою, а Запорізькій з 12 польською тримати тісний зв'язок при можливості телефонічний і у всякому разі через старшин з кінними козаками при штабах дивізій взаємно. 10. Термінові допесення надіслати оперативні і розвідчі щодня до 9 і 18 годин. 11. Про одержання цього наказу і про виконання його довести. 29 травня 17 год. 30 хв. Дзигівка ч. 99.

Т. в. о. Командуючого Армією Отаман Загородський.
Т. в. о. Начштабу Генштабу Полковник Лішко.

№ 35 („ох“). Оперативний звіт за 29 травня до 20 годин.

Частинами нашої кінноти після бійки захоплено села Грушка, Кузьмин і Окниця. Перед цім видтинком було до 200 чол. ворожої кінноти при 6 тачанках і 2 гарматах, котри відійшли в долину р. Каменка. На останньому видтинку фронту нічого видатного не було. м. Дзигівка, ч. 256.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Лішко.

№ 36 („оа“). Розвідочний звіт Штабу Армії до 8-ми годин 30. V. 20 р.

Київська дивізія доносить: по неперевіреном відомостям ворог копає окопи в районі с. Каменка. Ворожими відділами 28. V. занято с. Кузьмин (до одного ескадрона кінноти) і с. Окниця (не відома кількість — на північному сході с. Окниця вкопано дві гармати). Наші розвіди доходивши до с. Кузьмина зустрічались ружничним вогнем. Від Запорізької дивізії 28—29 розвідочних звітів не одержано. 2-а польська армія голосить: розвідкою літунів зафіксовані ворожі колони силою: 6.000 коней — 3.000 коней — 2.000 коней. Всі три колони маршували в районі північному від Хрестинівки.

ВИСНОВОК: на фронті нашої армії ворог держиться пасивно. Устапвляється присутність на Польсько-Українському фронті частин кінної армії г. Буденного.

Начальник Розвід. відділу сотник Шнілізський.

№ 37 („оа“). Таємно. Д. негайно. Комідвам Запорізької, Волинської, Київської, Херсонської і Комаргород. Начальникові 12 польської дивізії. Оперативний наказ. 1. По відомостям від штабу 12 польської дивізії ворог витискує польських уланів з с. Гарячківки і командування 12 польської дивізії просить допомоги. 2. Для виконання цього наказую: а) Київської дивізії міцно тримати свій фронт в тісному зв'язку з Запорізькою дивізією. б) Запорізької і Волинської дивізіям по взаємному порозумінню Комдівів наступом в напрямі від села Ольшанка на лінію Вигода, що в 4-х верстах на південний захід від с. Хрестинці—Гарячківка. Рух розпочати негайно після одержання цього і провадити його в тісному

зв'язку як між собою так і правим крилом 12 польської дивізії. Після возстановлення стану Запорізької дивізії зайняти фронт згідно наказу Військам Армії ч. 99 в тісному зв'язку лівим крилом з правим крилом 12 польської дивізії, а Волинської дивізії відійти в с. Вербку. 3. В розпорядження Комдивів Волинської і Запорізької одночасно з цим надсилається від гарматного дивізіону Алмазова в село Вербку 300 гарматних набойів і гармата. 4. Дивізії попереджуються, що в скорім часі вони будуть змінені з фронту 2 стр. дивізією Удовиченка і виїдуть для організації. 5. Про одержання цього наказу і про начало його виконання донести. 30 травня 18 годин Дзигівка ч. 100.

т. Командарм за відсутністю Отаман Загородський.
Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 38 („ор“). Оперативний звіт до 20 годин 30 травня.

Після енергійного випадку наших військ наперед та заняття сс. Вільшанка. Сл. Казенна, Требушівка, Окниця. Кузьмин відійшли напі частини дня 30 травня згідно попереднього наказу на давні позиції між рр. Ольшанка і Марківка. На цілім фронті ворог проявляє значну активність, алеж не порушив наших планованих акцій. ч. 269, Дзигівка.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 39 (на стор. 21).

№ 40 („прк“). Комдивам Запорізької, Київської, Волинської, Херсонської і Наштадіву 12 Польської — Комаргород.

Запорожська дивізія на своєму фронті під напором превосходних сил ворога відійшла на правий берег р. Марковки.

Командарм наказує Запорізької і Волинської дивізіям спільними силами негайно з одержанням цього перейти в рішучий контрнаступ на фронті Армії і зайняти фронт згідно наказу військам Армії 21 б. травня ч. 101. Про виконання донести.

31 травня 17 год. 50 хв. Дзигівка ч. 272.

ТВО Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 41 („ор“). Оперативний звіт до 20 годин 31 травня.

Весь день на фронті армії тривали жорстокі бої. Ворог з ранку повів наступ переважними силами і потіснив наші частини на правий берег р. Марковки. Уступити ми повинні були завдяки великому браку набойів. В 17 годин ваші частини піддержані армейськими резервами перейшли до контрнаступу і після дуже впертого бою вибили ворога і відкинули на правий берег р. Ольшанки, чим возстановили вказаний ім фронт. По горбу від с. Вел. Косниця до бугрів на схід від с. Джугастра фронт цей пробігає. В боях піхота Київської дивізії декілька раз ходила в багнети, а кіннота Волинської і Запорізької дивізій рішуче атакувала ворога в кінному строю, покривши себе новою славою. Ворог поніс значні втрати. Наші втрати забитими і раненими теж досить значні.
Дзигівка. ч. 278.

Тво Наштадарма Геншт. Полк. Ліпко.

№ 39 („маш“). ВІДОМОСТЬ ПРО СКЛАД АРМІЇ УНР. на 1 червня 1920 р.

назва частин	харчовий стан						бойовий стан								
	старшин	козаків		коней			старшин	козаків		коней			кулеметів	гармат	танк. самоходів бронепотяг
		муштр.	немуштр.	вер.	гар.	обоз.		муштр.	немуштр.	вер.	гарм.	обоз.			
даніх не означено по дивізіях															
Запорозька дивізія							228	1310	278	516	59	210	—	—	—
Волынська дивізія							158	1022	271	336	16	190	—	—	—
Київська дивізія							160	681	322	131	31	269	—	—	—
Херсонська дивізія							97	1779	423	220	4	144	—	—	—
Окремий кінний полк							34	260	19	145	—	12	—	—	—
Штаб Армії	30	102	71	145	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 стрілецька дивізія							278	1815	?	308	44	218	—	—	—
РАЗОМ							955	6867	1313	1656	154	1043			

(без підпису).

ZARZĄD TRANSPORTU MIEJSKIEGO
WarszawaJEDNORAZOWY
MALNY

240 zł

6 01991945

N

№ 42 („ос“). Оперативний звіт Штадарма УНР за 1 червня до 20 год. 20 год.

Цілий день на фронті Армії УНР тривала рідка рушнична та гарматна стрілянина. Ніяких активних подій не було.

ч. 285 м. Дзигівка.

Наштадарм Геншт. Полковник Ліпко.

№ 43 („ох“). Розвідочний звіт до 8 годин 2-VI-20 р

Київська дивізія голосить: ворог займає с. Сл. Казенну, Слобідку і Ольшанку. По буграм, що на схід зазначених сел містяться кінні пости. В цьому напрямі оперує кіннота 41 полку. Ворог провадить розвідку на Велику Косинцю. В напрямку слободи Трибушівської і с. Окниця гарматна стрілянина. На відтинку Запорозької дивізії інтенсивний ворожий вогонь. Галичанин перейшовший ворожий фронт на відтинку дивізії ніяких значних ворожих сил в запілля не примітив. На польському фронті після невеликої демонстрації розвідки в районі р. Буга ворог на всьому фронті держиться пасивно. Польським авіатором примічено невеликі ворожі відділи (не більше сотні) в районі Ольшанка, Трибушівка, Грушка.

Висновок: На фронті нашої армії ворог тримається активно, засовується се присутністю (нової незомленої) 20 бригади. В близкі часи нема підстав чекати серйозних ворожих акцій

Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 44 („ос“). Дуже негайно, таємно. Комдівам Волинської, Запорозької, Київської і Херсонської, Наштадіву 12 польської.

Оперативний наказ.

1. Ворог з 4 годин 2 червня розпочав енергійний наступ від с. Ольшанка і Сл. Казенная на весь фронт армії і до 7 годин потіснив наш центр біля с. Кетроси на правий берег р. Марковки. Запорозьці потіснуті до с. Верба і Сл. Вербовецька.

2. Командарм наказав Запорозької і Київської дивізіям повернути свої фронти контрударом. Волинської дивізії оказати енергійну допомогу Запорізької по згоді комдівів цих дивізіій, а Херсонської дивізії вмісті з Київською по згоді комдівів енергійно нанести удар на ліве крило ворога в напрямі від С. Вольфантівка на Сл. Казенная і с. Ольшанка.

3. Дивізіям тримати між собою тісний звязок як то не оден раз вже указувалося а також з 12 пол. дів.

4. Про одержання і виконання цього наказу донести.

2 червня 9 год. 40 хв. ч. 284.

Тво Наштадарма Геншт. Полковник Ліпко.

№ 45 („ох“). Д. негайно, таємно. Комдівам Київської і Херсонської, звязок Комдівам Волинської і Запорізької.

Командарм звертає увагу Комдівів Київської і Херсонської на рішучу важність удару на ліве крило ворога в напрямі від с. Вольфантівка на Казенное-Ольшанка, тому наказав Комдіву Херсонської передати негайно кінний полк і гармати з набоями в підлеглисть для цієї операції Комдіву

Київської, котрому вжити всіх заходів до енергійного виконання цього наказу. 2 червня 1920 р. 13 год. 40 хв. Дзигівка ч. 288.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 46 („ох“). Розвідочний звіт до 18 годин 2-VI-20 р.

Полонений захвачений Київською групою в с. Кетросах показав, що в час ворожого наступу 31-V-20 ворожі частини займали таке положення: 41 кавалерійський полк від р. Дністра до Підлісівки, район Підлісівка—Кетроси займав 363 стрілковий полк — праворуч його 364 — далі можливо 368. Ці полки складають собою групу 41 дивізії. 41 кавалерійський полк при 2 гарматах має до 200 шабель 363 в складі двох батальонів — 200 багнетів при одній гарматі, та 6 кулеметів — 364 в складі 400 багнетів при 4-х гарматах. Присутність 60 полку не відома. 2-VI-20 біля 15 годин стверджено польськими літаками на ст. Попелюхи 5-6 ешелонів по 30 вагонів кожний, з котрих вивезли кіннота і піхота.

ВИСНОВОК: примічена групова організація замість бригадної. Провірити присутність 20 бригади. Усилити розвідочні акції частин з метою захоплення полонених. Фіксується можливість провадження ворогом наступальних акцій. 2. VI. 1920. ч. 14.

Начальник Штабу Армії Генштабу полковник Ліпко.

Нач. Розв. Відділу сотник Шпілінський.

№ 47 („ох“). Оперативний звіт за 2 червня до год. 20.

Цілий день на всьому фронті армії тривали криваві бої. О 4 год. ранку ворог розпочав наступ, направляючи головний удар від сс. Ольшанка і Сл. Казенная на бугри, що на схід від лінії сел Кетроси, Сл. Вербоцькая, Вербка. На відтинку на схід від Кетрос ворог відтягнув наше військо на правий беріг р. Марковка. До бою були введені армійські резерви, котрі до 14 годин розпочали вмісті з дівізіями зазімавшими фронт рішучий контрнступ, не гляючи на майже повний брак рушничних та гарматних набоїв. На всьому фронті ворог був відтиснутий на бугри, що між ріками Ольшанка і Марковка, після чого він в свою чергу розпочав контрнступ алеж після впертих кривавих валок перемога була на нашому боці і ворог розбитий почав відсовуватися на села Ольшанку і Сл. Казенная. Наша кіннота переслідувала ворога і на його плечах ворувалась в с. Ольшанка і Сл. Казенная. Ворог затримався в фільварку, що на південно-східній околиці с. Ольшанка, але й звідти рішучим натиском нашої кінноти і підсиленої піхоти був вибитий і в паніці почав тікати по полю в напрямі на с. Дмитрашівку, при чому ворожі великі втрати як кінними так і людьми, труни валаяються по всьому полі і на фільварку, між забитими багато жидів. В цьому бою покрив себе славою кінний полк Заїзняка, котрий не дивлячись на те, що ворог випустив по лавам до 60 шрапнелів, преслідував ворога і на його плечах захопив Сл. Казенная. Такою дуже добре працювала наша артилерія котра розбила дуже багато ворожих тачанок і убила цілу упряжку від гармати. Наша здобич в бою справних два кулемети Максиме і два Льюїса, міцевость по східному бе-

регу р. Ольшанки від с. Ольшанка до с. Велика Косниця в наших руках. Валки скінчилися о 20 годині. Наші втрати значні. ч. 292. Дзигівка.

Тво Наштадарма Геншт. Полковник Ліпко.

№ 48 („шаш“). Т. ОПЕРАТИВНИЙ. НАКАЗ ВІЙСЬКАМ ДІЄВОЇ АРМІЇ У. Н. Р. ч. 102.

м. Дзигівка. (Мапа 3 версти в дюймі). 2 червня 1920 р. 21 год. 30 хв.

1. По маючимся в Штабі Армії відомостям, можливо гадати що ворог в ночі з 2 на 3 червня або вранці 3 червня розпочне наступ на фронті Чоботарка—Прижопіль—Мясківка—Джугастра.

Головний удар треба чекати на стику між нашим лівим крилом і снізною 12-ою польською дивізією.

2. НАБАЗУЮ: а) Запоріжській дивізії міцно тримати бугри вздовж лівого берега річки Марківки від лінії між Овч. х. що в 4 верстах на південний захід від села Ольшанки до південної околиці с. Сл. Вербицькая включно, до хут. Ярошинського виключно.

б) Київській дивізії тримати бугри від зазначеної в пакті „а“ для Запоріжської дивізії до с. Вел. Косниця (включно).

в) Мій резерв: Права Група Полковника Долуда. Херсонська дивізія кінний полк, батарея і кулемети.

До 6-ї години ранку 3 червня скупитися в бойовій готовності в яру біля с. Глембічек, маючи цілю в випадку потреби допомогти Київській дивізії з якою тримати звязок і за фронтом якої мати нагляд.

Ліва Група Волинська дивізія — скупитися в лісі, що в 2 верстах на захід від с. Вербка до 6-ти годин ранку 3-го червня, мати звязок з Запоріжською дивізією і нагляд за її фронтом.

3. Комдівам Київської і Запоріжської вести розвідку проти своїх частків до долини р. Окниці.

4. Комдівам Київської і Запоріжської займати фронт лише заставами з кулеметами в огневому звязку між ними, а за фронтом мати можливо міцніші резерви, котрими наносити ворогові в потрібних напрямках контр-удари.

5. Розгранічительна лінія між Запоріжською і Київською дивізіями — Сл. Вербецкая — с. Кочківка — с. Писаревка Воложська — м. Дзигівка, всі крім Писаревки Воложської для Запоріжської дивізії включно.

6. Тиловою позицією призначаю лінію бугрів на схід від с. с. Тахтаєва — Ялалець — Писаревка Воложська — Сл. Добрянка — Глембічек, кожна дивізія в межах її смуги.

7. З огляду на те що дивізії тримають свої обози і тиліві частини дуже близько від фронту, наказую перевести їх 3—VI: Херсонської дивізії в м. Яругу, Київської — с. Миронівку, Запоріжської в Сл. Моевку і Волинської в с. Борівку.

8. Комдівам Київської і Запоріжської вжити всіх заходів до того, щоб застави на фронті закріпилися окопами з дротяними заборами.

9. Набої мають прибути до Могиліва і Вапнярки; для одержання їх

Комдівам мати там своїх прийомщиків і вози. Про достачь туди набоїв буде додаткове повідомлення.

10. Зв'язок тримати кінними гінцями з телефоничною станцією в с. Кочківка, а по можливості тримати крім гонців телефоничний зв'язок.

Командуючий Армією Отаман Ом.-Павленко.

Тво Нач. Шт. Армії Геншт. Полк. Лішко.

№ 49 („ох“). Комдівам Запорізьської, Київської, Волинської і Херсонської.

ОПЕРАТИВНИЙ НАКАЗ. З огляду на те, що сьогодні ворог тримається пасивно, наказую Волинській дивізії без одного кінного полку ротащуватися в с. Качківка, а Херсонській дивізії кінний полк з гарматами і кулеметами ротащуватися в с. Глембочек. Обидві ці групи залишаються в моєму резерві. З червня 20 год. 30 хв. Дзигівка, ч. 297.

Командуючий Армією Отаман Омелянвич-Павленко.

ТВО Наштадарма Генштабу Полковник Лішко.

№ 50 („ох“). Комдівам Київської, Запорізьської, Полковнику Алмазову, зразок Комдівам Волинської і Херсонської.

ОПЕРАТИВНА. По маючимся відомостям більшовики мають зробити наступ загального рішучого характера. До цього часу помічається на нашому фронті слаба охорона і розвідочна служба особо в Запорізьській дивізії, а тому Командарм наказав Вам, починаючи з цієї ночі перевіряти на місцях службу охорони, щоб нежданні напади ворога надалі не були можливі і організувати розвідочну службу як на це були дані вказівки раніш. ч. 313.

Тво Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 51 („ох“). Комдівам Київської і Запорізьської, Полковнику Алмазову, зразок Комдівам Волинської і Херсонської.

Оперативна. Командарм категорично під Вашу відповідальність наказав негайно приступити до закріплення застав з кулеметами окопами в вогневому зв'язку між заставами. Окопи зміцняти дротяними заборами. Полковнику Алмазову одержати 6 червня на ст. Вапнярка від 12 пол. дів. потрібну кількість колючого дроту, а Комдівам Запорізьської і Київської отримати цей дріт на ст. Вапнярка від доглядача гарматного складу і доставити його на місця власним розпорядженням. Зміцнення фронту під відповідальністю комдівів повинно бути скінчено до 9 біжучого червня, що буде перевіритися. ч. 314. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 52 („оз“). Розвідочний звіт до 8 годин 4—6—1920.

На відтинку Запорізької дивізії ворог активен, але не упертий. Голвні сили ворога групуються по лінії Ольшанка—Ст. Казенна. Від Київської дивізії донесень не одержано.

На Польському фронті ворог тримається пасивно.

ВИСНОВОК: Активність ворога на відтинку армії носить містний характер. ч. Р16.

Начальник Штабу Армії Генштабу полковник Лішко.

Начальник Розв. Відд. сотник Шпіліцький.

№ 53 (...). Оперативний звіт Штадарм за 3 червня до год. 20.
Цілий день на фронті армії були лише розвідочні події на східньому березі р. Вільшанки і рідка стрілянина.
м. Дзигівка ч. 299.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 54 (...). ВИННИЦЯ ГУГШ

На ч. 35 повідомляю, що оперативні звіти надсилаються щодня, а розвідочні не надсилаються поки не будуть улаштовані розвідочні відділи в дівізіях. ч. 300б. 4. VI : 920 м. Дзигівка.

Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 55 (...). Оперативний звіт за 4 червня до години 20.

Цілий день на фронті армії УНР ворогом велась рупнична, кулеметна та гарматна стрілянина. Кількакратні попитки ворога збити наші застави, що на схід і південь від с. Вільшанка не мали успіху. На останньому відтинку нашого фронту розвідочні події. ч. 303.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 56 (...). Розвідочний звіт до 8 годин 5—VI—1920.

Ворог займає сс. Кузьмин, Окниця, Слобідка, Трбушівська лінія охорони йде по буграм, що на схід зазначених сел. Лінію фронту займає кіннота 41 кавалерійського полку. Ворожа кіннота до 300 люду гуртується на с. Велика Косиця. Ворог веде рідку гарматну стрілянину по нашій розвідці. По неперевіренім відомостям ворог чекає скорого прибуття 21 дівізії. Ворог в 4-ій годині ранку зробив напад на бугри, що на схід с. Верби. На польському фронті ворог тримається активно.

ВИСНОВОК: ворог тримається активно, є рівночуйний, спостерігаючий, використовує кожний лучний мент аби зробити напад. В недалекому часі є підставою чекати серйозних акцій. ч. P18.

Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

Нач. РозвідВідділу Сотник Шпілінський.

№ 57 (...). Цільно. До Запорізької, Київської, Волинської дівізіям.

Про неперевіренім відомостям ворог чекає прибуття на наш фронт 21 дівізії. Весь час ворог тримається занадто активно, Маються відомости про розвинення ворогом в недалекому часі серйозних акцій, З огляду на се Командарм наказав усилити розвідочну діяльність частин неодмінно з захопленням полонених. По неперевіренім відомостям 21 дівізія складає собою групу т. Старика силою до 6000 багнетів та 1000 шабель кома 22. У. 20 група була змінена в районі Христинівки кінними відділами армії Буденного. 5—VI—20 примічена групування ворожої кінноти на с. Велика Бісвида. ч. 20. 5—VI—20.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

Нач. Розвід. Відділу Шпілінський сотник.

№ 58 („оз“). Розвідочний звіт за період 1—5. VI. 1920.

На фронті польської армії кінні атаки армії Буденного в районі Липовця-Гайсина ослабили не давши неприятелю жадних результатів. Перед фронтом сусідньої польської дивізії та нашої армії ворог згуртував крім давніх бувишів відділів, свіжі прибувши з району Балти-Бірзули, загальна кількість 14 сов. армії складається з відомих 60. 41 дивізії та 21 бригади 7 дивізії в силі 3000 багнетів та 1000 кінноти при 5 бронепотягах. По польським відомостям ворог стягує 6 та 5 армії на українській фронт. По неперевіреном відомостям ворог чекає прибуття на відтінок нашої армії 21 сов. дивізії, зазначення дивізії можливо складає собою групу тов. Старика і 22. V. 20 була змінена кінними відділами армії Буденного в районі ст. Хрестинівка, загальна кількість до 6000 багнетів і 1000 шабель. За період 1—5. VI. 20 ворог тримається завздто активно роблячи спроби прорвать фронт.

Охорова Одеса складається з 3000 чоловік, бойових 1000 з 12—16 гарматами. Залізничий тор Одеса-Бірзула забитий ворожими ешелонами з різним майном, на одній станції стоїть 200 вагонів з набоями, заставленість тору примушує ворога підводити резерви піши. Польські літуни страшенно деморалізують вороже запілля, на ст. Рудниця забито начальника станції помішника декілько червоноармійців, а також розганяють ворожі обози в лісах району ст. Пешанька. Рудниця. ст. Попелюхи. Ч. P21 5—VI—20.

Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шпілівський.

№ 59 („оз“). Оперативний звіт до 20 годня 5 червня.

На фронті Армії УНР з розсвітом два повели большевики по попередній артилерійській підготовці сильний наступ на наші укріплення в районі на схід від с. Вербки. Наші війська побідно відбивали ворожі атаки, але завдяки сильному артилерійському кулеметному та рушничному вогню змушені були відійти дещо в зад. Около 8 год. ранку перейшли наші частини в контратаку не смотря на сильний рушничний кулеметний та артилерійський вогонь вибили ворога з зайятих ним позицій. Ворог по котрому був відкритий сильний рушничний та кулеметний вогонь почав в паниді утікати в напрямку на Дмитрашівку, оставляючи на полі битви ранених та вбитих. На прочих відтинках фронта цілий день велась ворогом гарматна та рушнична стрілянина.

7. VI. 920 ч. 320.

Тво Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 60 („оз“). Розвідочний звіт до 8 годни 6 VI. 20 р.

По польським відомостям большевики починають тікати на цілому фронті, завдяки масовим повстанням в запілля. По неперевіреном відомостям три дні тому назад на участок армії прибуло два полки кінноти армії Буденного до 500 чоловік, котрі змінили 364 пол. Ворог весь час тримається пасивно. Ч. P24.

Начальник Штабу Генштабу Полковник Лішко.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілівський.

№ 61 (107). Оперативний звіт за 6. VI до години 20.

На фронті Армії УНР ніякої дії ворога не було. Ворог гарматна та рідка кулеметна стрільниця. Попитка ворога збити наші застави, що на захід від с. Вільшанки не мали ніякого успіху. Ворог укріплюється на буграх, що на схід від с. Вільшанки. На остальных фронті події розвідного характеру.

Ч. 325.

Тво Намістари Генштабу Полковник Лішко.

№ 62 (107). Розвідний звіт до 8 години 7—VI—20 р.

Ворог займає старе наложення. По відомостям перейшовших з с. Почаївка 4—VI—20 через село пройшло на наш фронт чотири піші полки кількістю 200—250 люду на полк та кінноти до 500 сабель. Зазначені відомості надавались 5—VI—20 і з другого відтинку. По сім же відомостям ворожий наступ 5—VI—20 на наш відтінок ворог явсовує бажанням відіяти нашу силу. На відтинку армії ворог веде рідку гарматну та кулеметну стрільницю.

ВИСНОВОК: Ї відставні відкреслити присутність нової сили ворога на наших відтинку. Ч. Р30.

Нач. Штабу Генштабу Полковник Лішко.

№ 63 (107). Розвідний звіт до 16 години 7—VI—20 р.

Наші відомості про ворога не одержаво. Проба в ніч на 7—VI—20 захитати застави не кралась за підтриманням ворогом застави. Агенти не повернулися. В районі Джуґастра—Мисківка прорвалася 300—350 ворожих кіннотників. Ч. Р32.

Нач. Штабу Генштабу Полковник Лішко.

Нач.—з Розвідного Від. Сотник Шпільський.

№ 64 (107). Команду Запорізької, зразок Команду 12 польської.

За згодою командувача 12 польської дивізії споручується відтінок фронту УНР в той спосіб, що відтінок с. Шляхонька включно переходить під командування 12 польської дивізії. Командари наказав Вам в порозумінні з командиром польської частини на Вашому лівому крилі передати відповідні відтинки польському командуванню. Відтінок Вашого фронту літше від с. Шляхоньки включно по лівому березі відок р. Марковки. Зміну виробити негайно. Про одержання та виконання цього наказу довести.

Ч. 326. Днівка, 7 червня 1920 р.

Тво Намістари Генштабу Полковник Лішко.

№ 65 (107). Команду Херсонської, Валківської, зразок Київської, Запорізької.

Командари наказав Запорізькій і Валківській дивізіям збити ворога з с. Шляхоньки і с. Верби і встановити свій стан.

Для успіху цієї операції Командири Київської і Херсонської ударом з лівої крилі ворога в напрямку на лінію с. Казенка, с. Катроси допомогти

Запоріжцям і Волиняцям. Наступ розпочати негайно після одержання цього наказу.

Про одержання цього наказу, про свої розпорядження і виконання їх донести.

7 червня 1920 р. м. Дзигівка ч. 330 19 год. 10 хв.

Наштабдари Генштабу Полковник Лінко.

№ 66 (сек.). Оперативний звіт з дня 7 червня до 24 години.

Вранці 7 червня ворогом велась зусилена розвідка на цілий фронті Армії УНР. Декілька разів переходив ворог величезні грудами в наступ проти наших застав, що на буграх по лівій бій р. Марківки. Завдяки нашому руйнівному та кулеметному вогню кожний раз відбито атаку зі страганами для ворога. Около години 12 почав ворог сильніше острілювати із гарнат наших позиції од сторони с. Вільшанки, в котрій то селі були скручені більшовицькі сили около 400 кінних і 600 піхотних при 4 гарнатах та великій кількості кулеметів. Після артилерійської підготовки о год. 14 ворог повів густими лавами наступ з району с. Вільшанки проти наших укріплень в напрямі сс. Вербока, Сл. Шляхецька, Джуґастра. По двогодинним нерівній бою під натиском переважаючих сил ворога відійшли наші частини в зад і заняли позицію що на північ і північний захід від с. Вербоки і Сл. Шляхецької. О годні 17 при співучасті гарнат порешили наші частини в контрнаступ. Почався запятий бій. Села Вербока і Сл. Шляхецька переходили кілька разів з рук в руки. Ворог з уворочністю боронив згадані місцевости, але завдяки витривалости та запятости наших козаків і міткою вогню артилерії не выдержав нашої атаки і почав у намірі утікати. Дивачки по дорозі багато трунів. Около 23 години востановлено наказ становити, котре заняли наші частини до большевницького наступу дня 7 червня. На прочих відтвиках фронта без перемін.

м. Дзигівка, год. 10 дня 8 червня ч. 333.

Тво Наштабдари Генштабу Полковник Лінко.

№ 67 (сек.). Розвідчий звіт Армії Генерала Павленка до години 5 дня 8/VI—1920 р.

Ворог займає старе воложення. Всю ніч проваджались ворогом вонгукування розвідників. Наступавша 7. VI. 1920 на лівій фланг наш сіжка ворожа дивізія складається виключно із молоді, всі чудово одгичені. Не чекавши енергійної, сильної контр-атаки наших військ ворог всю ніч захоувався нервово, чекая атаки ранком. ч. Р. 33.

Підписав за Наштабдари Начрозвід сотник: Шпіліньський.

№ 68 (сек.). Розвідчий звіт Штабу Армії Генерала Павленка до години 16. дня 8—VI—1920.

Помічається інтенсивна ворожа агентурна розвідка з метою розвідати наш відтвіток. Задержана жінка 8. VI. 20 котра призналась, що перейшла фронт з метою розвідки, показує, що вона жіночого батальону, дальніші показання відмовлялась дати. Задержаний шофер Гонтарук, служивий раніше в дивізії генерала Удовиченка, показує: в с. Храстівці

стоїть штаб 123 бригади, чудово налагоджений телефонний зв'язок до всіх частин, доти кругом, при штабі 25 кінних. В Черноминських лісах стоїть обоз. В с. Дмитрашівці стоїть штаб 13 армії (?) Ця армія згрупувалась 1—2 червня на ст. Попелюхи і пройшла через Песчанку на наш відтінок, силою до 500 піших, 200 кінних, багато кулеметів, без гармат, з відки прибула не зна. По над Дністром в селах Кам'янка—Кузьмин—Грушка виявилась частина нема, боються румун, які обстрілюють їх. На фронті від Грушка до Казенної стоїть 4 кінний полк (?), в Песчанці з отрядом стоїть череззвичайка обоз і червоний хрест. 6-VI объявлена мобілізація за 5 років, в зв'язку з цим страшна агітація, агітація має успіх в Песчанській волості. Мали велику надію на Буденного кінноту, але говорять між собою, що кіннота розбита поляками. В с. Дмитрашівці чув, що большевики правляють старі окопи російські, що головні інституції із Одеси евакуйовані в Харків. В Одесі поширюється холера. На фронті армії ворог виявляє активність, провадя демонстрації невеликими відділами до 60—70 ч. № 34.

Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.
Нач. опер. від. сотник Шпілінський.

№ 69 (..037). Оперативний звіт з 18 години 8 червня.

На фронті Армії УНР ворогом велася цілий день рідка гарматна стрілянина. Около 8 годин дня ворог двома групами, одною з с. Вільшанки, другою з с. Казенної почав наступати на наші позиції, що на буграх на схід від сс. Китроси і Підлісівка. По двогодинній бою завдяки іскуспому маневрованню нашої кінноти, котра обійшла з заду наступаючого ворога, наступ відбито з великими для ворога втратами. Ворог в паніці втік в сторону Вільшанки і с. Казенної та обсадив бугри що на схід від цих сел. На прочих відтинках фронту події розвідочного характеру. м. Дзигівка. ч. 340.

Тво Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 70 (..037). Розвідчий звіт Армії Генерала Павленко, до 8 год. 9—VI—20.

Ворог на відтинку армії пасивен. По донесенню розвідки с. Вільшанк ворогом не займається, в фольварку стоїть лише невелика застава, обстрілявши нашу розвідку, головні сили ворога займають позицію в ліс що на схід Вільшанки. Агент, повернувшись 8. VI, пройшовши с. Грушки—Ранков—Кодима розповідає по дорозі зустрічав лише реквізичійні карні відділи 15—20 чоловік. На станції Кодима стоїть залізничний курінь 80 чоловік при двох кулеметах, там же стояв імпровізований бронепотяг з двома гарматами та 5—6 кулеметів. В с. Загіткові стоїть обоз 11 порядку прийшовши сюди 3 червня з Балти. Оголошена мобілізація з 1895—1900 рік, мобілізаційний пункт в м. Тирасполь, мобілізація провадиться силою.

Висновок: на підставі попередніх звітів від 1—9/VІ фіксується прибуття на фронт Армії нової дивізії. 1—3 дивізії вигрупувались на ст. Поче-

люхи і заняла фронт Вільшанка—Горячківка, силою до 500 багнетів. 200 кінних. Предполагается 13 дивізія 5-ої армії, про котру мались відомості 7—VI—20 робила невдалий на ліве крило армії і була розбита. ч. 35/Р.

Начальник Штабу Генштабу Полковник Лішко.

Начальник розвід. від. Сотник Шпілінський.

№ 71 („маш“). НАКАЗ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ВІЙСЬКА УНР. 29 травня 1920 р. ч. 35. (Наказ цей оголошено в дивізіях 9 червня 1920 р.).

(По Головній Управі Генерал. Штабу).

§ 1. Для заховання традицій і історії Армії У Н. Р. дістають назву: Запорозьська дивізія — 1-ша Запорозьська стрілецька дивізія. Сводна Волинська — 2-га Волинська стрілецька дивізія. Сводна Київська — 4-та Київська стрілецька дивізія. Сводна Херсонська — 5-та Херсонська стрілецька дивізія.

§ 2. До складу 2 стрілецької дивізії з Армії Генерала Омеляновича Павленка передається 3-ій Сводний кінний полк, який складався з кадрів 3-ої Залізної дивізії. 2 стрілецька дивізія, в склад якої входять кадри 3-ої Залізної дивізії, дістає назву „3-ої Залізної стрілецької дивізії“.

§ 3. Переіменуються: 2 Запасова бригада в 3 Запасову бригаду, 3-я Запасова бригада в 4 Запасову бригаду.

Підписали: Головний Отаман С. Петлюра. Військовий Міністр Генштабу Полковник Сальський. Начальник Генерального Штабу Генштабу Генерал-Хоруижий Сінклер.

За згідність: Сотн. Затварський.

№ 72 („оз“). Розвідчий звіт Армії Генерала Павленко до 16 годин 9—VI—20 р.

Ворог на фронті армії тримається активно. сього дня о 15 годин ворогом поведн наступ на с. Вербака. Агент, повернувшись 9—VI—20 показує. В районі Рудніці стоять частини 45, 46 дивізії, силою загальною до 3000 багнетів, 1500 шабелъ. На станції Рудніца стоить 4 бронепотяги, із Одеси прибило 300 чоловік. Мобілізованих направлено по частинам. 7. VI на перегоні Рудніця—Крижополь був бій бронепотягів, того ж вечора на ставці Понелюхи знімали радіостанцію. По приватним відомостям агента в с. Кукули стоить 41 кавалерійській полк. В Ольгопольському повіті большевики провадять мобілізацію за десять років. По приватним відомостям, полученим агентом від залізниці до Дністра стоить 30 гармат. № 36.

Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

Нач. розвід. від. Сотник Шпілінський.

№ 73 („оз“). Оперативний звіт за 9 червня до год. 20.

На фронті армії УНР ніч пройшла спокійно. В раці 9 червня о год. 8 після артилерійської підготовки повів ворог наступ на відтинку нашого фронту від Дністра до с. Китроси. Завдяки сильному натиску зі сторони ворога відійшли наші частини дещо взад і заняли бугри, що на захід від с. Китроси. Зараз же був нами поведений сильний контрнатуп, котрим вибито ворога з занятих ним позицій. Ворог відійшов в сторону с.л. Казені.

і обсадив бугри що на схід від р. Ольшанки. На других відтинках фронту ворогом велась в той час сильна гарматна стрілянина. Не маючи пово-дження на нашому правому крилі розпочав ворог в 15 годин густими за-вами наступати з с. Вільшанки в напрямку на Вербку, Слободу Шляхецьку, Сл. Вербецьку. По кількогодиннім завзятім бою наші частини відійшли на правий берег р. Марківки і обсадили бугри що на захід від цих сел. Подо-співшими в свій час резервами поведено рішучий контрнаступ, котрим від-кинуто ворога, який переслідуючий нашою кіннотою і піхотою в ланічнім переподосі почав утікати в сторону с. Вільшанки, оставляючи багато убі-тих і ранених. Наша лінія йде зараз по буграм на лівому березі вздовж р. Марківки. Ворог знаходиться в с. Вільшанці і в Сл. Казенній та по буграм, що на схід від цих сел. — м. Дзигівка, ч. 347.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 74 (..ос^т). Розвідчий звіт Армії УНР Генерала Павленко до 16 годин 10-VI-1920.

На фронті армії ворог тримається активно. Нових відомостей не одер-жано.

Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

Н-к Розвідчого відділу Сотник Шпілінський.

№ 75 (..пр^в). Оперативний звіт до 18 годин 10 червня.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. В ранці в 7 годин ворог досить значними силами повів наступ на відтинку нашого фронту в районі сел Кетросі. Слобода Вербецька. Вербка і відтиснені наші передові частини лешо взад. Нашою контратакою вибито ворога з зайятих ним позицій і воз-становлене первісне становище яке було до наступу. Ворог відійшов на правий берег р. Ольшанки. На прочих відтинках фронту рідка гарматна та рушнична стрілянина і події розвідочного характеру. м. Дзигівка, ч. 349.

Тво Нач. Опер. Відділу Сотник Затварський.

№ 76 (..пр^в). Комдівам Запорозької, Волинської, Київської, Хер-сонської.

Що обоцільному порозумінню Командарма з Командуванням 6 поль-ської армії розграничуючу лінію між українською а польською арміями становлять слідуючі села: Слобідка Шляхецька, Петраневка, Стена, Пи-липи, Березовка. всі ці села по стороні польської армії. Район на південь цих сел Борівка включно аж до Дністра належить виключно для украї-нської армії. Всякі реквізиції в цім районі польськими військами заборона-ється. ч. 356.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 77 (..пр^в). Оперативний звіт до 8 години 11 червня.

На фронті Армії ніч пройшла спокійно. Ворог тримається пасивно.
ч. 351 с. Дзигівка.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 78 („ох“). Комдивам Запорізьької, Київської.

Оперативна. Командарм наказав: поки що дротяних заборів на фронті не ставити. Як що дівізія має колючий дріт, то тримати його Запорізьької дівізії в с. Писарівка, а Київської с. Дзигів Брод для зміцнення тилової смуги в першу чергу, про що буде додатково наказ. 11. VI. 1920. ч. 357.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 79 („оз“). Оперативний звіт до 15 годин 11 червня.

На цілім фронті Армії УНР від 7 годин ранку велась гарматна стрілянина. В 13 годин 50 хв. повів ворог значними силами наступ проти наших розположень в районі сел Катрось, Слобідка Вербецька і Верба та відтиснув наші передові частини дещо взад. Зараз ведеться нами контрастну в цілі востановлення старого становища. На прочих відтинках нашого фронту події розвідчиків. м. Дзигівка, ч. 354.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 80 („прк“). Комдивам Запор., Волянськ., Київської, Херсонської.

Остання неділя не дала ясных відомостей про ворога, замічені прибуття нових частин, зміна двох бригад і 41 кавл. полку 41 дівізії. Получені відомости про групування 45 та 46 дівізії. маютья відомости про стягнення ворогом 6, 7 та 10 армій, про те всі зазначені відомости суть лише чутки і не дають можливости уявити собі щось конкретне. Командарм звертає увагу комдивів на відсутність військової розвідки і приказує на протязі 3-х днів певно вяснити вороже становище, провадя інтенсивнішу розвідку обовязково з захопленням полонених. В дівізіях з неналагодженими розвідочними апаратами Командарм наказав негайно приступити до організації таких в бригадах та дівізіях про виконання чого донести 13—VI—1920. Помічено що деякі начальники розвідочних відділів провадят листування безпосередньо на Розвідочний відділ Армії, підкресляю, що все листування провадиться лише через начальників штабів. Ч. 45/Р. II. VI. 1920.

Наштаарм Генштабу Полковник Лішко.
Н-в Розвідоч Від. Шпіаїнський Сотник.

№ 81 („прк“). Розвідочний звіт Армії УНР Генерала Павленка.

На фронті Армії держитья ворог пасивно.

Дня 10/VI. 1920 переслухано 9-ох полонених національности української, польської, словенців і німців з Сибіру. Оповідать: Тому 5 тижнів через Курськ переїздили військові транспорти на західний фронт, за одну ніч бачили 6 транспортів. Полонені бачили артилерію і піхоту. 4 тижні тому в околиці Харкова було повстання. Полонені бачили групу около 80 чоловік наших повстанців на двірці в Харкові, яких большевики захватили. В той час з Кременчуга двигались війська на північ, жидівське населення в Кременчузі говорить, що незадовго прийдуть туди поляки. Дезерція у большевиків сильна. В Бірзулі стрічали полонені один бронепоезд, вій-

сьва ніякого. В Тираспільськiм повіті оголошено мобілізацію річників 18—22. З ешалони новобранців вивезли большевики в сторону Одеси. В Рибиці, Рашкові і Камінці війська не стрічали. Большевицьку розвідку в силі 5 кавалеристів бачили в Грушці. Тираспільська часопис з 3/VI писала: Москва і Сибір горить повстанням (?) В Голті знищено міст. Ч 48/P II. VI. 1920 с. Дзигівка.

Наштаарм Генштабу Полковник Лішко.
Начальник Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 82 („ох“). Комдівам Волинської і Київської і Херсонської, зразок Комдіву Запоріжської.

Оперативна. Командарм наказав:

1. В віч з 11 на 12 червня Волинської дивізії зайняти відтинок фронту армії змінивши Київську дивізію, скінчивши зміну не пізніш 3 годин ранку 12 б. червня.

2. Київської дивізії після зміни відійти в армейський резерв в с. Качківку.

3. Комдіву Херсонської дві гармати передати в підлегалість комдіву Волинської.

4. Телефонні лінії при зміні дивізій не знімати.

5. Всі пересовування і зміну проізувести після безпосереднього порозуміння між собою комдівів.

6. Комдіву Волинської забезпечити свій відтинок окопами для застав і активно тримати відтинок, в потрібних випадках для допомоги Запоріжської дивізії переходити в контрудар на ліве крило ворога.

7. Про одержання і виконання цього наказу донести.

м. Дзигівка, ч. 350.

Тво Штадарма Генштабу Полковник Лішко.

№ 83 („ох“). Розвідочний звіт Армії УНР до 8 год. 12 червня.

Ворог змучений вчорашніми боями заховується пасивно на старих позиціях. ч. 49.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.
Нач. розвід. Сотник Шпілінський.

РОЗДІЛ 2.

ВІДВОРОТ ЗА ЗБРУЧ*).

(13. VI — 13. VII).

Прорив Буденного на фронті VI польської армії і рейд його в напрямку на Бердичів-Житомир та наступ большевиків на крилах III-ої Армії дуже ускладнили ситуацію польських військ на Україні. Тому, щоб заховати свободу ділань, наказано було польським військам відійти на р. Ушу, одначе з огляду на повний прорив Буденного в районі м. Борця польські війська змушені були відійти далі на захід до району м. Рівного. В кінці червня поляки затрималися на лівій Хмельник—Любар—р. Случ—р. Уборть. На початку липня Буденний захопив м. Рівне, після чого польські війська відійшли на лінію р. Збруч — р. Стир.

До 12 червня большевицькі спроби безпосередньо змусити нашу Армію до відвороту успіху не мали — Армія вперто боронила свій фронт, лише в звязку з відходом польських армій змушена була також відходити на захід. Відходячи Армія одначе по черзі затримувалася на всіх природних лініях: р. Русава, р. Мурафа, р. Лозова, при чім протягом 21—28 червня мала особливо успішні бої, внаслідок чого ворог на якийсь час перестав бути активний і лише наглядав фронт Армії, стягаючи тимчасом резерви. З початком липня ворог поновив наступові акції, одначе так само його було розбито в боях під Конайгородом, Лучинцем і в районі Озаринців. У цих останніх боях Армія мала поважні страти. Внаслідок відходу польських військ за Збруч і Стир, Армія УНР теж змушена була відійти на лінію р. Збруча, бо вона займала фронт уступом напобред на кількадецять кілометрів, що ставило в небезпечне положення її ліве крило. Перехід за Збруч Армія виконала вночі з 13 на 14 липня.

*) Схема № 2.

	н а в л и ц ю													
	старшин		козаків			копей			рушн.	кул.	гармат	шаб.	набої до рушниць	набої гарм
	муштр	пом.	верх	гарм	обоз									
1 Запорозька дивізія	241	2757	278	516	57	210	923	39	7	283	36055	240		
2 Полківська дивізія	167	1807	278	330	16	190	612	36	1	198	48000	329		
3 Загіань дивізія	795	3465	—	399	44	210	2988	80	9	273	284809	771		
4 Київська дивізія	175	1758	322	131	31	269	631	23	4	109	60000	600		
5 Херсонська дивізія	105	2144	423	220	4	144	698	17	2	125	60821	344		
Окремий піший полк	34	126	15	130	—	15	146	4	2	110	—	—		
Розкол	1617	12067	1316	1726	152	1038	5998	199	25	1098	489695	2284		
6 Січова дивізія	225	1419	301	142	26	173	1217	—	12	127	—	—		
Разом	1742	13476	1617	1867	178	1211	7215	199	37	1225	489695	2284		
В запасових бригадах	1072	1832												

Підписан За Нач. опер. відділу Сотник Радченко.

№ 85 („маш“). Таємно-оперативно. НАКАЗ Військам дієвої армії У. Н. Р. ч. 0103.

м. Дзигівка. (Мапа 3 в. 1 і 10 верст в 1“). 12/6 1920 р. 11 год. 45 хв.

1) Кінна армія Буденного в складі 4-х кінних дивізій прорядлась в околицях м. Сквиря і оперувала в околицях м. Козятина. 9/6 вона з околиць Білополя рушила в північно-східному напрямі на Лозоньки — Ходорів в заціля 3-ої польської армії.

Перед фронтом дорученої мені і 6 польської армії від Дністра до Сквиря ворог успіху в своїх атаках не мав.

2) Головне Польське Командування наказало 3-ій польській армії відійти на лінію Тетерева, в звязку з цим і 6 польській армії відійти на лінію Яміль на південний схід від Жмеринки—Випниці до Козятина.

3) Доручена мені армія має відійти на лінію р. РУСАВИ від р. Дністра коло с. Стіна (включно). Лівш від с. Стіна (включно) через Томашпіль—Юрківку відтинок займе 12 польська дивізія, на правому крилі якої 2 стрілецька дивізія (ген. Удовиченко).

На повій лінії мусимо рішуче затримати ворога.

4) Тому **Н А К А З У Ю:**

а) Запоріжській див. 13/6 о годині 24 почати рух для зайняття відтинку по буграм від р. Дністра між с. с. Глембичок і Шороги на схід від р. Русави до с. Писарівка-Воложська (включно) і утримати цей фронт, відбивая ворожі напади міцними контр-ударами.

б) Волицькій див. з 2 легкими гарматами Херсонської див. вирушити Качківки 13 б. червня о годині 17-ій на с. Писарівку Воложську і до 23-ої години того ж дня зайняти відтинок по буграм східного берега р. Русави від с. Писарівка-Воложська (включно) до с. Стіна (включно). Активно тримати відтинок, відбивая ворога міцними контр-ударами резервів.

в) Херсонській див. скучити кінноту в с. Гальжбівка, а піхоту в с. Нечувка як резерві армії. До 13 год. 13-го б. червня передати в с. Клембівці 2 легких гармати з набоями до оперативної підлеглости командіра Волицької див. на 3 доби, після чого ці гармати замінити 2-ма гарматами Київської див.

г) Київській див. в тісному звязку з Запорожською див. відійти через с. Северинівку, — Глембичок, — Дзигів Брод в м. Дзигівку до вечора 14-го червня, де залишитися в резерві армії. Рух почати в 24 год. 13-го червня. с. Северинівку залишити після того, як Запоріжська дивізія вийде на лінію Северинівка—Качківка.

д) Запоріжській і Київській дивізіям залишити на лінії теперішнього фронту сильні кінні застави, котрим почати відхід на лінію нового фронту лише під сильним натиском ворога, доки того не буде розпорядження Комдів тримати цей фронт кінними заставами.

е) Волицькій дивізії частиною своєї кінноти під час відходу правого крила 3-ї Стрілецької дивізії ген. Удовиченко від с. Джугастра забезпечити його доти, доки це крило не займе фронту в околицях с. Стіна.

5. Штаби дивізії перейдуть до 4-х годни 14 червня: Волицької в с. Феліціановку, Запоріжської в с. Дзигів-Брод, Київської — м. Дзигівку і Херсонської в с. Нечувку.

Штаб Армії в с. Бабчинці.

6. Розвідку весті до долини р. Ольшанки (включно).
7. Зв'язок телефонично-телеграфний тримати через станцію Штаба Армії в м. Дзигівка, при котрій тримати в підлеглості пачальнику станції по двох кінцях гонці від кожної дивізії і крім того в цю станцію дивізіям до 24 год. 13 червня включити свої лінії.

Термінові оперативні донесення про стан на фронті до 3 і до 16 годин дня щодня не пізніш 6 і 18 години, розвідочні до 10 і 19 годин щодня.

8. Запоріжській і Херсонській дивізіям негайно закріпити нову лінію окопами згідно данним на це вказівкам.

9. Розгравичительні лінії в оперативному відношенню: а) між Запоріжською і Волинською дивізіями: с. Битроси, — с. Качківка, — с. Писарівка Волошська, — м. Дзигівка, — с. Вітрівка, — Бабчинці, — Салки. Сказинці, — Озаринці (всі для Запоріжської дивізії включно), б) між Волинською і 12 польською дивізіями: Сл. Шляхетська, — Нетребівка, — Стіва, — Пилипи, — Березівка (всі для Волинської дивізії включно).

10. Райони експлуатації місцевих средств в межах оперативних смуг зазначених в п. 9 виже, Херсонській дивізії вмісті з Запоріжською і Київській дивізії вмісті з Р. чинською.

11. Військовий Армейський шпиталь з м. Ямпольа до ранку 14 червня перевести в м. Яругу.

12. Дивізійні обози і обози II-го порядку тримати в зоні між середнім течення р. Мурафи до с. Мервинци — с. Суботівка — р. Немія — кожній дивізії своєї оперативній і експлуатаційній смузі.

13. Запасово-рекрутові частини вивести до ранку 15 червня на захід до р. Немія.

14. Замістники Генерал-Хоружий Загородський і Полковник Тюшонник.

15. Про одержання цього наказу негайно донести.

КОМАНДУЮЧИЙ ДІВІЗІОЮ АРМІЄЮ ГЕНЕРАЛ-ПОРУЧНИК

Омелянвич-Навзленко.

Т. В. О. Начальника Штабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 86 (сек.). Розвідочний звіт Штадарму УНР, до 16 годин 12. VI 1920.

По агентурним відомостям досить великі сили ворога скупчуються в районі с. Каменка і готуються почати наступ на наше праве крило. Ворожка артилерія скупчується в районі с. Болган, ч. 50/р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

Начрозвід Сотник Шпізіньський.

№ 87 (сек.). Оперативний звіт Штабу Армії УНР, 12 червня 1920 р.
Ніч з 11 на 12 червня пройшла спокійно на усім фронті. Ситуація **без змін.** Весь день 12 червня на фронті армії події розвідочного характеру і **вогнева** обоюдна діяльність.
(Без піднясу).

№ 88 („арм“). Розвідочний звіт армії УНР Генерала Павленко від 13. VI. 20 до 7 годян.

Ворог займає старі позиції на схід с. Вільшанки, с.п. Казенної і захоується пасівно.

Бувші полоненні австро-угорщини котрі повертаються в сей час з Сібіру оповідають, що на Польсько-Український фронт їдуть ешелони з Сібіру і більшість з Кавказу. 20. V. 20 полонені бачили перший кавалерійський корпус Буденного з автопанцерниками, котрі маршували на північний захід від м. Кременчуга. На залізниці Полтава — Кременчуг — Знаменка — Бірзула замітні ешелони, крім того майже на кожній стапці бронепотяги. Російські генерали Брусілов, Подіванов, Перскій, Валувєв і Клембовський складають собою „Военный совет“ і видали відзову до офіцерів, в якій пропонують офіцерам вступати в красну армію і захистити „Матушку Россію“ від поляків. ч. 52/р. Наштарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Розвідвід. сотник Шпілінський.

№ 89 („арм“). Оперативний звіт за 13. VI до 8 годян.

На фронті армії УНР ніч пройшла спокійно. Поперед нашого фронта лави ведеться оживлена діяльність розвідчих стеж. Вчора опустив ворог добровільно с. Ольшанку і відійшов в напрямку с. Трибушівки, оставляючи на фільварку, що на південний схід с. Вільшанки слабу заставу. Сьогодні на всьому фронті спокійно. ч. 365.

Начвідділу опер. Сотник Затварський.

№ 90 („арм“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0104.

Бабчинці. (Мапа 3 і 10 вер. в 1"). 15 червня 1920 р. 19 год. — хв.

1. На фронті 6 польської армії ворог активності не виявляє. В районі Київна большевики дальше Фастова не посунулись. В районі Бердичіва вигляду Червоно бачили до дивізії піхоти ворога. Армія Буденного захопила зі всією кіннотою район Житомира і має наказ маршувати через Новоград Волинський на Рівне. 25 большевицька дивізія з бригадою башкірської кінноти веде бій з лівою кольовою Генерала Сміглого у Іваньківа.

2. До скінчення скучення польських резервів польське Головне Командування вирішило відвести війська на лінію: Яруга, — Біляни. — Грабовці, — Бар, — Деражня, — Літичів, — Любар

3. Головний Отаман військ У. Н. Р. положив на війська дорученої мені армії завдання відійти й обороняти до кончої можливости лінію: м. Яруга, Мурафа до гірла річки Лозова і далі на північ по річці Лозова до с. Біляни включно, звідси на північ займе фронт третя стрілецька залізна дивізія Ген. Удовиченко.

4. Тому НАКАЗУЮ: а) Волинській див. 16 червня відійти на лінію р. Бушкі від північної околиці с. Бабчинці виключно до с. Пилнівківа включно. Піхотою утримувати бугри що на схід від цієї лінії, а кіннотою лінію р. Русава на попередньому відтинкові дивізії. б) Запорізьській див. 16 червня відійти на лінію м. Яруга — с. Бабчинці включно. Піхотою утримувати бугри що на схід від цієї лінії, а кіннотою лінію р. Русава від гірла

до с. Писарівка Воложська. в) Херсонський див. як армейському резерву відійти через с. Петрашівку і 16 червня скупитися в с. с. Букотинка і Грушка. г) Київський див. 16 червня перейти в с. с. Людвиківка і Серби. як армейському резерву.

5. Запорізькій і Волинській див. розпочати рух о 6 годині рано 16 червня підтримуючи тісний зв'язок Херсонської див. з Запорізькою і Київської з Волинською.

6. Штабам дивізій перейти: Запорізької в с. Вилн. Волинської в предм. Мазурівки, Херсонської в с. Букотинка і Київської в с. Серби. Штаб армії переходить в с. Грушка.

7. Обози другого порядку і запасово-рекрутові частини перевести до вечора 17 червня на захід від лінії колії Могилів-Вендичани.

8. Армейський шпиталь переходить до вечора 16 травня до м. Могиліва.

9. Розвідку вести до зустрічі ворога і у всякому разі до лінії р. Марківки.

10. Комдівам вжити самих енергійних заходів до вивозу цукру з Тростянецького і Борівського заводів до м. Озаринці. Про успіх вивозу цукру довести мені до 16 год 16 червня.

11. Зв'язок зі Штабом армії встановити кінними гінцями і при всякій можливості дротами Урядового телеграфу.

Термінові доповіді про начало виконання руху згідно цього наказу і після зайняття конечних призначених цим наказом ліній і пунктів.

12. Замістники: Генерал-Хорунжий Загородський і Полковник Тютюник.

13. Про одержання цього наказу негайно доповісти.

Командуючий армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальника Штабу армії, Генштабу Полковник Лішко.

№ 91 (..ox"). Оперативний звіт Штадарм з дня 14 червня до год. 20.

Частини Армії УНР згідно наказу заняли нові позиції на лівому березі р. Русави, оставивши на старих позиціях кінні застави. Ворог малими відділами питався кількакратно збити наші застави но кожний раз був відбитий рушничним вогнем. На цілм фронті ведеться нами широка розвідка. Бабчинці. ч. 371. Тво Наштадарма Полковник Лішко.

№ 92 (..ox"). Розвідочний звіт армії УНР Генерала Павленко до 8 год. 15. VI.

Нових відомостей про ворога не одержано. ч. 57/р. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Н-к Розвід. відділу Сотник Шпилівський.

№ 93 (..ox"). Розвідочний звіт від 15. VI. Армії УНР.

По зізнанням австрійсько-полоненного лейтенанта, який повернувся зі Сібіру, зараз в Сібіру ведуться грандіозні повстання тамошнього населення проти совітської влади. Біля Уфи повстанчеська група числить до двіста тисяч людей. Також і в Полтавщині ведуться завзяті бої повстанців з більшовиками. ч. 58/р. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Нач. Розвід. Від. сотник Шпилівський.

№ 94 (опр.). Оперативний звіт до 20 годин 15 червня.

О 13 годині ворог повів сильний наступ на відтинки Глембичок—Качківка, але був відбитий і енергійним ударом Чорних Запоріжців в напрямі на Кетроси—Верба був викнятий на східний берег р. Марковки звідки в паниці тікав на захід від с. Ольшанки. На останньому відтинку армії ворог не дійшов до лінії наших піших застав.

Грушка, ч. 380.

Тво Наштадарм Генштабу Полковник Лінко.

№ 95 (опр.). Оперативний звіт за 16 червня до 8 годин.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Поперед нашого фронта нами ведеться оживлена діяльність розвідчих стеж. Вчора ворог опустив добровільцю с. Вільшанку і відійшов в напрямі с. Трибушівки. На фільварку, що на південний схід с. Вільшанки ворог залишив заставу. Сьогодні на всьому фронті спокійно.

с. Дзигівка, ч. 365.

Тво Начальника Опер. Відділу Сотияк Затварський.

№ 96 (опр.). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Б. Р. ч. 0105.

с. Грушка. (Мапа 3 і 10 вер. в 1"). 16 червня 1920 р. 16 год. —хв.

1. В районі Глембичок—Підлісівка—Качківка ворог 15/VI повів наступ, але ж контр-наступом Запоріжців він був відкинутий за р. Марківку.

2. 17/VI армія продовжує відворот на указану в наказі 15/VI ч. 0104 лінію.

3. До того НАКАЗУЮ: а) Запоріжській див. почати рух о 7 год. ранку 17/VI і зайняти відтинки фронту по буграм на схід від лінії р. Дністра, — м. Яруга, — с. Іванівка, — с. Букатинка, — с. Визи, — с. Боси до південної околиці с. Людвиківки включно. Утримати цей фронт зміцнивши його вогневыми вузлами. б) Волинській див. почати рух о 7 год. ранку 17/VI і зайняти відтинки фронту по буграм на схід від лінії південна околиця с. Людвиківки включно, — с. Серби, — с. Шендерівка, і с. Біляни включно. Утримати цей фронт зміцнивши його вогневыми вузлами. в) Права група армейського резерву — Херсонська дивізія — перейти в район с. с. Скавиці, Пилипи. Рух почати о 9 год. ранку 17/VI. г) Ліва група армейського резерву — Київська дивізія — перейти в с. Сліди. Рух розпочати о 10 год. ранку 17/VI. д) Кіннотою зайняти Запоріжській див. с. Бабчинці і с. Березівку, улаштувавши в м. Червівцях комендатуру. Залишити ці пункти кіннота може лише у випадку дійсного енергійного наступу ворога. Волинській дивіз. сильною кінною заставою стримати с. Борівку цілий день 17/VI аби частини могли вивезти цукор.

4. Штаби дивізій розташувати до 12 год. 17/VI — Запоріжської див. в с. Шлішковецькій, Волинської див. в с. Костуліно, Херсонській див. в с. Скавиці і Київської див. в с. Сліди.

Штаб армії в м. Озаринці.

5. Розвідку провадити до зустрічі з ворогом і у всякому разі до двана р. Бушки.

6. До 16 годня 17/VI дивізіям встановити телефонічно-телеграфний зв'язок зі Штабом армії: Запорізьській див. через урядову станцію в с. Грушка, а штабам останніх дивізіій через армейські телефонно-телеграфні станції, котрі до того часу будуть улаштовані в містах постойв цих штабів. Термінові донесення: 17/VI про вирухи дивізіій і про росташовання їх на фронті і в запіллі з додатком схеми росташовання; щодня про події на фронті до 3 і 16 годинах достарчати не пізніше 6 і 18 годин. Розвідочні не пізніш 5 і 18 год. щодня. Не пізніш 19/VI доставити подрібну відомість про росташовання обозів, запасово-рекрутових і инших частин і інституцій дивізіій.

7. Про одержання цього наказу донести.

Командуючий армією У. Н. Р. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Т. В. О. Начальника Штабу, Генштабу Полковник Лішко.

№ 97 (сек.). Оперативний звіт до 20 годин 16 червня.

Протягом дня перед лівим участком армії вів ворог енергійну розвідку. Перед правим себе не проявляв. Армія на 17 червня залишається на занимаємих позиціях. ч. 384.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 98 (сек.). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0106.

с. Грушка. (Мапа 3 і 30 верств в 1 дюїмі). 16 червня год. 21 хв. 10.

1. Завдяки тому що польська армія не встигла евакуїровать ставц. Жмеринку відход польських військ і 3 стрілецької дивізії (ген. Удовиченко) з занимаємої сьогодні ліві фронту відкладається на 24 годин пізніш, наказу всім дивізіям затриматися в стані згідно наказу оперативному Військам Армії 15 червня ч. 0104.

2. Наказ ч. 0105 від 16 цього червня виконати 18 червня в указані дни наказом часи.

3. Настоящий наказ не торкається обозів 2 порядку, рекрутових частин, инших тилових частин і інституцій дивізіій.

4. Про одержання цього наказу негайно донести.

Командуючий армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Начальник Штабу армії, Генштабу Полковник Лішко.

№ 99 (сек.). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0107
с. Грушка (мапа 3 і 10 верств в 1"). 17 червня 1920 р. 18 год. 30 хв.

1. На північ від р. Припять польський великий наступ визначився певним успіхом; волами захоплено Смоленськ.

Між Боростенем і Житоїром знищено часть армії Буденного, при чом. захоплено 600 полонених і 150 кулеметів; решта армії Буденного тисне на Київ і за Дніпро.

На фронті Подилюк—Борівка—Маська ворог потиснув наші частини і веде наступ на м. Чернівці.

2. Я вирішив енергійним контр-ударом розбити ворога і викинути його на схід від р. Бушкя і возстановити своє положення знищивши ворога.

3. А тому НАКАЗУЮ: а) Запорозьській дивізії з кінним полком Херсонської дивізії навести удар ворогові в напрямі: пішими частинами на с. Бабчинці—Вітрівка—Дзигівка, міннотою в напрямі Сокол—Моевка—Феліціянівка. б) 4 Київській дивізії без 3 кінного полку нанести удар в напрямі на південь від м. Чернівці — с. Борівка — с. Стіна. в) 2 Волинській дивізії навести удар в напрямі м. Чернівці на лінію с. Полянівка—Борівка і на схід від цієї лінії. г) Запорізьській дивізії одночасно з ударом міцно тримати лінію м. Яруга — с. Бабчинці. д) Армійський резерв піші частини Херсонської дивізії в с. Пиляпи. 3-ий кінний полк в с. Людвиківка.

4. Почало удару всім частинам одночасно о 3 год. ночі 18 червня.

5. Після переслідування ворога частинам зайняти фронт згідно наказу ч. 0104 на лінії м. Яруга — с. Бабчинці — с. Моєвка — с. Борівка — с. Полянівка включно на буграх на схід від цієї лінії.

6. Термінові донесення о началі удару; осягнення лінії сс. Бабчинці — с. Моєвка — с. Борівка — с. Полянівка; після сталого зайняття фронту згідно п. 5. цього наказу.

7. Штаб армії в с. Грушка.

8. При захопленні сел у дезертирів забірати коні і худобу.

9. Про одержання цього наказу донести.

10. Виконання наказу ч. 0105 перевести 19/VI в часі зазначеним в тому наказі.

Бомандуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальник Штабу армії Полковник Ліпко.

№ 100 (с.о.). Оперативний звіт до 8 години 18 червня.

О 6 годині ранку ворог переважними силами вів енергійний наступ на всьому лівому відтинку армії від с. Моєвка до с. Пилянівка включно. Бой тривав до 21 години, наслідком чого був відхід нашої Волинської дивізії на висоти, що між м. Черневіці і Серби. Правий відтінок також відійшов на бугря на схід від лінії Яруга-Букатинка-Впли-Коси. На цьому відтинку ворог активності не проявив. Сьогодні армія переходить в контрнаступ. ч. 392. Грушка.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 101 (с.о.). Таємно. НАКАЗ військам дієвої армії УНР. ч. 0108.

с. Грушка. (Мапа 3 і 10 вер. в 1") 18 червня 1920 р. 20 г. — хв.

1. Сьогодні з ранку Запорізьська дів. контр-ударом прорвала ворожий фронт і заняла с.с. Дзигівку і с. Феліціянівку і Борівку і заставила ворога в паніці відійти за Дзигівку і Феліціянівку при чому полк Чорних Запоріжців захопив 2 важкі гармати, обоз, полонених, а низові Запоріжці кулемети і 2 запас. чоти. Одночасно ворог в переважній кількості, форсувавши р. Мурафу у м. Чернівців, примусив Волинську і Київську дів. відійти на лінію р. Лозової (Людвиківка-Серби-Біляни).

2. Завдяки неудобству оборони на лівій р. Лозової і Мурафи і щоб стати в ісходне становище для контр-удару наша армія протягом дня 19 червня проізде перегрупіровку.

3. Для цього наказую: а) Запоріжській дівізії без п. Чорних Запорожців зашивши кінці застави з кулеметами в східній околиці м. Яруга і на передравах у Мервинцях, Букатинці і Вилах і Косах протягом дня 19 червня і не пізніше 18 год. 19. VI. зосередитись в с. Сказинцях, перехватуючи напрямом із Чернівців на Могилів. У випадку настуна переважних сил ворога кінноті відійти і тримати лінію Вороновиця-Григорівка-Волохислишківці-Плпяти. Штадів с. Сказинці. б) Київській дів. виставивши 3-ій кінний полк з додатком 2-х гармат і кулеметної чоти на лінії Людвиківка-Серби. зосередитись протягом дня 19 червня і не пізніше 18 год. в с. Сліди. 3-му кінному полку в випадку настуна переважних сил ворога відійти в с. Садова в підлеглість командіру Чорних Запорожців полк. Дяченка. в) Волинській дів. тримаючи фронт Шендерівка-Біляни кіннотою протягом дня 19 червня не пізніше 18 год. зосередитись в с. Біляни. Штадів — с. Сліди. г) Херсонській дів. протягом дня 19 червня не пізніше 18 год. 19 червня зосередити кінний полк в підлеглости полк. Дяченка в с. Садован і оставню часть дівізії в с. Конева. Штадів с. Конева. д) Полк Чорних Запорожців з батареєю, кінний полк Херсонської дів. під загальним керуванням полк. Дяченка протягом дня до 18 год. 19. VI. зосередити в с. Садова. 3-ій кінний полк з відходом теж входить в склад кінного отряда і весь отряд підлягає мені.

4. З осередженням дівізії в нових пунктах і наступом значних сил ворога наш успіх цілковито буде залежати від маневрів дівізії для чого необхідним являється тримати самі тверді звязки з сусідами і Штабок армії, а також вести саму енергійну розвідку ворога. Для відповідних маневрів будуть видані своєчасно накази.

Тиловиими шляхами для дівізії призначаються: для Запорожців — Сказинці-Озаринці-Серебринівці-Жеребилівка-Ровно-Галайковці-Ольховець; для Херсонців — Конева-Борщівці-Вендичани-Нижній Ольчедаїв-Цогоріла-Курилівці-Муровані-Вербовець-Нова Ушиця; для Київців — Сліди-Кричанівка-Вендичани-Немерчи-Попелюхи-Перекопинці-Мошова-Курилівці-Муровані-Вербовець-Н. Ушиця і для Волинців — Біляни-Тропова-Сугаки-Лучинчик-Верхній Ольчедаїв-Татариска-Посохів-Дарашева-Петримани-Щербовці.

6. Армейський шпитаць відкриває працю в Курилівцях Мурованих.

7. Штадарм м. Озаринці. а потім Вендичани.

Командуючий діевою армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Т. в. о. Начальника Штабу Полковник Ліпко.

№ 102 (..лрх). Оперативний звіт до 8 годин 19 червня.

О 6 годині ранку Запоріжська дівізія розпочала наступ від Букатинки-Віли на с. Дзигівка-Феліціяновка-Борівка. В той час ворог з 2 гарматами просовувався від с. Бабчинці на Букатинку але був відтиснений на схід в 3 верстах. Рішучим ударом ворог був опрокинутий і біжав на схід на Бабчинці. О 9 годині нами були заняті сс. Бабчинці-Моївка. Після впер-

того бою ворог був відтиснутий на схід від Дзиговки-Феліціяновки о 13 годині і в той же час було залишено с. Борівка. При цьому полк Чорних Запоріжців захопив 1 важку гармату з повною обслугою і кіннями і обоз 377 сов. полка біля 50 возів, телефоничне майно і т. ін. В Бабчинці курінем Пязових Запоріжців захоплено 1 кулемет і 30 стрічок з набоями 363 сов. полку. О 19 год. Київська і Волинська дивізії розпочали наступ в напрямі від с. Людвиківка-Серби-Шендерівка на Чернівці і після дуже впертих боїв завдяки допомозі контр-атакою полку Чорних Запоріжців від с. Борівка на Чернівці ворог був викинутий на схід від м. Чернівці. З темнотою всі часті армії були відведені на лінію Яруга-Мервинці по буграм на схід від с. Букатинка Вили Коси Людвиківка Серби Шендерівка Белини. Сьогодні до 18 години дня армія прийме групування згідно телеграми Командарма ч. 401. Виявлені наші втрати за минулий бій тільки Запоріжської дивізії 2 козаки забитих і 15 ранених. Втрати ворога лише забито полком Чорних Запоріжців 150—170 чол. і декілька полонених в числі яких командір батареї с. Грушка ч. 402. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 103 („маш“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У.Н.Р. ч. 0109. м. Озаринці. 19 червня 1920 р. год. 20 хв. —

1. Атака кінноти на піхоту впливає лише морально. Струсила піхота — погібла, не струсила — кіннота погібла хочби остання була в переважній кількості. Тому треба піхоту виховати психологічно, щоб вона не боялась кінноти.

До того наказую негайно з одержання цього проїзвести атаки кінноти на піші частини в кожній дивізії з 500 кроків і також на кулемети. Атакуючі кулеметчики і піхотинці повинні несущихся на них кіннотчиків вдержати точно цілі стріли і запам'ятати скільки таких стрілів на такому невеликому расстояннї може зробити піхотинець, а кулеметчик скільки може випустити стрічок і тоді на прикладі кожний піхотинець і кулеметчик хай побаче чи варто єму боятися кінноти. Про виконання цього мені довести.

2. Наказую при занятті оборонительних позицій перед найбільш важкими участками протягати на рідких кілках хоч один дріт колючий, а як такого нема то і гладкий. Дріт протягати по можливості так, щоб его не видно було, щоб то по житу і т. ц.

Розуміється такий дріт не уявлятиме з себе серйозної перепони для доброго війська, алеж може причинити безладдя в рядах атакуючої кінноти, чим наша піхота і повинна буде користуватися аби своїм вогнем нанести ворогові великі втрати.

3. Підчас походу доводилось бачити в обозах багато зайвих здорових козаків, а також на возах возилися рушницї.

При невеликому по кількості людей складі наших частин а також при недостатчі зброї наказую не в якому разі наперед не допускати цього. Наказую Командірам дивізій через комісії виявити необхідну кількість людей для тилової служби в кожній частині і більш того рощоду не в якому разі не допускати. При цьому звертаю увагу Командірів дивізій і Началь-

визів окремих частин на те, що кількість людей для тилової служби повинна відповідати кількості людей в бойових рядах, а не бути якоюсь абсолютною нерухомою.

4. Командірам дивізій наказую справу організації тилу дивізій доручити одній відповідальній особі.

5. Командірам дивізій наказами дивізіям указати свої дивізіонні комунікаційні шляхи і лише по цих шляхах росташовувати свої обози, хлібопекарні, запасово-рекрутові частини і інші дивізіонні тилові установи, зазначивши тим же наказом пункти їх росташування.

До цього мати на увазі, що головний армейський етап буде росташований в м. Курилівці-Муровані і там же передові армейські склади військового майна, поступаючого дивізіям.

6. В дивізіях всі етапового комунікаційні установи мусять підлягати одній особі — Начальникові тила дивізії.

7. Командірам дивізій не пізніше 23 б. червня доставити до Штабу Армії схему дивізіонних комунікаційних шляхів з вказівкою місця росташування на них всіх дивізіонних тилкових частин і установ.

8. Наказую Командірам дивізій в найкоротшим часі організувати в білих тилах дивізій похідні хлібопекарні, котрі могли виникати в добу хліба на 3000 чоловік по 2 фунта на кожного.

Про виконання цього донести з вказівкою пункта росташування хлібопекарні.

9. Наказую Командірам дивізій використовувати кожний спокійний від бойових подій день для перевірки кількості одягу, взуття і білизни на козаках, а також стан цих річей. Вживати всіх заходів до того, щоб ці речі не втрачалися і своєчасно відновлялися.

Про кількість і стан обмундіровання: взуття і одягу доносити мені що тижня по суботам.

10. Одержані дивізіями штани в більшості малої мірки і вузьки в певних частих штанин, а тому будуть швидко дратися. Щоб запобігнути цього, наказую штани вишу розширювати, для чого виправляти клини. На цю потребу дозволяю витратити одні штани на десять переробляємих.

11. За останні дні в дивізії видали 42 кулемета і 1400 рушниць. Наказую Командірам донести мені як використана ця зброя, в якім часі і на скільки збільшилась бойова кількість дивізій.

12. Командіру Херсонської дивізії наказую до 24 червня остаточно скінчити формування дивізії в складі пішої бригади, кінного полку, батареї і кулеметної команди і бути готовим 25 червня стати на фронт якою боюва одиницею.

Омельянович-Павленко, Командуючий Дівою Армією Генерал-Поручник.

Т. в. о. Начальника Штабу Армії, Гештабу Полковник Лінко.

№ 104 (с. лаш). НАКАЗ по Військам дівоюї Армії УНР, ч. 110.

м. Озаринці.

20-го червня 1920 р.

16. VI. комуністи посуваючяся за нашими військами, заняли с. с. Бабчиці, Моську, Борівку і м. Чернівці, скупивши в останньому містечку значні сили.

17. VI. з ранку армія наша перейшла в контр-наступ з метою дезорганізувати ворожий фронт.

Запоріжці і кінна бригада, складаючися з полків Чорних Запоріжців і Херсонського прорвали ворожий фронт і зайали м. Бабчинці і далі розвинули успіх в напрямі на м. Дзигівку спочатку, а потім на с. с. Моєнку-Борівку і далі в тил ворожим військам, що замітали м. Чернівці.

Цей сміливий й несподіваний рух наших військ принивив натиск ворога з боку м. Чернівців на Київську і Волянську дивізії і ввечеру того ж дня весь вищезазначений район був в руках наших військ, а ворог в паніці відступив, залишивши значні трофеї.

Кінною бригадою, Пластунами Чорних Запоріжців і курінем Низових Запоріжців було взято: важка гармата з повною упряжкою і прислугою, обоз 364 совітського полку, 1 кулемет, стрічки, набої, телефони і всяке инше майно військове.

З цим щастливим бойовим днем Я сердечно вітаю Запоріжців в Особі Командуючого Запоріжською дивізією Полковника Гу з о г о а особливо сводну кінну бригаду під керуванням Полковника Д я ч е н к а.

Сердечно рад а також дякую за завзятість, яку виявив кінний Херсонський полк і переконаний, що у близькому часі вся Херсонська дивізія стане в допомозі нашим славним дивізіям.

Командіру Запоріжців із забраної артилерійської матеріальної частини в найближчому часі зформувати 42-х лінійною Батарєю.

Полковнику Д я ч е н к о слава.

Командуючий армією УНР Генерал-Поручник Омежанович-Павленко.

Т. В. О. Начальника Штаба Армії Генештабу Полковник Ліпко.

№ 105 („арк“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР 20 червня 1920 р.

Ворог з розсвітом цього числа заняв с. Березівку, що на південь від м. Чернівців і далі не посовується. Наші застави займают м. Чернівці. Стверджено заняття передовим ворожим відділом м. Яругі. З 17 червня Штаб Армії переїхав в м. Озерниці. (Без підпису).

№ 106 („маш“). Таємно. НАБАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 111.

м. Озарниці.

20 червня 1920 р.

Не дивлячись на вказівки не всі дивізії ще й досі скористовують військовий досвід і научним шляхом добути форми що до писання оперативних наказів.

Часто в наказах передрукуюються всі відомості щодо інформації відносно наших частин, які поміщені в наказах Армії і служать для орієнтації тільки командирів і штабів дивізій, не поділяється матеріали на параграфи, що давало б наглядний і цілком практичний вид, не поміщається після наказу кому розіслані накази, що не дає можливості бачить, чи вони всім кому потрібно направлени і чи обмінано наказами з сусідами, добавляються штамп, які злишні, загромождаються наказа ріжними, не маючими до данного случая оперативного характеру матеріялами; завдання частинам ставляться не коротко і не опредільно і т. інші.

Надалі наказую:

1. В параграфі відносно своїх частин на фронті поміщать тільки те що потрібно знати частинам дивізії і ні в яким разі не передрукуювать все те, що в наказі Армії. Досить указати ліворуч чи праворуч від нас такою дивізією і більше нічого.

2. Матеріали поділяти на параграфи, як це вимагалось російським польовим уставом 1912 року і практичністю

3. Обовязково після підписів наказу перелічувать коли і кому розіслали накази.

4. Не ставити ніяких штампів і особливих надписів, які не мають жадного значіння для наказу.

5. Не загромождають наказів матеріялами, які безпосередньо не мають оперативного характеру.

6. Головне писать завдання частинам коротко і цілком опрідільно. В цьому випадку ліпше всього після напису наказу прочитати його тому, хто зовсім не знає з планом операції, для якої видається наказ і спитати як він розуміє його і як що розуміє тільки як бажаємо то такий наказ не виділяє непорозуміннь, і навпаки; в останньому випадку треба змінити редакцію того міста наказу, яке не так розуміють як бажано.

Коман. Армією Ген.-Поручник Омелянович-Павленко.
ТВО Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 107 („ос“). Розвідочний звіт армії УНР ген. Павленка до 8 год. 21. VI. 20 р.

Доштами полонених виявлено, що в час ворожого наступу 18. VI. 20 ворожі частини займали таке становище від р. Дністра до с. Бабчинець включно 363 піший полк, праворуч по фронту до с. Сокил включно Заградительний отряд 122 бригади, праворуч його район м. Чернівці 364 піший полк, праворуч його 368 п. полк, далі 367, 369 полки, 363 заградительний отряд. 364 полк складають 122 бригаду 367, 368, 369 полки 123 бригаду, ці дві бригади складають 41 сов. дивізію. 363 полк має 60—80 багнетів при 2-х гарматах, Заградительний отряд 60—70 багнета, 364 полк 184 багнета. 46 шабель 3 гармати 24 кулемета, 368 полк в складі одного батальона 140 багнетів. Всього на фронті Армії 444—474 багнети, 50 шабель, 8 гармат. Ворог розбитий 10. VI. 20 відійшов і можливо знайдеться на схід від с. Мозьки, Борівка, Бабчинці, результатом останнього бою можна лічити знищення 363 полку 50 забитих в районі Бабчинець, значне зменшення 364, відібрання важкої батареї, загальна кількість більш 50 полонених. Висновок: ворог розбитий 18. VI. 20 р. виступив і до 21. VI. 20 своє положення не виявив. Розгром цілого відтинку фронту має великати з боку ворога скорше підтягнення резервів, правдоподібно 2-х полків 122 бригади 365—366 загальної кількості до 500 багнетів із Песчанки та кінної бригади Гофа до 250—300 шабель з району ст. Кодяма. В ближньому часі серйозних акцій з боку ворога не предбачається. ч. 62/р. 20. VI. 20. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Розв. відділу сотник Шпідінський.

№ 108 („оз“). Оперативний звіт до 8 годин 21 червня.

На фронті Армії УНР рідка рушнична та кулеметна стрілянина. Ворог зайняв с. Березівку, що на північ від м. Чернівець, далі не просувається. Ми займаємо заставами м. Чернівці. На прочих відтинках фронту на південь від Чернівців аж до Дністра нами ведеться інтенсивна розвідка. Ворог заяв слакими силами м. Яругу.

ч. 437 м. Озаринці.

ТВО Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 109 („маш“). НАКАЗ по Військам дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0112.

м. Озаринці. (Мапа 3 верст. в 1 д.). 21 червня 1920 року год. 13.

1. Протягом дня 20 Червня ворог проявив активність на частках Віли—Коси в напрямку Чернівці—Березовка переходом незначних відділів в наступ, що був відбитий. М. Яруга зайнято ворогом.

2. Для більшої устоячності правого бойового вчастку Запорізьська дивізія сьогодні произведе перегрупіровку.

3. Наказую: а) До вечора 21 Червня Запорізьській дивізії зосередитись в районі Сл. Шлишковецьке—Пилипи. Лінію кінних застав на правому кризі відвести на лінію Мервінци—Івакська-східна околиця С. Суботовки і до Дністра. б) Розграничуюча смуга між Запорізькою дивізією і Київською (3 Кінним полком) хутір в 3 верстах на південь від хутора Скалополя—велика балка, що в 1½ верстах на північ від С. Садки (включно для Запоріжців). в) Командірам всіх дивізій дати распорядження ко-рам арт. дивізіонів аби негайно подрібно обслідувать місцевіст в своїх районах на випадок боїв.

4. Комдівам донести про отримання цього Наказу і про виконання його.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. В. О. Начальника Штабу армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 110 („лрк“). Оперативний звіт за 21 червня до 20 годин.

На всьому фронті Армії весь день велась ворогом гарматна, рушнична та кулеметна стрілянина. На відтинку фронту в напрямі на с. Бося ворог кілька разів пробував перейти в наступ, но кожний раз був зі стра-тами відбитий. В районі м. Чернівці ворог в 20 годин повів наступ на місто і заяв його східну часть. На прочих відтинках фронту розвідчі поді.

ч. 451. Озаринці.

За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 111 („лрк“). Розвідочний звіт армії УНР генерала Павленка до 8 год. 22. VI. 20.

На фронті армії ворог тримає фронт по західній околиці ліса що на захід від с. Березовки, правдоподобно 367 полк — Чернівці — ліворуч 368, саме місто 364 полк, правдоподобно кінна розвідка його 21. VI. 20 підходила до с. Котлубаєвки, — Вили правдоподобно 363п. — Буша. Ворог тримається пасивно, провадя одначе невеликими відділами піхоти з гарматами невеликі рекогносціровки. По неперевіреном відомостям Запор. ді-візії в с. Вили перебувало до 200 кіннотчиків

Висновок: ворог тримається пасивно приводячи до ладу частини та зоосмотрюючи наші дії. Є підстави чекати до 300 шабел при 4-х гарматах 122 бригади Гофа та 365—366 п. полків з с. Песчанка. Задача: інтенсивною розвідкою виявити кількість кінноти на фронті. ч. 65/р. За Нахтадарма Полковник Стефанів. Нач. Розв. Відділу сотник Шпілінський.

№ 112 („прк“). Оперативний звіт за 22 червня до 20 годин.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Около 9 годин ранку ворог після артилерійської підготовки повів наступ по всьому нашому фронті і потиснув наші застави. В 13 годин почав ворог з великою рішучістю продовжувати наступ на відтинку фронту в районі сс. Людвиківка—Серби—Шендерівка—Біляни. Розпочався гарячий завзятий бій. Згадані місцевості переходили кілька разів з рук до рук. Завдяки переважаючим силам ворога наші частини відступили і заняли бугри, що на захід від с. Людвиківка—Серби—Шендерівка—Біляни. Рівночасно з ворожим наступом на нашому лівому крилі перейшла Запорізьська дивізія в 13 годин в контр-наступ на відтинку с. Букатинка і після впертого бою заняла це село. Ворог був відкинений на схід від р. Мурафи, страти ворога дуже великі. Взято 1 кулемет з тачанкою і 6 стрічок та декілька полонених.

м. Озаринці. ч. 370. За Нахтадарма УНР Полковник Стефанів.

№ 113 („ог“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 113.

м. Озаринці.

23 червня 1920 р. 1 год. 30 хв.

1. Вчора 22 червня після 16 годин ворог повів наступ на участку Волинської дивізії і 3 кінного полку і під вечер зайняв с. с. Біляни, Шендерівку, Серби і Людвиківку. Контр-наступ Київської і Волинської дивізій за наступом темноти наслідків не дав.

2. Щоб возстановити становище на фронті на сьогодні 23 червня **НАКАЗУЮ:**

а) Волинській дивізії, тримаючи постійний зв'язок з 3 стрілецькою дивізією в ліворуч і Київцями в праворуч в 3 $\frac{1}{2}$ години перейти в рішучий контр-наступ на вчоток Біляни—Шендерівка включно і відкинути ворога і заняти попереднє становище. б) Київській дивізії тримаючи тісний зв'язок в ліворуч з Волинцями і праворуч з кінною бригадою полковника Дяченка, перейти в 3 $\frac{1}{2}$ години в рішучий контр-наступ на район Шендерівка (включно) — Серби і, відкинувши ворога і занявши 3 кінним полком попередній вчоток, відійти на попереднє становище. в) Кінному полку Чорних Запорозжів і 3 кінному полку під загальним керуванням полковника Дяченка, тримаючи тісний зв'язок в ліворуч з Київцями, перейти з району Сказинці в 3 години в рішучий контр-наступ на Людвиківку і ударом в ліве крило і тил ворога допомогти Київській і Волинській дивізіям возстановити попереднє становище. г) Херсонській дивізії з кінним полком яко резерву лишатись в повній бойовій готовності в районі с. Колева.

Після возстановлення дивізіями становища на фронті Херсонський кінний полк переходить в підлегалість полковника Дяченка. д) Запорізьська дивізія забезпечує своє ліве крило, тримаючи фронт, лишастись на місці і провадить наперед бойову розвідку.

3. Про отримання цього наказу донести а також доносити через кожні 3 години, починаючи з 6 годян.

4. Донесення доставляти через Садову (телефонична станція) або безпосередньо на Озаринці.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
За Начальника Штабу Полковник Стефанів.

№ 114 („оз“). Командірові 3 Залізної дивізії генерал-хорунжому Удовиченку, копія всім Комдівам.

Останній бій Залізної дивізії, знищивший частину ворожого війська, показав, що молода дивізія цілком оправдала свої старі торічні дії Славної Залізної дивізії, котра той рік обгорнула себе незабутньою славою.

Особливо сердешно вітаю 7 стрілецьку бригаду.

ч. 133/б 23 червня 1920 р. м. Озаринці.

Командарм УНР Генерал-Поручник Ом.-Павленко.

№ 115 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 18 год. 23. VI. 20 р.

Розвідка правого крила доносить, що ворог займає позицію на лівому березі р. Мурафи, виславляючи невеликі розвідочні відділи на правий берег м. Яругу ворог залишив. 22. VI ворог в кількості 60 чоловік заняв с. с. Вили та Букатинку. На лівому крилі ворог не дивлячись на тяжкі страти попередніх боїв проявляє значну активність і в ніч на 23. VI повів енергійний наступ примусивши наші частини залишити с. Біляни, Сліди. Нашим контр-наступом ворог відкинутий до р. Лозової. ч. 67/р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Розв. Відд. Сотник Шліпінський.

№ 116 („оз“). Оперативний звіт за 22 червня до 20 годин.

З наступом сучерок 22 червня ворог силою до 500 піших і 300 кінних з 5 гарматами і около 20 скорострілами повів енергійний наступ на нашому лівому крилі в районі с. Сліди. Після 2 годинного бою завдяки переважаючим силам ворога нами було залишено с. Сліди і занято позицію що на схід від цього села. Раннім ранком 23 червня після артилерійської підготовки почав ворог продовжувати наступ з с. Сліди в напрямку на с. Кречанівку і Вендичани. Всі атаки відбивались з великими втратами ворога. Щоби зліквідувати ворожий наступ на лівому крилі а також відібрати втрачених боях 22 червня місцевості перейшли наші частини в рішучий контр-наступ. Комуністи з занежністю боролись переходя разів кілька в контратаки. 4 рази переходили наші частини в контратаки і кожний раз були відбиті ворогом, який був значно скріплен прибувшим з Одеси пополненням. Два рази ворог привняв рукопашні атаки. Коло 18 годин на лівому крилі визначалась наша перевага і ворог почав відступати. Було занято с. Сліди і Біляни. За то перешедшому в наступ ворогу на вчастку Людвигівки—Сліди—Грушка Слобода Шлішковецька вдалось потіснити наші частини і під вечір дійти до лінії с. Пилипи—Шлішковецька Слобода, де ворог затриманий. ч. 479. с. Озаринці.

За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 117 („маш“). Тасино. НАКАЗ по Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0114.

м. Озаринці. (Мапа 3 версти в 1“). 23 червня 1920 року 22 год. 10 хв.

1. Сьогоднішнім контр-наступом Волинської і Київської дивізії і кінної бригади ворог відкинутий на лінію р. Лозової. Чорними Запоріжцями взято у ворога 3 тачанки з 3 кулеметами.

2. НАКАЗУЮ: а) Київській дивізії з возстановленням попереднього становища на фронті в згоді з Командіром Волинської дивізії завтра 24 червня не пізніше 24 годин змінить на вчастку Шендерівка—Біляни Волинську дивізію, якій по зміні відійти в армейський резерв в Кричашівку.

Штаби дивізій: — Київської — с. Сліди і Волинської — с. Кричашівка. б) З кінному полку, підлягаючи Командіру Київської дивізії зайняти попередній свій вчасток фронту Серби—Людвиківка і до великого яру, що на північ від с. Садки включно. В випадку нападу переважаючих сил ворога відходити в с. Сказинці, де поступає в підлеглість командіра полку Чорних Запорожців Полковника Дяченка. в) Херсонській дивізії з додатком одної батареї від Запорожців і з возстановленням попереднього становища на фронті в згоді з Командіром Запорожської дивізії 25 червня не пізніше 24 годин змінить на вчастку від Дністра — с. Суботівка — Іваківка — Бондасівка — Грушка — Садки і до великого яру що в півтора верстах на північ від с. Садки включно, Запоріжську дивізію, якій без полку Чорних Запорожців відійти в армейський резерв в район Конева—Садова. Штаби: Херсонської — с. Ілани і Запоріжської — с. Конева. г) Полку Чорних Запорожців по возстановленні становища на фронті відійти в с. Сказинці. В випадку напору на 3 кінний полк він відходить до Чорних Запорожців в підлеглість командіра полку Чорних Запорожців полковника Дяченка. Полк Чорних Запорожців з відходом 3 кінного полку — Кінна бригада, підлягає безпосередньо мені.

3. Всім дивізіям обовязково установить з Штабом Армії телефонний звязок таким робом, аби при пересуванні вперед, або назад він не переривався.

Командуючий Армією У. Н. Р. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
За Наштадарма У. Н. Р. Полковник Стефанів.

№ 118 („врг“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 24. VI. 20 р.

На фронті армії ворог проявляє значну активність кома помічаються нові сили на фронті ворога. По зізнанням полоненого з Одеси прибуло 500 багнетів котрі влились правдоподібно в 368 та 364 і 363 полки. На фронті Біляни — Шендерівка 23. VI оперувало до 500 багнетів при 12 кулеметах, 200 кіннях та 4 гармат з одною важкою. ч. 68/р. За Наштадарма Полковник Стефанів. Н-к розвід. відд. сотник Шпілінський.

№ 119 („врг“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 24. VI. 20 р.

По зізнання перебіжчика 364 п. захопленого в Слідах виясняється: 364 полк в складі 3-х батальонів кількістю до 150 чоловік при

23 кулеметах та 2-х гарматах маючи на правім крилі 2 ескадрони 115 кавалер. полку наступав на с. Сліди і далі мав на меті продвинути ся на Кричанівку. Ліворучь займав позицію 363 полк і далі до Дністра Заградительний отряд 122 бригади, в районі до Дністра оперували два остатніх ескадрони 115 кав. полку, праворучь 364 полку в районі с. Біляни оперував 363 полк, далі на північ 367 і далі 369 полки. 23. VI в м. Черневці прийшло мобілізовані, котрі сьогодні мають влитись в полк в 364 полк 250 чоловік, на котрих 23. VI. 20 уже була зварена їжа та 250 чоловік направлено до 363 полку, це поповнення прийшло з Одесси. По чуткам частини 122 бригади 365 полк та 366 ужи сформірувались і уже ідуть в кількості 500 багнетів на фронт і мають стати на лівім крилі в районі Дністра. Сей перебіжчик підкреслює що 41 кавалер. полк 15. VI. 20 переіменовався в 115 кав. полк, таким чином кавалерійська бригада Гофа в складі 41 та 116 кав. полків за недостаточю часу не переформовувалась в бригаду а правдоподібно 116 полк влит в 41 і останній переіменовавшись в 115 після 5 дневного відпочинку вийшов знову на фронт 18. VI. 20 полк має 4 ескадрони по 60 чоловік в кожному, всього правдоподібно 250 шабель.

Висновок: до 25. VI. 20 на фронті нашої армії кількість ворожих сил має бути збільшена до 500 багнетів. Всього на нашому фронті від 900 до 1000 багнетів, 300 шабель при 7—11 гарматах, що в недалекому часі по прибуттю 365—366 полків має скласти силу до 1500 багнетів. ч. 69/р. За Напгтадарма Полковник Стефанів. Нач. Розв. Відд. Сотн. Шпіліньський.

№ 120 (сек.). Таємно. Таємно. Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0115.

м. Озарипці. (Мапа 3 вер. в 1"). 24 червня 1920 р. 12 год.

1. На лівому крилі армії (Серби—Шендерівка—Біляни) становище *возстановлене*. Запорожці контр-наступом взяли с. Пилипи і продовжують наступ на *возстановлення* становища на своїйму частку.

2. Для знищення скріпленого ворога, що перед нашою Армією НАКАЗУЮ: а) Київський див. з додатком кінного полку Чорних Запоріжців, зосередившись в ніч з 24 на 25 червня в с. Біляни, з розсвітом 25 червня прорвати ворожий фронт і наступом в загальному напрямі на Березівку і далі на Чернівці в тил ворогу, при активній допомозі Волиців і 3 кінного полку. *Знищить* ворожі частини, що перед вчастком Волиців і 3 кінного полку. Після вдалих акцій перед ціми вчастками енергійним просованням далі в тил ворогу, що перед Запоріжцями і активній допомозі Запоріжців *знищить* ворога і перед цім вчастком і повернутись в своє розположення на півдні армії. б) Волицький див. з переходячим в її підлеглість 3 кінним полком, допомогти Київцям в виконанні їх завдання переходом в наступ після прориву там фронту в напрямі на Черневці—Скалаполь. в) Запоріжський див. теж допомогти Київцям в виконанні їх завдання після просовання Київців перед вчасток Запоріжців, переходом в рішучий наступ перед своїм вчастком, що може бути 26 червня. г) 3 стрілецьку дивізію проситись переходом частин правого крила в наступ в напрямі Лозова—Тахлівка і далі Політавка—Писаївка, забезпечить Київ-

цям ліве крило і тил на протязі 25 червня. д) Херсонська див. — армейський резерв в районі Конева — Садова.

3. Наказ від 23 червня ч. 0114 в виконанні записується до розпорядження.

Командуючий армією Генерал-Поручник Омелянчик-Павленко.
За Начальника Штабу, Полковник Стефанів.

№ 121 (..ох^т). Оперативний звіт Штадарму за 24 червня до 20 год.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. В ранці около 6 годин після артилерійської підготовки нами поведено енергійний наступ на с. Пилипи, котре після впертого бою нами було занято. Переслідуючий нашим гарматним та кулеметним вогнем ворог в паниці утік в напрямку с. Грушки, оставляючи по дорозі багато трупів. Нами взято 15 полонених. Під вечер около 19 годин повів ворог значними силами наступ на нашому правому крилі, завдяки чому наші передові частини відійшли дещо в зад. Наша лінія перебігає по буграм, що на захід від великого яру р. Бронниці і дальше на північ по буграм між ріками Лозова і Дерло.

ч. 507.

Наштадарм Генштабу Полковник Лінко.

№ 122 (..ох^т). Комдівам 1 Запорізької, 2 Волинської, 3 стрілецької, 4 Київської, 5 Херсонської і 3 кінному полку.

1. По інформації з глибокого тилу польсько-українське військо занімає. — Київ. — Бердичів. — Житомир.

2. На нашому фронті сьогодні 3 стрілецька Залізна і 4 Київська дивізії біля с. Бляни прорвали ворожий фронт і відкинули ворога за лінію с. Сокол. — Саїнка. — Березівка. — Теклівка. Запорізька дивізія після впертих боїв захопила Скажинці, — Пилипи — Шлишковецька Слобода й по неперевіренім відомостям с. Грушку.

3. Командарм НАКАЗВ на 26 червня: а) Запорізької дивізії дивинутися до р. Мурафи і заняти стац, згідно оперативного наказу ч. 105. Полк Чорних Запоріжців переходить в розпорядження комдіва Запорізької. б) Волинської дивізії утримати лінію згідно наказу ч. 105 по р. Лозової від великого яру, що між сс. Садки і Людвиківка виключно до с. Біляни уключно. 3 кінний полк підлягає комдіву Волинської. в) Київської дивізії відійти в район с. Сліди в армейський резерв. г) Херсонської дивізії росташуватися в районі с. Садова, — Конева, — Борщовці в армейський резерв.

4. На цих днях має бути зміна дивізій занімаючих фронт дивізіями з резерву.

5. Армейський шпіталь в с. Жітнікі біля м. Вербовець.

6. Набої маютья в Дунаївцях 120.000 рушничних і 2.600 гарматних. Вживаються заходи до перевозки їх маючимя грузовиком до Куріловців Мурованих і вони можуть бути 26 червня стягнені туди і будуть поділені поміж 5 дивізій армії, але до того часу необхідно обійтись тим, що зараз дивізії мають у себе, бо близчих запасів не має.

7. Штаби дивізій: Запорізької — с. Скажинці, Херсонської — с. Борщівці, Київської і Волинської — Сліди.

8. Запорізьської і Волинської дивізії в случаї відходу ворога на схід від р. Мурафи і Лозовая переслідувати його кіннотою.

9. Термінові допесення до 6 і 17 годян, а під час бійки що 2 години.

10. Про одержання цього наказу донести. 25 червня 23 год. 30 хв. Озаринці, ч. 518.

Наштадари Генштабу Полковник Ліпко.

№ 123 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 8 год. 26/6 — 1920 р.

Ворог збитий нашим вогнем і наступом 25/6 — 1920 поспішно відійшов на лівий берег Мурафи. Полонені (одинакпять чоловік) захоплені в бою під Пилипами 24/6 — 1920 р. оповідають: 24/6 маршева рота прибула до с. Борівки, де був штаб 122 бригади і звідтіль розділяли по 70 чоловік і направили до 367 та 70 — до 363 п., котрий в той час стояв в с. Вилн. Прибули в 12 год. там видали їм рушниці і в дві години погнали в наступ, при полку була одна гармата а в кожній роті по 2 кулемети. Зв'язку праворуч і ліворуч не було з ніким, а поповнення прибуло з Кременчуга. Там стоїть 2. запасовий батальон літеря „Б“ загальною кількістю до 5000 чоловік, але всі роздягнені і роззуті тому висилка на фронт залежить виключно від одягу. Багато люду забирають на провадження мобілізації, реквізиції та усмирення повстання. З Кременчуга їхали дві маршеві роти 1. та 2. Міст через Буг у Голти не поцзгоджен. до Голти йшли пішки 7 верст. На ст. Крижопіль де стоїть штаб 41 дивізії їх розгрузили, а першу роту завернули на ст. Попелюхи. Зі ст. Крижопіль йшли пішки до Борівки. Рушниці видали лише в Грушках перед наступом. ці 70 чоловік склали 4 та 5. роту, ротні командіри призначені з фронтовиків. Всі полонені оповідають: Дві веділі тому назад біля Одеси було повстання. На ст. Бірзула бачили війська, котрі їхали на усмирення. В часи мобілізації в Вороніжщині 12 волостий підняло повстання. В 3. дивізії зафіксовані випадки знущання над раненими та полоненими. 41 дивізія поповнена 46 запасовим батальоном — в Одесі.

Галицькі старшини залишавші ся в районі ст. Затіше оповідають в с. Осіновці, Антонівка вибухло велике повстання під проводом хорунжого Ісакевича, 2-х братів Діденко та Бауера (українські старшини). Повстання вибухло на ґрунті мобілізації, але прибувшими великими отрядами з комісаром Дубевком повстанці були розігнані одначе мобілізація не вдалась. В подавленні повстання обвинувачують німців, котрі перші дні приєднались, а потім в останній порозходились по хатам і допомоги не дали. Ці старшини після повстання з 40 чоловіками пробиравались через Окня на наш фронт, але по дорозі їх зустріли селяни молдаванського большевицького села, котрі розігнали їх, далі старшини переходили Каменку Грушку — мимо Ямполь, в Каменці стояв кавалерійський полк, котрий нагнав їх в Грушці — кількість невелика. Селяни жалувались, що большевики на базарі в Ямполі робили облави шукали керенських грошей і рвали їх. Про Одесу оден старшина оповіда: Одеса розділена на 5 кварталів — міліціонери висилаються часпо на подавлення повстання. В Одесі стоїть 317 полк „внутренней охрани“ до 2800 люду, два батальони якого відіхали

на села провадити мобілізацію. Крім 317 полку стоїть ще кавалерійський полк (нумерація двозначна) до 400 шабелъ — теж під назвою „внутренней охрани“. Охорона ЧК складається з 1800 чоловік военнополонених з Франції та відділ кітаців 70 чоловік. Гармат 11 — розположені так: дві морські та одна важка в порту, 4 на Лашжероні, 4 лівіш на березі. В Очакові артилерійські запасові частини досить сильні. Мобілізація в Одесі не пройшла. Червоні примушені були окружувати декілька кварталів та забирати всіх молодих людей і проводжувати в казарми, охоронювані военнополоненими з кулеметами. Жінки забораних зібрались біля казарми кричали та плакали, щоб допустити попроситись — залпом кулемета три жінки забиті, останні розбіглись. Мобілізованих зі сіл перепроводжують на Харків і далі в Росію. В Одесі є повідомлення, що Ленін та Троцький переїхали до Харкова. В Одесі була одержана радіотелеграма, що не виконувати наказів з Москви, будьто там повстання і йде бій на вулицях. Зірвані великі склади з набоями.

Останні дні в большевиків після максимального підняття духу відчувається реакція. Провокаційні чутки одна за другою розповсюджуються надзвичайно хутко. Піднімають ся знов повстання, головним чином на ґрунті мобілізації та грошей. Страшенна дезерція мобілізованих.

Нач. Штабу Генштабу Полковник Лішко. Нач. Розвідочного Відділу Штабу Армії Сотник Шпілінський.

№ 124 („ох“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 25 червня 1920 р

Ніч з 24 на 25 червня на усім фронті армії пройшла в жвавій діяльності нашої і ворожої розвідки. Данними агентурної і військової розвідки остатніми днями, сконстатовано, що ворог перед фронтом нашої армії скупив до 6 полків піхоти і скришивши їх новопривбушими з Кронштадту і Одеси рекрутами має зробити прорив нашого фронту і захопити м. Могилів. Від 22 Червня що дня большевиками велись завзяті бої, котри не принесли їм бажаного успіху. Щоб знищити ворожі сили перед нашою армією а головне аби внести перелом і деморалізацію середь привбушого до ворога свіжого укомплектування, командовання армії вирішило одночасно з 3 залізною стрілецькою дивізією прорвати ворожий фронт, вислати одну дивізію в тил ворогу і одночасно комбінованим ударом з фронту і тилу знищити ворожі сили. З цім завданням перейшла Київська дивізія о 3 год. ранку 25 червня в район с. Біляни в рিশучий наступ в напрямку на м. м. Березовка і Чернівці. Після впертих боїв нашими частинами занято с. Біляни і м. Березовка. Продовжуючи розвивати досягнутий успіх Київська дивізія о 9 годині перейшла в наступ на м. Чернівці. Ворог дуже вперто боронився відповідаючи зі свого боку атаками і сильним рушничним, кулеметним та гарматним вогнем. По впертій трохгодинним бою нашими частинами було захоплено вище означене місто і ворог поспішно відійшов на с. с. Саїнка і Боровка. До 16 годин цього числа в переслідванні ворога частини Київської дивізії заняли с. Сокол і ряд місцевостей від с. с. Саїнка—Сокол. Одночасно з наступом Київлян перейшли в наступ згідно данному їм наказу і другі частини армії УНР на фронті Шендерівка—Серби, Людківка і Сказінци. Ворог продовжував ставити можливий сильний опір,

по невидержавини міцного напору нашої піхоти відійшов поступово на р. Мурафу, де в 23 години заняв позиції по буграм безпосередня на схід від цієї річки. На правому крилі армії ворог тримався цей день досить активно і кілька разів переходив в контр атаку, но кожний раз був відбиваємий зі значними для нього втратами раненими і забитими. Біля 18 години ворог під безперестанним напором наших відділів опустив свої позиції і відійшов в напрямі на с. с. Садки, Грушки—Букотинки і Бондаїшівка і далі на східним напрямку, стараючись втратити звязок з нашими наслідуючими частинами. З причини браку рушничних і гарматних набоїв Київська дивізія з тилу, а Запорожська з фронту не могли як слід використовувати осадженого нами успіху, щоб притиснути ворога до р. Дністра і звинстити його. Тому Київська дивізія в 23 год. 25 червня повернулася на своє попереднє становище, а Запорижська спинилась на р. Мурафі. До 24 год. фронт наших військ пробігав від с. Соботівка над р. Дністром, на півнич вздовж р. Мурафа до с. Грушка, далі по р. Лозова до с. Біляни, входячи тут в звязок з правим крилом 3 залізної стрілецької дивізії. поки до підлеглих Команді Армії УНР не перейшовшій, а находящійся поки що в безпосередній підлеглих Польської Комінді. Наслідком акцій цього числа Армія УНР переводя їх власною ініціативою, відтягла на себе значні сили ворога з правого крила 12 Польської дивізії, що письменно стверджено Командою цієї дивізії.

(Без підпису).

№ 125 („ох“). Зі Штабу Армії УНР Генерала Павленко по всім адресам 26. VI. 20 р. 14 год.

По зізнанням переходячих фронт галицьких старшин 24. VI в Велику Кісницю прибув піший полк до 200 чоловік з музикою і направляється по Дністру на наш відтинок.

Задача: частинам армії належить розвідать час розвернення сього полку на фронті та його номер. Правдоподібно се суть 365 або 366 полк направляемий з с. Песчанки по сформованню. ч. 70/р. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Н-к Розвідочн. Відділу Сотник Шпілінецький.

№ 126 („ох“). До Запоріж., Київської, Волинської, Херсонської Наштадармам.

З приводу скорого появилення нової ворожої частини на фронті належить надіслати полонених та документи захоплені в останніх 25-26 дня боях до Наштадарму. ч. 71/р. 26. VI. 20. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпілінецький.

№ 127 („ох“). Оперативний звіт за 26 червня до 24 години.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Около 13 години почав ворог скупчувати свої сили в районі Черневці і Бабчинці. В 16 год. ворог в силі 600 піших і 100 кінних при 2 гарматах та великій кількості кулеметів повів наступ з Черневців на Людвиківку—Серби Шендерівку. Під напором ворога наші передові частини відійшли на правий беріг р. Лозова і заняли позиції на захід згаданих сел. Щоб спаралізувати сили ворога

на нашому лівому крилі Запорожська дів. в 20 годин повела наступ з району с. Вили на м. Бабчинці і с. Моевка, яке після впертого бою було нами занято. Наша кіннота вмілим маневром вдерлась в глибокий тил ворога і одрізала ему путь на Бабчинці. Ворог в паничнім переполосі утік на с. Моевку. Нами захоплені полонені, кухні і інше майно. Втрати ворога дуже великі. За останні 3 дні бою вибуло у него зі строю до 200 ч. раненими і вбитими. Найпі втрати 6 вбитих і 32 ранених. По виконанні своєї задачі Запоріжська дівізія згідно наказу обсадила лівий берег Мурафи. Завдяки цієї акції ворог припинив свій наступ проти лівого крила армії алеж помічено підход свіжих скріплень до Черновець, також стягає ворог сил з району Песчанки, що біля ст. Рудниця.

м. Озаринці ч. 560 Наштадарм Полковник Ліпко.

№ 128 („оз"). Наштадівам Запор. Волин. Київськ. Херсонськ. 27. VI. 20 р. 10 годин.

По відомостям польської дівізії сьогодні ранком біля м. Джурина пройшов до Черновець жидівський полк з значною кількістю жидів. ч. 72/р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Н-к Розвідоч. Від. Сотник Шпілінський.

№ 129 („ох"). Розвідочний звіт Штабу армії УНР Генерала Павленка до 27. VI. 20.

Ворог розбитий нашими частинами понесші тяжкі втрати відкинутий за с. Бабчинці за сей час себе не виявив. На лівім крилі в районі Черновець сполоханий операціями під Бабчинцями ворог припинив свої акції і тримається пасивно. За останні 2 дні зафіксовані марші двох піших полків направляюшихся на крила нашої армії оден з боку Яміля другий з боку Джурина. Боездатність теперішніх ворожих частин занадто слаба. По ворожим газетам фіксується заняття Врагелем Медітополя, Голої Пристані, Каховки. Висновок: З придуттям підкріплення в недалекому часі можна чекати нових акцій з боку ворога. ч. 74/р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Н-к Розвід. Відд. Сотник Шпілінський.

№ 130 („врк"). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 16 год. 27. VI. 20.

Половений, захоплений 25. VI оповідає: 368 полк складається з трех рот загальною кількістю до 100 багнетів при 12—15 кінних, 10 кулемет. 1 гарматі. Перша рота займає с. Біляни, 2 та 3 під с. Лозовая, праворуч 369 полк. ліворуч 364 полк в районі Черновець, між 368 та 364 кіннота 41 кінного полку (115-го). Настрій пригнічений останніми невдачами і рота цілком знищена.

Ситуація ворога. Ворог залишив в ночі села Біляни, Людвіківку, Шандерівку та відійшов за р. Мурафу. Ворог пасивен. ч. 75/р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Розв. Відд. Сотник Шпілінський.

№ 131 („прк“). Розвідочна інформація Штабу Армії УНР.

ереходячі фронт і повертаючі з позоу оповідають:

Сібірі стоїть 3 і 5 большевицькі армії. Комендантом 3 армії ген. армія складається з 30 дивізії і 35 і одної невідомої. В 5 армії суть ія і ще якісь між числом 60—70. Кожна дивізія мала коло 4500 . В Харкові стояла Головна Команда на чолі з Брусіловим в 1. чинья. 5 червня в Катеринославі було воєнне положення, там стояв штаб армії. Махно набирає велику силу і населення ставиться до нихильно. В Вознесенську військ не має, а в ближнім до нього мі-Злапонець стояв піх. полк біля 500 люду. В Анапеві стояло 2 полки. долі мобілізація не пройшла. В Рибниці стояв одня полк з гарматами. Люди переважно з Московщини. В кожному селі понад Дністром суть по 3—5 шпіонів, котрі кожний день переправляють силу большевицької літератури в Румунію і там збирають відомости. Ці люди переважно Молдавани.

ч. 75/р. Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко. Начрозвід Сотник Шнілієвський.

№ 132 („маш“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 116.

Постій — Штабу. 27 червня 1920 р.

§ 1. Доводиться бачити в обозах і шпиталях ранених козаків з руживцями.

Наказую: командівам встановити дійсний контроль за тим, щоб не допускалось сього ні в якому разі при наші бідності на зброю.

§ 2. В тяжку хвилю напруженого бою 23 біжучого червня телефон 1 Запорізької дивізії не працював. Начальник звязку цієї дивізії не влаштував звязку, як слід старшини, а працював як урядовець, за що наказую командіру 1-ої Запорізької дивізії вимовити йому від мене догану в наказі дивізії.

§ 3. В залежности від обставин на фронті помічаю в війську, особливо в тиллових частинах, настрої або бальорні або смутний і навіть пащичний.

В час війни військо або посовується наперед, або назад і в цьому не має нічого надзвичайного: то натура війни.

Добре виховане військо підчас відходу не паникує, а все спокійно і в ладі робить.

§ 4. Я одержав 26 б. Червня від Командіра 12-ої Польської дивізії листа від 24 б. Червня під ч. 25. Обявляю його в перекладі нижче до відома всім старшинам і козакам, яко добру пошану за їх видатно боюву діяльність і наказую обявити сей наказ по всім частинам Армії до читання у всіх сотнях, батареях і командах.

„Довудство 12 пішої дивізії. д—25, Штаб. П. П., дня 24 червня 1920.

Ясновельможний Пане Генерале,

Сьогодні, коли 12 піхотна дивізія могла в порядку і без втрат osiąгнути кінцеву наказану лінію відходу — коли можна оцінити завдяки яким обставинам можна було мені так гладко виконати це трудне оперативне завдання. почуваємо своїм добрим обовязком принести Ясновельможному

Панові Генералові мою найглибшу подяку за допомогу, яку з боку його хороброї Армії моя дивізія одержала. Немає ніякого сумніву, що сміливі випадки його відділів відтігли в значній мірі напор ворожих сил на мое крило. Вислів цього я дав також в старшинському наказі, як також доніс до своєї армії.

В надії на дальшу корисну спільну працю підписуюсь з виразом пошани і поваження (—) Янушаїтіс, Командір Дивізії.

До Ясновельможного Пана Генерала і Командуючого Українською Армією М. Омеляновича-Павленка“.

Командарм, Генерал-Поручник Омелянович-Павленко, ТВО Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 133 („маш“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. № 117 м. Озаринці. (Мапа 2 вер. в цілі). 27 червня 1920 року 17 год. 30 хв.

1. Вчора Запоріжці преслідуючи ворога заняли Бабченці і Моевку і після наказу повернулись на попередню лінію по річкам Мурафі і Лозові.

2. Наказ від 23 червня ч. 0114 відмінюю.

3. Наказую Херсонській дивізії завтра 28 червня не пізніше 24 год. в згоді з Командіром 1-ої Запоріжської дивізії змінити на позиції Запоріжців, крім Гайсинсько-Брацлавського куріня, який лишається на позиції до зміни окремим збірним відділом і підлягає Командіру Херсонської дивізії з 24 год. 27 червня.

4. Запоріжцям по зміні стати в армійський резерв в районі Костулино—Садова—Борщинці—Конева.

5. Штадиви: Херсонської — Шлишковецька слоб.; Запоріжської — Конева.

6. Про одержання цього наказу донести.

Командуючий дієвою армією У. Н. Р. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. Начальник Штабу армії, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 134 („лрк“). Оперативний звіт Штадарму УНР за 27 червня до 20 год. На фронті армії УНР ворог за цілий день не проявляв ніякої діяльності. Нами велась весь день інтенсивна розвідка.

м. Озаринці, ч. 578.

Тво Наштадарм Полковник Ліпко.

№ 135 („лрк“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 8 год. 28. VI. 20.

Ворог займає старе положення за р. Мурафою, провадя слабу розвідку для власної охорони. Ворог пасивен. 27. VI. в Березівку прибув полк силою до 200 піхоти та 100 кінноти.

Висновок: Фіксується прибуття нової частини на лівий відтинок фронту армії, в зв'язку з цим можливо чекати ворожі акції.

Задача: Частинам армії належить точно розвідати прибувшу частину. ч. 76р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Н-к Розвід. Відд. Сотник Шелівський.

№ 136 (Л.км.). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0118.

м. Озаринці. (Мапа 2 і 10 вер. в 1"). 28 червня 1920 року 8 год. — хв.

1. На фронті лівого крила 6-й Польської Армії ворог готується до активних акцій.

На фронті дорученої мені армії ворог трічі розбитий нами на протязі останнього тижня тримається пасивно і стагає скріплення.

2. Щоб дати можливість 6-й Польській Армії стягнути частину її військ до резервів, наше Головне Командування наказало мені пошврити фронт дорученої мені армії на північ до с. Калинівка вильючно.

Щоб не дати ворогові можливости скріпяти його військо і міцно тримати збільшений відтинок Армії, я рішив розбити ворога в районі Черневці—Джурин—Теклівка і після цього зайати новий відтинок, змінявши на ньому 3-ю Стрільцєбу дивізію.

3. Тому НАКАЗУЮ: а) Запоріжській дивізії в 3 години 29 червня розпочати енергійний наступ з лінії Шендерівка—Біляни в напрямі на лівію Слоб. Лужки—Березівка і далі на лівію Черневці—Сайка після чого попернутися в район Костушино—Сказинці—Садова—Копєва—Борщівці в резерв армії. б) Херсонській дивізії до 3 години протягнути своє ліве крило до південної околиці с. Шендерівка, змінявши 3-й кінний полк, котрому після того відійти в підлеглість Командіру Київської дивізії.

З 3-х годин 29 червня з відтинка Віли—Коси вести усиленні розвідочні напади в напрямі на схід і північний схід, щоб відтягнути частину ворожих сил від Черневців і таким чином допомогти Запоріжцям. Міцно тримати свій відтинок. в) Волинській дивізії з 3-х годин 29 червня усиленою розвідкою, піддержаною гарматним вогнем в напрямі на Черневці відтягнути частину ворожих сил і тим допомогти Запоріжцям.

Після скінчення операції едати свій відтинок Київській дивізії і відійти в район с. .с. Сліди—Кричавівка в армейський резерв. г) Київській дивізії з 3 години 29 червня від с. Біляни розпочати енергійний наступ в напрямі на лівію Політанки—Писарівка і далі кіннотою на м. Джурин.

Після скінчення операції відійти на участок Шендерівка вкдючно — Біляни—Лозова—Будно вкдючно, міцно активно тримати сей відтинок, маючи сильний резерв в складі якого і 3-й кінний полк в с. Тропова. д) Командіру Запоріжської дивізії залишити Гайсинсько-Брацлавський курінь на відтинку від Дністра біля с. Суботівка—Мервинці—Букотинка вкдючно наперед до зміни його окремим збірним відділом полк. Крата. Сьому куріневі міцно тримати цей відтинок, надсилаючи донесення до Штабу Армії через Штаб Херсонської дивізії. Після зміни відійти в розпорядження Командіра Запоріжської дивізії.

4. Після скінчення операції штаби дивізії росташувати: Херсонської — с. Пилипи, Запоріжської — с. Копєва, Волинської — с. Сліди, Київської — с. Тропова.

5. Штаб Армії до вечера 29 червня перейде до с. Вендичани.

5. Зв'язок тримати через армейський телефонно-телеграфний станції в с. Пилипи, Копєва, Сліди, Озаринці, Вендичани. Київській дивізії влаштувати свою станцію в с. Тропова і злучити її з армейською стан-

цією в с. Вендичани. Охорона лінії дротів на відповідальність дивізій, які користуються лінією.

6. Термінові донесення під час операцій що дві години а по скінченню операції — як встановлено раніш.

7. Передовий склад набоїв на станції Вендичани.

Армейський шпиталь в с. Житники біля м. Вербовець.

Чоловий етап армейської комунікаційної лінії в м. Курилівці—Муровані. Промежуточні етапи в м. м. Мильковцях, Ново—Ушніці.

8. Комунікаційні путі дивізій: а) для 1 Запорізької — Борщовці—Серебринці — Жеребилівка — Рівно — Галайківці — Матерська — Ольховець. б) для Херсонської дивізії — Сказинці — Озаринці — Серебринці — Кукавка — Нижній Ольчедаїв — Погоріле — Курилівці Муровані — Вербовець. в) для Волинської дивізії — Сліди — Вендичани — Струсово — Немерчи — Попелюхи — Перекоринці — Посухов — Терешево — Петрмани — Щербовці. г) для Київської дивізії — Теклівка — Лозова — Ковдаковці — Лучинець — Котюжани — м. Снітково — Гривохижинці — Бахтин — Новоселки. На сіх путях до 1-го лінния дивізіям росташуваги свої обози, рекрутові частини і інші тилові інституції в такому порядку (від фронту в тил): обози I порядку, рекрутові частини, обоз II-го порядку й інші інституції.

Про місяця росташування обозів, рекрутових частин і інших інституцій донести не пізніше 12 годин 1-го лінния.

Ні в якому разі не допускати відхилення від призначених комунікацій.

11. Замістники: Генерал-Хорунжий Загородський і Полк. Тютюнник.

12. Про одержання сього наказу донести.

Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. Т. в. о. Начальника Штабу Армії, Генштабу Полковник Лішко.

№ 137 („прк“). Оперативний звіт Штадарм за 28 червня.

Ворог на останньому тижні тричі розбитий на участку нашого фронту не проявляє ніякої діяльності. 27 червня до 19 годин заняв ворог заставами лінію на схід с. Володівці — 2 верстах на схід м. Черневіці — 2 верстах на західній околиці с. Калитинка і далі на захід с. Писарівку і Теклівку. Ворожі розізди перед нашим фронтом посовуються в перед не далі як на 2 версти. У ворога констатується великий брак рушничних набоїв. Останній день вони йшли в наступ маючи не більш 15 набоїв на багнет. Настрій у ворога панічний і пригнечений.

м. Озаринці, ч. 583. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 138 („прк“). Оперативний звіт Штадарму до 24 годин 28 червня.

На фронті Армії УНР з самого ранку велась ворогом рідка гарматна та рушнична стрілянина. В 19 годин ворог скупивши значні сили в раболі с. Бабчинці повів наступ на с. Вили—Букатинка і потиснув наші передові части. На прочих відтинках нашого фронту події розвідочного характеру.

м. Озаринці, 29 червня ч. 595.

За Наштадарма Полковник Стефанів.

№ 139 (..мз). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 8 год. 29. VI. 20 р.

На лівому крилі армії ворог займає старе положення за р. Мурафою. провади слабу розвідку на лівому березі для власної схороюи. На правому крилі ворог повин наступи та заняв с. Грушки. В районі Дністра ворог пасивен. Виявляється, що 41 дивізія складаєна з двох бригад приняла нову групуировку частин. 122 бригада складається з двох полків 364 в районі Черновець 363 з влитим Заградительним отрядом до Дністра. 123 бригада з двох полків — 367—368—369 злито в оден полк можливо 367. другий полк новоприбувший в районі Шаргорода 366 — два курія. Від 3-ої дивізії маються відомости про прибуття важкого гарматного дивізіона на фронт. Загальна кількість ворожих сил від р. Дністра до Шаргорода складається правдоподібно з 4-х піших полків до 800—900 багнетів та кінного полку 115—200 шабель ч. 77/р. За Наштадарм Генштабу Польовник (підпис). Н-к Розвід. Від. Сотник Шніпінський.

№ 140 (..маш). Таємно. НАБАЗ По Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0119.

м. Озаринці. (Мапа 3 в. 1^а). 29 червня 1920 р. 17 год. — хв.

На фронті дорученої мені армії ворог сьогодні проявив де яку активність, просунувшись до р. р. Мурафа — Лозова і захопив с. с. Грушку — Вилн — Садки — Людвиківку — Серби і Шендерівку.

На всьому польсько-українському фронті ситуація: Білна армія Буденного продерлась через фронт в околицях Новоград — Волицьська. В околицях Хмельника — летники помітили на поході в західному напрямі кінну дивізію. На залізниці Жмеринка — Могилів 3 ворожих бронепотяги підходили до ст. Бар, алеж вогнем польської важкої артилерії були відбиті.

2. Для ліквідування кінної армії Буденного. Командуючий 6 польською армією стягає з фронту 18 пішу дивізію до околиць Старо-Константинова, тому Головий Отаман наказав дорученій мені армії з 3 стрілецькою дивізією, 2-ма легкими і одною важкою батареями обняти відтинки від р. Дністра по р. Бронця через с. Озаринці і дальше на північ по р. Немія до р. Ров у м. Бар виключно, змінивши 12 польську дивізію.

3. Для успішного проведення цього наказу в життя НАБАЗУЮ: а) 4 Київській дивізії розпочати наступ о 3-ій год. рано 30 б. червня від с. Лозова в загальному напрямі на Шаргород — Клебанівка з метою ворожих сил. З наступленням темноти тогож дня почати рух на село Хренивка, в якому сконцентирись головним силам дивізії до ранку 1 липня, залишивши набауденіє на лінії сел Кондаківці — Івашківці — Долговці — Каришків — Грбовці, змінивши частини Волицьської і 3 стрілецької дивізії. б) 1 Запоріжській дивізії розпочати наступ о 3 годині рано 30 б. червня від с. Біляни в напрямі на с. с. Березівка — Чернівці — Саїнка — Серби — Людвиківка, звідки відійти через с. с. Садова — Колева в район с. с. Кукавка — Ракавівка — Н. Ольчедаїв — Ломозів до вечера 1 липня, де й росташуватись в армейському резерві. Полк Чорних Запоріжців росташувати в с. В. Ольчедаїв. в) 2 Волицьській дивізії с початку наступа 1 Запоріжської дивізії вести демонстраційний бої на загальному його до

тепер відтинку з метою притягнути до себе ворожі сили і тим допомогти наступу 1 Запорізької дивізії. З наступом темноти після заняття 5 Херсонською дивізією відтинку Садова — Сліди, відійти через с. с. Сліди — Сугакя — Лучинчик в с. Котюжани до вечера 1 липня, де і розташуватись в армейському резерві. г) Окремому від. Полковника Крата з наступом темноти 30 червня в зв'язку з відходом 5 Херсонської дивізії зайняти лінію с. с. від р. Дністра Бронниця—Ротмистрівка—Волохи включно, на якій утримати ворога в випадку його наступу. д) Херсонській дивізії утримати ворога на залишаємому нею відтинку, а з наступом темноти 30 червня після переходу 1 Запорізької дивізії на західний берег р. Лозова відійти головними силами до м. Озаринці, зайнявши лінію спостереження с. с. Шпиківці—Пилани—Садова—Бостуліно—Сліди—Торпова. е) З стрілецької дивізії з одною важкою і двома легкими польовими польськими батареями сьогодніж притягнути свій фронт ліворуч, зайняти відтинки наблюдательними постами до с. Молчани, змінивши на цьому відтинковій частині 12 польської дивізії. На попередній лінії фронту 12 польської дивізії до м. Бар днем 30 червня виставити наблюдательні пости, змінивши на ньому частини 12 польської дивізії. Головні сили дивізії тримати в районі Митки—Киянівка. негайно з отриманням цього приступити до повного знищення залізниці на участку від с. Степанка до с. Митки стягненням рельсів, шпал і знесенням на трудних участках полотна, щоб запобігти проходу ворожих бронепотягів. Цю роботу скінчити до вечера 30 червня притягнувши до цього місцевого населення з волами. 30 червня з наступом темноти зайняти відтинки по лінії с. с. Попівці включно — Матейково—Голотки до р. Ров проти м. Бар виключно, також змінивши часті 12 польської дивізії. ж) 3 кінний полк в підлеглості Команду Київської з 3 годин 30 червня вести наступ в напрямі від с. Біляни на с. с. Політанка і Писарівка для забезпечення правого крила 4 Київської і лівого крила 1 Запорізької дивізії. Після наступу темноти 30 червня відходить в с. Горай в підлеглість Командира 4 Київської дивізії.

4. Штаби дивізій з ночі 30 червня: 5 Херсонської — м. Озаринці, 4 Київської — Хринівка, 3 стрілецької — м. Єлтушково, з 12 годин 1 липня: 1 Запорізька — Кукавка, 2 Волинська — Котюжани. Штаб окремого відділу Полковника Крата в ночі 30 червня — в с. Карпівка.

Штаб Армії з вечера 30 червня переходить до с. Верхній Ольчодаїв.

5. Дивізіям на нових відтинках покладається завдання:

а) Окремому відділу Полковника Крата забезпечити м. Могилів зі сходу і праве крило 5 Херсонської дивізії з півдня. В случає відхода наблюдательних частей 5 Херсонської дивізії на захід від лінії р. Дерло, тримати ворога по лінії східна околиця Могиліва до с. Восводичинці включно, оперуючи в зв'язку з 5 Херсонською дивізією з Командіром якої тримати тісний зв'язок. Комунікаційний путь відділу с. Юрківці—Лядова—Хоньківці—Жван.

б) Херсонській дивізії наблюдательними частинами з кулеметами затримувати невеликі партії ворога, в випадку наступу переважаючих сил нанести ворогу рішучий удар між р. р. Дерло і Немія, гляючи по обставинах.

в) 4 Київській дивізії спостережливими частинами з кулеметами затримувати ворожі партії; в випадку ж переважачучих сил ворога всіма силами дивізії напасті йому рішучий удар в районі Лучиньєць-Каришків-Хриновка.

г) 3 стрілецькій дивізії тримати спостережливими частинами лише невеличкі частини ворога; переважним же силами ворога дати рішучий бій в районі Митки-Голодьки-Семени, забезпечуючи праве крило 6 польської армії.

д) Дивізії армейського резерву будуть мною направлені в рішучий бій на піддержку дивізії першої лінії, гляючи по обставинах бою з метою знищення ворога.

е) Для своєчасного і правдивого вводу до бою дивізії армейського резерву — 5 Херсонській, 4 Київській і 3 стрілецькій дивізіям тримати зі Штабом Армії тісний зв'язок і надіслати своєчасно доповідні.

6. Розвідку вести до зустрічі з ворогом на схід перед відтинками наближенія.

7. Для зв'язку зі Штабом армії засобами Штабу Армії будуть відкриті телефонно-телеграфні станції на ст. Вендичани, Нємєрчи і Ботюжанн і в селі В. Ольчедаїв. Дивізіям належить включитися в найближчу до них станцію, а 3 залізній дивізії тримати зв'язок до залізничного доту по постійній лінії.

8. Розмежуюча смуга поміж нашою армією і 12 польською дивізією ліній р. р. Рів і Ровець, Мазинки—Фащівка. Всі села виключно для нас. Шарівка виключно. Розмежуючою смугою поміж полосами відділу полк. Брата і Херсонської дивізії Шлишковці-Корніївка-Ізраїлівка-Ястребна — всі включно для відділу, Рівно-Галайківці, обидва виключно. Поміж полосами Херсонської і Київської дивізіями Тернова-Млинівка — обидва включно для Херсонської дивізії — Котюжанн виключно, — Кривокозянці включно; поміж полосами Київської і 3 стрілецької дивізії — Поповці, Будні-Пилипи, всі включно для 3 стрілецької дивізії.

9. Тиллові шляхи: для Херсонської дивізії — Озаринці-Серебриці-Жеребилівка-Рівно-Галайківці-Ольховець; для Запорізької — Нижн. Ольчедаївка-Погоріле-Курілівці-Муровані-Вербовець-Н. Ущипа зі використанням дивізією с. с., що на північ від шляху; для 4 Київської див. Хрепівка-Обухів-Світків-Михалівці-Конищев-Гулі-Говори; для 3 Залізної — Єлутшково-Потєрнєва-Дашковці-Вошківці.

10. Армейський передовий гарматний склад — Курілівці Муровані.

11. Армейський шпиталь — Житники

12. Доповідня в час операцій надіслати кожних 2 години, а після оперативні до 6 і 18 год. і розвідочні до 9 і 20 годин.

13. Про одержання свого наказу довести.

14. Мої замістники: Генерал-Хорунжий Удовиченко і Загородський Командуючий армією У.Н.Р. Генерал-Поручник Омєлипович-Павленко.

Начальник Штабу. Генштабу Полковник Лішко.

№ 141 („лаш“). Оперативний звіт з 29 червня до 24 годин.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Цілий день ворогом велась інтензивна гарматна і рушнична стрілянина. З 15 годин почав ворог густими лавами наступати з району Грушка-Садки в напрямі на Григорівку-Слобідку Шашковецьку і Пилипи в загальному напрямі на Могилев. Наступ ведено при 5 гарматах і великій кількості тачапок. Всі атаки ворога відбивались нашим гарматним та кулеметним вогнем з великими для його. Під вечір удалось ворогу потиснути наші передові частини дещо в зад. Наша лінія перебігає зараз вздовж великого яру по р. Бронниця і далі на північ по буграм, що між рр. Дерло і Немія.

ч. 602 м. Озаринці.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 142 („лаш“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам дієвої армії УНР. ч. 0120. м. Озаринці. (Мапа 3 вер. в 1“). 30 червня 1920 р. “ год. “ хв.

1. Яко перемену наказу мойого від 29 червня під ч. 0119 наказую:

а) 4 Київській дів. росташуватись головними силами в районі Хри-нівка—Степанки—Горай.

б) 2 Волинській дів. росташуватись в с. В. Ольчедаїв.

в) 1 Запоріжській дів. росташуватись в с. Вендичани, маючи п. Чорних Запоріжців в с. Луцинець. Виставляти сильну сторожову заставу з кулеметами в с. с. Сліди і Тропова, котрим тримати звязок з лінією дроблюдіння Херсонської і Київської дів.

г) Херсонській дів. залишитись на займаємих нині місцях маючи наблюдательні частини на лівій р. р. Мурафи і Лозової від с. Бондашівка включно до с. Шендерівка включно.

д) Збірному відділу полк. Крата заїматися лівію с. с. Суботівка—Іванівка—Бондашівка включно. Штаб в селі Єленівка.

II. Для звязку з 4 Київською і 3 Залізною дівізіями виставлення старшинський звязковий пост з дрезіною на ст. Котюжани; для звязку з 5 Херсонською і 1 Запоріжською дівізіями виставлений такий же пост на ст. Вендичани. До цих постів відповідним дівізіям надіслати не пізніше 5 годин ранку не пізніше 1 липня і постійно тримати там по 2 кінних іздця від кожної дівізії. Полковнику Крату тримати звязок через Штаб 5-ої Херсонської дівізії.

Брім того кожній дівізії включити свої телефонні лінії в станції існуючих земських урядових і залізничних дровових ліній не пізніше вечора 30 б. червня.

III. В останньому наказ ч. 0119 остається в силі.

IV. Про одержання цього наказу донести.

Бомандуючий Армією У. Н. Р. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Начальник Штабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 143 („лаш“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР 30 червня 1920 р.

Ніч з 29 на 30/VI пройшла в загально збільшеної активної діяльності ворожих розвідочних відділів. З ранку цього дня частини армії при-

ступили до виконання директиви Головної Команди ч. 4 по змісту котрих частини армії мають зайняти ряд місцевостей з метою безпосереднього прикриття залізниці Бар-Могилів. До темряви цього числа лінія наближення частин Армії переходила через с. с. Богданівку—Грушка—Садки—Людвиковка—Шендеровка—Тропова. Штаб Армії переїхав в с. Верхній Ольчедаїв.

(Без підпису).

№ 144 („маш“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 1 липня 1920 р.

Ніч з 30. VI на 1. VII і день пройшли в слабим контакті з ворогом. По одержаним розвідочним даним ворог упорядкував свої частини сильно пострадавши в час демонстративних акціях З Залізної і Запорізької дивізії. По прикриттю провадившийся перегрупуванні о 16 годяхн було помічено рух невеликих кінних розвідних відділів ворога, які прямували з Шаргорода в напрямку на с. Копайгород. По наближенню до зони наших сторожових частин кінна ворожа розвідка була огнем остатніх легко відігнана при чим в наші руки досталось 6 ранених красноармейців з кіньми і зброєю. О 22 годяхн ворог завчасно підтягнувши 3 своїх легкі гармати з с. Боршківки почав сильний гарматний обстріл нашого ростошування у с. Хрїнівка по котрому випустив до 200 снарядів. Не забаром кіннота ворога до 200 шабелъ заатакувала наши передови частини у вишезазначеного села. Дякуючи переважний кількості ворога і невіддним для нас топографичним умовам місцевости наши частини примушени були розпочати спокійний плановий відход. Біля 23 годяхн ворог значно скріпленний підшештими резервами з району Шаргорода розпочав ршучий наступ на відтенок нашого фронту с. с. Довговці—Каршків—Грабовці. Наши передови частини відійшли до с. с. Степанкі—Хрїнівка—Романкі. Пізньою ночью бойови акції обідвох сторин перейшли в шільну розвідчу діяльність.

(Без підпису).

№ 145 („маш“). ТАЄМНО. НАКАЗ по військам дієвої армії УНР. ч. 0121.

м. Озаринці. (Мапа 3 в. в 1“). 1 липня 1920 р. 6 год. — кв.

I. Босм 30 червня виявлено, що більш значні сили ворога скупчені в районі м. Шаргород і менша група його в районі м. Чернівці.

II. Завдання армії забезпечити за нами м. Могилів і праве крило польської 6 армії.

III. Тому НАКАЗУЮ: а) 5 Херсонській дів. з кінним Запорізьким полком, тримаючи наблюдательні частини на указаний раніш лінії до с. Тропова включно, головні сили дивізії зосередити в районі Садова—Конева—Озаринці, займаючи кінним Запорізьким полком с. Сугаки з наблиденієм від нього с. с. Сідли і Тропова. б) Запорізькій дів. скупитися по пізніше 21 годяхн 1 б. липня в районі м. Лучинець—Млинова—Луничник, маючи наблиденіє в с. Кондаківці. Дивізія залишається в резерві армії. в) 4 Київській дивізії, маючи наблиденіє на лінії від с. Івашківці і далі на північ, як указано в наказі ч. 0119,

головні сили скупити сьогодні 1 липня не пізніше 21 годни в районі Хривівка—Романка—Берлятка. г) 2 Волинській дів. не пізніше 12 годни 2 б. липня скупитись в районі с. Суповка—Маряпівка—Аркадія.

IV. Штаб дивізії I Запорізької — Лучинець, 4 Київської — Обухов, 2 Волинської — м. Снітково.

V. В останньому наказ ч. 0119 в силі.

VI. Звертаю особливу увагу командирів дивізій на тримання звязку зі Штабом Армії без перерви.

VII. Про одержання цього наказу донести.

VIII. Дівізіям видати рушниці, тому вжити заходів до якнайскоршого поповнення частин.

Командуючий армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальника Штабу, Генерального Штабу Полковник Лішко.

№ 146 („ох“). До Запоріж., Київської, Херсонської, Волинської, 3 Залізної Наштадівам. Д. Негайно.

Для точного уявлення ворожих сил в звязку з нашою перегрупіровою, належить негайно подати відомости про ворога, надіславни полонених та документи до Штадарму, короткі відомости подати негайно по телефону. 3-ій Залізній дивізії надіслати ворожу ділокацію перед новим фронтом дивізії невідомо для армії. I. VII. 20 ч. 78/р. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Начальник Розвідного Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 147 („маш“). Начальнику Розвідного Відділу Київської та Запорізької.

Багато раз просилось та наказувалось Начальникам Розвідочних відділів розпочати нарешті працю по зібранню та допесенню розвідочних матеріялів, маючих надзвичайну цінність. Останні бої безумовно дали потрібний матеріял, але цей матеріял не був своєчасно донесен і загалом не видно коли буде доставлен, але прошу нарешті зрозуміти яку надзвичайну вагу в звязку з загальним станом на всьому фронті має точна інформація в силах та намірах ворога. Командарм персонально звертає увагу начальників розвідочних відділів за відповідальністю останніх про що належить докласти своїм Начальникам Штабів. Належить негайно надіслати полонених та останні відомости. I. VII. 20. ч. 79/р. Начальник Розвідного Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 148 („маш“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 8 год. 2. VII. 20 р.

В час нашого наступу 30-ї сього місяця ворожі частини були розположені таким чином. Від м. Бара до с. Плебанівки ворожа ситуація невідома, район с. Плебанівки — 369 п. с. Калинівку — 366 полк, села Будні — Лозова займаються 7 та 8 ротами 367 полку, решта полку та штаб в м. Шаргороді. Крім сього в Шаргороді стоїть Штаб 123 бригади при ньому 2 роти 366 полку та 1½ роти 368 полку. Від с. Лозова до Шандорівки 368 полк, район м. Черневець 364 полк. До піших полків на час бою призначаються ескадрони 115 та 116 кав. полків. До Дністра

на південь правдоподібно оден тільки 363 полк або збільшений поповненням або в контакт з якоюсь вищою частиною. 369 полк до 120 багнетів при 2 гарматах, 366 полк має 6 рот в кожній до 100—120 багнетів всього правдоподібно до 600—700 люду, 20 шабель при 4 гарматах, останні дні повіз тяжки вграти 2 ранених батальоних та 3 ротних командирів, настрій до петлюрівців не ворожий, полк прибув з Песчанки де він формувався 27. VI. 20. 367 полк має до 250 люду кулеметній ватазі 8 кулеметів, крім ротних по 2 на роту та 3 гармати. 368 полк до 100 багнетів, 20 кінних. При Штабі бригади мається комендантська сотня 50 багнетів та команда ординарців в 30 люду: В бригаді мається гарматний дивізіон, при 368 полку одна 42 м. пушка. В Тирашполі формується 361 полк. Настрій комуністів бадорий.

Висновок: Примічена сильна ворожа концентрація в районі Шаргорода з важкою артилерією та сильною легкою. Менша групування ворога в районі Черновець. Загалом ворожі сили групуються біля своїх штабів бригад на головних напрямках, заповнюючи прориви невеликими та кінними ч. 80/р.

№ 149 („ох“). Оперативний звіт до 6 годин 2 липня.

Після вчорашнього удачного для нас наступу на Черневіці і Шаргород майже цілий день не було ніякого контакту з ворогом. Ворог очевидно зібрав розбиття своїх частин та перевів нову перегрупування, підтягаючи на фронт резерви. В 16 годин його кінна розвідка вже підсувалася з району м. Шаргород в напрямку на м. Копайгород, но нашим рушничним вогнем була прогнана, причому захоплені полонені. В 22 години ворог підтягнувши 3 гармати під с. Карпівці почав сильно обстрілювати наші частини в с. Хривівці, куди вишучено до 20 снарядів. Вслід за тим ворожа кіннота почала наступ на наші частини перед с. Хривівка. Всі атаки ворога відбито нашим рушничним та кулеметним вогнем. Про дальші події ворожого наступу донесень ще не одержано. На прочих відтинках фронту події розвідочного характеру. ч. 626.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 150 („ох“). Оперативний звіт за 2 липня до 20 годин.

З 23 годин 1 липня вів ворог значними силами енергійний наступ з району Шаргорода в напрямі на с. Долговці, Баршків і Грабовці. Наші передові частини відійшли на Степанки, Хреновку, Романки. В 7 годин 2 липня почав ворог продовжувати наступ на Обухів—Копайгород і Берлінци Лісові. Сили ворога в цім районі були досить значні при більшій кількості кулеметів і 2 гарматах. До 12 годин ворогу удалось захопити Горай, Хривівку, Романки і Копайгород. В цілі відзискання утрачених місцевостей перейшла Київська дивізія в рішучий наступ фронтом а Запорожська дивізія з району Лучинець з метою нанести удар ворогу з флангу і відрізати йому дорогу до відступу. Рівночасно частини 3 Залізної дивізії ударили в праве крило наступаючого ворога. Наслідки цього маневра біля, що серед ворожих рядів утворилась велика папіка і він почав в безладді утікати на схід, оставляючи на полі битви багато трупів і ра-

неннях. Нами захоплено багато позовених обози рушниць і 1 гармату. Страти ворога дуже великі. Під вечір села Степанки, Горай, Каршків, Грабовці були очищені від ворога. На прочих відтинках нашого фронту ворог вів наступ незначними силами, котрий не дав йому ніякого успіху.

3 липня. ч. 652.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 151 („ох“). Оперативний звіт Штадарм від 2 липня 1920 р.

С 17 годин до 19 ворог від Серби вів рідкий гарматний вогонь в західному напрямі. Розізди його були в районі Сліди Сугак Вендичани. Взагалі на південному відтинку Армії ворог лише демонстрував, бо ж в цей час виявлено військовою розвідкою, що від с. Грушки по лівому берегу р. Мурафи до південних околиць м. Черневці ворога не було. Головний удар ворга в напрямі від Шаргорода на Степанки—Хривівка—Обухів—Копайгород до 20 годин був зліквідован, концентричним ударом частини Запоріжської дивізії від Лучинця на Степанки, Київської дивізії від Обухова—Берлядки і кінноти 3 стр. дивізії від Шиницьки на Копайгород—Романки. За сейже час друга частина Запоріжської дивізії наступом від Лучинця на Бондаківці вибила ворога із останнього. Біля 18 години ворог по всьому фронті головного удара в паниці втік в загальному напрямі на Шаргород. Поки що маються відомости що кіннота 3 Залізної дивізії захопила ворожий обоз, інші трофеї поки, що не виявлені. Ворог поніс значні втрати забитими. Підкреслюється лицарська поведінка в цій бійці Київської дивізії, котра з 3 до 12 годли власними силами не тільки утримала переважні сили ворога на лінії Обухів—Берлятка, але навіть вибила його з с. Хривівка і завдяки такої впертости маневр концентричного удару армійськими резервами удалось виконати. Росташування наших частин на фронті без змін.

2 липня 1920 р. 20 год. 40 хв. Верхній Ольчедаїв, ч. 645.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 152 („ох“). Начдіву 3 Залізної дивізії. 3. VII. 20. Таємно. Пільно.

Командарм наказав произвести розвідку на участку дивізії з метою точно виявити кількість та якість ворожих сил перед фронтом дивізії, також потрібно подати відомости про ворога на ближньому цівничному відтинку 12 польськ. дивізії, та агентурною розвідкою виявити сили ворога в Жмеринці. зазначені відомости подати до 18 год 4 сього місяця. ч. 81/р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Розв. Відд. Сотник Шпінський.

№ 153 („ох“). Розвідочний звіт штабу Армії УНР до 3. VII. 20 р.

Половнені 366 п. опрошені 3. VII показали: 366 полк формувався в с. Песчанка (під Рудницею) і 26. VI. вигрузивсь на ст. Рахни прибув в Шаргород де стояв Штаб 123 бригади відки тогож дня перейшов в с. Єллінівку і 1. VII. розпочав наступ на с. Хривівку. 366 полк в час формування складався з 3х баталіонів — 9 рот, в роті 120 люди, всього

1000 чоловік, але при перізді та марші до Шаргорода багато розбіглось тому що полк складався виключно з мобілізованих особливо Ольгопольського повіту і битись з нами абсолютно не мають бажання, мобілізовани 20. VI в час останньої бійки коли і був загублен звязок кругом багато розбіглись по лісам, тому зараз полк має максимум 300—400 багнетів. Праворуч оперував 369 п., ліворуч 367 або 368, не знають, при 366 полку оперував 115 кавалерійський полк — 4 ескадрони 300 шабель при 2-х гарматах. ч. 82/р. Начальник Генштабу Полковник Лішко. Н-к Розвід. Відд. Сотник Шпілінський.

№ 154 („ох“). До Запорож., Київської, Херсонської Комдівам. Пільно—Негайно.

Командарм наказав з огляду на концентрацію ворожих сил на нашому фронті в дві години ранку 5. VII вислати розвідочні відділи обовязково зі старшиною аби своєчасно попередити можливість ворожого наступу. Про виконання донести. ч. 84/р. За Начальника Штабу Полковник (підпис). Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 155 („лрк“). Комдіву 1 Запорізької, Комдівам 2 Волинської і 4 Київської.

Запорізька дівізія під напором ворога до 13 годин 3 липня відсунулась до залізничної колії на захід від м. Лучинця.

Київська дівізія утримала займаемий нею відтинок.

НАКАЗУЮ:

1. 1 Запорізькій дівізії відходити не дальше лінії бугрів, що на схід від сел Верх. Ольчедаєв—Винож, де остаточно затриматися.

2. 2 Волинської дівізії негайно з одержанням цього бути готовою до бою на буграх, що на південний схід від с. Котюжани і перейти в звязку з 4 Київської дівізією в наступ в напрямі від Котюжани на Лучинець.

3. Київської дівізії тримати теперішній фронт і всіма вільними силами в 16 год. 30 хв. перейти в енергійний наступ від с. Обухово на м. Лучинець, щоб допомогти 1 Запорізької дівізії.

3 липня 15 годин. Верх. Ольчедаєв ч. 653.

Командарм УНР Генерал-Поручник Ом.-Павленко. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 156 („пем“). Оперативний звіт за 3/7 до 18 годин.

Сьогодні з 7 годин ранку ворог веде енергійний наступ з району Тропова Будно на Озаринці Вендичани Сугаки і Кондаківці—Лучинець. Сила ворога до 1000 піхоти і 400 до 500 кінноти. Під напором переважачих сил ворога, головним чином завдяки майже повній відсутності гарматних набоїв Херсонська дівізія о 10 годині почала відсунуватись до залізниці між Ізраїловкою і Вендичанами. Про сучасний стан еї відомостей не мається. Запорізька дівізія завдяки несподіваному вихіді ворожой кінноти до 300 шабель в м. Лучинець значала було відсунулась на захід від цього містечка але ж зараз же перейшла в енергійний контра-

ступ і відкинула ворога до 10 годин на схід від Тропова Кондаківці і в цей час витратила всі гарматні набої. Ворог переважними силами знов повів натиск і до 14 годин потиснув Запорожську дивізію до залізничної колії на відтинку Струсово—Хутор Юзіна, котрий дивізія заїмає сейчас. Також з 17 годин ворог повів наступ на відтинку Київської дивізії на лінію Степанки—Барашків і потиснув передові частини до Хрїновки Романки, звідки контрастном був відкинутий і дивізія заїмає свій відтинку. На відтинку 3 стр. дивізії спокій. Могилів також в наших руках. Для встановлення свого положення Командарм наказав розпочати контрастном частинною Київською дивізії від Обухово на Лучинець і від с. Котюжани також на Лучинець, а в звязку з цим Запорожській дивізії посовуватись на схід. Тільки що отримано 222 гарматних набоїв. 3 липня 1920 с. В. Ольчедаїв. ч. 655.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 157 („Лек“). Оперативний звіт до 23 годин 3 липня.

В 16 год. 45 хв. Запорожська дивізія отримавши 100 гарматних набоїв перейшла в контрастном проти значно переважних сил ворога (біля 600 чоловік піхоти і 4 швадрони по 12 шабель кожний 115 кінного полку в напрямі на Лучинець і до 20 годин вибила ворога з цього містечка. Одночасно 2 Волинська дивізія вела наступ від с. Котюжани в напрямі на лінію м. Лучинець виключно с. Горай включно і заняла бугри на схід від цієї лінії. В 16 годин ворог повів наступ на відтинку Київської дивізії Хрїново-Романки піхотою до 100 чол. і 150 кінноти, але ж був відбитий. На відтинку 3 стр. дивізії спокій. Могилів до 19 годин заїмався нами. Після того відомостей ще не отримувалось. Брак телефонно телеграфних средств дуже шкодить управі військом. Ворог повів великі втрати ворожа піхота не витримує нашого натиску і в паниці розбігається. Більш вперто бється кіннота і відходить в ладу. Ч. 658.

Тво Наштадарма Генштабу Полковник Ліпко.

№ 158 („Лек“). Оперативний звіт до 10 годин 4 липня.

5 Херсонська дивізія 3 липня була потиснута з лінії р. Дерло на участок р. Немія в районі м. Озаринці і через що штаб дивізії порушив звязок зі Штабом. До 20 годин ця дивізія контрастном потиснула ворога і заняла передовими частинами Сказинці,—Конева,—Кричанівка, головні сили в м. Озаринці. На схід м. Лучинця ворог діяльності не проявляв. На схід від Хрїновки—Романки рідка рушнична стрільянина. З 5 годин ворог гарматним вогнем обстрілював с. Берлятку.

4 липня 1920 р. ч. 662.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 159 („Лек“). Розвідочний звіт Штабу Армії за 4. VII. 920.

Ворог заїмає західну околицю ліса, що на схід с. Романки, Долговці, застави на роздоріжжі с. Романки, Долговці, Каршиків від 2—3 верст. с. Романка та західну околицю ліса, що на схід с. Горай. Далі на Канадківці—Тропову і далі до Дністра не переходять р. Лозової. В районі Лу-

чинець—Копайгород ворог тримався активно 4. VII наступаючи чи проводячи сильні бойові розвідки. На підставі розказів полонених допитаних 4. VII ситуація ворога складається таким чином: на схід від сс. Романки—Степанки стоїть 366 полк, проти м. Лучинця — 116 кав. полк, прибувший на фронт 3. VII, разом з ним 368 і проти с. Тропова 367 полк, далі на південь великий прорив до 364 полку в районі Черневець і далі до Дністра ситуація не ясна, правдоподібно якій кав. полк і 363 пп. 115 кав. полк по розказу полонених 2. VII був в с. Хривівка. 366 полк складається з 3-х курішів — 6 рот, в роті було по 120 люду, але за останні бої в деяких ротах залишилось 50—60, як-то в 6-тій. Зараз загальна кількість 400—450 багнетів, 369 полк — склад не відомий. 368 полк має 10 і пів рот до 70 багнетів, при 3 гарматах легкях і одній важкій. 367 полк має 4 роти до 200 багнетів при 2 гарматах. 15 кінних. 4 кулемети. 363, 364 полки нових відомостей не мається. 115 кав. полк має 4 ескадрони по 120 людей. 116 кав. полк прибув 3/VII—1920 на фронт із Голти, де формувався 2 неділі, тамже формуються останні два полки кінної бригади 117 і 118 кінні полки. Коні приходять з Одеси, людей мобілізують в Ольгопольському повіті, більшість однак донці, командні должности займають донці. Полк вигрузився на ст. Вапнярці і маршував на Шаргород—Лучинець куди прибув 3/VII. 8 год. і вступив в бій. 2 ескадрони були в Лучинцю, останні два в резерві на схід м. в полі. Перед фронтом генерала Удовиченка стоїть 179 бригада 60 сов. дивізії, стик 60 та 41 дів. мусить бути на лінії Пошовці—Коцмазово. На північ цієї лінії суть 537 полк, Сл. Чернівецьку завіма 536 полк, далі на північ 535 полк. На ст. Сербіновці стоїть штаб 40 кав. полка. На лінії Сербі—Жмеринка—Бар курсують 6 бронепотягів. Штаб 60 дивізії Рахні Лісові, штаб 179 бригади Жмеринка, 366 полк складається з 3 сотень до 350 багнетів.

Взагалі ситуація цього відтинку не ясна за браком донесень 3 дивізії.

Висновок: Помічається сильна концентрація ворожих сил в районі Копайгород—Лучинець, де скупчені сильні 366 п., 368 п., маючи по крилам 369 п., 367 п. при двох кавлерійських полках 115 і 116 силою 8 ескадронів до 1000 коней. Слаба концентрація лівого ворожого крила і нормальна району Бара. Зафіксовані 361 і 362 полки перший в Тirasполі, складається виключно з бесарабців, та другий в Одесі. Оба несуть прикордонну службу. ч. 83/р

Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.
Начрозвід Сотник Шнілієвський.

№ 160 („пем“). НАКАЗ Військам дієвої армії У. Н. Р. ч. 0125.
с. Верх. Ольчедаїв 4 липня 1920 року.

§ 1. Звертаю увагу командирів дивізій на ту велику ціну для військових частин, яку уявляють для їх, як в бойовому так і в господарчому відношеннях коні. Тому наказую годувати коней добре неглядючі ні на що.

§ 2. Наказую командирам дивізій потурбуватися тим, щоб дивізійне постачання вижило заходів до придбання запасів муки, або зерна, які мати

армейській базі в такій кількості, щоб частини дивізії були забезпечені хлібом на місяць.

§ 3. Наказую командірам дивізії в трьохдобовий термін навести у всіх відношеннях лад через своїх помішників на своїх комунікаційних шляхах згідно даним мною вказівках в попередніх наказах і про наслідки мені донести.

§ 4. В сучасну важку як в фізичному, так і в моральному змісті хвилю нашого громадського і військового життя вимагається напруження праці старшин, як найбільш освідленого елементу у війську, що до підтримання бадьорого духу серед козацтва, віри його, не глядючі ні на які оперативні становища в своїй силі і в світу будучини для нашої батьківщини.

Сильний дух і віра в свої сили і зброю — то є сила військова, а потім уже число вояків.

Прошу начальників всіх степеней вжити всіх заходів, щоб козак і старшина при всяких обставинах військового життя були накормлені і одягнені, бо від цього зависять фізичне здоровля, а в здоровому тілі такий же і дух.

Крім фізичної пиши не забувати і про духовну пищу, до того повинні прикласти заботу всі старшини і Пан-Отци.

§ 5. При цьому оголошую листа від Командіра 12 піх. польськ. дивізії до 3 стрілецької дивізії:

„З сьогоднішнім днем переходить 3 стрілецька дивізія під командування Армії Ген. ОМЕЛЬЯНОВИЧА-ПАВЛЕНКА. Хоробра та дивізія, підлягаючи моєму командуванню, спричинилася своїм героїським поведінням і ініціативою до многих гарних для нас наслідків. Позволю собі виразити мою ширю подяку за тяжку, але корпстну спів-працю славному провідникові 3 стрілецької дивізії П. Ген. УДОВИЧЕНКОВІ, як рівнож всім йому підлеглим старшинам і козакам, бажаючи і в майбутньому дальших побід над червоною армією совітів. ЯНУШАЙТИС полковник командір 12 піх. польськ. дивізії“.

Командуючий Армією У. Н. Р. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. В. О. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 161 („ог“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 8 год. 5. VII 20 р.

Відбиття всіх ворожих атак примусило ворога зайняти старі позиції. Положений 116 кав полк захоплений 5. VII оповідає: полку наказано було во щоб то не було захопити Лучинець та прорвавши фронт вести дальніші операції в тилу петлюровців, полк під проводом 3-х жидів з Лучинця котрим дали коні в 1 годину ночі 5. VII почав обход Лучинця з обох боків з метою зайти в тил що йому й удалось але зустрінутий нашими частинами мусів в паніці тікати. Наступало до 400 шабел без піхоти 4 ескадрона. 2 ескадрона вперед, два прикривало перших рушничним вогнем. Піхоти не було ні праворучь ні ліворучь, гармат не було, кулеметів теж, бо по дорозі во казавал перевертались та попусувались. Командір полку донський

офіцер казав, що прийшов якийсь свіжий піхотний полк, котрий по прориві піддержити їх. В бою 3. УІ цей полк загубив 40 ранених та убитих, убитий комісар. Раніші повідомлення про це прибутий полку, час і місце його формування підтвердив. ч. 84/р. Начальник Штабу. Генштабу Полковник Ліпко. Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпілініський.

№ 162 (..лж"). Оперативний звіт до 8 год. 5 липня.

На відтинку Садовая—Кричанівка сьогодні з ранку іде бій. З першої години ночі з району с. Івашківці—Канадківці ворог повів наступ значними силами на м. Лучинцев стремлячись двома кінними полками 115 і 116 обійти фланги наших частин. Кілька раз ворожа кіннота переходила в атаку на нашу піхоту но вогнем в упор була відбита нами. Вранці контрударом ворог був відбитий і поніс великі втрати особливо в кінноті. На відтинку Горай—Копайгород ворог вів наступ значними силами на Хренивку, но після сильного обстрілу нашою артилерією контратакою стрілецької бригади Київської дивізії в 21 годин 30 хв. ворог був відкинутий і переслідувався кіннотою. З кінний курінь з піхотними сотнями, що були вислані вчора з ранку на допомогу в напрямі Комаровці в 20 годин заняли Комаровці

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 163 (..лж"). Наказ Військам Дівої Армії УНР. ч. 126.

с. Верх. Ольчедаїв 5 липня 1920 р.

§ 1. Бої під Копайгородом, Лучинцем і в районі Озаринець, що тривають вже з другого липня, знов покрили наше козацтво славою.

Козацтво відстоює кожний крок Рідної Землі з відмінною відвагою.

Ворожа кіннота пікоти піхоті не страшна — вона вірить в свою рушницю і переконана в допомозі кулеметів і армати.

Дякую сердечно командирів дивізій, старшин і козацтво та бажаю і надалі бойового счастья.

Команд. Армією УНР, Генерал-Поручник Ом. Павленко.
ТВО Нач. Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 164 (..лж"). ТАГМНО. НАКАЗ по військам дівої армії УНР. ч. 0127.

с. Верхівій Ольчедаїв. (Мапа 3 вер. в 1"). 5 липня 1920 р. г. 14 хв. 10.

1. Після трьохдобового упертого бою на всьому відтинку дорученої мені армії ворог не мав жадного успіху і поніс великі втрати, алож тримається в безпосередній близости з нашими сторожевими частинами.

2. В районі Бар-Деражня, праве крило 6 польської армії відсунулось в невідомому напрямку, чому ліве крило дорученої мені армії опинилось в небезпеці.

3. Я рішив поставити доручену мені армію в безпечний стан і в можливість активно оперувати як в східному, так і в східно-північному напрямках, продовжуючи забезпечення правого крила 6 польської армії.

4. Тому НАКАЗУЮ: а) Відділу Полковника Крата перейти через Юрківці-Ястребна до с. Нившівці в якому зосередитись, залишивши стежу в с. с. Хоньківці і Ястребна. б) 5 Херсонській дивізії перейти через Себринці-Букавку-Жеребилівку до с. Рівно і зосередитись в с. с. Рівно і Погоріле, маючи стежі в с. с. Жеребилівка-Раклівка-Ломозів і Попелюхи. в) 1 Запорізькій дивізії без полку Чорних Запорожців перейти через с. с. Немерчі-Попелюхи-Біляни-Перекоринці й зосередитись в Поповая-Діхтарка і Посухи, маючи стежі по с. с. Біляни-Перекоринці-Татариска. Подь Чорних Запорожців в батарею через Немерчі-Винож-Верхній Ольчедаїв-м. Світково направити до с. Кривохижинці, де йому поступити у підлеглість Командіра Окремої Кінної дивізії Полковника Омеляновича-Павленка і з цього часу входити в склад цієї дивізії. г) 4 Київській дивізії перейти через Світково в район Михайлівці-Коннішів і виставити стежі до госп. д., що на перехресті шляхів на схід с. Михайлівці і с. Єлтушків Підлісний. 3-ій кінний полк залишити в с. Долиняни, передавши до підлеглості Командіру Окремої Кінної дивізії Полковнику Омеляновичу-Павленку і з цього часу полк входить в склад цієї дивізії. д) 3 стрілецькій перейти в район м. Єлтушково - с. Ходаки. Виставити стежі по лінії ф. Залядовський-Пилип-Чемерис Волоські і Михайлівці-Козарівка-Нов. і стар. Нечинці. е) Окремі Кінній дивізії зосередитися, як зазначено вище в п. п. „в“, „г“, „ж“ в с. с. Кривохижинці-Долиняни, виставити стежі по лінії р. Лядова до с. Ботюжани включно до с. Примощениця виключно і вести розвідку району м. Лучинець і району м. Копайгород. ж) 2 Волинській дивізії вирушити о 19 годині 5 липня і пересунутись через Перекоринці-Курлівці Муровані-Вербовець і зосередитись в районі с. Щербовці, виставивши стежі в с. Жабинці. Кінний Залізняка полк відправити через с. с. Татариска-Бурашовці в с. Долиняни в підлеглість Командіра Окремої Кінної дивізії Полковника Омеляновича-Павленка.

5. Всім дивізіям вирушити з наступом темряви сьогодні 5 липня, залишивши на попередніх позиціях стежі і з таким розрахунком часу, щоб р. Лядову перейти о 24 годині.

На поході бути готовими о всякої хвилі відбити атаку ворожої кінноти.

6. В кінцевих районах скупчення кожної дивізії бути в бойовій готовності маючи артилерію на позиції.

7. Штаби дивізій з 4 год. 6 липня: 5 Херсонської в с. Рівне, 1 Запорізької в с. Попова, 3 Залізної в Єлтушково, Окр. Кінної в с. Кривохижинці, 4 Київської з 8 год. 6 липня в слоб. Богушевка і 2 Волинської з 12 год. 6 липня в с. Вел. Струги.

Штаб Армії до 19 год. в с. Верхн. Ольчедаїв, а з 22 год. в м. Курлівці Муровані, з 12 год. 6 липня в с. Великі Струги.

8. Всім дивізіям вести розвідку до зустрічі з ворогом.

9. Для зв'язку відкрити телеграфно-телефонну станцію Штаба Армії до 24 год. сьогодні в с. Вел. Струги. 5 Херсонській дивізії установити станцію в с. Рівно, 1 Запорізької дивізії в с. Попова включитися в існу-

ючу лінію 3 стрілецькій користуватися дотеперішньою лінією і 2 Волинській дивізії включити свої лінії в урядовий дріт.

До 10 год. ранку 6 липня телефонний зв'язок повинен працювати, крім того виставити кінні зв'язкові пости по 3 кося кожен:

а) на південно-східній околиці Бурилівці-Муровані розпорядженням Наштадіва Херсонської дивізії від Херсонського кінного полку для користування 5 Херсонської дивізії, 1 Запорізької дивізії і Штабу Армії.

б) в селі Кривохижинці від Окремої Кінної дивізії для користування Окремої Кінної дивізії, 1 Запорізької дивізії, 4 Київської дивізії і Штабу Армії.

в) в с. Гулі розпорядженням Наштадіва 2 Волинської від кінноти цієї дивізії для користування 2 Волинської, 3 стрілецької і 4 київської дивізій.

В випадку псування дротів користуватись цими постами для зв'язку.

10. Термінові допесення надіслати: а) при началі руху, після досягнення р. Лядова, після досягнення кінцевого пункту о 9, 13, 18, 21 і 24 год. 6 липня.

11. Тиллові шляхи:

а) для 5 Херсонської дивізії Рівне-Галайківці-Матерська-Ольховець-Кучьська сльобідка-Куча-Песець-Бучая-Загоряни-Приворотьє-Нефедівці-Впхатнівці і м. Китайгород.

б) для 1 Запорізької і 2 Волинської дивізій: Бурилівці Муровані-Вербовець-Нова Ушиця-Миньківці-м. Дунайвіці-м. Бални.

в) для Окремої Кінної дивізії: Кривохижинці-Бахтин-са. Щербовецька-Нова-Ушиця-Миньківці-Дунайвіці-Бални.

г) для 4 Київської: Михайлівці-Гулі-Говори-Барачівці-Глібов-Морозовська Гута-Спрівівка-Лісний Мукаров-Татарська-Тернава Польва-Тинча.

д) для 3 стріл дивізій: Блтушково-Воньківці-Зінковці-Солобківці-Фрамшоль.

12. Бази для дивізійних складів в кінцевих точках тиллових шляхів, а для Штабу Армії м. Жванчик.

13. Обози II порядку вивезти по комунікаційним шляхам на захід від р. Ушки до вечера 6 липня.

14. Експлоатаційні смуги місцевих средств:

а) для 5 Херсонської дивізії — на південь від лінії Матерська-Ольховець-Пилипи-Губарів-Приворотьє.

б) для 1 Запорізької, 2 Волинської, Окремої Кінної дивізій і Штабу Армії — на південь від призначеного їм комунікаційного шляху до зазначеної вище для 5 Херсонської дивізії лінії, включаючи їх.

в) для 4 Київської і 3 Залізної дивізій — на південь від своїх комунікаційних шляхів.

15. Про одержання цього наказу довести.

Командуючий армією Генерал-Поручник Омелянович-Савленко.
Начальник Штабу, Генерального Штабу Полковник Лішко.

№ 165 („Літ.“). Таємно. Пану ГОЛОВНОМУ ОТАМАНОВІ Військ У.Н.Р.
(Во власні руки).

ДОКЛАД Пану ОТАМАНОВІ:

ОПЕРАТИВНЕ: Бой під Комаргородом і Лучинцем, які розпочалися з 2. VІІ. тривають з особливою упертістю. Ворог отримав новий піший полк і кінну бригаду.

Втрати наші значні, алеж ворог їх має по всіх відомостях значно більше. Після кожного бою у ворога збільшується дезерція. Разом в Запоріжців за ці бої вибуло до 200 чоловік. Перша кінна атака ворога була успішна, алеж потім останні атаки кінні піхотою відбивались зі значними для ворога втратами. Вчора 4. VІІ. до ранку 5. VІІ. ворог знов повів наступ на Битайгород-Лучинецькому напрямі і закінчився повною нашою перемогою. Всі позиції знов заняті нашими військами.

СТАН МАТЕРІАЛЬНИЙ: 1) Майже всі 12 гармат, що були на ст. Бални доставлені до військових частин і з цього тижня почнуть вживатися до бою. З останніми, прибувшими гарматами треба буде числити загальною кількістю власних гармат в 5 дивізіях до 40.

2) По сей день в Армію видано: рушниць — 2500, багнетів — 2500, кулеметів до 60.

На ст. Бални прибуло ще 3500 рушниць, які частинами будуть вжиті зараз, а частина буде залишена в запас дивізії.

Рушничних набоїв досить. В запасі маємо до мільона російських і півтора мільона Люїса; останні можуть бути вжиті тільки тоді, коли буде надіслано відповідні кулемети. Гарматних набоїв мається в запасі дві тисячі, а одна тисяча в дорозі для поповнення запасів.

3) до 15. VІІ. має бути закінчено формування при Запоріжській дивізії одної батареї 42-х лінійної, при Клівській — одної батареї 6-ти дюймової, оперативного штаба Окремої кінної дивізії і окремої армійської кулеметної ватаги, яка буде придана до Кінної дивізії.

В склад Окремої кінної дивізії віддуть: полк Чорних Запорожців, Максима Залізняка і 3 кінний полк, а також і донці.

Про прибуття донців прохається особливо, бо кінний склад наших полків досить змучений і зменшений.

4) Десять тисяч комплектів одягу дивізіям роздано. На ст. Бални мається ще п'ять тисяч, але частина нового, а частина поправленого.

Брак черевиків, яких для 4-х дивізіій видано всього 3900.

Становище з харчуванням скрутне, головним чином тому, що Армії із останніх семідесяти п'яти мільонів тільки десять відсотків надіслано гривнями, а останні тисячними купюрами, які на ринках ціняться в п'ять раз менше. Випадково узнав, що з залізна дивізія отримала гроши окремо, але якої кількості мені невідомо. Тому генерал Удовиченко від свого пайка, так званих „рябих“, відмовився.

5) **СТАН САНИТАРНИЙ:** Організовано 5 санітарних летучек, які призначені польовим дивізіям. Ямпільський і Могилівський шпиталі розташовані в близькому Армійському тилу. При санітарній Армійській летучці організується харчовий пункт.

6) ОРГАНІЗАЦІЯ БЛИЖНЬОГО АРМЕЙСЬКОГО ТИЛА І ТРАНСПОРТУ в початковій формі за браком матеріальних засобів і персонального складу. Справа ця поліпшена може бути з отриманням авто-кольони, бо вози селянські всі ужиті і їх не вистарчає, не кажучи про те обурення, яке викликає з боку селянства. Треба передбачати також розпочаття селянами осепної праці.

Обозів власних частини в більшості не мають.

7) ГРОШОВІ СПРАВИ І ЦУКОР. Цукор оставній, який мався в 3-х цукроварнях, в невеликій кількості, мною передан в дивізії під контроль Командуючих дивізіями.

Грошей за два місяці 4-мя дивізіями отримано: гривнями тридцять мільонів карбованців і тисячними купюрами вісімдесят мільонів карбованців, себ то по курсовій стоїмості шістьнадцять мільонів; разом сорок шість мільонів карбованців. На одно ж харчування 4-х дивізій, рахуючи десять тисяч люду і п'ять тисяч коней, армія потребувала в місяць (по складу затвердженому Головним начальником постачання) до карбованців. Всі гроші йдуть головним чином тільки на харчування козаків і коней.

8) ГІНСЬКИЙ СКЛАД: коней брак, потребується найменше по двіста коней на дивізію. Під гармати коні купувалися за цукор.

9) ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ: технічні сотні в кожній дивізії в стані організації, головним чином за браком технічного персоналу, який почав було прибувати, а тепер за відступом поповнення припинилося а також особливо за браком технічних засобів.

В районі, яким ми зараз оперіруєм авто кольона може працювати тільки по шосе.

Рахуючись з можливістю відірвання Армії. — Армія потребує одну радіостанцію.

Із прочих технічних засобів: повітроплавів, авто-кольона, авто-панцерників і т. п. армія поки що немає нічого.

10) ОРГАНІЗАЦІЯ ВИШКОЛІВ: в близькому тилу кожної дивізії є вишкіл на один піший курінь і кулеметну ватагу. При вишколах мають мобілізаційні апарати; ціми апаратами була проведена мобілізація в Ямпільському повіті, яка дала до 4000 чоловік; в час відвороту до п'ятидесяти відсотків розтіклося. Де які були зпов зібрані, суворими заходами дезерція среди мобілізованих була припинена і тепер майже 2000 чоловік влітло в ряди дивізії, із яких до п'ятидесяти відсотків брааа участь в боях. Є волості, як наприклад Комаргородська, в якій не було ні жадного дезертира, зясовується це культурною працею місцевого елемента.

15. VII. ці апарати можуть бути використані для нової мобілізації. Організаційно-адміністративна часть кожного тила дивізії наказом моїм доручена помішникам Командуючих дивізіями. Всі тилові установи розташовуються на тиловому шляху кожної дивізії і складають таким чином ближній тиловий етап кожної дивізії.

(Без підпису).

№ 166 (с. л. п. м.). Та є м н о. НАГАЗ по військам дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0128. м. Бурилівці Муровані. (Мапа 3 версти в 1"). 5 липня 1920 р. год. 23.

1. Ворог до 20 години сьогодні на всьому фронті армії вів упертий наступ переважними силами з метою прориву нашого фронту, алеж був відпертий і не мав жадного успіху.

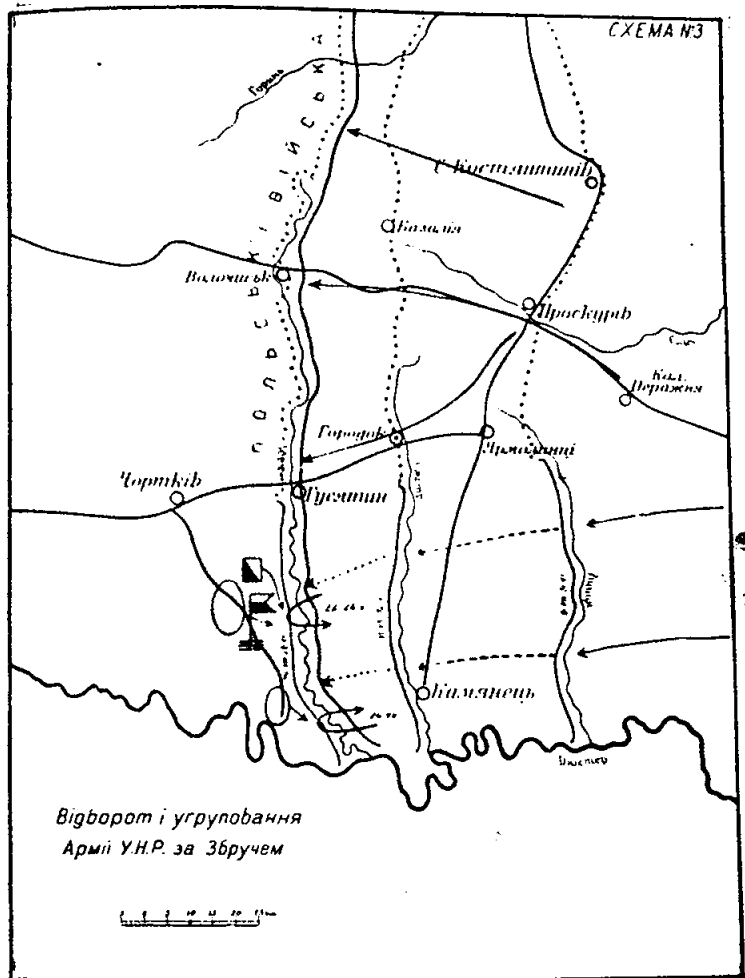
По неперевіренім відомостям ворожа кіннота сьогодні була в Охримівці, а по теж неперевіренім відомостям від військового міністра в околицях Ярмолинці теж було невідомої сили ворожий відділ.

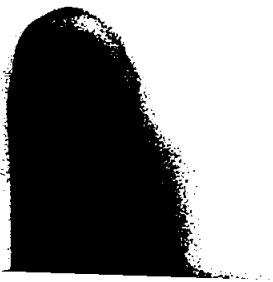
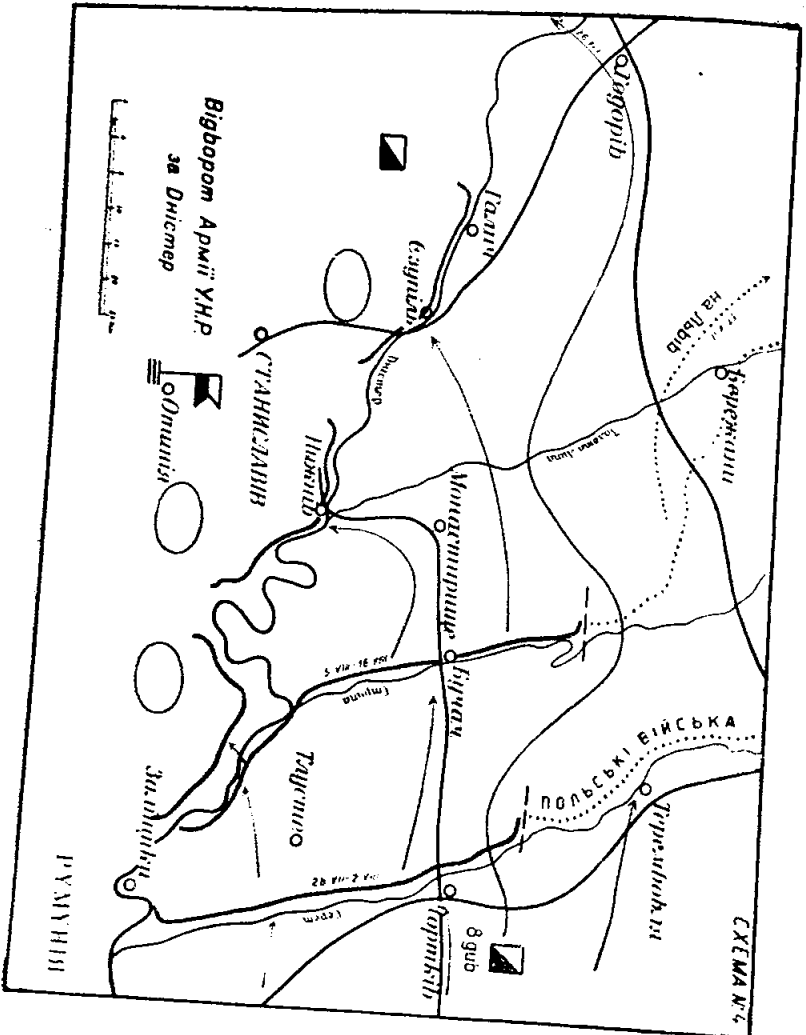
2. На північ від нас мусить бути в районі Деражні праве крило 12 польської дивізії, алеж звязку з нею ми не маємо і напевно не знаємо її положення.

3. Я рішив 6 липня поставити нашу армію в такий стан, з якого можливо відперти можливі натиски зі всіх можливих напрямків і проізувести розвідку про ворога.

4. Тому НАГАЗУЮ: а) 5 Херсонській дивізії до 15 годни 6 червня перейти і бути готовою до бою в околицях с. с. Ольховець—Нова Гута—Ставчани—Дуряки для затримання ворога в случаї натиску його з боку Галайківці—Вербовець. Ворогу дати рішучий активний одпор в случаї натиску з його боку. Розвідку вести до с. с. Рівне і Нишевці. б) 2 Волинській дивізії енергійно захищати підступи до Нової-Ушиці, як з боку Куриловець-Мурованих так і з боку м. Снітково, використавши для цього, оскільки це відповідає бойовому завданню дивізії зміцнену позицію на схід від м. Нов. Ушиці. Готовою до бою дивізії бути з 15 год. 6 липня. В случаї натиску з боку ворога дати йому рішучий відпор в звязку з Окремою кінною дивізією. Розвідку вести до Курилівців-Мурованих. в) Окремії кінній дивізії не втрачаючи соприкосновення з ворогом 6 липня пересунутись в околиці м. Заміхов—Жабинці—Заборозновці з таким рахунком часу, щоб до 15 годни досягнути цей район і бути готовим для бою з ворогом для забезпечення лівого крила 2 Волинської і правого крила 4 Київської дивізій. Вести розвідку до лінії м. Снітково—м. Єлтушково. г) 4 Київській дивізії 6 червня*) пересунутись через с. с. Гулі—Говори в район Сл. Бистриця—Балюсик—Александрівський Майдан з розрахунком часу, щоб до 15 годни 6 липня бути в цьому районі готовою до бою на випадок натиску ворога з боку м. Єлтушкова—Желишківці а також з боку м. Солобковець. Розвідку вести до с. Дашківці і до с. с. Гайдамаки—Малієвка—Сприсівка. В случаї натиску ворога дати йому рішучий активний відпор з Окремою кінною дивізією. д) 3 стрілецькій дивізії 6 липня пересунутися в околиці Воньківці з метою дати ворогу рішучий активний відпор в случаї натиску його з боку Деражні, з боку Зіньковці і з заходу. Готовою бути в цьому районі з 15 годни 6 липня. Розвідку вести в районі м. Зіньковці і Солобківці. е) 1 Запоріжській дивізії до 15 годни 6 липня пересунутися в с. с. Куча—Івашківці в резерв армії. Бути в готовості для скуплення 2 Волинської і 5 Херсонської дивізій. Розвідку вести до м. Мишківці і до м. Жванчик.

5. Штаби дивізій з 15 годни 6 липня: 5 Херсонської — Ольховець.

2 Волинської — с. Вел. Струга, Окремої кінної — м. Заміхів, 4 Бвійської — Слєб. Бистриця, 3 стр. — м. Воцьківці, 1 Запорізької — с. Івашківці.

Штаб армії залишається в с. Вел. Струга.

6. Телефонно-телеграфна станція в с. Вел. Струга, куди всім дивізіям обов'язково провести свої лінії, не включаючи по декілька частин в оден друг.

7. Термінові донесення що 4 годни, починаючи з 4 годян 6 липня.

8. Дивізіям бути постійно в бойовій готовості маючи діжурні частини при старшинах.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 167 („лєк“). Оперативний звіт за 5 липня до год. 24.

З 11 годин дня почав ворог енергійно наступ на нашому лівому крилі в районі Гармаки—Елтухи. Ворог зробивши прорив на відтинку 12 польської дивізії в районі Деражні навів велику паніку перед частинам 12 польської дивізії на її правому крилі, котрі відступивши в невідомому напрямі оголили наше ліве крило. В селі Женишківці ворог скучив около 500 кінноти. Ворожу атаку на Елтухі—Гармаки відбито з втратами для ворога. Зв'язі з 12 польською дивізією цілий день не було. З стрілецькою дивізією видовжуються втікачі 12 польської дивізії.

На відтинку фронту в районі Копайгород—Оманки—Хреновка—Горай—Лучинець ворог всіми зусиллями старається занять згад. місцевости і кілька разів переходив в атаку по кожний раз нашою контратакою був з втратами відбитий. З причини скрутного положення на лівому крилі Армії Командарм постановив залишити дотеперешне становище і перевести армію в район Ольховець—Вербовець—м. Заміхів і Воцьковці, звідки вона може дати відпор ворогу чи то зі сторони північної чи з східної. 6 липня. с. В. Струга ч. 691.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 168 („лєк“). Та є м н о. НАКАЗ військам дієвої армії УНР. ч. 0129. с. Вел. Струга. (Мапа 3 вер. в 1“). 6 липня 20 р. 18 год. 30 хв.

1. Ворожі розїзди сьогодні о 7 год. були в м. Снітково. По відомостям військової розвідки ворожа кіннота невеликої кількості сьогодні була в м. Воцьківцях і ніби то вирушила на захід. Маються неперевірені відомости про присутність ворожої кінноти і піхоти в районі м. Ярмолинці.

2. Праве крило 12 польської дивізії повинно бути на північ від с. Мурована Вербка.

3. Доручена мені армія має відсунутись, гляючи по обставинам, або на лінію Стара Ушиця—Жваччик—Дунаївці—Городок, або на лінію р. Збруча.

4. Тому НАКАЗУЮ: а) 5 Херсонській дивізії до 15 год. 7. VII. пересунутись в район с. с. Чугор—Гута Жванецька, в якому бути в бойовій готовності з метою затримати ворога по р. Ушиця від гирла її до с. Тимково включно. Розвідку вести до долини р. Вербова. б) 2 Волинській дивізії до 15 год. 7. VII. пересунутися в район с. Катеринівка—Сивороги—Сці-

бори з метою затримати ворога по р. Ушиця на відтинку від с. Тимково включно до с. Кужелева включно. Вести розвідку до долини р. Калюс на відтинку від с. Буча до с. Браїлівка — оба пункти включно. в) 4 Київській дивізії пересунутись до 15 год. 7. VII. в район с. с. Морозівська Гута—Морозів з метою затримання ворога на р. Ушиці на відтинку від с. Журжівка до с. Борнаївка включно і бути готовою. Розвідку провадити до м. Зіньківці і до району Малиєвці—Міцівці і Вихрівка включно всі ці села. г) 3 стрілецькій Залізній дивізії до 15 год. 7. VII. пересунутися в район с. Грушківці—м. Солобківці, з метою затримати в цьому районі ворога в випадку натиску його від м. Ярмолиниці. Розвідку провадити в напрямі на Мурована Вербка, до Деревляна Вербка включно і на Ярмолиниці включно з метою відкрити присутність ворога і увійти в зв'язок з правим крилом 6 польської армії. Зруйнувати залізницю на захід від м. Солобківці. д) Окремі кінній дивізії вирушити з таким розрахунком часу, щоб до 15 годин 7. VII. пересунутись в район с. Капустяни—Глібів з метою допомогти рішучим акціям влучаї натиску ворога як 2 Волинській і 4 Київській, так і 3 стрілецькій дивізіям. Розвідку вести до м. Заміхів—Воньківці. е) 1 Запоріжській дивізії до 15 год. 7. VII. пересунутись через Песець—Бучая в район Жванчик—Липини—Замлинівка в армейський резерв. Розвідку провадити до м. Дунаївці включно, бути готовою до підтримання як 5 Херсонської і 2 Волинської дивізії, так і до бою на м. Дунаївці. Зруйнувати залізницю в районі ст. Дунаївці.

5. Всім дивізіям, крім Окремої кінної, рух розпочати о 6 год. 7 липня.

6. Обози 2-го порядку вивести на захід від лінії Китайгород—Шатава—Маків.

7. Для зв'язку між дивізіями : Штабом армії виставити кінні зв'язкові пости в 3 коні кожний від 5 Херсонської дивізії в с. Лисець, від 4 Київської в с. Гайдамаки і при Штабах дивізій 1 Запоріжської і 2 Волинської від кінноти цих дивізіій.

8. Штаби дивізіій з 15 год. 7. VII.: 5 Херсонської в с. Біла, 2 Волинської — в с. Сиворога, 4 Київської — в с. Морозів, 3 Стрілецької Залізної — в с. Покутвиці, Окремої кінної — в с. Капустяни і 1 Запоріжської в с. Рачинці. Штаб Армії з 15 год. 7. VII. в с. Рачинці.

9. Термінові допесення що 4 години, починаючи з 6 години 7. VII.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. о. в. Начальника Штабу, Генштабу Полковник Лішко.

№ 169 („Льв“). Оперативний звіт за 6 липня до год. 24.

Частина Армії заняла позиції згідно наказу по Армії ч. 128. Ворог досить значними силами посувається в слід за нашими військами. Около 12 години дня ворог повів наступ з району м. Снітково на Кривокожилиці. Наступ відбито зі стратами для ворога. Ворожі кінні розізди доходять до Воньковець. На прочих відтинках фронту контакту з ворогом не мається. с. Велика Струга ч. 696.

Наштадарм УНР Генштабу Полковник Лішко.

№ 170 (окм.). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії. ч. 0130.

с. Рачинці. (Мана 3 вер. в 1"). 7 липня 1920 р. 19 год. 40 хв.

1. Ворог посовується за нашими частинями в контакті з ними по шосе Вербовець—Нова-Ушиця—Миньківці і на піввіч від цього шосе.

На інших напрямках контакту з ворогом немає.

2. З 6-ою польською армією звязку певного немає.

3. Доручена мелі армія мусить затримати ворога з сходу, з північного сходу і вийти в звязок з 6 польською армією

4. Тому НАКАЗУЮ: а) 5 Херсонській дивізії до 12 год. 8 липня зосередитись в районі с. с. Крушанівка—Приворотьє—Нефедівці і бути готовою до рішучого відпору ворога, маючи нагляд за ним на лінії від с. Бакота на с. Грушка, Рункушів і дальше на піввіч до м. Жванчик включно. Розвідку вести до долини р. Ушиця від гирла до с. Тимково. б) 2 Волинській дивізії до 12 год. 8 липня зосередитись в районі с. с. Антоновка і Мущкотинці—Демянківці з метою дати ворогові рішучий відпор при наступі його з боку Миньковці, а також з боку Синяківці. Нагляд за ворогом мати на лінії Вінцетівка—Іванківці—Слобідка—Вихрівка. Розвідку вести до долини р. Ушиця на відтинку від с. Притулівка до с. Журківка. Шосе Дунаївці—Миньківці і Дунаївці—Проскурів загородити заборами з дерева, або з каміння, маючи ці забори під дією гарматним вогнем. Гармати мусять пристрілятися по цім забором і до ночної стрільби. В ночі при цих заборах триматися пости з світляними знаками. Також зіпсувати мости на на цих шляхах в сфері дієного гарматного вогня. в) 4 Київській дивізії до 12 год. 8 липня зосередитись в районі с. с. Вихрівка—Лісний Мукарів, в якому бути готовою до бою на випадок посовування ворога з боку Зінковці—Солобковці. До 12 год. 9 липня зосередитись в районі с. с. Пиганівка—Зеленецька—Зеленці, в якому мати нагляд за ворогом в районі Станіславівка—Чанькова—Нестерівці і в районі Рудка—Лисогорка з метою дати рішучий відпор ворогові в случаї повзнення його в цих районах і таким чином забезпечити ліве крило 2 Волинської дивізії, а також тил і ліве крило 3 стр. Залізної дивізії. г) 3 стрілецькій дивізії до 15 год. 8 липня зосередитись в районі с. с. Тернова Польна—Тивна, в якому бути готовою дати рішучий відпор ворогу в случаї посовування його з боку Солобківці—Ярмолинці і Городка. Розвідку провадити до м. Солобківці—Ярмолинці і до Городка. Залізницю зіпсувати на відтинку села Тернова Польна—Савчинці силошним стягненням рельсів і шпал. д) 1 Запорізької дивізії до 12 год. 8 липня пересунутися в район с. с. Балцани—Міхалевка в армейський резерв, маючи на увазі можливість підкріплення з лівого крила 5 Херсонської дивізії і з правого крила 2 Волинської дивізії.

В с. Замлинівка тримати сильну заставу з кулеметами і з підкріпленням вогнем однієї гармати. Заставі мати звязок праворуч з 5 Херсонською дивізією і ліворуч з 2 Волинською дивізією. е) Окремії кінній дивізії до 12 год. 8 липня в район Катеринівка—Сивороги—Сїбори з метою затримання ворога в случаї наступу його зі сходу і північного сходу. Розвідку провадити до зустрічі з ворогом. До 15 год. 9 липня пересу-

нутися через Дунаївці—Зеленча—Рудка в район с. с. Стара Гута—Криничане до армійського резерву.

5. Штаби дивізій: 5 Херсонської — с. Нефедівці, 2 Волинської — м. Дунаївці, 3 стр. Залізної — м. Тинна, 1 Запоріжської — м. Шатава, 4 Київської 8 липня — с. Вихрівка, 9 липня — с. Зеленця; Окремої кінної 8 липня — с. Сивогри, 9 липня — м. Смотрич.

Штаб Армії з 12 години 8 липня — м. Балин.

6. Не пізніше 14 годин 8 липня всім дивізіям, крім 4 Київської і Окремої кінної встановити зі штабом Армії телефонно-телеграфний зв'язок, користаючись урядовими і земськими лініями, а де можливо — власними.

4 Київській встановити зв'язок телефонний зі станцією Штабу Армії до 12 годин 9 липня.

Для Окремої кінної дивізії провести телефоничну лінію засобами Штабу Армії до 12 годин 9 липня.

Крім телефонно-телеграфного зв'язку для зв'язку між дивізіями і зі Штабом Армії до 16 годин 8 липня виставити пости для зв'язку кожен в 3 бою: 1 Запоріжській дивізії в с. Яцковецька Слобідка, 2 Волинській в с. Залісе. Ціма постами користуватися на випадок псування телефоничних ліній і для передачі листування

7. Термінові донесення в дні бою що 4 години; коли бою нема — як було встановлено раніше.

8. Дивізійні комунікаційні шляхи: а) 5 Херсонської дивізії — Битайгород—Врублевці—Тарасівка—Шутивці і по шосе Ходоровці—Жванець—Ісаківці—Окопи. б) 2 Волинській дивізії — Дунаївці—Шатава—Гуменіська—Зінківці — і по шосе на Кудринці; в) 1 Запоріжській дивізії — Шатава—Маків—Вербки—В. Армяне—Оришні—Скала; г) для Штабу Армії — Балин—Черць—Кормильці—Скала; д) для — кінної дивізії — шлях Штабу Армії; е) для 4 Київської — Зеленча—Циківка—Барачковці—Драгавівка—Лянцкорунь—Скала; для 3 стрілецької Залізної дивізії — Тинна—Смотрич—Лянцкорунь—Збриж—Бурдяковці.

9. Бази дивізій — кінечні пункти комунікаційних шляхів, але до окремого наказу за Збруч їх не перекидати.

10. За виїздом моїм до Кам'янця на Поділля по оперативно службовим справам до мого повернення тимчасове командування армією покладаю на Генерал-Хорунжого Загородського.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальник Штабу Генерального Штабу Полковник Лінко.

№ 171 (Лев.). Оперативний звіт за 7 липня до 24 години.

Згідно наказу Армії ч. 129 з 6 липня дивізії перейшли в новий район, визначений тим же наказом.

Під напором ворога в район Капустяни—Глібово, наші передові частини відсунулись, заняли позицію по буграм на схід від р. Ушиця. Частини Запоріжської дивізії вдарили від сторони Нової Ушиці на Капустяни і завдали єї. Ворог відступив в північносхідному напрямку. По маючомуся

відомостям ворог скинув значні сили в м. Михалівці, звідки має посуватися на Ярмолинці. На південь від м. Жванчик до Дністра контакту з ворогом не має.

8 липня, Рачинці, ч. 697.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 172 („лж“). Оперативний звіт за 8 липня до 24 години.

Армія заняла нове оборонне становище згідно наказу по Армії з 7 липня ч. 130 вздовж лінії сс. Крушанівка—Пряворотте далі по р. Студениця—Барбарівка—Лісний Мукарів—Татарська—Тарнава Польна—Карачівці, всі для Армії включно. На шляху Нова Ушиця—Дунаївці і на північ від цього шляху ворог наступає на слід за нашою Армією, стараючись не втратити з нами контакт. На південь від цього шляху ворог з причини тяжкої дороги посувається поволі. Його головні сили скупчені в с. Песець. З села Ольховець більші сили ворога направляються на Стару Ушицю. На цілм фронті поки що спокійно. Ворог веде розвідку з м. Солобковець на Федорівку—Мицовці. Сс. Іванківці і Горчачино, де живе переважно більшовицьке населення повстали проти наших частин і убили наших трьох козаків Волинської дивізії котрі збирали відводи для вивоза цукру. Висланий туди отряд вилловив зачинників, котрі понесли заслужену кару, чим повстання зліквідовано. Хати цих повстанців спалені. Штаб Армії в м. Бални. 9 липня ч. 704.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 173 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 16 годин 9. VII. 20 р.

По агентурним відомостям до 100 кіннотчиків перейшли 8. VII через с. Вахнівку та заняли с. Лісковці, наші розізди мали перестрілку з ворогом в с. Грушка. Розвідкою виявлено, що ворог скупив свої сили в районі сел Загоряне, Косіковці, Барсуковці сплюю до 400 піхоти при гарматах кіннота направилась по південній часті ліса що на південь від м. Жванчик. З боку Іваньковець ворог повів наступ на південну околицю с. Демянковці, Мушкатинці, Аутоповка, сили ворога до 150 кіннотчиків, 89—90 піших, далі на північ зафіксовані ворожі застави на схід с. Горчіща. Далі ворожа застава виявлена на шляху Дунаївці—Ярмолинці на могилі що верста від с. Федорівки на північ. По відомостям селян м. Солобківці займається ворогом. Далі на північ Смотровича ситуація невідома.

Висновок: удар ворога обнaружен на м. Дунаївці, на останніх напрямках виявляється присутність ворога. ч. 85/р. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шніліньський.

№ 174 („лж“). Оперативний звіт Штадарм УНР 9/7—920 до 16 годин.

З наступом ночі почав ворог досить значними силами наступати з району с. Сцібори на с. Демянківці. Наші частини відійшли на захід від цього села. На відтинку Запорожської дивізії спокійно. На відтинку Хер-

сонської дивізії ворог скупивши свої сили в сс. Загор'яни—Косиківці—Борсулівці веде ентенсивну розвідку в напрямку на Китайгород. Дивізія завяла позицію на схід с. Демшин—Китайгород—Вихватинці. На відтинку Волинської дивізії ворог силою до 500 в'їнних і 100 піших повів наступу на Дунаївці і примусив наші частини відійти по той бік р. Студениці. Наші позиції на буграх на захід від Дунаївець. Від кінної і 3 стр. дивізій доведень не одержано. 9 липня 1920 р. ч. 710.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 175 („сек“). ТАЄМНО. НАКАЗ військам дієвої армії УНР. ч. 0131.

м. Балин. (Мапа 3 вер. і 10 вер.) 9 липня 1920 р. 21 год. 45 хв.

1. Ворог значними силами продовжує натиск в напрямку Нов. Ушиця—Китайгород і Нов. Ушиця—Дунаївці.

2. Ліве крило армії не має контакту з 6 польською армією.

3. В случаї прориву нашого фронту дивізії мусять відходити по указаним їм комунікаційним шляхам поступово по рубежам затримуючись на цих рубежах в звязку між собою доки не буде виконаний відворот за в) бугри по західньому берегу р. Збруча нижче м. Збрїж.

4. В дальшому відвороті армії вона має затриматись на рубежах:

а) с. Яруга—Кузьчівці—Безносковці—м. Балин—Смотричівка—Караб'їв; б) на буграх між р. р. Смотрич і Жванчик по лівій м. Жванець—с. Ходоровці—с. Жабинці—Теклювка—Дубинка—Драгонівка—Хропотова; в) бугри по західньому боругу р. Збруча нижче м. Збрїж.

5. На зазначених вище рубежах призначаю райони оборони:

І рубезь: а) 5 Херсонська дивізія — с. Боговиця—Тарасівка—Паневська слоб.

б) 1 Запорізьська дивізія — с. Балини—Безносковці—Баршківці.

в) 2 Волинська дивізія — м. Шатава—м. Маків—с. Гуменці—Приворотсь.

г) 4 Київська дивізія — с. Чечельчик—Балинівка—Нігин.

д) 3 Стріл. дивізія — Карачківці—Антоновка—Чорная—Білая.

е) Окр. Біл. дивізія — Черч—Стефанівка.

II рубезь: а) 5 Херсонська дивізія — м. Жванець—Ходоровці—

Ластівці.

б) 1 Запорізьська дивізія — Ольхівці—Янчинці—Должок (обходить Кам'янець Под. з північної околиці не проходя через місто).

в) 2 Волинська дивізія — Теклівка—Жердьє—м. Ориніп.

г) 4 Київська дивізія — с. Жердьє (виключно)—Кочубєїв—Корнялинці.

д) 3 Стр. дивізія — м. Лянцкорунь—Почапинці—Латава.

е) Окр. Біл. дивізія — район Бураковки—Фридровці—Пораївка.

6. На західньому березі Збруча райони оборони:

а) 3 і 4 дивізії — Збрїж—Боршів—Залучьє (3 див. в резерві).

б) 1 і 2 дивізії — Залучьє—Філіпковці—Куларинці (2 Вол. в резерві).

в) 5 Херсонська — Кудринці—Бабинці і до гирла р. Збруча.

г) Окр. Кід. дивізія — Королівка.

д) Штаб Армії — Борщів.

7. Дивізіям предоставляються переправи через Збруч:

3, 4 і Окр. Кіппа — Скала 1 і 2 — Кудринці, Херсонська — Ісаківці.

8. З початком відвороту Штаб армії буде в Орнівці.

9. Всі обози перекинути на західний берег Збруча до вечора 10 липня, а за Збручем росташувати їх в тиллових місцевостях призначених дивізіям п. 6 цього наказу районів.

10. Наказ цей видається командірам дивізіям для персонального їх відома і керування на випадок перериву звязку.

11. Про одержання цього наказу довести.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянвнч-Павленко.

Т. в. о. Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 176 („маш“.) Таємно. РАКАЗ по Військям Дієвої Армії. ч. 132.
м. Балін. (Мапа 3 і 10 верст в 1“). 10 липня 1920. 8 годни.

1. Для майбутньої переправи через р. Збруч призначаю комендан-
тами переправ — біля м. Скала — генерал-хорунжого Удовіченка, біля
м. Кудринці — генерал-хорунжого Загородського і біля с. Ісаковець пол-
ковника Долуда.

2. Комендантам переправ наказую негайно організувати розвідку
переправ. До відходу військ до Збруча комендант переправи мусит мати
певні відомости про характер переправи і про місцевість біля неї.

3. До призду персонально коменданта до своєї переправи вже му-
сит тримати там свого приставника, через якого встановити лад на пере-
праві.

4. В час переправи військ на східному березу р. Збруча заімати
позицію арьергардом з артилерією для забезпечення самої операції переправи
військ.

Арьергард мусить бути в такій далечині від переправи, щоб ворог не
мав можливости тримати її під гарматним вогнем (4—5 вер).

5. До підходу на переправу військ всі обози мусять перейти на за-
хідний берег р. Збруча. В час переправи військ не гляючи ні на які
обставини, не перепускати ніяких возів.

6. Після переправи на західному березу р. Збруча заняти позицію
аррьергардом.

7. Де потрібно буде намітити переправу з технічного боку комен-
дантам переправ зробити це до підходу військ, для чого вжити цивільне
населення.

8. На переправах заходами комендантів їх негайно виставити
варту.

9. Після переходу військ через Збруч по скінченні переправ ви-
слати сильну розвідку і при небезпеці переправи негайно знизіт. Мати
стислий нагляд за бродами.

Команд. Армією Ген.-Поручник Омелянвнч-Павленко.

Наштадом Генштабу Полковник Ліпко.

№ 177 („пкм“) Оперативний звіт Штадарму УНР до 24 години 10/7—920.

На напрямку Дунаївці—Шатава в 7 годин ранку повів ворог енергійний наступ проти наших позицій що схід сс. Рахновка, Рахновецька Слобідка, Липовка і потиснув наші передні частини. Нами занято позиції що на захід згаданих місцевостей.

Рівночасно питався ворог збити наші застави що на схід с. Чаньків, переходя кілька разів в наступ, котрий відбито нашим гарматним рушничним та кулеметним вогнем.

В 15 годин ворог силою 300 кінних і 200 піших при 2 гарматах повів енергійний наступ на село Чаньків—Залізці—Балин. Кілька атак ворога відбито з великими для нього втратами. Рівночасно з атакуючою ворожою кіннотою з фронту його кіннота кинулась в обход правого і лівого крила дивізії. З ліва флангову ворожу атаку відбито артил. вогнем 3 стр. дивізії, по на правому флангу удалось ворогу обійти праве крило і відрізати курінь, що займав позицію на схід від Чанькова. Відбиваючись рукопашним боєм курінь відійшов назад. Ворогу удалось хвильово опанувати м. Балин.

Волинська дивізія при допомозі Окремої кінної дивізії повела контр-наступ з південної сторони на м. Балин і вибила звідтіля ворога. По виконанні цієї акції Київська дивізія відійшла до ст. Балин, маючи свою оборонну позицію на схід від залізниці.

На прочих відтинках фронту ворог активності не проявляв.
11 липня м. Оринів, ч. 723.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 178 („ос“) НАКАЗ в'їськам дієвої армії УНР, ч. 0133.

с. Нігин. (Мапа 3 вер. в 1“). 11 липня 1921 р. 9 год. 10 хв.

I. Ворог 10. VII натиском на 4 Київську дів. примусив її відійти до ст. Балин, але ж вкупі з Окремою кін. дів. відкинула ворожу кінноту і до вечора того ж дня в цьому районі наші утримали ст. Балин—сл. Балинецьку; м. Балин від ворога було звільнено. 2 Волинська дів. натиском вибила ворога з лісу, що між сл. Рахновецької і м. Дунаєвцями, алеж після цього по невиясненім ще причинам висунулась вночі в район Гумецці—Вербка—мал. Армяне, а за нею відсунулася в район м. Шатави і 1 Запорізька дивізія.

II. На 11. VI. п а к а з у ю: а) 5 Херсонській дів. занявши позиції на захід від м. Битай-Город уперто боронити полосу від р. Дністра на північ до лінії с. с. Фурманівка—Дибулівка—Ріхта і далі на захід від цієї лінії — всі місцевости включно. Штаб дів. — с. Благовіця. Тиллові пункти звязку на західній околиці с. с. Шутлевка і Зуброва. б) 1 Запорізькій дів. перейти в район с. с. Колубаєвці—Безносковці—Каміне—Борщуківці з метою упертої оборони полоси на північ від лінії зазначеної вище в пункті а) для 5 Херсонської дів. до лінії с. с. Колубаєвці—сл. Гуменецька—Будлівці—Лобок всі ці місцевости включно і далі на захід. Штаб дивізії ст. Мукша. Тиллові пункти звязку на західній околиці с. Гу-

менше. в) 2 Волинс. дів. залишитися на позиціях в районі с. с. Гуменці—Вербка—мол. Армяне з метою впертої оборони полоси на північ від ука-заної вище в пункті (б) для 1 Запор. дів. лінії — с. с. Чечельник—Дума-ново—Жердіє—Красностав і далі на захід — всі місцевості включно. Штаб дів. — с. мал. Армяне. Тиллові пункти звязку на західній околиці с. Котялиці. г) 4 Київській дів. використавши оскільки можливо район висот на захід від ст. Балія перейти з метою впертої оборони на позиції м. Черч—с. Стефанівка—Кормілиці полоси на північ від зазначеної вище в п. (в) для Вол. дів. до лінії с. Коришківці—м. Ляцкорунь і далі на захід — всі місцевості включно. Штаб дівізії — с. Кормілиці, а тиллові пункти для звязку західня околиця цього села. д) 3 Стріз. залізній дів. перейти в район Ст. Гута—Вишневани—Хропотів і провадити оборону полоси на північ від зазначеної вище п. п. (г) для 4 Київської див. лінії до місцевості по погляду Командіра дів. змагаючись освітлювати район на південний схід і північ як можна ширше. Штаб дівізії — с. Кугасвці. е) Окремі кінні дів. зосередитись в районі с. с. Бангінці—Голосково, маючи тиллові пункти звязку в с. с. Тиклівка і Константиївка (Дубіна) на західних околицях. є) Оперативний Штаб армії до 18 год. переходить до м. Орніп.

III. Всім дівізіям по детальній розвідці своїх районів заїмати рубежі що дозволяють використовувати в повній мірі наші сильні вогневі засо-би — артилерію і кулемети.

Командуючим армійськими бригадами організувати як можна краще наглядіння, аби забезпечити нашій піхоті як можна міцнішу допомогу та уступною формою росташування артилерії на позиціях забезпечити нашу піхоту і кінноту від обхватів з боку ворожої кінноти.

Забезпечення наших дівізіій вогневыми заставами і своєчасно попов-нення покладаю виключно на Командірів артилерійських бригад.

IV. Наказую піхоту росташувати так, щоб по можливості перед нею були натуральні перепони для кінноти.

V. Наглядіння і розвідку випустити як можна дальше наперед, осо-бливо в ті часи, коли ворог може робити несподівані напади. Загода про-ізувати розвідку через р. р. Смотрич і Збруч.

VI. Всім дівізіям мати так улаштовану оборону своїх районів, щоб при спокою на своїому участку можна було допомагати акціями своїх ре-зервів сусідам праворуч і ліворуч на крила і тил ворога.

При неможливості власними силами утримати свій район дівізія му-сить згрупуватись на свій тилловий район біля тилового пункту звязку і тим самим дати можливість сусідньому участку допомогти його артиле-рією і контр-наступом його резервів.

При виявленні в районі дівізії значних мас кінноти (більш 200 ша-бель) дівізія мусить найскорше повідомити Штаб Армії.

VII. На звязок звертає особливу увагу, кожен начальник до чото-вого включно мусить знати свій тилловий шлях і тиллові пункти звязку. За фронтовою телефонною станцією треба загода улаштувати тиллову стац-

дію, яка розпочинає свою працю в той час, як трапляється перерва праці фронтової станції.

VIII. В безпосередній близькості зі Штабом дивізії мають бути лише бойові обози, всі останні обози I розділу мусять бути принаймні поза гарматним вогнем, своєчасно одсовуючись даліше в тил при небезпеці з фронту. Вчорашній прикрий випадок в 4 Київськ. дів. з обозом I розділу знов підкреслює, що від обозів нічого героїчного чекати не можна.

IX. Всякий начальник при ротаціонанні його частин в містечках мусять установити Комендантуру і відповідає за лад і спокій, віддаючи вивуватців їх під суд.

Командуючий армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 179 („лж“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 11 липня 1920 р.

Ніч з 10 на 11 липня пройшла в звичайній розвідочній діяльності, рушничної стрілянині сторожових частин обох сторін, контакт з ворогом був. З 9 години ворог досить значними силами повів наступ з м. Баліна на ст. Баліц і с. Нігин, як рівнож з району Китайгорода в загальному напрямку на захід всі атаки ворога легко відбивались нашим вогнем. На прочих відтинках фронту події розвідочного характеру. Для скорочення фронту та вигіднішого становища використання вогневих засобів Армія займає нову позицію. Згідно наказу Армії ч. 0133 Штаб Армії о 20 годині вирушає в м. Скалу.

(Без підпису).

№ 180 („лж“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленка до 16 год. 11. VII. 20 р.

В останніх боях в районі Дунаївці—Баліц оперувала кінна ворожа бригада в складі 115 і 116 кав. полків, 115к. п. до 200 шабель, 116 — 400 шабель, задача цієї кінної бригади маршувати через Шатаву в обход Кам'янцю для його захоплення. Кінноту піддержувала піхота з гарматами. Агент бувший в Міхалполі 8. VII оповідає, що там стояло 200 кінотчиків чеченців, по тракту до Дунаєвць ворожих військ не зустрічав. Агенти, повернувшись з району Одеси оповідають про великі повстання на ґрунті мобілізації та відправки новобранців до Москви на Херсонщині в цім районі надзвичайної сили набирає повстанчеська група (т. н. партія) Чорна-Хмара котра своїм терором страшенно деморалізує комуністичну адміністрацію. Останній набіг відбувався на ст. Бірзулу, котру і зруйнували. ч. 86/р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Розв. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 181 („лж“). Оперативний звіт Штадарм УНР до 20 годин 11/7—920.

З 9 годин ранку вів ворог наступ досить значними силами з району Балін на ст. Балін і Нігин як рівнож з району Китайгорода на Калине.

Всі такі ворога легко відбивались нашим гарматним та кулеметним вогнем. На прочих відтинках фронту події розвідочного характеру.

Для скорочення фронту та вигіднішого становища в використанні вогневих засобів Армія займає нову позицію згідно наказу ч. 133.

11 липня 1920 р. 22 год. м. Оришів.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Нач. Операт. Відділу
Полковник Стефанів.

№ 182 („лкм“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії. ч. 0134. м. Оришів. (Мапа 3 вер. в. 1“). 11 липня 1920 р. 22 год. 10 хв.

1. Ворог продовжує натиск в загальному напрямі м. Базин—Камянець і Китайгород—Камянець. Ворожий відділ заатакував Гусятин.
2. На північ від м. Гусятиня праве крило 6 польської армії.
3. Загальна ситуація і директиви Головного Командування УНР вимагає скорішого відвороту дорученої мені Армії на західний беріг р. Збруч, де й дамо ворогові рішучий відпор за всяку ціну.

4. Тому надаю: а) в ніч з 11 на 12 липня всім дивізіям зайняти райони указані в наказі військам армії ч. 0131 на смузі між р. р. Смотричем і Жваньчком.

Окремі кінні дивізії зосередитись в с. Бурга на півкуті між Оришном і Скалою в резерві Армії до 10 годин 12 липня; б) з 4-х годин 12 липня 1 Запорізьська і 2 Волнська дивізії складають групу під керуванням ген-хорунж. Загородського; 3 і 4 дивізії складають групу під керуванням ген-хорунж. Удовиченка. в) дальший відворот згідно наказу Військам Армії ч. 0131. Заняття і утримання відтинка на західному березі р. Збруча виконувати зазначеними вище в п. „б“ групами під керуванням ген-хорунж. Загородського і Удовиченка і 5 Херсонської дивізії. Окрема кінна дивізія залишається в моєму розпорядженні як армейський резерв.

5. Переправу через р. Збруч виконати до ранку 14 липня.

6. По переході через Збруч групам і Херсонській дивізії негайно зайняти указані в наказі Армії під ч. 0131 відтинки і увійти в дійсний зв'язок між собою і Штабом Армії.

7. Відхід переводити в повному ладі і спокою.

8. По переході р. Збруча мають увійти між собою в зв'язок і зголоситися по телефону до Штабу Армії.

9. Штаби дивізій з ранку 12 липня: 3 і 4 в с. Марянівка, 2 — м. Оришів, 1 — с. Лясковці, 5 — с. Ісаківці.

З ранку 14 липня: 5 — с. Дзвинячка, 1 і 2 — с. Іване-Пусте, 3 і 4 в с. Іванкові, Окремої кінної в с. Мушкатівці.

10. Штаб Армії до 8 год. 12 липня — м. Оришів, з 12 год. 12 липня — м. Скала, після 8 год. 13 липня — м. Борців.

11. Сполучення групи генер-хор. Загородського з 5 дивіз. в с. Бурдинці, групи ген-хор. Загородського і ген-хор. Удовиченка в с. Залуче, — оба пункти для ген-хор. Загородського.

12. Термінові допесення в Штаб Армії від груп і 5 Херсон. дивіз: 1) по досягненню Штабами переправи на р. Збруч, 2) по скінченні переправи через Збруч з вказівкою розташування всіх частин і засобів зв'язку між своїми і сусідніми частинами, 3) щодня в установлені раніш години.

13. Комунікаційні шляхи дивізій:

для 5 Херсонської — Дзвинячка—Мельниця—Филипківці і Шупорка.

для 1 і 2 — Іване-Пусте—Кривче—Сковятин—Новосілка—Костюкова.

для 3 і 4 — Іванків—Мушкатівка—Борщів—Височка і Більче,

для Штабу Армії і Окр. кінн. дивізії — шлях 3 і 4 дивізій.

14. Обози дивізійні і 2-го розряду дивізіям тримати на своїх комунікаційних шляхах на західному березі р. Нічлава.

В обозах I розряду допускаю вози виключно бойового призначення себ то з набоями, санітарні, кухні з продуктовими возами по два на кожну кухню і оперативні канцелярії.

Командуючий Армією Ген-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальник Штабу генштабу полковник Лішко.

№ 183 („пкм“). Оперативний звіт за 12 липня.

Частини армії УНР згідно наказу по військам Дієвої Армії, займають позиції по правому березу р. Збруча від Дністра до Гусятина включно. Контакт з ворогом не мається. В напрямі на схід від Збруча вислані кінні розвіди. Впрочім без змін. Штаб Армії переходить сьогодні в Борщів. ч. 731.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 184 („пкм“). Оперативний звіт за 13 липня.

Частини військ УНР займають нові позиції на правому березі р. Збруч від Дністра до Збрижа включно, маючи свої застави на лівому березі ріки. Контакт з ворогом ще не мається. Вперед вислано кінні розвідки. Для обсадження відтинку проти Гусятина наказано 3 стр. Залізної дивізії вжити 54 вол. полку, але відомостей про виконання цього ще не одержано. Армія простягнути своє ліве крило до Гусятина в сучасний мент не має можливості. ч. 733.

Генштабу Полковник Лішко.

№ 185 („пкм“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР Генерала Павленко до 8 год. 14. VII. 20 р.

13. VII о 22 годині ворог силою до 300 піхоти 40 кінних при 8 кулеметах повів наступ на с. Окопи, котре і заняв. О 6 годині 14. VII ворог силою до 200 піхоти та 120 кінних при 6 тачанках повів наступ на с. Кудринці, але був відбитий і в сей час займає висоту на схід с. Кудринців. 13. VII ворог заняв с. Приворотье силою до 100 багнетів, кіннота ворога веде розвідку до р. Збруча, помічено що заставами ворог займає с. Добраводи. Далі на північному відтинку армії ворога не виявлено.

Висновок: На фронті армії ворог дійшов до р. Збруча, сконцентрувавши сильні групи в зазначених пунктах, котрими досяг енергійно і змагається перейти Збруч. ч. 87/р. Наштадарм Генштабу Полковник Лілко. Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шнілінський.

№ 186 (...).)

ФОРМА „А“. ТАЄМНО.

ВІДОМОСТЬ про бойовий стан Дієвої Армії на 12 липня 1920 р. *)

	стар-шин	багнетів	шабель	гармат	кулеметів	набоїв рушн.	набоїв гарм.
1 Запорозька дивізія	156	557	391	10	48	?	?
2 Волинська „	121	796	146	6	56	?	?
3 Залізна „	225	751	381	12	66	„	„
4 Київська „	88	442	206	6	12	„	„
5 Херсонська „	28	65	102	2	24	„	„
Окрема кінна „	76	50	340	2	32	„	„
ВСЬОГО	694	2661	1466	38	278	1.200.000	2.122

За Начальника Оперативного Відділу Поручник Затварський.

*) Відомостей про склад запасних бригад в яктах за цей час не знайдено.

РОЗДІЛ 3.

ОБОРОНА ЗБРУЧА І ВІДВОРОТ ЗА ДНІСТЕР*)

(14. VII—18. VIII)

В перших днях липня на Північному Польському фронті розвинули більшовики сильну наступову акцію, яка закінчилася відворотом польських військ на захід аж до Висли. Натомість на Україні польські війська з успіхом стримували наступ ворога, не зважаючи на його значну перевагу, створену наявністю кінної армії Буденного. Коли більшовики наблизилися до Висли, то їхнє командування наказало Буденному йти на північний захід для операцій проти польських військ Варшавського фронту. Однак Буденного вбив Львів, якого боронила VI польська армія і тому він вирушив на північний захід лише 20 серпня.

Армія УНР в зв'язку з VI польською армією успішно боронилася на лівій Збруча аж до кінця липня, маючи неодноразово поважні успіхи, зокрема в районі с. Сидорова. В зв'язку з відходом VI польської армії, Армія УНР була змушена рівнож відходити на захід, однак використовувала всі натуральні перешкоди, щоб якнайдовше затримувати ворога. Коли VI польська армія відійшла до району Львова для оборони його перед Бугем, Армія УНР відійшла за Дністер.

№ 187 („лик“). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0135. м. Борщів. (Мапа 5 і 10 вер. в 1“). 14 липня 1920 р. 9 год. 30 хв.

I. По відомостях від 12. VII. ворог значними силами заняв Дубно і продовжує наступ в напрямі на Броди. Другий значний відділ займаючий Шумськ мав передові свої відділи в районі Катербурга—Горинка. Натиск більшовиків на Волочиска польськими військами відбитий. На нашому фронті сьогодні ворог з 200 піших і 40 кінних заняв село Окопи, на останньому фронті контакт з ворогом.

II. Наша Армія мусить протягом ночі з 14/15 перегрупуватись для мавеврових акцій проти ворога на відтинку від Дністра до Гусятина включно.

*) Схема № 3.

III. Тому НАКАЗУЮ: а) Полосу Армії поділити на три полоси, в яких мають оперувати арієргарди дивізій: 1 від Дністра до лінії Залуче—Волковці—Весучко—Шиповці—Тлусте—Язловець, всі включно для першої полоси; 2 від вище зазначеної лінії Збржж—Чернокінци Малі—Біла—Рукотиси, всі включно для другої полоси і 3 до лінії Гусятин—Янів—Вишньовчик — всі крім Гусятини для третьої полоси. б) 5-ій Херсонській дивізії до 3-х годин 15 липня розтягти своє ліве крило, змінивши Запорожців до села Залуче включно і тримаючи по лінії Збруча наглядання. Дати рішучий відпор ворогові в просторі 1 полоси на позиціях на схід від лінії Мельниці—Іване-Пусте—Гермаківка. в) 2-ій Волинській дивізії до 3-х годин 15 липня продовжити своє ліве крило до с. Збржж включно змінивши частини Київської і 3 стріл. дивізій і тримаючи наглядання по лінії Збруча, дати ворогові рішучий відпор в просторі другої полоси на позиціях між рр. Збручем і Циганкою. г) 3-ій стрілецькій дивізії разом з 54 польським полком і двома польськими батареями і бронепотягом Кармелюк по зміні 2 Волинською дивізією зайняти відтинок в просторі третьої полоси і тримаючи наглядання по Збручу від Збржжу виключно до Гусятини включно, дати ворогові рішучий відпор на позиціях на схід від лінії Дембівка—Кривеньке—Чабарівка. д) 1-ій Запорізькій дивізії після зміни 5 Херсонською дивізією відійти в армійський резерв в район Мушкатівка—Сл. Мушкатівська. е) 4-ій Київській дивізії по зміні частин відійти в армійський резерв Чернокінци Великі і Малі. ж) Окремі кінні дивізії пересунутись не пізніше 12 год. 15 липня в район Єзержани (Озеряни).

IV. Штаби дивізій: 5 Херсонської — Іване-Пусте, 2 і 1 — с. Мушкатівка, 3 і 4 — Чернокінци Великі, Окремої кінної — Єзержани (Озеряни). Штаб Армії лишається в м. Борщів.

V. Фронтовим дивізіям провадити розвідку перед своїм фронтом до зустрічі з ворогом.

VI. Комунікаційні шляхи: а) 5 Херсонської дивізії — Іване-Пусте—Пилипківці—Шунарка—Касперівці—Дзвиняч—Торське—Устечко—Шутромияці—Хмилева—Золотий Потік—Порхова—Комарівка. б) 2 Волинської дивізії — Борщів—Верхняківці—Лисовці—Тлусте—Цапівці—Язловець—Лишанці—Зубрець—Барич—Коростянин—Задорівці. в) 1 Запорізької дивізії, Кінній і Штаб Армії — Борщів—Впшняківці—Улашківці—Ягольниці—Половці—Трибухівці — Бучач — Монастирська—Товстобаби. г) 4 Київської—Чернокінци Великі—Хотинківці—Оришківці—Скородишці—Босів—Медведівці—Олеша—Черемхів—Маркова—Пановиці. д) 3 стр. дивізії — Чабарівка—Купчинці—Пашерня—Будзайів—Лісківці—Доброполе—Підгайці—Шумляни.

VII. Всі обози II порядку сьогодні же перекинути по своїм шляхам за р. Серет.

VIII. негайно знищити мости через річку Збруч.

IX. Командірам фронтних дивізій скріпити лінію наглядання по Збручу висунутими вперед орудіями, які обстрілювали б підступи від Збруча, а Командіру Запорізької дивізії допомогти Воляцям артилерією по згоді з Командіром Волянської дивізії.

X. Зв'язок установити телефоном до армійської станції в Боршові без перерви. Пункти зв'язку між дивізіями Залуче 5 і 2 див. для 5 Херсонської включно. Місто Збріж 2 і 3 дивіз. для 2 див. включно, між 3 і 12 див. польською м. Гусятин для 3 див. включно. Терминові донесення підчас боївки що три години, підчас спокою як було встановлено раніш. До 9 годян ранку 15/VIІ про роташовання муштрових частин дивізії до 22 годян 15/7 про роташовання обозів.

XI. Замісники ген-хор. Удовиченко — Загородський.

XII. Про одержання цього наказу донести.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 188 (...). Розвідний звіт Штабу Армії УНР. до 16 год. 14. VII. 1920 р.

На лівому відтинку фронту армії ворог в 8 годян почав обстрілювати с. Скаду обстріл тривав 3 години, в цю ж годину ворожа тачанка показала в Збріжі, обстріляна нашим вогнем тачанка заховалась в с. Жабинці. Після відбиття ворожої атаки на с. Кудринці ворог відійшов в напрямку на Слобідку Рехтецьку. По відомостям селян в м. Ориніві була ворожа кіннота та піхота з обозом, котрі вирушили на м. Скаду, комуністи говорили що Збруч вони переходить не будуть. Другим агентом підтверджується зміна 41-ої дивізії, котра має відійти в резерв, сей агент теж указує на 45 дів. Маються відомости про прибуття частин 121 бригади з Одеси себ то раніш зафіксованого 361 та 362 полків, ці полки проходили разом з агентом через Жванчів. ч. 66/р. Сотник Шпілінський.

№ 189 (...). Пільно-негайно. Напштадівам 1, 2, 3, 4, 5, Окремої кінної.

Маються відомости, що сеї ночі большевики мають провадити офензивні акції, по неперевіренім відомостям на наш відтінок прийшло до 1500 кіннотчиків що згідно наказу Командарма подається до відому. 14. VII. 20. 21 год. 20 хв. ч. 89/р. Начальник Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 190 (...). Негайно. Комдівам 1, 2, 3, 4, 5, Окр. кінної.

В додаток до ч. 89/р подаються польські відомости що на лівім боці Збруча проти Сатавова сконцентрувалась кінна дивізія в складі 4-х полків при 12 гарматах під проводом бувшого австрійського старшини, зазначена дивізія шукає переправи через Збруч і має розпочати наступ. ч. 90/р. 14. VII. 20. 23 год. 30 хв. Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 191 (...). Оперативний звіт Штадарму УНР до 10 год. 14 липня.

На фронті армії УНР ворог дійшов своїми частинами до Збруча. На правому крилі армії наяв Дністром ворог силами до 400 чоловік при 8 тачанках в 20 годян 12. 7 повів енергійний наступ на с. Окопи, котре після 2-годинного бою було нами залишено. На прочих відтинках нашого фронту ніч пройшла спокійно. З 5 годян ранку ворог веде наступ на відтинку фронту від Дністра до м. Кудряні. Про вислід донесень ще не було.

На участку Запоріжської дивізії ворог вночі скупивши більші сили кінноти з ранку почав наступати на с. Кудринці. Наступ ворога відбито з великими для нього втратами. Наша кіннота в погоні за ворогом перейшла Збруч і заняла с. Кудринці, що на схід від Збруча. Ворог відійшов в напрямі на схід. Всі попитки ворога перейти Збруч на північ від Кудринців були також відбиті нашим гарматним та кулеметним вогнем.

На відтинку Гусятин ворог читався заняти причілок Мостової на схід від Гусятини по був відбитий нашим вогнем. З 5 годин ранку повів ворог успішну акцію в цілі переправитись через Збруч в районі сс. Шидловці і Бондарівка. Всі його спроби перейти Збруч були відбиті нашим кулеметним та рушничним вогнем. З 4 годин ранку нашими частинами під заслоною бронепотягу зроблено випад з Гусятини в напрямі на Кузьминці, з котрого вибито ворога. Ворог втік на схід. ч. 735.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко

№ 192 („лик“). Оперативний звіт Штадарм до 20 год. 14 липня.

На відтинку фронту армії УНР від Дністра на північ до м. Кудринців всі атаки ворога відбито нашими контратаками з великими для нього втратами. Ворог, котрому удалось сьогодні ранком перейти Збруч занявши с. Окони, нашим евергійшим контрнатупом був відкинутий за Збруч. Втрати ворога досить значні. На інших відтинках нашого фронту попитки ворога перейти Збруч легко відбиті гарматним та кулеметним вогнем. ч. 744.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 193 („лик“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР.

Агент повернувшись 10. VII 1920 р. з району Вапнярки оповідає: Штаб XII армії Вінниці, штаб XIV армії насправлявся на Проскурів. З. VI в районі Вапнярки в резерві була росташована 45 дів. (маються чутки, що вона має змінити 41 дивізію та вирушити на відтинок нашого фронту). 41 дів. тримала фронт від Могилева до Комаринець.

На ст. Вапнярка стояли 3 аеропляни, але... за браком бензину не функціонували.

367 полк наступав по лінії Колайгород—Нова Ушиця.

Відношення большевиків до Українців як також Галичан надзвичайно жорстоке за малим винятком розстрілюють всіх як козаків так і старшин. До Поляків відношення краще. Большевики кажуть, що Польська Армія розложилась, що в Польщі є революція і обходяться з полоненими дуже гарно. Між населенням поширюються чутки про Врангеля, чутки уперті і сенсаційні, населення чекає Врангеля і говорить про нього прихильно. В зв'язку з цим великі повстання (по газетам). На Полтавщині велику вагу набирає Махно, оперіруючий в однім напрямі з Врангелем. Достовірно відомо, що Махно випустив гроши 1000 карбованців (вигляд Українських). На Херсонщині тихо.

Селяне Поділля до України ставляться надзвичайно вороже. Самі

вилонжують та передають, як самі не вбивають українських козаків, навіть дезертерів. 15. VII. 1920.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.
Начальник Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 194 (секс"). Оперативний звіт до 9 години 15 липня.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. В 3 години ранку ворог силою в 200 чол. повів рішучий наступ на участок нашого фронту в районі на північ від с. Гуків. Ворог, котрому удалось перейти р. Збруч почав з великою енергією наступати в напрямі на захід від Збруча. Підтягнутими в свій час резервами нами зроблено рішучий контрнступ, котрим викинуто ворога за Збруч і встановлено назад давнє становище. Значну кількість противника потоплено в Збручі. Нами захоплено 15 красноармейців 366 полка. На нашому боці залишив ворог 20 чоловік вбитими. Наші втрати в людях 1 вбитий і 4 ранених. Один кінь ранений. Попитки ворога перейти Збруч в районі с. Бережанка відбито нашим гарматним і кулеметним вогнем. На прочих відтинках фронту спокійно, з району Гусятина звіту не одержано. ч. 753.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 195 (секс"). Оперативний звіт до 8 годин 16 липня.

На фронті Армії УНР від 8 годин ранку 15 липня ворог не проявляє великої активності. Пого малі відділи питались протягом вчорашнього дня наблизитись до наших укріплень над Збручем, по нашим гарматним і кулеметним вогнем були розігнані. Сьогодні з ранку на нашому фронті ворог держиться пасивно. ч. 757.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 195 а. Розвідочний звіт Штабу Армії УНР до 16 год. 16/7. 1920.

Підтверджується прибуття частини 121 бригади. Таким чином 41 дивізія поповнена мобілізованими прибувшими по формуванню 4 піхотними полками. В сей час складається з 3 бригад піхотних та одної кавалерійської. Піші бригади суть 121, полки 361, 362, 363, — 122 бригада 364, 365, 366. — 123 бригада 367, 368, 369 полки, кавалерійська бригада 115 і 116 полки. Дислокація ворожих частин відома. Правдоподібно 121 бр. займа фронт від Дністра на північ, далі можливо 122 бригада, 123 бригада по невпевненим відомостям мусить стояти в резерві. 41 і 60 дивізії, власна думка, що їх стик між Гусятином а Збрижем правіш.

Висновок: Проти армії УНР примічається досить сильна концентрація ворога. Ч. 91/P.76.

Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 196 (секс"). Оперативний звіт за 16 липня до 18 годин.

На фронті Армії УНР ворог з 8 годин досить оживлену гарматну та рушничну стрілянину. В 13 годин ворог після сильної артилерійської підготовки повів наступ на відтинку фронту в районі с. Заліся і завдяки сла-

бої залоги в цьому районі продвинувся вперед, перейшов р. Збруч і заняв позиції на західній опушці ліса, що на південь від с. Залісьє. Підтянутими резервами поведено енергійний контриступ котрим відкинуто ворога назад за р. Збруч і в той спосіб встановлено старе становище. Наша артилерія нереслідувала тікаючого ворога, котрий поніс значні втрати раненими та забитими. На прочих відтинках фронту події розвідочного характера. З Гусятинського участку звітів не одержано. 16 лютого*) 1920 р. ч. 762.

№ 197 („ох“). Оперативний звіт за 17 липня до 8 годин.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. З 3 годин ранку ведеться вогнем рідка рушнична і гарматна стрілянина. На участку фронту від Дністра до Скали появляються ту і там большевицькі відділи, котрі стараються зблизитись к Збручу. Відділи ці розганяються нашим рушничним та кулеметним вогнем. На останньому відтинку фронту розвідочні події. ч. 764.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 197 а. Розвідочний звіт Штабу Армії УНР генерала Павленка до 16 год. 17.7. 1920.

ВРОЖА ДІСЛОКАЦІЯ НА ФРОНТІ УНР. 366 полк держить фронт в районі с. Гуків. Праворуч на північ стоїть 364 полк, 365 полк не виявлен. Таким чином 122 бригада тримає відтинки від с. Пятничан правдоподібно до Збрижа. Далі на північ 123 бригада відтинки фронту не відомий. Припускається що стик 41 дивізії а 60 мусить бути в районі Гусятин—Сатанів.

Кавбригада 115 і 116 п. 13/7 920 маршував через Лянцкорунь в с. Збриж. Від Пятничан на південь до Дністра 121 бр. правдоподібно 361, 362, 363 полки (підтверджено але не зафіксовано).

СТАН ЧАСТИН. 121 бр. формувалась в Одесі і перед 10/7 виявлена на фронті. Зафіксовано по нашому переході через Збруч лише такі частини: 366 полк 2 куріні 100 багнетів, 16 кул., 10 кішних, 2 легкі гармати. 115 кав. полк 200 шабель. 116 кавполк 450 шабель, 3 кулемети.

ОБСАДЖЕННЯ ПОЗИЦІЙ. Тримається слабе обсадження Збруча ворогом, більші резервні частини ворог тримає в тилу, сконцентровуючи їх в потрібних напрямках. Нагазд Збруча слабій і села Гуків, Пятничани займаються ворогом. Бережанка—Пукляки вільні від ворога.

Висновок: Примічається слаба ворожа концентрація лівого крила і сильна району Скала—Гусятин. Ч. 93/р.

Н-к Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.
Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шніліньський.

№ 198 („ох“). Оперативний звіт до 18 годин 17 липня.

На всьому фронті армії УНР цілий день ведеться рідка гарматна, кулеметна та рушнична стрілянина. Попитки ворога приблизитися до Збруча в районі Скали зістали відбиті нашим рушничним та кулеметним вогнем.

*) треба „липня“.

В районі Гусятинна удалось ворогові потиснути наші передові частини, по частинами 54 польського полка при допомозі бронепотяга Кармелюк відкинуто ворога назад і встановлено попереднє становище. В прочім без змін. ч. 765.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 199 (..ох^т). Додаток до Розвідочного звіту Штаба Армії УНР ч. 93/Р. 17. 7 920 р.

Розвідкою виявлено, що в Слободі Зеленій і Шедлівцях стоїть 369 п. піхоти. праворуч його стоїть 367 п., а ліворуч 368 п. Всі ці полки належать до 123 бригади 41 дивізії. Від Дністра аж до Гусятинна включно держить фронт 41 дивізія командір дивізії Осадний, оперативний штаб 14 армії в Проскуріві, начальник штаба 14 армії Стойкин. Є чутки що на днях 41 дивізія відійде на відпочинок, а її відтинок займе 47 дивізія, яка вже переходить з Вапнярки в напрямку на Н. Ушицю. На станції Вапнярка, є три літаки, одним літаком править давній австрійський старшина поручник „Бірш“ — маляр.

Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.
Нач. Роз. Від. Сотник Шпілінський.

№ 200 (..ох^т). Оперативний звіт до 8 годин 18 липня.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Замічається скупчення ворожих сил в районі Скала—Залуче—Збруж. З 3 годин ранку ворогом ведеться усилення гарматна та рушнична стрільниця в цих районах, всі попитки ворога зблизитись до Збруча відбиваються нашим кулеметним, рушничним та гарматним вогнем. В районі Гусятинна чути гарматна стрільниця. Звітів з цього району не одержано. На прочих відтинках події розвідочного характера. ч. 767.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 201 (..лр^т). Розвідочний звіт дня 18. VII. 920 р.

Полонені, повертаючі зі Сібіру, йшли через Жмеринку і бачили на станції якийсь новий великий військовий ешалон. Потім переходили через Збруч в околицях Скали коло млина і не бачили там жадних ворожих військ. Після зізнання другого повертаючого з полону, який перейшов до нас 18. VII 920 р. коло с. Андріївки є в Андріївці большевицький ешалон (більше 100 підвід). Рівнож бачив у цьому селі 20—30 кавалеристів. Оповідав, що після чуток селян мало пересуватись більше війська на Гусятин. В Александрівці коло Чемеривців бачив 3 гармати, 15 кулеметів, і окрім того кавалеристів, котрі йшли на північний напрямок. 13 травня був у Бремечузі бачив около 5. ешалонів армії Буденного.

Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілінський.

№ 201 а (..лр^т). Оперативний звіт до 18 годин 18 липня.

На відтинку фронту в районі Гусятинна 17. VII в 23 години повів ворог евертівний наступ на наші укріплення що на схід від Гусятинна. По

кількагодинним бою удалось ворогові потиснути наші частини, котрі відійшли на західний беріг Збруча. Підтягнутими в свій час резервами і при помочи бронепотягу Кармелюк зроблено енергійний наступ котрим відкинено ворога назад. Ворог питався кілька разів перейти в наступ но кожний раз був відбитий нашим рушничним і гарматним вогнем. Цілий день велась ворогом енергійна розвідка та гарматна стрілянина. Замічається скупчення ворожих сил в районі Скала—Заліся, тому належить передбачати удар в цих районах. Скупчення ворога замічено тож в районі Гусятиня. Всі дотеперешні більшовицькі наступи на наших фронті носять характер чисто розвідочний в цілі виявлення росташування і силу наших частин. Впрочім без перемін. ч. 769.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 202 (Л.В.М.). Тасмно. Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0136.
м. Борщів. 18 липня 1920 року. 16 год. — хв.

Організація тила має першорядне значіння для війська — тил є його база фундамент і як таковий мусить зміцнити фронт, а не розкладати. При неухважливому відношенню до тилу до нього збігається все слабе духом, все брудне, нечисте, що гальмує справу і дає армії неславу, тому на організацію тила належить звернути особливу увагу.

Наказую :

1) Організаційно поділити тил на дивізійний і армейський, що мусить зазначатися в оперативному наказі. Коменданту тила зазначати досконально які села до цих районів повинні належати.

2) Командірам дивізій своїх других помішників призначити завідуючими тилами дивізій. На посади завідуючих тилowymi інституціями призначати старшини — добрих організаторів здатних до підтримання дисципліни і ладу в тилowych районах.

3) Кожний Комендант тилової установи і військової формації повинен організувати підстаршинську патрулю польової варты, Коменданту дивізійного тила чоту польової варты, Коменданту Армейського тилу — кінну сотню польової варты і еташний курінь.

4) На видатки по організації частин польової варты призначити в розпорядження Командірів дивізій по одному міліону карбованців, а Командіру тила — пять міліонів карбованців.

5) Голові армейського суду в районі кожної дивізії, краще при Комендантові дивійного тила, тримати по одному слідчому, аби всяке слідство переводилось би негайно.

6) В кожному селі і містечку мусить бути призначений Комендант або пачальник варты, якому мати постійно жовто-блакітну нарукавку повязку. Чини польової варты при виконання своїх обовязків мають білу повязку з червоними літерами П. В.

7) Всі чини польової варты Коменданти мають посвідки, які завжди предьявляти.

8) Для збільшення засобів охорони в кожному селі і містечку організувати місцеву охорону, яка має отримати від Коменданта посвідки і повязки з літерами М. О.

9) Перший засіб утримання ладу в тилових частинах — дати їм повний муштровий лад (перевірка, навчання муштровому та обозному ладу, порядок в руху) і дисципліну, це перше на що має звернути увагу кожний пачальник.

10) Всі військові мусять мати посвідки. Посвідка має силу в своєму районі розсташування. При командіровках повинна ще видаватися командіровочна записка.

11) Коменданту тила скласти інструкцію для чинів П. В., М. О., яка мусять бути віддрукована по їх посвідках.

12) По виході із пункта росташування Комендант має отримати від місцевої влади посвідку про благополучне квартирування і залишити до полудня при М. О. свого представника, який має слідкувати аби ніхто із військових без наказу не залишався.

13) Всякий грабунок, всякий безтактовий вчинок мусять отримати своє винагородження.

14) Додатково наказом військам армії сьогодні же будуть указані позоси і райони для кожної дівізії для експльоатації місцевих средств. За забезпечення ладу і спокою в їх районах на підставах цього наказу дівізії в повній мірі будуть відповідати.

Командуючий Дієюю армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 203 („маш“). Оперативний звіт до 8 годин 19 липня.

На фронті армії ніч пройшла спокійно. На участку Заліся—Скала—Гусятин ворог проявляє велику активність. Вчора о 23 годині ворог в силі 100 чол. з кулеметами переправився через Збруч в районі Заліся і заняв західну часть ліса, що на південь від Заліся. Наша контракція в ході. В 4 годин ранку ворог значними силами при участі 2 гармат повів сильний удар у с. Шидлівці, де переправився через Збруч і підійшов до Сидорів—Васильків. По півторагодинній бої удалось ворогові занять Сидорів і Васильків. Для зліквідування цього прориву вислано з дівізійного резерву одну бригаду з кінним полком в напрямку на Тлустеньке. Про вислід контракції донесень ще не мається. З самого ранку ворог з тяжкої батареї обстрілював м. Скалу і становище над Збручем. На прочих відтинках події розвідного характера. ч. 775.

Наштадарм Ганштабу Полковник Ліпко.

№ 203 а („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 19. VII. 20 р. до 8 годин.

По відомостям розвідки ворог скупчує сили на с. Залучье. Примічена кольона ворога силою до 300 піхоти, 50 кінноти. війшовша в с. Пукляки, комуністи говорять, що будуть наступати через Турільче на Скалу.

На південний схід с. Бережанки стоїть ворожа гармата. Замітно нересування невеликих ватаг піхоти, кінноти та обозів з півночі на південь. В м. Орянів по агентурним відомостям прибуло 2 піших полку всього до 200 багн. люди обірані і говорять що воювать не будуть. Проти Скали

использования скопления врага. В районе с. Шидловці враг досить сильною кількістю повів пастун і заняв село.

Висновок: Враг проявляє активність з розвідною метою. Примічєна перегрупіровка ворожих сил з метою провадження акції первий напрям на Залучє, другий дєсь на відтинку Гусятин-Збріж. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. ч. 94/р. Нач. Розві. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 204 („лжж“). Таємно. Н А К А З Військам Дієвої армії У. Н. Р. ч. 0137.
м. Борщів. (Мапа 5—10 верст в 1“). 19 липня 1920 р.

§ 1.

І. Для експлоатації місцевих засобів що до харчування, фуражу і транспортних средств, а також для забезпечення ладу і спокою на підставі наказу мойого від 18 липня ч. 0136 встановляю райони і полоси дівізій і Штабу армії:

Прифронтна полоса

а) Для дівізій, що займають фронт між р. р. Збруч, Дністер і Бігзова—Слобідка, м. Чернокниці, — Пробужна, — Жабине, — Нараївка, — Крогулець, — Мішковце — кожної дівізій в межах їх розгранчательних оперативних полос, крім районів указаних нижче для резервних дівізій і Штабу армії.

б) Райони на місцях постою для резервних дівізій і Штабу армії:

1-ї Запорозької дівізій — Мухкатівка—Борщів, — Бясучно*) — Стрілковце—Королівка, — Волковці, — Слобідка Мухкатівська, — всі крім м. Борщів, включно.

4-ї Київської дівізій — Чернокоженка**). — Черноконце, Вел. і Мале, — Слобідка, — Давидівце, всі включно.

Окремої кінної дів. — Тарнавка, Єзержани, — Констанція, — Зелінце, — Шлатковце, всі включно.

Штабу армії — м. Борщів, — Козачизна, — Добранівка, — Глембїчек, всі включно.

в) Дівізійні тиллові полоси і район для кінної дівізій:

Окремої Кінної дів. район Позовце, — Криволука, — Буракувка, — Базар, — Паушувка, всі включно.

5-ї Херсон. дівізій: від Дністра до лінії Королівка, — Юліямполь, — Доброкут, — Ворполице, — Слове, — Цапівце, — Кошпівце, — Дуліс, — Зубрець, — Пузники, — Залісьє, всі включно.

1-ї Запорозької дів. на північ від вищезазначеної лінії до лінії Гашки, — Заплатувка, — Муховка, — Паушувка, — Покорце, — Вербятки, — Бортники, — Монастирисько, всі включно.

2-ї Волинської дів. від зазначеної вище лінії з Запорізьською дівізією до лінії Черноконце Мале, — Шманьковчики, — Чорткув, — Джурин, — Шатковце, — Олеша, всі включно.

3-ї Стр. Зал. дів. — від зазначеної ппще лінії з 4-ю Київською дів.

*) Очевидно „Впєучка“.

***) На мапі нема.

до розмежувачої смуги між нашою армією і 12 польською дів. Подеюв, — Янув. — Вишнівчик. — Подгайце, всі включно для 12 пол. дів.

4-і Блківської дів. від зазначеної вище лінії з Волинською дів. до лінії Варшавка—Бичковце—Белавице—Вержбів, всі включно.

II. Дівізіям належить строго придержуватись вищезазначених полос і районів, а частини дівізії і обози, котрі знаходяться зараз в полосах чужих дівізій або районів належить перевести не пізніш 20 липня в свої полоси.

III. Після зміни дівізіями резерву фронтових дівізій відповідно передаються фронтова полоса і район розташування резервової дівізії. Тиллові полоси не гляючи на розташування дівізій чи на фронті чи в резерві залишаються без зміни за дівізіями, як указано вище в параграфі „в“ цього наказу.

§ 2

Наказую Комдівам обов'язково обмінюватися оперативними наказами во дівізіям з сусідніми по розташуванню на позиції як своїми так і польськими.

Це основна вимога певного зв'язку між частинами.

Командуючий Дівою Армією УНР. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Т. В. О. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 205 („ex“). Оперативний звіт до 18 годин 19 липня.

Зранку при допомозі артилерійського вогню нами велася на відтинку фронту контракція Гуральні Заліся в цілі вибиття ворога з ліса, що на південь від с. Заліся. Около 15 годин ворога вибито і змусено відійти на східній берег Збруча. Втрати ворога в цім районі досить значні. На уластку фронту в районі Шидловці—Сидорів в 7 годин ранку наші части перешли в рішучий наступ з метою вибиття ворога з с. Васильків—Сидорів. Завязався завязтий бій. Після кількохгодинного бою нами знищено ворога і змусено до утечі. Около 17 годин цілий прорив в цім районі був ліквідован, чим устатовлено попереднє становище. На прочих відтинках спокійно. ч. 783.
Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 206 („ex“). Розвідочний звіт Армії УНР. до 20. VII. 20 до 8 год.

Ворог відкритий 19. VII. 20 за Збруч з Васильковців і Залучь до сього часу захоується пасівно.

Між селянами поширюються чутки, що большевики мають скоро тікати. бо з боку Жум'янки на Вапнярки їм грозить небезпека, поширюються чутки, що в районі Врангель. По відомостям перехедячих фронт 15. VII. на ст. Жимеринці бачили великий ешелон з військом. По тім же відомостям 13 травня в Кременцюзі стояло коло 5 ешелонів армії Буденного. ч. 96 р. Наштадарм Генштабу Полковник Лішко. Н-к Розвід. Відділу Сотник Шидлівський.

№ 207 („ex“). Наштадівам 3, 2, 5 дівізіям.

За 20 та 21 третя та пята дівізії не надіслали розвідочних звітів, між тим як ці дні на відтинках дівізій тривають бої. 3 дівізією захоплені

полонені ще за час стоянки на відтинку Скали і за бій 20, але до сього часу дивізія не наводить потрібним ні надіслати звітів ні полонених. Ще раз звертаю увагу Начальників Штабів на абсолютну недбайливість що до своїх обов'язків. Полонені мусять бути негайно доставлені до Штадарму. ч. 97/р. 21. VII. 20 р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шніліньський.

№ 208 („ох“). Оперативний звіт за 19 липня до 8 год. 20 липня.

Від кількох днів велась ворогом сильніші і слабші удари на наші становища в районі Заліс'є, — Скала, — Гусятин, котрі носили характер більш демонстративний з метою виявлення наших сил і ротаціювання наших частин. Вчора задумав ворог перевести серйозний удар з метою заняти Гусятин, яко більш важної точки для дальших операцій. Скупивши свої сили в районі Вікторівка, — Шидлівка, що на схід від р. Збруча в 4 год. ранку значною кількістю піхоти при 400 кіпшотчиках 115 і 116 сов. кін. пол. посибно переправився через р. Збруч і перейшов в наступ на Сидорів. Після впертого бою ворогу удалось потиснути наші часті назад і він заняв с. с. Сидорів, Кривенько і підійшов до с. Глушеньке. Дивізійними резервами зробивши вичухий контр-наступ, котрим зломано ворога і відперто з великими нашими втратами. Коло 15 год. ворог залишив на полі битви 40 чол. вбитими. Нами взято в полон 3 червоноармійця. Наші втрати 5 старшини, 10 солдатів поранено і забито, пропало без вісти 20 коз. Весь тягар бою вчора за цей день пан на 3 Стріл. дів., котру належить славити за цей успіх. Сьогодні з 6 год. ранку ворог обстрілюював з гармат наші становища на цілому нашому фронті. Впрочім розвідочні події.

20 липня 1920 року 9 год. м. Боршів Ч. 0791.

Наштадарм УНР Генштабу Ліпко.

№ 209 („маш“). Оперативний звіт Штадарму УНР 20 липня 1920 р. до 20 години.

Ворог досить значними силами піхоти 365, 367 сов. полків при 400 кіпшотчиків сьогодні перейшов Збруч у с. Шидловці і веде енергійний наступ через Зелене на с. Васильків і Сидорів в напрямі Глушеньке. Зараз ведуться завзяті бої. Заряджено армійським резервом зліквідувати цей прорив ворога. Наша контракція в ході. Про хід боїв і вислід донесень ще нема.

20 липня 1920 р. ч. 796.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 210 („маш“). Оперативний звіт Штадарму за 20 липня.

На всьому фронті Армії УНР ворог проявляє без перерви енергійну активну діяльність, силкуючись прорватися на захід від Збруча. Головним об'єктом зусиль ворога до переправи були спочатку відтинки Збруча проти м. Скали і Гусятин. Потерпівши на цих відтинках неудачу ворог звернув увагу на переправу біля с. Шидловце. Біля цього села при відвороті польські частини не знищили міст і не забезпечили його за собою завдяки чому більшовики мають там на західньому березі причулок. Користаючись цією переправою більшовики 19 і сьогодні 20 липня просовувалися значно...

силами (бригада кінна з 115 і 116 кін. полків і бригада піша 41 дів.) до сс. Сидорів, Васильків і Тлустеньке. Оба рази нашою контратакою ворог відкидався назад на свій причулочок, алеж для цього з нашого боку вимагався ввід до діла значних резервів. На останніх відтинках одночасно з вище зазначеними пунктами головник натисків ворога вів він менши натиски майже вздовж всього Збруча.

Пункти главних ударів ворога вказують на бажання його продратись між 6 польською армією і армією УНР з метою захоплення залізничної колії Гусятин—Чортків і пустити по ній свої бронепотяги. Це загорожує тязу 6 польської армії і Армії УНР в случаї удачі ворогові принудить ці армії до нового відвороту.

Сьогодні 20 липня по полудні 54 польський полк для економії сил, потрібних для здержання ворога біля Гусятинна опустил причулочок на східньому березі Збруча, після чого він має в економії один курінь. Відтинок Збруча між Шидловцями і Гусятином обороняє 3 Лодзький етаповий батальон. Як тилова частина цей курінь не зовсім здатний до бойових серйозних операцій, тому єсть постійна загроза прорива нашого фронту між 3 Стрільською Українською дивізією і 54 польським полком. Завдяки напруженості бойової діяльності армії УНР по р. Збручу від її гирла до с. Шидловце включно, вона не може віділити частей не тільки для зміни 54 полку до Трибухівців, але і для конче потрібної зміни 3 Лодзького етапового куріня, бо на утримання ворога у Шидловце вимагаються всі резерви армії УНР до того часу поки не підійдуть до частин армії скріплення з лагерів Ланцут і Домбе. На зміну 3 етапового куріня потрібні всього одна дві сотні, котрі 54 полк тепер може дати. В сучасний мент перша, друга і четверта запасові бригади, котрими гадалося змінити 54 полк до Трибухівців, можуть дати після попереднього життя цих бригад на польському фронті разом лише 150 багнетів, що занадто мало для такого важного відтинка як відтинок від Шидловце до Трибухівців.

Проситься, аби 54 полк з двома батареями 12 арт. полку не знімався з свого відтинку і обнявби відтинок від с. Шидловці виключно до с. Трибухівців, будучи в підлеглисти або 3 Залізній дивізії або 12 польській дивізії. ч. 794.

Наштадарм Дієвої Генштабу Полковник Лішко.

№ 211 (62*). Оперативний звіт до 8 годни 21 липня.

Цілий день велась ворогом усилена гарматна і рушнична стрілянина по цілому нашому фронту. Ворог скупчивши більші сили в районі Новосілка—Залісе в 18 годни переправився через Збруч і почав енергійно вести наступ на Іване Пусте. По 2 годинним завзятім бою нами було залишено це село і занято позиції що на захід від него. Сьогодні в 3 години ранку дивізіонним резервом зроблено рішучий контрнаступ, котрим вибито ворога з с. Іване Пусте і загвано його на східний берег Збруча. Ворог поніс значні втрати убитими. Попытка ворога перейти Збруч в районі Скали відбита нашими гарматним та кулеметним вогнем.

Помымо великих втрат, які поніс ворог в битві 19 липня в районі Тлустеньке, вчера о годни 7 силою в 400 багнетів і 400 шабель переправився знова через Збруч у с. Шидлівці і повів рішучий наступ на Сидо-

рів—Кривеньке—Тлустеньке. З кінні ворожі атаки на с. Сидорів відбито огнем нашої піхоти, але під сильним напором ворога нами парешті було залишено с. Сидорів—Васильків—Кривеньке.

З метою возстановлення попереднього становища пані частини перейшли в рішучий контрнаступ і після кількох атак зломано ворога. Ворог почав в паниці відступати на схід. В поговю за ворогом вислано кінноту, котра нанесла йому великі страти. Ворог залишив на полі битви 75 чоловік вбитими. Убито 16 коней. Взято 25 рушниць і 10 шабель в добрім стані. В полон забрано 5 красноармейців.

Около 18 години возстановлено цілковито попереднє становище. Наші втрати 3 старшин і 8 козаків забитих. На відтинку фронту в районі Гусятин вчора около 12 години 54 польським полком залишено позицію мостового укріплення, на східньому березі Збруча. Занято позицію на західньому березі котра являється більш вигідною і вимагає меншої кількості обсади. Міст через Збруч в цім районі знищено.

Сьогодні на всьому фронті Армії рідка рушнична стрілянина і розвідочні події. Борців, ч. 800.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 212 (орж^т) Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 14 години 21. VII. 20 р.

Ранком сього дня ворог в силі 200 піхоти при 30—40 кінвотничках заняв с. Мельницю і в 14 години після короткого бою заняв с. Іване—Пусте. Другий ворожий відділ 80 шабель заняв с. Німера і при допомозі піхоти проваде наступ на с. Германівку.

На відтинку Залучьє—Збріж ворог пасівен. Розвідкою виявлено що в с. Криків Шидловиці Слободка Зелена стоїть 367 п. На сьому ж відтинку стоїть 115 кав. полк до 250 шабель. В с. Слобідка Зелена 369 полк при ціх полках 4 легких гармати. 367, 369 полки належать до 123 бригади. По відомостям ворог готується на нашому відтинку до офензиви в районі Гусятин, Сатанов, Збріж, акції почнуться з приходом 47 сов. дівізії. ч. 100/р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шилінський.

№ 213 (орж^т). Оперативний звіт до 18 години 21 липня.

Ворог скупчивши більші сили около 300 піших і 400 кінних при 2 гарматах в районі Кудринці—Звнничка в 13 години повів рішучий наступ на с. Мельницю—Іване Пусте—Заліся. Около 15 години ворогу удалось занять згадані місцевости, звідки він почав далі продовжувати свій наступ, континууючи головний удар на Кривче. В цілі зліквідування цього прориву перейшли о години 19.30 частини армейського резерву в контрнаступ. Про хід боїв донесень ще нема. На відтинку фронту в районі Підфіліне—Бережанка ворог в силі 100 піших і 120 кінних питався перейти Збруч, але був збитий нашим кулеметним і гарматним вогнем. Втрати ворога в цім районі 20 забитих і 50 ранених.

З 18 години ворог сильно обстрілює з гармат участок фронту по Збручу від с. Залуче до Збріж включно.

На Гусятинському участку весь день велася ворогом гарматна стрілянина. ч. 805.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 214 („ох“). Оперативний звіт від 18 год. 21/7 до 8 год. 22/7.

На нашому правому крилі ворогу удалось вчора зайняти Мельницю Іване—Пусте—Залісьє. Контр-наступом наших частин в цілі відкинення ворога з названих місцевостей, завдяки переважаючим силам ворога, до скупчення відповідних наших резервів затримався до 4 години 22,7 коли і розпочався. Вчора в 19 год. ворог переправився через Збруч в районі Підфіліпи—Бережанка і через ніч задержався на буграх на нашому боці Збруча. Сьогодні в 8 з години ранку наши части перейшли в рішучий контр-наступ з метою вибити ворога за Збруч і збили його, надося йому великі страти убитими і раненими.

На решті участках нашого фронту без перемін. 22 Липня 8 год. 30 хв. м. Борщів Ч. 0808.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 215 („прк“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 16 години 22. VII. 920.

Розвідкою виявлено, що відтінок фронту Збріж—Криків держить 123 бригада 41 дивізії в складі 367, 368, 369 піх. полків. В селі Кучасвцях стоїть кавалерійська бригада 115 та 116 кав. полки загальною силою в 400 шабель (?). 367 полк має 200 багнетів 9 кулеметів, 10 кінників, 2 гармати які окопані на північ с. Шидловці. 367 полк росташован в селах Криків—Шидловці та Слобідка Зелена (виключно) 369 має 150 баг. 10 кул. 26 кін. 2 гармати. Штаб полку с. Чемерівці 369 п. росташован в с. Слоб. Зелена, Зелена, 368 полк — 125 баг. 9 кул. 19 кін. 2 гармати полк росташован в с. Секеринці, гармати окопані окопами на північ сього села. В м. Збріж 200 баг. 20 шабель, 3 кул. 365 п. полка 122 бригади 41 сов. дів. В с. Жабінцях полковий обоз та 25 піхотинців. Сьогодні ранком помічено що більшовики залишивши на Збручі на відтинку Збріж—Криків лише слабі застави, зняли останні сили та відтягнули в сторону Гусятина з наміром форсірувати там Збруч. По зізнанням полонених чекається прибуття нової дивізії 47. Під час бою 19. VII. 920 в с. Сідоровці оперував жіночий батальон в силі 30 жінок, які під час більшовицького відвороту викликали страшну паніку.

Висновки: Підкреслюється уперто прибуття 47 сов. дів., маються відомости що ся дивізія маршує через Нову—Ушицю. Фіксується стягнення ворожих сил з наміром офензивних акцій в районі Гусятина. ч. 102-р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Н-к Розвід. Відділу Сотник Шнілінський.

№ 216 („ох“). Оперативний звіт за 22 Липня до 20 год.

В 5 год. ранку частини Запоріжської дивізії, перейшли в рішучий наступ на відтинку фронту в районі Мельниці—Гермаківка—Іване—Пусте. Після завязаного бою нами взято Іване—Пусте. Ворог в силі 100 чоловік при 6 кулеметах відступив на схід від цього села і заняв пози-

цію по залізниці на захід від с. Кудринці, і з великою впевненістю обороняє заняті ним позиції. В 11 год. після впертого бою було зайнято м. Мельниці. В 12 год. *поведено наступ на с. Залісе, котре після 3-х годинного бою було нами занято.* Ворог відійшов в напрямках східньому і південно-східньому. Окозо 18 год. нами встановлено попереднє становище до наступу ворога в цьому районі. На участку фронту в районі Залучье—Бережанка—Шидлівці, ворог підтримуваний гарматним вогнем питався кілька разів перейти Збруч, але нашим гарматним та кулеметним вогнем був зі стратами відбитий. На останніх відтинках фронту гарматна стрілянина і розвідочні події.

22 Липня 1920 року 21 год. м. Озеряни Ч. 0811.

О.П. Наштадарм УНР. Генштабу Полк. Ліпко (надруковано на машині).

№ 217 („лрк“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 23. VII. 920 р. 8 год.

Втікши з полону старшина та бунчужний призначені комуністами в 363 піш. полк. зізнають 363 полк наступом 21. VII. завяв с. Мельницю, Іваше—Пусте, Залісьє. В Мельнику оперувала 1 рота та оден ескадрон кавалерії. Ліворуч у с. Шустовка 4 рота тримала звязок з 364 піш. полком, котрий займає відтінок Скала виключно, відтінок Скала—Збрїж тримає 366 п. Старшина з полону подає відомости, що комуністи *абсолютно роздягнені та розуті, в Каминці були захопили польську одіж, не військову з синіх мішків але після дощу і ся розлізлась.* Між комуністами ідуть бадлячки що як не дадуть одигу то осення воевати не зможуть. На відтінку армії ворог сю ніч тримався пасівно. ч. 103/р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.
Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шпілівський.

№ 218 („ох“). Оперативний звіт за 23 7 до 8 год.

На всьому фронті армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ворог не проявляє зараз ніякої активності. Замічається скупчення ворожих сил в районі Кудринці—Залісьє—Скала—Гуситин. Впрочім без перемін.

23 Липня год. 9 м. Озеряни Ч. 0813.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко (надруковано на машині).

№ 219 („маш“). Тасмно. П А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0138. Озеряни. 23 липня 1920 року. 12 год. — хв.

НАКАЗУЮ: 1. Командіру Київської дивізії в ніч з 23 на 24 липня змінить своєю дивізією на позиції 2 Волинську дивізію.

2. Зміну перевести по згоді Командірів дивізій між собою.

3. Після зміни Волинській дивізії відійти в район Черпокопці Великі і Малі в резерв армії.

4. Про виконання донести.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник (підпису нема).

Т. в. о. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 220 („оз“). Оперативний звіт за 23 Липня до години 18.

На цілому нашому фронті з самого ранку ворог обстрілює з гармат

наші становища. В районі С. Залісе, ворог скупчивши більші сили в 8 год. ранку перейшов в наступ на С. Залісе. Нашим контрнаступом змушено ворога до відходу і він відійшов в напрямі на схід.

В районі Бережанка ворогу удалось в 12 год. дня переправитись через Збруч і зайняти Бережанку. Сили ворога в цім районі 150 піших і до 40 кінноти при кулеметах і 2-х гарматах. Нашими частинами ведеться зараз контракція, з метою вибити ворога і возстановити попереднє положення. Донесень про хід боїв в цім районі ще не мається. На відтинку фронту в районі Скала всі попетки ворога перейти Збруч, вибити нашим ружничним, кулеметним та гарматним вогнем. На останніх відтинках розвідочні події.

М. Озеряня 23 Липня 1920 року 19 год.и Ч—827.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 221 („пем“). Оперативний звіт за 24 Липня до 8 год.

В районі Бережанка наші части перейшли в 17 год. 23/7 в рішучий контр-наступ з метою установлення попереднього становища в цьому районі.

Ворог з упертістю обороняв заняті ним місцевости і доперва около 20 год. вибито його з зайнятих позіцій і возстановлено попереднє положення. Ворог відійшов на схід від р. Збруча понесши великі втрати людсьми і кінньми при переправі через Збруч під нашим перекресним кулеметним вогнем. Сегодня замічено скуплення ворожих сил в районі Новосілки. Від 4 год. ранку ворог обстрілює з гармат лані расположення проти цього району.

На прочих участках нашого фронту ворог не проявляє ніякої активності. 24 Липня 1920 р. год. 8 30 м. Озеряня Ч. 0829.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 222 („ох“). Оперативний звіт за 24 Липня до 19 год.

На участку фронту від Дністра по річці Збручу до Скали включно весь день велась ворогом гарматна стрілянина. На цім участку ворог не проявляв особливої активності.

На участку фронту в районі Шидлівці ворог в 13 год. переправився через Збруч і перейшов досить значними силами в наступ на Сидорів—Бривеньке в напрямі на Тлустеньке. Наші частини вели з ворогом завзяті бої в означених районах відбиваючи атаки за атаками.

Ворогу удалось зайняти лиш Сидорів.

В 15 год. ворог переправився у Гусятина через Збруч і вів решучий наступ на Чабарів—Васильківце. Частини польські находяться зараз в районі с. Васильківце. Через таке положення на нашому лівому крилі наше становище в цім районі дуже погіршилось позаяк большевицька кавалерія загрожує лівому флангу армії.

Зараз принято міри цім зліквідування прориву ворога у Шидлівців і переведення акції з району Колендзичи в загальному напрямку на Гусятин з метою помоч польським частинам в цьому районі возстановити попереднє становище. 24 Липня год. 20 м. Озеряня Ч. 0836.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко (надруковано на машині).

№ 223 („маш“). Таємно. Н А К А З Військам Дієвої Армії ч. 0139. Озеряни. (Мапа 2 і 5 і 10 верст в дюймі). 24 липня 1920 р. 19 год. 30 хвил.

1. Ворог сьогодні після 10 год. повів рішучий наступ на участку Шидловці—Гусятин—Ольховчик, переправився через Збруч і, потиснувши ліве крило 3-ї стрілецької дивізії і етапові польські частини, забрав Суходолу—Чабрувку—Ольховчик.

Польські частини ведуть наступ на Чабрувку, а ліве крило 3-ї стрілецької дивізії успішно ліквідує ворога на своєму участку.

Н А К А З У Ю : а) **Окремій кінній дивізії:** Сьогодні 24 липня не пізніше 22 годин пересунути в район Коленязяни; негайно вислати розвідку на Суходол, Чабрувку і Васильківці. Тримати постійний зв'язок з 3-ю стрілецькою дивізією і вийти в зв'язок з польськими частинами на захід від Чабарівки.

Завтра 25 липня на розсвіті повести активні операції в загальному напрямі на м. Гусятин в тил ворогу, що веде наступ в бік Васильківці—Кругулець, з метою знищити цього ворога. б) **3 стр. Залізній дивізії** забезпечуючи своє ліве крило, вести активні операції в загальному напрямі на Суходол. в) 2-ій Волинській дивізії по зміні Київською дивізією і відході в район Чернокоці Великі і Малі бути цілком готовою до вируху в напрямі на лінію Гусятин—Васильківці, тримати зв'язок з 3-ю стрілецькою і Окремою кінною дивізією і вислати розвідку в напрямі на район Чабарувка—Васильківці.

2. Донесення надсилати: а) про отримання цього наказу, б) **Окремій кінній і 3 стрілецькій** через кожних 2 години, починаючи з 7 годин 25 липня протягом всього часу операції і в) 2 Волинської про скучення в районі с. Чернокоці Великі і Малі.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т: в. о. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 224 („маш“). Таємно. Н А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0140. м. Озеряни. (Мапи 3, 5 і 10 верст в 1"). 25 липня 1920 року. 1 год. 15 хв.

1. Ворог 24 липня сильними частинами вів наступ на с. Сидорів, котрий де кілька разів переходив з рук до рук і нарешті залишився за ними. Одночасно ворог вибив польські частини з Гусятин і Чабарувки, звідки кіннотою вів натиск на с. Глузеньке, але пашою кіннотою був розбитий і викинутий біля Гусятин на схід від Збруча. В бою приймала участь по неперевіренім відомостям нова на цьому фронті 47 сов. дивізія.

2. Н А К А З У Ю : а) 2-ій Волинській дивізії росташуватися в армійському резерві в районі м. Борщів, прийнявши від 1 Запорізької дивізії район її росташування. б) 1-ій Запорізькій дивізії сьогодні не пізніше 7 годин 25 липня росташуватись в с. с. Чернокоці Великі і Чернокоці Малі.

З наступом темряви в течії ночі з 25 на 26 липня змінити 3 стрілецьку дивізію на позиції від м. Збриж виключно до м. Гусятин включно і падаці тримати міцно цей відтинок. Прийняти весь район фронтової позиції від 3 стріл. Залізної дивізії. Штаб дивізії — с. Пробужна. в) 3 стрілецькій Залізній дивізії після зміни її на позиції 1 Запорізькою дивізією відійти в район с. с. Чернокоці Малі і Чернокоці Великі, де і залишитися

в резерві армії. Штаб дивізії — с. Черноконці Великі. г) Окремії кінній дивізії наперед до окремого наказу залишитися в районі с. с. Колепзани і Слобідка. Тримати зв'язок зі Штабом Армії через телеграфну станцію 8 стріла дивізії.

3. Про одержання цього наказу і про виконання його донести.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 225 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 8 год. 25. VII. 20 р.

Ворог відбитий нашими частинами за Збруч в районі Гусятин—Збірж заховається пасивно. У вчоранньому бою брали участь частини 123 бригади та 116 кав. полк. На відтинку Збірж—Скала—Залучье ворог пасивний. На відтинку Залучье, р. Дністер примічена концентрація ворога в районі с. Кудрінці. Розвідкою виявлено що ворог підтягує сили в районі Гусятин. Большевики наказали селянам зносити дошки аби будувати міст у с. Зелена. 47 дивізія подається в напрямі на Проскурів до постю 12 сов. армії. ч. 105 р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шпілівський.

№ 226 („маш“). Таємно-оперативний. Н А К А З Військам Дієвої Армії.

ч. 0141.

с. Пробужна. Мапа 3. 5 і 10 верст в 1". 25 липня 1920 р.

1. На фронті 3-ої Залізної дивізії з ранку 25 цього липня ворог скупив значні сили піхоти і кінноти у с. с. Суходоли. Сидорів, Васильків і повів наступ на с. с. Кривеньке—Тлустьєнке. Контр наступом наших частин і кінною атакою Окремої кінної дивізії і 3-го кінного курія ворог відкинутий по за Збруч, взято в полон біля 150 чоловік піхоти. На правім крилі ворог веде наступ на с. Гармаківка за яку зараз йде бій.

2. З метою зміцнити Херсонську дивізії на рано 26 липня призначаю слідуючу перегрупуровку:

а) Волинській дивізії: Мазепинському кінному полку з кулеметною командою і пішим курінем на возах вирушити о 3 годині через Цигани на Мушкатівку де через Штаб Київської дивізії зголоситись в Штабі Армії. Останні частини Волинської дивізії вирушають в 5 годин по тому ж маршруту.

Командіру Волинської дивізії подається до відома, що Штаб Армії прохав подати на ст. Єзержани потяг на 1000 чоловік, алеж цей ешалон буде зі Станіславова, а тому напевно спізниться.

б) Окремії кінній дивізії сьогодні почувати в с. Тлустьєнке а завтра 26 цього липня до 12 год. скупитись в районі с. с. Пілатківці—Зеленці, звідки надіслати старшину в Штаб армії за отриманням наказу.

в) Київській дивізії мати на увазі, що на лівім крилі армії обстановка склалась добре, а тому головним чином забезпечити своє праве крило.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко
(надруковано на машині).

За Начальника Штабу Армії Підполковник Швенштейн.

№ 227 („лкм“). Оперативний звіт до 8 годян 25 липня.

В цілі возстановлення становища котре було до ворожого наступу 24 липня наші резерви перейшли в рішучий контрнаступ на с. Сидорів а частина кінноти на Гусятин. Сили ворога в районі Гусятина були до 300 кінних і 500 піших. Комуністи з упертістю боронили заняті ними становища і с. Сидорів кілька разів переходило з рук в руки підчас чого нами захоплено дві ворожих тачанки з кулеметами. В 16 годин, коли наші частини атакували с. Сидорів, ворог силою до 250 кінноти заскочив атакуючі частини з боку с. Зелене прoderся їм в тил, окружив 20 курінь 3 стр. Запізної дівізії і забрав його в полон. Рівночасно з цим ворог, заповивши Гусятин і Чабарівку, кіннотою повів наступ з Чабарівки на Густеньке. Наша кіннота перейшла в контратаку і по завзятім бою зламала силу ворога, котрий не выдержавши нашого пікового удару почав тікати назад. Нами зарублено 28 кіннотчиків 115 полку в тому числі командіра полку і командіра ескадрону. Захоплено 7 здорових коней і 9 сідел. Ворог тікав на Гусятин а в погоню за ним пішла наша кіннота, переслідуючи його ружейним вогнем. Під вечір нашою кіннотою був занят Гусятин. Ворог спішно утік за Збруч. В той сам час, коли наша кіннота заняла Гусятин польські частини перейшли в контрнаступ на Чабарівку, заняли це село і в цей спосіб установлено давнє положення в районі Гусятина. В районі Сидорова ворогу удалось удержатись і він заняв позиції, що на захід від цього села. Наші втрати за вчерашній день дуже великі. Ворогом зарублено 14 наших старшин багато козаків раниених і убитих, багато попало в полон. Ворожі втрати також значні. Ночю з 24 на 25 липня ворог не проявляв ніякої активності. Замічається скупчення ворога в районі Скала—Шидлівці—Гусятин, що дає до придвиження в коротці загальний большевицький наступ в ціх районах.

Сьогодні до 8 годин ранку на цілому нашому фронті спокійно. Озеряни, ч. 837.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 228 („маш“). Оперативний звіт за 25 липня до 18 год.

На нашому правому крилі в 11 год. дня ворог скупивши значні сили в районі с. Кудриці в силі 200 піхоти і 50 чоловік кінноти при 7 кулеметах повів рішучий наступ на Іване—Пусте і с. Залісьє. Після впертїх боїв під натиском переважаючих сил ворога наші часті відійшли назад і заняли около 13 годин позиції, що на захід від с. Мельнілі—Іване—Пусте—Залісьє.

В 15 год. ворог знов перейшов в наступ на цілому відтинку Херсонської дівізії континууючи головний удар на Гармаківку. Завзятий бій о с. Гармаківку триває дальше. Ворог не зважаючи на великі його втрати, атакує без перерива наші становища. Заряджено стянути резерви в цей район для ліквідування цього прориву. На відтинку фронту в районі Березанка—Збриж, ворог в 15 год. повів наступ досить значними силами, збив наші застави і перенравився через Збруч.

Дальше просовування ворога на захід здержується нашим гарматним, кулеметним та рупничними вогнем. Зараз нами ведеться контр-акція з метою возстановлення попереднього становища.

На участку 3-ї Стрілецької Залізної дивізії в районі Васильківці—Шидлівці—Суходол ворог скунчивши через піч більші сили в 15 год. повів енергійний наступ з району Сядорів—Суходіл в напрямі на Тлустеньке. Сили ворога в цім районі 300 піших і 250 кінних при багатьох тачанках з кулеметами і 3 гарматах. Густі ворожі лави припущено близько до наших становищ на схід від Тлустеньке, а відтак по зближенні ворога на віддалі 100 кроків відкрито по ньому сильний кулеметний та рушничий вогонь, котрим збито ворога панося йому великі втрати. Ворог в паніці почав втікати назад оставляючи на полі битви багато убитих і ранених в той сам час коли ворожа піхота вела наступ на Тлустеньке наші кінні часті кінної дивізії умілим маневром зайшли зі сторони Васильківка в тил ворогу і відрізали йому відворот беручи 150 чоловік в полон. Утікаючих комуністів порублено на місці. Про подробиости боїв та воєнний трофей лонесення нашіють пізніше. Становище в цьому районі возстановлено, а ворог відійшов на схід від Збруча.

В часи вчорашніх боїв в цім районі частини 3-ї Стрілецької Залізної дивізії героїчно відбивали ворожі атаки, а передовсім з великою відвагою та завзятістю боровся 20 курінь котрий був окружений ворогом із впертістю бився до посліднього не здаючись в полон.

Майже цілий курінь окружений большевиками ляг на полі битви.

Наші втрати за вчорашній день 18 старшин і 23 козаків 20 курія зарублених, решта курія на пів ранена і втомлена попала в полон. Крім того багато ранених. 25 Липня Год. 19 м. Озеряни Ч. 0842.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 229 („маш“). Оперативний звіт за 26 Липня до 8 год.

На участку Херсонської дивізії ворог з 6 год. ранку веде енергійний наступ з району Іване Пусте—Залісьє на Гермаківку—Кривче. Сили ворога ще не виявлені. 5 дивізія зараз находиться в тяжких боях. В цілі зліквідування цього наступу Волинська дивізія станула на марш в напрямі на Іване—Пусте. На відтинку фронту в районі Бережанка нашою контр-акцією до 23 год. 25/7 установлено давнє положення. Ворог відійшов за Збруч оставляючи на нашому березі багато трунів. В наші руки попав оден справний кулемет і оден кінь.

Сьогодні на цьому відтинку до 8 год. спокій. На участку фронту в районі Шидлівці спокійно. Як трофей з вчорашніх боїв в цьому районі попало в наші руки 150 полнених, 60 здорових коней з сідлами 8 кулеметів, та багато іншого воєнного майна.

Ворогом в цьому районі залишено дуже багато трунів і ранених.

Сьогодні до 8 год. спокійно. Зв'язку з польськими частинами не мається. 26 Липня год. 9 м. Озеряни Ч. 0843.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 230 („дем“). Тасмно. Н А К А З Військам Дієвої Армії У. П. Р. ч. 0142. м. Озеряни. (Мапа 2, 5 і 10 вер. в дюймі). 26 липня 1920 року.

1. Ворог сьогодні з ранку продовжує натиск на фронт Туральче—Волковці. На решті фронту спокій.

2. Польська 6 Армія з 4 год. сьогодні в відвороті на р. Серет. Лінії від нас 12 польська дивізія.

3. В зв'язку з відворотом 6 польської Армії НАКАЗУЮ: а) 5 Херсонській дивізії сьогодні в 21 годині вечера начати відворот на р. Серет, на відтинку якого від гірла до с. Олексинце включно міцно тримати ворога. Получення з 4 Київською дивізією в с. Шершеківці для 4 Київської дивізії включно. б) 4 Київській дивізії сьогодні о 21 годині почати відворот на р. Серет, на відтинку якого від м. Чорткова включно до м. Янова включно міцно тримати ворога. Получення з 1-ю Запорізькою дивізією на південній околиці м. Чорткова для 1-ї Запорізької дивізії включно. в) Запорізькій дивізії сьогодні о 21 годині почати відворот на р. Серет, на відтинку якого від м. Чорткова включно до м. Янова включно міцно тримати ворога. Получення з 12 польською дивізією мати в м. Янів для 12 польської дивізії включно. г) 3 стрілецькій дивізії пересунутися в район с. с. Дзурин—Слобідка—Романівка—Рідодуби в армійський резерв. Рух почати з таким розрахунком часу, щоб до 19 год. сьогодні вирушила з займаемого тепер району остання частина дивізії. д) 2 Волинській дивізії пересунутись в район м. Тлусте — с. с. Головичиці—Слоне—Пановці—Антонів в армійському резерві. Рух почати так, щоб о 21 годині вирушила з займаемого району остання частина дивізії. е) Окремі кінній дивізії пересунутись в армійський резерв в район с. с. Бураківка—Бовар, почавши рух сьогодні о 21 годині через Слобідку—Залісс—Росолоч—Ягольницю. ж) З 12 год. 27 липня Штаби дивізій мають бути: 5 Херсонської в с. Дзвиняч (що на північ від Залішки), 2 Волинської дивізії в м. Тлусте, 4 Київської в м. Ягольниця, 1 Запорізької в с. Косів, що в 15 верстах на північний захід від м. Чорткова, 3 стрілецької в с. Дзурин, Окремої кінної с. Бураківка. з) Штаб Армії з вечера 26 липня в м. Бучач, часть оперативного Штабу з 19 годін 26 липня до 1 год. 27 липня буде в м. Тлусте. і) Відворот дивізії мають виконати так, щоб о 2 год. 27 липня 5 Херсонська, 2 Волинська, 4 Київська і 1 Запорізька дивізії вирушили в лінії р. Нічлави, а 3 стрілецька і Окрема кінна з м. м. Чортків і Ягольниця. На цій лінії залишити кінну й агентурну розвідку.

4. Всі установи тила Начальникові Тила до 16 год. 27 липня зібрати в м. Язловець для реорганізації їх згідно моему наказу ч. 69.

5. Запасові бригади перевести до вечера 28 липня в район м. Барши і с. с. Лацинів—Новоселки—Усте Зелене.

6. Коміву 3 стрілецької Залізної дивізії передати части запасових бригад, котрі яко окремі відділ підлягають йому до розпорядимости відповідних Штабів дивізій на доповнення дивізій.

7. Армійська санітарна летучка в м. Бучач.

8. Залізничні валки і запас гарматного й ітценданського майна розпорядженням інспектора технічних військ Армії, інспектора артилерії, ітценданта постачання і Начальника тила 26 липня до 20 годін евакуувати до Бучача.

9. Обози II-го розділу перевести до вечера 27 липня в долину р. Стрини в тиллових шляхах дивізій, указаних в наказі ч. 0137.

10. Фронтоний район експлоатації місцевих средств між р. Серет

і ліній м. м. Заліщики—Тлусте — с. Муховка—Рядодуби—Косов—Лисковці кожній з дивізій, займаючих фронт в межах оперативних, розграничуючих ліній. Тиллові полози експлоатації місцевих средств в межах указаних в наказі армії ч. 0137 пункт І, в) на захід від фронтових районів до долини р. Серет включно. Для резервних дивізій експлоатація місцевих средств в указаних їм районах росташування. До Штабу Армії район Бучач—Новостовці—Олеша.

11. В оперативному діланню розграничителні лінії між дивізіями: а) для 5 Херс. дивізії на південь від лінії Олексинці—Каролівка—Котак р. Дністер включно. б) для 4 Київ. дивіз. на південь від лінії Чортків—Половці—Ріпонці—Монастирська—Ягровів включаючи всі місцевости крім Чорткова. в) для 1 Запор. дивіз. на південь від м. Янів—Висньовчик—м. Підгайці виключно віс ці місцевости. В тих селах, де стоять частини, обовязково поставити комендантів, котрі відповідають за лад і спокій. В районах тиллових за росташування військ, за лад і спокій відповідають Командіри по належности.

12. Зв'язок зі Штабом Армії встановити до 8 год. 27 липня через телеграфно-телефонну станцію в м. Бучач, користуючись існуючими лініями дроту.

13. Термінові донесення надіслати: а) про одержання цього наказу, б) про вирух з теперішнього, в) про вирух з лінії р. Нічлави і г) про осягнення указаних районів і відтників фронту з вказівкою росташування частин і штабів.

14. Замісники Генерал-Хорунжі Загородський й Удовиченко.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Т. в. о. Наштадарма Генштабу Полковник Лішко.

№ 231 („шаш“). Тасмно. Командірам Окремої кінної і 2-ої Волинської дивізій.

В зміну наказу армії 26 липня ч. 0142 Командарм наказав:

1. **Окремій кінній дивізії** негайно з одержанням цього і не пізніше 20 годни сьогодні 26 липня заняти м. Озеряни і с. Глибочік, звідки вести розвідку до зустрічі з ворогом й утримувати ворога по можливости до 17 години 27 липня, коли вирушити в призначений район через Лисівці, м. Тлусте. Лише під дієним напором ворога дивізія може відходити раніше 17 години 27 липня.

2. **2 Волинській дивізії**, маючи на увазі втомленість людей і великий перехід предоставляється або відразу перейти через с. Лисівці до м. Тлусте, або відпочивши під прикриттям Окремої кінної дивізії і потім відходити на захід від р. Серету. Тримати зв'язок з Окремою кінною дивізією.

26 липня 17 год. 15 хв. ч. 0143 м. Озеряни.

Начальник Штабу Дармії УНР Генштабу Полковник Лішко.

№ 232 („шаш“). Оперативний звіт за 26 Липня до 20 год.

Ворог скупивши великі сили в районі Кудринці—Залісьє—Іване Пусте—Мельниця в 5 год. ранку розпочав енергійний наступ на Кривче—Туряльче континуючи головний удар на Королівку.

Після 3-х годинного бою і завдяки великим втратам з нашого боку

ворогу удалось збити нашу передову лінію і він почав спішно наступати на Кривче, котре в 10 год. ворогом було заняте. Наші частини заняли позиції на захід від Кривче а резерви дивізії готовились до контр-наступу з метою ударить ворогу в його правий фланг. В той самий час коли наші частини розпочали контр-акцію, ворожа кавалерія в силі до 300 шабелъ продерлась на правому крилі дивізії в тил і примусила частини дивізії відійти на р. Ніславу.

В часі цього маневра ворога, йому удалось захопити одну нашу гармату, котра завдяки раненню зі скорострільів всіх коней і находячоїся при ній обслуги разом старшиною не могла бути вивезеною. Втрати дивізії в цьому районі убитих 2 старшини і 4 козаків, ранених 3 старшини і 11 козаків 22 пропало без вісти. Убитих коней 5 ранених 11. На прочих відтинках до Гусятинна включно, крім досить оживленої гарматної стрілянини, розвідочні події.

Завдяки тому що частини 6 польської армії, а зглядно 12 польської дивізії, котрі стояли на ліво від нашої армії поспішно відступили ще в 4 години ранку 26 Липня на захід, через що ліве крило Української армії зістало дуже загрожене, командування армією постановило залишити фронт над Збручем і відвести армію в більш безпечне місце шукаючи звязку з частинами 12 польської дивізії.

З наступом ночі дивізії розпочали відворот згідно наказу Командуючого Ч. 0843. 26 Липня год. 22 м. Товсте.

Наштадарт Генштабу Полковник Ліпко (надруковано на машині).

№ 233 (с. маш.). Оперативний звіт за 27 липня до 20 год.

Згідно наказу ч. 142 частини Армії УНР займають позиції вздовж р. Серета по її правому березі від Дністра до м. Янів включно. Зв'язок з польськими частинами устанавлюється. Контакт з ворогом нема. Штаб армії перейшов з м. Озеряни до м. Бучача. ч. 844.

Наштадарт Генштабу Полковник Ліпко.

№ 234 (с. маш.). Оперативний звіт за 28 липня до 10 год.

На всьому фронті армії спокійно. На правому нашому крилі в 18 год. ворожа кіннота доїхала до лінії Серету і задержалась. На участку фронту від вздовж Серету, від Улашківцець до Яніва контакту з ворогом нема. Вперед до зустрічі з ворогом вислані розвідки. ч. 850.

Наштадарт Генштабу Полковник Ліпко.

№ 235 (с. маш.). Таємно. П А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0144. м. Бучач. (Мапа 2, 5 і 10 верст в 1"). 28 липня 1920 року. 12 год. 30 хв.

1. З 26 липня ворог веде натиск на 5 Херсонську дивізію в районі на північ від Дністра. Зараз його розвідка на нижньому відтинку Серета. Можливо чекати тут нового натиску ворога.

2. Армія активно утримує ворога на р. Серет.

3. Тому П А К А З У Ю : а) 5 Херсонській дивізії посилено утримувати ворога на указаному їй відтинку р. Серета, а під натиском ворога відсовуватись в загальному напрямі на Нирків, повідомивши про це румунського коменданта в с. Кришатики і повідомляючи про хід подій Комздіра

2 Волинської дивізії. б) 2 Волинській дивізії в той час, як ворог форсірує р. Серет й осягне лінії залізниці Заліщики—Тлусте М'ясто, перейти спільно з Окремою кінною дивізією в наступ в загальному напрямі на Тлусте—Більче—Новосілка—Костюкова—Сінков з метою знищити ворожі сили, приперши їх до р. Дністра.

4. Генерал-Хорунжому Загородському для виконання зазначеного вище в п. п. „а“ і „б“ маневру від початку натиску ворога на 5 Херсонську дивізію об'являти загальне керування 5 Херсонською, 2 Волинською і Окремою кінною дивізіями.

5. По знищенні ворога, як указано вище, Ген-хор. Загородському організувати кінну розвідку в район між р. Збруч і Серет, а дивізії повернути в попереднє становище.

6. Ген-хор. Загородському по згоді з командіром 1 Запорізької дивізії надається користування бронепотягом „Кармелюк“ на лінії Тлусте—Залішки.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Генштабу Полковник Ліпко.

№ 236 („маш“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР до 16 год. 28. VII. 1920.

На відтинку фронту Янів — Чортків—Олексінце контакту з ворогом не знайдено.

На відтинку Олексінець — р. Дністро передові ворожі роз'їзди показали сьогодні рано перед нашим фронтом. ч. 107 р. Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко. Розв. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 237 („лєм“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 28 липня 1920 р.

В ніч з 27 на 28 липня частини армії почали виходити в контакт з ворогом. На відтинку фронту Більче, Монастирек, о год. 11 ворог билим менш значним відділом повів наступ на наше росташування в цім районі. По кілько-годинній впертій стрілянні ворогу удалось осилити наш рушничний і кулеметний відпор, переправитися через ріку і зайняти ряд місцевостей безпосередньо на правом березі Серета. Наши частини о 15 годині перейшли з свого боку в наступ, але з причини браку артилерійських засобів ця акція бажаних наслідків не принесла і ворог затримувався на захоплених ним позиціях. Командуванням армії заряджено в цілі контр-акції, котра до підняго вечера поки що успіхом не увінчалась. З 10 годин ранку ворог кілька разів намагався зфорсувати р. Серет на відтинку Лісовиці, Клаустинци, Улашківци, во кожий раз, вогнем наших гармат був збивавий. О полудни в районі Чорткова ворог сплюю до 100 багнетів і 100 шабель при 3 легких гарматах, трічі переходив в наступ стараючись зфорсувати р. Серет, але кожий раз був відбитий. О 21 годині ворог підтягнув свої свіжі резерви, перейшов в рішучий наступ в вищезазначеному районі, збив наші застави у переправ і перейшов на правий берег Серета. Дальніше посування ворога було припинено але сумерки на всьому фронті армії запалувала збільшена сильна рушнична, кулеметна і гарматна стрілянина ворога, на котру слабо відповідала наша артилерія. На 29 липня в цілі відбиття ворога назад за р. Серет і знищення його живої сили, Команду-

нанням армії заряджено армейську резерву з розсвітом перейти в рішучий наступ і повернути утрачені нами вчора і сьогодні позиції по правому березу р. Серета. На відтинку фронту від р. Дністра до м. Чорткова виключно — нічого поважного.

(Без підпису).

№ 238 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 8 год. 29. VII. 920 р.

На відтинку Олексінець — р. Дністро ворог форсирувавши р. Серет продовжує наступ на всьому відтинку. На Відтинку Олексінець—Росохач ворог силою 50 кіншотчиків заняв с. Улашківці і ліс, на південь Росохач кількістю невідомою. О. 2-ій години 29. VII. проти с. Лісовці—Милівці появилася ворожа кіннота силою до 100 чоловік з кулеметами. На відтинку Чортків—Янів ворог силою до 300 шабель, 200 багнетів при 3 гарматах заняв переправу через р. Серет в м. Чорткові і продовжує наступ. ч. 108 р.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.
Начальник Розв. Відділу Сотник Шілінський.

№ 239 („маш“). Оперативний звіт за 28. Липня до 8 год. 29. Липня.

На участку фронту в районі Більче—Монастирок ворог значними силами в 11 год. 28 повів наступ на наші розположення над Серетом і по кілька годинним бою удалось йому переправитись через ріку Серет і заняти позиції по буграм що на захід від Серета. Наші частини в 15 годин перейшли в контр-наступ але ж з причини браку артилерії акція ця не дала успіху і ворог удержався на занятих ним позиціях. Заряджено вислати частину армейського резерву з гарматами для ліквідації цього прориву. Контр-акція зачалась сьогодні в 3 години. Про вислід боїв ще не відомо.

На решті фронту ворог дійшов своїми передовими частинами до ріки Серету. В районі Лісовці—Капустинці—Улашківці, ворог кілька разів пятався переправитись через Серет, но кожен раз був збит нашим гарматним та кулеметним вогнем. В районі Чортківка ворог кількістю 100 піших і 100 кіншних при 3 гарматах і 6 кулеметах тричі переходив в наступ стараючись перейти Серет, але кождий раз зі втратами був відбитий. В 21 годині 30 хв. ворог підтягнувши нові резерви перейшов в рішучий наступ в цьому районі і збив наші застави у переправ і перейшов на західний берег р. Серету. Сили його в цьому районі 300 кіншних і 200 піших при 3 гарматах і більши кількості кулеметів. Через цілу ніч до сьогодні ранку ворог вів оживлену гарматну, кулеметну та рушничну стрілявину на участку від Чортківка до Янова.

В цілі вибитя ворога за Серет видано распорядження резервовим частинам з розсвітом дня перейти в рішучий контр-наступ і заняти позиції на західньому березі р. Серету. Про хід боїв в цьому районі і вислід донесень ще нема. На прочих відтинках цілий день ворогом велась интенсивна гарматна та кулеметна стрілянина.

На участку фронту від Чорткова до Дністра ночью ворог не проявляв активності.

Сьогодні з 6 годин ворогом ведеться оживлення гарматна стрілянина

на всьому нашому фронті. Більш активності проявляє ворог в районі Чортків і Улашківець. 29 Липня год. 8.30 хв. м. Бучач Ч. 0855.
 Наштадарм У. Н. Р. Генштабу Полковник Ліпко (надруковано на машині).

№ 240 („маш“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 29 липня 1920 р.

З розсвітом виконуючи даний наказ, частини армійського резерву перейшли в наступ в напрямках на с. с. Ширшанивці і Близанка. Ворог вперто боронився на буграх, що у с. Близанка і донерве під вечер, після завзятих боїв ворога збито з займаємих ним позицій. До 23 години весь правий берег р. Серета, на всьому фронті армії, від Дністра до Ширшанивці очищено від ворога, який поспішно відійшов на схід від останньої ріки. Маються донесення, що в цьогодняшних боях, як ворог так і ми понесли значні втрати. На участку фронту в районі Лисовці—Улашківці ворог проявляв велику активність, питаючись декілька разів переправитися через р. Серет, але усі його политки відбити нами. На відтинку фронту Ягельниця, Чортків ворог силою до 200 багнетів і 300 шабел, після впертих боїв, заняв о 11 годин м. Чортків і почав розвоюсуджуватись по правому берегу р. Серета в цьому районі. По полудню, нашою контр-атакою ворога почато тиснити назад на лівий берег. До 22 годин м. Чортків знову стало в наших руках, причім нами захоплено декілька полонених і один справний кулемет. Наши втрати в цієї акції — 2 забитих козаки і 11 раних. В районі Ягельниці спроби ворога зфорсувати р. Серет нашим вогнем уневажено. На прочих відтинках фронту весь день ворогом велась сильна гарматна та рушнична стрілянина.

(Без підпису).

№ 241 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР.

Боло Пятихатки на Січеславщині 4-а армія Махна побила большевиків. Большевицькі кавалерія і піхота при повній зброї переходили до Махна. Махно видав наказ в якому закликає населення піддержувати його проти большевиків. По відомостям „Ажанс Економік“ Врангель заяв Херсон і Олександрівськ. Цю вістку підтверджують офіційально з Севастополя через Константинопіль додаючи, що на большевицькі загоны нападають селяни-повстанці. „Красная Звезда“ сповіщає, що у Врангеля є до 70.000 війська. Врангель оголосив в Дніпровському повіті мобілізацію, а Раковський на Україні від 30 до 50 літ. На засіданні ЦК вимагали поляки-комуністи від уряду продиктування мирових умов у Варшаві. Англійське Військове Міністерство сповіщає, що Врангель розбив большевицький корпус кавалерії і взяв в полон його штаб. Ч. 109/РЗ 29. VII. 920.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.
 Начрозвід Сотник Шпіліцький.

№ 242 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 16 год. 30. VII. 920 р.

Відтинок р. Дністро — Олександрівськ відомостей про ворога не одержано. Відтинок Олександрівськ—Чортків (виключно) ворог провадить інтенсивну розвідку. На відтинку Чортків—Янів примічено скупчення ворога

на лівій боці Серета проти Чорткова, силою в 400 шабель та 200 піхоти при гарматах. В районі с. Бузданова замічені кінні ворожі патрулі силою по 50 шабель, котрі намагаються форсірувати р. Серет. Зафіксовано, що в районі Чорткова оперує 364 сов. полк. силою до 300 чоловік, з 116 кавалерійським полком до 400 шабель. ч. 110/рз.

Наштадарм Генштабу Полковник (підпису нема).
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шпілінський.

№ 243 („маш“). Розвідочний звіт Штаба Армії УНР. до 10 год. 31—VII—20.

На відтинку р. Дністро—Чортків сильні ворожі піші та кінні патрулі (до 50 коней кожна) ведуть інтенсивну розвідку і розкладають силу прокламацій.

На відтинку Чортків—Янів ворог веде наступ і заняв Чортків—Янів. Примічається інтенсивність ворожої агентурної розвідки, 30-7 пішаки 5 ворожих пішінів з силою прокламацій.

В бою 26/7 та 30/7 ворожі лави при атаках кричали до козаків, щоб здавались в полон, що вони дають Галичани самостійність та повну амністію Галичанам. Всі прокламації голосять про самостійність Галичини та амністію Гал. за стару зраду. Во всій прифронтовій смузі інтенсивна агітація серед населення.

ВИСНОВОК: На всьому фронті армії ворог активен. Надзвичайна інтенсивність ворожої агітації особливо видаємі ними лозунги в значній мірі унеможливають контрагітацію.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпка.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шпілінський.

№ 244 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. з 26—7 по 1—8—920 (недільна).

Дислокація. По нашому відвороті, перейшовші р. Збруч, большевики будучи застановлені на р. Сереті в основі не змінили своєї дислокації. Як і до тепер — перед фронтом армії УНР зістає 41-а Сов. дів. Праворуч частини 60-ї Сов. дів. (Штаб Волочіск). Стиск їх правдоподібно має бути в районі м. Янів—Трембовля. 180 бригада 60 дів. займає Тарнопіль. Остані 2 бр. цієї дів. мають правдоподібно займати фронт на південь Тарнополя десь до Трембовлі. Дислокація 41-ї дів. за браком донесень не ясна. Зафіксован 368-й полк приблизно в районі р. Дністер с. Олексенці. Далі на південь згідно донесень про патрулювання сильних кінних розвідів, та порівнюючи активність відтинку гадається, що цей відтинток до м. Чорткова патрулює 115 кав. полк. В районі м. Чорткова оперує т. з. „Ударна Група“, котра складається з 364 п. п. (до 400 багн. при 10—12 куз.) та 116 кав. п. (220—300 шаб., 6-ть куз. і одна гарм.). Ця група має задачу заняттям м. Бучача. Ударна група, 363 та 116 кав. п. належить до 122 бр. (Штаб Борщів). 366 п. п. (3-ий полк цієї бригади) захоплений нами цілком з ком. составом викреслен зі складу 122-ї бр. На північ Чорткова оперує не зафіксована 123-я бр. (Штаб Кошиченці).

Акції ворога. З проведених ворогом акцій з часу боїв на р. Серету акція його в районі р. Дністро—Олексінець не мала серйозного значіння.

Більш серйозною помічалась акція „Ударної групи“ в районі Чорткова — одначе парализована, але не зліквідована, дала можливість ворогу закріпити за собою перешкоди чим стати погрозою кожниххвилевого розвинення акцій та погрозою флангів власних частин.

Виявлені нові та резервові частини. 31/8 в районі Микуліці Польськими військами виявлені частини 3-ої стріл. сов. дів. 9-ї бр. прибувшої правдоподібно с фронту Врангеля. 3-я дів. складається з 9-ї та 8-ї бр. 9-а бр. 25—26—28 п. п. — 8 бр. 22—24—33 п. п. (до 2000 багн.). 8-а бр. по польським відомостям напрувляєця на відтинок армії УНР. 30—7 в с. Кесовій був німан шпiон назвавшійся червоноармейцем 33-го Бесарабського полка (решти показання не дав). Таким чином маєця підстава гадати прибути на наш відтинок нових ворожих частин (8 бр. 3-ї сов. дів.) 47-а сов. дів. по власними та польським відомостям зафіксувала в район Могилшва.

Агентура. 29—7 в Проскурів прибуло з Казані Татарська дів. (одна піша бр. до 300 баг. та одна кінна з великою кількістю артилерії) — дальній напрям її на Луцк. Друга піш. бр. з Києва відряжасця на фронт Врангеля. На ст. Підволочиск стоить 4-е бронепотяги. Штаб 14-ї армії Проскурів. По залізничним шляхам більшовики інтенсивно відбудовують зірвані мости. Залізничний тор Підволочіск—Проскурів звужений пошками поширешій назад.

Повстанчеські групи. Великі повстання відбулися в Тараці Вінни. Балті. В Конотопі опірує Петренко, в Брянску Маруся. Велику силу набірає Махно, котрий зняв в сей час район Єлісаветграду.

Настрій більшовиків. Характеризує яскраво прилагасма сводка Політрука 306 полку.

Більшовики в Галичині. За лінією фронту на занятій території Галичини військ абсолютно не примічаєця, в деяких містах, не більше 10—15 чоловік. На занятій території Гал. зорганізувався Військово-Револуційний комітет під голуванням Копара та Барана. Цей ком-т завалує населення ріжними відозвами. Алеж як відозви так і агітації впливу на населення не роблять, ні хліба ні наші населення не дає. На заклик добровільного вступу до Червоної армії ніхто не зголосивсь. Встрічають більшовиків по містах делегації, просять аби нікого не обіжали, не полків ні українців, але більшовики знущаються над поляками. Жиди віднісаяця до більшовиків прихільно, але роблять це зі страху. Своім звичайним поведінням, та грабунками більшовики викликають невдоволення і навіть ворожнечу з боку населеня, наприклад в Скалі та Пробужній. Комісаром Галичини призначен Бозоріз.

До Українських Військ відношення населення абсолютно індиферентне.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 245 (сек.). Оперативний звіт за 29 до 30 Липня 8 год.

На участку фронту в районі Блишанка ворог уперто обороняв бугрива на захід від р. Серету і до-перва під вечер після завязятих боїв збито ворога, котрий в паниці утік назад. Около 23-ї год. очищено цілий пра-

вий берег р. Серету від Дністра до с. Шермаківці. Втрати як з нашого боку так і з боку ворога досить значні. Про подробиці бою в цьому районі точних донесень ще нема.

На участку фронту в районі Лисовці—Узашківці весь день ворог проявляв велику активність, питаючись кілька раз переправитись через р. Серет. В цих районах всі попитки ворога були відбиті з великими для него утратами.

На участку фронту в районі Ягольниця—Чортків ворог силою до 200 піш. і 300 кіп. заняв після впертих боїв м. Чортків і переправився на західний берег Серету. Нашою контр-атакою вибито ворога з великими для него втратами і к 22 год. встановлено давнє становище, котре було до ворожого наступу. Зараз Чортків назад в наших руках. В Чорткові взято нами де кілька полонених і оден кулімет. Наші втрати в цьому районі 11 ранених і 2-а убитих.

В районі Ягольниця всі атаки ворога відбито нашим гарматним та куліметним вогнем.

На прочих відтинках нашого фронту весь день ворогом вилась сильна гарматна та куліметна стрілянина.

Впрочім без змін.

30-го Липня год. 8 хв. 30 м. Бучач Ч. 0861.

Начальник Штабу Армії У. П. Р. Генштабу Полковник Ліпко

№ 246 („маш“). Оперативний звіт за 30 Липня до 20 годня.

Весь сьогоднішній день велось ворогом по всьому нашому фронту досить оживлена гарматна та рушнична стрілянина. Декілька раз ворог пытався переправитись через Серет в районі Більче—Лисовці і Узашківці, але кожен раз був зонтій нашим гарматним та куліметним вогнем.

В районі Чортківа ворог не проявляє особливої діяльності. На лівому крилі армії в районі Янова нами відбито 3 атаки ворога. Зв'язок з польськими частинами утрачений, позаяк польські частини опустили Янів, що дало ворогові змогу обійти лісом оден курінь, котрий відбивав ворожі атаки у Будзанова. Відбиваваючись на дві сторони, курінь відійшов назад і заняв позиції на лівому березі річки, що на північ від с. Звиняч.

3-й дівізії дали наказ негайно пересунути кінноту в район Ласківці з метою допомогти правому крилу 12 польської дівізії установити давнє положення на Сереті. Впрочім без змін. 30 Липня 20 год. 30 хв. м. Бучач Ч. 0868.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 247 („пкм“). Оперативний звіт за 30 Липня до 8 год. 31 Липня.

Рівно в 20 год. 30 7 ворог значними силами повів рішучий наступ на участку фронту від Чорткова включно по лінії Серету до Яніва.

Після впертих боїв ворогу удалось зайняти м. Чортків і в кількох місцях перейти р. Серет.

В цілі зліквідування цього прориву, заряджено армейським резервом возстановити давнє положення. Наша контр-акція зачалась сьогодні в 5 годни, про вислід котрої донесень ще нема.

На прочих відтинках від Чорткова на південь ворогом ведеться рідка

гарматна стрілянина. Впрочім без змін. 31 Липня год. 8 хв. 15 м. Бучач. Ч. 0871.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 248 („маш“). Оперативний звіт за 31 Липня до 20 год.

Весь день велась ворогом на всьому фронті гарматна та кулеметна стрілянина. У с. Білече ворог не зважаючи на великій дощ кілька раз переходив в наступ, але нашим кулеметним вогнем його відбито. В районі Улашківець ворог досить активний. В районі Чортківка ворог упорно боронить бугри що на захід від Чортківка і Біла. Всі наші атаки відбиває завзято контр-атаками.

До 16 годин бугри на захід від Чортківка нами заняті, а бій о Чортків триває далі. В 5 год. ранку розпочавсь наш контр-наступ з району Коссова і Доброполе на Ласківці—Романівку—Могильницю і Янів. К 11 годинам після впертїх боїв нами занято с. с. Ласківці і Романівка. Ворог відійшов на Вербовець і Могильницю ставлячи нашим частинам сильний опір. Ворог одержавши підкріплення з с. Будзанова, пішов контр-наступом з с. Вербовець вдержати наш наступ, але завдяки маневрові нашої кінноті, котра з півдня ударила во фланг ворога, зломала його опір і він відійшов назад в напрямі на схід.

Около 14 годин після гарячого бою занято Могильницю і відкинуто ворога на Янів. В дальших боях в цьому районі ворога відкинуто на східний берег Серету.

На Янів зараз наша контр-акція в ході, про подробиці котрої ще донесень нема. Наші втрати 7 убитих і 15 ранених, 6 пропавших без вісти і 8 ранених коней. Втрати ворога також значні. Впрочім без змін. 31 Липня год. 20 хв. 30 м. Бучач. Ч. 0875.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 249 („прк“). Д. Негайно. Таємно. ВСІМ КОМДІВАМ, ЗРАЗОК ДОВУДСТВУ 12 ПОЛЬСЬКОЇ ДІВІЗІЇ І 6 ПОЛЬСЬКОЇ АРМІЇ.

В той час як праве крило 1-Польської дивізії виправило свій стан на лінію р. Серета від Яніва включно до с. Зубів включно ворог переважними силами, в тому числі двома новими бригадами 3-ої совітської дивізії, потиснув центр тієї дивізії в напрямку Мікулинце—Купчинце, і в сей час 12 Польська дивізія займає фронт по р. Серету від Яніва включно до с. Зубів, далі на північний захід від с. Варваринце, — с. Юзефівка, бугри с. Серединькі, звідти на північ в попередньому фронті. Зі Львова на цей відтинок вислано сьогодні о полудні 14 танок для контр-наступу з ранку 2 серпня. Інших резервів 6 Польська армія не має, а тому Головне Довудство Військ Польських просить нас допомогти в контр-наступі 12 пол. дів. Можна також чекати сильного натиску і на фронті нашої Армії і можливо що ворог до цього живне третью бригаду подошедшої 3-ої сов. дів.

Для цього наказую:

1. Комдіву 3 стр. вислати кінний полк Фролова в с. Лясковце, куди прибутти не пізніше 7 год 2 серпня, звідки звязатися з відділом полковника Назуса (12 пол. дів., штаб якого в с. Брикула Стара) і з лівим

крилом 1 Запорозької дів., забезпечити активно праве крило 12 пол. дів. і ліве 1 Запороз. дів., оперуючи в районі Ляшківце—Янів—Дарахів.

2. Комдіву 1 Запорозької в случаї сильного напору ворога відійти на бугри по лінії Команівка—Косів—Звіняч—Будзанув, аби потім з допомогою 3 стр. і Окремої кінної дивізії контр-наступом нанести ворогові рішучий удар.

3. Комдіву 4 Київської в случаї сильного натиску ворога на Чортків відкинути своє ліве крило на лінію Улашківце—Ягельниця—Половце. — звідки контр-наступом з допомогою 3 стр. і Окремої кінної дивізії нанести ворогові рішучий удар.

4. 3 стр. Залізної дивізії в случаї відвороту 1 Запорозької і 4 Київської дивізії негайно прийняти бойову готовність на лінії Половце—Слобода Джуринська і негайно ж перейти в рішучий контр-наступ в напрямі на Чортків, тримаючи тісний зв'язок з 1 Запорозькою і 4 Київською дивізіями.

5. Окремій кінній дивізії в случаї відвороту 1 Запорозької і 4 Київської дивізії негайно стати до бою біля с. Базар, звідки розпочати в зв'язку з 3 стр. дів. і 4 Київск. дів. рішучий удар в загальному напрямі від с. Базар на Чортків.

6. 1 Запороз. і 4 Київск. див. тримати самий тісний зв'язок з 3 стр. і Окрем. кін. дивізіями, сповіщаючи їх про всі події на своєму фронті. а 3 стр. і Окр. Кінній дивізіям старшинськими постами зв'язку з 7 год. наглядати за всіма подіями на фронті.

2 серпня 1920 р. 2 год. 10 хв. Бучач, ч. 890.

Командарм, Генерал-Хорунжий Омелянвич-Павленко.
(Написано чужою рукою).

Наштадарм, Генштабу Полковник Лішко.

№ 250 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 8 год. 1. VIII. 920 р.

Від відтинку р. Дністро — с. Олексінце відомостей не одержано. На відтинку с. Олексінце—Броди розвідочні акції ворожих патрулів. По непроверених відомостях ворог концентрує сили в районі Улашківці—Росохач. На відтинку Чортків—Янів ворог тримає переправи у Чорткова, патрулі ночью займали ст. Бяла Чортківська. На цьому відтинку ворог активен, весь час роблючи спроби до наступу. Сильна концентровка ворога зістає у м. Чорткові. ч. 112/р.

Наштадарм Генштабу Полковник (без підпису).
Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шпілінський.

№ 251 („маш“). Оперативний звіт до 8 год. 1 Серпня.

На участку фронту від Дністра до м. Чортківа ніч пройшла спокійно. В районі Чортківа ворог ночью питається кілька раз збити лаші застави, що на буграх на захід від Чортківа, але нашим кулеметним та рушничним вогнем всі його налети відбито.

На участку фронту в районі Скородиці—Бичківці—Скомороше всю ніч ворогом велась оживлена кулеметна та рушнична стрілянина.

Нами займаються с. Біла, висота 352 і бугри що на схід від с. с. Звиняч і Вербовець. Праве крило польських частин в с. Могильниця.

На всьому участку від Чортківка до Янова ворог сьогодні з рапку веде оживлену стрілянину і проявляє активність. 1-го Серпня 8 год. 30 хв. Бучач. Ч. 0882.

1-й Генквартирмейстер Генштабу Полковник Куш.

№ 252 („маш“). Оперативний звіт до 20 год. 1 Серпня.

З правого участку фронту від Дністра до м. Чортківка з приводу обрива телефонних проводів донесень в Штаб армії ще не мається. В районі Чортківка ворог уперто боронить позиції, що на захід від Чортківка.

Наші частини продовжуючи початий з рапку наступ оволоділи до 15 годин с. Скородинці. Звідтіля ворог утік на східний берег р. Серету. Зараз ідуть бої о с. Бичківці, котре протягом дня кілька разів переходило з рук в руки. В районі Вербовець ворог веде оживлену гарматну та кулеметну стрілянину. 1-го Серпня год. 20 хв. 15 м. Бучач Ч. 0888.

1-й Генквартирмейстер Генштабу Полковник Куш.

№ 253 („ох“). Зі Штабу Армії УНР. Наштадівам 1, 2, 3, 4, 5, Окремої кінної. Шільно-пегайно.

З приводу виявлення частин 9-ої бригади 3-ої совітської дивізії на нашому відтинку належить усилити агентурну та військову розвідку в цілі детального виявлення сіх частин.

За час операцій на р. Сереті до сього часу не виявили себе були вель час найактивнішими частинами 123 бригади 41 дивізії. Маються відомости неперевірені, що одна з бригад 41 дивізії відтигнута для подавлення повстань. цілком можливо що це суть 123 бригади. Ці відомости належить повірити. ч. 111/р. 1. VIII. 920.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.
Н-к Розвідочного відділу Сотник Шніліський.

№ 254 („ох“). До 6-ої Польської армії.

31. VII. 920 в районі Чортківка пійман шпигун котрий назвався красноармійцем 33 Бесарабського полка, дальніших показаній не дав. Гадється можливість прибуття на наш відтинки 8 бригади 3 совітської дивізії ч. 112 р. 1. VIII. 920. Постій.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шніліський.

№ 255 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 8 годин 2. VIII. 920.

На відтинку Янів—Чортків ворог в районі Чортківка концентрувався для наступу, котрий розпочав рапком 2. VIII. На відтинку Чортків—р. Дністро ворог пасивен. ч. 113/р.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.
Н-к Розвід. Відділу Сотник Шніліський.

№ 256 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 2 серпня 1920 р.

На участку фронту в районі Лисовці та Улашківці ворог протягом вчорашнього дня намагався перейти в наступ, але нашим кулеметним та руйничним вогнем його відділи були розбиті. В почі на цілому нашому фронті ворог не проявив ніякої активності. З 5 годин ранку ворог повів енергійний наступ з району Чортків на Білу і Біла Чортків. Бій продовжується. В районі Ласківці ворожа гарматна стрілянина. 2 серпня год. 8 хв. 15 м. Бучач ч. 0891.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кнш.

№ 257 („прк“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 16 годин 2. VIII. 920.

В 14 годин сьогодні кінна бригада 41 совітської дивізії, прикриваючись лавами 364 пішого полку повела з боку Чортків раптовий енергійний наступ і захватила ст. Білобожниця, після чого 116 кав. полк прорвався на північ на с. Косово, а 115 кав. полк з одною легкою та одною важкою гарматами прорвався в наше запілля і захопив с. Половце, відкіль гарматами почав обстрілювати висоту 385. На відтинку р. Дністро—Улашківці ворог пасивний. ч. 115 рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кнш.
Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпілівський.

№ 258 („прк“). Д. негайно. Комдіву Окремої кінної. зразок Комдіву 3 Стр. і зразок Комдіву 1 Запорожської.

Ворожа кіннота в 150 шабель прорвалася на стімку між Кнівцями і Запоріжцями і обходить праве крило Запорожців, які правим крилом відходять.

Командарам наказує дерегувати один сильний полк в напрямі ст. Біла Чортківська, якому ввійшовши в зв'язок з 3 стр. дів. і Запорожцями ліквідувати ворожий прорив.

Останні полки кінної дивізії підтягнути ближче до поля бою щоб в випадку потреби дати ще допомогу для чого весь час наблюдати район прориву. 2 серпня 1920 р. 13 год. 35 хв. м. Бучач ч. 903.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 259 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 2 серпня 1920 р.

На правому участку фронту від Дністра до Улашківців, весь день ворогом велась гарматна стрілянина та намагання переходу його в наступ демонстративного характеру, котрі відбивались кулеметним та руйничним вогнем наших передових частин.

В районі Ягольниця—Чортків, ворог, скучивши більші сили в с. Росоха перенарвався через Серет і повів рішучий наступ на м. Ягольницю, котре після завзятого бою ворогом було занято. О 12 годині ворог силою 2 кінних і 2 піших полків повів наступ з Ягольниці в напрямку Білобожниця з метою обходу правого крила Запоріжської дивізії. Армейський резерв (2 бриг. 3 Залізи. див.) кинуте в контр-наступ на Ягольницю Стару, алеж під переважаючими силами ворога контр-наступ був зломлений і ворог заняв с. Поповці. Резервна дивізія обсадила бугри що на схід від с. с. Трибухівці—Слобідка Джуринська і Романівка. З огляду

на таке становище в районі Ягольниці, Київська і Волинська дивізії скупчилися в районі Тлусте і переводять зараз перегрупировку з метою ударити на ворога з ціллю возстановлення попереднього положення. З лівого участку фронту донесень ще нема. На ліво від нашої Армії група полков. Пажуся зараня біля 12 години відійшла на р. Стрипа де заняла позиції. На випадок тиску ворога видалий наказ частинам відсуватись на р. Серет. Про подробиці боїв, втрати та трофеї донесень ще нема. 2 сернія год. 21. м. Бучач ч. 0908.

Генерал Квартирмейстер Генштабу Полковник Куц.

№ 260 („оз“). Оперативний звіт до 8 годин 3 сернія 1920 р.

Розпочатий 2 сернія в 5 годин ранку наступ Запоріжської дивізії на м. Чортків і с. Біла був зустрінутий контр-наступом ворога, котрий біля полудня обійшов праве крило Запоріжської дивізії з боку Ягольниці і в загальному напрямкові на Білобожницю. Ворогом скупчено було в цім районі 115 і 116 кав. полки і 2 піші полки. Під загрозою обхода свого правого фланта Запоріжська дивізія змушена була відтягнути своє праве крило на Джурин, а опісля на Слоб. Джуринську, після чого ворогом біля год. 16 були заняті с. с. Половці і Джурин. Одночасно з відходом Запоріжської дивізії, Київська дивізія відтягнула своє ліве крило на Антонів. О 17 год. Командарм виїхав до Базара аби зясувати становище. Після 20 годин ворожі кінні лави висунулись з Джурина для переслідування нашої відходячої піхоти, але були зупинені вогнем броневика „Кармелюк“. Після 21 години 3 і 1 дивізії зосередились в районі Трибушівка-Пилява, маючи правіш для звязку з правою групою Армії кінний полк Фролова 3 дивізії, 2 і 4 дивізії — в районі Тлусте—Цапівці, а кінна дивізія залишилася в районі Бураківка—Базар. Херсонська дивізія на протязі 2 сернія питалась збити ворога від р. Дуни за Серет, алеж не мала успіху і по непровіреним відомостям у вечері розпочала переправу на правий берег Дністра біля с. Устечко. Розвідка ворожої кінноти вздовж шосе Джурин—Трибухівці і на південний захід від шосе з метою обходу правого крила 8 стр. бригади, яка забезпечувала шлях Джурин—Бучач. Кілька-кроткі атаки ворога відбивались всю піч кулеметним та гарматним вогнем, алеж біля 5 години 8 стрілецька бригада завдяки загрозі свого правого крила мусіла почати відход на західний берег Стрипи. Згідно даному наказу Запоріжська дивізія зараз перегруповується на повому своїому участкові від Жижноміра включпо до Вишнівчика виключно, змінюючи частини 3 стрілецької дивізії, котра мусить зосередитись в Озерянах. По відомостям від 3 годин Київська дивізія і Волинська залишалися ще в районі Цапівці—Поповці, а кінна дивізія в районі Бураківка—Базар, де знаходився Командарм. Звязок між 1 Запоріжською а південною групою 2 і 4 дивізіями тримає кінний полк Фролова 3 Залізної дивізії. Херсонська дивізія гуртувалася на правому березі Дністра для запяття нового участку від румунського кордону до гирла р. Стрипи. Штаб Армії після 5 годин вирушив на ст. Озеряни, звідки має перейти на ст. Коростятин. Гарматна стрілянина в районі Бучача досі не перестає. 3 сернія год. 8 хв. 35 ст. Озеряни ч. 0909.

Генерал Квартирмейстер Генштабу Полковник Куц.

№ 261 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 4. VIII. 1920 р.

На середньому відтинку ворог займає сс. Джурич—Пауливека—Базар. Від лівого та правого відтинка брак відомостей.

Донцями полонених виявлено: в наступі 8. VIII на м. Бучач брали участь 115 і 116 кав. полки при підмозі піхоти 364 полку. Крім того виявлен новий кавалерійський полк 117 кома сей полк сьє третім в кіншій бригаді при 41 сов. дівізії. По попереднім відомостям сей полк до 28. VII був в районі м. Дунаєвець на сей час прибув на наш фронт. 117 кав. полк складається виключно з донців всі з піками. 2. VIII до наступу кіншої бригади 115 та 116 полки одержали поповнення по 500 шабелъ. Це поповнення прийшло з Константинограда. Тепер кінші полки лічуть по 700 шабелъ при 2 гарматах. До 364 полку ранком 2. VIII прибуло теж поповнення в 300 багнетів, всеї же 364 піший полк лічить 500 багнетів, 10 кулеметів, 2 гармати, 7 кіннотчиків. При наступі 2. VIII 115 полк розвивав акції ліворучъ а 116 полк праворучъ шосе Чортків—Бучач. 364 полк наступав по шосе. В резерві ударна група мала 336 полк піхоти.

На польському фронті крім армії Буденного оперує ще 1-а Червоно-Козачна армія якою командує Примаків бувший російський старшина Генштабу. 8 дівізія відтягається до резерву в район Проскуріва. 8-ою дівізією командує червоний офіцер Баранов. 8-а дівізія поповнюється кіншним полком, котрий стоїть в Константинограді і складається з 4000 люду. Всі старі кавалеристи.

Висновок: На фронті армії УНР фіксується збільшення ворожих сил: кінноти до 2000 шабелъ та піхоти невідомої кількості, до одного лише полку прибуло поповнення 300 багнетів. Другі полки дівізії одержали теж поповнення. ч. 118/рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шпілініський.

№ 262 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 16 годин 3. VIII. 1920.

По зізнанню полоненого на відтинку нашого фронту прибув 365 сов. полк, котрий займав до 2. VIII відтинку від м. Чорткова до с. Олександрівця (приблизно). 366 полк зібраний з решти залишившіся після його розгрому 24. VII взнов виявляється на фронті в силі до 100 багнетів в складі Ударної групи. До кіншої бригади при 41 дівізії прибуло поповнення до 300 чоловік по однім відомостям з кіншми, по другим без ніх. Кіншою бригадою командує козак Кочубей. Частици 8 дів. не виявлені.

Інформація. Часопись польська Вік новий подає Румунський ультиматум до Сов. Росії, в котрому пропанується більшовикам відозвать свої війська з Бессарабії в трьохдневний термін. В Румунії мобілізація та широкі приготування до війни. Більшовики ведуть офензиву через Терасполь. Другий напрям офензиви через Добруджу. ч. 117/рз.

Генкварм Генштабу Полков. Куш. Начрозвід Сотник Шпілініський.

№ 263 („оз“). Оперативний звіт до 20 годин 3 серпня 1920 р.

Певних донесень з фронту ще не отримано, алеж є відомости, що

наступ правого крила Армії, якому був даний наказ атакувати ворога в напрямі на лівію Чортків—Угольниця—Тлусте, мав успіх і примусив ворога відійти від Стрипи на лівію Слобідка Джурицька-фольв. Травна—Антонов—Анілувка. З дивізіями теж даний наказ атакувати ворога з метою відкинути його за р. Серет і встановити попередній фронт. По відомостях на зазначеній лінії вперті бої продовжуються. 3. VIII. 20. домостям на зазначеній лінії вперті бої продовжуються. 3. VIII. 20 год. 20 хв. с. Коростятин. ч. 0910.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 264 („оз“). Додаток до оператив. звіту з 4/8 ч. 914.

Окрема кінна дивізія вчора з ранку в виконання наказу про загальний наступ до 5 годин ранку захопила після бійки с. Половці і продовжувала наступ на Джурич. Після нової впертої бійки ворог примушений був залишити Джурич і відійшов частиною на північ частиною на схід. Одночасно з цим засувалося що с. Трибухівці занято ворожою кіннотою, тоді Окрема кінна дивізія розпочала наступ на Трибухівці, котре після бійки було занято де захоплено 5 полонених 115 кв. полка. О вечорі кінна дивізія зосередилась в районі Трибухівці—Бучач.

Від 2 Вол. і 4 Кнів. дивізії відомостей за вчора не одержано. Сьогодні з ранку 3 дивізія розпочала наступ в напрямку на Джурич—Чортків. О 9 годині частини її вже були на схід від Бучача і з боку Джурича чутна була далека гарматна стрілянина. Від розізда підсланого для встановлення зв'язку з правим крилом армії відомостей ще не було одержано. Окрема кінна дивізія має висунутись в район Язловець, аби забезпечити стик між групами армії. Від 1 Запор. дивіз. відомостей не одержано. 4/8 год. 9 хв. 30 ч. 915.

Генкварт Полковник Кущ.

№ 265 („ох“). Оперативний звіт за 4 серпня до 17 годин.

Розпочатий ранком наступ 3 дивізії затримався завдяки сильному опору, котрий оказав ворог на буграх на захід від сс. Базар—Павшівка—Джурич так і з приводу втомленості козаків, тому командарм наказав відложити наступ на 5 серпня. Боем виявлено що ворожа піхота займала лінію Базар—Павшівка—Джурич, а кінноти його тут не помічено. К полудню 3 Залізна дів. заняла лінію Трибухівці—Пижківці—Медведівці. Від дивізії правого крила донесено не було.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 266 („ох“). Оперативно. Генералу Удовіченку і Комдіву Окремої кінної Бойя доуведству 6 армії Військ Польських.

1. 12 польська дивізія і група Полковника Пажуся завтра, 5 серпня, мають продовжувати наступ з ліві Ладизин—Варваринці—Дарахов—Романовка на ліві р. Серет, причому праве крило Полковника Пажуся мусять захопити м. Янів.

2. НАКАЗУЮ: завтра 5 серпня групі генерала Удовіченка (1 і 3 дивізії) з ранку розпочати наступ з метою досягнути лінію ф. Антоповка—Джурич—Боссов—Лясковці, підтримуючи весь час тісний зв'язок з правим крилом групи Полковника Пажуся.

3. Окремій кінній дивізії забезпечувати праве крило групи Полковника Удовіченко, для чого слідувати уступом з заду за цим крилом і ввечеру 5 серпня зосередитись в районі Бровари—Предмістя, що на північній схід від Язловця.

4. Групі генерала Загородського 5 серпня залишатися на займаемому фронті і готуватися до загального наступу на 6 серпня.

5. Штаб Армії залишається на ст. Коростятин.

6. Передається генералу Удовіченко через Штаб Окремої кінної див.

7. Про час одержання наказу донести.

4 серпня 1920 р. 23 год. 55 хв. ст. Коростятин ч. 914.

Командарм Генерал-Поручник Ом. Павленко.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 267 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 8 годни 5. VIII. 920.

На всьому фронті Армії У. Н. Р. до годни 8 сього дня ворог тримався пасивно. Донинішні полонених виявлено, що на відтинку р. Дністер—с. Олексіївці тримає фронт 363 полк піхоти, складається з 2 курнів загальною 100 багнетів. Штаб 1 Курнія Голіград другого Більчу. Штаб полку Королювка Штаб 121 бригади м. Скала. Штаб 41 дивізії Камянець ч. 119 ра.

Генкварт Генштабу Полковник Куш
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шнілінський.

№ 268 („ох“). Оперативний звіт до 8 годни 5 серпня 1920 р.

Відкинувши ворога за лінію Трибухівці—Медведівка—Новоставці, 1 Запорізьська дивізія вчора у вечері залишила кінні стежі на схід від зазначеної лінії, а сама зосередилась по р. Стрипі—с. Жижномір—Вишнівчик. 4-а Київська дивізія займає фронт по Стрипі від Жижномира до Дністра правійш її вздовж Дністра до румунського кордону тримає фронт Херсонська дивізія. Ранніх донесень ще нема. 5/8. год 8 хв. 30. Коростятин. ч. 0917.

Генварм Дієвої Армії Полковник Куш.

№ 269 („маш“). Таємно. Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0145. ст. Коростятин. (Мапа 2 клм. в 1 см.). 5 серпня 1920 року. 16 год. 30 хв.

1. В бійках 2—4 серпня стверджена присутність на фронті Армії УНР 122 бригади (до 1000 багнетів), 123 бриг. (до 800 багн.) і кінної бригади в складі до 500 шабель, а всього до 1800 багнетів, 500 шабель і 17 гармат.

2. Сьогодні 12 польська дивізія мала бійку з ворогом і займає позицію по буграм на схід від р. Стрипи; завтра дивізія, яка підсилена армейським резервом, мусить наступати для зайняття попередньої позиції на р. Серет.

3. Загальна ситуація вимагає, аби з огляду на успіх польських військ в районі Броди, лінія Серета була знов занята нами. Це мусить бути зроблено поступово, себ то: раніш ми мусимо опанувати лінією р. Джурич, а потім вийти на р. Серет.

А тому на 6 серпня НАКАЗУЮ: А) **Права група.** Генерал Загородський. 5 Херсонській дивізії повести з ранку окремими кінними відділами з кулеметами бойову розвідку і тримаючи тісний зв'язок з 4-ю Київською дивізією наступати з метою вийти на фронт р. Серет від гирла до Шершенівці виключно. 4 Київській дивізії, тримаючи ліворуч тісний зв'язок з Окремою кінною дивізією і 1 Запорізькою дивізією о 3 годині ранку повести рішучий наступ на лінію Цапівці включно — Базар включно. По опануванню цієї лінії продовжувати наступ і зайняти лінію р. Серет від Шершенівці включно до м. Чортків виключно. 2 Волинській дивізії слідувати в резерві групи. Б) **Середня група.** Полковник Омелянович-Павленко. Окрема кінна дивізія. Тримаючи самий тісний зв'язок, використовувати маневр 3 стр. дивізії і бути на поготові переслідувати ворога, після чого згуртуватися на південь від залізниці і оголоситися через Штаб 3-ї стрілецької дивізії в Джурині в Штаб Армії. В) **Ліва група.** Генерал Удовиченко. 1 Запорізька дивізія, з 3-х годин ранку повести рішучий наступ з метою опанувати лінією Базар виключно — Лясковці включно. Тримати лівіш тісний зв'язок і вжити заходів для забезпечення свого лівого крила. По опануванні зазначеною лінією продовжувати наступ з метою вийти на р. Серет зайняти участок від м. Чортків виключно до с. Янув виключно. Використовувати бронепотяг і допомогти йому на випадок необхідності поладити міста на залізниці. 3 Залізна дивізія. Нанести рішучий удар ворогу в напрямі Джурин, після чого залишатися в резерві групи і слідувати по вказівкам Генерала Удовиченка.

4. Штабам пересуватися в напрямках: Правій Групи—Язловець—Кошиловці, і лівої—Бучач—Джурин.

5. Штабам не покладатися тільки на телефонічний зв'язок, а весь час використовувати кінних, як одиночних, так і роз'їзди для зв'язку.

6. Обози 2-го порядку не переводити на східний беріг р. Стрип, суворо тримаючи їх в призначених дивізіям полосах. В обозах 1-го порядку можуть бути тільки вози з набоєм, санітарні та кухні. Звернути увагу на своєчасне харчування людей.

Підчас руху і росташування на місті частини мусять бути готові для відбиття кінних атак.

8. Після кожної бійки дивізії повинні бути перегруповані, згідно обстановці на місті з метою нового згуртування резервів.

9. Армейські летучки гарматна і санітарна покидишаються на ст. Комарівці, а потім мають пересунутися на ст. Бучач.

10. Призначені для наступу дивізії полоси даються лише для розвідки та демонстрування, алеж удар мусить наноситися силами в одну напрямі по погляду Комдивів.

11. Місцевість по берегам рік не сприся умовам боротьби значними силами, а тому весь час бажано вести бій в більш здіюних для маневрування частини полосах між ріками.

12. Домосення надслати кожні три години, починаючи з 6 годин. Для прийома домосень на ст. Бучач буде з 6 годин 6 серпня виставлений старшинський пост.

13. В 12 годин 6 серпня Генерали Загородський і Удовиченко і Поль.

Омелянович-Павленко мають отримати по телефону від Штаба Армії загальну орієнтовку і можливі нові завдання.

Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 270 (..02⁰). Оперативний звіт до 20 год. 5 серпня 1920 р.

На цілому фронті Армії УНР ворог проявляє значну активність. Його передові частини, котрі стараються наблизитися до Стрипи проганяються нашим рушничним та кулеметним вогнем. На лівому крилі Армії мається зв'язок з групою Полковника Пахуся, котрого частини стоять на р. Стрипі. 5 серпня год. 20 хв. 30 ст. Коростятин. ч. 0918.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.

№ 271 (..02⁰). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 8 годин 6. VIII. 1920.

На фронті Армії ворог всю ніч тримався рівночуйним, спостерегаючи всі наші розвідочні акції. По підслуханих розмовах більшовиків 115 полк получив наказ за велику ціну зловити бронепотяг Кармелюк. По цім же розмовам кавалерію 41 дивізії в недалекому часі мають перекинути на фронт Врангеля. Ч. 120/рз.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 272 (..02⁰). Оперативний звіт до 8 годин 6 серпня 1920 р.

В 19 год. 5,8 ворог невеликими партіями (40—60 чоловік) перевів кілька рішучих атак на наші розположення над Стрипою в районі Сокулець—Лещанці. Тому удалось потиснути наші передові частини назад і переправитись на правий берег Стрипи. Біля 21 години нашою контр-атакою було вибито ворога за Стрипу і встановлено назад попереднє становище. На прочих відтинках нашого фронту ніч пройшла спокійно.

Сьогодні в 5 годин ранку Армія УНР розпочала акцію з метою відкинення ворога за р. Серет. 6 серпня год. 8 хв. 30 с. Коростятин. ч. 0922.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.

№ 273 (..02⁰). Негайно. Комбриг 1 і 2 стр. і Начдів. 3 Залізи. Мапа 2 версти.

Сьогодні о 20 год. окрема кінна дивізія мусит атакувати в напрямі Рукмиш—Медведовець. Тому наказую:

- 1) О 19 год. розпочати гарматну та кулеметну підготовку атакі.
- 2) О 19 12 годині повести атаку з метою опанувати місцевістю:
2 стр. бригаді Трибухівце—Шинковце.
1 стр. бригаді Новоставце.

3) По опануванню зазначеними рубежами видвинути пішу сторожу на висоти на березу ручья від висоти 368 до замка Нищева, а головні сили бригад згуртувати за ручьем Ольховець, по можливості вкупі. 6 серпня 1920 ч. 12 к. 18 год. 15 хв. ст. Бучач.

Команд. Армією Генерал-Поручник Ом. Павленко.
За Нач. Штабу Генштабу Полковник Куш.

№ 274 („ох“). Негайно. Генералам Удовіченку і Загородському, Полковникові Омежяновичу Павленку.

1. Наслідком боя 6 серпня було, що ворог який теж готувався до наступу, затримав свої позиції майже на всьому фронті. А тому, в звязку з відходом правого крила 12 польської дивізії НАКАЗУЮ: а) групам генерала Удовіченка і Загородського зайняти попередні позиції за р. Стрипою. Зараз же згуртувати резерви, маючи на увазі, що ворог завтра може продовжувати наступ. Розвідку провадити як можна ширше на східному березі Стрипи. б) Окремої кінній дивізії зосередитися в районі Озеряни.

2. Штаб Армії поки буде на ст. Коростянн.

3. Бронепотягу Кармелюк триматися в районі ст. Бучач.

Командарм Генерал-Поручник Ом. Павленко.

За Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Буц.

6 серпня 1920 р. ч. 14 к. 20 год. 40 хв.

№ 275 („ох“). Оперативний звіт до 18 годин 6 серпня 1920 р.

Розпочатий нашими частинами в 5 год. наступ розвивається з значним успіхом. Ворог збитий з займаємих ним позицій над Стрипою, почав тікати на схід, а в 9 год. 40 хв. нами було зайнято ряд сел Поморці—Рипиці—Перезолока і Зелене. Ворог ставив значний опід переходу в контр-атаки. До 10 год. відбито три ворожі атаки на село Перезолока. Бій в цьому районі продовжується далше. В 10 годині нами займалась лінія Поморці—Рипиці—Трибухівці—Пашківці—Медведівці. Ворог, який мав наказ зайняти в 12 годин м. Бучач своєю кіннотою старається обійти праве крило наступаючої нашої колони у села Заліщик, але всі його змагання відбиваються нашими контр-атаками. Кінну дивізію кинуто на Джурич з метою удари з тилу ворога. З правого крила від Київської і Херсонської дивізій донесень нема. На лівому крилі Армія звязку з польськими частинами також немає. 6 серпня 20 р. 18 год. хв. 5. Коростянн. ч. 0923.

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко.

№ 276 („ох“). Оперативний звіт до 24 години 6 серпня 1920 р.

Розпочатий сьогодні о 4 год. наступ частин Армії зустрінутий був контр-наступом ворога. Після впертих боїв 5 Херсонській дивізії вдалось опанувати північно-східним берегом р. Дністра у Жежави, Іваніва і Устечка, при чому на цьому участку засовано присутність двох курінів ворога з резервами в Торсківа і групування значних сил у Туласте. Ворожі гармати били з боку м. Залішки. На фронті 4 Київської дивізії нами було захоплено Язловець, Новоселка Язловецька і Дулеби, алеж під натиском переважних сил ворога наші війська примушені були залишити ці села і відійти на бугри західного берега Стрипи. 3-я Залізна дивізія, наступаючи з боку Жижномера, опанувавши після впертої бійки селами при чому ворог весь час перешкоджав наступу дивізії фланг. Алеж до 19 години дивізії удалось дійти до с. і відправити звітіль бригаду через Требухівці для допомоги правому крилу Запорозців. 1 Запорізьська дивізія після ряду впертих боїв на протязі цілого дня відкинула ворога на східній р. Ольховець, заняла села Требухівці і Пашківці

і примусила розпочавшого наступ ворога бути пасивним. О 19 годині ворог потіснив ліве крило Запоріжців, при чому зясувався прорив між лівим крилом Армії і 12 польською дивізією, яка відсунулась до Кутузова. Ворогу удалось переправитись на західній берег р. Стрипи кінцота Запоріжської дивізії, а Окремії кінній дивізії наказано атакувати о 20 год. ворога в напрямі з Рукомислина на Медведівці і тим зупинити ворожий наступ. Донесень про наслідки послідньої атаки ще не отримано. Таким чином не вдалось на частинчі успіхи, які дали опанування майже всім східним берегом р. Ольховець. ситуація на лівім крилі Армії не дала змоги ввести в діло останній резерви. Завдяки цьому о 21 год. дивізіям даний наказ згуртуватися по західньому берегу р. Стрипи і бути наготові до відбиття ворожого наступу, а на східньому боці р. Стрипи провадити розвідку. Боем цього числа зясовано збільшення ворожих сил на фронті Армії. По відомостям від селян ворог мав наказ до 12 год. зайняти м. Бучач і за яку б то не було ціну захопити бронепотяг Кармелюк, який весь час дає нашим частинам велику поміч. 7 серпня 1920 р. год. — хв. — ст. Коростятин. ч. 16/к.

Генкварм Дієвої Поль. Буч.

№ 277 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 7 серпня 1920 р.

Ворог в почі не проявляв жадної активності. Його передові частини дійшли в деяких місцях до р. Стрипи. Сегодня до 7 годин спокійно. 7 серпня год. 8 хв. 30 ст. Коростятин. ч. 0932.

Генкварм Дієвої Полковник Буч.

№ 278 („ох“). (Без наголовка).

З правого участку фронту донесень нема. На лівому участку від Бучача до Сапова з 7 годин ранку ворог веде інтенсивну артилерійську стрілянину. Місто Бучач і станція Бучач зараз ворогом досить сильно острілюються тяжкою артилерією. В районі Бобулинців ворог після артилерійської підготовки переправившись біля 11 годин через Стрипу веде енергішій наступ на Куржваніку. Зараз наказано резервам дивізійним вздержати наступаючого ворога і контр-атакою вибити його за р. Стрипу. 7 серпня год. 15 ст. Коростятин. ч. 0938.

Генкварм Полковник Буч.

№ 279 („ох“). Тасмю Н А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0146. ст. Коростятин. (Мапа 5 верст в 1“). 7 серпня 1920 р. 14 год. — хв.

1. Сьогодні ворогом заняті м. Бобулинці. Місто і ст. Бучач обстрілюються його гарматним вогнем.

2. На лівому крилі Армії група Полковника Пахуса сьогодні має змінитися частинами кап. Абрагама. Праве крило 12 Польської дивізії вчора було у Соколова.

3. Армія мусить зайняти таку перегрупуровку, яка дала би змогу не пустити ворога за річку Стрипу. Тому Ц А К А З У Ю : а) Права Група. Генерал Загородський. 5 Херсонська дивізія. Продовжувати виконання попереднього завдання по догляду за р. Дністром. 4 Київська дивізія. Доглядати заставами з кулеметами р. Стрипу на участку від її гірла до с. Сороки включно,

тримаючи головні сили дивізії в районі Соколов—Русилів. Розвідку провадити на фронті Хмільова—Язловець—Поморна. Пункт злуки з Херсонською дивізією с. Котельники у церкві. Штаб дивізії с. Соколів. 2 Волинська дивізія. Згуртуватися в районі Порхова—Зубрець. С. Жижомерж зав'язати пішою сотнею з двома гарматами і кулеметами і тримати звіділь зв'язок з Київською та Запорізькою дивізіями, маючи пост злуки у церкві. Розвідку провадити на Рипянци—Трибухівці. Штаб дивізії — с. Порхова. б) 1 Запорізька дивізія. Доглядати заставами з кулеметами р. Стрипу від м. Бучач включно до с. Вишнівчик виключно, звертаючи увагу на участок від Бучача до с. Прев'яски і тримаючи резерви в районі с. Олеша на випадок небезпеки на півночі. Розвідку провадити на фронті Трибухівці включно — Доброполе—Вишнівчик—Гниловоди і тримати тісний зв'язок з правим крилом польських військ, маючи пост злуки у церкві с. Кайдакова. Підчас бою мати на висоті „334“ обсерваційний пост. Бронепотяг „Кармелюк“ тримати в районі ст. Бучач. Штаб дивізії в с. Олеша. в) 3 Залізна дивізія. Зосередитись в районі Бариш—Озеряни—Вербятин в армейському резерві. Штаб дивізії — Бариш. г) Окрема кінна дивізія. Зосередитись в армейському резерві в районі с. Ковалівка, тримаючи в напрямках на Соколів (що на північ від Бурканова) і на Підгайці зв'язок з правим крилом польських військ і з лівим крилом 1 Запорізької дивізії.

4. Ще раз підкреслюю, що успіх бою залежить від маневра, котрий мусить бути забезпечений відповідною групувкою резервів на корисних для нас напрямках, певним зв'язком, охороною і належною розвідкою.

5. Для користування місцевими засобами і для утримання ладу та спокою признаються: район: а) 2-ій Волинській дивізії с. с. Зубрець—Порхова—Боропець—Пузники; б) 3-ій Залізній дивізії с. с. Озеряни—Бариш—Заліся—Чохів; в) Окремії кінній дивізії Ковалівка—Григорів—Монастирська—Слобідка Горна; Штабу Армії — Комарівка—Лядзки—Добровники—Низколіся. Для дивізій, займаючих фронт, прифронтові полоси: а) 5-й Херсонській дивізії між Дністром і р. Лемія, с. Городенка і велика дорога на луку р. Дністра у с. Несвіски; б) для 4 Київської дивізії р. Стрипа від с. Сороки—р. Дністер—с. Сновидів—Стянка—Жижомерж всі включно; в) для 1-ої Запорізької дивізії — р. Стрипа—м. Бучач—Олеша—Гниловоди—Вишнівчик всі включно, крім посліднього.

Для організації місцевих засобів, ротаціювання обозів і тилу частин і для утримання ладу і спокою в селах, в яких ротаціоновані обози і тилу частини, признаються полоси: а) для 4-ї Київської на південь від лінії Липанці—Зубрець—Пузники—Лядзки—Усте Зелене всі включно; б) для 2-ої Волинської на південь від лінії Бариш—Березівка—Баранів всі включно; в) для 1-ої Запорізької дивізії — р. Стрипа—м. Бучач—лінії Липанці—Зубрець—Пузники—Лядзки—Усте Зелене всі включно; г) для 3-ої Залізної дивізії Озеряни—Березівка—Заставці—Маркова всі включно; д) для 1-ої Запорізької дивізії на південь від лінії Вишнівчик—Підгайці—Рудники всі включно. На захід від лінії р. Коропець до долини р. Бібанки за лад і спокій в селах крім тих, в яких ротаціоновані тилу частини й установи, а також запасові бригади, відповідає Начальник Тилу армії.

Штабу Начальника Тилу армії росташуватися в с. Задарів (5 верст на захід від ст. Коростятин).

Командуючий запасовими військами відповідає за лад і спокій в населених пунктах, в яких росташовані підлеглі йому частини.

6. Звернути увагу на евакуацію ранених, що досі зовсім не налагоджено.

7. Армейським летучкам — гарматній, санітарній і харчовій стати на ст. Коростятин.

8. Штаб армії залишається на ст. Коростятин.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Нач. Штабу Генштабу Полковник Лішко.

№ 280 (дох^т). Оперативний звіт до 8 годин 8 серпня 1920 р.

На правому участку вздовж берега Дністра вчора 7 серпня ворог великими силами піхоти і кінноти робив спроби перейти через Дністер і с. с. Жежани і Городищі, але нашим гарматним та кулеметним вогнем віддали його було відігнано від Дністра. На відтинку фронту по Стрипі від Дністра до Бучача вчора ворог не проявляв активності. Наступ ворога в районі Курдванівка біля 21 години зліквідовано нашим контр-наступом, котрим відкинуто ворога за р. Стрипу і в цей спосіб візстановлено попереднє становище. Сьогодні до 7 години ранку в цьому районі спокійно. 8 серпня 1920 р. 8 год. хв. 15 ст. Коростятин ч. 0943.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 281 (..прк^т). Розвідочний звіт Штабу Армії У. Н. Р. до 8. VIII. 1920 р.

На лівім відтинку армії ворог весь час активен роблячи спроби до наступу. По неперевіреном відомостям ворог стягає сили в район Петлівки Нові. На других відтинках армії сильні бойові стежі патрулів.

ч. 121 рз. Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник (без підпису).
Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шпіліський.

№ 282 (..ох^т). Оперативний звіт до 8 годин 9 серпня 1920 р.

На правому крилі Армії від румунського кордону вздовж Дністра до гирла Стрипи і далі вздовж Стрипи до Бучача весь вчорашній день ворогом велась інтензивна гарматна та кулеметна стрілянина. Ворог на цьому участку не виявляв особливої діяльності. Після невдачої спроби переправи в районі Дзвенигород на північ від Бучача, котра відбита нашим вогнем, ворог скупив значні сили в районі Осовці і о 21 годині після епертого бою потиснув наші частини і захопив с. Бобуляці. Частинам армейського резерву дано наказ сьогодні ранком перейти в контр-наступ і возстановити попереднє становище. О 5 год. ранку бригада 3 дивізії вирушила з зазначеною метою. Ніч на фронті Армії пройшла спокійно. 9 серпня год. 8 хв. 30 с. Коростятин. ч. 0947.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 283 (..прк^т). Негайно. Комдів 1 Запор., Окремої кінної і 3 Запорож. копія Комдів Волинської.

1. Сьогодні з ранку ворожою кіннотою занято с. Переволоки, а в с. Осовці ворог лагодит мости.

2. Командарм наказує:

а) Запорожської дивізії при допомозі частин від 3 Залізної дивізії ліквідувати ворожий прорив, маючи завдання не відкінути ворога а розбити його. Атака мусит бути підготовлена демонстрацією вогнем гарматним та кулеметним. Після бійки негайно мусить бути зроблена нова перегрупування.

б) Окремої кінної дивізії бути на поготові до атаки, а Командіру її прибути до Штабу 1 Запорожської дивізії в с. Олеша і прийняти рішення для атаки відповідно обставці.

в) Від штабу 3 Залізної дивізії вислати кінну сотню з гарматами на висоту 350, що на північ від Озеряни для догляду і відповідного забезпечення.

3. Через добу після ліквідації ворожого прориву Командарм гадає зробити зміну дивізій стоячих на фронті.

9 серпня 1920 р. ч. 949 с. Коростятин 12 год. 45 хв. мапа 5 клм.
Наштадарм Дієвої Генштабу Полковник Лішко.
Генкварм Генштабу Полковник Кущ.

№ 284 („маш“). Таємно. Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0147.
с. Коростятин. (Мапа 5 клм. в 1“). 9 серпня 1920 р.

Що дня від польської влади доходять відомости про грабунки, які мають місце в запллі армії.

Аби уникнути зазначених скарг і охоронити добре імя наших частин наказую вжити сідуючих заходів:

1. Жадна військова частина або установа Дієвої Армії не може без мого оперативного наказу, або дозволу пересунутись з району Армії який обмежується лінією р. Лемія—м. Городенка—с. Чернятин—Тишківець—Нізвіска (во всі ці міста включно) — р. Дністра—р. Горожанка—с. Дрищів включно—с. Рудники—Підгайце—Вишнівчик всі ці міста включно.

2. Відпуски забороняю, а на відрядження указані окремі правила в наказі військам армії, згідно яких окремі особи, щоб мати право перебувати по за районом армії, повинні мати окреме посвідчення за підписом Командіра дивізії і візою польського представника при Штабі Армії.

3. Без зазначених вище посвідок окремі особи, а також всякі обози і частини, які без мого дозволу опиняться по за районом армії, будуть рахуватися дезертирами, заарештовани і доставлені до Штабу армії.

4. Район армії поділяється між її частинами: а) 5 Херсонської дивізії — р. Дністер—с. Нізвіска до гирла р. Лемія—м. Городенка—Чернятин—Тишківець—Нізвіска (всі включно). б) 4 Київської дивізії — на південь від лінії Лещанці—Зубрець—Пузники (всі включно) — Ядєске (виключно). в) 2 Волинської дивізії — на південь від лінії Барш—Дубинко—Вичолки—Баранів—Копчаки-Нов. (всі включно). г) 3 Залізи дивізії — на південь від лінії Озеряни—Ковалівка—Заставце—Маркова—Пановіца (всі включно). д) 1 Запорожської дивізії — на південь від лінії Вишнівчик—Підгайце—Рудники (всі включно). е) Окремої кінної — Ковалівка—Григорів—Монастирська—Слобідка Горна. ж) Штабу армії —

Боростятиш—Комарівка—Лидськи—Нізколіси—Лазаревка (всі включно).
 з) Запасовим частинам — Бобровники—Петриков—Устьє Зелене—Озерка—Красеїв—Задарол—Гаврилівка—Кидирна (всі включно).

Штаб Командуючого Запасовими бригадами — Устьє Зелене.

5. В межах призначених полос обози частин тримати в долині р. Золота Липа.

6. На протязі до 16 серпня всі особи, які по службовим справам можуть бути по за районом армії повинні мати зазначені в п. 2 цього наказу посвідчення, а військові частини, обози і установи повинні бути пересунути в межи району армії і дивізій.

7. Провадження закупок і заготовок по за районом армії може бути лише з особого в кожному випадку моего дозволу на те.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
 Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 285 („маш“). Розвідочний звіт (Недільний) Штабу Армії УНР. за період з 1-го по 9 Серпня 920 р.

Д і с л о к а ц і я. Форсірувавши річку Серет та відтиснувши нашу Армію на лінію р. Стрипи більшовики і тепер не змінили своєї ділокації. Відтинки проти м. Бучач, тримає реорганізований 366 сов. полк на відтинку Трибухівці—Гішківці. Праворуч на полуднєв в с. Трибухівці—Цвітова розташований 115 кав. п. На полудень його 364 піш. полк сягає за Язловець. Далі на полудень 363 п. п. до річки Дністра і далі по Дністру до Румун. кордону, на північ 366 полка від Дзвінгород до с. Зелена 368 п. п. (Штаб с. Пілявка). На північ від с. Зелена 369 п. п. до с. Бабудівців (Штаб Петлівці Нові), далі на північ 367 п. п. до с. Веснівчяки. Далі на північ частини 60-ї сов. дів. Між 366 а 368 п. п. в с. Медвідовці в резерві 116 кав. п. (367, 368, 369 с прилягням 366 полками складають 123 бриг. (Штаб с. Лясковці) 364 та 363 п. полки складають 122 бригади. 115 і 166 кав. п. Кавалерійська бриг. Оперативний Штаб 41-ї дів. 6 8 прибув в Чортків.

С к л а д. 123 бриг. 367 п. — 250 баг., 368 п. — 300 багн. 9 кул., 25 кін., 369 п. — 250 баг. Разом до 800 баг. при 7-ми легких і 1-й важ. гарматах. 122 бриг.: 366 п. — 110 баг. 27 кін., 3 кул., 2 легк. і 1-а важка гармати, 364 п. — 350 баг. 11 кул., 2 гарм. 363 п. — 160 багн. 2 гарм. Кавал. бриг. 115 п. — 300 шаб. 6 кулм. і 2-ї гармати, 116 п. — 300—400 шабель.

Резерви. Спис можливих резервів попередній. Частини 121 бриг. (362, 361, 365 п. п.) на Румун. кордоні, при ніх 117 кав. пол. Не засована 8-а бриг. 3-ий дів. 9-а кав. дів. Червоного козацтва Комдив Осадній. в резерві в р. Проскурівка. По донесенню наших та польських частин, на лівому крилі Польської армії помічено ущотнення ворожих сил, цілком можливо гадати про розвернення там 8-ї бриг. 3-ї дів. (підтверджено 6-ю польською) 9. VIII. 920.

З а г а л ь н е. Проглядаючи загальну ділокацію Південно-Західного ворожого фронту, мусимо зауважити, що більшовики мають і енергійно підвозять досить сильні резерви, концентруючі їх в районі Волочиска—Проскурів—Староконстантинов. Фіксуємо резерви: піш. Збірна дів. 21 бриг.

7-ої дів. 63 б. (21 дів. 53 бр.) 18 дів. 9-а кавал. дів. Червоного козацтва Осадного має 2000 шаб. 3 батареї по 4 гарм. і частини 8-ї бриг. 3-ї дів.

Агентура. Точно определена 9-а кав. дів. Всі агенти голосять про надзвичайне енергійне транспортіровання в район Ковеля числені піх. і артилерії. Ешелони ідуть з Сібуру через Самару—Курск—Київ. Хутке транспортіровання абсолютно унеможливилює розвідку померациї. Між 16 с. м. на ст. Ярмолинці прибуло до 3000 мобілізован. для пополнення частин Українського фронту (повірити). Большевики перешивають залізничний тор Волочиск—Тарнопіль. В Волочиску скупчення бронепотягів.

Україна. Повстання не припиняються. Між Козатином а Бердичевом курсірують 2 бронепотяги. Большевики вивозять хліб та збіжжя.

Галичина. Волочиск—Чортків—Гусятин руху не помітно. 48 в час нашого наступу паничний відворот ворожих частин та обозу. Населення дивуєця, що Українська армія маючи стілько війська відступас від большевиків, котрі мають обмась війська. Шалена агітація большевиків починає мати досить широкий вплив. Примічається добровільний вступ Галичан до Червоної армії. З району Пробужна зголосилося 120 охотників. Маються чутки про формування Галицьких частин, указують на кулиметну ватагу сформовану в Чорткові. Комендант Чорткова Петровський Галицький старшина.

Акції ворога. Загалля. Звертає на себе увагу колосальна робота комуністів по сформованню нових та реорганізації старих частин. Поповненням та сформованими частинами большевики буквально закладають Польський фронт. Особливу увагу звертає на себе формування кавалерії, котре провадиться з нечуванім темпом. Не так довго комуністи будуть мати на Польському фронті нову кінну армію (8 та 9 дів. кавалерії та окремі кінні бригади). Формування провадилось в час наступу. 2-а кінна дивізія під командою Жлоби сформована на Кавказі і кинута на Південний фронт останвила наступ Врангеля. 1-й дів. командував сам Жлоба. 2-ю Трехвояков і 3-ю дів. Лисенко.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шніліньський.

№ 286 (сек.). Оперативний звіт до 18 год. 9 серпня 1920 р.

На правому участку фронту ворог пасивний. В районі Бучач ворог одним кінним полком переправився через Стрипу у Підзамче і повів рішучий наступ в напрямі на Барнш. Одна бригада армейського резерву обсадила Гаї що на схід від Барнша веде зараз завзятий бій з ворогом. В районі Осовці ворог сильно держиться в лісі, що на південний захід від цього села і відбиває всі наші атаки. Скупившись в згаданому лісі більші сили повів наступ на с. Перезолока, котре після бою нами було залишено. 7 бригада Залізної дивізії перейшла в рішучий контр-наступ і їй удалось вибити звідціль ворога, котрий відійшов в напрямку на північний схід. Зараз йде бій на захід від с. Осовці, звідки ворог веде поновні атаки в напрямі на Перезолоку.

Після довесень лівого крила, ще не перевіреним, праве крило поль-

ської армії відійшло на Підгайці, в виду чого звязку з польськими частинами не мається. 9 серпня год. 18 хв. 30 с. Коростятин. ч. 0952.

Генкварм Дієвої Полковник Куш

№ 287 (сек.). Оперативний звіт до 7 годин 10 серпня 1920 р.

В 20 год. ворог кількістю 200 піхоти і 30—50 кінноти перейшов в енергійний наступ в районі с. Русилів і після впертого бою захопив це село. Рігучою контр-атакою вибито ворога з села і змушено його відійти на західний берег Стрини, наносячи йому значні втрати забитими і раними. На участку фронту в районі Бучач ворогу вдалось після впертого бою знову захопити місто Бучач і с. Переволоку та укріпитись на буграх, що на захід від цих місцевостей. Під вечер ворогу теж удалось захопити с. Сорока.

На всьому фронті Армії ніч пройшла спокійно. О 6 год. ранку перейшли наші частини в наступ на участку Гаї—Бучач—Переволоки з метою встановлення положення на Стрині. Зараз ведуться завзяті бої. Про хід боїв донесень ще нема. 10 серпня год. 8 с. Коростятин. ч. 0957.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 288 (сек.). Оперативний звіт до 10 год. 10 серпня 1920 р.

В районі Скоморохи—Русилів ворог переправившись досить значною кількістю кінноти і піхоти через Стрину перейшов о 8 год. в наступ і завдав згадані села. В цілі встановлення становища і відкинення ворога від Стрини на всьому нашому фронті даний наказ армійському резерву перейти до контр-наступу. Зараз йдуть завзяті бої в районі Бучач. Про хід боїв донесень ще нема. 10 серпня год. 11 с. Коростятин. ч. 0960.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 289 (сек.). Оперативний звіт до 17 год. 10 серпня 1920 р.

На участку правого крила Армії ворог досить активний. Його діяльність в цьому районі обмежується лише на гарматній та кулеметній стрілянні. В районі Бучач і правіше йдуть успішні для нас бої. Точних донесень з цього району ще нема. В районі Переволока після впертих боїв нам вдалось захопити с. Переволока, вибивши ворога за р. Стрину. Рівночасно з нашим контр-наступом на Переволоку ворог в силі до 150 піших і невеликій кількості кінноти перейшов Стрину у с. Сапова та потіснив наші передові лінії дещо на захід від цієї місцевости. Зараз йде бій перейшовних до контр-атаку наших частин. Про хід боя ще не донесено. Після шойно одержаних відомостей ворог значними силами перейшов Стрину у с. с. Скоморохи і Русилово звідки повів енергійний наступ в напрямку на Потік Золотий і Соколів. Після завязаного бою йому вдалось захопити Соколів і Золотий Поток. Наші частини ведуть зараз бої на захід від цих сел. Армійський резерв перейшов зараз до контр-наступу з метою ліквідації цього прориву. 10. VIII. год. 17 хв. 15 с. Коростятин. ч. 0967.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 290 (сек.). Оперативний звіт до 23 год. 10 серпня 1920 р.

Від правого крила армії відомостей не отримано за першою звязку.

На лівому крилі від Жижноміра до Пршевлюкі включно ворог після бійки відкинутий до вечора на східний берег Стрипи і частини його затрималися лиш у Бабулинці, де бій не скінчився. . . . Отримані відомости, але не перевірені, що праве крило військ польських знаходиться в с. Кутузові. Правому крилу Армії даний наказ завтра відкинути ворога за Стрипу. 10 серпня 1920 р. год. 23 хв. 30 ч. 35/к. ст. Коростятин.

Генкварм Дієвої Полковник Куш

№ 291 („ос“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. до 8 годин 11. VIII. 920

На відтинку Вісньовчик—Бучач ворог тримався пасивно. Ворогом займаються с. Бабулинці, Осовці. По відомостям розвідки в Бабулинцях сконцентровано до 200 шаб. та 60 багн. котрі готуються до наступу. На правім крилі свого відтинку ворог залишив м. Бучач. На середнім відтинку ворог відпертий на Стрипу ніч заховувався пасивно. На правім відтинку армії ворог пасивний. В с. Іване зафіксован один бат. ворожої піхоти. По відомостям 9. VIII в час наступу на Бабулініч ворожа піхота мала три мітінги, де обговорювалось питання про наступ, нарешті комісари примусили їх до наступу. По польським відомостям серед більшовицьких військ широко розвивається самокалічення, котре в 9 бригаді 3 дівізії піднеслось до 100 чол. на бригаду. Ч. 132/рз.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпізінський

№ 292 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 11 серпня 1920 р.

На правому участку фронту вздовж Дністра весь вчорайший день ворогом велась гарматна та кулеметна стрілянина. Ворог тут не проявляв значної діяльності. Трьохднівні ворожі атаки на всьому фронті вздовж Стрипи від Дністра аж до Вісньовчика вчора закінчилися тим, що ворог по переході наших резервів до контр-наступу після впертих боїв був вибитий з займаємих ним місцевостей на правому березу Стрипи і відкинутий на її лівий берег. Зараз нами тримається лінію р. Стрипи від гирла до с. Вісньовчик включно. Великий опір ставив ворог у с. Соколів і м. Бучач., де були скупчені більші його сили піхоти і кінноти, але нашими контр-наступачими силами його було зломлено і він примушений був тікати, залишаючи на полі битви багато трупів і ранених. Нами взяті полонени. Захоплено 1 кулемет та 7 підвід з воєнним майном. Наші втрати також значні. Вночі на цілому фронті Армії ворог не проявляв ніякої активності. Сьогодні до 7 годин на всьому фронті спокій. 11 серпня год. 8 хв. 15 с. Коростятин. ч. 0969.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 293 („ох“). Оперативний звіт до 11 годин 11 серпня 1920 р.

На всьому фронті Армії УНР ворогом ведеться рідка гарматна та кулеметна стрілянина і розвідочна діяльність стеж. 11 серпня год. 11 хв. 10 с. Коростятин. ч. 0971

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 294 („ос“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. 11. VIII. 920 до 16 годин.

На всьому фронті армії ворог пасивен. На лівому відтинку рідка гар-

матна та ружейна стрілянина. На середньому та правому стежі патрулів Ч. 133/рз.

Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шліпінський.

№ 295 („ох“). Загальний оперативний звіт за 8—10 серпня 1920 р.

8 серпня по всьому фронті армії ворогом велась збільшена гарматна та кулеметна стрілянина і розвідчі події. Під вечер ворог повів наступ на лівому крилі в районі Пшевлони і Осовця. Відбитий нашою контр-атакою у Пшевлоні ворог захопив Осовця, переправився там і захопив Бабуляці. Одночасно ворог питався переправитися в районі Бучач у Дзвингорода алеж був відбитий. В почі бригадному арм. резерву було наказано розпочати з ранку акцію і возстановити положення. 9 серпня ворог з ранку повів наступ на південь від Бучача одним кінним полком і після переправи через Стрипу продовжував наступ на Баричі, алеж був зустрінутий контр-наступом арм. резерву в районі с. Гаї і затриманий туткі. Одночасно ворог відбиваючи наші атаки в районі Осовця згуртував значні сили проти Пшевлони і захопив це село. Контр-атакою резерви він був відкинутий на лівий берег р. Стрипи. Після цього ворог ще де кілька разів повторяв атаки на Пшевлону, яку і захопив у вечері. В той же час на південь від Бучача ворогу удалося захопити с. Сороки. Біля 20 год. ворожа піхота при допомозі кінноти повела наступ на с. Русилів і захопила його, алеж контр-атакою була відкинута на східний бік Стрипи. В ночі армійськиму резерву наказано перегрупування для ліквідації ворожого прориву.

10 серпня о 6 год. ранку наші частини перейшли в наступ на участку Гаї—Бучач—Пшевлони, концентрую головним чином удар на Бучач з півден. захода і з північного заходу. Права група арм. резерву мала завданням ударити на Жижномір з південного захода, алеж в той час ворог переправився у Сокулець, Скоморохи—Русилів і повів наступ на Поток Золотий і Соколів, які і захопив після впертої бійки. Тому частини резерву правого крила армії примушені були ліквідувати ворожі акції в районі Поток—Золотий—Соколів. Контр-наступ наш, розпочатий о 6 год. ранку розвивався успішно. Після полудня була захоплена Пшевлонка, потім Бучач і Жижномір, а після 20 год. були заняті Поток Золотий і Соколів і ворог був відкинутий на східний берег Стрипи на всьому фронті. Одночасно з захопленням нами Пшевлони ворог переправився у Сапова з метою обійти наше ліве крило, алеж атакою кінноти був примушений відійти. На правому крилі армії вздовж Дністра ворог обмежувався гарматною та кулеметною стріляниною.

В обійці 10 серпня ворогом пайбільші сили були згуртовані в районі Соколова і Бучача, де бої мали дуже впертий характер і туткі ворогом залишено багато забитих і ранених. Для ліквідації ворожого прорива 9 серпня була введена в діло частина арм. резерва, а 10 серпня майже весь арм. резерв був введений в бій за винятком Окр. кінної дивізії, яка весь час була на поготові в безпосередньої близькості до поля бійці. 7 бригада 3 Заліз. дивізії як 9 так і 10 серпня була в маневрі і бійці. Пайбільш важко прийшлося 1 Запорож. дивізії, котра на протязі 2 тижнів щоденно в боях і маневрах. Всі частини 1, 2, 3, 4 стр. дивізій виказали стой-

кість і впертість в боях і понесли значні втрати забитими і раненими, які ще певно не зясованні. Взяти полоненці, поки що відомо 1 кулемет і вози. Особу стійкість і впертість в боях виявили 1, 2, 3 стр. дивізії. 11 серпня 1920 р. ч. 0987.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 296 („прк“). ТАЄМНО. Наказ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0148. ст. Коростятин. (Мапа 5 клм. в 1“). 11 серпня 1920 р. 12 год. 10 хв.

1. Ворог на всьому фронті армії вчора 10 серпня зфорсував р. Стрипу і сязкувався просунутися на захід, алеж нашим контр-наступом був відкинутий на східний беріг р. Стрипи.

2. Наказую сьогодні 11 серпня 2 Волинській дивізії з 2 гарматами 4 Київській дивізії змінити 4 Київську дивізію на відтинку від гірла р. Стрипи до с. Жижиномерча виключно. 4 Київській дивізії без 2 гармат після зміни зосередитись в районі с. Порхова—Сокалів в армейському резерві. Штаб дивізії — 4 Київської — с. Порхова. 2 Волинської — с. Зубрець. Командіру 4 Київської дивізії мати старшинський пост для звязку з 2 Волинською дивізією в с. с. Скоморохи, Русилів, Лещанці. Командіру 2 Волинської дивізії мати старшинський пост для звязку з 3 Залізною стрілецькою дивізією в с. Жижиномерчи і Гайс. Командіру 2 Волинської дивізії заняті фронт одною бригадою, другу бригаду мати в дивізіїному резерві. Вжити заходів до того, щоб бригада, заімаюча фронт також мала сильний резерв для контр-маневра, а фронт заімала лише старшинськими постами з кулеметами і піддержкою артилерії до припинення переходу через р. Стрипу лише маленьких партій ворога. Для контр-маневра проти крупних сил ворога розвідати загоди місцевість на захід від р. Стрипи і на цій місцевості маневром резервів переправляючогося ворога треба увичтожити, для чого скласти загоди свій плян, котрий повинні знати всі начальники до командірів сотень.

3. Зміну перевести в час по згоді командірів Волинської і 4 Київської дивізії, алеж не пізніше 3 годин 12 серпня.

4. Про одержання і виконання цього наказу донести.

од. Бомандуючий Дієвою армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
о/д. Начальник Штабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 297 („ох“). Оперативний звіт до 17 годин 11 серпня 1920 р.

На всьому фронті армії ведеться ворогом рідка гарматна та кулеметна стрілянина. Біля 12 годин ворог силою до 200 піших і до 60 кінних переправився на лівому крилі армії у с. Осовці через Стрипу і захопив с. Бобулівці. Наші частини відійшли назад і заняли позиції що на захід від с. Бобулівці, де зараз ведеться наша контр-акція. Про вислід цієї акції донесень ще нема. 11 серпня год. 17 хв. 10 с. Коростятин. ч. 0988.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 298 („ох“). Оперативний звіт до 7 годин 12 серпня 1920 р.

В 19 годин ворог кількістю 200 піших і невідомої кількості кінноти переправився через Стрипу у с. Жижиномір, заняв це село і повів наступ

на с. Сороки, котре після впертого бою ворогом було захоплено. Рівночасно з цим ворог після сильної артилерійської підготовки повів наступ на Бучач. По 2 годинним впертій бою ворогу вдалось збити наші частини з позицій і захопити м. Бучач. Наші частини відійшли назад і заняли позиції по висотах на захід від Бучача. Вночі ворог на ділому фронті не проявляв діяльності. Сьогодні з 5 ранку ведеться завзятий бій наших частин з ворогом за втрачені вчора місцевости. Про хід і виследи бою ще невідомо. На решті відтинках фронту до 7 год. спокій. Після довесень з дивізій в боях 10 серпня нами захоплено 15 полонених. 5 кулеметів Люїса, 12 тачанок з кулеметами Максима, багато рушниць, полкову канцелярію з печатками 364 полку, ротні та батальйонні канцелярії того ж полку, до 25 підвід з набоями та другим воєнним майном. Втрати ворога до 50 чоловік зарубленими і багато ранених. Вбито командіра 115 кінного полку і заразом командіра групи Плотнікова. В боях цих втратили більшовики до 40 коней. 12 серпня год. 7 хв. 10 с. Боростянн. ч. 0950.

Генкварм Дісвої Полковник Кущ.

№ 299 (с.ох.). Розвідочний звіт Штадарму УНР до 8 год. 12. VIII. 920.

На фронті армії ворог всю ніч заховується спокійно. З ранку рідка стрілянина в районі Бучача, решта фронту слабі стежі патрулів. Розвідкою підкреслено, що в акції 10. VIII приймав участь 366 полк котрий будучи відклянутий за Стрипу заняв позицію по східному боці річки. Штаб полку с. Трибухівці, коло села вкопані дві гармати, з котрих одна попована. Полк складається виключно з мобілізованих Херсонської губ. котрі кожен день улаштовують мітинги, чим приносять багато турбот комісарам. сучасний стан полку 120 багнетів 3 кул. Лівий фланг 366 полку кінчається проти с. Жізномір на майдань його 364 полк. По відомостям переходячих фронт в с. Джурині мається досить багато ворожої піхоти на відпочинку. Тамашне населення оновіда що 115 та 116 кав. полки 9. VIII з Трибухівця подались на Язловець. До Борщева прибув Галицький воєнпореволюційний комітет з черезвичайкою котра складається виключно з жидів і розпочали урядувати. На чолі комітету стоїть Баран, головним комісаром галичанин Бозоріз. Ці установи по заняттю Львова мають переїхати туди. В Бучачі більшовики счинили великий погром. Ч. 134 рз.

Генкварт Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шнілінецький.

№ 300 (с.прк.). НАКАЗ Військам Дісвої Армії У. Н. Р. ч. 0149.
Постій Штабу Армії. 12 серпня 1920 р.

§ 1. Трапляються випадки, коли деякі частини дорученої мені армії атакуючи по непорозумінню свої частини, а також проходили вночі через населені пункти вживали бойовий гук „ура“, замість встановленого гуку „слава“. Відповідю на такий гук буває обстріл з боку тих частин, які подвергались помилковій атаці, або чули „ура“. Неприємними наслідками таких непорозумінь були забиті та ранені люди та коні.

Наказую всім начальникам частин вжити заходів, аби виховати частини що до маршу вночі без вигуків бойових, коли то не потрібні, а під час атаки, або коли то дійсно вимагається, вживався б встановлений нашим муштровим статутом бойовий гук „слава“.

Втрати в безперестанних бійках тяжко відбиваються на ставі армії і збільшувати ці втрати безглуздим непорозумінням преступно, за що в будучому вживших начальників притягати до суворої відповідальности.

§ 2. Після донесень начальників фронтових частин під час прориву ворога 10 серпня на захід від р Стрипи набувалося в 4 Київській дивізії відсовуючийся величезний обоз, а на майже кожному возі по 3—4 козаки. Цілком зрозуміло після цього чому 4 Київська дивізія має невелику кількість багнетів в муштрових частинах на фронті. Мною неоднократно вимагалося наказами по армії, які вози тримати в I-у порядку обозів в безпосередній близості до муштрових частин, а які в II порядку з визначенням району їх постою, щоб не стіснити маневру муштрових частин, алеж 4 Київська дивізія як видно до цього часу не провела моїх наказів в життя.

Наказую тимчасово Командуючому 4 Київською дивізією негайно зложити комісію для фактичної перевірки всіх обозів всіх частин цієї дивізії що торкається: 1) правдивого поділу возів по обозам I і II порядку і дивізійного обоза по родам возимого ними майна, 2) правдивої кількості возів в обозах I і II порядків згідно моєму наказу б. р. ч. 75 § 2, 3) правдивого і згідного оперативного наказу міста постою обозів і 4) кількості старшин, урядовців, козаків та коней находячихся при обозах.

В склад цієї комісії, яко моєго представника призначаю Сотника Дворянського.

Комісії зложити відповідний акт про те, що виявилось по перевірці згідно вищезазначеним пунктам огляду: Голові Комісії наказую акт представити мені безпосередньо не пізніше 15 б. Серпня.

§ 3. Після впертого бою на протязі 9 і 10 серпня всі зусилля ворога до сфорсування р. Стрипи і просування на захід від неї осталися даремними завдяки лицарській доблесті і відваги славетних старшин і козаків 1 Запоріжської, 2 Волинської та 3 Залізної стріл. дивізій, за що від імені Батьківщини оголошую їм щирю подяку.

§ 4. Командіру 3 кінного полку 3 Зал. Стрл. дивізії сотникові Фролову і командірам сотень цього полку оголошую мою щирю подяку за їх організаційний хист, бо вони довели бойовий стан полку до 300 шабель, 12 кулеметів і 1 гармати. Алеж гостро забороняю на будучину перетягати до полку старшин і козаків з других частин армії без згоди на це Командірів дивізій згідно існуючого на це закону.

§ 5. Командірам 1 і 3 артилерійських бригад Полковникам Алмазову і Чижевському, а також сотникові артилерії Лощенку оголошую щирю подяку за виконання завдання по організації артилерії.

Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 301 (ох*). Оперативний звіт до 11 годин 12 серпня 1920 р.

По переході наших частин до контр-наступу в район Бучач після впертого бою ворога з займаємих ним позицій і змушено до утечі. В переслідванні ворога занято назад м. Бучач, наносячи ворогу великі втрати забитими і раними. В районі Жижномира бої з успіхом для нас продовжуються. Рівночасно з нашим контр-наступом на Бучач ворог невеликим відділом перейшов Стрипу у с. Переволоки. Котре після бою нами

було залишено. Зараз же перейшли наші резерви в контр-наступ, котрим вибито ворога на східній беріг Стрипи. Зараз йде бій з ворогом, котрий переправився через Стрипу з с. Рукмиш. На прочих відтинках нашого фронту ворожа гарматна стрілянина. 12 серпня год. 11 с. Коростятин. ч. 0993.

Генкварм Дієвої Полковник Куц.

№ 302 („ох“). Оперативний звіт до 17 годин 12 серпня 1920 р.

З правого участку донесень нема. На участку фронту від Дністра по Стрипі до Вісьновчика ворогом ведеться активна гарматна та кулеметна стрілянина. В районі Бучач і Переволока нашим гарматним та кулеметним вогнем розігнано ворожі відділи котрі старались зблизитись до наших позицій. 12 серпня год. 17 хв. 10 с. Коростятин. ч. 0997.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Куц.

№ 303 („о2“). Розвідочий звіт Штадарму УНР 12. VIII. 920. до 20 годин.

Агентурною розвідкою в районі м. Бучач виявлен 517 піший совітський полк 173 бр. 58 дивізії, полк в складі по над 400 багнетів, 15 кулеметів при 4 гарматах. Зазначена дивізія була в резерві в районі Літша, ці відомости можуть бути цілком певні бо 3. VIII 58 дивізія стала до дислокації 14 армії. ч. 138/рз.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Куц.

№ 304 („ох“). Оперативний звіт до 7 годин 13 серпня 1920 р.

На правому участку фронту вздовж Дністра весь вчорайший день ворогом велась гарматна та кулеметна стрілянина. По річці Стрипі ворог весь день острілював наші розноложення гарматним вогнем. Більш інтенсивну діяльність проявив ворог в районі Бучач і Переволоки, де кілька разів питався перейти в наступ, але нашим кулеметним та гарматним вогнем всі його спроби відбито. Біля 20 годин ворог, зосередившись в районі с. Осовці, перейшов Стрипу і повів наступ на Бобулинці, Куйдаків і Полісюки, котрі після бою ворогом були захоплені. Ворог зайнявши ці села далі не просовується. В нечі на всьому нашому фронті спокій. 13 серпня год. 7 хв. 30 с. Коростятин. ч. 01001.

Генкварм Дієвої Полковник Куц.

№ 305 („ох“). Розвідочий звіт Штабу Армії УНР до 8 годин 13. VIII. 920.

На фронті армії ворог всю ніч заховувався спокійно. Збійтий нашою контратакою 364 полк розбігся по лісам і майже не існує. Примічається інтенсивна агітаторська робота з боку ворога, велику участь беруть в ній жінки, котрі переходять фронт якби в цілі знайдення своїх братів, чоловіків і т. д., і разом займаються агітацією. Агітують і самі червоноармійці підізнають до річки та закликають до переходу на їх бік, але наші козаки відповідають стрілами. Головою військово-революційного комітету є Затонський, помішником його Баран цей комітет випустив відозву до працюючих всього світу в котрій говориться що він єсть одинокий представ-

ник вищої виконавчої влади Галичини. всі інші уряди суть не правомочні і об'являються поза революційним законом. сей комітет оголошує державну самостійність Галичини і запрошує всі держави навязати з ним дипломатичні зносини. ч. 139 р 140 рз.

Нач. Розвід. Від. Сотник Шпіліський.

№ 306 („ох“). Оперативний звіт до 16 годин 13 серпня 1920 р.

На всьому фронті армії УНР весь сьогоднішній день ворог острілює з гармат наші розположення і веде розвідку перед нашим фронтом. 13 серпня год. 16 хв. 45 с. Коростятин. ч. 01011.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 307 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР до 8 годин 14. VIII. 920.

Ніч з 12 на 13 серпня нічого поважного. На фронті армії на протязі цілого дня рушнична, кулеметна та гарматна стрілянина.

(Без підпису).

№ 308 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР до годин 14. VIII. 920.

На фронті армії на лівому відтинку ворог активен провадя сильні розвідочні акції. На других відтинках ворог пасивен. По зізнанням перехо- дячих фронт в Підволочиську стрінули 100 фір з раненими з під Тарнополя. До Гусятини направлялось ешелонами 120 кінних до 118 кав. полку штаб якого в Гусятині, з Василькова на Чортків їхала гаубічна батарея 4 ору- дія. В Торскім бачили вкопані 4 гармати.

Висновок: підкреслюється 118 кав. полк в районі Гусятини. ч. 139/145 Р.

Генкварт Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпіліський.

№ 309 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 14 серпня 1920 р.

На фронті Армії УНР ворог не проявляв значної активності. Вчора вечером ворог пятався перейти в наступ в районі між Бучачем і Руками- швом, алеж нашим гарматним та кулеметним вогнем всі його попитки уда- реженно. До пізної ночі ворогом острілювалось з тяжких гармат м. Бучач. Впрочім на всьому фронті армії спокій. 14 серпня год. 8 хв. 5 с. Коростя- тин. ч. 01017.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 310 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР до 14 годин 14. VIII. 920.

На фронті армії незначна активність ворога. Агентурною розвідкою виявлена концентрація свіжих ворожих сил в районі Тишківці—Трибу- хівці—Цвітова—Язловець. В районі Трибухівці вкопано 5 гармат із них дві важкі. В селах Трибухівці—Цвітова до 300 кавалеристів з двома гар- матами група кавалерії в с. Джуринська Слободка.

Висновок: Пасивність ворога за останні дні можна зясувати безпе- рещастливими мітингами котрі відбувались в кожному полку. Кольосальні по- тері, страшний стомленість дівізії, безміяємої протягом цілої кампанії не-

досягнення жадних результатів, се суть ті аргументи, на ґрунті котрих відбувались бунти, припинить котрі комсостав та комісари були безсилні. Всі чутки про підвоз резервів восцирпімаємі нами суть заспокоєння червоноармейців. Загальна ворожа ділокація не дає можливості на протязі слідуєчих двох днів до нової перегрупировки дати якісь резерви і можливі акції котрих мусимо чекати на сих днях не будуть результатом підводу резервів. ч. 140/147 Р.

Генкварт Генштабу Полковник Кущ.
Начрозвід Сотник Шпіліньський.

№ 311 („оз“). Оперативний звіт до 7 годин 15 серпня 1920 р.

На фронті армії УНР артилерійська перестрілка і події розвідочного характеру. 15 серпня год. 8 с. Коростятин. ч. 01019.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 312 („оз“). Розвідочний звіт Штабу УНР до 8 годин 15. VIII. 920.

На фронті армії інтенсивні стежі патрулів. загалом ворог пасивен. В с. Джурині скучення піхоти. Документально виявлена зміна 363 полка 364 полком розбитим і дезорганізованим котрий заняв відтинок по р. Дністру, Штаб 364 полка Нирків, штаб 122 бригади Ягольниця, 363 полк став на відтинку від гирла Стрипи до с. Язловця. ч. 141/147 Р.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 313 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР до 16 годин 15. VIII. 920.

На лівім відтинку фронту армії ворог пасивен. В районі Бучача 50 кінних та 80 піших форсували р. Стрипу і заняли с. Жижномір. На правім відтинку стежі патрулів. Полоненням 368 полка підкреслен попередній відтинок полку, 14 VIII до с. Трибуховець прибуло 8 гармат котрі вконали на західній околиці села Трибуховець. 14. VIII в 368 полку знов відбувся мітинг наслідком чого часть ворожої піхоти вечером була відправлена в сторону Бучача тудиж потягнувся і обоз в 50 возів. Район с. Рукмиш ворожими частинами не обсажен. Ч. 142/148 Р.

Наштадарм Генштабу Полковник Ліпко.
Н-к Розвід. Відділу Сотник Шпіліньський.

№ 314 („оз“). Оперативний звіт до 16 годин 15 серпня 1920 р.

На всьому фронті Армії ворогом ведеться весь день гарматна та кулеметна стрілянина. На відтинку фронту в районі Жижномір ворог невеликими відділом кінноти і піхоти переправився через Стрипу і повія наступ на Жижномір. Після впертого боя ворогу удалоє захопити це село. Зараз нами ведеться контр-акція для відискання утраченої місцевости, про хід якої ще невідомо. 15 серпня год. 16 хв. 15 с. Коростятин. ч. 01024.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 315 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР до 20 годин 16. VIII. 920.

На лівім відтинку фронту ворог панічно втікає за р. Стрипу під на-

пором нашої кавалерії. В районі Бучача ворог заяв с. Жижномір, на піднятих відтинках спокій. 15. VIII викінувши білий прапор в районі Бучача комуністи почали по фамілії кликати одного нашого старшинну, один зі старшиня вийшов на міст куди прибув більшовицький старшина котрий почав говорити, що повстання охопили всю Херсонщину, Катеринославщину, Київщину і старався переконати нашого старшинну, що не потрібно битись, мусимо помиритись але в сей час розмови козаки почали стріляти по мосту і делегат перестрашений не прощаясь утік. Загалом більшовики всіма силами намагаються почати братання на нашому фронті і разом з тим ведуть шалену агітацію, але як те так і друге жадного впливу на козаків не робить. ч. 142/150 р.

Генкварт генштабу полковник Куш.
Начрозвід сотник Шпілієвський.

№ 316 („ох“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 16 серпня 1920 р. Нічого особливого. На фронті армії звичайна стрілянина.
(Без підпису).

№ 317 („ох“). Оперативний звіт до 8 години 17 серпня 1920 р.
На правому участку фронту вздовж Дністра ворог острілює інтенсивним артилерійським вогнем наші розположення на правому березу. Вчора біля 16 години ворог перейшов у с. с. Скоморохи і Жижноміра р. Стрипу і збивши наші застави розпочав енергійний наступ в напрямку на захід і північний захід. Після впертих боїв ворогу удалось захопити с. Соколів—Русьлів—Лещанці—Сороки—Жижномір і м. Бучач. Після цього наші резервні частини перейшли до контр-наступу і біля 22 години після впертих боїв відкинули ворога за р. Стрипу і заняли назад втрачені місцевости. Ворог поніс великі втрати забитими і раненими. Наші втрати також значні. В районі Бучач ворог сильно укріпився на буграх на захід від Бучача і всі наші вчорашні атаки в цьому районі не мали успіху. Наша лінія переходить зараз по Дністру до гирла Стрипи, далі по Стрипі до Жижноміра, відтак загинається й йде на захід від р. Стрипи до Переволок. Переволоки в наших руках і далі по Стрипі аж до Вишневича. Всю ніч на фронті армії ворог не проявляв діяльності. Сегодня до 7 години спокій. 17 серпня год. 8 хв. 30 с. Коростятин. ч. 01029.

Генкварт Полковник Куш. Начрозвід сотник Шпілієвський.

№ 318 („пх“). Розвідочний звіт Штабу Армії до 9 год. 17. VIII.
Ночью на всьому фронті Армії ворог заховувався спокійно. В 8 год. ранку ворог почав обстрілювати на захід села Шшеволоки, а зараз перейшов в наступ всьому напрямку. Зараз іде жвава руйнічня та кулеметна стрілянина на всьому відтинку Віснєвичик—Бучач. На відтинку Бучач р. Дністер пошукування сильних ворожих патрулів. На відтинку р. Дністр спокій. ч. 143'р.

Генкварт Полковник Куш. Начрозвід сотник Шпілієвський.

№ 319 („ох“). Оперативний звіт до 16 години 17 серпня 1920 р.
На відтинку фронту від Дністра до Бучача ворог після сьогодніш-

ньої поразки під Русилівом відійшов на східний берег Стрипи, веде зараз інтенсивну гарматну стрілянину. З лівого участку з за прориву телефонної лінії донесень нема. 17 серпня год. 16 хв. 30 с. Коростятин. ч. 01030.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 320 (сл.пкм") Таємно. П А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0150.

с. Коростятин. (Мапа 5 клм. в 1"). 17 серпня 1920 року год. 11 хв. 15.

1. Ворог продовжує наступ на війська Південного фронту, направляючи головним чином удар кіннотою в напрямі Топорів—Львів. Вчора о півдні ворогом була форсована р. Буг між Буск і Каменка Струмилова.

2. Війська Південного фронту перегруповуються для контр-акції, аби дати опір ворогу.

3. Дорученій мені Армії наказано тримати займаєний нині фронт, аби забезпечити маневр лівого крила фронту.

Ліній нас 12 польська дивізія гуртує головні сили в районі Баплинді—Копюхи—Зборов (Штаб мусить бути в Августовці) і доглядає патрулями р. Стрипу до Вишневича включно.

4. Тому НАКАЗУЮ: а) 5 Херсонській дивізії, групі Генерала Загородського і 3 Залізній дивізії, залишаючись на попередніх участках, продовжувати виконання попередніх завдань. б) 1 Запоріжській дивізії, доглядаючи патрулями р. Стрипу від Переволок включно до Вишневича включно, тримати головні сили одної бригади в районі Переволоки—Курдванівка, а другу бригаду тримати в резерві дивізії в с. Ковалівка. Завдяки тому, що осередок сил 12 польської дивізії знаходиться на північ, а лінія Стрипи від Каплинців до Вишневича тримається лише патрулями. 1-а Запорожська дивізія мусить доглядати патрулями ще ліній від Бобулипці включно до Мандзеловка включно. На підтримання зв'язку з 12 п. дивізією звертається особа увага. Штаб дивізії — Ковалівка. в) Окремій кінній дивізії перейти в с. Чернихів і, залишаючись в армійському резерві тримати сталу розвідку на лінії Мандзеловка включно — Подгайці—Заставчики. Зв'язок зі Штабом армії через Штаб 1-ої Запорожської дивізії.

5. Тяговими шляхами призначаються: а) 2-й Возлицькій дивізії — Зубрець—Новосілка Коропецька—Нижнів. б) 4-й Київській дивізії — Порхова — Залісс — Комарівка — Усте Зелене — Маріамполь — Мпловане. в) 3 Заліз. дивізії — Озеряни—Монастирська—Вичолки—Ягровів—Бзерки—Кошчакі—Старий Бичов. г) 1 Запорож. дивізії і Окремій кінній дивізії — Олеша—Ковалівка—Черняхів—Заводовка—Горожанка—Медуха.

6. На зазначених шляхах тримати обози 1-го порядку на захід від р. Коропець, а обози 2-го порядку — на захід від Золотої Липи.

7. Бази дивізіійних постачань і бронепотягів, які знаходяться на ст. Монастирська негайно відправити на ст. Нижнів.

8. Армійським летучкам: гарматній і санітарній залишатися на ст. Коростятин.

9. Звертається увага на те, аби всі дроти, які відходять в бік ворога були негайно попсовані.

10. Штаб армії захищається в Боростятині.

Оригінал підписав: Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. З оригіналом згідно: т. в. о. Начальника Штабу Генштабу Полковник Куш.

№ 321 („оэ“). Оперативний звіт до 8 годин 18 серпня 1920 р.

На лівому участку фронту ворог вчора біля 11 години перейшов Стрипу і повів наступ на Переволоки, котре після боя було нами захищено. Нами занято бугри, що на захід від Переволок. Вночі ворог на всьому фронті активності не проявляв. Сегодня до 8 години спокій. 18/8 с. Боростятин. ч. 01032.

Геншварж Дієвої Полковник Куш.

№ 322 („вкм“). Розвідочний звіт Штабу Дієвої Армії до 9 годин 18. VIII. 920.

Всю ніч на фронті Армії УНР ворог заховувався спокійно. Ранком почав проявляти активність на лівому крилі Армії в районі с. Гнізловод; зараз ворог займає позицію по с. Гнізловоди Полісінки Куйбен Полісінки Куйдонів Бабулинці, переправу у Осовця та с. Переволоки. Вечером 17. 8. значний відділ ворожої піхоти з кіннотою марширував з Доброволі на Ділявинці. На останніх відтинках ворог пасівний. ч. 145/159 рз.

Геншварт Полковник Куш. Начрозвід Сотник Шпіліцький.

РОЗДІЛ 4.

ОБОРОНА ДНІСТРА*)

(19. VIII—14. IX)

16—17 серпня польські війська розбили большевиків під Варшавою. На Полудневому фронті, якого завдання в тім часі полягало в забезпеченні маневру знад Вепра та в обороні Львова, провадилися з огляду на це оборонні бої. Не маючи успіху під Львовом. Буденний нарешті рушив у напрямку Замостя—Люблин. Залога Замостя, до якої належала частина нашої 6 дивізії, протигом 29—30 серпня ставила Буденному завзятий опір і він, не здобувши міста, почав відходити на схід. бо його почали оточувати польські резерви, що тимчасом надійшли. В тих боях Буденний мав поважні втрати і врешті відійшов на Володимир Волинський. В середині вересня підсилені польські війська почали загальний наступ на схід.

Армія УНР відійшла за Дністер 18 серпня. Було її угруповано так, щоб могла відпочити і направити різні організаційні та матеріальні браки — дивізії боронили на Дністрі лише певні пункти, де знаходилися згодні переправи, а пережки між цими пунктами наглядали кінні стежі. Не раз намагався ворог сфорсувати Дністер, але всі його спроби кінчалися для нього невдачами. Прорив 8 червоної кінної дивізії в районі Ходорова та рух її в напрямку на Стрий не був небезпечний для Армії, яка в цей бік забезпечилася лише сильною кінною заслоною. Пізніше в зв'язку з розгромом большевиків під Варшавою і виявленням активності з боку польських військ Полудневого фронту Армія УНР розпочала 24 серпня наступ на північ, перейшовши Дністер у Нижнєві та в районі Устєчка. В перші дні Армія мала успіх, але ворог стягнув резерви і наступ Армії спинив, а потім змусив її відійти назад за Дністер.

*) Схема № 4.

1	Запорожська дивізія
2	Волпнська дивізія
3	Залізна дивізія
4	Київська дивізія
5	Херсонська дивізія
	Окрема кінна дивізія

Разом

В запасних бригадах

ТАЄМНО. ВІДОМОСТЬ ПРО БОЙОВИЙ СТАН АРМІЇ УНР. НА 13.20 СЕРПНЯ 1920.

старшин	багнетів	шабель	копел муштров.	рушниць	кулеметів	гармат	набої до рушниць	набої до гармат
248	692	536	468	1359	30	8	200.000	470
201	829	236	347	1180	61	5	160.000	345
195	1367	530	608	2255	78	12	200.000	657
84	192	222	251	606	21	6	80.000	502
82	117	137	211	142	22	2	56.000	130
175	475	311	391	—	37	3	70.000	140
985	3672	1972	2276	5542	249	36	766.000	2244
409	1674							

Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 324 (Львів). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0151.

с. Коростятин. (Мапа 2 і 5 верст в 1"). 18 серпня 1920 р. 12 год. — хв.

1. Ворог розвивав свою акцію в напрямі Львова й одночасно робить наступ в різних напрямках Південного фронту.

2. Війська 6 армії грукуються в районі Львова для його забезпечення. 12 дивізія піхоти має об'ягнути до вечора 20 серпня район Бібрка—Хайбівичи—Підмонастир, маючи напрям через Поморяни—Перемішляни.

3. Дорученій мені армії наказано боронити лінію р. Дністра від Румунського кордону до м. Миколаїв включно.

4. Для виконання цього дивізії мусять з вечора 18 серпня почати перегрупіровку аби скінчити її до ранку 19 серпня: а) Група генерала Загородського в складі: 5 Херсонська дивізія. Продовжити участь ліворуч до Низвицька включно і тримати лінію р. Дністра від Румунського кордону до с. Низвицька включно. Штаб дивізії залишається в м. Городенці. 2 Волинська дивізія. Осередитися в районі Лука—Возелув, тримаючи охорону по лінії Косцельники—Поток Золотий—Соколів—Зубрець включно а розвідку на лінії попереднього фронту. Штаб дивізії с. Лука. 1-а і 2-а Збірні запасові бригади — зосередитися в районі Глузача. б) 4-а Київська дивізія. Зосередитися в районі Коронець—Бобровишки—Нижків з метою активного забезпечення переправи у Нижньова. Охорону мати на лінії Зубрець виключно — Пузники—Комарівка—Низколіси—Устє Зелене. Штаб дивізії — Нижків. в) 3-ій Залізній дивізії зосередитися в районі Монастирська—Дубенка—Коростятин—Гута Стара, маючи кінноту в районі Холхочи, охорону на лінії Зубрець виключно — Барини—Озеряни—Бовалівка—Черняхів, а розвідку на попередніх місцях. Штаб дивізії ст. Вичолки. г) 1-й Запорожський дивізії зосередитися в районі Марока—Товстобаби, маючи кінноту в Носові, охорону по лінії Заставце включно Волиця—Завалов—Пановіце, розвідку в напрямі на Підгайці і Брештань. Штаб дивізії — Товстобаби. д) Окремії кінній дивізії зосередитися в районі Кончаки Старі—Кончаки Нові, маючи забезпечувачий відділ з кулеметами в Гнільче, а Штаб дивізії в Водники, де включитися в залізничний дріт. е) Підчас руху колонами мати охорону марша і певну розвідку, аби бути наготові до відбиття ворожих акцій. ж) Обози, крім самих необхідних возів, відправити негайно за р. Дністер в район нового розташування дивізій. з) Армейським лігучкам переїхати до ст. Хриплин. і) Штаб Армії сьогодні перейде до Хриплина. к) Штаба негайно по прибутті в нові місця постою мусять зголоситися через залізничний або державні дроти про стан частин і подій підчас руху.

5. 19 серпня у вечері продовжувати перегрупіровку і до ранку 20 серпня а) Групі Генерала Загородського: 5-ій Херсонській дивізії продовжувати тримати свій участок. Штабу перейти в с. Тишковець. 2-ій Волинській дивізії зосередитися в резерві групи в районі Обертинь—Джурків—Жуків. Запасовим бригадам заняти фронт по р. Дністер від с. Низвицька виключно до с. Петриці і Буковка виключно, доглядаючи річку заставами і маючи осередки сил 1) у Глузача для забезпечення переправи у Нижньова і 2) у Жінахова. Розвідку проводити в напрямках на Потік Золотий—Барини—Монастирська. Броцепотяг „Запорожець“ входе в під-

легальність Командуючого Запасовими Бригадами і має бути у Нижньова. Штаб Командуючого Запасовими бригадами — Тлумач. Штаб Групи Генерала Загородського — Коломия. б) 4-ій Київській дивізії зосередитися в районі Ольшаниця—Клубовці—Тисьмениця в армейському резерві і доглядати участок р. Дністра від Буківки включно до Маріамполя виключно. Штабу дивізії стати в Хриплині. в) 3-ій Залізній дивізії зосередитися в районі Делеюв—Маріамполь—Іезуполь—Дубовце з метою активної оборони переправ на цьому участку. Охорошу мати на лінії Усте Зелене—Гюстяпець—Кримидів—Бишув включно, а розвідку вести на Впчолки—Боржови—Гяльце. Кінній сотні з кулеметами активно боронити переправу через Дністер у Мартинова, що на великому шляху з Калужа на Рогатин. Штаб дивізії — Іезуполь. г) 1-й Запоріжській дивізії осередитися в районі Сініковці—Галич—Большовце з метою активної оборони переправ на цьому участку. Охорошу мати по лінії Бишув виключно Конкозьники—Баушов—Поплавинки, а розвідку вести на Ділятин—Сарники Горні—Бурштин. В Сарники Горні тримати кінну сотню з кулеметами. Штаб дивізії — Галич. д) Окремії кінній дивізії зосередитись в районі Лисець—Іванківка в армейському резерві. Штаб дивізії — Лисець. е) 6-ій стрілецькій дивізії пересунути в район м. Стрий. ж) Армейським зетучкам переїхати до Надворної. з) Штаб армії переходе до Надворної. і) Комдивам зробити розпорядження аби всі мости і парони через ріку були підготовані до зипсовання.

6. 20 серпня армія групується: а) Група Генерала Загородського (5 Херсонська і 2 Волинська дивізії і Запасові бригади) тримають фронт по річці Дністер від румунського кордону до с. Буковка виключно. На ст. Коломия тримати не менш двох потягів на випадок швидкого пересунення резервів по залізниці. б) 4 Київській дивізії заняті участок річки Дністра від с. Буковка виключно до м. Галич включно. Боронити район Маріамполь включно — Галич включно, гуртуя за ним резерви дивізії, а участок на схід до с. Буковка доглядати заставами. Штаб дивізії — Хриплин. Бронепотяг „Бармелюк“ входе в підлеглість Комдива Київської і мусить бути в районі Іезуполя. в) 3-ій Залізній дивізії заняті участок від м. Галич виключно до Журавно включно. Доглядати річку заставами, а резерви мати в трьох групах в районах: 1) Дорогів—Гребля—Войнилів, 2) Довга Войнилівська і 3) Підгірка—Мостиска і Калуж. Штаб дивізії — Калуж. г) 1-ій Запоріжській дивізії зосередитися до 17 год. в бойовому складі в районі Ястребиця—Підпечари в армейському резерві. Штаб дивізії — Хриплин. д) Окремії кінній дивізії залишитися в попередньому районі в армейському резерві. е) 6-ій стрілецькій дивізії заняті участок р. Дністра від Журавно виключно до Миколаїва включно. Боронити участок Букавіна—Залісся—Жидачів і Волчнів—Миколаїв, маючи за ними участкові резерви. а решту фронту доглядати заставами. Для дивізійного резерву в Стрії мати на поготові потяг для швидкого пересування в район Жидачова або Миколаїва. Штаб дивізії — м. Стрий. ж) Начальнику Тила і Командантурі тила перейти в м. Делятин. з) Штаб армії залишається в Надвірній.

7. 21 серпня частинам армії залишатися в досягнутих районах і продовжувати виконання своїх завдань крім 1-ї Запоріжської дивізії, якій

пересунулися в район Каменпа—Виноград—Братківці, де стати в армейському резерві. Штаб дивізії — с. Братківці.

8. Звертається увага на те, щоби всі переправи через Дністро були зпцщені після переходу наших військ на південний берег ріки.

9. Виконання цього наказу розпочати після отримання особого повідомлення по телефону.

10. Про отримання цього наказу донести.

Оригінал підписав: Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. З оригіналом згідно: т. в. о. Начальника Штабу Армії, Генштабу Полковник Куш.

№ 325 („ох“). Оперативний звіт до 16 годин 18 серпня 1920 р.

На участку фронту по Дністру ворог острілював весь день наші позиції. В районі Жижноміра ворог веде наступ в напрямку на Баринь. В 11 години сьогодні ворог кількістю 200 піших і невідомої кількості кінноты заняв с. Олешу. Завдяки чому наш фронт проходить зараз по буграм на схід Озерян, звідкіль знову по буграм на схід від фольв. Опон с. Салазуски—Ковалівка—Доброподи. З ранку була бійка в районі с. Курдванівка, після якої це село нами залишено. В ранці ворог заняв с. Гайзюводі, куди притягнуено ним гармати, котрі брали участь в бої під Курдванівкою. 18 серпня год. 16 хв. 30 с. Коростятин. ч. 01033.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 326 („маш“). ТАЄМНО. Комдивам 1 Запоріжської. 2 Волинської, 3 стрілецької, 4 Київської, 5 Херсонської. 6 стрілецької, Окремої кінної, Начальнику запасових бригад й Начальнику Тила.

Зараз отримані відомости про значний успіх польських військ на схід від Варшави, а також далі на південь до Володав. Офензива польських військ в цих районах розвивається і ці успіхи можуть мати значіння і на нашому фронті.

Тому, в зміну і в додаток деяких пунктів наказа Армії від цього числа під. ч. 0151 наказую: 1. Частини Армії по виконанню пересувань в ніч з 18 на 19 серпня мусять чекати наказу до контр-наступу. 2. 1 Запоріжській дивізії вислати звязковий пост в с. Вичулки до Штабу 3 дивізії, а Штабу 3 дивізії мати звязковий пост в с. Коростятин. 3. Розвідку провадити як можна ширше. 4. Комдіву 3-ої дати наказ, аби один бронепотяг став в Моностирці, а другий переїхав сьогодні до Нижньова, — до переправи. 5. Відносно знищення переправ на р. Дністер послідує додаткове розпорядження. 6. Позаяк про початок перегрупировки, призначеної в ніч з 19 на 20 серпня послідує додатковий наказ, то всім дивізіям потурбуватися про те, щоби мати зі Штабом Армії певний звязок. 7. Штаб Армії вночі переїде на ст. Нижпів, куди надсилати всі термінові допесення.

Підписав: Командуючий Армією УНР. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. З оригіналом згідно: т. в. о. Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Куш.

18 серпня 1920 року № 0152. 18 годин. с. Коростятин (мапа 5 і 2 вер. в 1“).

№ 327 („лжм“). Таємно. Комдівам 1 Запорожської, 2 Волинської, 3 Стрілецької, 4 Клівської, 5 Херсонської, 6 Стрілецької, Окремої кінної, Начальнику Запасових бригад і Начальнику Тила.

Завдяки енергійному наступу Познанських військ під Варшавою в напрямі на Брест-Літовськ—Ново Міпськ більшовіками понесена поразка. Ворог був розбитий до щенту, захоплено в полон біля 20000 полонених, велика кількість кулеметів і багато іншого майна. Цей успіх розвивається і мабуть сьогодні місто Брест-Літовськ. Це відчувається більшовіками і проти Південного фронту; є відомости що вже одна дивізія Буденного помічена в околицях Грубешова, себ то відтягнута з нашого фронту.

Алеж під Львовом обставини склались так, що 5, 6 і 12 польські дивізії будуть на деякий час оточені у Львові. По останнім відомостям 18 серпня о 17 год. ворогом зіпсована залізниця у ст. Бобрки (на південь від Львова).

А тому, маючи на увазі, що через не довгий час ми будемо мати змогу почати контр-наступ, Командарм наказав продовжувати сьогодні 19 серпня виконання наказу армії ч. 0151 від 18 Серпня § 5.

Штаб армії о 5 год. ранку переїде до ст. Станіславів. На ст. Нижнів залишається пост зв'язку, через який мусять надсилатись донесення.

ТВО. Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Кущ. 19 серпня 1920 р. ч. 0153. 4 год. ст. Нижнів.

№ 328 („лжм“). Негайно-оперативно. Комдіву Окремої кінної.

Додаток до наказів чч. 151, 152 Командарм наказує: 1) Дорученні Вам дивізії зробити на марші Ястребець—Колодзієвка більшої привади 17 год 20. серпня в районі Ястребець—Колодзієвка зголосившись про прибуття в Штаб Армії через станцію Станіславів. 2) Після 17 год 20 серпня дивізії рушити в район Лізеця через Станіславів, звернувши увагу на повний лад при дефелірованні через це місто. 3) Прізначити в розпорядження коменданта міста Станіслава по одному старшині і два козака від кожного полку. Штаб Армії поки залишається в Хрипліні. 19 серпня 1920 р. ч. 59,к. 11 год. 45 хв. с. Хриплін.

За Наштадарма Дієвої Полковник Кущ.

№ 329 („лжм“). Оперативний звіт до 16 годин 19 серпня 1920 р.

Завдяки загальному становищу 6-ої польської армії, частини 12 польської дивізії, що стояли на лівому крилі нашої Армії відійшли ще 17 серпня в район Зборова, звідкіля мали пересунутись в район Бібка—Хлібовичі—Підмонастир для оборони м. Львова, через що ліве крило укр. армії зістало оголене, що дало можливість ворогу перейти Стрипу і перетягнувши на цей бік ріки гармати ударить в крило і тил нашої армії. З причини ворожих атаків нашого лівого крила від сторони Гниловоди—Мандзелівка, як рівнож з причини, що ворог змагався глибоким обходом нашого лівого крила ударити в тил армії, становище на р. Стрипі стало дуже утяжливим. Тому, маючи на увазі дерективні вказівки, Командарм наказав перевести дивізії за Дністро, аби вони маючи забезпечений тил були здатні до контр-наступу. На день 18,8 наказано частинам армії

обсадити Дністро від румунського кордону до Коропця, далі лінію Марково—Товстобабів—Бичів—Дубовці. По одержаним відомостям Київська й Окрема кінна дивізії досягнули до ранку 19/8 наказані райони. Від 1, 2, і 3 дивізій донесень нема, а на відтинкові 5 дивізії весь сьогоднішній день ворогом ведеться гарматна та рушнична стрілянина. Штаб Армії знаходиться сьогодні на ст. Хриплін. 19 серпня 1920 р. 19 годин. ст. Хриплін.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 330 („лхх“). Тасмно. П А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0154.

Хриплін. (Мапа 2 і 5 верст в 1“). 19 серпня 1920 р. 22 год. 50 хв.

І. Розвідкою льотників сьогодні ранком виявлений рух ворожої кінноти в кількості до 2000 шабелъ мимо ст. Бориниче через Бродовці і Ольховець на Миколаїв і рух піхоти ворога (до 600 багнетів) від Квягинів на Роздоль.

По донесенню цивільної влади сьогодні біля 12 год. м. м. Миколаїв і Ходорів заняті ворогом, а потяг, який рушив з Стрия на Долину був обстріляний якоюсь бандою до 500 чоловіка з району Доброви (5 км. на північ від Долини).

2. Наступ польських військ в районі Брест—Литовська продовжується з великим успіхом. Це має вплив на групування ворога проти Південного фронту і примусило большевиків відтягнути одну з дивізій Буденного на північний захід в район Грубешова.

3. Аби зупинити перегрупування ворога і паралізувати його акції на Миколаїв—Дрогобич, війська Південного фронту з ранку починають контр-наступ: а) трьома колонами з району Львова в східному напрямі, б) 12 польська дивізія (яка сьогодні з вечера мусіла осередитися в краївні Перемишляни) — на Куровіце во фланг ворогу в північно-західному напрямі а потім в напрямі на фронт Нараїв Място—Дунаїв, маючи розмежуючу смугу з армією У. Н. Р. по лінії Фирлеїв—Потутори. в) Військам Армії У. Н. Р. — акцією кінноти в напрямі на Ходоров ударити в тил ворожої групи, яка виийшла на Миколаїв, а головні сили зосередити по Глибій Лінії з охороною по Золотій Лінії.

4. Тому на 20 серпня НАКАЗУЮ: а) Групі Генерала Загородського продовжувати виконання попередньої задачі ведя розвідку активним чином на лівому березі річки Дністра. б) 4-й Київській дивізії, доглядаючи заставами участок Дністра від. с. Буковка включно до м. Маріамполь виключно, зосередити до 20 год. 20 серпня головні сили дивізії в районі Маріампіль—Делеюв—Дубенці—Козино—Ізюніль. Кінноту тримати з Кончани Старі, провадити розвідку в напрямках на Монастирську—Голгоче—Підгайці. Завдання дивізії —активно боронити переправи в своєму районі. Штаб дивізії — Ізюніль. в) 1-й Запоріжській дивізії, залишаєсь в районі Большевці—Семішовці—Галич, тримати кінноту з гарматами в Бурштині, а розвідку вести в напрямках ст. Потутори (на південь від Бережан), на Гуціско—Нараїв Място і на Рогатин—Фирлеїв. Завдання дивізії — забезпечити переправи в своєму районі і ліве крило армії і ввійти в звязок з 12 польською дивізією. г) Окремії кінній дивізії, з одержанням

нього почати рух через Букачівці в напрямі на Ходорів. Розвідку вислати на Поманіту—Ходорів і Журавно. По досягненні Букачівця й отриманню відомостей розвідки атакувати ворога. Зв'язок зі Штабом Армії тримати через ст. Букачівці. В підлеглість Комдіву кінної поступає бронепотяг „Бармелюк“, який і підтримує акції кінноти, супроводжуючи її. д) 3-ій Залізній дивізії о 20 год. 20 серпня почати рух і перейти в район Цінок—Павелч—Майдан—Боднарів, де зосередитись в армейському резерві. В підлеглість Комдіву 3 стрілецької поступає бронепотяг „Чорноморець“. На ст. Станіславів тримати два ешелони для спільної перевезки частин дивізії в потрібних напрямках. Кінні сотні з кулеметами тримати для активної оборони переправ у Мартинова (через Дністер) і у Вістави (через р. Ломниця). Штаб дивізії — с. Майдан.

5. Армейським летучкам пересунутись до ст. Хриплів.

6. Штаб Армії залишається на ст. Хриплів.

Оригінал підписав:

Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

З оригіналом згідно:

За Начальника Штабу Армії Генштабу Полковник Кущ.

№ 331 („лрк“). Комдівам 1 Запорожської, 2 Волинської, 3 Залізної, 4 Київської, 5 Херсонської, Командіру запасових бригад, Комгруп Загородському.

По тільки що одержаним відомостям о 18 год. 30 хв. 19 серпня льотник помітив рух ворожої кінноти до 500 шабель від Дзипгорода на Шамою (20 верст на південний захід від Львова)

Можливо, що це була бригада Котовського.

Частини 6 армії і 12 польської дивізії замість передбачаемого удара в східному напрямі мають перевести 20 серпня концентруючий удар в напрямі на Бобрку.

Частини Армії УНР виконують свої завдання згідно наказу ч. 154. 20 серпня 1920 р. ст. Хриплів. ч. 24/оп. 1 год. 30 хв.

За Нач. Штабу Генштабу Полковник Кущ.

№ 332. Комдіву Окремої кінної і 3 Залізної.

Можливо, що ворог з району Миколаїва продовжуватиме рух на Стрій—Бозехів. Для контракції проти цього ворога в свій час потрібно буде вжити Окрему кінну дивізію і кінноту 3 дивізії. Аби це було можливим зробити коли то вимагатиметься, Командарм наказав:

1) кінним полком Фролова негайно зайняти с. Майдан і видвинути передові пости в Войнилів і с. Подгорки на схід від Калюша і у с. Топонське, що в 20 вер. на півд. захід від Калюша. На обов'язок цим постам покладається розвідка на захід, а крім того Войнилівський пост як зв'язок з Окремою кінною дивізією.

2) Завдання Окремої кінної дивізії і 3 Залізної залишаються згідно наказу ч. 154.

3) Маючи на увазі, що обстановка змінюється дуже хутко, Комдіву Окремої кінної провадючи акції на Ходорів, тримати весь час зв'язок з бро-

пенотягом, якому зголошуватися до Штабу Армії за отриманням останніх інформацій.

4) Веім розвідним органам здобувати відомости не тільки про те, де є порог, а де він був, коли, в яких силах, куди він рушив а також де була наша розвідка і виявила, що ворога не було, про все це зазначати в донесеннях. 20 серпня 1920 р. ч. 62 з 10 год. 15 хв. ст. Хриплія, мапа 5 клм.

Наштадарм Дієвої Полковник Ліпко.

№ 333 („лжж“). Розвідочний звіт Штадарм УНР. до 11 год. 20. VIII. 920.

По зізнанням Польського старшини розвід. від. 6 армії 19. 8. бр. приблизно о 6 годині пополудні більшовиками занят Ходорів. Наступали на Ходорів 5 та 6 кінці полки 3 бригади 8 червоної козацької дивізії: 5 полк з боку двірця Ходорів, а 6 полк з боку цукроварні. 5 полк налічує в собі 450 кінпочинків, 4 кулемети на візках та 2 на конях. 6 полк має в собі 624 кінпочинка 5 кулеметів на візках та 4 на людях. Половина із червоноармійців козаки, а половина Галичани. Козаки добре одягнені та озброєні, а Галичани погано одягнені та без сідел і слабо озброєні. Зараз напрямом держат на Стрий та Львів. Граблять населення наслідують та вбивають жінок, забирають коней та сідла, в яких помічається великий недостаток. По відомостям ще не перевіренням в районі Долини показались більшовицькі розізди.

Генкварт Полковник Куц. Начрозвід Сотник Шпіліньський.

№ 334 („лжж“). Негайно. Комдіву 1 Запорізької.

Сьогодні льотниками була помічена о 9 год. ворожа кіннота в кількості біля 1000 шабелі і 450 возів, яка рушила з Жідачова на Журавно. Окрема кінна дивізія осереджується в районі переправи через Дністро у Мартишова з метою знищити ворога.

Командарм наказує 1 Запорізької дивізії:

а) залишити на лівому березі річки Дністро необхідну для захісту переправи у Галича частину сил, а головні сили дивізії осередити на правому березу Дністра в районі сел Пітліси—Метрополи—Галичи до ранку 20 серпня;

б) тримати надійну розвідку в західному напрямі а звязковий пост з Окр. кін. дивізією в с. Пукасівце;

в) В випадку виявлення настулу ворога рішуче атакувати його з метою знищення.

г) З Залізна дивізія сьогодні зосереджується в районі Майдан з кіннотою в Майдані. ч. 22, ж. 20. VIII. 19 год. ст. Хриплія.

За Наштадарма Дієвої Полковник Куц.

№ 335 („лжж“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 20.8 920 год. 20.

На правому крилі армії ворог намагався переправитись через Дністро, в районі с. Городниці, Чернелиця, Нижньов, але зістав відомий. в районі Ніжнева наш бронепотяг обстріляв ворожі патрулі по лівому боці Дністра. Польським авіатором виявлена концентрація 8 кав. дивізії в районі Миколаїва, Бржоздовіце, Роздоль, ворожою кіннотою до 2000 коней

і 400 возів захоплен Жидачів, ворожі патрулі просуваються по шосе Жидачів—Журавно і захопили село Бережниця Крулевська сьогодні о год. 9. В районі м. Долини по зізнанню місцевого комісара оперує банда, котрою захоплена станція Моржин, між Долиною а Стриєм брак звязку. По сім же відомостям по всім повіті особливо на Чеському кордоні оперують банди, одною з котрих два дні назад було захоплено ст. Суходол, банда налічувала до 900 люду, була одягнута в військоове убрання. ч. 164 Р.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілінський.

№ 336 („оз“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 20 серпня 1920 р.

З розвітом розіздами Окремої кінної дивізії які доходили до м. Галича і Черняхова, де ворога не обнаружено. Стверджено відсутність ворога в м. Ходорові і лише в с. Новошниц, що на північний захід в м. Журавно в 5 верстах, наші розізди захопили 5 кінних розвідчиків 8 совітської кінної дивізії. Весь вчорашній день на усім фронті нашої армії пройшов в звичайній руйничній, кулеметній та гарматній стрілянині. У Дністра на північ від м. Маріамполя і на північний схід від м. Іезуполя збільшена розвідка діяльності ворога.

(Без підпису).

№ 337 („прв“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР за 21. VIII. 1920 до 9 год.

З правого відтинку фронту Армії відомостей про ворога не одержано. В районі Ніжнева ворог ніч заховувався спокійно, далі по Дністру до Галича ворожих сил проти нашого відтинку не помічено. На відтинку Галич—Мошківці наша розвідка вислана в напр. Бурштина зустріла ворожі патрулі. По агентурним відоместям польські частини вчора мали сильний бій в с. Юрашки. Ситуація району Жидачів—Журавно попередня. **Бомедавт ст. Калуж** нових відомостей про ситуацію району Долини не має, на ст. Калуж спокійно. Колійового звязку з Стриєм не мається від вчора 18 год. з Болеховом від почи і з Долиною від раня сього дня. ч. 165 Р.

Генкварт, Генштабу генхор Кущ.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілінський.

№ 338 („ох“). Оперативний звіт до 10 годин 21 серпня 1920 р.

Вчора 20.8 біля 12 години ворог невеликою кількістю кінноти кілька раз намагався перейти на правий берег Дністра в районі Городищі і Кормиліці, алеж нашим гарматним та кулеметним вогнем всі його зусилля відбито. Ворог поніс страти раненими і забитими. Наші втрати 2 забитих і 4 ранених. В районі Нижніва ворожі відділи піхоти біля 16 годин намагались перейти в переправою через р. Дністер у залізничного мосту, алеж вогнем артилерії з бронепотяга „Запорожець“ ворога відігнало. Кінною дивізією виявлено, що ворожа кіннота в силі 2 полків обсадила м. Журавно і спаливши міст на Дністрі держить сильну охорону у парку на Дністрі. М. Жидачів займається 4 полками ворожої кінноти 8 кав. дивізії. Після зізнань полонених воях кінною дивізією большевики очі-

кують сьогодні або завтра с. т. 21/8 приходу піхоти з півночі і мають головний напрямок на Стрий—Дрогобич. Сьогодні до 9 годин спокій. 21 серпня год. 11 ст. Хрпалін. ч. 01041.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 339 (дох^т). Комдів Окремої кінної через Штадів 1 Запорізької і Комдів 3 Залізної

Можливо гадати, що ворожа кіннота, яка вчора вирушила на Журавно, відрядила туди тільки частину сил, а головни сили відрядила на Стрий для опанування районом Дрогобич.

Тому Командарм наказав:

1. Окремої кінної дивізії з одержанням цього пересунути в с. Блудники (8 верст на захід від Галича), звідкіль і продовжувати виконання свого завдання по знищенню ворога. Постійну розвідку тримати в Мартиніві і Войнілові.

2. 3 Запор. дивізії*) тримаючи кінноту в Майдаї мати стаду розвідку і Віршпа і Калюші. Шлях для зв'язку меж кінною дивізією і кіннотою 3 дивізії через Комарів.

4.**) Роспорядженням Штадів Окремої 1-ої Запорізької цей наказ негайно надіслати до Комдів Окремої кінної, донесе про час виконання цього.

5. Про одержання наказу і початок руху Комдів Окремої кінної негайно донести. 21 серпня 1920 р. 10 год. ч. 66/к. ст. Хрпалін.

Наштарм Дієвої Полковник Ліпко.

№ 340 (дох^т). Розвідочний віт Штадарму УНР 21. VIII. 920. до 20 год.

На фронті лінії р. Дністер нових відомостей про ворога не отримано. Положені 8 кав. черв. коз. дивізії зізнають: дивізією командує Примаков, дивізія має 3 бригади, 1, 2, 3, по два полки в кожній, нумерація від 1-го до 6-го включно. В полку до 400 шабель 14 кулеметів. При кожній бригаді батарея 4 орудія, всього в дивізії 2400 шабель, 12 гармат 84 кулемета. В обозі везут кузю та набіи. Харчуються по селам. Дивізія складається з солдат южних губерній. По заняттю 20. VІІІ. м. Журавно від 4 полку був надіслан роз'їзд, котрий форсував р. Дністр, направився на с. Букачівці, де зістав захоплений. Роз'їзди послані з Надвірної голосят по шляху на Солотвіно—Порош—Слива ніяких військових частин не стрічали. В Сливах постерунок польської жандармерії. Другий роз'їзд на Зелену зустрів там польський постерунок в 20 жандармів, котрі оповідали, що 5 день тому назад до Рафаловки підходила Чехословацька розвідка. Чехословаки росташовани в с. Брунгури, більшість в с. Карешмезі. В лісах району ст. Делятин оперує якась банда. В загалі настрій селии спокійний. На південь села Слива росташовані якісь українські частини. Жандарми цього постерунку оповідають, що кожний день з Галичини до чеського кордону переходить сила галицьких старшин та козаків. Повер-

*) очевидно „3 Залізної“.

**) очевидно „3“.

таючий з полону маляр зголосив в штабі дивізії, що до м. Монастирсько прибуло 3000 піх. та 700 кінних з обозами котрі направились на Задорів. По надослівним відомостям в районі Маріямоля показались два кінних розізда, силою по 20 коней кожний при 4 тачанках.

Генкварт Полковник Куш. Начрозвід. Сотник Шнілінський.

№ 341 („ох“). Оперативний звіт до 8 год. 22 серпня 1920 р.

На відтинку фронту від румунського кордону до Нижніва ворог весь вчорашній день острілював гарматним та кулеметним вогнем наші ростишування на правому березі Дністра. Ворог скучивши значні відділи кінноти і піхоти в районі Нижніва біля 19 години почав наступ з метою оволодіти переправою у Нижніва. Бій, котрий трівав біля 2 годян закінчився корисно для нас і ворог, маючи значні втрати, відійшов назад. В цьому бою відзначився бронепотяг „Запорожець“. По відомостям від селян ворог направляє мости на Золотій Липі. Свої сили ворог скучує в районі Підгайці. На відтинку в районі Маріямоля ворожа кінна розвідка розвиває свою діяльність. Нами відеться розвідка в напрямках Калущ—Долина—Войнилів—Журавно. В Калущі ворога нема. 23 серпня год. 11 ст. Хрпшлн. ч. 01043.

Генкварт Дієвої Полковник Куш.

№ 342 („лкм“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. 22. VIII. 920 до 9 год.

Ніч на всьому фронті лінії р. Дністра пройшла спокійно. Нових відомостей про ворога не маєтья. По зізнанням селян ворог відбудовує мости на Золотій Липі та концентрує сили в районі Підгайці. По відомостям 8 сов. дів. захопила м. Стрий, частина кінноти подалась на Моржин. Журавно і Жидачів тримається ворожою кіннотою. В Калущі та Долині спокій. настрій селян спокійний. По надослівним відомостям ворог почав атаку м. Ніжева. ч. 169,рз.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Куш

№ 343 („оз“). Оперативний звіт Штабу Армії УНР. 22 серпня 1920 р.

З ранку цього числа ворог на відтинку р. Дністра від румунського кордону до м. Галича в багатьох пунктах перейшов в наступ, намагаючись зфорсувати р. Дністер. Панцерпотяг Кармелюк виїздив на колію між Іезуполем а Галичем, аби допомогти своїй піхоті відбити ворога, але в тягу у нього прокравшимся ворожим відділом було мініровано колію. Коли цей панцерпотяг повертався до Іезуполя, то часть його вагонів дякуючи взриву колії також взірвалася в повітря. друга часть була захоплена раптовим нападом ворога зі всіх боків. Ці вагони були вратовані від захоплення ворогом, енергійною атакою десанта цього панцерпотягу. Дякуючи цьому було вратовано дві гармати, велика кількість гарматних : рушничних набойів та піроксіди, не дивлячись на вбивчий вогонь ворожих кулеметів. Пізнім вечером ворог значними силами повів наступ на наше ростишування при мості м. Іезупіль, силуючись оточити гарнізон мостового причілку. Під загрозою бути відрізнаними від мосту ця частина примушена була поспішно відійти на правий беріг р. Дністра, підорвавши

міст. Маючи на увазі, що місцевість на північ і північний захід від Станіславова не дає змоги використовувати вигідним способом ні піхоту ні кінноту і що взагалі умови ведення бою впереду великого міста надзвичайно важкі, а також скінчення евакуації цього міста, Командарм прийняв рішення енергійно оборонити переправу у Нижньова і доглядати участок Дністра від румунського кордону до Галича, для чого згуртувати чотири дивізії армії в районах Тлумач—Тисьмениця—Хриплін—Братківці—Тисьменчани з метою дати бій ворогу на лінії р. Бистриця. Окрема кінна дивізія з додатними деякими дивізійної кінноти залишена в районі Галич—Викторія—Майдан з метою провадження активної розвідки в секторі Бурштин—Станіславів—Переґінська.

(Без підпису).

№ 344 („пкм“). ТЕЛЕГРАМА із Штаба Армії Української Народньої Республіки. Ставка Головного Отамана. Приміряк 10.

НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 155. 22 серпня 1920 р. 13 годин. ст. Хриплін. Мапа 2 і 5 верст. ТАЄМНО.

1) Евакуація Станіславова закінчена. З метою більш сприяючого росташування для оборони Покуття на 23/УІІІ призначається перегрупування Військ Армії: 1. Запоріжська дивізія залишивши охоронні відділи у Галичеської переправи в складі 3 сотень кінного полку і одної гармати у Беднарова (Калушиському напрямку) одну сотню того ж полку з бронепотягом ЧОРНОМОРЕЦЬ стати на марш о 5 годині ранку 23/УІІІ і вирушити по маршруту с. Сельце, Колозівка де стати до 12 годин на невеликий привал; далі продовжувати марш для росташування в районі сел ст. Хриплін. Розвідку провадити активно в секторі м. м. Бурштин, Станіславів, Журавно. 2. Залізній дивізії стати на марш в 6 годин 23/УІІІ і осередкуватися на почвілю в с. Опричівці, 24/УІІІ до 12 годин зосередкуватися в районі с. с. Тисьменчани, Братківці, Каменка. Лінію охорони по берегу р. Бистриці, Золотницька, розвідку провадять в секторі Калуш, Тисьменчани, Переґінсько. 3. 2-ій Волиньській дивізії осередкуватися до 18 годин 23/УІІІ в районі Палагічі, Тлумач, при чому належить використовувати залізничні ешелони. Звернути увагу на направу залізничного шляху між Тлумачом і ст. Палагічі. Розвідку і охорону провадити в районі Маріамполя виключно, Ніжньов виключно. 4. 4-ій Київській дивізії залишаючи охоронні відділи в районі Ізюполя і Маріамполя в складі кінного полку, бронепотяга КАРМЕЛОКА і Польської сотні. Командіру Запоріжської дивізії з ранку цю сотню в раснорядженні Київської. Росташуватись головними силами до 20 годин 23. УІІІ в районі Тисьмениця. 5. Окремій кінній дивізії залишатися в районі Комарів, Вікторів і командіру дивізії об'єднати керування всіма авангардами на відтинку від Маріамполя включно до Калуша. Авангард прикриваючий Маріамполь підняти надєлкою туди одної гармати і доброї кінної сотні і об'єднати керування цим отрядом під командою опытного старшини. Зв'язок по залізниці через станції Ізюполь, Сичів або Цішів. 6. 5-ій Херсонській дивізії, запасовим бригадам залишитися в займаємих районах і продовжувати охорону лінії р. Дністра. 7. На регулярність розвідки, систе-

матізації даних особливо на досконально агентурну розвідку Штабом дивізії звернути особливу увагу. 8. Штабом дивізії стати: 1-ій Запорізької ст. Хриплін. 3-ій Залізній 23/VIII в с. Опришівці тримаючи зв'язок через ст. Хриплін але 24. VIII в с. Каменка тримаючи безпосередній зв'язок власними засобами з Отинією; 2-ій Волинської дивізії ст. Тлумач тримаючи зв'язок по залізничному дроту і маючи пост. зв'язку з селом Тарновця Польня; 4-ій Київській дивізії м. Тисьмениця звідкіль тримати зв'язок по залізничному дроту через ст. Хриплін і крім того держати зв'язковий пост на південь околиці с. Черноложці. 9. Штабу армії зранку перейти на ст. Отиня. 10. Санітарним і гарматним літучкам перейти на ст. Отиня. 11. Тилові шляхи 2-ої Волинської дивізії і збірні запас. бригаді: Тлумач—Обертинь: 4-та Київська і дивізія 1-ша Запорізька і окрема кінна дивізія Марковці, Отиня, Черемхів, 3-ій Залізній Тисьменчани, Виноград, Майдани Срд. 12. Пересування і росташування на місці мусять бути організовані так, аби сприяли вигідному вступу в бій. Організувати детальну розвідку місцевости, скласти кроки на яких зазначити перепони і обсерваційні пункти вигідні для розвитку акції. 13. Інспектору технічних військ організувати лад на залізницях і правільне їх використовувати. 14. Командірам дивізій видати точні розпорядження про організацію тилових установ звертаючи особливу увагу на харчування військ підчас переходу. Санітарні установи росташувати по вказівкам Інспектора санітарної частини. 15. Залоого м. Станіславова зазначається той польський відділ, що був і досі, який входить в підлегалість в адміністративному порядку Командіру Запорізької дивізії. Марш через Станіславів в його околиці всім суворо забороняти. Відповідальність за порядком у Станіславові покласти на Командіра Запорізької дивізії, якому оголосити м. Станіславів на військовому ставі. Командірам гарматних бригад заглянути аби завчасно була зроблена рекогносціровка артилерійських позицій в районах дивізії а в час боїв керувати діяльністю артилерії. Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник: Омежянович-Павленко. Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Липко.

№ 345 („лж“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 22. VIII. 920. до год. 20.

На правому відтинку фронту Армії ворог веде рідку гарматну та рушничну стрілянину. В районі м. Нижнева ворог при одні важкі та одні легкі гарматах та панцернім авто робив спроби завладіти мостом через р. Дністр. але зістав відбитий. В районі Іезуполя ворог в невідомі кількості веде бій з нашим панцерником. Нашою розвідкою виявлено що в с. Томашівці чотири версти на захід м. Войнилова коло с. Неговці а також на північ м. Калуша вчора вечером були ворожі патрулі. Між цивільним населенням поширюються вперті чутки, що чеська Перегінська бригада знаходиться в районі Долини.

Генкварт Полковник Куш.

№ 346 („пкх“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р.
ч. 0156.

ст. Хриплін. (Мапа 2 і 5 верст в 1“). 22 серпня 1920 р. 22 год. — хв.

1. Евакуація Станіслава закінчена. З метою більш сприяючого росташування для оборони Покуття на 23. VIII. призначається перегрупування військ армії:

1) 1 Запоріжська дивізія, залишивши охоронні відділи: у Галицької переправи в складі 3 сотень кінного полку і одної гармати і у Божарова (в Калушському напрямі) одну сотню тогож полку з бронепотягом „Чорвожорець“ — стати на марш о 5-ій годині ранку 23. VIII і втрушити по маршруту: с. Сельце—Колодізівка, де стати до 12 години на великий бивал; далі продовжувати марш для росташування в районі сел. що біля ст. Хриплін. Розвідку провадити активно в секторі: м. м. Бурштин—Станіславів—Журавно.

2) 3-ій Залізній дивізії стати на марш о 6 годині 23. VIII і зосереджуватися на ночівлю в с. Опришівці; 24. VIII до 12 годин зосереджуватись в районі с. с. Тисменичани—Братківці—Баженка. Лінія охорони по бігу р. Бистриця—Золотвищська. Розвідку провадити в секторі: Калуш—Тисмениця. Перегинсько.

3) 2-ій Волинській дивізії зосереджуватись до 18 годин 23. VIII в районі Палагичі—Тлумач, при чому належить використати залізничні ешелони. Звернути увагу на направу залізничного шляху між Тлумачем і ст. Палагичі. Розвідку і охорону провадити в районі Маріампіль включно — Нижнів виключно.

4) 4-ій Київській дивізії, залишаючи охоронні відділи в районі Ізюпіль і Маріампіль, в складі кінного полку, бронепотяга „Бармалюк“ і польської сотні (Командіру Запоріжської дивізії з ранку передати по сотню в розпорядження Ком-ра Київської) росташуватись головними силами до 20 годин 23. VIII в районі с. Тисмениця. Розвідку провадити по можливості активно. Охорону переправи у Маріамполя ні в якому разі не знімати до прибуття від кінної дивізії кінної сотні з гарматою.

5) Окремій кінній дивізії залишатися в районі Комарів—Вікторів. Командіру дивізії об'єднати керування всіма авангардами на відтинку від Маріамполя включно до Калуша. Авангард, прикриваючий переправу у Маріамноля, підсилити надсилкою туди одної гармати під командою опытного старшини. Зв'язок тримати по залізниці одночасно через станції Ізюпіль і Сичів (або Цишів).

6) 5-ій Херсонській дивізії і Запасовим бригадам залишитися в зайнятих районах, продовжувати охорону лінії р. Дністра.

7) На регулярність розвідки, систематизацію даних, особливо на доскональну агентурну розвідку штабам дивізій звернути особливу увагу.

8) Штабам дивізій стати: 1 Запоріжської — ст. Хриплін, 3 Залізної — 23-го с. Опришівці, тримаючи зв'язок через ст. Хриплін, а 24-го в с. Каменка, тримаючи безпосередній зв'язок власними засобами з Отишєю; 2 Волинської — ст. Тлумач, тримаючи зв'язок по залізничному дроту і маючи пост зв'язку в с. Тарновиця Польна; 4 Київської дивізії — м. Тисмениця, звідкіль тримати зв'язок по залізничному дроту через ст.

Хриплін і крім того держати звязковий пост на південні околиці с. Черволошці.

9) Штаб Армії з ранку переїде на ст. Отиня.

10) Санітарній і гарматній літучкам перейти на ст. Отиня.

11) Тялові шляхи: а) 2 Волинська дивізія і збірні запасові бригади: Тлумач—Обертинь; б) 4 Київська, 1 Запорізька й Окрема кінна дивізії: Марковці—Отиня—Черемхів; в) 3 Залізній: Тисменчани—Виноград—Майдан Ср.

12) Пересування і росташування на місці мусять бути організовані так, аби сприяли вигідному вступу в бій. Організувати детальну розвідку місцевости (скласти кроки, на яких зазначити перепони, обсерваційні пункти і райони вигідні для розвитку акції кінноти).

13) Інспектору технічних військ організувати лад на залізницях і правильне їх використання.

14) Командірам дивізій видати точні розпорядження про організацію тилкових установ, звертаючи особливу увагу на харчування військ підчас переходів. Санітарні установи росташувати по вказівках інспектора санітарної частини.

15) Залоگوю м. Станіславава залишається той польський відділ, що був і досі, який входе в підлегалість в адміністративному порядку Командіру Запорізької дивізії.

Марш через м. Станіславів і його околиці всім суворо заборонити. Відповідальність за порядок в Станіславіві покладаю на Командіра Запорізької дивізії, якому оголосити м. Станіславів на військовому стані.

16) Командірам гарматних бригад доглянути аби завчасно була зроблена реконосціровка артилерійських позицій в районах дивізії, а в часи боїв керувати діяльністю артилерії.

Оригінал підписав: Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. З оригіналом згідно: Начштабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 347 („ог“). Додаток до звіту ч. 01041 з дня 21 серпня.

В той сам час, коли наші частини 19/8 відбивали ворожі атаки від сторони Гниловоди, ворог значними силами піхоти і кінноти повів наступ на 2 Волинську дивізію від сторони Русиліва в напрямку на Соколів. Всі ворожі атаки відбито і частини дивізії згідно наказу по Армії мали скупитися в районі Зубрець. Ворог, заявивши с. Порхову і Соколів зібрав там свої сили і ударив на Зубрець щоб не дати нашим частинам, що стояли в Порхові і Соколові злучитися з рештою частин дивізії в Зубреці. Тоді наша піхота перейшла в рішучий контр-наступ, вибила ворога з Порхової, захопила більшовицький прапор і зарубала багато комуністів. Дня 20 серпня, коли дивізія відходила згідно наказу в призначений їй район, ворог досяг значними силами весь час атакував наші відходять частини. Більш серйозний бій мали частини у с. с. Костельники і Возилів, де ворог поше значні втрати раненими і забитими. 23 серпня ст. Хриплін ч. 01044.

Генкварт діевої Полковник Куш.

№ 348 („о“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. до 9 годин 23 серпня.

На відтинку фронту ліній річки Дністра ситуація ворога попередня. В районі Галича ворожі частини 22. VIII з 14 годин просуватись почали з боку с. Кунашова на с. Большевіце, по обстрілі котрого залпами запали останніе. Примічене просування далі на с. Поплавники. Крім того ворогом зайняті сс. Сежаківці та Тустай, ворог почав просуватись на Галицький міст. По відомостям селян в с. Большевіце скучення ворожої кінноти та піхоти. 22. VIII в 19 годин в с. Томашівці та Неговці були ворожі розізди, в с. Перекосян прибула сотня ворожої кінноти. В районі м. Золотвіна слокійпо, селяне повідомляють, що в с. Періхінско єсть ворожі патрулі. Ч. 171/р.

Генкварт, Генштабу Полковник Куш.
Нач-к Розвід. Відділу Сотник Шпілінський.

№ 349 („о“). Оперативний звіт до 9 годин 23 серпня 1920 р.

За останніх кілька днів большевики проявляють на всьому нашому фронті вздовж Дністра досить значну активність. Вчора на відтинку в. Хере. дивізії весь день велась інтенсивна ворожа гарматна та кулеметна стрілянина. Ворожі відділи, що наближуються до ріки розганяються нашим гарматним та кулеметним вогнем. В районі Нижнів ворожа піхота підступалась в 2 години ночі з 21 на 22 серпня до ріки і відкрила сильний вогонь по нашим заставам і почала наступати на міст. При допомозі бронепотягу відбито ворога назад. Біля 9 годин ворог силою 3 курія піхоти і до 100 кінноти при 2 важких і 2 легких гарматах і автопанцерянку повів рішучий наступ з метою оволодіння переправою у Нижнів. Завязався завзятий бій, котрий трівав 2 години і закінчився повною нашою перемогою. Ворог, що поніс великі втрати в людях і конях відійшов назад. Рівночасно з цим наступом на Нижнів ворожа кіннота силою до 80 шабель старалась перейти Дністро у с. Новосілка. По ворогу, котрий віхав кіннями вже до половини ріки був відкритий кулеметний вогонь, котрим примушено було ворога поспішно тікати, залишаючи багато ранених. В районі Іезунія ворог весь вчорашній день вів вперті бої за оволодіння переправою на Дністрі. О 14 годині виїхав наш бронепотяг Кармелюк з 40 людьми залоги для заліквідування ворожого наступу. При повороті бронепотяг зійшов з рельсів і в той сам час, коли обслуга почала справляти рельси ворог негайно відкрив сильний кулеметний та рушничий вогонь по бронепотягу і обслугі, що примусило командіра бронепотяга залишити його на місці. Зараз же перейшли частини 4 Київської дивізії в контр-наступ і відкинули після боя ворога назад, при чому відбито назад бронепотяг Кармелюк. Ворог всій утащить замки з гармат і панорами та кулемети. Нам удалось вивезти лише 3 вагони і гармати з набоами, а паротяг, що впав з насичу, залишився на місці.

На участку фронту в районі Галича ворогом велась енергійна акція з с. Кунашівка—Большовці. Його сили скучені в с. Семиковці і Межигорці ведуть усилену розвідку в напрямку на Галич. В районі на південний захід від Галича ворожі стежі доходили вчора до Калуша—Войничова, де зустрінувши наші кінні розізди відійшли назад в сторону Журавна. 23 серпня год. 10 ст. Хриплин. ч. 01045.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 350 („маш“). Розвідочний звіт Штадарм УНР. 23. VIII. 1920. до 18 годин.

По зiзнанню iнженера, прибувшого з Самбору через Дрогобич, Стрий, Долину, Станiславiв до Стрия прибув бронепотяг з Варшави через Дрогобич. З Самбору сьогоднi в 10 год. 30 хв. прибув один бат. пiхоти та 1 батарея. Весь залiзничний шлях Дрогобич—Стрий—Станiславiв вiльний вiд ворога. 19. VIII через Стрий в напрямку чеського кордону пройшло до 50 кiннотчикiв-большовикiв мадярiв, котрi зграбували мiсто. В м. Болеховi було 15 чоловiк, пришедших з чеського кордону українцiв, але вони нiкого не займали. В Миколаiвi зiрвали большевики мiст. В Жiдачовi по вiдомостях мiсцевих людей були большевики. Iнженер оповiдав, що 22. VIII були боi пiд Львовом в районi с. Вiшники. До Львова по залiзницi шли численi ешелони пiхоти, артилерiї i кавалерiї польських. Пiд Варшавою блискучий успiх польських вiйськ. В останнiх боях захоплено 18.000 полонених, 50 гармат, 150 кулеметiв. Поляками занято Брест-Литовськ ч. 174/рз.

Генкварт, Генштабу Полковник Кущ.
Начрозвiд Сотник Шпiлiнський.

№ 351 („маш“). ОПЕРАТИВНО. Комдiв 1 Запорiжської для негайної надсилки до Комдiв Окремої кiнної, зразки З Залiзної 2. 4 i 5 стр. i Командуючому Запасовими вiйськами.

По вiдомостям вiд польського iнженера, зараз повернувшогося зi Стрию, зазначене мiсто занято польським курiнем з батареєю, якiй прибув туди в 10 з 1/2 годин сьогоднi зi Самбора. По словам того ж iнженера робиться масова перекiдка вiйськ зi Самбора до Львова, а з Варшави через Дрогобич прибув до Стрия бронепотяг. Район Дрогобич—Стрий—Долина—Станiславiв вiльно вiд ворога. 19. VIII. через Стрий в напрямi до кордону пройшли 150 кiннотчикiв — маляр. Чи є ворог в Миколаiвi — невiдомо, алеж мiст у Миколаiва взорваний. В Жiдачiвi, по неперовiренним вiдомостям, ворог є.

Тому Командарм наказує:

1. Комдiву Окремої кiнної призначити одну доброго складу сотню i на добрих конях з кулеметами, котрої зробити рейд в загальному напрямi на Журавно. Жiдачiв, Стрий, Миколаiв. Як що ворога в цьому напрямi не виявиться, то провадити розвiдку з Миколаiва на Львiв. Зазначена сотня мусит, не вступаючи без особливої потреби в бої, виявити в указаному напрямi ворожi сили, групування його, кiлькiсть i якi акцiї ви проваде, настрий населення i по можливостi що робиться пiд Львовом. В русi вiд Стрия до Миколаiва тримати звязок з бронепотягом „Черноморець“ i користуватися його допомогою. Донесення сотня мусит направляти через Вас що дня кiнними гонцями, а де можливо користуватися залiзничними дiртами на лiнii Стрий—Долина—Станiславiв; в Стрию бронепотягу чекати зазначену розвiдчу сотню, з якою i провадити спiзную розвiдку на Миколаiв. 23 серпня 1920 р. 20 год. ч. 901/к. ст. Хрiплiв.

Наштадарм Полковник Лiшко.

№ 352 („прк“). Оперативний звіт до 22 годин 23 серпня 1920 р.

На участку*) На останньому фронті дивізії роблять перегруповку згідно наказу ч. 0155: 1-а Запорізька дивізія.*) а призначений*) район, від останніх відомостей не отримано. Штаб Армії о 23 годині прибув на ст. Отиня. 23 серпня 1920 р. 23 год. ч. 01046. ст. Отиня.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 353 („оз“). Розвідочний звіт Штабу Дієвої Армії У. Н. Р. за день 24/8 до 8 годин.

На правому відтинку фронту Армії УНР ворог провадить події розвідочного характеру. Район Нижвева тримає вогонь під інтенсивним русничним і гарматним огнем. В час обстрілу вбито козака, який передохив міст на той бік до застави.

Дня 23/8 в 14 годин до застави мостового причілка Нижнів підходила делегація в складі 5 комуністів, але по недорозумінню 3 з них зістали забиті, а 2 втекло.

Полоненими 364-го сов. полка виявляється, що на відтинку Залізників стоять: 363, 364 та 365 піші полки. Штаб 364-го полка в с. Порхова, штаб 122-ої бригади на ст. Язловець. 364-ий полк має 300 багнетів. Полонений зізнає, що Плотников (комполк 364) незабитий, а тільки ранилий і поїхав на лікування. Проти мостового причілка Нижнів стоїть 3-ій курінь інтернаціонального полка та дві 42-лінійні гармати і дві 3-дюймові гармати. В районі Маріямполя інтенсивна гарматна стрілянина.

Ситуація лівого крила Армії попередня. Старшина Київської дивізії втікший з полону оповідає, що Вранглем занята Одеса і Харків. Махно заявляє Кременчуг, більшовики перекидають силу війська на фронт Врангеля. Отинія. 24/8, 1920, ч: 145 р.

Ген. Квартирмейстер: генштабу полковник Кущ.

Нач. розвід. відділу: сотник Шліпінський.

№ 354 („прк“). Оперативний звіт до 8 годин 24 серпня 1920 р. Додаток до звіту ч. 1045 з 23/8.

В часі боїв у Нижніва ворог поніє втрати: 7 червоноармійців забитих і багато ранилих, ранилих коней 8. Наші втрати — 2 забитих і 30 поляків, що стояли з нашими частинами в бою пропали без вісти. Вчора на відтинку Херсонської дивізії ворог весь день вів інтенсивну гарматну та кулеметну стрілянину. В районі Нижніва—Маріямполя—Ізюмля і Галича ворог розвиває активно свою розвідку. Вночі на всьому фронті армії ворог діяльності не проявляв. 24 серпня год. 8 хв. 30, ст. Отиня. ч. 01047.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ

№ 355 („лпк“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 157.

ст. Отиня.

24 серпня 1920 р.

22 цього серпня бронепотяг „Кармелюк“ повертаючись о 16 год.

*) Тексту розібрати і через люпу не можна, інших примірників цього звіту здобути не пощастило.

з бойової розвідки від ст. Галич до ст. Ізюміль був обстріляний кулеметним вогнем зліва. Не доїзжаючи 4 км. до моста що у Ізюмля.

Проїхав ще з 1/2 км. бронепотяг найшов підкладений ворогом фугас. Послідував вибух, наслідком якого були знищені паротяг і половину готягу, решта зійшла з лінії.

Використовуючи мент вибуху, ворог несподівано оточив бронепотяг і захопив команду в полон, з якого вдалося втікти 4 старшинам та 2 козакам.

Але командир бронепотягу, полковник Дворенко-Дворкин з рештою людей бази і з запасовою гарматою негайно виїхав на допомогу, підійшов до бронепотягу під кулеметним вогнем і відбив його від ворога, при чому вдалося спасти 2 гармати, набої та піроксидін. Повалені вози полк. Дворенко-Дворкин відіймав під надзвичайно сильним кулеметним вогнем ворога.

Таким чином знов не втрався давно їм заряджений намір захопити бронепотяг „Кармелюк“, який добре шкодив йому в попередніх акціях.

Від імени Батьківщини висловляю щире подяку командірові бронепотягу „Кармелюк“ полковнику Дворенко-Дворкину, старшинам і козакам його, завдяки лицарству котрих імя бронепотяга „Кармелюк“ не загинуло з рядів нашої Армії.

Командуючий Дівою Армією Генерал-Поручник Омелянвич-Павленко.
Начштабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 356 („ох“). Оперативний звіт до 18 годин 24 серпня 1920 р.

На участку 5 Херсонської дивізії ворог сьогодні в ранці досить значними силами сфорсувавши р. Дністер в районі між с. Міхальче а Поточиска і збивши кулеметним та руйничним вогнем нашу заставу повів енергійний наступ в напрямку на Городенку. Зараз же перейшли частини резервів дивізії в контр-наступ котрим здержано наступаючого ворога після двохгодинного впертого бою, зломано його і примушено в паніці тікати назад, оставляючи на полі битви трупів і ранених. Переходя через ріку на лівий берег ворог скинув в воду 2 кулемета і стратив 8 ранених, які потопились. Рівночасно з цим ворог силою одного куріня під прикриттям гарматного вогня старався перефорсувати Дністрию у с. Міхальче алеж нашим гарматним та кулеметним вогнем наступ його в цьому районі ударемнено. Зараз на відтинку Херсонської дивізії устатовлено попередніс становище, котре було до ворожого наступу. Нами захоплено кулемета. Ворогом остріляється зараз гарматним вогнем весь відтинок 5 дивізії. В районі Пльжівна—Маріямполя ведеться ворогом гарматний бій та події розвідного характера. Нами ведеться усилення розвідка в напрямку Ходів—Балуш—Долина—Болехово. 24 серпня год. 19 ст. Отиня ч. 01048.

Генкварм Дівої Полковник Куш.

№ 357 („орк“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дівої Армії У. П. Р.
ч. 0158.
ст. Отиня.

24 серпня 1920 р. 19 год. 20 хв.

(Маша 1:200000, 2 і 10 вер. в 1“).

1. Ворог цілковито розбитий на схід від Варшави продовжує цофа-

тися без записки на Мінськ, а на терені між р. Наревом і германським кордоном салкується вирватися від повного оточення польськими військами. З району Львіва Буденний продовжує відворот на Володимир Волинський. З району на південь від Львіва більшовицька група Якіра в складі 45 і 47 піших і 8 кінної сов. дивізій також в безладі відсувається за Буг. На фронті дорученої мені Армії від Заліщиків до Галича — 41 сов. дивізія з кінною бригадою в складі 115 і 116 полків.

2. Дорученій мені Армії наказано утримати Галич і Станіславів і активно оперувати на відсовуючого ворога.

3. Я рішив знищити ворога займаючого відтинки по Дністру, а тому НАКАЗУЮ: а) Права Група. Генерал-Хорунжий Загородський. 2 Волинська і 5 Херсонська дивізії. Не пізніше 15 годин 25 серпня 2 Волинську дивізію перевести через Хриплін—Коломию в район Городенка—Тинковце. Проїзвести 25 серпня до наступлення темряви розвідку переправ через р. Дністро на відтинку від Городенки до гирла р. Стрипи, кулеметних і артилерійських позицій з метою прикриття переправи та демонстрації. До розсвіту 26 серпня зайняти ці позиції і підвести частини в вихідні до бою пункти. З першим світом під прикриттям гарматного та кулеметного вогню оволодіти переправами і вести операцію далі самим енергійним кроком з метою зосереджування дивізії в районі Поповці—Жидиброді—Дрогичув як можна скорше. Розвідку направити на Тарке, на Ягільники, на Джурил, на Трибухівці і на Соколів. Зв'язку з групою Генерала Удовиченка шукати в Соколові до певного встановлення зв'язку з ним.

Середня Група. Генерал-Хорунжий Удовиченко. 3 стрілецька дивізія, 4 Київська, Запасова Збірна полк. Базилського дивізії. До 20 годин 25 серпня Київська дивізія після зміни її 1 Запорізькою дивізією на відтинку Маріямпіль—Ізюмпіль, мусить зосередитись в районі с. Бочубовце. Проїзвести всі підготовчі до переправи роботи, указані вище в п. а) для правої групи з таким розрахунком часу, щоб група з першим світом 26 серпня розпочала і дальшу операцію з метою захопити одною дивізією район Новоселка Коронецька—Пузинки, другою дивізією — Монастержисько і третьою — район Усте Зелене. Для зосереджування до вихідного пункту 3 стр. дивіз. вжити валки. Розвідку вести на Язловець, Бучач, Голче, Товстобабін і Маріямпіль. Зв'язку з правою групою шукати в Соколів доти, доки він не відкриється. Установити пункти зв'язку для дивізії в с. с. Залісс і Коростятин.

в) Ліва Група. Полковник Гуленко-Гулий. 1 Запорізька дивізія. Зайняти відтинки р. Дністра від с. Буковка до м. Галич включно до 18 годин 25 серпня, змінивши всі частини, що знаходяться на цьому відтинку окремою кінною і 4 Київської дивізії. Головні сили дивізії зосереджувати маршем по ґрунтовим шляхам в с. Сілець, що в 4 верстах на захід від Ізюмпіля. Тримати міцно ворога і при першій же змозі переправитися через р. Дністро з метою захоплення с. Горожанка.

г) Армійський резерв. Полковник Омельянович-Павленко. Окрема кінна дивізія. До 18 годин 25 серпня зосередитися в районі с. Ольшаниця, що на північ від м. Тисьмениця в 5 верстах.

4. З початку операції штаби розташувати: а) Правої Групи в м. Городенка, б) Лівої групи в с. Ямниця, в) Середньої групи в м. Нижньові,

г) Окремої кінної дивізії в м. Тисьмениця і д) штаб армії з 22 год. 25 серпня на стапці Хриплін.

5. Зв'язок з Штабом Армії тримати залізничними дротами. З переходом штабів груп вперед до попередніх пунктів росташування загоді вставляти власні телефонно-телеграфні лінії і пости зв'язків.

6. Термінові донесення надіслати: а) про час і місце зосереджування груп і Окремої кінної дивізії на вихідні пункти (шифром), б) про початок боя за переправи, в) про переправу на лівий берег Дністра і г) про досягнення кінцевої мети операції. Крім того в указанні раніш терміни.

7. Інспектору технічних військ до 18 години 25 серпня заготовити на ст. Хриплін важку з майном до відбудови переправи з необхідною кількістю техніків й інструментів.

8. Гарматну літучку з гарматними та рушничними набоями розпорядженням Інспектора Артилерії Армії поставити на ст. Хриплін а відділом на ст. Гвоздець для правої групи — до 18 години 25 серпня.

9. Санітарну армійську літучку розпорядженням Санітарного Інспектора відкрити до 18 години 25 серпня на ст. Хриплін.

10. Начальникові Тилу Армії бути на поготові до втруху по першому наказу до 8 год. 26 серпня.

11. Райони росташування обозів і дивізійних баз указати Начальникам Груп.

12. Через м. Станіславів перехід військ маршем забороняю на відповідальність Командірів дивізій.

13. Мету пересування військ 25 серпня берегти в тайні. Обставовку на загальному фронті, указаву в п. 1 цього наказу довести негайно після одержання його до відома всіх старшин і козаків. Решту наказу об'явити начальникам нижче командірів окремих частин і козакам не раніш як за дві години до начала бійки. Старші начальники до того часу відомі їм накази — розпорядження що до виконання цього наказу мусять берегти в таємниці, — це вимагається забезпеченням успіху цієї операції (печеканий удар).

З цією ж метою пересування військ 25 серпня об'явити неправдиво.

14. Замістьниками — Генерал-Хорунжий Загородський і Удовиченко.

15. Про одержання цього наказу негайно донести.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелинович-Павленко.

Т. в. о. Начальник Штабу Генштабу Полковник Лішко.

№ 358 („маш“). Ситуаційний звіт до 20 год. 24 Серпня.

По відомостям військової і агентурної розвідки ворожа 8 кінна дивізія була в районі Жидачів—Журавно, її розвідка доходила до 6 верст на північний захід від м. Калущі і до с. Перекош—Протеси була кінна сотня. Діяльність розвідочну з кулеметами ворог весь час проявляє на відтинку Дністра від румунського кордону до гирла Стрипи. 19 Серпня наш бронепотяг „Бармалюк“ доходив до Ходорова, а одночасно кінна наша дивізія дійшла до Галича і до Чернівова. В Ходорові ворога не було, а кінна дивізія захопила двох большевиських розвідників 8 кінної дивізії в с. Новоселиці що на північний схід від Журавно 5 верст. Переправа біля Жу-

равно через Дністро була ворогом спалена. 20 Серпня ворог проявив розвідочну діяльність на всьому відтинку Дністра на північ від Маріамполя і на північний схід від Ізюпа і Галича повів піхотою сильні атаки. Бронепотяг „Бармалюк“ виїздив на колію між Ізюпом і Галичем допомагати своїй піхоті відбити ворога, але ж в нього в тилу ворог мінірував колію і як він повертався до Ізюпа, то часть возів взірвалась, а друга часть була захоплена рантовим нападом ворога зі всіх боків. Ці вози були визволені енергійною контр-атакою Командира бронепотяга з командою бази і запасовою гарматою, визволені дві гармати, набой і піроксілін, що було зроблено під надзвичайним сильним кулеметним вогнем ворога. Вночі большевики значними силами повели наступ на міст у Ізюпа силами оточити частини Київської дивізії захіщавши прямиюк. Під угрозою бути відрізненими від місту наші частини примушені були відійти на правий бік р. Дністра підорвавши міст. Маючи на увазі що місцевість на північ і північний захід від Станіславова не дають змоги використувати ні піхоту ні кінноту і що взагалі умови ведення бою впереді більшого міста надзвичайно важкі, а також скінчення евакуації цього міста, Командарм прийняв рішення енергійно боронити переправи у Нижніва і доглядати участок Дністра від румунського кордону до м. Галича згуртувати чотири дивізії в районах: Тлумач—Тисмениця—Хриплин і Братковці—Тисмеячани з метою дати бой ворогу на лінії р. Бишатиці. Близько дивізії з частиною дивізійної кінноти, залишена в районі Галич—Вікторів—Майдан з метою активної розвідки в секторі Бурштейн—Станіславів—Перегінсько. О вечорі 23 Серпня частини армії заняли нову групуровку. 23 Серпня на фронті армії була стрілянина і розвідчі поїзди. 24 Серпня ворог ефорсував р. Дністро у Поточіське і Михальче і направився на Городенку алеж підосівшим резервом був відкинутий за Дністро понеся значні втрати людьми і 2 кулемети. 24 Серпня 1920 р. 20 год. 15 хв. Ч. 61/он. Ст. Отця.

Наштадарм Дієвої У. Н. Р. Генштабу Полковник Лішко.

№ 359 („ирк“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 24. VIII до 21 години.

На правім відтинку фронту армії ворог в 4 години ранку змагався форсувати Дністро силою до 50 чоловік при 2 кул. у с. Михальче, що йому удалось, за цім відділом мав наступати курінь, але нашою контратакою ворог був загнан в Дністро. В районі Маріамполь—Ізюпіль інтенсивність розвідочного характеру. По відомостям селян на участку Маріамполь—Галич мається до 2 тисяч ворожої піхоти, по сім же відомостям в с. Волчкові на північ Маріамполя сить до 700 ворожої кінноти. Ситуація лівого крила Армії не ясна. З перехваченої телеграми відно, що 23. VIII штаб 41 дів. з господарською частиною перейшов до Рогатина. Сучасна ситуація ворога передполагається так: відтінок від Заліщиків до Ніжнева тримають 363 та 364 полки, від Ніжнева до Маріамполя 366 полк, район Маріамполь—Галич концентрація 123 бригади, окрема кінна бригада правдоподібно в Волчкові. Далі на захід по Дністру мусять бути частини 60 сов. дів. або 3 дів. однаке порівнююча пасивність цього відтинку охрощаємому слабими ворожими патрулями дає можливість думати що сей відтінок три-

мається пасивно 8-ої кав. дивізією, а піхота зазначених двох дивізій правдоподібно мусить бути на Львівським напрямі. ч. 175/р.

Генерал-Кварт Генштабу Полковник Куш.
Начрозвід Сотник Шнілінський.

№ 360 („ох“). Оперативний звіт до 9 годин 25 серпня 1920 р.

На фронті армії ніч пройшла спокійно і до сьогодні до 7 години спокій. 25 серпня год. 9 хв. 10 ст. Отиня. ч. 01049.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 361 („оз“). Розвідочний звіт за 25.8 20 р. 9 г.

Нових відомостей від ворога не одержано. Ворожий патруль 24:8 вечером був в с. Довгін. Сучасна ситуація ворога на фронті армії передолається така: від Заліщиків до Нижніва тримає 363, 364, 366 полки, район Маріамполь—Галич концентрація 123 бригади, окрема кінна бригада правдоподібно в Волчкові. На захід по Дністру мусіли бути частини 60 або 3 сов. дивізії, але порівнюючий спокій цього району і незначна діяльність кінних патрулів, котрі по останнім донесенням відійшли до Жидачева, із присутніх частин був відділ 8 кавал. дів. черв. коз., котра однак базирнується на лівому березі прикриваєсь вправо незначними патрุลями. 60 та 3 сов. дивізії мусять бути десь на Львівському напрямі. ч. 178/р.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шнілінський.

№ 362 („ох“). Розвідочний звіт за 25 8 до 21 години.

ч. 751. На правому відтинку фронту армії ворог пасивний. В районі Нижніва концентрація ворожих груп, розганяємих нашим вогнем, в селі Остра 150 чоловік піхоти, по приватним відомостям на цей відтінок чекають 5 полк січових стрільців галичан. По польським відомостям 47 совітська дивізія оперує в районі Семисляни—Тилияни, 8 кавалерійська дивізія зосередилась в районі Крижаліска, 60 совітська дивізія на південь Пшемшля, частини 8 дивізії не вяснені. ч. 180 р.

Ген. Кварт. дієвої Полковник Куш.
Нач. від. Сотник Шнілінський

№ 363 („ох“). Оперативний звіт до 6 годин 26. 8. 920.

Протягом ночі ворог змагався переправитись через Дністер в районі с. Губин, але кожний раз политки його паралізувались нашим гарматним та крісовим вогнем. Ворожі патрুলі попередньо заняли Галич. Післанною кінною сотнею ворога було вибито з Галича. Ворог заняв позиції на схід Галича в старих російських окопах. На останньому фронті спокій. ч. 1050.

Генкварм Полковник Куш.

№ 364 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 26. VIII до 9 год.

На фронті армії ворог ніч заховався пасивно. 25. VIII в 14 годин ~~врані~~ вибита ворожа частина займавша Галич, ворог заняв позицію на лі-

лім боці Дністра в старих оляпах. По деяким признакам можливо гадати, що ворог почав відворот з району Ніжніва. ч. 181 р.

Генкварт Генштабу Генхор Куц. Начрозвід Сотник Штіліський.

№ 365 (..ох*). Оперативний звіт до 16 годин 26 серпня 1920 р.

На участку 5 Херсонської дивізії ворог весь день острілює інтенсивним гарматним та кулеметним вогнем. Наші ростишовання на правому березі р. Дністра. Ворожі відділи, що заходили до ріки в районі Поточиска, Міхальче, розігнані нашим гарматним та кулеметним вогнем. В районі Ніжнівова ворог острілював..... (далі кінця нема).

№ 366 (..оз*). Із Штаба Армії Розвідочний звіт 26. VIII. 1920 р. до 21 год.

На всьому фронті Армії ворог тримається рівнодушним нестерогаче кожну нашу розвідочну акцію відповідаючи надмірними інтенсивним огнем навіть з тяжких батарей в Нижневському районі. сін значно унеможливує розвідки. 25/8 ствержано 358 полк піхоти 123 бригади в складі 300 багнетів 3 кулемета в районі с. Новосілка—Липа—Петришів. На північний захід Ніжнівова по польських відомостях 60 совєтська дивізія ствержена на південний схід Семишлян. 8-ма кавалерійська дивізія проваде офензиву одною бригадою за частивами 123 бригади 41 дивізії піхоти (питання). В напрямку на Роздол—Миколасєв, двома другими на Бобрку. 3 дивізії піхоти не виявлена.

В с і н о в о к : гадається не можливим присутність 123 бригади Миколасєському напрямку. Ворожі обсаджєння проти нашого фронту по всім признакам рівномірні. Не відкидається думка про присутність частин 3 совєтської дивізії. ч. 182 р.

Ген. Кварт. Полковник Куц. Нач. Розв. Від. Сотник Штіліський.

№ 367 (..ох*). Д. негайно. Зі Штабу Дєвої Армії.

ч. 778. 23 г. 15 хв.

Генералу Удовиченко і Загородському. Комдив Окремої кінної, 1 Запорожської, 4 Київської, 5 Херсонської.

Сьогодні ворог — 60 сов. дивізія з бою завзяв Перемишляни. Бригада 41 дивізії і 8 кінної дивізії на фронті Стрильська—Ходорів розвинули концентр. наступ в загальному напрямку с. Боберка і примусили 12 польську дивізію відсутитись від Перемишляни в район: Турьоти—Романів—Луковець. На Українську Армію покладено завдання евергійшми наступом в напрямкові на Рогатин—Київичче синшти наступ ворога.

Т о м у а к а з у ю :

1. Групі Ген. Удовиченко по опашуванню переїравою у Ніжнівова міцно забезпечити за собою плацдарм в районі Коропець—Боростятин—Усте Зелене провадячи тільки розвідку в зазначених вказом ч. 158 напрямкові і шукаючи звязку з правою групою в районі Соколова. Мати на увазі, що 28 серпня одна дивізія мусить продовжувати наступ в напрямі на Дришів—Рогатин.

2. Окремії кінній дивізії мати на увазі рух 28 а можливо ще 27 серпня в напрямі на Большовці—Бурштин—Рогатин.

3. Запорізьській дивізії не пізніше 28 а по змозі 27 серпня опанувати районом: Деялею—Бичув—Большовці—Остров, маючи на увазі дальніший наступ в напрямі на Бурштини спільно з дивізіями середньої групи.

4. Групі ген. Загородського прочно укріпитись в районі: Поповці—Зипброд—Дрогичин та увійти в зв'язок з середньою групою.

26. VIII. 1920 року 22 год. с. Отиня ч. 100/к.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
(Написано чужою рукою).

№ 368 („оки“). Оперативний звіт до 8 год. 27 Серпня.

На участку 5 Херсонської дивізії ніч пройшла спокійно. Сьогодні з ранку ведеться на всьому участку фронту демонстраційна гарматна, кулеметна та рушнична стрілянина з метою заняття села Возилова.

В районі Нижніва ночію наші 3 Залізна і 4 Київська дивізія і запасові бригади перейшли згідно наказу Ч. 0158 в наступ, після впертого бою котрим вибито ворога переправився на лівий берег Дністра і до 8 год. сьогодні заняли лінію тригонометр 393, фільварок Вербока, висоту на південь від Добромисля, південну околицю с. Бобровники і Новосілка і східну околицю с. Перилова. Ворог ставить завзятий опір. Дивізії продовжують наступ згідно директиви Ч. 100 з метою розбиття ворога і в той спосіб осягнувши лінію Рогатин помоч правому крилу 6 польської армії продвинулись вперед.

Наш бронепотяг „Запорожець“ виїхав вперед в напрямку на Коростятин. В районі Маріампіль—Іезупіль іде обопільна, гарматна та рушнична стрілянина. В районі Галич ворог вчора весь день обстрілював місто з 3 легких і одної тяжкої гармати, радив Командіра полку Полковника Жупінаса і 6 козаків. Після перехваченої ворожої телеграми в районі Галича поїсє ворог за вчорашній день втрати 4 убитих і 7 ранених. Сьогодні в цьому районі до 7 годин обопільна ружейна та гарматна стрілянина. Командуючий армією виїхав вчора в 22 год. на фронт до Нижніва де зараз і знаходиться.

Штаб армії переїхав в 24 год. на ст. Хриплін. 27 Серпня Год. 8/30 Ст. Хриплін Ч. 01052.

Генкварм Дієвої Полковник Куц

№ 369 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР до 27. VIII 920. до 9 годив.

На фронті армії ворога збито нашими частинами в районі Нижніва і відкинуто за Коростятин. Ворог згуртувався в Монастирському напрямі до 200—300 піхоти, але будучи атакований і розбитий тіка в напрямі Монастирська. На крилах армії ворог інтенсивно обстрілює наші частини намагаєсь паралізувати нашу акцію. ч. 186/р.

Генкварт генштабу Полк. Куц.

№ 370 („оки“). Оперативний звіт до 16 год. 27 Серпня.

З правого участку із за обрива телефонної лінії донесень нема в районі Нижніва наша акція розвивається з великим успіхом.

Взято багато полонених та воєнне майно. Ворог що ставить упертий опір під натиском наших військ відступає на північ і північний-захід кидаючи по дорозі зброю і обози.

В районі Низколизи ворог кілька разів переходив в контр-атаку, алеж нашим вогнем відбито його атаки і змушено до утечі.

Ворог відходить з цього району на зах. В районі Галича ворог с самого ранку обстрілює з гармат переправу і місто Галич. 27 Серпня год. 16 Ст. Хриплін Ч. 01054. Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 371 („лрк“). Наказ ч. 100/к. Комдиву Окремої кінної.

1. Група генерала Удовиченка до 10 год. ранку заняла*)
2. Кінній дивізії зараз же зосередитись біля містка через Дністер у Ніжньова перейти в напрямку с. Усте Зелене, увійти у зв'язок з Київською дивізією і разом вийти в залілля ворожим частинам, що стоять на лінії Галич—Маріямпіль.

Після того як о 5 год. Запорізька дивізія перейде в наступ і перейде в с. Деялів. Кінна дивізія має перейти в с. Шапконов, де й зосередитись для завершення акції.

3. Київській дивізії зосередитись в районі с. Концова Стара.
4. Запорізькій дивізії зосередитись в районі с. Дежнова,
5. Загальне керування належить Комдиву Київської Полковнику Вовку.

6. Група ця з ранку 28. VIII. має досягнути район: Більшовці—Шошовьов, а кінній дивізії розвинути акцію в тил ворожим частинам, атакуючим з південного сходу м. Львів. При цьому мати на увазі, що 3 сов. кінна дивізія 26. VIII займала Стрий—Ходорів—Бірка.

7. Зв'язок тримати зі Штабом Армії через Галич. У містка через Дністро засобами Штабу Армії буде виставлено пост зв'язку.

8. Комдиву Київської мати на увазі, що в районі Б...*) 26. VIII була 3 сов. дивізія.

9. Колиб ворог зібрав великі сили кінноти, то кінна дивізія має відходити на групу Полк. Вовка. На цей випадок командування буде змагатись передати до групи кінний полк 3 Залізної дивізії.

10. Тільки при своєчаснім отриманні відомостей від групи Полк. Вовка можна виконати цей маневр, а тому на засоби підтримання зв'язку звернути особливу увагу. Начальник Штабу Армії буде на командному пункті у переправі м. Ніжньова.

27. VIII. 1920 р. год. 18. м. Ніжньов.

(Без підпису).

№ 372 („лрк“). Зі Штабу Армії, без №. 27. VIII. 1920 р. Комдиву 3 Залізної дивізії. Наказ ч. 100/к.

1. По досягненні району зазначеного наказом ч. 100/к доручається Вам групі в складі 3 і Збірної дивізії перегрупуватися таким чином, щоб мати більше резервів; влаштувати міцний зв'язок з сусідніми групами і тилом; освітлити можливо більший район на північ і північний схід.

*) розібрати не можна.

2. Київська дивізія виходить зі складу групи і складає разом з Запорізькою дивізією під загальним керуванням Полковника Вовка ліву групу.

Командуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

№ 373 („лж“). Наказ ч. 100 к „б“

1. Група Генерала Удовиченка до 10 год. ранку заняла лінію: Новоселки — Коропецьки — Пузники — Велесньов — Коростятин — Задорув — Усте Зелене.

2. Залишивши на місцях переправ польські частини, які треба коли не вистарчає своїх взяти із Станіслава в найкоротчий термін (у всякому разі не пізніше 8 год. 28. VIII), заняти район Тимірж—Лана—Плебонія зі штабом в Тимірж, увійти в зв'язок з Київською дивізією. В оперативному відношенні дивізія підлягає Комдиву Київської. Для полекшення переправи Запорізьська дивізія має використати матеріали і засоби, які мають у Начальника Технічних Військ Армії.

Начальнику Технічних військ полковнику Рукіну негайно доставити до розпорядимости Комдива Запорізької в Ямницю технічні засоби. Комдиву Запорізької в селі Бопачкі Старі залишити відділ зв'язку (півсотню з 2 кулеметами) для зв'язку з групою генерала Удовиченка. Цьому відділу встановити постійний пост зв'язку в Товстобабі і Дришові. Посту зв'язку в Товстобабі мати на увазі, що в с. Комжоровці має бути кінний поль сотника Фролова, а в селі Яргорові буде знаходитися пост від того ж полку.

Оригінал підписав Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко. З оригіналом згідно: Булавний старшина для доручень при Командармі Полковник Бфремів.

№ 374 („ох“). Розвідочний звіт ШТАДАРМУ УНР. до 27. VIII. 920 до 21 год.

З правого відтинку фронту армії брак донесень. В районі Ніжніва 366 полк збитий нашими частинами тіка в напрямку Озеряни—Бучач. На лівім відтинку район Галича ворог ураганим вогнем легких і важких батарей обстрілює переправи та ближній район. Положення виявлено, що район Ніжнева тримав 366 п. праворуч 365, ліворуч 368 піші полки, окрема кінна бригада на правім крилі 41 дів. Штаб 122 бр. Язловець, штадив 41 Чортків. В районі Коломиї оперує багда в 65 піших і 50 кінних з 2 гарматами. Ч. 187.р.

Генкварт Генштабу Полковник Куц.
Начрозвід Сотник Шпілієвський.

№ 375 („лж“). Оперативний звіт до 8 годис 28 серпня 1920 р.

На правому участку 27. VIII був розпочатий наступ в районі Лука з метою захоплення с. Возилів і встановлення зв'язку з середньою групою. До 9 годис 28. VIII ще не було отримано донесень із за постійного рвання невідомими злочинцями телефонної лінії.

Середня група досягнула з боєм лінію с. с. Новосілки Коропецька—Пузники—Велесньов—Монастирська—Задарів—Усте Зелене.

Ворог, котрий обороняв займаючи ним місцевости утік на північ а частію на північний захід. Цією групою захоплено до 40 полонених. 62 вози з набоями і ручним гранатами. *Воз 2-го порядку 366 пішого полку і багато кошовного майна.*

Наші втрати не значні. Втрати ворога великі. В районі Ісуполя із за несправності моста неможливо було перетягнути кулемети на лівий берег що дуже утруднило наші акції в цьому районі. Ворог підтягнувши значні резерви в цьому районі обстрілюючи переправу у Ісуполя сильним гарматним вогнем ставив дуже сильний опір нашим наступальним частинам. На ніч частини зістали спичені на правий берег Дністра. В районі Галича ворог держиться сильно на лівому березі Дністра і обстрілює з гармат наші позиції і місто Галич.

За 27 серпня ворог в цьому районі поніс значні втрати ранення і убитими, як зясується з підслуханої більшовицької телеграми. Після щойно одержаних відомостей 2-га Волинська дивізія переправилась через Дністро і заняла кішотою Возилів. Наступ продовжується. 28 серпня 1920 р. год 8/45 ст. Хрипав. ч. 01056.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Бун.

№ 376 („лж“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 28. УІІ. 920 з 9 годін.

Ніч на цьому фронті заховивається спокійно. Австрійські полонені з Росії оповідають, що комуністи на всі Україні проводять мобілізацію од 18 до 40 літ, творят батальони і без жалвої муштри відправляють на фронт. Дезертиї між ними страшна. З глибокої Росії через Київ відправляють числені ешалони піхоти і артилерії. Транспорти ідуть на Боростень. В Росії принцип приватний рух залізничних потягів. Ідуть тільки військові. Між більшовиками примітно сильне пригноблення із с: ніч на фронті говорять, що заарештовано багато комісарів та командірів дивізій. На правому березі почалися великі повстання, котрі не дають можливости вивозити комуністам хліб. Залізничний тор від Гусятина до Чортківє вже поширений. Від Гусятина до Бучача військ абсолютно не мається. Більшовики мають центральну біржу труда, котра збирає безробітних та висилає їх на фронт по дівізіям для збіра ріжного збіжжа. Такі відділи прибули до бригади 41 дів. і відвозят збіжжа в Росію. Ч. 188 рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полак. Куц. Нач. Розвід. Сотн. Шпільський.

№ 377 („лж“). Н. А. К. А. З. Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0159.
ст. Хрипав. 20 серпня 1920 р. год. — хв. —

З підслуханих телефонних балачок між більшовицькими командірами батальонів виявилося, що артилерія 1-ї Запоріжської дивізії 27 серпня в районі с. Поплавники вела такий цільвий вогонь, що як казав К-р б-на 368 соїтського полку „невозможно высунуть головы из окопов“.

За таку добру працю наказую Командіру 1-ї Запоріжської дивізії від імені Батьківщини обивити щирю подяку тому гарматному начальникові, котрий вів цю пальбу.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 378 („лж“). Оперативний звіт до 16 год. 28.8.

На участку фронту правої групи вчора наші часті після переправи на лівий берг перейшли в енергійний наступ на с. Возилів і після впертого бою зломано сили ворога, відкинуто його назад і занято с. Возилів.

Ворог в складі до 100 піших і 70 кішних тікав в ліс що над рікою Злата. З цього лісу ворог кілька разів переходив в контр-наступ але всякй раз його з великими втратами відбито.

Біля 19 год. нами поведено рішучий наступ на с. Сновидів, котре після 2-х годинного бою нами було занято. Ворог відійшов на Золотий Потік звідки підкрєплений резервами пробував заняти назад Сновидів але його відбито і він в безладді відійшов назад. Сьогодні з розсвітом ворог знов повів наступ і потиснув нас дещо взад.

В 6 годинй частиня правої групи перейшли знов в наступ і після бою збили ворога, котрий переслідований нашим вогнем відходить на Золотий Потік. Наша акція продовжується. Зі с. с. Пузники—Монастирська Устьє Зелене нами ведеться успішна розвідка. Після неповідірених відомостей наша кіннота дійшла до Бучача і острілювала місто.

В районі Галич—Маріампіль ворог несподіванно зняв свої гармати і відійшов в напрямі на північний схід.

Запоріжська дивізія продовжує переправу на лівий беріг у Іезуполя. 28 Серпня год. 16/40 Ст. Хриплін Ч. 01057.

Генкваря Дієвої Армії Генштабу Полковник Кущ.

№ 379 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. до 21 годин 28. VIII. 1920.

На правому відтинку в районі Поток ворог інтенсивно обстрілює наші частини і веде контратаки. На Монастирському напрямі завзяті атаки ворога. На відтинку Галич—Маріампіль ворог пасивний. Полонені зізнають: відтинок фронту Заліщики—Латач тримає 363 полк в складі 300 багн. 12 кул. 2 легкі гарм., на відтинку Латаш—Коропець 364 полк 200 багн. 10 кулем. 2 гарм. 30 кішних, відтинок Коропець—Тростянець 366 полк 200 багн. 6 кул. 2 гарм. тяжких та 2 легки. 40 кішних, далі на захід 368, 367, 369 пп. Кінна бригада 115 і 116 кішні полки 23. VIII пройшли в Галицькому напрямі. Штадів 41 Чортків, штабриг 122 та штаб легкого гарм. дивізіону Язловець гарматний парк Требухівці. На 122 бр. преділен перший легкий дивізіон в складі 2 батарея з 8 орудій та 2 тяжкі орудія. Тяжка батарея преділена до дивізі. 25. VIII в Бучач з Гусятинського напрямю по сформуванню прибув 365 полк піхоти. При нашому наступі 366 полк відкинутий на північний схід оковався в районі Єзержан. 368 полк тіка в північносхідному напрямі, 364 полк відкинутий на Язловець. зараз в районі Барина розвернувся до бою 365 полк правдоподібно до 500 багн. і розпочав контракцію. Ч. 189р.

Генштабу Полк. Кущ. Напрозвід Сотняк Шнілівський.

№ 380 („лж“). НЕГАЙНО. Комдів 2 Вол., 3 Зал., і 4 Київської, Окремої кінної і 1 Запор.

Сьогодні ворог вів наступ на Коропець—Велеснюв на частини Середньої грушци і потиснив їх на висоти у західній околиці Коропець

і у с. Вербка. Аби ліквідувати ці сили ворога рішучим ударом Командарм наказав: з 4-х годин 29 серпня:

1. Правій групі генерала Загородського, заслоняючись зо сходу слабшими силами енергійно вести наступ і загальному на Поток Злотий і далі на лінію Зубржець—Порхова—Сцянка.

2. Середній групі генерала Удовіченка рішучим натиском на лівію село Коропець—село Велеснів жати ворога на схід на Волянську групу з допомогою 4 Київської дивізії.

3. 4 Київської дивізії оказати самую енергійну допомогу генералу Удовіченку по взаємній з ним згоді.

4. Кінної дивізії продовжувати далі указану їй акцію.

5. 1 Запорозької дивізії можливо шворше перекинутися всіма силами на лівий берег Дністра і зосереджуватися в районі Лани—Делемя, слабшими силами в районі Семіковці—Мелуха—Большовці—Поплавники. Вжити заходів до налагодження переправи і у Галича на протязі 29 серпня.

6. Окрема кінна дивізія не входе в склад групи полковника Вовка.

7. Данними розвідки точно установлено, що проти нашої Армії крім двох бригад 41 дивізії ніяких нових сил ворог не має.

8. Групування ворожих сил на фронті нашої Армії в ранці 27 серпня була слідуєча: від Залешки до Латач 363 полк, від Латач до Коропець — 364 полк, від Коронця до Маріамшія 366 полк, від Маріамшля і далі на схід за Галич 368 полк, а 365 полк десь був в резерві.

Нашей вчерашней атакою 366 полк ростроєний, 368 полк від Іезуполя до Галича в переполохі відходив на Монастирсько. Одна бригада піша 41 дивізії і 115 і 116 кінни полки точно встановлено в районі Ходорова, склад кожного полку 41 дивізії не більше 320 багнетів, гармат против прежнього збільшилося, алеж всього не більше 16.

За своєчасно доставлення цього наказу 4 Київської дивізії відповідає штабдів 1-ої Запор.

28 серпня 1919*) р. 21 год. 20 хв. ч. 108 к ст. Хрліпін.

Наштадарм Дієвої Полковник Липко.

№ 381 („ог“). Розвідочний звіт Штадарму УНР до 9 годня 29. VIII. 920.

На всьому фронті армії ворог всю ніч захоувався спокійно. По відомостям селян з Монастержиска большевики панічно тікають на схід, кидаючи зброю обози і т. ин., вони говорять, що в тилу появилася українська кіннота, котра нищить їх безвзглядно. ч. 190 р.

Генштабу Полк. Куш. Начрозвід Сотник Шнілінський.

№ 382 („лик“). Оперативний звіт до 9 год. 29 Серпня.

На правому участку фронту від Румунського кордону вздовж Дністра до с. Нетрів ворог не проявляє значної діяльності. Права група займає Костельники і Сновидів. В цьому районі ворог введе в бій свіжі частини провадив вчора з Золотого Потока енергійні атаки за відіскання утрачених сел. Атаки ворога були відбиті. Із за великої води на Дністрі

*) очевидно треба „1920“.

неможливо переуравити артилерію на другий беріг, що дуже погіршає становище наших частин в відбиванні ворожих атак.

Ворог має в цьому районі 5 гармат. В районі Монастирська ворог вчора в 20 год. перейшов в рішучий контр-наступ зі свіжими частинами на с. с. Новосілка—Пузники—Залісьє—Монастирська. Після 2-х годинного бою завдяки переважним силам ворога наші частини середньої групи, змушені були залишити згадані місцевості і запяті позиції по буграм що на захід від ріки Коропець далі на північ від с. Комарівка.

На занятій лінії майже всю ніч велась ворогом рушнична та кулеметна стрілянина. Сьогодні в 3 години ранку середня група перейшла до контр-наступу з метою відзискання утрачених во вчорашнім бою місцевостей.

Після відомостей акція ця розвивається успішно. Ворог відходить назад. 4 Київська дивізія осягнула вчора до 19 годни після впертих боїв головними силами с. Горожанку і веде енергійну розвідку на північ і північний схід. Ворог держиться в с. Дриців і Паковці, а частина його з гарматами відійшла на Завалів.

В районі Іезуполя після налагодження моста через Дністро 1-ша Запоріжська дивізія приступить до перправи. В цьому районі ворога нема. У Галича спокій. Від кавалерії середньої групи, що вчора була кинута на тил ворога в районі Підгайці, донесень ще нема. По відомостям від селян наша кіннота на тлах ворога розбиває його обози та наводять страшенну паніку серед красноармейців. В часи вчорашніх боїв ми повесили втрати 10 убитих 15 ранених людьми. Ворожі втрати великі.

29 Серпня год. 9/10 Ст. Хриплів. Ч. 01058.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 383 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 29. VIII. 1920 до 21 годни.

На правім крилі армії ворог веде завзяті атаки, ворогом занято с. Блгезьники. В бучачському районі уперті ворожі атаки, ворогом занято с. Велесьнов. На лівому крилі армії контакту з ворогом не мається, преслідуваний нашою кіннотою ворог з Галицького району тіка на Бржежани, збитий в Бурштинському районі та понесши значні втрати ворог тіка на Рогатин. ч. 195, р.

Генштабу Полк. Куш. Начрозвід Сотник Шпільський.

№ 384 („маш“). ТАЄМНО. НАГАЗ Військам Дієвої Армії ч. 0160. ст. Хриплів. (Мапа 5 і 10 верст в 1“). 29 серпня 1920 р. 11 год. — хв.

1. Ворог вчора питався де кілька разів стримати наш наступ і він контр-атаки у с. Потік Золотий. Коропець і фізьв. Вербка і трохи потиснув наші частини. По відомостям від селян вчора в тилу ворога в районі Монастирська—Бучач була якась кіннота, яка надела на ворога велику паніку. Можливо, що це події 3 кінного полку і цим можливо пояснити, що сьогодні ворог залишається пасивним.

Проти 6-ї польської Армії ворожий наступ затриманий на лінії Бібрка—Свірж—Перемишляни—Глиняки—Задворче—Каменка Струмилева.

Маються відомости, що кінна армія Буденного має провадити акцію на Грубешов—Любани.

2. Війська Південного фронту отримали завдання знищити оперуючого проти них ворога, при чому 6 армія мусить атакувати групу Якіра зосереджену в районі Задворче—Глиняки—Черемшляни—Хлібовці і відкинути її в південно-східному напрямі на українські війська.

3. Тому Армії У. П. Р., маючи завданням знищити ворожу силу НАГАЗУЮ: З ранку 30 серпня почати перегрупировку, коли це потрібно, з боем. Права група. Генерал Загородський (2 Волинська. Запас. збірна, 5 Херсонська з доданими польськими частинами). Тримачи р. Дністер від Румунського кордону до гірля р. Стрипи 5-ю Херсонською дивізією і польськими частинами, а по змозі лише останніми, зосередити 2-у Волинську дивізію, 5 Херсонську і Запас. Збірну дивізії в районах Потік Золотий—Порхова з метою забезпечити армію від ворожих акцій зі сходу. Бронепотяг „Кармелюк“ і „Запорожець“ входять в підлеглість Генералу Загородському, при чому один бронепотяг тримати на узастяку Монастирська—Вичолки у звязку з відділом Генерала Удовиченка, який стане у с. Вичолки. Розвідку провадити в напрямі на Тугсте—Джурин—Бучач—Черемхів—Туринське. Штабу Групи стати у Нижньому.

Ліва Група. Генерал Удовиченко (1 Запорізька, 3 стрілецька і 4 київська). Зосередитися: 3-ій стрілецькій дивізії в районі Боржова—Товстобабі маючи в с. Вичолки піший відділ з кулеметами і гарматою для звязку з правою групою; 4-ій Київській дивізії в районі Божів—Шумляни з відділом для звязку в с. Гнильце і 1-ій Запорізькій дивізії в районі Яблонків—Слобода.

Завдання групи — стримати можливий відворот ворога і знищити його. Розвідку провадити на Підгайці—Козова—Бережани—Рогатин—Бурштин. Залізницю в районі ст. Лавиця—Підшумлянці тимчасово зняшити проти ворожих бронепотягів.

Штабу Групи стати в с. Красів, негайно звязавшись власним дротом зі ст. Коростятин.

4. Окремії кінній дивізії по виконанні попереднього завдання увійти в звязок з Групою Генерала Удовиченка, провадити весь час саму широкую розвідку і бути на поготові до сполучення з 2 кінним полком для дальнішого провадження акцій з Групою Генерала Удовиченка по обставинам для знищення ворожих тилів і військ.

5. Бронепотягу „Черноморець“ продовжувати виконання свого завдання, маючи на меті пробитися на ст. Ходорів а також увійти у звязок з 6 стрілецькою дивізією.

6. На північ від Дністра тримати саму необхідну кількість бойового обозу. Для контролю цього поставити на переправах у Нижньому а Ісаупіля розпорядженням відповідних Командирів комендантів.

7. Запасові частини Армії будуть поступово просуватися від Ісаупіля і Нижнього на північ по залізниці.

8. Не пізніше 24 год. щодня Групам давати в Штаб Армії відомости про групировку військ до курінів і батарей включно.

9. Арменські летучки: санітарна, гарматна захищаються на ст. Хриплів.

10. Наказ про росташування обозів 2-го порядку видається додатково.

11. Штаб Армії залишається на ст. Хриплін.

12. Про одержання цього наказу і початок перегрупировки негайно довести.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу, Генштабу Полковник (підпису нема).

№ 385 („ох“). Розвідочна інформація за 29. VIII. 1920.

По останнім відомостям частини лівого крила 41 сов. дів. 369 та 367 полки з району Бурштин, Підкамень відійшли на Рогатин. Район Хозорів—Жидачів—Бржоздовце вільний від ворога. 8 кав. сов. дивізія з району Свірж—Хайбове Свіржські відперта на схід, 60 сов. дів. відтягнута на північ в район Перемишлян, 47 сбірна сов. дів. в районі Глинян де понесла за 29 тяжкі втрати. ч. 195 р.

Начрозвід Сотник Шпільський.

№ 386 („лж“). Оперативний звіт до 16 годин 29 Серпня

В районі Сновидів—Костельники ворог з самого ранку вів безуспішні атаки з Золотого Поток на Костельники і Сновидів.

Всі його атаки відбивано нашими контр-атаками. Зараз в цьому районі іде кулеметна та рушнична стрілянина. Наші частини середньої групи після впертих боїв захопили Пузники і Коростятин. Ворог поніс втрати. Зараз ведеться обоньальна стрілянина. В районі Горожанки, Іезупля і Галича без змін.

29 Серпня год. 16/40 Ст. Хриплін. Ч. 01059.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 387 („ох“) НЕГАЙНО. Комдіву Окремої кінної, зразок 1 Запор. і Комдіву 3 Зал.

В додаток до наказу від цього числа ч. 160 Комалдарм наказує:

1. Дорученної Вам дивізії осередитися в районі сел Підшумлянце—Гербушіво, тримаючи звязок через Штадів 1-ої Запор. дивізії.

Розвідку провадити на Гуціско—Рогатин і Бурштин.

3. Доносити не менш двох разів на добу.

4. По останнім відомостям Ходорів вчора був залишений більшовиками і на його з північі вздовж залізниці посувалась, а зараз може і прибула 1 кінна польська бригада.

Ворог посовується взагалі на схід і ліве його сьогодні ранком було в Стржилика Старе. 29 серпня 1920 р. 22 г. 20 хв. ч. 112/к ст. Хриплін.

За Паштадарма Дієвої Полковник Куш.

№ 388 („маш“) Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0161.

ст. Хриплін. (Мапа 10 верст в 1“). 29 серпня 1920 р. 23 год. 30 хв.

Для росташування обозів 2-го порядку і дивізійних баз призначаються райони:

5 Херсонська дивізія: Окна — Гвоздець — Обержина. База — ст. Окна.

2 Волинська дивізія: Грушка — Тарновиця Польда — Тлумач — Палагиці. База ст. Тлумач Палагиці.

3 Залізна дивізія: Палагиці — Братилів — Автопівка. База ст. Олешів.

4 Київська дивізія: Миловане — Буковка — Ольшанка. База ст. Олешів.

1 Запорізька дивізія: Сельце — Ямниця. База півст. Ямниця.

Окрема кінна дивізія: Дубовці — Камінка. База півст. Ямниця.

Штабу Армії: Хриплін — Черпеїв — Марківці. База ст. Хриплін.

Начальникові Тилу Армії обсадити польовою вартою лінію Гвоздець — Черемхи — Ворона — Братківці — Кришівці і Рибно — Майдан. За зад і спокій на південь і на захід від цієї лінії Начальник Тилу відповідає. За межі цієї лінії окремі старшини, урядовці та козаки можуть переходити по встановленим мною правилам для командіровок.

Армійським шпиталям залишитися в Коломиї.

Обозам 2 порядку тримати постійний зв'язок з 2-ю Управою Штабу Армії і з своїми базами.

2-а Управа Штабу Армії — ст. Хриплін.

Збірня переходова харчова станція тилової Комендатури при 2-ій Управі Штабу Армії.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Начальник Штабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 389 („маш“) Т а є м н о. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0162.

ст. Хриплін.

29 серпня 1920 р. 23 год. 45 хв.

Згідно наказу Південного фронту від 29. VIII в підлеглість мені входе для забезпечення лінії Дністра від Румунського кордону до лінії Латач—Чернезилія, відділ польських військ під командою Полковника Роліського в складі 4-го батальйона 4-го полку і етапного батальйона.

Тому НАКАЗУЮ: Відділу Полк. Роліського ввійти в склад правої Групи Генерала Загородського, якому і використовувати цей відділ згідно вищезазначеного наказу фронту і відповідно покладеного на групу завдання.

5 Херсонську дивізію відтягнути в резерв групи.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

Начальник Штабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 390 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 30. VIII. 920 до 9 год.

На фронті Армії ворог всю ніч захоплював спокійно. Розвідка повернувши 28. VIII з Солотвина зізнає: по відомостях польських урядовців та опросів селян виявилось, що села Росильна, Майдан, Кишвець, район Перегопсько, Дуба, Дубшара заняті повстанськими відділами гучулів, Польська поліція обезброшена, під Перегіньськом була бійка між жандармерією і повстанцями. С. Красне зайнято повстанським відділом в 70 чол. В с. Перегіньську зложився повстанський Комітет. Повстаці

одягнені в російські та австрійські мундури, іменують себе військом Петрушевича. Ч. 198.

Генштабу Полк. Куш. Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 391 („ох“). Розвідочний звіт Позатерміновий Цегайно. З дня 30. VIII. 920.

Розвідкою виявлено, що в Коростятенському районі 366 сов. полк з'їстав зміненій Московською школою курсантів в силі 400 багч., середній групі належить дати точні інформації про це. Це суть останні резерви комуністів. 12 годни. Постій. Ч. 198.р.

Генштабу Полк. Куш. Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 392 („дем“). Оперативний звіт до 8 год. 30 Серпня.

На участку фронту від кордону Румунського до гирла Стрипи без змін. В районі Костельники—Сновидів ворог підтягнувши резерви повів біля 20 год. 29 серпня з району Золотий Потік густими лавами енергійний наступ підтримований артилерійським і кулеметним вогнем.

Після впертих боїв завдяки переважним силам ворога наші частини примушені були відійти назад і залишити Сновидів—Костельники.

Нами занято лінію на південь від с. Возиліво. В районі Коростятин—Пузники ворог до 20 год. вів безуспішні бої із за згаданих сел.

В боях цих визначилася кіннота 8-ї бригади 3-ї Залізної дивізії, котра не зважаючи на ураганний вогонь ворога в районі фільварку Вербоки кинулась в атаку на наступаючу ворожу лаву і своєю відвагою і рішучістю змусила ворога до відступу. Утікаючий ворог поніс значні втрати котрі нараховують до 30 зарублених. Наші втрати 8 забитих і 26 ранених людьми в тому числі Поручник ХИЛЮК який вмер від ран.

Кінний полк 3-ї Залізної дивізії дійшов вчора після боїв через Вицолки—Жабель—Гута Нова—Швейків—Голгоче до Вербова де несподівано напав на обоз 368 полку і польове постачання та продовольчий комітет 41 сов. дивізії. Кіннота вірвалась в село розігнала варту коло обозів і захватила всю канцелярію польового постачання продовольчого комітету і 16 підвід 368 полку з військовим майном. По викопанні свого завдання кінний полк вертав через Коростятин до Комарівки. Не доходя до Коростятина по полку був відкритий вогонь зі сторони східної околиці цього села. Рішучою атакою розігнано і нанесено ворогу значні втрати і він розбігся по околиці.

К 23 год. полк осягнув наказаний йому район.

Втрати в цих операціях поніс полк 3 убитих і 7 ранених козаків. В районі Горожанка без змін. У Іезуполя міст наложений і сьогодні 1-ша дивізія приступилась до переправи. У Галича спокій. Кінна дивізія весь день 25 Серпня вела завязтий бій з переважачим ворогом, котрий скучивши в Бурштині 368. 369 піши полки і 200 кінних при 2-тяжких і 4 легких гарматах. та 30 кулеметах уперто обороняв бугри що на схід від Бурштина. Не дивлячись на перевагу ворога по цілоднєвнім завязтій бою в 20 год. дивізія кинулась в атаку на піхоту і своїм маневром вибила ворога і завяла м. Бурштин. Ворог відійшов на Рогатин залишивши на полі битви до 150 зарублених. Багато загнано в болота, захоплено 10 по-

ловених. Взято багато возів з різним воєнним майном. Із за браку набоїв та великої утомленості як коней так і козаків дивізія пересунулась з району Тустань—Межигорці. Дивізія понесла значні втрати. Тяжко ранений Командір полку „Чорних Запоріжців“ Полковник ДЯЧЕНКО.

30/8 год. 8;15 Ст. Хриплін Ч. 01060.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 393 („ох“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. П. Р. ч. 0163.

30 серпня 1920 р.

§ 1. 28 серпня в бійці в районі ф. Вербока особисто відзначила себе штабова кінна сотня 8 бригади 3 Залізн. дивізії. Ця сотня де кілька разів під губітеальним рушничним та кулеметним вогнем ворога ходила в контратаці на наседаючу ворожу кінноту і піхоту, опрокінула кінноту і першу кінну лаву і дійшла до згуртованого ворожого резерву, не дивлячись на його вогонь залпами. На полі бійці залишилось 30 зарубаних большевиків.

Сотня понесла втрати: 6 козаків забитими і важко раненим Поручника Хилюка, який вмер від ран, козаків ранено 26.

Від імені Батьківщини висловлюю щіру подяку лікій кінній сотні штабу 8 бригади. Слава живим, вічна пам'ять тим, які загинули на полі честі.

§ 2. 28 серпня Окрема кінна дивізія, виконую поставленне її завдання о 12 1/2 год. атакувала ворога займавшего с. Большевца. Не дивлячись на жорстку гарматну, рушничну та кулеметну стрілянину, кінні полкі атакували ворожу піхоту і після впертої бійки ворог втік частіною на Бржезани а частиною на Бурштин. Але ж дивізія понесла теж значні втрати і в тому числі важко ранений Командір полку Чорних Запоріжців Полковник Дяченко.

Продовжуючи акцію Кінна дивізія підійшла до м. Бурштину і атакувала ворога, котрий займав бугри перед цим містом. Як з'ясовалось потім, тут були 368 і 369 піх. полкі при 100 кіннотчиках. 30 кулеметів і 6 гармат, в тому числі 2 важких. Біля 20 год. кінні полкі знову вступили в атаку не дивлячись на страшну стрілянину. Гармати наші білі ворога прямою паводкою. Ворог після 2 год. бійки не витримав нашого натіску і в паніці біжав в напрямі на Рогатин, залишив на полі бійки біля 150 трунів. Крім того де кілька десятків було загнано в бодото, взято в полон тільки 8 чоловік.

Окрема кінна дивізія, ведучи бій на протязі майже всього дня, понесла значні втрати. Крім Полковника Дяченко ранено ще 3 старшини, забито і ранено 30 козаків. Відсутність набоїв не дала дивізії змоги зніщити ворога остаточно. Але ж наступ кінної дивізії має велике значіння і відгукнувся зараз не тільки на фронті нашої армії, але ж і на всьому південному фронті, бо ще 28 серпня припишилися атаки ворога на фронті 6 польської армії, що дало їй змогу просунутися наперед.

Від імені Батьківщини висловлюю щіру подяку Командіру Окр. Кінної дивізії Полковнику Омеляновичу-Павленку і всім старшинам і козакам за славу їх бойову працю на користь пенькі-України.

§ 3. Але ж найважчу втрату поніс в бійці Кінної дивізії Полк Чорних Запоріжців. Де кілька шрапнельних куль поразили славетного ко-

мандіра цього полку Полковника Дьяченко в той мент. коли він, в трудних обставинах боя, серед гураганного ворожого вогню, вів полк в атаку.

Імя Полковника Дьяченко, як і видатного вояки і борця за визволення України відомо не тільки нашій армії, а добре знаво і всієї Україні. Не раз в часи скрутних бойових обставин, на полк Чорних Запоріжців покладалась найважчі завдання і весь час цей полк, під керуванням Полковника Дьяченко, був на височині свого призначення.

А тому, дякуючі від імені Батьківщини Полковника Дьяченко за його вміле керування полком і власне героїчне поведження, щиро бажаю йому, від себе і імені всієї Армії, скорійшого видужання від ранення і повернення до армії.

(Ато саме підписав наказ, невідомо: проєкт наказу написано рукою Полк. Куца).

№ 394 (сл.пк.) Д. НЕГАЙНО. Комдіву 1-ої Запоріжської, зразок Комдіву Окремої кінної і Генералові Удовіченку.

Ворог під натиском польських частин в районі Свірж—Хлебовіце—Сарки відходить на схід. Командарм наказує:

1. Як мога скорше зосередить Вашу дивізію згідно наказу ч. 160 тримаючи певний зв'язок з Окремою кінною і 4 Київською дивізіями.

2. Передати в Окрему кінну дивізію в порозумінні з Командіром її необхідну кількість набоїв с тим, що Ваша дивізія буде поповнена набоями, які зараз будуть підвезені із Артилерійської летучки до Іезуполя.

3. Вам знаходиться при дивізії. 30 серпня 1920 р. 9 год. 45 хв. ст. Хриплін ч. 82/оп.

Наштадарм Генштабу Полковник Лінко.

№ 395 (сл.пк.). Оперативний звіт до 16 год. 30 Серпня.

На участку фронту від Румунського кордону до гирла Стрипи, ворогом ведеться досить оживлена стрілянина.

Від 2-ї Волинської дивізії донесень нема. З району с. с. Пузники—Залісьє ворог провадить енергійний наступ на наші розположення, що на захід від цих сел. Всі ворожі атаки відбиваються нашим вогнем.

Від Київської і Окремої кінної дивізій донесень нема. 1-ша Запоріжська дивізія згідно наказу скупилась в районі Слобідка—Яблонів.

30 Серпня год. 16/30 Ст. Хриплін. Ч. 1061.

Генкварм Дівої Генштабу Полковник Куц.

№ 396 (сл.пк.). НЕГАЙНО. Комгрупи генералу Загородському.

В додаток до наказу могому ч. 161 наказую:

1. Дорученної Вам дивізії, тримаючи р. Діштро від кордону до гирла Стрипи польськими частинами, осередити 2 Волинську, запасову збірну і 5 Херсонську дивізії в районі гирла р. Стрипи—м. Манастирське.

2. Групі активно тримати зазначений район, маючи спільні резерви і зв'язок з лівою групою генерала Удовіченка в с. Яргорів.

3. Зазначенну перегруповку провадити як можна енергійно, аби скінчити її на протязі 31 серпня.

30 серпня 1920 р. ч. 120/к 22 год. ст. Хриплін.

Коман. Армією Генерал-Поручник Ом. Павленко.

№ 397 (Л.К.М.). Оперативний звіт до 8 год. 31 Серпня.

На участку фронту від Румушського кордону до гирла р. Стрипи спокій. В районі Возилів ворог вчора по заняті Костельники—Сповіднів приостановив свої атаки поночі не проявляв активності. Вчора майже весь день атакував ворог наші позиції в районі Пузники—Залісьє—Коростятин. Всі його атаки не мали ніякого успіху і ворог понесши втрати заняв позиції що на захід від Пузники—Залісьє і південь Коростятина. В цьому участку оперує московська юнацька школа, котра на днях змінила 366 піший полк.

Після точних відомостей в боях під Пузниками і Залісьє ворог поніс втрати забитими 15 чоловік і 45 ранених. Серед убитих є китайці.

4-та Київська дивізія займає Горожанку—Товстобаби—Завалів—Гнилоче і веде розвідку на Підгайні. В цьому районі спокій. Є відомости що ворог окремими групами, котрі не мають звязку між собою днем переходять в лісах, а поночі при помочи селян глухими дорогами відходять на Бережани кидаючи обози.

Для дозвєння цих деморалізованих відділів призначено нами окремі частини. В районі Слобода—Яблоні без змін. У Галича спокій.

31 Серпня год 8/30 Ст. Хриплія Ч. 01062.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 398 (Л.К.М.). Розвідочний звіт Штадарму УНР 31. VIII до 9 годия.

На правім відтинку фронту Армії ворог займа села Соколец Поток Золотий обстрілюючи сильним вогнем наші лави. В районі Середньої групи виявлено, що прибувши курсанти Московської школи влялись в 366 полк і заняли позицію між селами Залісьє—Дубенка, решта 366 полку угрупована в Монастиржиску на площі біля тютюнової фабрики, там же стоять дві важкі гармати, застави мають на південь і захід містечка. В районі лівого відтинку в с. Делятин, Библо ворожа піхота прибувши 30. VIII з напрямку с. Скоморохи, розїзд дійшовший до с. Підшумляя був обстрілян ворожою піхотою до 50 люду, котрі сиділи в окопах. Район Рогатина скуччення ворожої піхоти та кінноти, з цього району ворожі патрулі доходять до Бурштина, Букачовець та до с. Гербушівка. ч. 200/р.

Генштабу Полк. Кущ. Начрозвід Сотн. Шпілієський.

№ 399 (Л.К.М.). НЕГАЙНО. Комдів Окремої кінної через штаб 1 Запор.

6 польська армія заняла Буск і проваде акцію на Красне, Глиняни і Перемишляни; праве крило її — 1 кінна бригада вчора із Ходорова вирушила в напрямі на Рогатин.

Наша 16 бригада через Стрій і Ходорів направлена на Букачевці. Тому Командарм Вам наказує:

1. шукати звязку з 1 кінною бригадою польських військ в напрямі через Рогатин, або в місцевості на південний захід від його;
2. шукати звязку з нашою 16 бригадою в напрямі через Букачевці;
3. мати на увазі, що зі Львова надісланий паротяг для того бронепотяга, який ремонтується в районі Галича і має обслуговувати район ст. Більшовце—Підвисоке.
4. Шукати звязку з 4 Київської дивізією, яка вчора була в районі

Горожанка—Товстобаби—Завалув—Гішльче зі штабом в Горожанці. 31 серпня 1920 р. 11 год. 40 хв. ч. 121/к ст. Хриплін.

Наштадарм Діевої Полковник Лічко.

№ 400 („лж“). Оперативний звіт до 16 год. 31 Серпня.

На участку фронту від Румунського кордону до гирла р. Стрипи весь сьогоднішній день, ворогом ведеться зусилена гарматна та кулеметна стрілянина. В районі Возилів сьогодні в ранці наші частини перейшли в контр-наступ і після 3-х годинного бою нам удалось зломить ворога і захопити с. с. Костельники і Сновидів. Ворог що поніс значні втрати відійшов на Золотий Потік.

Наша акція в цьому районі продовжується. На участку фронту в районі Велеснів—Коростятин без змін. В районі Товстобаби—Горожанка спокій. В районі Яблонів—Слобідка ворог в складі 350 піхоти і 50 кінноти при 10 кулеметах сьогодні з 8 години вів наступ з району Шумляни на село Библо—Дитятин, котрі то місцевости після впертих боїв нами були залишені. Зараз іде бій у села Загір'є де ворог постійно підтягає нові відділи. Його атаки відбиваються вогнем наших частин.

31 Серпня год. 16/30 Ст. Хриплін Ч. 01063.

Генкварм Діевої Генштабу Полковник Куш.

№ 401 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР за 31. VIII. 920 до 21 год.

На правому відтинку фронту Армії ворог заяв с. Сновидов—Костельники—Возилув, але нами контратакою був вибитий загубивши багато порубаними і відкинутий на лінію с. Потоки. В вечері ворог тайком підвіз 2 тяжких гармати в с. Порков і почав обстрілювати наші лави. На фронті середньої групи сильні атаки ворога з с. Велеснів на Коронець і Коростятин. Район Товстобаби—Горожанка—Завалув ситуація не відома. На фронті лівої групи наслідком ворожих атак було захоплення сс. Слобідка—Большовце—Библо—Дитятин, сили ворога в цім районі 300 багн. 4 гарм. 50 шаб. Це суть 123 бр. котра пробивається на Монастиржиско на зєднання з 122 бригадою 41 дів. ч. 202/р.

Начрозвід Сотник Шнілінський.

№ 402 („лж“). Оперативний звіт до 8 год. 1 Вересня.

На участку від Румунського кордону до гирла р. Стрипи обоюбіна гарматна та кулеметна стрілянина. В районі Возилів наші части вчора після боїв заняли Костельники і Сновидів. Замічається велику впертість і завзятість зі сторони ворога, котрий в часі вчорашніх боїв помимо великих втрат які він поніс кілька разів переходив в контр-атаки, а навіть 2 рази приймав бій на штики.

Мимо всіх зусиль зі сторони ворога оволодіти назад утраченими місцевостями, котрі не дали ні якого успіху і ворог після цілоденної акції змушен був відійти назад тримаючи за собою Золотий Потік. На полі биття залишено ворогом біля 70 зарублених в тім числі і командір полку. В рукопашнім бою ворог підносив руки в гору говоря — не рубіть ми мобілізовані. Власні втрати в цьому районі 7 старшин убиті і ранених, між тим

рапен командир курія Поручник Кондрацький його помічник Хоружий Куць і біля 20 ранених козаків. На участку Коронець—Коростятин ворог вчора біля 18 год. перейшов в наступ з району Велеснюва—Дубонки, але з нашим гарматним та кулеметним вогнем його відбито. Ворог повесши втрати убитими відійшов назад. Ночію в цьому районі ворог не проявляв активності. На участку Яблонів—Загір'є ворог заявивши вчора значними силами с. Дитятин і Библю, біля 17 год. повів дальше наступ на Загір'є і Яблонів, котрі після 2-х годинного бою нами були злишені. Наші часті заняли позицію по буграм на північ і захід від с. Бонькольників і північний схід від Слободи і Яблонува. Сьогодні 1-ша Запорізька дивізія розпочала акцію з метою зайняти утрачених вчора місцевостей. Київська дивізія в напрямку залізниці розвиває акцію в напрямку на північ. Во вчорашніх боях 1 Запорізька дивізія понесла значні втрати убитими і раненими кількість котрих підраховується.

1 Вересня год. 8/30 Ст. Хриплін Ч. 01064.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 403 (л.жк"). Оперативний звіт до 16 год. 1 Вересня.

На участку фронту від Румунського кордону до гирла р. Стрими ворогом весь день ведеться гарматна та кулеметна стрілянина. В районі Костельники Сновидів ворожа артилерійська перестрілка і російська стрел.

2 Волинська дивізія переводить згідно наказу перегрупування. На участку фронту Коронець—Коростятин ворог пасивний. По відомостям від козака що повернувся з полону з Пузників, до с. Пузники перебуло 500 піхоти і 500 кінноти з червоними лампасами при 2-х легкіх і 1 тяжкій гарматі. З розмов красноармейців, виходить, що більшовики мають повести удар на Нижнійську переправу. В районі Товстообаби—Горожанка ворог доють значними силами при 6 гарматах і кулеметах сьогодні біля 6 год. повів наступ від сторони Підгайці і після завзятих боїв потиснув 4 Київську дивізію і зайняв Товстообаби—Горожанку—Бончаки Старі і Нові. 4 Київська дивізія займає зараз позицію по буграм на схід Тумірж і південь Горожанки. На цьому відтинку ворог з 6 гармат веде зараз гарматний вогонь по нашому розположенню. 1 Запорізька дивізія веде зараз бій на схід від с. Медуха. Кінна дивізія сьогодні в 8 год. вирушила в напрямку на Дришів алеж донесень від неї поки що нема. Сьогодні в 11 год. прибув з Ходорова на ст. Дубонці польський бронепотяг „Шіслучик“, котрий одержав завдання на лінії Іезуїціал—Підвисоке піддержувати артилерією наші частини котрі ведуть зараз бої Тумірж—Медуха, а головне прикривати нам тил від Іезуїціал до Вольшевиці.

1 Вересня год. 16/10 Ст. Хриплін Ч. 01065.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 404 (л.жк") Розвідочний звіт Штадарм УНР до 21 год. 1. IX. 920.

З правою групою брэк звязку. На Бучачькому напрямі ворог силою до 300 багн. коло 21 год. свого дня повів наступ з боку с. Велеснюв на Коростятин. На Підгасцькому напрямі ворог силою 300 багн. при допомозі кінноти повів сильний наступ в напрямку с. Товстообаби с. Єзерка, ворогом занято с. Кончаки Нові та Старі. Друга група ворога в 300 шабел.

при 500 багч. та 5 гарм. провадила одночасову акцію в напрямку Горожанка с. Делеюв. але нашим контр-наступом з боку с. Медуха ворог був відбитий на схід с. Горожанки. в цьому районі був захоплений полонений 60 сов. дів. 4 кінного полка. Допитом полоненого 365 полка виявилось, що 26. VIII полк прибув до Бучача полк складається з 3 батальйонів по 350 багч. в кожному загальною до 1200 люду, гармат та кінноти не мають, полк прибув з Кременчуга де мав розвернутись в 63 сов. дів., але по невідомим причинам розвернути було припинено і полк екстрено вислали на фронт. 3 бат. заняв позицію між с. Залісьє—Велеснюв, 1 і 2 залишились в с. Подзамче. люде сіх батал. зле одягнені. По останнім відомостям один з батальйонів приймав участь в сьогодні. наступі на Гороженку. 28.8 на позицію приїхав комдів 41 котрому червоноармійці скаржились на брак амуніції одяжі та взуття. комдів обіцяв прислати 25.000 пабоїв а по другому пропанував вести наступ на Петлюрівців щоб здобути одіж. ч. 208/рз.

Генквар. Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілінський.

№ 405 („прк“). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р.
ч. 0165. (Мали 2 вер., 10 верс. і 1:200000).
ст. Хриплін.

1 пересня 1920 р. 22 год. — хв.

1. На лівій Костельники — Сновидів ворог веде гарматний і рушничний вогонь. На фронті Коропець—Коростятин ворог підтримує вогонь гарматний з легких і важких гармат, але тримається пасивно. Бож за сьогоднішній день ворог відсунув 4 Київську дивізію з лівій Кончаки—Горожанка до Мар'ямпіль—Лашч—Делеюв. Ворог вів бій з 1 Запорожською дивізією між с. с. Бишів і Горожанка і був відбитий звідти з великими для його втратами забитими і полоненими. К вечеру сьогодні ворог витиснув 3 кінний полк Фролова з с. Лазарівка.

Слід ворога — 41 сов. дивізія і частини кінноти 60 сов. дивізії (в районі Горожанки).

2. 6 Польська Армія посовується на схід в напрямі на Рогатин звідки має завдання підтримувати доручену мені Армію. Дорученій мені Армії наказано утримувати лінію від Румунського кордону про правому берегу Дністра до Коропець і дальше на Горожанка—Гиньльче—Бурштин.

3. Тому НАКАЗУЮ: а) Правий відтинок. Полковник Дозуд. Відділ 5 стрілецької дивізії і польський відділ Полковника Роліцького. Унеможливити ворогові переправу через р. Дністро від Румунського кордону до м. Коропець включно, тримаючи за собою півострів, що на південь від с. Вошків. б) Права Група. Генерал-Хорунжий Удовиченко. 3 стрілецька загін і Збірка запасова дивізії. Міцно тримати ворога на лівій Коропець—Коростятин — околиці Лазарівки і при першій змозі контр-атаками ти-снуги ворога на Лазарівку—Задорів—Кончаки. в) Ліва Група. Полковник Гулий. 1 Запорожська і 4 Київська дивізії. При першій же змозі старатися відкинути ворога на Товстобабі—Підгайці базіруючись 1 Запорожською дивізією на Большівці—Рудзвіяки—Мартинів. 4-ю а Київською на Ісауїль. г) Книга окрема дивізія. Полковник Омежянович-Павленко. Слідати лівій групі в досягненні поставленого їй завдання, оперуючи лімше цієї групі. д) Генерал-Хорунжий Загородський — 2 Волинська дивізія.

візля. Армейський резерв. В 3 години стати на марш і пересунутись з м. Тлумача до Нижньова, де бути в повній готовності до бою по першому мойому наказу. Вжити заходів до ознайомлення з фронтом групи Генерала Удовиченка і до постійного зв'язку з цим фронтом. е) Полковнику Долуду тримати зв'язок з Начальником залоги Коломні, котра являється резервом для відтинка Полковника Долуда. ж) Переправа у Маріямполя і у Галича забезпечується кожна польською сотнею при кулеметах і 2 гарматах кожна, а у Іезуполі — 16 козаками Залізничної сотні. з) Бренепотяги „Кармелюк“ і „Запорожець“ підпорядковуються в оперативному відношенні групі Генерала Удовиченка і до 3 години ранку 2. IX. мусять бути на лінії Нижньов—Коростятин.

4. Після відкинення ворога на північ групам виконувати мій оперативний наказ ч. 0160.

5. Донесення надсилати що 2 години, а Генералу Загородському негайно о приході дивізії до Нижньова.

п п Бомандуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко (написано чужою рукою).

п п Начальник Штабу Армії, Генерального Штабу Полковник Ліпко (написано чужою рукою).

3 ор. згідно: 1 Генкв. Геншт. Полк. Куш.

№ 406 („лж“). Оперативний звіт до 8 год. 2 Вересня.

На участку від Румунського кордону до гирла р. Стрипи спокій.

В районі Возиліва перестрілка. В районі Пузники—Коростятин ворог сьогодні в 2 год. атакував піхотою і кіннотою наші часті у фільварка Верба і після завязаного 2-х годинного бою завдяки понесеним значнім втратам з нашої сторони, а головню що ворог загрожував обходом з обоїх флангів наші часті 3 Залізної дивізії відступили на зад і заняли лінію в 3-х с половиною верстах на північ і на схід від Нижньова охороняючи хостовий причілок. Батарей претягнуті на правий берег Дністра. Зараз в цьому районі досить оживлена стрілянина. 4 Київська дивізія, ведучи бій на протязі всього вчорашнього дня завдяки переважним силам ворога примушена була залишити село Горожанку—Кончаки Старі і Нові і с. Делеюв. Ворог в складі 600 чоловік піших і 300 кінних при 5 гарматах нашою контр-атакою був вибит з Делеюва понеся значні втрати убитими і раненими.

Нами взято 15 полонених. Біля 19 год. дивізія з'осередилась в районі Маріямпіль—Делеів і Водники на лівому боці Дністра. Кінний полк 3 Зал. дивізії вчора в 15 год. вирушив для допомоги правому крилу 4 Київської дивізії в напрямку на Задарів, котре то село після бою полком було захоплене і ворог відступив назад, алеж отримавши нові підкрєплення повів наступ на Задарів і після бою примусив відійти на Лазарівку.

Біля 20 год. поведено ворогом атаку на Лазарівку завдяки чому полку наказано завяти позицію на південний захід цього села. Біля 19 год. 1 Запорізька дивізія перейшовши в наступ і після впертих боїв заняла Бишів, а кіннота її була кинута на Горожанку. Ворог поніс значні втрати убитими і раненими. Нами захоплено полонених і ворожі тачанки з кулеметами. З наступом ночі кінний Запорізький полк залишив Горожанку

і відійшов до дівізії. Кінна дівізія вчора в 8 год. вирушила на с. Дришів Хохонів—Підшумляни. У с. Дришів мала дівізія завзятий бій. Зотрий закінчився нашою перемогою і село біля 12 год. дівізією було занято. Звідтіль поведено наступ в напрямку Хохонів. Ворог в силі 300 піших і 200 кінних при 2-х гарматах опустив нам Дришів, заняв позицію на буграх що на північ від цього села. Кінна дівізія одержавши в 13 год. від 4 дівізії повідомлення що вона відступає на Делеїв, і не маючи змоги помоч 4 Київській дівізії із за браку кулеметних та рушничних набоїв рівночасно і гарматних відійшла дівізія назад обсадивши переправу у Іезуполя. Втрати дівізії 5 козаків забитих і 10 ранених. Добич — 2 вози з майном і канцелярія 368 сов. полку і 4 коні. 2 Вересня год. 8 30 Ст. Хриплін Ч. 01066.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 407 („льв“). Оперативний звіт до 16 год. 2 Вересня.

По Дністру від Румунського кордону до гирла р. Стрипи весь день общільна перестрілька і події розвідочного характера. У Возиліва спокій.

В районі Нижніва наші часті займають бугри на північ і схід від моста. Весь день ворог в цьому районі появляв значну активність і веде інтенсивний гарматний та кулеметний вогонь. В районі Маріямполя розвідочні події. Запорізька дівізія приступила сьогодні згідно наказу Ч. 0165 до виконання цього завдання і в 14 год. розпочала акцію в напрямку Горожанка—Завалів з метою витиснути ворога за Золоту Липу. Вислана розвідка на Большовці—Слобідка—Загір'є—Яблонів—Библо—Дитятин донесла що з Слобідки на Большовці двигаются колонии ворожої піхоти а ворожа кінота заняла позицію на північний схід від Межигорців.

Кінна і 4 Київська дівізія в 14 год. мала розпочати акцію згідно наказу. Донесень від цих дівізії ще нема. 2 Вересня Ст. Хриплін. Ч. 01067.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 408 („ок“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 2. IX. 920.

На всьому фронті Армії ніч ворог заховувався спокійно. Ранком сього дня ворог повів сильний наступ з Велесньова Пузники в Ніжнівському напрямі, ворог обстрілює переправу. Положений 4 кав. сов. полк 8 кав. дів. захоплений в с. Делеїв зізнає, 4 полк неділю назад зістав прикомандірований до 60 сов. дів., се було в той час коли 8 дівізія стояла в районі Підкаменя що на північний захід Рогатина, полк має 4 ескадрони по 50—60 шабел, всього в полку 200—250 шабел 12 кул. при полку єсть батарея з 4 легких орудій, але стріляють лише з одного за браком набоїв. При наступі на с. Делеїв праворуч та ліворуч 4 полка наступали піші лави 60 сов. дів. 532 та 533 полків, 8 кав. дів. осталась прикривать сю групу в районі Рогатина. 4 полк оперував в Стрию та Журавно в час операції на Миколаїв. Полонений 365 полка підтвердив раніші зізнавання полк має до 1000 багнетів.

Висновок: В звязку з нашими операціями на лівому березі Дністра ворог стягує сили на наш фланг з метою ліквідації. головні операційні напрями ворога виявляються по лінії Бучач—Нижнів, Підгайці—Безуволь. Рогатин—Большовці. Ч. 209 р.

Генштабу Полковник Кущ. Начрозвід Сотник Шидлінський

№ 409 (..лрк*). Розвідочний звіт Штадарма УНР 2. IX 920 до 20 год.

В сьогоднішньому наступі в Нижньвівському районі згідно зізнань полонених приймав участь 365 полк, 366 і 115 кавполк. По чуткам в сьогоднішньому наступі більшовикам помагало цивільне населення. На лівім відтинку фронту армії ворог вибитий з с. Бишова і відходе на Горожанку. В останньому без змін. ч. 210/рз.

Генкварт Генштабу Полковник Куц.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шніліський.

№ 410 (..лрк*). НЕГАЙНО. Генералу Удовиченку і Загородському, Полковнику Гулому, Комдіву Окремої Кінної, 5 Херсонської, коші 4 Київської і 1 Запорізької, Пану Головному Отаману і Штаб фронту.

1. Сьогодні ворог збитий на лівому крилі армії від Бишова на Горожанку — весь день продовжував гарматну стрілянину проти Нижньвівського причілка.

2. Армія мусить продовжувати виконання покладеного на неї завдання.

3. ПАКАЗУЮ: На протязі ночі з 2 на 3 вересня перегрупироватися: а) Правий відтинок. Плк. Додуд завдання без змін. б) Середній участок. Генерал Загородський. 2 Волинська дивізія до ранку 3 вересня заняти причілок у Нижньвова й активно боронити його, змінив тут частини запасової збірної і 3-ої Залізної дивізії. Штаб дивізії — с. Олешів. в) Лівий участок. Плк. Гулий. 1 Запорізька і 4 Київська дивізії. На протязі ночі з 2 на 3 вересня згуртувати дивізії на лівому березі Дністра в районі Водники—Слобідка. Плк. Гулому мати на увазі, що основна лінія нашого фронту проходить по лінії Гниза Липа—р. Дністер, чому і мусить відповідати групування його дивізій. Штаб Групи — с. Семаківці. г) Армейський резерв. Генерал Удовиченко. 3 Залізна і Запасова Збірна дивізії. Зосередитися в районі Братинців—Олеша—Остришів. Штаб Групи — ст. Тлумач Палагічі. д) Окремії кінній дивізії стати в районі Канашів—Баушів і тримати зв'язок між лівою групою і правим крилом 6-ої армії через Бурштин на Рогатин.

4. Розвідку провадити як можна ширше, при чому лівій групі на лінію Монастирська—ст. Волощина, що в 10 вер. на північ. захід від Підгайців, а кінній дивізії на ст. Волощина—Потугори і Рогатин.

5. 16 стрілецькій бригаді по прибутті стати в армейському резерві в с. Ямшця.

6. Бронепотяги поступають в підлеглість: „Запорожець“ до Ген. Загородського і боронить переправу у Нижньвова, „Кармелюк“ до Полк. Гулого і боронить район Єзуполя. Крім того по лінії Ходорів—Галіч курсує бронепотяг „Чорноморець“.

7. Зв'язок тримати: Полк. Додуду, Ген. Загородському, Полк. Гулому і 16 стр. бригаді по державним дротам, Генералу Удовиченку навести власну лінію, а Полк. Омялиновичу Навленко через 1 Запорізьку дивізію.

8. На всіх переправах призначити мостових комендантів.

9. Броди визначити віхами.

10. Мати на увазі, що переправи у Маріямполя і Галіча забезпечуються кожна 2-ма польськими гарматами, поставленими на правому

березі Дністра. 2 вересня 1920 року 22 год. 15 хв. ч. 133/к ст. Хриплін. Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко (написано чужою рукою).

Наштадарм Генштабу Полковник Лішко (написано чужою рукою).

№ 411 („пкж“). Оперативний звіт до 8 годин 3 Вересня 1920 р.

На правому участку від румунського кордону вздовж Дністра до с. Вознів без змін. У нижнівської переправи на лівому березі ведеться усилена акція розвідників. По вчорашній акції лівою групою після бою досягнуто і занято позицію таким чином: 4 дивізія бугри на схід від с. Яци—Делеїв. 1 Запорізька дивізія, північно східні і східні бугри с. Медухи і висоти на північний схід Бишова. Вчора біля 15 год. у Маріамполя ворог пытався переправитись на правий беріг ріки. Попитки ворога ударемлено і він понесши втрати відійшов на Тростянець. З допиту полонених виявилось що ворог скупчив у Тростянці біля 300 чоловік кінноти і понтонну сотню. Кінна дивізія вчора виконуючи свої завдання мала бій у Большовці де ворог ставив упертий опір. Після двохгодинного бою завдяки маневрові кінноти збито ворога і він відійшов на с. Конколяники, звідти на Слобідку. Е відомости що в селі скупились значні сили ворога при гарматах та кулеметах. Завдяки невідповідному терену для нашого маневру кінні дивізії не удалось вибити звідти ворога і вона відійшла назад до м. Большовці де зараз і знаходяться. Взято декілька полонених і вози з майном. Дивізія понесла досить значні втрати ранених. 3 Вересня год. 8/10 Ст. Хриплін. Ч. 01068.

Генкварм Дієвої Полковник Кущ.

№ 412 („маш“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 166.

ст. Хриплін. (Мапа 10 верст в 1“). 3 вересня 1920 р. 11 год.

Для росташування обозів 2 порядку і дивізіійних баз призначаються райони:

1. Частинам Полковника Ролінського — Жукашів—Ліски. База ст. Боршув.

2. 5 Херсонській дивізії — Торговиця Польна—с. Голосків. База — ст. Голосків.

3. 2 Волинській дивізії — сс. Закржевці—Угорники. База ст. Отпя. Займати містечко забороняється.

4. 3 Загізній дивізії — Одафе—Марковце. База — ст. Марковце.

5. Запасовій Збірній дивізії — Пржещичники—Хомяківка. База — ст. Тясмениця. Займати містечко забороняється.

6. 4 Київській дивізії — Ястржебець—Колодівка. База — ст. Хриплін.

7. 6 стр. дивізії — Ямниця—Павельче. База — полуст. Ямниця.

8. 1 Запорізькій дивізії — Сельча—Ценжув. База — Полуст.

Ямниця.

9. Окремій кінній дивізії — Подгородзе—Комарів. База — ст. Бед-

10. Штабу Армії — Хриплін—Чернеїв. База — ст. Хриплін.
 11. Начальникові тила обсадити польовою вартою лінію Пугаря—Голосків — Струнков — Ворона — Братковце — Хомяків — Лисець — Рябно—Яворувка—Калуш—Неговце. Виход за цю лінію службовцям Армії УНР дозволяється лише по встановленим для командіровок правилам. Штаб Начальника тилу м. Лисець.
 12. Армейським шпиталіям перейти до м. Станіславов.
 13. Армейській гарматній летучій бути на ст. Хриплін, тримаючи відділи на ст. Тлумач—Пезлагиче і Іезупіль.
 14. Армейській санітарній летучій бути на ст. Хриплін.
 15. Обозам 2 порядку тримати постійний зв'язок з 2 Управою Штабу Армії і зі своїми базами.
 16. Звертаю увагу командів на те, що нема зв'язку між обозами 2 порядку і частинами бойовими, завдяки чому траплялися випадки, що обози 2 порядку получали із летучки набої і тримали їх у себе в той час, коли їх частини не мали набоїв.
 17. Начальнику артилерії Армії теж звернути увагу на те, щоб подача набоїв до частин не мала перерви.
 18. 2 Управа Штабу Армії — Ст. Хриплін.
 19. Зойрца переходова харчова станція тилової Комендатури при 2 управі Штабу Армії.
 20. Комдівам зазначати при кожній новій групіровці росташування своїх тилкових установ.
 21. Росташування дівізійних баз на призначених для них станціях буде перевірено особою коміссією, бо невиконання цього вносить безладдя в службу тила і викликає суперечки з Польським Урядом.
- Командуючий Дієюю Армією Генерал Поручик Ом. Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 413 („ох“). Оперативний звіт до 17 годин 3 вересня 1920 р.

На участку Дністра від Румунського кордону до м. Нижнів рідка рушнична і гарматна стрілянина. В районі Нижнівського причілка ворог обстрілює гарматним вогнем наші частини, що борються переправу і вів пристрілку по мосту із своїх важких гармат. На відтинку на лівому березі Дністра від Маріамполь—Вишув—Большовці розвідочна діяльність ворога і перегрупіровка в бік нашого лівого крила. Кінна дівізія із району Большовці веде розвідку в район Кунашів і Слобідку, які заняті значними силами ворога. Кінна сотня цієї дівізії, що послана через Бурштин в бік Рогатина для завязання зв'язку з правим крилом польських частин досі не повернулася і донесень не прислала.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.

№ 414 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 3. IX. 920 до 21 годни.

По відомостях військової розвідки ворог скріпив переправу у Волочиська о 25 люда, а з с. Гури в напрямку на Устечко перейшло 200 комуністів. Замічено скупчення ворожих відділів від двох днів. В Іваню стоїть одна сотня, яка складається виключно з Великокорсів, силою до 50 люда, 4 кулемети. Большовики розказують, що скоро буде завішення

оружжя, що один румунський полк перейшов на їхню сторону і що вони не мають наказу атакувати Дністра. В Торськім малій відділ комуністів. Залізниця курсує тільки до Теребовві. На стайці Дзвиняче немає нікого. На цілій лівій непевна напруженість. В Ииркові є ворожі гармати, що стріляли сьогодні на ліс в Поточиськах. По відомостях ворог скупчується в районі Горожанка і в напрямку на Гинльче. Дальше на північний захід од Буриштина розташована ворожа піхота з тачанками безпосередньо за містом і обсажені ворогом бугри коло с. Коростовці. Виявлено, що з с. Кунашова переведено одну гармату в с. Коростовці. В прочім відомостей не мається. Ч. 211/рз.

Генштабу Полков. Куш. Начрозвід Сотник Шнідінський.

№ 415 (с.пем"). Оперативний звіт до 8 год. 4 Вересня.

На участку від румунського кордону до Возиліва без змін. У Нишаніва ворог обстрілює переправу через міст з тяжкої гармати і веде усилену розвідку.

В районі Маріампіль—Лезуніль розвідки події. Сьогодні в 3 год. ранку кінца дивізія після впертого бою під сильним натиском ворога залишила м. Большевці. Точних донесень про цей бій ще нема.

4 Вересня год. 8.30 Ст. Хриплін. Ч. 01069.

Генквар Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 416 (с.ох"). Розвідочний звіт Штадарму УНР 4. IX. 920 до 9 годин.

На правім та середнім відтинках Армії ворог ніч заховувався покійно. На лівім відтинку в 4 години ранку ворог повів наступ на с. Большевце котрі і заняв. Згідно зізнань пійманого шпігуна селянина с. Загорже, надісланого комуністами для розвідки, котрий зізнає, що добровільно з 11 селянами с. Загорже вступив до Червоної армії і служив в 13 Самарський полку, полк лічить до 600 люду, озброєні і з сідлами не всі багате їздять на мішках з соломою, полк 13. VIII з Рогатина перейшов до Коростовець. На цьому ж відтинку стоїть 368 полк в с. Коростовічі—Людівківка. 369 полк стоїть в с. Копкольщини. Цивільне населення по цім відтинкам відноситься до червоних надзвичайно прихильно. Зізнаючи оповіда що 368 полком був обстріляний кінний дозор з чорними шилками в районі Буриштина, котрий просувався на Рогатин. Розвід дійсно був висланий, але не повернувся. Ч. 212/рз.

Начрозвід Сотник Шнідінський.

№ 417 (с.пем"). Оперативний звіт до 16 год. 4 Вересня.

На відтинку фронту від румунського кордону вздовж Дністра до Нижніва весь сьогоднішній день ворогом велась досить оживлена гарматна та кулеметна стрілянина.

В районі Нижнівської переправи ворог з тяжкої гармати обстрілював залізничний міст і весь день вів усилену розвідку. У Маріампіль і Лезуніль події розвідочного характеру. На участку лівої групи в районі Большевці сьогодні після занятя ворогом цього міста 1 Запорізька дивізія перейшла в 5 год. до контр-наступу, котрим здержано наступаючого ворога.

Ворог заняв позиції на південь від Большевоці і Конкозьняки на котрих то позиціях ставив він завзятий ошр. Бій в цьому рабоні проваджується. Кішна дівізія біля 12 год. перейшла до контр-наступу з метою оволодіти м. Большевоці. Про вислід цієї акції донесень ще нема.

4. IX. 1920 ч. 1070.

За Генкварма Дієвої Армії Підполковник Стефанів.

№ 418 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР до 21 години 4. IX. 920.

Від правої групи брак повідомлень. В районі Ніжніва сильший вогонь важкої ворожої артилерії по переправі та м. Ніжніву. На фронті лівої групи сконстатовано 300 ч. ворожої піхоти з контонами на шляху Маріямполь—Усте Зелене в поготівлі до акції. Скупчення ворожої піхоти на схід с. Делясов, Лани. Ворог займає с. Большевоці, Боушов. Конкозьняки, Слобідку. По звіту польського розізда сильне згрупування ворога в районі Липиця Горня, Большевоце. Ч. 213/рз.

Генер. Кварт. Генштабу Полковник Бущ.
Начрозвід Сотник Шпілівський.

№ 419 („лж“). Оперативний звіт до 8 год. 5 Вересня.

На правому участку від румунського кордону до Нижнівської переправи без змін. У Нижніва ворог ночію не проявляв ніякої активності. У Маріямполі і Іезуїтія розвідочні події. В районі Большевоці ворог вчора після переходу наших частин до контр-акції, уперто обороняв свої позиції.

Завдяки чому наші часті після 2-х годинного бою змушені були стримати акцію і зайняти старе положення. Нами понесено значні втраги. Убитий в бою Сотник Хміленко 1 Запоріжської дівізії. Сьогодні в цьому районі ліва група переводить перегрупуровку згідно наказу по Армії Ч. 141/к.

5/9 год 8/30 Ст. Хриплін. Ч. 01071.

Генкварм Дієвої Армії Генштабу Полковник Бущ.

№ 420 („ох“) Розвідочний звіт Штадарму УНР 5. IX. 920 до 9 годин.

На фронті Армії УНР ніч з 4. IX на 5. IX пройшла спокійно. В сучасний мент ворог обстрілює с. Семаківці гарматним вогнем. По відомостям селян на фільварку, що проти с. Деляви знаходиться 200 кілних і 20 піших при кулеметах і обстрілюють с. Деляву. На висотах за Корощем стоїть большевоцька батарея. На лівому березі Дністра в районі с. Долна військова розвідка ворога не виявила. В останньому без змін. ч. 214/рз. Генштабу Полковник Бущ. Начрозвід Сотник Шпілівський.

№ 421 („ох“). НЕГАЙНО. Комдів Окремої кішної, копія Полковнику Гулому.

В пункті 2 наказу ч. 141/к, помілково назначений Вам район Слобідка—Демішковци—Мартишов. Треба читати район Ворошовка—Демішковци—Рудвіяни. 5 вересня 1920 р. 9 год. ч. 142/к ст. Хриплін.

Генкварм Дієвої Армії Полковник Бущ.

№ 422 („лкм“). Оперативний звіт до 16 год. 5 Вересня.

На правому участку фронту від румунського кордону до Нижніва весь сьогоднішній день ворог веде інтенсивний гарматний та кулеметний вогонь.

У Нижнівській переправі ворог з тяжких гармат обстрілює залізничний міст і веде усилену розвідку. На відтинку Маріампіль—Іезуїпіль—Галич рідка рупнична та кулеметна стрілянина і події розвідочного характеру. Зв'язок з польськими частинами мається в м. Букачівці.

5 Вересня год. 16/30 Ст. Хриплін Ч. 01072.

Геншварм Дієвої Армії Генштабу Полковник Кущ.

№ 423 („ор“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 5. IX. 920 до 21 годин.

На правому і середньому відтинках фронту Армії спокій. Ворог обстрілює рупничним і кулеметним вогнем переправу у Галича і саме місто. На південний схід від Галича ворог зайняв с. Семиківці. Ч. 215/рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Кущ.

№ 424 („оз“). Зі Штабу Армії ч. 116. Комдівам Окремої кінної і Полковнику Гулому. Копія комдівам 4 Київської і 2 Волинської, 3 Залізної і 5 Херсонської. Комдіву 16 стр. і Ставка Головному Отаману. Штаб 6 польської Армії.

1) Сьогодні ворог в кількості до 800 шабель і 100 багнетів відтиснув частини 1 кінної польської бр. за р. Свірж і зайняв м. Княгінічі і с. Ісяри. В районі Галича ворог заняв с. Селісівці і обстрілював м. Галич.

2) Для зліквідування ворожої акції і опанування м. Рогатина призначений полк 4 дивіз. з 2 батар., який має сьогодні вирушити зі Львова до Ходорова і отряд капітана Торта. Довуство 4 дивізії теж відіздить зі Львова до Ходорова і обвіме керування зазначеною операцією.

3) Дорученій менш армії наказано допомогти зазначеній акції ударом в ліве крило і тил ворогу в напрямках на Сарики гарні і Бурштин.

4) а) Окремі кінній дивізії тримаючи зв'язок зі штабом 4 польської дивізії одночасно з початком акції зазначеної дивізії розпочати наступ сильним кінним відділом підсиленням піхотою з гарматами в напрямі на Бурштин і Рогатин з метою обійти ліве крило і вийти в тил ворогу. З ранку 6 вересня вислати сильну розвідку в напрямках на Сарики гарні—Бурштин—Рогатин—Букачівці—Княгініче. Зв'язок тримати зі Штабом Армії через Штаб 1 Запорізької дивізії в Галич і крім того надіслати допоселення через ст. Беднарів, для чого виставити пости зв'язку в Войнашівці і ст. Беднарів.

б) Лівій групі, тримаючи 4 Київською дивізією переправу у Іезувола активними чинами і провадячи розвідку на схід і північ забезпечити 1 Запоріж. дивізії акцію Окремої кінної дивізії в напрямі зі схода. Для цього 1 Запорізька дивізія тримаючи весь час самий міцний зв'язок з Окремою кінною дивізією провадити активну розвідку в напрямі на Селісівці, Медута, Каньольник, Чебушов, Большовці і Кутасів. Звернути увагу на влаштування і підтримування зв'язку зі Штабом Армії.

в) Останнім частинам армії продовжувати виконання попереднього завдання. 5 вересня 1920 року 23 г. 55 хв. ч. 149/к ст. Хриплін.

Команд. Армією Генерал-Поручник Омельянович-Павленко (написано чужою рукою).

За Начштабу Полковник Куш (написано чужою рукою).

№ 425 („лкм“). Оперативний звіт до 8 год. 6 Вересня.

На правому участку від Румунського кордону до Нижніва ніч пройшла спокійно. На участку Маріампіль—Іезуїць ворог не проявляв активності.

Від лівої групи з приводу обриву телефонної лінії допесень не одержано.

6 Вересня год. 8 Ст. Хриплін. Ч. 01073.

Генквар Дієвої Армії Генштабу Полковник Куш.

№ 426 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм УНР 6. IX. 920 до 9 годни.

На правому і середньому відтинку фронту ніч пройшла спокійно. Біля м. Маріамполя виявлено ворожу розвідку. На північ від Єзуполя майже ворог с. Водники маючи 100—115 багнетів і кулемет на м. Галич випустив декілька стрілів. В останньому без змін. Ч. 216/рз.

За генкварт Підполковник Стефанів.

Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілінський.

№ 427 („лкм“). Оперативний звіт до 16 год. 6 Вересня.

На участку фронту від румунського кордону до Нижніва сьогоднішній день велась ворогом досить оживлена гарматна та кулеметна стрілянина. У Нижнівській переправі ворог весь день обстрілював з тяжких гармат міст на Дністрі м. Нижніва. В цьому районі ворогом велась успішна розвідка.

В районі Маріампіля—Іезуїця ворогом уставлена тяжка батарея в с. Лани, котра обстрілює переправи в обох місцевостях, а піхотою проводять енергійну розвідку. Ліва група в районі Галича переводить перетрупувку і готується до акції з метою ударити на тил ворога, що веде наступ на лівому крилі 6 польської армії.

6 Вересня год. 16/30. Ст. Хриплін. Ч. 01074.

Генкварм Дієвої Армії Генштабу Полковник Куш.

№ 428 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм УНР 6. IX. 920 до 21 годни.

На правому та середньому відтинках фронту ворог заховається спокійно. На відтинку Галич—Єзуоль ворог вогнем двох гармат, котрі стоять в лісу, що на північний схід с. Водники обстрілює міст у Єзуоля, ворожа лава розположилась між селами Дубовець—Водники, намагаючись підсунутись до моста. Примічені невеликі ворожі групи пересуваючі з с. Дубовець в с. Семаківці. Від кінної дівізії брак відомостей. ч. 217/рз.

Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілінський.

№ 429 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм УНР 7. IX. 920 до 9 годни.

З правого відтинку Армії відомостей не одержано. В с. Гориглади знаходиться ворожий відділ в силі 20—30 піхотників з одним кулеметом.

котрий належить до 364 сов. полка. Даліше на північний захід сс. Петрилів, Лука і м. Усте Зелене обсажені сильнішими ворожими заставами 365 полка. Крім того висилас ворог кінні роз'їзди в напрямку Дністра. Далі на північ від Єзуполя ворог силою до 300 чоловік піхоти при 5 кул. обходив села Дубиння—Водники направляючись на Маріямполь. По відомостям від селян багато фір з ворожою піхотою виїхало з району Добовеш—Водники на Маріямполь. В останньому рідка рушнична стрільниця. Ч. 218/рз.

Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпіліський.

№ 430 (..ox) Оперативний звіт до 8 годин 7 вересня.

На участку фронту від румунського кордону до Нижніва, ворог вчора до пізньої ночі обстрілював з гармат і кулеметів наши розположення по Дністру. На лівому березі зауважено пересування ворожих сил з району Коропець в сторону Нижніва. У Нижніва ворог до почі обстрілював сильно переправу з важких гармат. Ночію в цьому районі ворог активності не проявляв.

Біля 18 год. ворог кількістю 400 піхоти і 200 кінноти при кулеметах і 2 гарматах після впертого бою заняв с. Водники звідки сильно обстрілював переправу і м. Іезупіль. В цьому районі ворог кількістю до 100 чоловік піхоти старався переправитись через Дністро у с. Дегова, але ж нашим кулеметним та гарматним вогнем ударемнено всі його сп., могли переправитись на правий беріг.

Ворожі гармати які уставлені в с. Даяя обстрілювали до пізньої ночі переправу у Маріямпіля і Іезупуля. В цьому районі ворог піхотою при кулеметах кілька раз старався зблизитись до ріки, але ж нашим кулеметним вогнем його відділи зістали відігнані.

В районі Галича сильна діяльність ворожих відділів. Кінна дівізія вчора весь день вела впертий бій в районі Бурштина і Букачівців і біля 20 год. завдяки переважаючим силам ворога і неповідного для кінного маневра терену кінна дівізія змушена була перевести ядро своїх сил на правий беріг Дністра до с. Сівки. По маючимся відомостям ворожа піхота, мала вчора переправлятися вечером на селянських лодках на правий беріг Дністра у с. Цьвітова. Кінною дівізією вислано тудя відділ для переловлення переправившогося ворога.

Во вчорашніх боях дівізія понесла значні втрати убитими і раниеними. 7 Вересня год. 7/30 Ст. Хрипліч. Ч. 01075.

Генкварм Дієвої Армії Генштабу Полковник Куш.

№ 431 (..ox) Оперативний звіт до 16 годин 7 вересня 1920 р.

На участку від румунського кордону до Нижнівова ворог обстрілював весь сьогоднішній день з гармат і кулеметів наши розположення вздовж Дністра. В районі Нижніва обопільна гарматна та кулеметна стрільниця і події розвідників. У Маріямполя, Єзупіля і Галича гарматна і кулеметна перестрілька. Від кінної дівізії допесень нема.

7 вересня год. 16 хв. 30 ст. Хрипліч. ч. 1076.

Генкварм Дієвої Полковник Куш.

№ 432 („ох“) Розвідочний звіт Штадарму УНР. 7. IX. до 21 годин.

На всьому відтинку фронту Армії рідка гарматна та кулеметна стрілянина. Біля ст. Галич помічено пересування ворожих розвідочних відділів. Днем обстрілювала ворожа батарея галицький міст і сам Галич. З боку с. Медухи помічен ворожий відділ піхоти, який посувався на Семківці. Полонений 366 полку зізнав, що більшовики збираються сьогодні наступати на лівий відтінок нашого фронту. Ч. 219 рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Буш.
Нач. Роз. Відділу Сотник Шніліський.

№ 433 („ох“) Оперативний звіт до 8 годин 8 вересня 1920 р.

На участку фронту від румунського кордону до Нижніова до пізнього вечору 7/IX тревала руйнична і кулеметна стрілянина. Під вечор 7 IX ворог обстрілював гарматним вогнем наше розташування в районі Іезуполя. О 20 годині 7. IX ворог незначним відділом почав скупчуватись у с. Тустан що в 3 кілометрах на північно-схід Галича і одинокими розвідками штався перейти по розруйнованому мосту на правий беріг Дністра. Скупчення ворога розсіяно нашим гарматним вогнем. Книий доль Максима Заїзняка вчора 7. IX. пополудни переправивсь на лівий берег Дністра у с. Сівки перевів збільшену розвідку в напрямку на Мартинів, але зустрічений цільним вогнем ворожої артилерії і рушниць, дякуючи характеру місцевости не зміг успішно маневрувати відійшов на попередні становиська на правім березі беручи зі собою одного полоненого 366 совітського полку. Ніч з 7 на 8/IX на усім фронті армії пройшла в руйничній, кулеметній і гарматній стрілянні, особливо у переправ. Ситуація без змін. 8. IX—920—7 год. ч. 1077.

Генкварм Дієвої Полковник Буш.

№ 434 („ох“) Розвідочний звіт Штадарму УНР. 8. IX. 920 до 9 годин.

На цілім фронті Армії УНР. ніч пройшла спокійно. В районі Бурштина зловлено комуніста 366 полка, який говорив що в с. Мартинів Старий прийшла з Большеовців одна рота 366 сов. полка, силою до 250 багн. Таких 3 сотні прибули 4. IX на поповнення з Казані. Останні дві роти мали равком перейти теж район Мартинова. Ч. 220 рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Буш.
Нач. Розві. Від. Сотник Шніліський.

№ 435 („ох“) Оперативний звіт до 17 годин 8 вересня 1920 р.

Пополудни ворог скупчившись досить значним відділом піхоти з кулеметами в районі с. Возилов що на південь від м. Поток Злотий при підтримці вогня своєї артилерії перейшов в наступ штаючись збити наші передові частини у перешейка дуки що на південь Возилова. Нашим рушничим і гарматним вогнем ворога відбито на попередні становиська. З району с. Мартинова що на південно-захід від Бурштина дякуючи зіцзованню телефонного звязку допесень не одержано. На останніх відтинках — рушнична, кулеметна і гарматна стрілянина.

Ст. Хриплін. 8/IX—920 — 16 год. 50 хв. ч. 1078.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 436 („пкм“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 8/9 1920 до 21 год.

В районі міста Латаж замічено збільшення ворожих сил. Ворог займає заставами села Возілув—Комержен—Віянка і Коронець. Ворог обстрілює міст на Дністрі в районі Єзупіль. Замітна усїлена діяльність ворожої розвідки в районі с. Водники—Дупівці і Кагалиця і с. Семеківці. В останньому рідка рущинична стрілянина. Ч. 222/рз.

Генкварт Генштабу Полковник Куц.
Начрозвід Сотник Шнілізський.

№ 437 („ох“). Оперативний звіт до 8 години 9 вересня 1920 р.

Вечор 8 вересня на відтинку від румунського кордону до Іезуполя пройшов в збільшеній перестрілці сторожових частин. Ворог о 20 год. обстрілював гарматним вогнем наше росташування у с. Козіна, що на півн-захід від Іезуполя. По додатково одержаним донесенням вчора 8/9 Окрема кінна дивізія виконуючи даний її командармом наказ відповідним маневром на Бурштин—Букачовці допомогти просуванню правого крила польської армії, переправившись на лівий берег Дністра перевела комбінований маневр двома отрядами в напрямках на Бурштин і Букачовці. Збив передові ворожі частини піхоти наша кіннота на плечах ворога вдерлася в м. Бурштин наносюча важкі страти ворогу. Одночасно з цим ліва колонна втримавши сильний піший бій продовжуючи просуватись на Букачівці до 11 год. зайняла цей пункт беручи полонених і переслідуючи панично відходившого ворога. О 20 год. частини Кінн. дів. по даньому наказу відійшли на попереднє становище на правім березі р. Дністра в районі с. Сівка. В цій операції нами захоплено до 300 полонених в тм числі червоного командіра, 2 кулемета на тачанках і деяку кількість амуніції з возами. Наші втрати забито 1 бунчужного і 1 коня, ранено 3 козаків, 3 коней. На усім фронті армії ніч з 8 на 9 вересня пройшла в рущиничній та кулеметній стрілянині та подіях розвідчизів. Наша ситуація без змін. 9/IX—920—7 год. 50 хв. ч. 01079.

Генкварм Дісвої Генштабу Полковник Куц.

№ 438 („маш“). Во власні руки. ДО ВЛАСНОГО ВІДОМА. Комдіву 3 Залізної і 6 Стрілецької.

1. Щодня чекається прибуття в район Іезуполь—Галич 8 польської дивізії, яка займе участок лівого крила армії.

2. Маючи на увазі майбутню операцію наказую заразже почати перегрупповку таким чином: а) 6 стрілецької дивізії пересунутися в район Тісьменица—Надорожна—Пшещичинкі; штаб дивізії —Тісьменица. б) 3-ої Залізної дивізії по залізниці пересунутися в район Городенка—Чернятин; штаб дивізії Городенка. Зарядження про подачу валок на ст. Таумач—Палагіце зроблено.

3. 3 і 6 стр. дивізії залишаються в мойому резерві.

4. Звертається увага на те, щоб про пересування дивізій не було зайвих балачок.

5. Про отримання цього наказу, початок і скінчення руху негайно довести.

Коман. Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

За Нач. Штабу Армії Полковник Куц.

9 вересня 1920 р. ч. 158/к ст. Хрилів. 9 год. 10 хв.

№ 439 („маш“). Н А К А З Військам Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 0167.
ст. Хриплін. 9 вересня 1920 р.

6 стрілецька дивізія в складі 16 і 17 стрілецьких бригад і Штаба дивізії з 7 сього вересня вийшла в склад дорученої мені Армії.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 440 („ох“). Зі Штадарму УНР. Розвіючна інформація. Негайно.

Полонені в числі 37 чоловік з червоним командіром захоплені 8. IX в бою під Бурштином зізнають: місяць назад в Казані мала формуватись 12 бригада в складі 34, 35, 36 піш. стрілк. полків з мобілізованих Казанської та Сибірської губ., після місячного обучення вся бригада була завагонована і відправлена по маршруту Казань—Харків—Катеринослав—Знаменка—Жмеринка—Гусятин—Чортків. де вгрузились і направились до штабдіву 41 в Бучач. В Бучачі стоїть 2 кав. полк. З Бучача 34 полк був направлений під Галич в м. Большовце. Наказом 41 дів. 34 полк був пілком виліт в 366 полк зовсім розбитий мавший лише обоз та кулеметну ватагу, котрі зістали залишені при 34 полку прийавшому номер 366 полка. 35 полк слідував за 34 і попав в 123 бр. 36 полк після Жмеринки невідомо куди направлений. Штаб 12 бр. теж прибув до 41 дів. і зістав розподілений по полках. 34 та 35 полки мають по 2300 люду з обозами, бойців в полках лише по 1200—1300. Одягнені всі в палаточну матерію, черевки мають почти всі, шинелів абсолютно не мають, наслідком чого від стужі кожний день з роти вибуває по 30—40 чол., теж котрі в строю всі поглюхли від холоду. 1 батальон 366 полку заняв відтинки від Галича до Мартинова, два других в резерві в Большовцах, праворуч 366 п. тримає фронт по р. Свіж 368 п. далі на північ 367 п. Ліворуч 366 полка 365 полк, штаб 122 бригади в Монастирисько. Настрій большевиків пригноблений воєвать не хотят в полон здавались охотно тільки була можливість, охотно тікати була можливість, але не хотіли. Ч. 224 рр.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Роз. Від. Сотник Шніпінський.

№ 441 („пкм“). Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 168.
ст. Хриплін. 9 вересня 1920 р.

§ 1. Командуючому Запасовою збірною дивізією Полковнику Базильському негайно почати переформування дорученої йому дивізії в Кулеметну дивізію на нижчезазначених підставах:

1. виділити до складу кожної Стрілецької дивізії цілком здатні до праці мобілізаційні апарати, які зараз же командувати в розпорядження командирів дивізій.

2. Рентгу складу запасових бригад повернути на сформування 8 кулеметних сотень і кулеметної школи для старшин і підстаршин.

3. Кулеметні сотні звести по 2 в кулеметні куріні. 2 кулеметні куріні мусять скласти кулеметну бригаду а 2 кулеметні бригади складуть Кулеметну дивізію.

4. До штабу кожної кулеметної бригади додати батарею в складі 2 гармат і кінуу півсотню.

5. До штабу кулеметної дивізії додати: а) кулеметну школу для старшин і підстаршин, б) кіпцу півсотню, в) технічну сотню і г) кулеметно-рушничну майстерню.

6. Формування сотень, курнів і штабів провадити пристосовано до штатів цих частин, затверджених П. Головим (Отаманом 25. II бр., алеж з тими винятками, які випливають з реальним життям. Перероблені таким чином штати Полковнику Базильському негайно надіслати мені на затвердження.

7. Формуемій дивізії надається назва „1-а Кулеметна дивізія Армії УНР“. Кулеметним бригадам надаються назви „1 і 2 Кулеметні бригади“. Кулеметні курні отримують назву під ч. з 1 по 4 включно.

8. Командіром 1 Кулеметної дивізії призначаю полковника Базильського, якому обірати командирів кулеметних бригад і курнів і представити мені на затвердження.

§ 2. Начальникам Артилерії і Технічних військ Армії негайно задовольнити формуему 1 Кулеметну дивізію недостаючим гарматним, кулеметним і технічним майном, згідно вимогам командіра цієї дивізії

§ 3. Формування 1 Кулеметної дивізії вести хутким темпом, аби скінчити в найближчий час і по закінченні формування представити мені на огляд не пізніше 25 вересня.

Команд. Армією Генерал-Поручник Ом.-Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 442 („б.в.“). Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 169.

Ст. Хрипачів.

9 вересня 1920 р.

Окрема кінна дивізія виконуючи покладене на неї завдання-допомога правому крилу польських військ, вчора атакувала 3 кіпчим полком м. Бурштин, а полком Чорних Запоріжців—с. Букачівці. Після 3-годинної бійки з переважаючою в силах ворожою піхотою, панося комбіновані удари наша кіннота примусила ворога залишити м. Бурштин, с. Букачівці і декілька других сел і в паніці біжати на Рогатин і за Гиньлу Липу. На полі бійки залишилося 25 зарублених большевиків, не рахуючи забитих кулями і снарядами. Взято в полон 37 червоноармейців і одного червоного командіра, захоплено 2 тачанки з кулеметами і 1 фіра з пабоєм. Наші втрати значно менші — 1 забитий Бунчужний і ранено 6 козаків.

З допиту полонених і зі слов селян, які возили большевиків, зясується, що на Рогатин втікли не тільки розбиті большевики, а також успішно відійшли дві ворожі групи кількістю до 1200 чоловік, які були в районі Бнягініче і мали на меті вийти в тил правому крилу польських військ.

Таким чином несподіваний для ворога удар кінної дивізії не тільки знищив передові большевицькі частини, а зробив сполох в тилу і викликав таку перегрупіровку ворожих сил, яка унеможливила йому його плян.

Від імені Батьківщини щиро всіх старшин і козаків Окремої кінної дивізії за відважне проведення бій, а зокремо дякую їх славних командірів за зміле керівання бійкою.

Команд. Дієвою Армією Генерал-Поручник Ом. Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 443 („маш“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. до 17 год. 9 вересня. На усім фронті Армії перестрілка сторожових відділів. Ворог активності не проявляє. Хриплив, 9.IX—1920.

Генкварт Генштабу Полк. Буш.

№ 444 („маш“). Таємно-оперативно. По всім адресам.

Оперативний звіт до 17 годин 9 вересня.

На усім фронті Армії перестрілка сторожових відділів. Ворог активності не проявляє. ст. Хриплив. 9.IX—920 16 год. 50 хв. ч. 1080.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 445 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 10 вересня 1920 р.

Вечор 9 вересня і ніч з 9 на 10 вересня пройшли в звичайній рушничій і кулеметній стрілянині і подіях розвідочного характеру. О 21 годлі 9 вересня ворожа розвідка партія наблизилась до Дністра в 1 кілометрі низче мосту у Іезуполя питаючись перевести перемир'яння бродів в цим пункті, але вогнем гармат панцерпотяга Бармелюк ворожу партію розсіяно і відігнано в напрямку на с. Водники. В районі из піддєль м. Букаловці — жвава діяльність нашої і ворожої кінної розвідки і вогонь ворожої артилерії. На останніх відтинках — рідка рушнична стрілянина. Ситуація на усім фронті армії без змін.

Станіславів. 10/9—920—8 год. ч. 01081.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 446 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 10.9—920 до 9 год.

На всьому відтинку фронту Армії рідка рушнична та кулеметна стрілянина. На відтинку Журавниця—Латач—Хмелюга припускається прибуття свіжих ворожих сил, кількості ще не виявлено. В районі Іезупольської переправи ворог робив вчора спроби помірив броду але був зігналий. ч. 225/рз.

Генкварт Генштабу Полковник Буш.

Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілїнський.

№ 447 („ох“). НЕГАЙНО. Комдив 1 Запорожської і 4 Київської.

Командарм наказав сьогодні 10 вересня з початком темряви 1 Запорожської дивізії протягнути праве крило до гирла р. Бистриці включно і змінити піші частини 4 Київської дивізії на цьому участку р. Дністра. Участок від гирла р. Бистриці до с. Долге доглядати 4 Київської дивізії кішотою, а решті 4 Київської дивізії по зміні осередитися в районі сел Ольшаниця—Гурковка з тим, щоби участок шляху Іезуполь—Ганусовці пройти в темряві. Обози 4 Київської дивізії перевести в с. Клубовце, а дивізійну базу на ст. Хриплив. Обози 1 Запорожської дивізії перевести в район Оборники—Микитиці, а базу також на ст. Хриплив. Про виконання довести. 10 вересня 1920 р. ч. 169/к м. Станіславів 13 год. 10 хв.

Наштадарм Дієвої Полковник Ліпко.

№ 448 („лнк“). Оперативний звіт до 17 годин 10 вересня 1920 р.

На участку фронту від румунського кордону до Іезуполя спокійно. Ворог з 13 години продовжує обстрілювати гарматним вогнем причілок мо-

стовий у Галича і саме місто. В районі Мартинова діяльність кінних розвідочних відділів. 10/IX 920 — 16 год. 55 хв. ч. 01082.

Генкварт Дієвої Генштабу Полковник Куц.

№ 449 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 10. IX. 920 до 21 годив.

На всьому відтинку фронту Армії УНР жвава рушнична, кулеметна та гарматна стрілянина. Ворог займає північну опушку ліса, що 2 з половиною кілометри на північ від с. Луки, більшовики висилають човнами селян для розвідки на другий беріг Дністра. По словам селян збираються більшовики наступати 10 або 11 вересня на участку від с. Пйотрова до с. Одає. Найбільшу активність ворог проявляє в районі с. Дубовці в напрямку на с. Козино та в районі м. Галич. Ч. 225/рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Куц.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпіліський.

№ 450 („ох“). Оперативний звіт до 8 години 11 вересня 1920 р.

О 20 годині 10,9 ворожа батарея у с. Лапи що 6 км. на північ Маріямпольа яка обстрілювала наше росташування в районі Ісауполя, влучним вогнем гармат панцерника Кармелюк примушена була замовчати. Вечор 10,9 і ніч з 10 на 11 вересня пройшли в звичайній рушничній та кулеметній стрілянні. По одержанні сьогодні донесенням вчора 10 вересня о 10 годині ворог силою до 200 багнетів наблизився до Дністра в районі с. Мартинов Старий і вивався переправитися на його правий беріг. Рушничним та кулеметним вогнем наших застав ворога було знищено. Негайно переправившись під сильним ворожим та кулеметним вогнем на лівий берег Дністра наш відділ спішеної кінноти вступив в бій з ворогом і рішучим натиском почав його тіснити на північно-схід, беручи в полон 2 червоноармійців, зброю і набої. Одночасно з цим переправившись на лівий берег кінний полк Максима Залізняка умілим маневром продовжував тіснити ворога в північно-східньому напрямку, виславши сильний відділ для охоплення правого крила ворога і захоплення йому в тил. Протягом короткого часу весь ворожий відділ було приперто до Дністра в районі с. Немшин що в 12 км. на південь Бурштина і захоплено його цілком в полон. Наслідком цієї операції ми захопили до 140 полонених 366 полку в тім числі командіра батальону і 3 командірів сотень, 200 рушниць, 3 кулемета і амуніцію, оперативну канцелярію полку, 15 полонених красноармійців захоплені нашим відвинутим далеко на північ розіздом було передано патрулювавшому кінному відділу 11 польського узанського полку. Ворог залишив на полі бою багато зарубаних. По виконанні свого завдання наши частини відійшли на попереднє становище в районі с. Сівка. 11,9—920 — 8 год. 10 хв. ч. 01083.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куц.

№ 451 („маш“). Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР ч. 170.

м. Станіславів.

11 вересня 1920 р.

§ 1. Вчора з ранку ворожий піший відділ силою до 200 багнетів та кулеметами наблизився до Дністра у с. Мартинів Старий. Нашим вогнем

ворожа лава була зупинена. Користуючись цім Командір 3 кінного полку Сотник Любимець з Поручником Сікорським і Хорунжим Водоп'ямим і 17 козаками решти полку переправився на лівий берег р. Дністра і після годинної перестрілки кинувся на ворога в атаку в пішому ладу. Цього ворог не витримав і кинувши на полі бійки 10 рушниць, набой і інші дрібні річч, спішно відійшов на с. Різдяни; нами взято 2 полонених.

В цей час виявилось нове групування ворожої піхоти в районі Німчяна. Тому Командір Окремої кінної дивізії наказав почати акції кінному полку Максима Залізняка. Цей полк хутко розпочав переправу і після 3-х годинної бійки, ворог не дивлячись на переважність його сил, був обхоплений в районі Німчяна і припертий до Дністра. Лихою атакою в кінному строю, бійка була скінчена. Захоплено 159 червоноармейців з 3 сотеними і 1 батальйонним командірами. 200 рушниць, 2 кулемети Максима і 1 Люїса, які зараз же були повернуті проти ворога і взяли участь в бою, і інше майно, в тому числі оперативна канцелярія першого батальйону 366 совіт. полку. На полі бійки знайдено до 100 порубаних і багато забитих гарматних та кулеметних вогнем груп червоноармейців 1-го бат. 366 і 3-го бат. 365 сов. піх. полків. Наші втрати не значні.

Оголошуючи одночасно з цим телеграму П. Головного Отамана з його подякою за попереднє славне діло Окремої кінної дивізії в день 8 вересня, я горжусь тим, що можу разом з цим висловити в імені Батьківщини 3 кінному полку і кінному полку Максима Залізняка подяку за нове славне діло.

Особливо відмічаю вмале керівництво Комдіва Окремої кінної Полковника Омеляновича Павленка, командірів кінних полків Сотників Любимця і Смовського, а також відважність і зважність Сотника Любимця, Поручника Сікорського, Хорунжого Водоп'яна, Підхорунжих Шебидченка, Чербакова, Маркевича, Сладкомосова, Чотового Латішова, Ройових Капітула, Шкільного, Власенка, Острового і Гулого, Козаків Решетка, Попова, Миколаєнка, Станіславчука, Коцюка і Щербака.

Лиха їх атака на переважаючого в 10 разів ворога ще раз підкреслює, що не вмірає дух лицарства в рядах борців за визволення Батьківщини.

§ 2. Оголошую при цьому копію телеграм Пана Головного Отамана від 10 вересня під ч. 49: „Передати мою сердечну подяку Командіру Окремої кінної дивізії Полковнику Омеляновичу Павленку, всім командірам полків, всім старшинам та козакам, йому підлеглим за бойові, для нас успішні акції проти ворога в день 8 вересня пр. Головного Отамана С. Петлюра“.

Команд. Дієвою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 452 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 11. IX. 920 до 9 годин.

Згід с. Коропця переніз ворог в район Піжнівца дві гармати. Ворожий роз'їзд одягнений в селянські довгі білі сорочки обстріляв нашу заставу у с. Долина. В районі м. Галич обстрілював ворог з рушниць та ку-

земетів правий берег Дністра. В останньому ворог заховається спокійно і займає давні становища. Ч. 226/рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпілієвський.

№ 453 („ох“). Оперативний звіт до 17 годин 11 вересня 1920 р.

На відтинку фронту від румунського кордону до Галича рушнична перестрілка, ворог активності не проявляє. У Галича ворог обстрілює міст і наше росташування вогнем важкої батареї, наші батареї відповідають. В районі Мартинова — діяльність нашої і ворожої кінної розвідки. Стаїславів. 11 9—920 р. — 16 год. 10 хв. ч. 01084.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 454 („прк“). Розвідочний звіт Штадарм УНР до 21 години 11 9—920.

На правім крилі Армії ворог пасивний. В районі Ніжків по відомостях цивільних переходячих фронт, сильне згрупування ворожої піхоти та артилерії. Ворог інтенсивно обстрілює Ніжків з тяжких гармат. В районі Галича і Іезуполя інтенсивний вогонь ворожих орудій по Галичу та мосту. Сьогодні в 6 годин на Галицький міст воїгла партія большевиків до 15 чоловік, котрі махали руками і щось кричали, але польськими кулеметами були розігнані. Правдоподібно хотіли сдатись. В сьому районі ворогом займається села Большевце—Медуха—Межимир, Семаковці та Дубовці. Дві важкі гармати вкопані на захід с. Медухи. Три легких в районі Большевце. Захоплені в числі 15 большевиків командир 1 батальону 366 пішого полку зізнає, що в районі Галич — гирло р. Свіж стояв лише перший батальон, два других в резерві в Монастирську. На північ 1 батальону 366 полку по р. Свіж тримає фронт 368 полк. на південь — 365. Обози 366 полка в Монастирську та Бучачі. По наказу Штадів 41 большевики мають овлести лівий берег Дністра від Усце Зелене і далі на північ дротом і вирити окопи. Відчувається брак пабоїв. Настрії большевиків пригноблений. В останньому зізнання попередніх бранців.

Висновок: Большевики готуються до оборонительної акції. Сильне згрупування району Монастирську, Нижіві, Бучачі. ч. 255/рз.

Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпілієвський.

№ 455 („прк“). Оперативний звіт до 8 годин 12 вересня.

Вчора 11 вересня і піч з 11 на 12 вересня на усім фронті армії пройшли в рідкій рушничній стрілянині сторожевих постів. Ситуація без змін. Стаїславів. 12 9—920 — 7 год. 35 хв. ч. 01085.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 456 („прк“). Додаток до оперативного звіту ч. 01084.

Сьогодні 12,9 о 7 годин і 30 хвил. ворог силою до 150 багнетів скупився на лівому березі Дністра против с. Кутиска (що в 10 км. ниже Нижшова) і виявив спробу сфорсувати Дністер в цім місці. Спроби ворога зупинено рушничним і кулеметним вогнем наших застав. Для ліквідування можливого відновлення ворожих спроб переправитися на

правий берег Дністра, вислано піддержкою дві кінних сотні. Станіславів.
12 9—920 — 8 год. 20 хв. ч. 01086.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буц.

№ 457 („лрк“). Розвідочний звіт Штадарм УНР 12. 9. 920 до 9 годни.
Ворог займає опушку ліса на швіч від с. Лука, перешейку від
гирла Золотого Поточу до с. Возилова, Сновидів, фольварок, що проти
Долни, с. Стінку і Боропець, загальною кількістю до 150 піхотниць
50 кіннотчиків та 10 кулеметів. В останньому спокійно і без змін.
ч. 228/рз.

Генкварт Штадарм Генштабу Полковник Буц.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шлімінський.

РОЗДІЛ V.

НАСТУП НА УКРАЇНУ.*)

(15. IX — 18. X).

12 вересня III польська армія розпочала загальний наступ на схід і, розбивши XII і праве крило XIV* большевицьких армій, дійшла до лінії р. Стиру, де намагався, однак без успіху, ставити опір Буденний. 14 вересня розпочала наступ VI польська армія. До кінця вересня обидві польські армії вийшли на лінію Старокостянтинів—Славута—Горинь. В дальшому наступі польські війська Полудневого фронту вийшли на лінію Летичів—Любар—р. Случ, де затрималися з огляду на підписання 12 жовтня між Польщею і большевиками перемир'я, яким бойові чини припинялися 18 жовтня о годині 24 на цілому протибольшевицькому фронті.

В зв'язку з наступом VI польської армії Армія УНР, сфорсувавши в ніч на 15 вересня Дністер, у навальнім наступі розгромила XIV* сов. армію і 18 вересня перейшла вже на лівий берег Збруча, себто протягом 3 діб з боями зробила понад 110 км. Продовжуючи наступ, Армія на день 18 жовтня (день припинення бойових дій) вийшла на лінію м. Яруга в Дністром — лінія р. Мурафи—м. Бар—м. Волковиці—с. Літинка. З огляду на перемир'я Армія перервала наступ, щоб підготуватися до дальшої самостійної боротьби з ворогом.

*) Схема № 5.

№ 458 („прк“). ВІДОМОСТЬ про склад Армії УНР на 8/15 вересня 1920 р.

	Стан харчовий			Стан бойовий					
	старшин	козаків	коней	старшин	багнетів	шабель	гармат	вузмет.	автопанц.
Штаб Армії,									
1, 2, 3, 4, 5 і Окрема кінна дивізії,									
2 запасні бригади,									
Кам'янецька Юн. Школа, . .									
Морський півекіпаж									
Разом	3.287	12.117	4.491	2.291	4.345	2.043	44	324	6

За Начальника Оперативного відділу Поручник Володарь.

№ 459 („ПМ“). Таємно. НАБААЗ Військам Дієвої Армії Української Республіки. ч. 0171.
 Станіславів. (Мапа 10 в. і 1:200000). 12 вересня 1920 р. 9 годин 45 хв.

1. Загальна ситуація на фронті 6-ої Польської Армії і завдання цієї Армії додається до цього наказу окремо.

2. На доручену мені армію покладається завдання форсувати 14 вересня р. Дністро в районі Ніжпльова і на схід від нього, знищити ворожу силу і опанувати якнайшвидче м. м. Бучач і Чортків, маючи зв'язок при допомозі кінної дивізії з правим крилом групи Генерала Латиніка в районі Підгайці. Головним завданням армії ставиться забезпечення операції групи Генерала Латиніка зі сходу і в випадку потреби прикриття правого крила цієї групи в напрямі на Трембовлю і Скалат і одночасно забезпечення лінії дольного Серету.

3. Тому НАБАЗУЮ: А) ПРАВА ГРУПА — Ген. УДОВИЧЕНКО. 3, 4 і 5. Стрілецькі дивізії з додашми польськими технічними частинами.

Форсувати р. Дністро на відтинку від Руминського кордону до с. Лука в точці по виборю Ген. Удовиченка за таким рахунком часу, щоб з розсвітом 14 вересня причілок переправи було забезпечено для вільного переходу піхоти та гармат. Завдання 1-ої черги для групи — опанування піхотою району: Цапевце—Поповце—Буриківка і удар кіннотою в напрямі на Джуриці, Бучач з метою відрізати шляхи до відвороту ворога і знищення його. Послідуюче завдання групи — опанування Чортковим і ліпсією дольного Серету і дальший рух 3 стр. Залізної дивізії в напрямі на Скала. Штабу Групи після просовування вперед залишити в м. Городенці на центральній станції телеграфний пост зв'язку і негайно продовжувати за собою телеграфну лінію. Шукати зв'язок з середньою групою через Золотий Потік в напрямі на Барич—Бучач, а при дальшому розвитку операції — на Ляшківці. Янів, Будзанів. Б) СЕРЕДНЯ ГРУПА — Ген. ЗАГРОДСЬКИЙ. 1, 2 і 6 Стрілецькі дивізії, чота авто-панцерників і мотоциклів. Форсувати з розсвітом 14 вересня р. Дністро на займаемому 2-ою Волинською дивізією району с. Барич, а 1 і 6 стрілецькими дивізіями — районом Монастирище—Коростятин. Шукати зв'язок з правою групою в напрямі на Золотий Потік, а ліворуч з Окремою кінною дивізією в напрямках на Підгайці на Яблонівку і на Горожанку. Завданням другої черги групи має опанування районом Бучача і вихід на лінію р. Серет групуючи 2 Волинську дивізію в районі Будзанів—Янів, а 1 і 6 дивізії в районі Трембовля. Штабу групи просовуватись вздовж залізниці і тримати зв'язок зі Штабом Армії через Ніжнів. До групи додаються бронепотяги — Запорожець і Кармелюк, які стануть до розпорядимости Генерала Загродського 13. IX. о 16 годині на ст. Олешів. В) Ліва Група Поляк. Омеляновича-Павленка. Окрема Кінна дивізія. З ранку 14 вересня бути в повній готовності, тримаючи зв'язок з 8 Польською дивізією, до переходу через переправу у Іезупіля. Завдання дивізії — як тільки передові частини 8-ої Польської дивізії просунуться наперед і відкриють вільний шлях через Дубовці—Водники, рішучим наступом вийти в район Товстобаби, зв'язавшись з середньою групою в районі Монастирище—Коростятин і з 8 польською дивізією в районі Заваліва і нищучи ворожу силу, — осередитися в районі Доброводи—Голгоче. Після опанування цим районом

увійти в зв'язок з кіннотою правої групи в районі Бучача і з 8-ою польською дивізією в районі Підгайці. Зв'язок зі Штабом Армії тримати через Штаб Середньої Групи (через Монастирище або через Коростятин), доносити про осягнення району Товстобаби кіннотчиком на ст. Іезуїзь. Дальшім завданням дивізії має продовжувати наступ на Дарахів—Струсів і підтримання зв'язку між лівим крилом нашої лівої групи і групи Генерала Латиніка. Д) Перша Кулеметна дивізія. Полковник Базильський. — залишиться в Тлумачі в резерві Армії.

4. Штаб Армії поки залишається в м. Станіславові а потім має посуватися по залізниці через Нижнів.

5. До штабів правої і середньої групи додаються звязкові пости Штабу Армії.

6. Гарматній та санітарній армійським літучкам стати на ст. Хриплин, надіславши до штабів правої і середньої групи на ст. Городенка і Олешів свої відділи.

7. Розмежуюча смуга між дорученою мені армією і 8 польською дивізією — Устье Зелене, Товстобаба, Голоче, Янів, всі місця вклучно для нас.

8. Звертається окрема увага на підтримання зв'язку зі Штабом Армії без чого неможлива завчасна орієнтовка і видача наказів.

9. Перші донесення мусять бути про початок і кінець переправ і осягнення призначених наказом районів. Чергові термінові оперативні донесення чотири рази на добу: до 4, 10, 16 і 22 годинам. Розвідочні донесення до 8 і 20 годинам.

10. Всі орієнтовочні відомості як цього наказу так і додатку до нього подаються лише до широкій орієнтовки командного складу на парадах, а в наказах по групах мусять бути дані лише суворо обмежені і необхідні для частин відомості.

11. Характер операції вимагає максимума енергії і рішучості від самого молодшого до старшого начальника що до знищення ворога. Негайно після скінчення часного епізоду операції — організувати нову розвідку і нову групуровку сільними резервами в напрямках і районах як того вимагатиме обстановка і головне завдання наше.

12. Тиловим комендантам дивізії тримати тісний зв'язок зі штабом своїх дивізій.

13. Загальний наказ по тилу додається додатково.

14. Про одержання сього наказу негайно донести.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лінко.

№ 460 („пкм“). Додаток до оперативного наказу ч. 0171. Загальна ситуація наших і ворожих сил. А. Ситуація ворога до 13.IX 1920 р. Перед фронтом нашої та 6-ої Польської армії зістаються частини XIV Східської армії. 41 піша дивізія від Румунського кордону по Дністру далі по р. Свірге до Рогатина. 8 кав. дивізія район на схід Рогатина до с. Янчин. 60 Схід. дивізія — район Бізька—Гологурп. 47 п. дивізія район Залісьє, Злочів, Островчик. 45 піша дивізія з кінною бригадою Котельського — район Уціцков, Буск, Яблоновка, Сокола, далі на північ в ра-

йон Язевича, Руська, Руда Селецька, Радзехів, Стоянів — 24 піша дівізія XII Сов. армії.

Перед фронтом нашої Армії від Румунського кордону до гирла р. Свіж зістають частини 123 бригади 41 дівізія в складі 4-х піших та одного кінн. полків загально до 3000—3500 багнетів, 200 шабель, 50 кулеметів. 12 гармат.

363 полк тримає відтінок від Румунського кордону до гирла р. Стрипи. 364 п. далі по р. Дністру по с. Устьє Зелене, 365 п. п. від с. Устьє Зелене до ст. Галич 2-ма батальонами і 366 п. п. один батальон від ст. Галич до гирла р. Свіж. Від гирла р. Свіж на північ по цій річці і далі на схід Рогатина частини 123 бригади цієї ж дівізії. Відтінок 1-го батальона 366 п. п. знищеного нами правдоподібно поділений між 122 і 123 бригадами.

Резерви: 2 батальони 366 полку в м. Монастирська, 1 бат. 366 п. п. Дежєв. Кінний полк в районі Бучача. Кінна бригада 115 і 116 полки зістають невиявлені, а також 36 зап. полк.

Сильніша групувка ворога помічається в районі Нижніва та Галича. На протязі останнього часу ворог захоувався пасивно, відбиваючи наші рекогносціровочні випаді і закріплюючись на лівому березі р. Дністра. Вчора ворог повів напад на Нижнівський міст і захопив предмістний блокгауз, алеж нашою контр-атакою був відбитий із цього блокгауза.

В. Завдання Армії УНР. Форсувати на розсвіті 14 вересня сильним лівим крилом Дністер в районі Нижнівова і на схід від цього міста, відіпнути ворожі відділи, забезпечуючи Дністер і опанувати як найшвидше Бучачом і Чортковом. Штабу Армії павязати звязок при допомозі кішної дівізії з правим крилом групи Генерала Латишка в районі Підгайці.

Головним завданням Армії УНР буде забезпечити операції групи Генерала Латишка зі сходу, в випадку потреби прикрити крило цієї групи в напрямі на Теребовлю і Скалат разом з забезпеченням лінії Дольного Серета. 13 Вересня 1920 р. м. Станіславів.

Начальник Штабу Армії УНР, Генштабу Полковник Ліпко.
Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Кущ.

№ 461 (..ох*) Оперативний звіт до 17 годин 12 вересня 1920 р.

Виявлені сьогодні о 10 годні спроби ворога вибити наші застави з півострова образуського лукою р. Дністра на південь від м. Поток Злотий легко відбито вогнем наших застав. Питавшийся з ранку переправивсь на правий берег Дністра в районі Кутиска ворожий відділ перед полуднем розсіяно вогнем нашої артилерії після чого ворог не виявляв жадної активності. Зараз на усім фронті армії спокій. Станіславів. 12 9—920 — 16 год. 45 хв. ч. 01087.

Генкварт Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 462 (..ох*). Розвідочний звіт Штадарм УНР з дня 12. 9. 920 до 21 год.

Доштані командір батальона 366 полку та ротні командири 365 і 366 полків знають: 366 полк має один батальон із фронту від ст. Галич до гирла р. Свіж, два других батальона та штаб полка в м. Мо-

настирську. Перший батальон тримав зв'язок зі штабом полка кінними. Праворуч 366 полка 368 полк, ліворуч 365. Перший батальон ліучи по-лонових та ранених майже знищені зовсім, останні два батальйони мають 500 багнетів. 365 полк тримає відтинки від Усде Зелене до ст. Галич, тримає два батальйони в лінії та один в резерві в Делекові також і штаб полка; цей полк має до 1000 багнетів при 12 кулеметах та два орудія 6 дюймових і 3 трьохдюймових. Важкі стоять в економії с. Делеюва, а легкі в лісі на шівніч Водники. Ліворуч 365 полка 364 полк. Штаб дивізії Буяч. Штаб 122 бригади та обози 165 і 366 полків в Монастирсько. Командір бригади Плотніков. Настрій пригноблений. Задоволення слабе. 366 полк 4 дні не одержує харчів. Шинелів брак. Командір за перший відворот 9/9 був віддан під суд, а тому на сей раз рішив стати батальйон. Більшість мобілізованих готові статись в полон при першій можливості. 229/рз.

Генкварт Генштабу Полковник Куш.
Начрозвід Сотник Шпілієвський.

№ 463 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм УНР за 12 9—920.

На правім відтинку фронту Армії знаходяться ворожі застави на протилежні села Городенки в силі 30 чоловік з 2 кулеметами, а на виступі в лісі є теж застава в силі до 50 чоловік з 4 кулем., котрі обстрілюють с. Передіване. Ворожа застава на переправі проти с. Поточиська скріплюється о 25 чол. В Ниркові штаб 363 полка. В Устечку є до 200 ч. Проти Міхальче сильний відділ з кулеметами, котрий обстрілює шосе ведуче до Дністра. Проти села Коменці і Репужинці слабі ворожі застави. В Латачі сильніші застави. Ворог веде енергічну розвідку, стараючись перейти на другий берег Дністра. В районі Ніжнев повів ворог наступ і заняв перед мостовий блокгауз. В районі Галича—Ізюполя рідка гарматна стрілянина. ч. 230/рз.

Начрозвід Сотник Шпілієвський.

№ 464 („прх“) Оперативний звіт до 8 години 13 вересня 1920 р.

На відтинку фронту від румунського кордону до Нижніова вечор 12 вересня пройшов в рідкій рушничній і кулеметній стрілянині. О 17 години 12 вересня ворог переведя коротку енергічну гарматну підготовку відділом до 150 багнетів зовні нашу заставу у причілка мостового у залізничного мосту у Нижніова і заняв блокгауз що на лівім березі у моста. З наступом темряви підтагнути нашим резервом переправившиися на лівій беріг було поведено наступ з метою повернути попереднє становище. До 23 години ворога було ринуче збито і повернено блокгауз. Наше становище цілком возстановлено. В час цієї акції у нас тяжко ранено 2 козаків. Віч з 12 на 13 вересня пройшла в перестрілці сторожевих відділів. З ранку чути гарматну стрілянину в напрямку на Ізюніль. Станіславів. 13,9—920 — 7 год. 50 хв. ч. 01088.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш

№ 465 („ох“). Оперативний звіт до 17 години 13 вересня 1920 р.

На усім фронті армії від румунського кордону до гирла р. Бистриці — рідка рушнична стрілянина. Станіславів. 13 9—920 р. 16 год. 55 хв. ч. 01089.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.

№ 466 („жшт“) ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0172. Станіславів. (Мапа 5 і 10 верст в 1"). 13 вересня 1920 р. 23 год. — хв.

1. В майбутньому Армія мусить базіруватись на залізницю Станіславів—Нижнів—Бучач—Чортків.

2. Начальнику Артилерії Армії забезпечити поповнення частини вогнеприпасами, для чого тримати гарматну армейську зетучку на ст. Хрипців, а відділи її — на ст. Городенка і Нижнів, в зв'язку з Начальниками артилерії Правої і Середньої груп. Гарматному парку залишатися поки на ст. Станіславів.

3. Начальнику Технічних військ Армії: а) Покласти на дивізійного інженера 3-ї Залізної дивізії зі всіма технічними куріями дивізії правої групи, польськими саперною і робочою компаніями полагодження переправи в районі, вибраному Комгруп Правої. б) Передати автопанцерну батарею в розпорядження Комгруп Середньої. в) Оборудувати чолову ремонтну вазку, якій просовуватись за бронешотягами, налагоджувати мости і шлях і відкривати рух по залізниці. г) Покласти на дивізійного інженера 2-ї Волинської дивізії зі всіма технічними куріями дивізійної групи полагодження переправи через р. Дністер в районі по вказівкам Комгруп Середньої.

4. Санітарну Армейську зетучку тримати поки на ст. Хрипців, надіславши від неї до Городенки і Нижніва окреми відділи.

Збірний евакуаційний пункт буде відкритий розпорядженням команди 6-ї армії на ст. Станіславів, а засобами О. К. Т. В. буде організовано транспортування ранених по залізниці.

Начальнику санітарної частини Армії подбати про те, щоби, в порозумінню з представником санітарного інспектора 6-ї армії при О. К. Т. В. в Станіславові евакуація ранених мала би плямовий характер.

5. Начальнику інтендантської частини Армії налагодити відповідним робом постачання Армії всім необхідним.

Базі інтенданства Армії поки залишатись в Станіславові, а потім посунутися за Армією наперед з попереднього мені докладу.

Армейській зетучці постачання організувати доставку продуктів до ст. Городенка для 3, 4 і 5 стрілецьких дивізій до часу захоплення ними Чорткова і на ст. Нижнів для всіх останніх частин Армії. Після виходу на лінію р. Серет, для всіх частин Армії підвоз мусить провадитися по одній лінії до Чорткова.

6. Для розташування обозів 2-го порядку і дивізійних баз призначаються райони: а) Правій групі — район м. Городенка—м. Чортків; бази на ст. Городенка і Окна. Тилові шляхи дивізій в подосі обмеженій з північного заходу лінією Ялівчів—Золотий Потік—Язловець—Джурин—Косів—Тудоров; всі місцевості включно для правої групи. б) Середній групі— район Нижнів—Тлумач—Клубовці. Бази на ст. ст. Нижнів, Олешів і Тисмениця Палагичі. Тилові шляхи дивізій в подосі обмеженій лінією Буковина—Вичулки—Ковалівка—Переволоки—Яшківці—Будзанів; всі місцевості включно для середньої групи. в) Лівій групі — район с. Пенжів; база — ст. Ямниця, тиловий шлях дивізії Ізгупіль—Товстоваби—Доброводи—Доброполе—Могильниця—Янів.

Полоса дивізії обмежуються лінією Устьє Зелене—Товстобабн—Голоче—Доброполе—Янів; всі місцевості включно для лівої групи.

г) 1-ї Кулеметної дивізії — район Хомяківка—Надорожна; база — ст. Тисмениця. д) Штабу Армії с. с. Хриплин і Червенов; база ст. Хриплин. е) Командатура тила залишиться в попередніх районах. Штаб с. Отпя.

7. Командуючи групами мусять розмежувати талові райони між своїми дивізіями і зазначити пункти розташування дивізійних командатур.

8. Ще раз звертається увага на підтримку звязку об'єзів 2-го порядку зі своїми дивізіями і зі Штабами груп і 2-ю Управою Штабу Армії, яка розташована в м. Станіславів — реальна пшкола.

9. Прикласти всіх старань, аби підтримати спокій і лад в тилкові і фронтних районах дивізії.

Командуючий Дієвою Армією Генерал-Поручник **Омельянович-Павленко**.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник **Ліпко**.

№ 467 („прк“). Оперативний звіт до 6 годин 14 вересня 1920 р.

На участку правої групи налагодження мосту може бути закінчене на раніш як вночі з 14 на 15 вересня. Акція у Нижньому також не почалася позаяк зіпсованість мостового устою не дала можливості продвинути панцернотяг на лівий берег Дністра. Тому на фронті армії наступ ще не розпочався. Ніч пройшла спокійно, зараз чути гарматна стрілянина в бік Галича. Станіславів. 14/9—920 — 6 год. 15 хв. ч. 01090.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник **Кущ**.

№ 468 („прк“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 14. IX. 920 до 9 годин.

Агентурною розвідкою виявлено, що в Устечку знаходиться 100—120 піхотинців 363 пп. при 4 кулеметах та 20—25 кіннотників. В цьому районі є застави по 15 чоловік, а коло висоти 370 вкочані 4 гармати — 2 легкі і дві важкі. В Іванку 100—120 піших при 2 кулеметах. Напроти с. Городниці в хатах над самим Дністром 50 піших при 2 кулеметах. В с. Печарні до 30 піших при 1 кул. Ці відділи належать до 78 пішого сов. полка, який недавно прибув на наш фронт. Большевики надіючись чогось — поспішно укріплюються, а селяни говорять, що большевики дістали наказа держати Дністер. Висновок: Помічений агентурною розвідкою 78 полк мусять належати до 9 дивізії, а така дивізія знаходиться на Кубані, про транспортування її відомостей не мається, таким чином правдоподібно це суть маршева рота 78 зап. полка, котра правдоподібно влилась в 363 п. п. Загально потребує перевірки. Ч. 231 рз.

Ген. Кварг. Генштабу Полковник **Кущ**.
Нач. Роз. Від. Сотник **Шніліньський**.

№ 469 („ор“). Оперативний звіт до 12 годин 14 вересня 1920 р.

На фронті армії рушнична і кулеметна стрілянина. Права група веде інтенсивну роботу по підготовленню переправи на лівий берег Дністра, сама переправа відбудеться сьогодні вечером енергійним темпом. У Нижньому ворог періодично обстрілював гарматним вогнем наше розташування і залізничний міст, чим унеможливило налагодження мосту засвітло. Станіславів. 14/9—920 — 11 год. 30 хв. ч. 01091.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник **Кущ**.

№ 470 („ох“). Оперативний звіт до 18 годин 14 вересня 1920 р.

На відтинку фронту від румунського кордону до Нижньова збільшена рущинична і кулеметна стрілянина. Підготовча робота по улаштуванню переправи через Дністер в повнім ході. У Нижньова понолудни ворог вогнем важкої гармати обстріляв наше розташування в цим районі і одним снарядом влучив в блокгауз що на лівім березі Дністра у залізнодорожного моста. Енергійно проваджусме налагодження мосту дає надію закінчити його так, що після 24 години сьогодні по ньому можна буде перевести піхоту з гарматами. Окрема кінна дівізія, скупчившись в Іезуполі о 16 годині начала переправу на лівий берег Дністра з метою співдіяння з польськими частинами. Станіславів. 14.9—920 — 17 год. 50 хв. ч. 01092.

Гекварм Дісвої Генштабу Полковник Куц.

№ 471 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму У. П. Р. 14. IX. 1920 р. до 21 години.

На відтинку фронту армії УНР спокійно. Селяне з району Ниркова передають, що туди прибуло перед двома днями до 400 піхотинців з 6—8 кулеметами. Прибули правдоподібно з Бучача змінивши 363 сов. піх. полк. Всі взуті. Перебіжчик з большевицького боку зізнав, що в Івапю знаходиться 60 піхотинців і що большевики копають окопи. В Заліщиках крім місцевої мізіції нема жадних військ. Большевики оповідають, що в Галиччині твориться Добровольча червона Армія, яка зараз має вже до 8000 людей і концентрується в районі Тарнополя. Багато галичан голосять в ряди червоної армії. З Іваня зголосилось 6 добровольців. Козак, повернувшись з большевицького полону зізнав, що в Вінниці знаходиться п'ятеро красних командірів, від Вінниці до Чорткова нема жадних військ, за те в районі Чорткова і Бучача помітно скучення більших большевицьких розервів. До Чорткова прибув Подільський полк піхоти силою до 350 багетів та кілька ударних батальонів по 300 багетів, які відійшли в напрямку Монастержиска і Галича. ч. 232/1рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куц.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шпілінський.

№ 472 („прк“). Оперативний звіт до 24 годин 14 вересня 1920 р.

На фронті армії спокійно, місцями перестрілка сторожених відділів і слабій контакт з ворогом. Налагодження переправ на схід Городенки і у Нижньова добігас до кінця. У Нижньова далі пригриття проваджусмих работ по відбудованню моста вислано на лівий берег для збільшення мостового причілку пластуський курінь. Від Окремої кінної дівізії, почавшої о 16 годині переправу на лівий берег Дністра у Іезуполя відомостей не одержано. Станіславів. 14.9—920 р. — 23 год. 40 хв. ч. 01093.

Гекварм Дісвої Генштабу Полковник Куц.

№ 473 („прк“). Оперативний звіт до 6 годин 15 вересня 1920 р.

О 4 годині авангард правої групи переправившись на лівий берег Дністра против с. Жежава що в 10 км. ниже Заліщиків по Дністру, перемінячись на сильний рущиничий і кулеметний ворожий вогонь збив останнього і заняв позиції на лівому березу Дністра на захід с. Жежава. або причілок наведеного сніщо моста. Дальнійша переправа продовжу-

ється. Переправившись вчора вночі на лівий берег Дністра у Нижньому пластунський курінь з босм просувається на північ з метою збільшення причілку мостового для прикриття переправи слідуючих частин, після склучення котрих на лівім березі почеться загальний наступ. Вогор обстрілює вогнем важкої гармати місто Нижнів і міст у нього. По одержаним сьогодні відомостям Окрема кішна дівізія переправившись вчора ввечером через Дністер у Іезупіля осягнула с. Водники і вирушила на Коначки Старі і Нові та с. Товстобабу, увійдя в звязок з частинами 8 польської дівізії. Станіславів. 15,9—920 — 5 год. 30 хв. ч. 01094.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 474 („ох“). Оперативний звіт до 12 годин 15 вересня 1920 р.

Війська правої групи не чекаючи відбудови мосту через Дністер против с. Жежава сфорсували в брід і на плотах ріку, преодолівши сильний рушничний, кулеметний і гарматний вогонь ворога збили останнього з прибрежних позицій і до 10 години осягнули лінію сел Дзвінич, Угринковці, ст. Торське; пушено кішпота двома колонами в напрямках на Бузач і Джурин. Переслідування ворога продовжується. нами захоплені полонені 3 галицького куріня. Частини середньої групи до 10 год. 30 хв. з босм осягнули лінію: висоти на лінії від м. Коропець — висота 249 — с. Комажарівка — с. Лядське наносючи удар гловними силами на ст. Коростятин, за оволодіння котрим зараз требає впертий бій. Праве крило цієї групи тіснить ворога з західньої околиці м. Коропець. На усім фронті наступ продовжується. Станіславів. 15,9—920 — 11 год. 50 хв. ч. 01095.

За Генкварма Дієвої Підполковник Стефанів.

№ 475 („лрк“). Оперативний звіт до 18 годин 15 вересня 1920 р.

На правім крилі армії до 15 години наши частини після впертого бою осягнули лінію сел: Жиравка, Дунаїска, Угринковці, стація і село Торське, відкидаючи ворога частиною за р. Серет, частиною в напрямку на м. Тлусте. Наш дальнійший наступ продовжується. В районі дукля Дністра на південь від м. Поток Злотий наши частини з босм просуваються з півдня на це місто. До 13 години нашим кішним полком захоплено м. Коропець ворог відійшов частиною на висоти що на схід цього села на котрих і окопався чиня ошір, частиною на Новосілану—Коропецьку. У Нижньому наши частини ведуть впертий бій за оволодіння с. Пузички і ф. Вербка. Від Окремої кішної дівізії яка з ранку вирушила з с. Водники на Товстобабі донесень не одержано. Станіславів 15,9—920 — 17 год. 40 хв. ч. 01096.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 476 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 15. IX. 920 р.

З відтинку правої групи повідомляють: захоплені полонені галичане зізнають два тижні назад прибула з Казані до Чорткова внов сформована з бумної реєтри Галицької армії бригада, яка мала нести етапону службу на заняті 41 дів. території Галичини. Бригада складається з трех батальонів по 250 багнетів кожний, перший батальон відійшов до Вучача другий до Монастержиська, третій залшивився в Чорткові. Перша сотня з батальона несла службу в Чорткові, друга в Заліщиках, третя в Борщеві. Комендавт куріня Дацьків б. поручник Галицької Армії.

воєнком Мазяр, Політрук Герасімов. Полонені говорять, що в Тарнополі формуються січові стрільці. Галицький Уряд знаходиться в Боршеві. Залізничний тунель поширений до Бучача, в Чорткові стоять 2 бронепотяги оден з них називається Коршун. В Казані формується армія з киргизів та татарів - ч. 233/рз. Генерал-Квартірмейстер Геештабу Полковник Кущ. Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шпіліський.

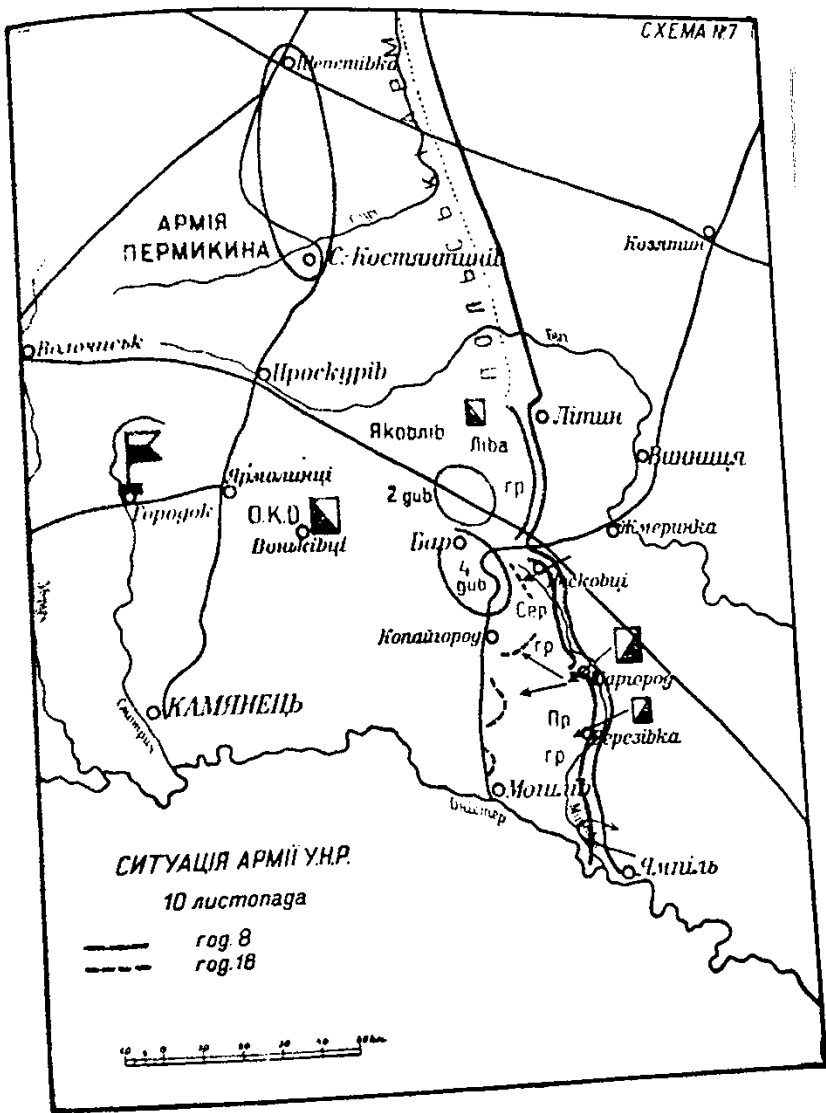
№ 477 („прк“). Негайно. Ком. Груп. Генер. Удовиченко і Загородський. Ком. дів. Окремої кінної. Коміі Ставка Головного Отамана. Начштабу Армії, Комдів 8 польської, Нач. Артилер. і Нач. Техн. військ армії.

1) В вечеру 15 вересня частини групи осягнули районів Журавка, Душлицька, Угришківці, Торське, Коронець, слобода Коржувка, Пузики і Монастержисько. Окрема кінна дивізія ранком заняла Товстобаби захопивши важку гармату, кулемети, полонених і 150 фір і просовувалась наперед.

2) 8 польська дивізія сьогодні з 16 год. мала продовжувати наступ в напрямку на Завалов з тим, щоб 16 вересня продовжувати наступ на Підгайці.

3) На 16 вересня наказую: правій групі Ген. Удовиченка заняті головними силами групувати в райші Цаповці, Пошовці, Бураковка, маючи звязковий відділ в с. Язловицях і бути напоготові парализувати ворожі акції з Чортківсько-Ягольницького напрямів. Частинам Групи генерала Загородського по встановленню оперативного звязку з Окремою кінною дивізією через Завалу-Монастержисько продовжувати акції з метою онаунати одною дивізією м. Бучач, а двома дивізіями районом Пшевлочка—Осовце—Бурдванувка. Штабу Групи по призначенню останньої групувати перейти на ст. Єзерна. Окремій кінній дивізії, продовжуючи акції в районі Підчерешнева—Доброводи тримати звязок вліво з польською дивізією і праворуч з Середньою Групою. Пост звязку поставити в с. Добровод. По тільки що отриманим відомостям ворог ще тримається на південь від м. Коронець. Тому Генералу Удовиченкові ставиться додаткове завдання допомогти правому крилу Генерала Загородського демонстрацією від Поток Злотий в напрямі на Зубрець, висуненням звязкового відділу на Язловець і падом кінноти на Бучач. Знову вимагаю від командірів Груп і дивізії аби негайно зі скіяченням маневра військами приймалась відповідна обстановка перегрупіровка з обовязковим згуртуванням резервів і відповідною розвідкою. Комгруп Правой і Середньої предоставляється виділяти летучі відділи для таких завдань, які будуть викликані обстановкою і залежать від їх ініціативи. Одночасно з заняттям міст і містечок призначати комезантів з командами для підтримання ладу і спокію. Бронепотяг ЗАПОРОЖЕЦЬ має при дальшому наступі посуватись на Бучач, а бронепотяг БАРМЕЛЮК з його десантною командою залишитись для забезпечення району ст. Монастирське. Начальнику техпичних військ армії вжити всіх заходів до скорійшого налагодження руху по залізниці. Наказ цей доставляється Комдів. Окремої кінної через Штаб групи Генерала Загородського. 15 вересня 1920 р. 23 год. ч. 204. Стаціславів.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
За Начштабу полк. Кущ.

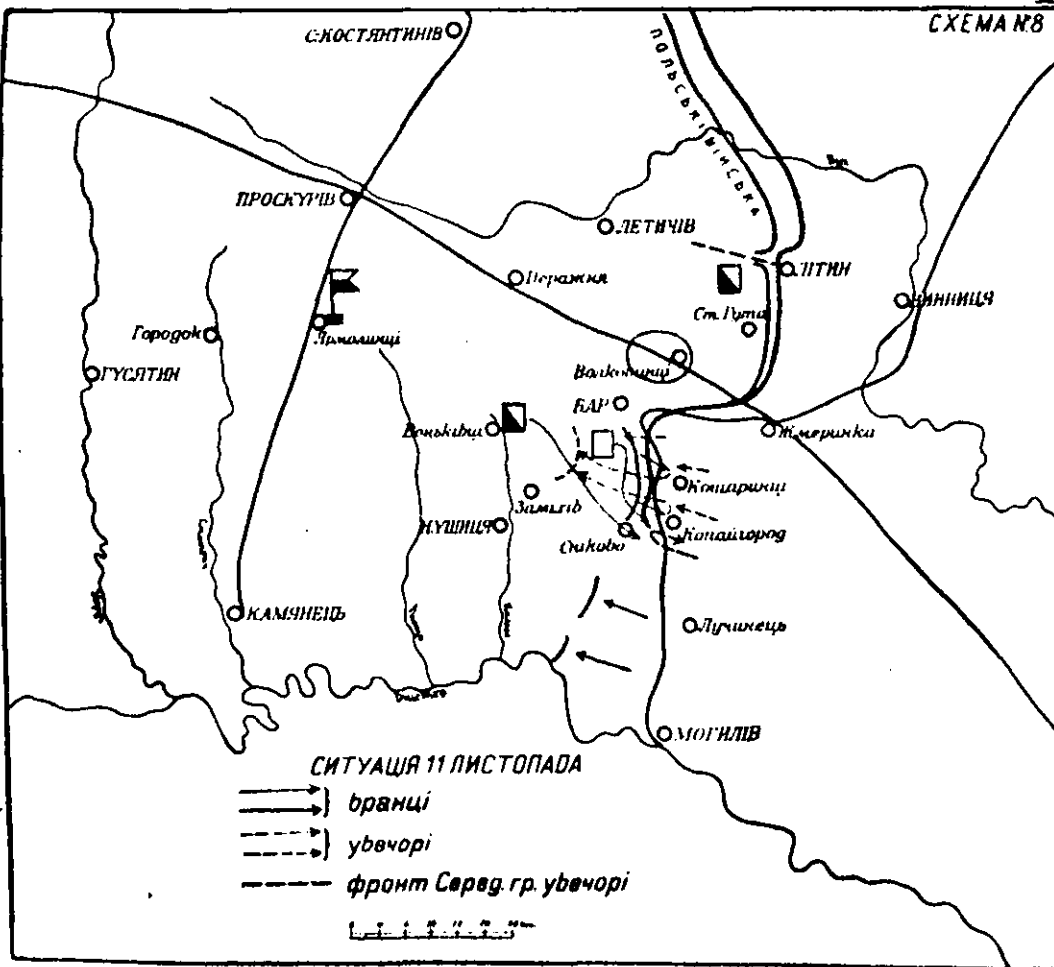

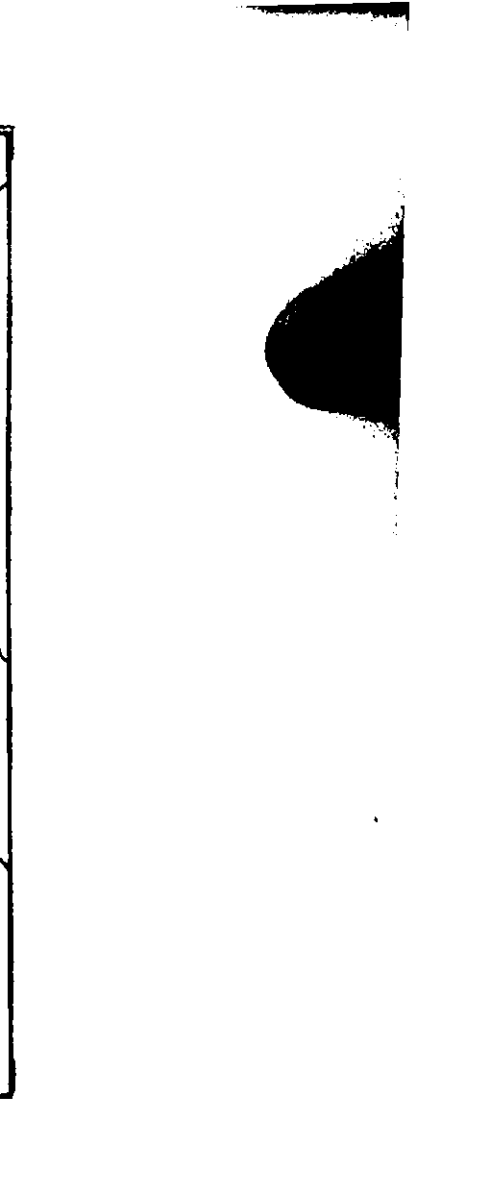
СИТУАЦІЯ АРМІЇ У.Н.Р.

10 листопада

- 8 сер.
- - - 18 сер.

№ 478 („ох“). Оперативний звіт до 24 години 15 вересня 1920 р.

Частини правої групи до 22 години осилили лінію сел Бедриковщ, Дуліська — ряд висот на північ від сел Угриньковці і Торске, що на північний схід від Заліщик. З наступом темряви бій в цім районі стих, перейдя в перестрілку передових частин і діяльність розвідочних відділів. Про наслідки нашого просування з півдня для опанування містом Поток Злотий донесень не одержано. Середня група до темряви опанувала позиціями — висота 386, що на північний від м. Коропниця—с. Пузники—с. Коростятиш, заповнивши висунутим вперед відділом м. Монастирська, захоплюючи там обози і половених. В районі с. Вичолки мається звязок з Окремою кінною дивізією. По тільки що одержаним донесенням Окрема кінна дивізія вирушивши з ночлега в с. Водники вчора 14,9 о 16 години в час свого маршу на с. Кончаки Старі зустрінула опір ворожого відділу силою до 400 багнетів при 80 шаблях, який дружинним ударом збила з зайнятих позицій в районі на південно захід с. Кончаки Старі і відкинула в напрямку на с. Товстобаби. Сьогодні о 4 години дивізія продовжувала просування на с. Товстобаби, яке було занято заспокоєним і приведеним в порядок ворогом при 1 важкій гарматі. Не дивлячись на інтенсивний вогонь ворожої піхоти і важкої гармати, кінна дивізія наносючи в кінному строю лобовий удар ворогу одночасно охоплюючи зі заходу його праве крило вибила ворога з с. Товстобаби, якім і оволоділа, наносючи ворогу важкі втрати. Ворог відійшов на с. Голгоче. Поки що підраховано до 150 полонених більшовиків, 1 важка гармата в упряжжі. 3 кулемета, багато рушниць, до 150 підвід з амуніцією і збіжжям. Наші втрати важко ранено хорунжі Стахоревський і Юзов і 1 бунчужник. На завтра 16 9 армія буде продовжувати виконання поставленого їй завдання згідно наказам 0171 і 204.к. 15,9—920—23 год. 35 хв. Станіславів. ч. 01097.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 479 („ох“). Додаток до Розвідочного звіту ч. 233 рз 15. IX. 920 р.

Згідно зізнань полонених в районі Монастержиска оперував 364 п. кількістю до 250 багнетів при 3 гарматах, на захід Монастержиска оперував 365 п. полонені зізнають, що більшовики знали про час нашого наступу. Зараз більшовики в напці тікають на Бучач. По більшовицьким відомостям в нашому наступі приймають участь французькі війська.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шніліньський.

№ 480 („прк“). Розвідочний звіт Штабразму У. Н. Р. 16. IX. 920 р.

Полонені 365 сов. п. захвачені в останніх операціях зізнають, що 365 п. та 366 сов. п. майже цілком знищені, так: в 1 батальоні 365 п. осталось до 30 багнетів в 2 батальоні до 75 багнетів в 3 до 250 багнетів і 1 кулемет. 365 полк держав фронт по Дністру від Устя Зеленої до Галича. Праворуч був 368 п. п. лворуч 364 п. п., 366 п. п. численність всього до 500 багнетів. При 365 п. було 6 гармат з них 2 важкі і 4 легкі — 1 важка зловлена і всі легкі. Командір полку бувший російської служби штабе-капітан Гюнер, помічник Іванов, гвардейський офіцер, комисар жид — Костя, адютант — Лукін. Штаб полка находиться в Товсто-

бабах, штаб бригади в Монастиржиськах, штаб дівізії в Підгайцях, обози і господарська частина в Монастиржиськах. Недавно мав прибути в районі Бучача кінний полк без сідез і шабель, силою до 800 чоловік. Останній раз одержали большевики наказ зайняти с. Кончаки. ч. 234, рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куц.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шігалівський

№ 481 („ох“). Оперативний звіт до 6 години 16 вересня 1920 р.

На фронті армії ніч пройшла в рушничній та кулеметній стрілянні та вивідах розвідників. Про початок сьогоднішнього наступу від частини донесень поки що не поступило. Станіславів. 16/9—920 — 5 год. 45 хв. ч. 01098.

Генкварм Дівої Генштабу Полковник Куц.

№ 482 („ох“). Оперативний звіт до 12 години 16 вересня 1920 р.

Продовжуючийся з ранку наступ на усім фронті армії УНР протікає успішно. Війська правої групи по занятті м. Тлусте продовжують дальнійший наступ на м. Ягольницю. Частини 2 Волинської дівізії головними силами заняли с. с. Порхова—Зубржець видвинувши передові частини на Митницю, котрі ведуть бій з відходячим на м. Бучач ворогом. Ліве крило середньої групи з Монастирська веде наступ на Грегорів і далі на Переволоку. На усім фронті армії ворог відходить в північно—східнім напрямку не видержуючи стремительного натиску наших частин. Від окремої кінної дівізії донесень не одержано. По додатково одержаним відомостям вчора 15/9 3 Залізна дівізія в бою у ст. Торске захопила 7 кулеметів на тачанках де кілька коней і 18 полонених. Київська дівізія — обози і технічне майно. В час кінної атаки кінної сотні 9 бригади 3 дівізії на м. Тлусте важко ранено хоружий Бурдейний і Гудзь. Кінний полк Запорізької дівізії в районі с. с. Ярхорів—Задарів взяв в полон 50 большевиків при 3 кулеметах. — Станіславів. 16/9—920 — 11 год. 40 хв. ч. 01099.

Генкварм дівої генштабу полковник Куц.

№ 483 („дрк“). Оперативний звіт до 18 години 16 вересня 1920 р.

Праве крило армії маючи заслони на правім березі р. Дана продовжує просування на м. Ягольницю. Від кінного курія пуцевого пополудни вчора на с. Джурин — донесень не одержано. Сьогодні з ранку частини групи військ польських капітана Ніжинського перейшли на лівий берег р. Дністра против сел Михальче—Чершиліця що на північ від Городенки і зараз виходять на шлях Тлусте Місто—Язловець в напрямку на с. с. Садки—Поповці. В районі м. Поток Злотий частини лівого крила правої групи при участі 2 польських кампаній оволоділи рядом висот на північ від смуги Костельники—Сновидів і продовжують дальнійший наступ на Поток Злотий і Язловець. Від середньої групи крім відомостей поданих в попереднім звіті Штабу Армії ч. 01099 нових відомостей не одержано. Від окремої кінної дівізії яка вчора о 16 годині заняла с. Товстобаби і мала сьогодні ранком розвивати дальшу акцію в напрямку на с. с. Доброводи—Голгоче донесень не поступило. Частини Київської дівізії з боєм виходять на лінію с. с. Цапівці—Кошилівці. Станіславів. 16/9—920 — 17 год. 45 хв. ч. 01100.

Генкварм дівої генштабу полковник Куц.

№ 484 („арк“) Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 16. IX. 1920 р. до 21 год.

Половений телефоніст Штабу 122 бриг. візнає, що Начдів 40-ої говорив 14 вересня по телефону комбригу 122 що піхоте прябуєша з Росії тільки що сформірована 121 бригада передові відділи котрої вже дійшли до Бучача. Цей же телефоніст чув розмову Комдіва 41-ої дів. до 123 бригади про надсилку двох ескадронів 8-ої кав. дівізії до 122 бригади. Ці ескадрони мали вже вирушити в район Бучача. Про наш наступ більшовики були досить гарно поінформовані. Останній наказ більшовиків мали возстановити положення на Дністрі. Остані полковні в силі 136 чоловік показали знане. ч. 235/рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Буц.
П-к Розвідочного відділу сотник Шнілівський.

№ 485 („ох“) Оперативний звіт до 24 годин 16 вересня 1920 р.

Сприводу пересування за продвинувшимися частинами штабів правої і середньої груп — нових відомостей не одержано. До 19 години частини 5 дівізії сувмісно з 2 польськими кампаніями після чотирьохгодинного бою заняли м. Поток Золотий і продовжуючи наступ в напрямку на Язловець osiąгнули лінію сел Скоморохи і Соколів, якими і оволоділи. По донесенню Комдіва 5 в напрямку на м. Бучач після полудня було чути сильну гарматну стрілящину. По одержаному донесенню Окренка кізна дівізії увійди в звязок з частинами 8 польської дівізії в районі с. Завадов, пополудни продовжувала просовуватись на с. с. Доброводи і Голоче. Станіславів. 16/9—1920 — 23 год. 30 хв. ч. 01101.

Генкварм дієвої генштабу полковник Буц.

№ 486 („арк“). Оперативний звіт до 6 годин 17 вересня 1920 р.

За неулаштованням звязку сприводу пересування штабів груп чергових донесень не одержано. Станіславів 17/9—1920 6 год. ч. 01102.

Генкварм дієвої полковник Буц.

№ 487 („арк“). Додаток до оперативного звіту до 6 годин 17/9 ч. 01103.

По додатково одержаним відомостям вчора о 19 годині частинами 5 дівізії занято м. Язловець і сьогодні з району продовжується просування на м. Ягельницю. До вечора 16/9 після гарячого бою при енергійній діяльності ворожої артилерії частинами Середньої групи захоплено м. Бучач. Більш подробних відомостей брак. Станіславів 17/9—1920 — 8 год. ч. 01104.

Генкварм дієвої генштабу полковник Буц.

№ 488 („арк“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 17 вересня до 9 год.

По відомостям цивільних штаб 41 дів. з двома бронепотягами 16. IX в вечері виїхав через Кошченці на Гусятин. Через Чортків сійсно пройшло до 500 піх. котрі направлялись на м. Пробужка. В Районі Боршова сконстатовано до 200 ворожих кавалерістів. В Кудренцях групується

більша кількість ворожої кавалерії і піхоти які мають розпочати проти-наступ. ч. 236 рз. Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ. Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шнілінський.

№ 489 („лж“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0173.

м. Станіславів. (Мапа 5 і 10 верст в 1“). 17 вересня 1920 р. 9 год. 30 хв

1. Вчора було зясовано відхід ворога в північно-східному напрямі нашого фронту, а з фронту 6-ої польської армії він відходив на схід в напрямі на Підгайці, Бережани і від Красного в напрямках на Тарнопіль і Броди. Можливо рахувати, що опір ворога вже зломаний і він почав загальний відворот.

2. Аби захопити ворога в районі Тарнополя, 6 польська армія сьогодні має осягнути 8-ою дивізією район Купчиці і висунути кінноту кінноту з метою перерізати шляхи на схід від Тарнополя, а 12-ою дивізією район Таврова—Будилова з тим, щоб до 12 год. 18 вересня Тарнопіль був обсаджений цими дивізіями.

3. Доручена мені армія має завдання скорше осягнути лінію Збруча з метою перервати залізницю Гусятин—Ярмолинці і Волочиск—Проскурів, забезпечуючи тил і праве крило групи Генерала Латника (8 і 12 дивізії).

4. Тому на 17 вересня НАКАЗУЮ: а) ПРАВА ГРУПА. ГЕНЕРАЛ УДОВИЧЕНКО (3-я, 4-а і 5-а Стр. дивізії). Продовжувати наступ з метою осередитися в районі Озеряни—Чортків—Ягольниця. Штаб групи — Чортків. б) СЕРЕДНЯ ГРУПА. ГЕНЕРАЛ ЗАГРОДСЬКИЙ (1-а, 2-а і 6-а дивізії). Продовжувати наступ з метою осягнути район Янів—Теребовля—Романів. Штаб групи — с. Ляшківці. В резерві групи тримати одну дивізію в районі Романівка—Могильниця з метою в випадку необхідности вжити її для акції в напрямі на Тарнопіль для підсилення Окремої кінної дивізії. г) ОКРЕМА КІННА ДИВІЗІЯ. Осягнути район м. Дарахів, де стати в армейському резерві. Провадити енергійну розвідку в напрямі на Тарнопіль і мати на увазі акцію вкупі з резервною дивізією Середньої групи з метою відрізати відхід ворогові. д) Штаб Армії — ст. Нижнів з командним постом в Монастирці.

5. Марш сьогоднішнього дня для Середньої Групи призначено великий, але це вимагається обстановкою, аби не дати розбитому ворогові привестися до ладу і прийняти групівку. Тому для пересунення піхоти ѓжити селянських возів.

6. На 18 вересня НАКАЗУЄТЬСЯ: а) Правій групі осягнути район Скала—Гусятин—Пробужна. Штаб Групи — Чортків. б) Середній групі осягнути район — Грималів—Скалат—Ізавче. Штаб групи — Ізавче. в) Окремій кінній дивізії осягнути район с. Сороцка, провадячи розвідку на Борзя Велика, або Каменку, щоб відрізати йому шляхи як по залізниці так і по соші. г) Штаб Армії — ст. Чортків.

7. На 19 вересня передбачається (на випадок перерви звязку): а) Правій групі осягнути район Оринів—Городок—Чемерівці. Штаб групи Гусятин. б) Середній групі осягнути район Тарнорудка—Волочиск—

Скалат. в) Окремій кінній дивізії перетяти водогівні шляхи. Як по соші так по залізниці в районі ст. Каменка, або Борки Великі. г) Штаб Армії — залишитися в Чорткові.

8. Розмежуючі смуги між правою і середньою групами: с. с. Медведівці—Косів—Тодорів—Нижбори Нові—Увся—Городок; всі пункти включно для правої групи.

9. Командуючим групами призначити дивізіям тилові шляхи на яких ешелонувати обози таким чином, щоб 18 вересня всі вози були на лівому березі р. Дністра.

10. Начальнику тила негайно обсадити востань лівий берег Дністра від Заліщиків до Нижніва включно. Штабу Командатури перейти до Нижніва.

11. Звертається увага на підтримання зв'язку, аби не було його перерви. Ширше використовування легучої пошти самокатами і наперед до відкриття вільного руху по залізниці користуватися дрезинами.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу армії Генерального Штабу Полковник Лівко.

№ 490 („прк“). Оперативний звіт до 12 годин 17 вересня 1920 р.

По додатково одержаним даним частини правої групи Армії УНР до вечора 16/9 з босм оволоділи головними силами районом с. с. Цаловці, Поповці і Бураковка, маючи кінноту в м. Чорткові і провадячи кінну розвідку вздовж правого берега р. Серет в цим районі. Середня група полудни 16/9 після впертого кількагодинного бою заняла м. Бучач, с. с. Переволока і Осовце, виславши кінноту для опанування районом м. м. Будзанів, Дарахів і Трембівля. Окрема кінна дивізія до 21 години осягнула район м. м. Доброводи, Вишневичк і Підгайце. Частинам Армії УНР наказано 17/9 головними силами вийти на ліній Серета. Наступ в півнім ході. Кількість захоплених полонених і трофеїв зясовується. Станіславів. 17/9—920 — 11 год. 45 хв. ч. 01105.

Генкварм дівої генштабу полковник Куш.

№ 491 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 17. IX.

Штаб 41-ої сов. дивізії з двома бронепоїздами 16. IX в вечері вихав через Копиченці на Гусятин. 16. IX наша кіннота настигла частини 363 сов. полку біля с. Базар при чому одна рота була порубана найдено трун командіра роти і комбатальона. Ворожа група силою до 500 піхоти 363 п. котра направлялась через Чортків на Пробужна була зустрінута нашою кіннотою і в бою загубила 100 порубаними і 70 полоненими. Друга ворожа група силою 100 кінних і 200 піших при 2-х гарматах була винерта нашими частинами із Чорткова і відійшла 17. IX на Копиченці. В районі Ворцова сконстатовано до 200 ворожих кавал. при відділах піхоти котрі теж понесли тяжкі втрати в бою з нашою кіннотою. В с. Кудриничх групується більша кількість ворожої кавалерії і піхоти які мають розпочати контр-наступ. ч. 237/рз. 18. IX. 920 р. 18 год. 20 хв. Постій.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Штільський.

№ 492 („ох“). Додаток до Розвідочного звіту ч. 236 за 17. IX. 1920 р.

Допитами полонених виявлено: в районі Боршова оперує 1 сов. кінний полк 41 сов. дивізії. В районі м. Пробужна оперував 3-ій батальон 363 сов. полка котрий нами цілком знищений, перший і 2-ій бат. цього полку розбіглись ще в боях під Дністром. В районі Чорткова оперували 364 і 365 піш. сов. полки. За бої 17. IX 363 полк рахується цілком знищений взято більш 300 полонених, 2 кулемети і 100 підвід. 364. 365 сов. полки загубили більш 150 порубаних і 50 полонених. Найдені трупи 15 комісарів. Серед полонених мається воєспрук Горлецький бувший Державний інспектор 3 Залізної дивізії. Полонені оповідають, що в Проскуріві знаходиться запасна армія яка має завдання здержати наш наступ.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куц.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шніліцький.

№ 493 („лрк“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 17. IX. 1920 р.

17. IX в 14 годин наша кіннота настигла ворожу колону 500 багнетів. яка після бою зістала знищена, 300 взято до неволі і 200 порубано. Від Трембовлі на схід на 12 вер. лежать трупи порубаних. Також захвачен ворожий обоз в 700 хвір більш 50 кулеметів і багато иншого майна. По відомостям полонених з 15. IX Штаб 41 дів. не мав сполучення з своїми частинами. Для ліквідації прорива із Тарнополя на Терембовлю вислано 2 галицьких батальона. 17. IX на ст. Копиченці випружались частини новопрйбувшої 124 бригади. Штаб 8 кав. дів. 17. IX був в Шумлянах. Ся дивізія також мала завдання ліквідувати наш прорив, одна із бригад котрої доходила до Грималів але зустрінуче наші частини пачично втекла. Населенця щиро вітас наші частини. ч. 240/ра.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куц.
Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шніліцький.

№ 494 („лрк“). Оперативний звіт до 14 годин 18 вересня 1920 р.

Нових відомостей з фронту крім поданих в звіті до 12 годин 17/9 ч. 01105 не одержано. Штадарм до вечора 18/9 пересувається в м. Бучач, 19/9 в м. Чортків. Зв'язок по апарату Юза налагоджується взаглядно з полагодженням дротів. ст. Нижнів. 18/9 — 13 год. 35 хв. ч. 01106.

Генкварм дієвої генштабу полковник Куц.

№ 495 („лрк“). Оперативний звіт до 18 годин 18 вересня 1920 р.

По додатково одержаним відомостям на правім крилі армії одна зі штабового кінного сотні. 8 бриг. вечером 16/9 мала успішний бій з ворожим кінним відділом силою до 200 шабель в районі с. Пішатинці, що в 7 кілометрах на захід від Боршова, причім захопила 5 полонених. Кінним курінем Київської дивізії в районі с. Базар вчора 17/9 вечером знищено в кінній атаці одну роту 363 сов. полку забито командіра цієї сотні. захоплено в полон комісара. 10 червоноармійців, кулемети на тачкаках, багато військової добичі. Вчора 17/9 о 19 години енергійною атакою 3 кінного курія в районі с. Пробужна що на схід від Чорткова знищено колону ворожої піхоти, захоплено в полон 70 червоноармійців. Загас на правім крилі армії в районі на захід Боршова успішна для нас

діяльність наших кінних відділів. Головні сили правої групи з району Чорнокопиці Великі—Пробужня з ранку 18/9 просовуються в східнім напрямку. Частини центра і лівого крила Армії ввчора 17,9 до вечора головними силами осягнули район Лясковці—Дорохів і з ранку продовжує просуватись в напрямку на Трембовлю—Грижималов. На всім фронті армії УНР наступ в повнім ході. ст. Нижнів. 18/9—920 — 17 год. 10 хв. ч. 01107.

Генкварм Дієвої Полк. Бущ.

№ 496 („прк“). Розвідочна інформація за 18. IX. 1920 р.

Відтинок 12 армії без всезначних змін. Відтинок 14 армії: 45 сов. дів. з кавал. бригад. Котовського групується в районі Станіславчик. Броди, Бодлувіська: 47 сов. дів. відступила з району Злочів, Салів в напрямку Підкаменя. 8 кав. дів. зі 123 бр. 41 сов. дів. була змушена передиратися через Заложичку—Теляче на північ від Підгайців на північний схід. 24 сов. дів. перейшла 15. IX під накази 14 армії. Гранічна лінія 14 армії і 12 армії перебігає через Торговиці ст. Рівно—Дубрівка (північ від Володимира Возницького) ст. Кодня (південь від Житомира). Всі місцевості належать до 12 армії. Штаб 45 сов. дів. перейшов до Радзівілова. 47 дів. має завдання держати фронт до головної евакуації району Бродів. 238/ра.

Генерал Квартермістр Гештабу Полковник Бущ.
Нач. Розв. Відділу Сотник Шпільський.

№ 497 („прк“). Оперативний звіт до 24 год. 18 Вересня. Мапа 1:200.000.

Дня 17 Вересня з ранку права група перейшовши в наступ одною колоною з міста Ягольниці на Чортків, а другою з міста Улашківців на Залісьє—Борщів весь день вела завзятий бій з ворогом, котрий діставши скріплення контр-атаками старався здержати наші наступаючі лави. У Чорткова ворог силою держався майже до вечора відбиваючи всі наші атаки. В районі Залісья ворог після впертого бою був зломлен і до 15 год. 17/9 нами було занято с. Залісьє і Колендзяни.

Кіннота правої групи, що була кинута на Гусятин і Копичинці, в 15 годин атакувала м. Пробужня де майже цілком знищила 363 сов. полк, беручи до 300 полонених. Багато ворога порублено. Між зарубленими є багато комісарів. Рівночасно з цим кіннотою атаковано Чернокіпці Мазі, де захоплено до 60 полонених і 63 фіри з майном.

Під вечор відділ кавалерії при піддержці артилерії атакував м. Чортків від сходу і після гарячої бійки зломано тут ворога, котрий почав тікати в напрямі на Копичинці, при чому взято до 15 полонених і зарублено до 20 комуністів. Наші роз'їзди доходили до Гусятина, Васильківці і Копичинці.

Завзяки великому перетомленню людей і коней дальніший наступ правої групи на ніч припинився. За 17,9 правою групою взято більш 400 полонених 2 кулемети до 100 фір з харчами і зарублено більш до 150 большев'яків, між ними 15 комісарів.

Від середньої і лівої групи донесень не одержано.

18 Вересня год. 23—40 Нижнів. Ч. 01108.

Генкварм Дієвої Гештабу Полковник Бущ.

№ 498 (..лж*). Оперативний звіт до 12 год. 19 Вересня.

Завдяки браку телефонного зв'язку з групами нових донесень до 12 год. не одержано. 19.9—920 год. ст. Нижнів Ч. 01109.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш (надруковано на машині).

№ 499 (..лж*). Розвідочна інформація за 19. IX.

За час від 18. IX — 19. IX — 11 год. виявлено: 45 сов. дів. виїшла з району Бродів в район Кременця. 47 сов. дів. в районі Вишневце. 60 сов. дів. на північ від Тарнополя. В районі Тарнополя згрупувалась 8 кав. дів. В районі Скалат 123 бр. 45 сов. дів. Від Скалата на південь оперує 122 брнг. 41 сов. дів. з кавалерійським полком, котрий шалічус до 200 шабель. ч. 239/рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Н-к розвід. Відділу Сотник Шпільський.

№ 500 (..лж*). Оперативний звіт до 16 години 19 вересня 1920 р.

В 23 години 17 вересня частини правої групи після цілоденного бою зломали ворога на узгір'ях перед Чортковим і заняли це місто. Ворог в складі 500 піших при 20 кулеметах, автопанцернику з гарматою і чотирма кулеметами і бронепотягу „Коршун“ з двома гарматами під натиском наших відділів був збитий в районі Слободка—Джурин і відрізав від Чорткова і відкинутий на Бишковці. Бронепотяг успів рапідно проскочити на Чортків. Куда дівсь автопанцерник невідомо. В 15 години 18/9 частини 4 і 5 дивізії переходили Серет в районі Вигналки і розпочали акцію на Количинці. Дальших відомостей з причини браку телефонного зв'язку не одержано. З других дивізій нових донесень нема. Штаб армії переїздить в 16 годин в Монастирська, а звітдам в м. Бучач. 19 вересня год. 15 хв. 30 ст. Нижнів. ч. 01109. Генкварм дієвої полковник Куш.

№ 501 (..лж*). Таємно. Комгрупам Правої, Середньої і Лівой, Комдивам 4 і 6.

I. Рядом акцій правої групи в районі м. Пробужна—Черноконці Великі ворога збито з займаємих позицій і відкинено за р. Збруч. В цім районі нами захоплено до 500 полонених, багато військового майна.

Окрема кінна дивізія в боях 17. IX в районі м. Трембовля розбила в шест ворога і захопила 500 полонених, 50 кулеметів, радіостанцію і багато ріжного військового майна. Ворог перед лівим крилом Армії УНР, перед фронтом 6 польської Армії відходить в напрямку на північний схід. З перехопленого більшовицького наказу зясовується, що більшовики мають намір негайно вдарити 8 кавдивізією з району на південь від Збаража в ліве крило і тил Армії УНР.

II. Частини правої групи 19. IX мали головними силами осягнути р. Збруч. Середня група на 19. IX мала заняти район м. Тарноруда—Волоцьк—Скалат. Окрема кінна дивізія в районі: Трембовля—Островець. По напрямку моста через Дністер у Нижшова тиллові частини Армії розпочали з ранку 19. IX рух через Дністер. мають зосередитись в районі Бучач—Монастиржисько.

Полудневій групі військ польських наказано з ранку 19. IX опанувати Тарнопольським районом і продовжувати наступ в північно-східному напрямкові.

III. Сучасні обставини вимагають продовження активних подій з нашого боку, з необхідністю організації в районі Гржижалов армійського резерву. **Н а к а з у ю :** а) ген. Удовиченко (3 дивізія) приступити до виконання попередньої директиви, себто опанування Каміанець-Подільським районом, залишивши в м. Скала на залізничній станції пост зв'язку. б) полк Тютюшнику (4 і 5 дивіз.) зосередкуватись в районі м. Гусятин і розпочати енергійну розвідку в напрямку Городок—Ярмолинці, виставивши пост зв'язку з Кошищенцях. в) ген. Загородському (1 і 2 дивізія) скупитись в районі с. с. Курники—Тарноруда, будучи на поготові почати по додатковому наказі акцію для заволодіння Проскурівським вузлом, проводячи пильну розвідку в північно-східному і північно-західному напрямках. г) 6 і Окр. кінний дивізії — в армійському резерві в районі м. Гржижалів. д) Бронепотяг „Кармелюк” і „Запорожець” підтягнути до ст. Монастиржиська і сообразно з переширкою колії посуватись наперед. ж) Початок вищезгаданої перегрупировки перевести на протязі 8. IX. з) Начальнику артилерії негайно організувати транспорт підвозу снарядів з Монастиржиська до Чортківка.

Комгрупам вжити заходів що до зв'язку, бо інакше неможливо керування операціями. 19 вересня 20 р. 20 г. ч. 170/б.

Командарм Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
За Наштадарм підп. Єфремів.

№ 502 („маш“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії Української Народньої Республіки ч. 0174.

20 вересня 1920 р.
18 вересня війська дорученої мені Армії, продовжуючи розпочату 15-го цього місяця операцію, перейшли р. Збруч.

Вже на протязі 6 доб продовжується без перерви акція, зміло керуєма командірами і завзято виконуєма козаками. Наслідки операції — звільнення від ворога терена між Дністром і Збручем і майже знищена до щенту 41 сов. дивізії. Взято великі трофеї, кількість котрих ще остаточно не підраховала і поки приблизно визначається.

	гармат	кулеметів	полонених	возів
Запорізька дивізія	—	3	30	15
Волинська	—	—	70	
Залізна	—	7	312	100
Київська	—	2	88	100
Окрема кінна	1 важка	56	717	700
Разом	1 важка	68	1217	915

Крім того захоплено де кілька канцелярій сов. полків, а Окрема Кінна дивізія взяла канцелярію штабу 41 шп. сов. дивізії, 1 радіо-станцію, 1 самоход Б-ра 41 дивізії.

Але ж не тільки великою кількістю трофеїв визначається успіх нашої операції.

Весь час виграючи кризо ворога і виходячи йому в тил, наша Армія поставила всю більшовицьку 14 армію в неможливі для опору умови. Лінії річок Стрипи і Серета, на яких ворог міг постройти свій опір проти польських частин, були обійдені нами, а славетне діло Окремої Кінної дивізії 17 вересня в районі Трембовля загрозувало катастрофою всієї більшовицької армії. Це значіння нашого маневру відзначено в наказах 6 польської Армії.

Від щирого серця вітаю хоробрі частини Армії У. Н. Р. на чолі з командірами їх з досягнутими успіхами і остільки бажаним поворотом до Рідної Землі. Мрію думкою, що вся Армія від генерала до звичайного козака певна в тому, що досягнутий успіх мусить бути закріплений без промедлення часу. Засоби для цього повний лад і спокій в районах рота-шування й поповнення частин. Звертається на це особлива увага командирів всіх частин, маю надію, що завдання організаційне буде армією також викопано блискуче, як і оперативне.

Командуючий Армією У. Н. Р. Генерал-Поручник Омелянович-Павленко, За Начальника Штабу Генштабу Полковник Куц.

№ 503 („ох“). Оперативний звіт до 16 годин 20 вересня 1920 р.

На участку правої групи після допесень з 19/9 ворог поспішно відступив в слідному напрямку. Перед фронтом групи слабкий контакт з ворогом. Групою дан наказ 20/9 посунутись на р. Жванчик. Стверджено розвідкою, що м. Орипін і Ляпцюрунь вільні від ворога. Через Гусятин пройшло дня 18,9 біля 1500 піхоти і 500 кінноти і 3 бронепотяга. В боях під Теребовлею кінна дивізія взяла біля 400 полонених, цілий штаб 41 дивізії враз з архівами, добру радіостанцію, багато телефонного і телеграфного майна і біля 700 возів з воєнним майном і одно особове авто командира 41 дивізії. З прочих груп допесень не отримано. 20/9 го. 15 хв. 45 м. Бучач ч. 01110.

Генкварм дієвої полковник Куц

№ 504 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 20 вересня 1920 р.

Права група — 3 дивізія мала сьогодні досягнути район Ляпцюрунь з кіннотою в Орипіні. Середня група — 4 і 5 дивізії мають сьогодні зайняти район Городка. Ліва група — 1 і 2 дивізії займає район Тарнопіль—Волочиск з розвідкою на ст. Войтовці. Армейський резерв 6 піша і Окрема кінна дивізії знаходяться в районі Гржималова. Окрема кінна дивізія 19 вересня перетяла залізницю у Борки Велькі і брала участь в наступі на Тарнопіль зі сходу в той час коли польські частини атакували його з заходу. По відомостям від полонених більшовицької сили в кількості до 9 тисяч піхоти і кінноти вирушили з Тарнопіля на Збараж, сильно пограбував населення. По відомостям від селян сьогодні о 8 год ранку ворожа піхота в кількості 1000 чол. рушила полем від Івановки на Ключівці, що 10 в. на південь від Гржималова, маючи при собі гармату, запряжону 12 бійми. По чуткам м. Камянець вчора а м. Проскурів сьогодні занято нашими розіздами. 20 вересня 1920 р. ч. 01110. 20 г. 20 хв. * Бучач.

Генкварм дієвої полковник Куц.

№ 505 („Лєк“). Ташпо. Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 175. м. Бучач. (Мапа 10 вер. в 1“). 20 вересня 1920 р. 22 год. 30 хв.

1. Розвідкою льотників зясован відворот ворожих сил в північному від Тарнополя напрямі на Збараж—Вінпівець і Крем'янець. Зясовано також що відворот ворога не єст пляювий. З допиту полонених виявляється, що ворожа група, яка рушила з Тарнополя, мала до 9000 чол.

Сьогодні о 8 год. ранку по словам селян ворожа піхота в кількості до 1000 чол. з 1 гарматою рушила полем від Івановки на Клівієнці (10 верст на південь від Гржималова).

По тільки що отриманим відомостям 8 кінна сов. дівізія була вчора 19 вересня, відтиснута на південь від Тарнополя. Можливо, що відділи цієї дівізії зараз знаходяться на тилах нашої армії.

2. По неперовіренним відомостям м. Кам'янець Под. вчора, а м. Проскурів сьогодні заняті нашими роз'їздами.

3. 6 польська армія має намір перетяти наступом 4 і 5 дівізії ворогу відхід на р. Ікви, а 8 пішу дівізію і 1 кінну бригаду вилути форсованим маршем через Збараж—Вишгородок на Ляхівці з таким розрахунком, що 8 дівізія має осигнути район Збараж—Тарнопіль, маючи в Тарнополі один полк, від якого підтримувати зв'язок з лівим крилом Українських військ в Волочискіу. Дівізія має бути на поготові для дальшого руху за 8 п. дівізією.

4. Дорученній мені армії, маючи на меті забезпечення від ворога району мобілізації, наказую не пізніше 23 вересня осередитися:

а) Права група. Ген. Хор. Удовиченко. 3 стр. Залізні дівізія в районі м. Дунаєвці, маючи комендатуру в м. Кам'янець Под. і авангард в Нов. Ушиця. Розвідку тримати по лінії Березово (на схід від Калюса) — Курпеловці Муровані—Елтушково (включно). б) Середня група. Полковн. Тютюнник — 4 Київська і 5 стр. дівізії. Осередитися в районі Ярмолівці, маючи сильні розвідочні відділи по лінії Елтушково включно — Деражня включно. в) Ліва група. Генерал-хорунжий Загородський. — 1 Запорізька і 2 Волинська дівізії — Осередитися в районі м. Проскурів з авангардами: як можна далі в напрямі на Летичів і м. Староконстантинові. Тримати зв'язок р. Горині зв'язок з польськими частинами. г) Армейському резерву — Полк. Омельнович-Навасенко — 6 стр. і окрема кінна дівізія — осередитися в районі м. Кузьми тримаючи від кінної дівізії пост зв'язку в м. Фельштин. д) 1-й Кулеметній дівізії осередитися в Армейському резерві в призначений моїм окремим приписом термін в с. Джуриш. е) Штабу Армії перейти в Чортків, маючи командний пункт в м. Гусятині. Місцеві організації районів розташування пригнати до розвідки. негайно надіслати агентів, аби отримати відомості від ближньої розвідки через 1 тиждень, а від дальньої не пізніше 2 тижнів.

Правий групи надіслати ближню агентурну розвідку в район Могилів—Шаргород—Конайгород а дальню в район Рибиця—Балга—Ольвіополь. Середній групи олійню розвідку в районі Бар-Жмеринка—Комаровка, а дальню в районі Ванярка—Гайсин—Липовець—Вінниця—Калиновка—Хмельник.

Лівій групі ближню розвідку в районі Литви—Хмельник—Любар—Н. Мирополь, а дальню розвідку в районі Казатин—Фастів—Житомир—Бердичів—Чуднів.

5. Пости для зв'язку з Командним пунктом Штабу Армії тримати: Правій групі в м. Скала, Середній — в м. Городок, Лівій — в Фельштині, Армейському резерву в Борщевка і Кутковце.

6. База Армії мусить бути організована в м. Чортків. Алеж маючи на увазі зпосованість залізниці дівізіям організувати на деякий час до поладження залізниці справу харчування і лікування ранених та хорих власними засобами.

7. Армейським летучкам пересунутися — гарматній — на ст. Бучач, санітарній в м. Чортків.

8. Для забезпечення себе від ворожих бронепотягів командуючим групами поєсувати залізниці в районах Бара (правої групи) г Сербівівці—Божарівці і у Н. Мирополя (ліва група).

9. По завняттю призначених районів дівізіям негайно закінчити підготовчу роботу до мобілізації, закликати представників сільської влади і засувати їм закон про мобілізацію. Зазначешій закон вже надіслав до частин.

10. Для провадження мобілізації призначаються повіті: 1 Запорізької дівізії — Староконстантинівський, 2 Волинській — Лєтичівський, 3 Залізній дівізії — Н. Ушицькій, 4 Київській і 5 стр. — Камінець Подільський, 6 стр. і Окремій Кінній — Проскурівський, 1-й Кулеметній — 2 волости Проскурівського та 2 волости Камінець Под. повітів з числа близьке лежачих до м. Гусятина.

11. Для озброєння мобілізованих в розпорядженні Н-ка Артилерії Армії мається до 10.000 рушниць.

12. Для озуття мобілізованих в розпорядженні Начальника Інтендантської частини Армії мається 3.000 пар черевиків і чекається ще до 10000 пар.

13. На витрати по мобілізації буде відпущено від 8 до 14 мільонів карбованців на кожну дівізію.

14. Не пізніше 22 вересня надіслати мені опис подій за час операцій з 15 по 20 вересня включно з подробицями підрахунком коли і де були зяті полоненні і трофеї і в якій кількості.

15. Про отримання цього наказу донести.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Ліпко.

№ 506 (секр.). Оперативний звіт до 6 годни 21 вересня 1920 р.

По доповіді про останнімих відомостях від лівої колонії правої групи 4 дівізії мали вступити в бій з ворогом у м. Гусятина. Ворог зібравши свої недобитки на схід від Гусятина підкріплений новими частинами при допомозі бронепотягу і 2 гармат перейшов в контр-наступ і після впертого бою потиснув наші кінні відділи 4 дів. назад заввавши м. Гусятин. Піхота 4 дівізії в той час займала позиції на правому березі Збруча у с. Шидловці—Вікторівка і вела перестрілку з ворогом. Позаяк у Шидловців немає переправи через р. Збруч дівізією робляться заходи переправити піхоту на лівий беріг

в районі на південь від Шидловців і атакувати ворога з півдня і сходу. За час боїв від Дністра до Гусятина дивізією убито більш 150 комуністів, здобуто 2 гармати з них одна справна, 3 кулемети, 75 рушниць, 60 гарматних набойів і багато кулеметних стрічок. Дивізія понесла рівнож значні втрати забитими і раненими. Між забитими знаходиться командир курія сотник Лавровський і 3 старшини.

21/9. год. 6. м. Бучач. ч. 01112. Генкварм дієвої полковник Кущ.

№ 507 „лик“. Оперативний звіт до 16 год. 21 вересня.

Вчора 20/9 весь день вела 5 дивізія наступ на Сатанов тримаючи зв'язок з правою і середньою групами. По маючимся відомостям ворог в складі до 500 кінноти з піхотою на волах при гарматах і кулеметах переходив дня 20/9 біля 9 год. з напрямку Терембовля через Верховці в сторону Сатанова. 5 дивізією була вчора заряджена акція з метою ударити во фланг ворогу з району Городоцької і відкинути його за Збруч, після чого установити зв'язок з правою групою і продовжувати наступ згідно даньому наказу. Нових донесень з груп сьогодні ще не одержано.

21 Вересня год. 15/50 м. Бучач. Ч. 01113.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.
Пачальник Оперативного відділу Сотник Затварський.

№ 508 „ирк“. Оперативний звіт до 6 годин 22 вересня 1920 р.

По донесенням розвідки до ранку 21 IX в с. Качувці—Бережанка і Чемерівці знається ворожа піхота і кіннота в певній кількості. В с. Вишневичк є до 200 кінних большевиків. З північної сторони в напрямку на Скипче і Вишневичк замічено пересування ворожих сил на 200 підводах. В районі між Камянцем а Лянцкорунем наша розвідка зустрінула ворожий відділ до 50 чоловік піхоти і 20 кінноти при 3 кулеметах. В районі Гусятина 4 дивізія вела з ранку 21/9 вперті бої. Ворожий бронепотяг, що стояв в східному Гусятину острілював наші розположенні що по буграм на захід від Гусятина. Ворожий відділ в складі до 200 шабель, котрий пробивався 20/9 з району Терембовля через Верховці—Клювінці на Сатанів і належав до складу 8 кінної дивізії захопив частину нашого обозу і кількох старшин між ними повстанського отамана Годуба. Обози ворог звільнив з тим, щоби його залоги заощикувалися тяжко раненими большевиками, котрих не мав ворог можності утащити з собою. По щойно одержаним відомостям права група займає фронт по р. Смотрич. Кіннотою правої групи досягнуто і обсаджено ще 20/9 м. Каминець Подільський. 4 дивізія вела 21/9 завзятий бій з ворогом в районі Шидлівці—Чемерівці, де після розбиття ворога захопила 70 полонених, 2 кулемети і багато воєнного майна. Зарубано до 40 комуністів. Дивізія займає фронт Чемерівці—Гусятин, оба включно. 2-а Волинська дивізія разом з 4-ю дивізією мають сьогодні вести акцію на Городок з метою його захоплення. По неперевіреним відомостям партія большевиків 8 кінної дивізії до 500 чоловік котра пробиралась на Сатанів паткнулась біля Сатанова на наш відділ з котрим мала бій, а відтак кинувши обози утікла на конях в східному напрямку. Частина цієї кінноти мала упасти в полон. Штаб Армії переїздить зараз в м. Чортків. 22 вересня год. 6. м. Бучач ч. 01114.

Генкварм дієвої полковник Кущ.

№ 509 (арк.) Негайно-таємно. Комгруп Генералу Загородському. Комдіву Окремої Кінної.

3 Залізної дивізії до 12 години 20 9 головними силами заняла фронт Орнів—Лянцкорунь. Кіннота тієї дивізії тогож числа захопила м. Камянець. Частина групи полковника Тютюника рядом боїв 20 і 21 9 виийшли на р. Жванчик на його відтиску Чемерівці Івахівці. Від групи генерала Загородського відомостей не одержано. Відходивший з Трембовлі через Верховці на Сатанів відділ 8 сов. кавалерійської дивізії, акціями 5-ої і частин Волинської дивізії цілковито знищен в районі Сатанова, залишивши багато полонених і військового майна. 8 польська дивізія по занятті Тернополя розвиває успіх вздовж залізниці Тернопіль—Лановці і 21 9 заняла ст. Волочиск. Лопушна. Вербоєць. Чи одержано Вами мій наказ що Окремії кінній і 6 дивізії скупитись в армійському резерві під керуванням Полковника Омеляновича-Павленка в районі м. Гржималов. про що донести, і далі розвивати успіх. щоб до дня 23 9 заняти м. Кузьмин. що на північ од м. Городок. Для звязку з Штадармом виставити пост в Гусятині. 2) Групі генерала Загородського по сконцентруванні в районі Тарноруда—Ленібоки—Курички. продовжувати наступ з метою оволодіти залізничним вузлом Проскурів. Чортків. 22 9—920. 10 год. ч. 172 опер.

Командарм Генпор Омелянович-Павленко.

№ 510 (арк.). Оперативний звіт до 16 години 22 вересня 1920 р.

Вчора 21 вересня після впертого бою 4 дивізія ошанувала висотами що на схід с. с. Шидловці—Вікторівка і м. Гусятин. при чому захоплено до 25 полонених. 2 кулемети, стрічки з набоями і багато іншого майна. Ворог в безладі відійшов на Городок—Яромолниці. 5-а дивізія під вечер 21 9 захопила м. Гусятин. Сегодня з ранку середя група вела акцію з метою захоплення району с. Кути. Черновиди, м. Городок, Нове Порічє і Алексєєвць Підлісний. Точних відомостей про хід боїв ще нема, відомо лише що група дя виийшла на лінію р. Жванчик від Чемерівці до Івахівці оба вклучно. Кінна дивізія дня 19 9 осягнула район Борки Великі перерізавши залізничний путь Тарнопіль—Волочиск. Цєю дивізією виявлено, що в Тарноволі находилось до 300 піших і 300 кінних большевиків 8 червоної козацької дивізії. Ще 18 9 вислано дивізією відділ на Дарахів—Струсів, котрий біля с. Дарахів зустрінувся з ворогом в складі до 150 чоловік з тачанками. Для знищення ворожої кінноти в цьому районі було післано один полк. Вчора 21 9 ворог повів наступ на с. Ятану, але наступ було відбито зі стратами для ворога. Ворог відступив в напрямку Чемерівців, куда вислано кінний відділ 3 дивізії для переслідування. Піхота цієї дивізії повела наступ на ліве крило ворога у с. Сокиринці і Зелене. Після гарячого бою розбито 2 батальона ворожої піхоти 361 сов. полку і взято до 32 полонених. 1 кулемет і зарубано біля 70 комуністів. Ця акція узекщила 4 дивізії перейти на лівий берег Збруча. Під вечір 21 9 кінні відділи 3 дивізії осягнули районі Чемерівці—Ямпольчик а піхота цієї дивізії розбила ворога в районі Сльпче—Чемерівці—Вишєвичі в складі до 1200 багнетів; взято багато полонених. 5-а дивізія 20 9 була атакована в районі Сатанова ворожим відділом до 500 кінноти котрий пробивався з району Теребовлі через Верховці в напрямі на схід. Після кількох годинного бою ворог був розбит і кін-

даючи обози й майно на конях утік за р. Збруч. Дівізією захоплено весь обоз цього отряда, багато технічного майна, 2 фіри з підв'язним майном. 3 кулемета, до 100 тисяч ріжних набоїв, телеф. дрот, 5 ковчегів, тачанки і кухню. По неперевіреному відомостям цей утікаючий відділ мав попасти в полон 2 дівізії. — 22 вересня год. 16 м. Чортків. ч. 01115.

Генкварм дівої Полковник Кущ.

№ 511 „(орк)“. Розвідочний звіт Штадарму УНР. за 22. IX. 920 р.

Наші розізди в районі м. Китайгород—Дупаївці ворога не виявили. В районі Бална були невеликі групи ворога котрі в паничі тікали на Ярмолниці. 20. IX в районі Збріж, Чемеринці оперував 361 сов. полк новопрйбвшої 121 бригади, 361 сов. полк 15. IX прибув з Трасполя де повинн кордонну службу, полк налічував до 800 багнетів 15 кулеметів при 2- легкх гарматах. В бою 20. IX перший батальон цього полку зівстав до шенту знищений останні два батальони страшенно деморалізовані почали розбігатися. 2 кав. полк тікавший в сім напрямку не виявлен. Решта 363 п. п. 19. IX пробігала через Ярмолниці. 20. IX. по неперевіреному відомостям в район с. с. Скотиняне Іваховці на південний схід від Сатанова прйбуло із Проскуріва два полки правдоподібно це суть падні відомості про 121 бригаду. Відворт 123 бригади певно не виявлен. 8 кав. дів. згідно зівзвань положенного дівізійного лікаря відступала через Мікуліниці на Воложиськ. а друга бригада сеї дівізії в складі 3 та 5 кінних полків та Штабу Бригади відірвалася від дівізії і 20. IX перейшла через Товсте і далі через Збруч на північ Сатанова але була зустрінута нашими частинями і до 500 дісталось до полону, решта порубана. Старшини голосять про ганебне поводження старшин галичан, котрі попали до большевицької неволі та підбурювали большевників до бою, кажучи що українців дуже мало.

Висновок: Решта знищеного ворога перед фронтом армії УНР. в дальшому паничному відвороті. Ворожа ситуація району Воложиськ—Проскурів за браком звітів не ясна. ч. 241 рл.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Начальник Розвідочного Відділу Сотник Шпіліський.

№ 512 „(орк)“. Розвідочна інформація з 22. IX. 920 р.

Повірені уші агенти голосять про страшні повстання обнявші Херсонщину, Київщину. В Єнаксветградському повіті оперує Кохашенко, в Балтському Заболотний, в Кременчужському Сирда Живодеров. Сильні повстання в районі Фастова, Білої Церкви та Василькова. Повстання в Ямпільському та Ольгопольському повітах. В Рибницю прибув 1. IX Балтський караульний полк, на ст. Рибниця стоїть броневик. ч: 242 рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.

№ 513 „(ох)“. Оперативний звіт до 6 год. 23 Вересня. мапа 10 верст в 1".

З фронту армії У. Н. Р. до 6 год. ранку нових донесень не одержано. Ситуація без змін позаяк штаби бригад і дівізій не посідають відповідної кількості телефонних дротів і апаратів, а віддаль фронтних частей від штабів с причини скорого відвороту ворога, досить значна, тому всі доне-

сення з фронту привозяться кінпотчиками в дивізії через що оперативні звіти попадають до штабу армії з більшим опізненням. 23 Вересня год. 5 м. Чортків Ч. 01116. Генкварм Дівої Генштабу Полковник Кущ.

№ 514 („ох“). Оперативний звіт до 12 год. 23 Вересня.

5 дивізія заняла 22 Вересня о 23 годині с. Кутківці в напрямку Скоптян. Ночю чути була гарматна стрілянина. Від груп нових донесень не отримано. 23 Вересня год. 11 хв. 40 м. Чортків Ч. 01117.

Генкварм дівої Генштабу Полковник Кущ.

№ 515 („лкм“). Н А К А З Військам Дівої Армії УНР. ч. 178. (По першій управі).

м. Чортків

23 вересня 1920 р.

Для упорядкування справи військового урядування під час руху наказую штаб Армії ешелонувати в два ешелона в глибочину від фронту.

Ближайший до фронту оперативний ешелон Штабу Армії: Перша управа в повному складі, крім культурно-просвітнього і історично-інформаційного відділів; від другої управи відділи: інспекторський і комендантський. Решта штабу другий ешелон і при ньому харчові та всякі інші господарчі і канцелярські запаси.

При оперативному ешелоні штаба постійно знаходяться персонально: Вартовий генерал штабу армії, Інспектор артилерії, Інспектор саптарний, Інспектор технічних військ, начальник інтендантської частини армії. Вони мусять бути в курсі оперативних справ і звідси отримувати і видавати всі розпорядження по своїм частинам.

Божандуючий Армією УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штабу, Генштабу Полковник Лінко.

№ 516 („лкм“). Оперативний звіт до 16 годин 23 вересня 1920 р.

По маючійся відомостям вчора 22:9 2-а дивізія весь день вела бої в районі Тарноруда. Сили ворога в цьому районі ще не засовали. На лінії Чорний Острів—Волочиськ ворог держить 3 бронепотяги з котрих один „Ленін“ має 12 гармат. 1-а дивізія вчора до вечора займала позиції по буграм на захід від Тарноруди по р. Збруч. Дальших відомостей від цієї дивізії нема. З решти фронту донесень ще не отримано. 23 вересня год. 15 хв. 50 м. Чортків. ч. 01118.

Генкварм дівої Полковник Кущ.

№ 517 („лрк“). НЕГАЙНО. Генералу Загородському і Полковнику Омеляновичу Павленко, копія полковнику Тютюшнику і Ген. Удовиченко.

1. Розбитий ворог відходе за р. Горинь, майже зовсім не ставлячи опору.

2. Заняти нами м. Камянець Под., Городок, а на північ від Волочиска поляками занято с. Горинька, м. Ляновці, Кременець і Ізяслав, а завтра можливо заняття Шепетівки. Район Волочиська займає 51 польський еурій.

3. Залізні дивізія заняла м. Камянець Под. і посовується на схід, середня група заняла Городок і наступає на Єрмолици.

4. Наказую на 24 вересня: а) лівій групі генерала Загродського 1 Зап. і 2 Вол. дів. продовжувати акцію в напрямі на Проскурів—Чортків Острів, домагаючись скорішнь перервати залізницю, аби відрізати ворожі бронепотяги. Штабу групи тримати зв'язок зі Штабом Армії через Сатанів. б) Групі Армейської резерву Полк. Омеляновича Павленко — 6 стр. і окрема піна дівізії — слідувати через Сатанів в район Кузьмина, де ротастануватися і провадити розвідку на схід і північний схід і допомагаючи в випадку потреби лівій групі. В м. Сатанові Полк. Омелянович-Павленко зголоситься на командний пункт штаба армії для отримання додаткових розпоряджень.

5. Всім Комгрупнам негайно з отриманням цього надіслати на командний пункт штабу армії в м. Гусятин гонців за отриманням наказу.

6. Одночасно робиться зношення до Довідства 6 Польської армії про зарядження акції 12 п. Дівізії в районі Волоцьк—Волчовці з північного заходу.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

За Нач. Штабу Армії Полковник Буч

23 вересня 1920 р. ч. 236, к. м. Чортків. 21 год.

№ 518 („пкм“). Таємно. П А К А З Військам Дівої Армії УНР. ч. 0179. м. Чортків. (Мапа 1:200000). 23 вересня 1920 р. 23 год.

1. Згідно доповіді по 23 вересня 41, 47 сов. дів. зістали цілковито розбиті, а частинно попали в полон. 24 сов. дів. зістала рівнож знищена в останньому бою з 8 пол. дів., втративши самі полонянени 800 сол. 60 сов. дів. розפורшено і її одна бригада блукає в лісах в околиці Березан. Ворог поспішно відходить за р. Горинь.

2. Польськими частинами досягнуто дня 20 9 район Горинька—Ланівці—Вязовець—Ямполь—Кремепець—Дубно—Рівно.

Сьогодні польською піхотою мало бути досягнуто район Ізяслава, а завтра можливо і Шенетівка.

3. Завдання загальне нашої армії і зокрема кожній дівізії — забезпечення всіма засобами своєї організаційної праці.

Тому не може бути речі о захисту тих або інших місцевостей, а тим більше — великих центрів. Армія мусить бути жвавою і рухомою, щоби тим або иншим чином змашеврувати перед нападом ворога і контр-ударом знищити його.

4. Групування дівізії мусить бути такою, щоби акції ворожих бронепотягів не погрожували їй.

5. Забороняю ротастанування частин в містах і містечках, а вимагаю ставити їх в околишніх селах.

Також забороняю ротастанувати в містах і містечках штаби, бо це, при несподіваному нападі ворога, заркз же тягне за собою перерву зв'язку.

6. Для підтримання зв'язку в період виходу дівізії на лівію Дунаєвці—Ярмолинці—Проскурів виставити зв'язкові пости: а) від штабу армії — в Сатанові і Гусятині. б) від 3 Залізної дівізії — на ст. Скала де виключитися в залізничний дріт і полагодити його до ст. Озеряни.

7. По осередженні в призначених наказаом черга 0175 районах зв'язок підтримувати: а) 3 Залізній дівізії налагодити лінію Дунаєвці—Ярмолинці

і стежити за її роботою; головний пост зв'язку ст. Дунаєвці. б) Середньої групи — Полк. Тютюнника — улаштувати і обслуговувати телеграфну лінію Ярмолинці—Городок. Головний пост зв'язку ст. Ярмолинці, проміжточний — ст. Городок. в) Лівій групи — налагодити і тримати зв'язок по телефонній лінії Проскурів—Фельштин—Кузьмин. Головний пост зв'язку ст. Гречани, проміжточний ст. Фельштин. г) Групі армійського резерва налагодити і обслуговувати телефонну лінію Кузьмин—Городок, тримаючи зв'язок через проміжточний пост середньої групи в Городку. Зв'язкові кімні пости мати в Фельштині, Місоводи і Кутковці. д) Штабу армії налагодити і обслуговувати телеграфні лінії Гусятин—Городок—Чортків і Озеряш—Вигнанка—Чортків. Головний пост зв'язку Гусятин; проміжточний — Вигнанка.

8. Здобує в боях телефоничне майно широко використовувати для улаштування зв'язку. Недостаточний персонал зв'язку поповнити в першу чергу при мобілізації.

9. Зроблено зношення про улаштування телеграфної лінії Проскурів—Волочиськ засобами 6 Польської армії, коли ця лінія буде улаштована, то лівій групі в випадку перерви лінії на Фельштин тримати зв'язок через Волочиськ і 6 Польську армію.

10. Нагадую що забезпечення від несподіванок того широкого району росташування, яке мусить заняти армія неможливо без певного і надійного зв'язку, і широкої військової та агентурної розвідки, на що звертаю саму пильну увагу всіх командирів.

11. Знову отримую скарги на те, що частинами реквізуються селянські вози і затримуються на довгий час. Реквізиції можуть бути лише при невідступній потребі як перевіз раних, збіжжя та вогнеприпасів. Тому, маючи на увазі, що неплянова реквізиція перешикає і навіть зовсім руйнує життя селянина, паказую, щоби кожна реквізиція провадилась виключно через місцеву польську владу і щоби ніякий віз не був би затриманий більш 24 годин.

12. В тилах нашої армії бродять як окремі люде так і цілі партії розбитих більшовицьких частин і були випадки нападу на наших гоців. На це звертається увага, аби гоців не посиляти по одиночі.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лішко.

№ 519. Оперативний звіт до 6 год. 24 Вересня маща 1:200,000.

Права група вела 23,9 успішні бої в районі на схід від залізничної лінії Кам'янець Подільський—Ярмолинці. Головні її сили знаходяться в районі Дунаєвців. Ворог їй ставить тут значного опір. Середня група ще 22,9 після впертого бою осягнула район Городок. Ворог ставив тут значний опір. Вчора 23,9 з розсвітом ворог при піддержці броненотяга що стоїть на лінії Городок—Ярмолинці, повів наступ з с. Черноводи і після 2-х годинного бою ворогу удалось потиснути наші частини і захопити м. Городок.

Нами обсаджено бугри що в 3-х верстах на захід від Городка. Кілька раз ворог питався зіпхнути наші відділи з зайятих позицій, по всі його спроби ударемнено нашим вогнем.

Сьогодні 24.9 в розсвітом має середня група ~~...~~ акцію з метою зломани ворога і заняття назад м. Городка. Проти ~~...~~ фронту в цьому районі оперує 364 сов. полк 400 багнетів і 40 кінвотчків.

Ліва група веде 22 і 23 бої з ворогом в районі Кульмиш—Сатанів де ворог ставив опір нашому наступу. Вчора 23.9 коло 20 годни ворогу удалося після бою потягнути 2 дивізію з району Раківні в район Верховці, що на схід від Сатанова. 1 дивізія знаходиться в районі на північ від Сатанова. 6 дивізія в районі Тарноруда. Сьогодні 24.9 має ліва група з розсвітом вести акцію в напрямку на Проскурів—Чорний Острів. 24 Вересня год. 5 50 ж. Чортків Ч. 01119.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Бун.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 520. Оперативний звіт до 12 годни 24 Вересня.

Від правої групи донесень ще не одержано. середня і ліва групи ведуть сьогодні 24.9 з самого ранку акцію в напрямку Ярмолини—Проскурів—Чорний Острів. Точних донесень ще нема. 24 Вересня год. 11 50 м. Чортків Ч. 01120.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Бун.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 521 („ох“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. № 01...
перші управі) м. Чортків. 24 вересня 1919.

§ 1. В зміну § 4 наказу Армії УНР ч. 93. 5 стр. ~~...~~ за бої під м. Джурином, м. Чортковом і особливо під м. Сатановим, ~~...~~ сться назва „5 стр. Херсонська дивізія“.

§ 2. Наказую в штабах дивізій сформувати мобілізаційні відділі згідно додаваному штату.

Додаток: штат мобілізаційного відділу.

§ 3. Козак окремої кінної ескадри штаба 2 волницької дивізії Микола Щербань, везучи до Штабу Армії оперативне донесення, несподівано наскочив на 7 кінних червоноармійців, які досі палюються по наших тилах.

Лихий козак не загубив присутності духу, а відкрив вогонь по ворожому роз'їздові забив двох більшовиків і не дався в руки ворогові.

Щиро дякую козака Щербаня за відважне виконання довгу і підвешую його до стени гурткового.

§ 4. За часи минулої операції знову виявилась повна бездіяльність Начальника саптарної частини Армії, між тим, коли він був при оперативному штабі Армії, як це й належало, то мавби повну змогу улаштувати власними засобами евакуацію ранених.

Надалі щодня доносити мені про стан евакуації і кількість евакуованих ранених і хорих.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Начальник Штабу, Генштабу Полковник Лішко.

№ 522 („ох“). Оперативний звіт до 16 год. 24 Вересня.

Від правої групи маютьсья відомости, що вона заняла Дукаївці 23.9 сьогодні направила удар на Ярмолини ведучи розвідку на Нову—Ушицю.

В районі Городка середня група вела вчора 23 вересня бій з переважаючим ворогом, котрого піддержували 2 бронепотяги і 2 легкі батареї.

Втрати ворога досить великі, видно з цього що ворог через кожної лів години потребував вагонів під раними. Наша батарея стріляла на віддалі 600 кроків. Втрати дивізії також значні. До 17 години 23.9 група займала лілію с. Яромірка, ліс до на залізниці Яромілиці—Гусятин на схід с. Дубрівка і Лисоводи.

Від лівої групи допесень не одержано. Кінна дивізія рушила сьогодні ранком через Сатанов на Кузьмін. 24 Вересня год. 15:50 м. Чортків. Ч. 01121.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 523 („пкм“). Оперативний звіт до 6 годин 25 вересня 1920 р.

Права група 23.9 вела бій з ворогом в районі Дунаєвець, котрий закінчився цілковитим розбиттям ворога. Аби допомогти середній групі в акції на Городок вислано 24.9 правою групою кінний відділ через Тяпву на Пісочку в напрямку Городка, а піші частини вирушили тогож дня через Зелене—Рудку в напрямку Купін—Городок. В Дунаєвцях лишено залозу, котра веде розвідку на Ново—Ушиця. Середня група 23.9 під напором ворога і завдяки браку гарматних набоїв примушена була залишити свої попередні становища і зайняти позиції по лінії на схід від Івановці—Кутковці і Увся. 24.9 з ранку ворог в силі до 400 шабель вів наступ на ліве крило групи проти с. Увся, але зівстав з втратами відбитий. 2 Волинська дивізія знаходиться в районі Верховці. По додатково одержаним відомостям Окрема кінна дивізія 18.9 зайнявши м. Скалат узявши біля 300 увязнених польських полонених та заложників. Одна бригада кінної дивізії 18.9 кінута була через Борки Великі на Тарнопіль. Бригада мала одну гармату. Того ж дня розвідкою було виявлено що в районі Струсів—Дарахів знаходилась кіннота 8 червоно-козацької дивізії котра направилась на тили нашої армії. Для ліквідації цього ворожого зачисла бригада яка йшла через Борки на Тарнопіль вислазла 4-й полк на Дарахів—Струсів, а рештою кінноти і одної гарматой рушила далі в назначеному напрямку. 4-й кінний полк своїм маневром змусив ворога в районі Струсів—Дарахів змінити свій марш і прориватись за Збруч, що підтверджується тим, що в вечорі 19.9 кіннота ворога появилася у Сорочька, а в ранці 20.9 була в с. Ізавче звідки вона після боя була відкинута на Возочиськ. В районі Богданівка 20.9 ця кіннота мала бій з першою бригадою Окремої кінної дивізії. Вся акція нашої кінної бригади навела велику паніку на ворога що обороняв Тарнопіль, котрий почав в безладі поспішно тікати через що улеснено занятя міста. 25 вересня год. 6 м. Чортків. ч. 01122. Генкварм дієвої Полковник Куш.

№ 524 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 25. IX. 920.

Допитом полонених виявлено: 123 бр. 41 сов. дів. відступала з Рогатина через Тарнопіль Волочиск, 8 кавдів. пробивала їй дорогу, разом з сею групою відступала решта 60 совдів., одна частина якої відірвалася і блукала в 20 числах с. м. в районі Бережан, друга частина знищена в боях. В Волочиську 123 бр. 19. IX заняла позицію по Збручу, 367 п. на північ Волочиська, але налетівшою пашою кавалерією едеп батал. сього

полка був знищен захоплено до позону 100 чол. та батал. командір, решта порубана. 123 бр. налічує 1500 баг. 4 легк. та дві тяжких гарм., обози загубила в районі Трємбові. 8 кавдівізії приказано 19. IX зайняти позицію на південь 123 бр. Частина 8 кав. дів., котра відірвалася і маршувала на Сатанів нами знищена. Присутність 8 кавдів. в районі Волочискь—Городок указує донесення комгрупи нашої середньої про наступ 490 кавалерист. 23. IX на с. Увсю в районі на захід Городка. В районі Городка оперує 122 бр. до 800 багч. при 2 орудях, частина 121 бр. мають бути в районі Дупаєвці знищені нашою правою групою. В Волочискь 19. IX прибув з Одеси бронепотяг ч. 15 „Лейтенант Шмідт“ в складі 2 пудмавовських зьор та паротяга при 4 легк. гарматах 5 кул. 80 люду, база в складі 9 вагонів захоплена нами на ст. Волочискь. На лівій Городок—Ярмолинці курсірує бронепотяг „Коршун“. Половоні 75 етального бат. зізнали склад батальону 400 люду обслуговували етапи Ч. 298 в с. Бривачинці біля ст. Войтовці, 297 Проскурів, 300 Камянець, 299 Волочискь, несподівано етап ч. 298 був захоплений нашою кіннотою. Половоні оповідають про силу дезертирів котрі тікають з фронту. Всі тижонні одяганти в лапти за браком взуття. По польським відомостям 45 та 47 сов. дівізії відступили в район Старокопостантинів—Проскурів. Кінна армія Будяного знаходиться в районі Коропець Антопіль Славута. ч. 245 р.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шилівський.

№ 525 („лжк“). Оперативний звіт до 12 год. 25 Вересня.

Від правої групи донесень нема. Середня і ліва групи мали сьогодні 25,9 з ранку зачати операції з метою осягнення району Ярмолинці—Проскурів—Чорний Острів. 6 дівізія 24,9 вела акцію з району Борщівка—Александровка в напрямку на Кузьмін з метою його захоплення, а по можливості вийти на лінію Фельштин. Донесень від цієї дівізії ще не одержано.

Кінна дівізія сьогодні 25,9 мала перейти до наступу з метою захоплення Проскурова і посідання залізниці Проскурів—Жмеринка і Проскурів Старокопостантинів. Дальших донесень ще нема.

Командуючий Армією ввійав сьогодні ранком на фронт. 25 Вересня год. 11—45 м. Чортків. Ч. 01123.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куш.
Т. в. о. Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 526 („лжк“). Оперативний звіт до 18 години 25 вересня 1920 р.

З фронту армії нових донесень не одержано. 25 вересня год. 18 хв. 30 ч. 01124.

Генкварм дієвої Полковник Куш.

№ 527 („лжк“). Оперативний звіт до 8 год. 26 вересня.

Від правої і середньої групи донесень нема. Ліва група 24,9 з ранку перейшла в наступ з району Тарнограда і до 14 год. тогож дня осягнула після боя район с. Раціборовка. Ворог питався контр-атакою з с. Дахівка здержати наш наступ алеж під напором наших частин змушен був відступити в напрямку на Кузьмін. До 19 год. 24,9 група мала зайняти ра-

Бон Гізьотинці—Цавліковці і Хоминці, а кіннотою перерізати залізницю Проскурів—Волочиськ.

Рівночасно з цим був поведен наступ з району Верховці—Турчпці—Александровка на Бузьмин де рівнож зійго ворога, котрий відступив на схід. Кінна дівізія рушила тогож дня в напрямку Проскурова.

Дальших відомостей не одержано. 26 вересня год. 7—50 м. Чортків Ч. 01125.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куп.
В. О. Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 528 („пкм“). НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0181.

м. Чортків.

26 вересня 1920 р.

§ 1. Оголошую лист Пана Головного Отамана Військ УНР на мос імя від 10 вересня і депешу Заступника Президента Міністрів Польщі п. Дашинського.

Вельмишановний Пана Генерале. Посилаю Вам копію депеши Заступника Президента Міністрів Польщі п. Дашинського; висока оцінка Польським Правительством бойової діяльності нашої армії являється справедливим признанням з боку союзників її заслуг в спільній боротьбі проти тяжкого ворога і зміцнення дружніх відносин. З правдивим поважанням Петлюра.

„Президенту Прокоповичу

Маю за честь переслати Раді Міністрів Українських подяку за сердечні поздоровлення, прислані Уряду Польському, до котрого в високій мірі причинилася Українська Армія своєю хоробрістю і залізною обороною свого відтинку, що буде певним доказом приязних відносин обох народів, що боряться в імя кличів справедливости і свободи. Дашинський“.

§ 2. Оголошую телеграму Пана Головного Отамана Військ УНР від 15 вересня цього року під ч. 1428.

„Командарму. Одержавши звістки про перші успішні для нас бої рідної армії при сфорсуванні Дністра радію успіхами Армії і маю тверду надію, що розпочата акція швидко приведе нас на рідну землю для великої справи звільнення України від окупантів. 15 вересня 1920 р. № 1428 ПЕТ.ПОР“.

§ 3. Частина Окремої кінної дівізії в останніх боях виявили відмінну хоробрість і показали яскраві приклади мужества і козацької відваги. Знищення частин 41 сов. дівізії, важкий удар 8 сов. кавалерійській дівізії, марш-маневр по оволодінню м. Тарнополь, — з захопленням значної кількості полонених, важкої батареї, радіостанції, і великих обозів, свідчать про високий ступінь командного стану Окремої кінної дівізії, витривалість і відмінну патріотичність її козацтва.

В м. Скалаті відізом цієї дівізії 18 вересня відбито від ворога 300 полонених поляків, що являється лишнім доказом братерства зброї української і польської армії.

Безперечно і точно виконуючи бойові накази і проявляючи саму широкую ініціативу, частини цієї дівізії чесно повнили свої обовязки не дивлячись на загрожуючу небезпеку.

Так в бою 17 вересня у с. Сорочко пав смертю хоробрих кінно-Запорозьського полку Хорунжий Данило Халошин, який під ураганим руш-

пичним кулеметним і гарматним вогнем ворога сміло вів вперед кінну лаву. Вічна пам'ять лицарю загинувшому за визволення Батьківщини і за щастя майбутніх поколінь.

Особливо знаменито поставила себе перша бригада цієї дивізії в складі полків Максим Забізняка і 3 кінного в боях по оволодінню м. Тарнополем.

19 вересня рядом умілих бійок і маневрів з наслідками ворогом з усіх боків, ця бригада на плечах ворога вдерлася зі слуху в Тарнополь. До 15 години наша бригада звільнила східну половину міста від ворога, беручи полонених і трофеї і зєднавшись з частинами 8 польської дивізії. Як до того часу заняли з боєм західну половину міста. — продовжувала далі нищити і гнати ворога.

За таке примірне виховання частин дивізії, взаємну їх спайку, доведення їх вивчення і бойового досвіду до високого стану. — від імені служби висловлюю подяку Командіру цієї дивізії Полковнику Омеляновичу Павленку, Командуючому 1 бригадою Сотнику Смовельскому, усім старшині і козацтву вищезазначеної дивізії. Певен, що і надалі славетна кінна дивізія знов покрене себе славою, вишуючи нові блискучі сторінки в історію нашої армії.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Полковник Лінко.

№ 529 (Л.ж.). Оперативний звіт до 12 год. 26 вересня. мапа 1:200000.

По додатково одержаним відомостям паравозна група Генерала Удовиченко головними силами досягнула 22 9 біля 20 год. район Смотрич—Стара Гута—Смотричівка—Зеленче. З розсвітом 23 9 поведено наступ на Дунаєвці де находилась ворожа залога біля 200 багнетів і не велика кількість кінноти.

Біля 11 год. 23 9 наші часті після бою розбили ворожий відділ і захопили місто, беручи до полону біля 40 чоловік. Решта ворожої залоги розбіглась оставляючи на полі битви до 20 чоловік заручбленими.

Невеликий відділ розбитого ворога відійшов в напрямку Нової—Ушиці, куда направлено було наші піші часті. Біля 12 год. 23 9 ворожий бронепотяг „Ураган“ наблизився до ст. Нестирівці, однак вогнем нашої артилерії змушений був відійти назад на Ярмоляни. Тогож дня було групою одержано донесення, що середня група під натиском ворога опустила Городок.

Щоби помоч середній групі, виславо було 23 9 кінний відділ в напрямку на Кунів—Городок, а піхотний відділ правої групи в ранці 24 9 через Зеленче—Рудка, з метою ударити в фланг ворогу і знищити його.

В Душаєвцях залишено було залогу з заслоною в бік Нової—Ушиці. Дальніших відомостей немає. Від прочих груп донесень не одержано.

Тільки що одержано донесення що вчора 25 9 середня група заняла м. Городок. Ворог відступив в напрямку Зінькова. По неперевіреном ще відомостям вчора 25 9 до вечора нашими частинами було захоплено м. Проскурів. 26/9 год. 12. М. Чортків. Ч. 01126.

Генкваря Дівої Генштабу Полковник Куш.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 530 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 26. IX. 920 р. 19 годни.

Ліва група 24. IX. мала бій в Дунаївцях з збірною групою ворога в силі 150 багнетів складених з етапових команд Камянця, Нової Ушиці та Дунаєвця, ця група знищена. В сій бійці брав участь жидівський батальон 250 багнетів. Ця група більшовиків мала затримати наш наступ до підходу 362 полка як говорив полоненим їх начальник. Полоненні оповідають, що 24. IX з м. Ягтушкова до Мішківцея приїшов один піший полк 500 багнетів 11 кулеметів 2 гармати та один кавалерійський полк 200 шабел 4 кул. 25. IX на ст. Бар прибув ешелон ворожої піхоти в 600 багнетів сей ешелон мав направитись на Могилів. На ст. Жмеринка стояли 25. IX два ешелони кавалерії котрі прибули з Вішніці. 24. IX з м. Зіньковці на Нову Ушицю пройшло 700 піхоти та 200 кішоти котрі будучи обстріляні нашою кішотою в Н. Ушиці панично тікали на с. Джуржівку. Через м. Солобківці на Зіньківці пройшли 3 та 4 кішні полки 8 кав. дів. На ст. Жмеринка прибув бронепотяг Моряк. На лінії Проскурів—Дунаївці 24. IX курсірував бронепотяг Ураган. По відомостям полонених ворог збирає сили на лінії м. Вербоєць ст. Митки. 25. IX Кам'янецька Школа червоних командирів та школа політруків до 400 люду пройшла через Зіньківці на Деражню. Полоненні оповідають що з Росії прибувають численні ешелони з мобілізованими але всі роздягнені та роззуті.

Висновок: До сього часу ворог не привівся до порядку і окремі групи розбитих частин бродять перед фронтом армії на маючі між собою жадного звязку. Правдоподібно лінія ворожого опіру накреслюється на лінії Могилів—Бар. Полк прибувший 24. IX до Мішківцея правдоподібно сить 362 котрий мав прибути з Одеси разом з 361 полком 121 Бригади але з огляду на відворот вигрузився правдоподібно у Барі. Могилів евакується. ч. 245/рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.

№ 531 („лх“). Оперативний звіт до 20 годни 26 вересня. Мала 1:200,000.

По точним відомостям Штаби 41, 60 і 8 червоних дивізій в ніч з 24 9 на 25 9 перебували в м. Городок і тої самої ночі поспішно відійшли в напрямку на Зіньків—Егтушково—Бар. Підтверджено це переловленою ворожою депешою з Проскурова.

Ситуація власна: права група займає своїми передовими частинами м. Мішківці, а боковий її відділ заняв 25/9 в 18 год. м. Фрамполь де навязано звязок з сеердньою групою. Кішота правої групи находиться в марші на Ново-Ушицю. Середня група 25/9 після бою заняла м. Городок. Ворог відійшов на схід, а бронепотяг Коршун поспішно утік з лінії Городок—Проскурів на лінію Проскурів—Деражня. Від лівої групи допесень нема, но предполагается, що вона захопила уже Проскурів, а це підтверджується тим, що в перехваченій ворожій депеші з Проскурова подавано було сьогодні равком про наші часті, які обнаружено було ще вчора в районі ст. Гречани, що на захід від Проскурова. Командуючий армією находиться на фронті. 26 вересня год. 19—30. м. Чортків. Ч. 01127.

Генкварм Дівої Генштабу Полковник Кущ.

В. О. Начальника Оперативного відділу Штабу Д. Армії

Підполковник Яроцький.

№ 532 („лж“). Таємно-оперативно. Комдіву 1-ої Кузметної. Командарм наказав дорученної Вам дівізії пересунутися в район сел Ольховень—Бутківці—Увся. 26 вересня 1920 р. ч. 248, к. 21 год. 30 хв. м. Чортків.

За Намштагм Дієвої Полковник Кущ.

№ 533 („лж“). Оперативний звіт до 8 годин 27 вересня 1920 р. З фронту армії УНР нових донесень до штабу Армії до 8 годин не поступило.

27 вересня год. 8 м. Чортків ч. 01128.

Генкварм дієвої полковник Кущ.

№ 534 („лж“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. до 27. IX. 10 год. Большевицька частина, оперувала в районі Проскурова майже зліквідована. Забрано в полон 2800 бол. В Проскурові захоплено 4 боєнопотяги: „Ураган“, „Лейтенант Шмідт“, „Побєда“ і „Умрйом“. 26. IX підійшов в Мликовцях невідомий полк в силі 600 багнетів, з котрим зараз ведеться бій. В Зиньковці прибув Латиський полк із Жмеринь. 27. IX решта ворога відкинута з Проскурова на Богданівці. По Польським відомостям ворог знаходиться в Острополі. ч. 246 рз.

Генерал-Квартірмайстер Гештабу Полковник Кущ.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шпільський.

№ 535 („лж“). Розвідочна інформація Штадарму.

По польським відомостям з 26. IX. 20 р. кінна армія обсаджує відтинки від Рівня до Ізяслава під керуванням Ворошилова. бо Будешний 3. IX був ранений. По одержанні доповнень, 5 полків Оренбурських козаків — дуже непевного матеріалу в наслідок останніх неулач на фронті — числить до 10.000 шаб.

24 сов. дів. відступала 19. IX і зайняла позицію на північний захід від Дубна, 20. IX відступала через Дубно, 21. IX зайняла позицію на ріці Вілії, а 22. IX одержала ціла дівізія 24 дів. наказ зайняти позицію на ріці Горинь від Ізяслава до Ляхівців.

45 сов. дів. відступала 21. IX через Ямпіль.

47 сов. дів. розбита в районі Лисогірка, Довгалівка відступала 19. IX і 20. IX через Н. Олексинець на Виншевець Ланівці і далі на схід в напрямку Старокостянтинова. До Старокостянтинова прийшло правдоподібно для 47 дів. 1000 чоловік доповнення, там мав бути 21. IX Штаб 47 сов. дів. 22. IX зловлено під Жизнеківцями весь 210 п. п. в силі 813 коз. і 13 старш., а 23. IX під Ізяславом 3000 і 500 порубано з 24 сов. дів.

60 сов. дів. відступала на Базалію вдовж залізничного шляху Волочискь—Проскурів разом з 8 кав. дів. Частини 41 сов. дів. находились в районі Фельштина і Горodka.

Загалом: 24 сов. дів. разом з доповненням стратила майже весь свій склад полоненими і убитими. 47 сов. дів. стратила понад 1000 полоненими і убитими. 45 сов. дів. майже вся знищена, а 41 дів. теж.

Висновок: Від початку операцій замітний до 19. IX відступ большевицьких частин XIV Армії в північно-східному напрямі а від 19. IX звер-

пено напрямом на південний схід. На основі цього треба подумуватись, що граничною лінією між XII-ою а XIV сов. арміями є Рівно—Баранівка і ст. Бодня (на північ від Бердичіва). ч. 247/рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шнізінський.

№ 536 („прк“). Оперативний звіт до 12 год. 27 вересня 1920 р.

Права група сьогодні з самого ранку веде бій з ворогом в районі м. Міньковці, де ворог отримавши підкріплення ставив значний опір. Про хід боїв точних донесень ще нема. Середня група знаходиться в районі Ярмолинці—Зіньківці. Ліва група веде сьогодні акцію на Деражня—Меджибож. Про хід акції подробиць ще не одержано.

25 9 резервовою групою вислано 6 дивізію і одну бригаду кінної дивізії з району Кузьмича на Проскурів. 6 дивізія зупинена була в с. Росопі—Н. Волковці. Кінна бригада мала бій з ворогом у с. Мазіна де по розбитті ворога взяла до 40 полонених. Около 15 години 25 9 кіннотою лівої групи і бригадою кінної дивізії з боєм захоплено було м. Проскурів, 20 полонених, в числі їх 4 червоні командіри обоз і багато майна. Після цього коли кіннота вскочила в місто ворожі бронепотяги відкрили ураганний вогонь по місту завдяки чому кіннота змушена була відійти на околицю міста. Біля 16 години того ж дня ніші части 1 дивізії ввійшли під сильним вогнем ворожих бронепотягів в місто з заходу а в 18 години кіннота Окремої кінної дів. зі сходу. Дальших донесень ще не одержано. 27 вересня год. 12 м. Чортків. ч. 01129.

Генкварм дієвої полковник Кущ.

№ 537 („ок“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 27. IX. 920 р. до 20 год.

По відомостях розвідки фронт від м. Міньківці до Дністра ворогом не обсаджений. Ворог до 3000 багнетів зонтий з позиції Кужеліва—Міньківці—Отроків тікає в безладді на Канустяни. По відомостях зарубано в цьому районі 500 б., а 450 взято в полон. Фронт в районі Зіньківці—Міхалпіль держала 121 бр. 41 сов. дів. в складі 361 і 362 пол. м. Зіньківці держав 362 н., а Міхалпіль 361 н. 362 п. має 800 багнетів, 4 гармати, 13 кулемет і 80 кіннотчиків. 361 п., розбитий коло Збріжа одержав доповнення в силі 200 баг. 5 латинського полку, котрий 25. IX прибув з Петрограду. Далі на північ 361 полку держить фронт 363 полк, котрий цілком розбитий під Пробужною одержав доповнення решти 5 латинського полку силою до 200 баг. 4 кул. Далі на північ держить фронт 364 п. силою до 500—600 баг. Штаб 41 сов. дів. на ст. Волковинці. Штаб 122 Бригади на ст. Деражня. Штаб 121 Бр. в Охримівцях. В районі Харькова формується 2-а кінна армія для котрої взято з Подільщини 1500 коней, з Київщини 2700 к., а з Катеринославщини 400 к. Вінниця і Київ евакууються. По відомостях в Жмеринці і Вінниці готується ударна група в 40000 чоловік, яка має через два тижні зробити контр-наступ. ч. 248 рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Н-к Розвідочного Відділу Сотник Шнізінський.

№ 538 („ок“). Оперативний звіт до 20 години 27 вересня 1920 р.

Права група сьогодні з самого ранку вела бій з ворогом, котрий силою до 3000 багнетів держав фронт на лівому березі р. Ушиці від Отрокова до Кужалева оба включно. Даліше на південь від Отрокова аж до Дістра ворога нема, що улекнило нашої кінноті зайти в тил ворогу з півдня й атакувати Міньковці зі сходу. Біля 16 годин завдяки маневрові кінноті котра обійшла ворога зі сходу збито його з займаємих позицій і змушено в безладді тікати в напрямку Капустянів. У Міньковець ками захоплено до 450 полонених і зарубано біля 500 чоловік. Піхота групи обсадила східний берег р. Ушиці і кінноту пущено для переслідування ворога.

В районі Зіньковців і ст. Богданівці продовжуються усійні для нас бої. Про подробиці донесень ще нема. 27 вересня год. 19 хв. 50 м. Чортків ч. 01130.

Генкварм Дівої полковник Буц.

№ 539 („лкм“). Оперативний звіт до 8 год. 28 вересня 1920 р.

На участку правої групи ворог вчора 27/9 в часі нашого наступу проявляв велику впертість і кілька раз перелодив в контр-наступ. На відтинку групи ворог дістав значні підкрєплення, так що загальна його кінність виносить до 5000 багнетів і кілька сот шабель. Во вчорашніх боях з боку ворога брала участь школа червоних командірів. Групою зараджено сьогодні 28/9 продовжувати наступ в напрямках східнім і північно-східнім.

Середня група вчора весь день вела вперті бої з ворогом в районі м. Зіньківці і с. Деревляна Верба. Ворог, що діставши цюповнення на зрарій приготовлених позиціях по р. Ушиці завзято боронив свої ставовища. Після цілоднєвного бою вдалось викинуть ворога з Крутобородців і витіснити його на лівий берег р. Ушиці. Відділи кінноті правої групи налетом викинули ворога з м. Зінькова, алеж під натиском переважного ворога залишили містечко і перейшли на західний берег р. Ушиця.

Втрати ворога за вчорашній день досить значні. Наші втрати невеликі. На відтинку лівої групи ворог значними силами обсадив с. Янковці і Баламутівку і вперто оборонає свої позиції. Групою зараджено одвою дівізією вести акцію через Рожичанку—Дангівку на Міхалполь з метою оволодіти переправами у Міхалполи, а другою дівізією через Голосково на Меджибож з завданням оглянути лінію Копачівка—Меджибож—Митково. Після обходу ворога зправа він залишив с. Баламутівку і заняв позиції що на схід с. Казіміровки. Від лівої колони групи донесень не одержано. В 16 год. 27/9 ворожі бронепотяги направивши містки підїхали до м. Проскурова обстрілюючи околицю, алеж нашим гарматним вогнем були відігнані. 28 вересня год. 8 м. Чортків. ч. 01131.

Генкварм Дівої Генштабу полковник Буц.

№ 540 („ок“). Розвідочий звіт Штадарму УНР. 28. IX. 1920 р.

Ворог займає позицію здовж р. Стара—Ушиця, а ворожа кіннота займає м. Зіньківці. На участку м. Зіньківці—Крутобородці находиться школа червоних командірів. Далі на північ с. Вербова Мурована, Верба Деревляна займає 123 Бриг. 367 і 368 п. п. По відомостях від селиш ворог одержав поповнення. Село Казіміровка зайнято ворожою кіннотою. На

цьому участку Групи обнаружено до 600 баг. при 3 гарматах, 150 кузм. Під час бою 27. IX ранен командір одного сов. полку. Ворог захищав свої позиції вперто. Позиція, яку ворог займає була підготовлена для оборони п'ять днів тому назад. По польським відомостям лінія Горинь має бути обсаджена піхотою.

24 сов. дів. маза одержати в районі Шепетівка доповнення силою до 600 баг. Большовицькі відділи вицофуються правдоподібно на лінію Деражня—Бар, там мають дати рішучий опір і по доповненні та організованні мають перейти до контр-наступу. По відомостям цівільного населення в сторону Деражні мали вицофуватися відділи 60, частини 41 дів. і части 8 кав. дів.

В районі Гоща—Корець оперує 4 кав. дів. в силі 2500 шаб., 6 кав. дів. обсаджує Горинь в районі Міхаловці, Могиляне, Мощанець. 11 кав. дів. відійшла в напрямі Шепетівки в силі до 1000 шаб. 11 гарм. 56 кузм. На південний схід від Корця має бути 5 полків мабуть 13 кав. дів. Польовий Штаб 1-ої кінної армії був 24. IX в Звяглі. ч. 249 рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Н-к Розвідничого Відділу Сотник Штіліський.

№ 541 (сек.). Розвідничий звіт Штадарму УНР. 28. IX. 920 р.

Полонені зізнають: 26. IX на фронт армії УНР прибув 420 піший полк в складі 3 бат. 1200 баг. 12 куз. 30 кінних. Комполк Дворників. полк складається з мобілізованих українців Херсон Київщини. З полком прибула батарея 4 гарм. котра формувалась в Сух. Лимані (біля Одеси). 420 полк 26. IX зміняв яглись кінний полк 200 шаб. 4 куз. 4 гарм. але наскочившою паншою кіннотою 3 бат. 420 попав в полон, решта відкинута на лінію Філявка—Глубочок. В Зваменці 420 п. мав бій з повстанцями де залишилася дві сотні 1 бат. дві охорони станції. Зараз полк має 600—700 баг. Полк прибув з Кременчуга утворений з 2 запаса. Батальон. котрий має 15 сотень загально 4500 люди. Назву 420 получив в Жмеринці. 2 запасний батальон весь завагонован на фронт. Полонені зізнають що 8 кав. дів. має бути кинута на південь Н. Ушиці.

Висновок: Правдоподібно 420 полк направлявся в 47 сов. дів. позаяк нумерацію приняв частин 47 дів., але несподівано кинутий на наш фронт. Большовики кидають останні свої резерви запасові батальони. В Кременчузі ще залишається 2 зап. батальони перший та 4-ий. ч. 250 рз.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Куш.
Н-к Розвідничого Відділу Сотник Штіліський.

№ 542 (сек.). Оперативний звіт до 12 год. 28 вересня. Мапа 1:200.000.

Права група сьогодні з самого ранку веде акцію в напрямку Нової-Ушиці і Вовньковців. Зараз іде бій на лінії Івапківці—Філявірка—Кануєвці. де ворог з великою впертістю борониться. Кіншоту групи виславо в обход на м. Вовньковці. Середня група після бою сьогодні захопила м. Зіньковці і зараз веде бій з ворогом на схід від р. Ушиці.

Збитий з займаємих позицій ворог тікає на Бар. Праве крило лівої групи захопило Міхалполь і Монастирок. веде зараз бій на схід від цих місцевостей. Ліве крило групи заняло Голосково і продовжує наступ на

Межбибж. Кінний відділ лівої групи вислано в напрямку Староконстантинова на Кузьмін. Дальших донесень нема. 28 вересня год. 11—59 м. Чортків Ч. 01132.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 543 („лрк“). Оперативний звіт до 20 год. 28 вересня 1920 р.

Бій за оволодіння містом Нова Ушиця в повнім ході. Після обоюдної інтенсивної гарматної стрілянини частини правої групи збили ворога з займаємих ним позицій на західній околиці с. Капустяни. Північно відходячий в північносхіднім напрямку ворог переслідуються кіннотою. Перед фронтом середньої групи наші частини просовуються з боєм на лінію сел Верока Мурована і Деревляна. Подробиць брэк. На підходь залізничі Деражня—Прокурів ворог одержавши нові підкріплення веде наступ на лівій с. Шумовці—Рожичанка. Нами заряджено контр акції 6-ої дивізії з району с. Рожична. З Межбибжського і Староконстантинівського напрямку відомостей не одержано. По додатково одержанню донесення вчора 27. IX. під вечер в час ліквідації спроби ворога перейти в наступ в районі Камірівка—Михайлівці дружною атакою чорноморців і кінного Ізясненського полку знищено два батальони 369 совітського полку, захоплено в полон 100 большевиків, 9 кулеметів, 14 коней і декілька фір з військового майном. Чортків 28,9—920 — 19 год. ч. 01133.

Генкварт Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 544 („лкм“). Оперативний звіт до 8 год. 29 вересня.

Права група продовжує наступ на Нову-Ушицю—Вольковці. Середня група сьогодні з 4 год. ранку веде наступ на Муровану і Деревяну Вероку.

Ворог діставши нові підкріплення завзято борються. Вчора 28 9 на відтинку лівої групи в 16 год. ворог в силі до 350 піхоти і 120 кінноти при 14 кулеметах і 3-х бронепотягах повів наступ з району Шумовців—Рожичанка на Рожичну. Рішучою контр-атакою 6 дивізії біля 18 год. ворог був збит і почав відхід на Синног.—Колібань—Івашківці—Копистив. Вслід за відступаючим ворогом було відслано 2-й полк кінноти. Сьогодні ліва група має продовжувати наступ з метою вийти на лінію Деражня—Летичів. Полк кавалерії „Чорні Запоріжці“ має осягнути Староконстантинів. Зв'язок з польськими частинами кінним полком держиться. 29 вересня год. 7—45 м. Чортків Ч. 01134.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Буш.

№ 545 („оо“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 29. IX. 920 р. до 9 год.

Польк, перейшовши фронт, зізнав, що в Комаровцях нахотисся Штаб 60 стр. дів., радіо-станція і обоз до 60 підв. По дорозі від Комаровець до Деражні бачив багато ворежого обозу — до 1500 підвід, котрий двигався в напрямку на Комаровці. підводи були нагружені військовома майном, за підводами багато снаряди худоби. Бачив теж важку батарею (дві гармати) в районі Деражня. З 25. IX на 26. IX зробили большевика в Деражні жидівський погром, там розташована 1-сов. Бриг. котра 26. IX мала вирушити на Богданівці. На дорозі Богданівці—Прокурів бачив 12

легких гармат котрі двигались на Богданівці а за ним обоз з мушкетією та тачанки з кулеметами. Від Богдановець до Пашковець бачив багато піхоти, коней та інтенсивний рух ординарців. Коло с. Івашківці стрінув красноармійця, котрий говорив, що між 28 а 29. IX мають большевики почати наступ. ч. 251,ра.

Генерал-Квартірмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шпіліцький.

№ 546 (сек.). Оперативний звіт до 12 годин 29-го Вересня.

Права група вчора 28 IX після артилерійської підготовки перейшла піхотою в наступ в районі с. с. Косіковці—Несець—Антонівка пустивши кінноту в обход ворога. Після короткого бою ворог був збит і в панічному безладді утік на схід і північний схід, при чому захоплено: 1 командір курія, де-кілька комисарів, 200 червоноармійців, 4 кулемети, де-кілька фір з набоями, телеграфне майно, багато ручних гранат, прапор заградительного отряда, коні, сідла і різне майно. В районі міста Миньковців ворожі сили паруються до 2000 чоловік піхоти з кіннотою. По відомостям полонених ворог підтягається до району Нова—Ушиця, 9-а со-льська кінна дивізія. В районі м. Зінківці ворог проявляє значну активність, веда розвідку на Солодковці. Сили ворога в цьому районі також значні.

Від середньої групи донесень ще не одержано. На участку лівої групи ворог збитий вчора 28 IX в районі Шумовці—Рожічанка відступив на схід і заняв позиції на захід від села Михалковці, де уперто борониться. Нами займаються позиції по буграм на захід від Михалковець.

Ліве крило групи (1-а дивізія) заняла вчора 28 IX після боя м. Меджибож і село Лисанівці, при чому захопила 16 полонених. Ворог що поніс значні втрати, відійшов за р. Буг.

З Староконстантинівського напрямку донесень нема. 29 Вересня год. 12 м. Чортків Ч. 01135.

Генкварм Дівої Генштабу Полковник Кущ (падруковано на машинці).
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 547 (сек.). Таємно. Н А К А З по Армії Військ У. Н. Р. ч. 1691а.
дня 29. IX—1920 р. Д. Армія.

I. ОБСТАНОВКА: Права гр. Генерала Удов. веде успішн. бій на лінії Іваньковці—Філянуква—Капустяни; Середня гр. Полковника Тютюника захопила Зінків під єї натиском ворог відходе на м. Бар. Ліва група правим крилом захопила Михальволь і Монастирек і веде бій на схід від сих сел. Ліве крило веде наступ на Меджибож і зайняло кіннотою Староконстантинів. 12 польська див. яко резерв передовими своїми частинами досягла м. Чорний Острів.

II. Армії наказано рядом мзневрющих боів виїти головними своїми силами на лінію Нова Ушиця. Деражня, Меджибож, Летичів.

III. Правій групі Генерала Удовіченка переводить попередню директиву.

IV. Середній групі Польк. Тютюника виїти на лінію Вацьківці—Деражня.

V. Лівій групі Генерала Загородського досягнути лінію Деражня, Лєтєв, Стара Снява.

VI. Окремій кіншій дивізії (арм. резерв) до 3-х год. 30 9 зосередитись в р. Пасічне і далі по обставинам бою допомогти знищити ворога Ген. Загородс. м. Деражня, або використавши переправи у Михальполя—Пасічне допомогти Середній групі.

VII. Зв'язкові пости. Прав. гр. Ген. Удов. — Дунаєвці. Середн. гр. Солодковці і далі по дротам на Ярмолищі лів. гр. Антон. і далі по дротам на Ярмолищі. До зв'язкових постів від фронту виставити штафети в підводах. Донесення надсилати далі на командний пункт Штадарму в Городок. Базисна лінія Штадарму Ярмолищі, Городок, Гусятин.

VIII. Розмежуючі смуги для розвідки і охорони: а) між Правую і Середньою групами Солодковці, Ваньковці, Бар всі включно для Середньої групи. б) між Середньою а Лів. Пасічна, Михальполь, Деражня всі включно для Лівій групи.

IX. По переведенню акції див.: Окрему кінпу, 6-ту і Херсонську скучити в армійський резерв в район Волинічі Ниши, Волківці (Окр. кп.), 6-а — Татаряниці, Шарів., Херсонська — Томашівка.

Командуючий Армією УНР Ген. Пор. Ом. Павленко.

№ 548 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 29—9—920.

На правім крилі армії УНР сильне згрупування ворога в районі Нової Ушиці до 3000 багнетів 200 шабель, константиновці 363 пп. та 420 та інші міські формуції, як заградительний отряд штабу тилу 41 сов. дивізії. Полонені зізнають, що в сей район підходять підкріплення. Чекається прибуття частин 8 кав. див. Район Проскурова брэк відомостей. На лівім крилі армії ворожа кінцота вибитта 28. IX з Староконстантинова силою до 180 коней відійшла на схід в с. Красноселька, Сахновце. В с. Свяное виявлена ворожа кінпа застава. Наш розід зустрів ворожу кінпу групу силою до 150 коней в с. Сквородка—Новоселка, котра відійшла на схід.

ВИСНОВОК: Концентрація ворожих кінних груп в районі Староконстантинова дає можливість передположити присутність частин 8 кав. див. Кінноту району Нової Ушиці складають 1 та 2 кав. полки 41 сов. див. Не виключається можливість присутности частин 8 кав. див. на лівім фланзі нашої Правої групи. Ч. 252 РЗ.

Генерал-квартирмейстер Генштабу Полковник Бущ.
Начальник Розв. Відділу Сотник Шпілєвський.

№ 549 („лжж“). Оперативний звіт до 20 год. 29 Вересня.

Від правої і середньої груп нових допесевь ще не поступило. Ліва група доносить, що ранком 28 IX кіншій полк „Чорних Запоріжців“ зв'язався в м. Красиліві з польським 13 полком уланів. Того ж дня одна сотня кіншого полка вкочила в місто Староконстантинів, вибила з вітіль ворожий кіншій відділ в складі до 170 шабель при кулеметах, котрий відійшов в напрямку на с. с. Красносілька—Сахновці. В селі Свяное мається во-

рожа кінна застава. Розвідкою виявлено ворога в складі до 160 шабел. котрий з с. с. Новосілка—Сковородка відійшов на схід. 29 Вересня год. 19 фл. 50. м. Чортків ч. 01136. Генкварт Дієвої Генштабу Полковник Кущ.

№ 550 („лж“). Оперативний звіт до 8 год. 30 вересня. Мана 1:200.000.

На участку правої групи без змін.

Середня група вчора 29.9 з 4 год. ранку вела акцію на Деревлянку і Муровану Вербку. Після 2-х годинного бою збила ворога, котрий в панічному безладді утік в східньому напрямку. Біля 15 год. групою досягнуто після бою лінію Бебихи—Фащівка—Загинці—Михалполь і занято позиції що на схід від цих сел. Ворог відійшов в 2-х напрямках: одним відділом на Бар — другим на Деражню. В боях цих взято полонених і трофеї.

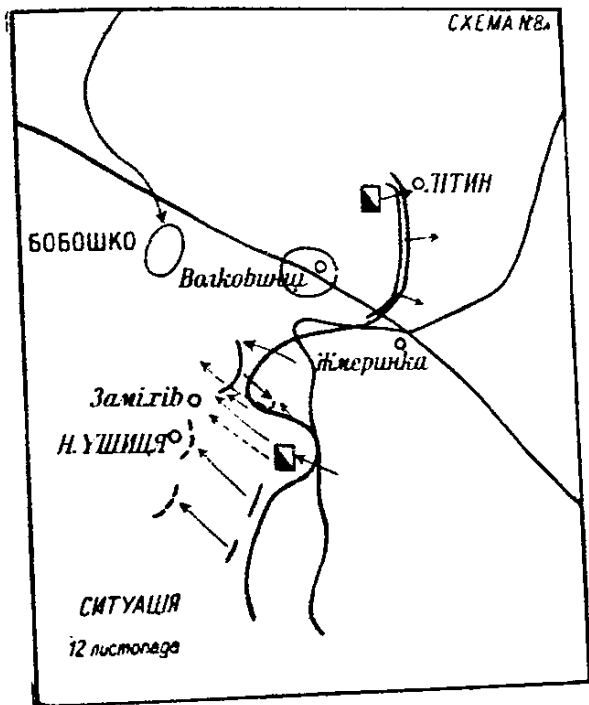
Ліва група вчора 29.9 з 8 год. правим крилом вела акцію з району на схід від Казіміровки—Магшишівка—Зарудьє і після кількох годинного бою збила ворога і вийшла на лінію с. с. Михалполь—Янковці занявши позиції на схід від цих місцевостей. Ліве крило групи весь вчорашній день вело бій з ворогом, котрий займав с. с. Пархомовці, Шпичівці і Ступчівці. Після переходу наших відділів в наступ ворог без значного опору утік через Мітківці на Волосовці. В с. Богдановці ворог діставши біля 300 чоловік підкріплення перейшов в контр-наступ — алеж після впертого бою був збит і в паніці утік на Деражню і ліс що на південь від с. Лисогорки, при чому захоплено було полонених і де кілька возів.

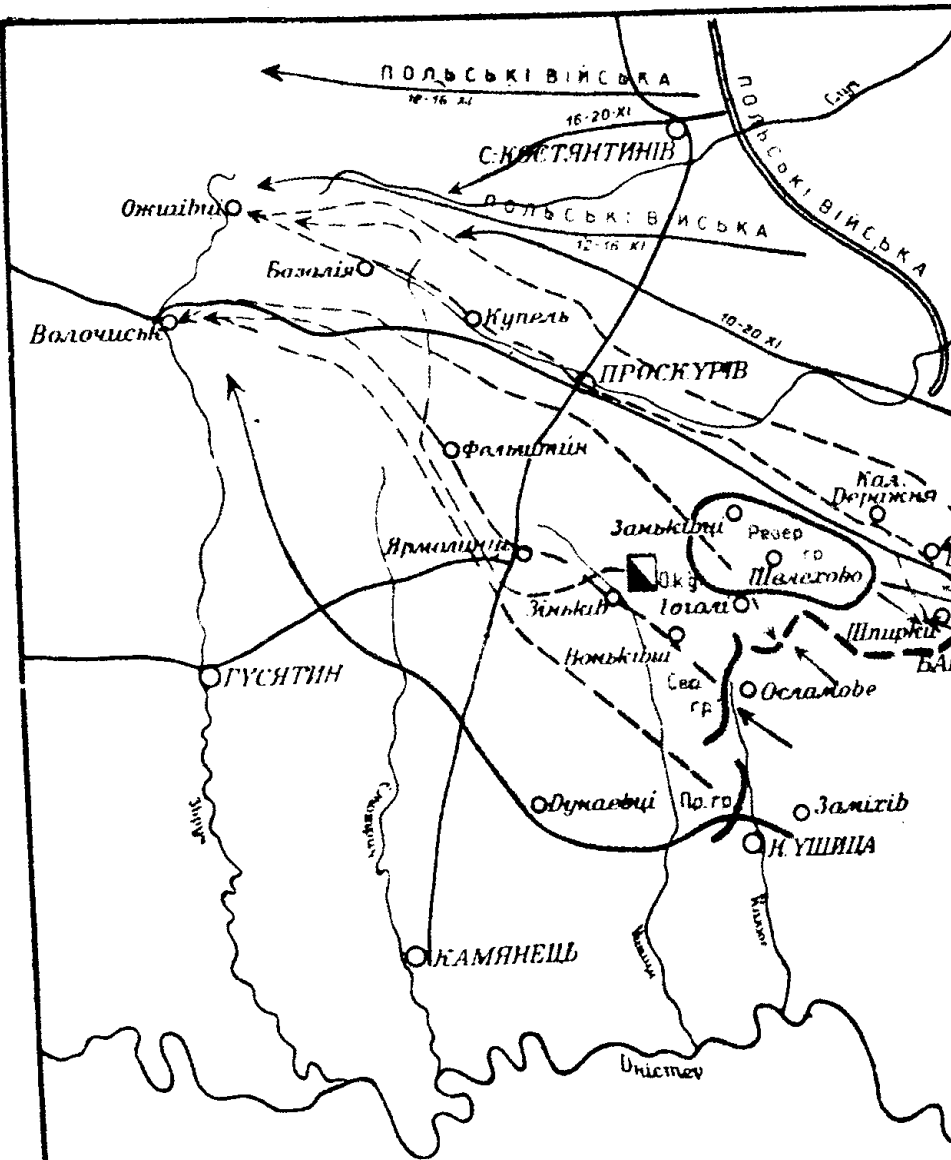
В районі Меджибож без змін. Старокоптантинів займається нашими кінними відділами. 30 вересня год. 8 м. Чортків Ч. 01137.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Кущ.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 551 („лж“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 30—IX—1920, 10 год.

Полоненими та розвідкою виявлено: відтинок фронту від Дністра до с. Соколець тримав 1-ий кав. полк 90 шаб. при 3-х кулеметах Максима с. Соколець тримав заградительний отряд штабу тилу 41 дивізії 30 багнетів 1 кулемет Макс. 420 п. п. тримав відтинок від с. Соколець до с. Кружелів. Останніми боями полк поніс тяжкі втрати 2 та 3 бат. майже знищені. Штаб 420 п. полка 28—IX був в Новій Ушиці. На північ 420 п. тримав фронт 363 п. силою до 200—300 багнетів при 2-х гарматах. На відтинку Вербка Мурована, Вербка Деревляна 29—IX оперував неповноцінний 365 п. п., силою 1200 багн. при 2 гарматах 7 арт. бригади, 60 кін. Під напором наших частин сей полк відступає на м. Бар. 28—IX по залізничному шляху Проскурів—Ямерника ворогом було згруповано до 300 багнетів в с. Богданівці, котрі під напором наших частин відступили на Деражню. 179 бригада 60-ої сов. дивізії сконстантована в районі на схід Проскурова в с. Шпичівці, Ступчівці, Пархомовці, котра під напором наших частин панічно тікала 28—IX на с. Мітківці, Волосовці. С Мітківці—Шрувково були обсажені через учебну школу 60 сов. дів. до 160 багнетів, котра теж під напором наших частин панічно тікала в бік Летичіва. В с. Шрувково було сконстантовано два кав. полки, котрі відкнуті 28—IX на північний схід. 28—IX в Летичіві містився основи штаб 179 Бр. обози та коменданська сотня.

СИТУАЦІЯ 14-15 ЛИСТОПАДА
і відворот за Збруч

СХЕМА №9

ВИСНОВОК: 365 п. поповнень правдоподібно через маршеві роти 2 зазначеного батальйона з Кременчуга, по підрахунку маршеві роти 2 зап. бат. мають поповнити ще два полки 41 сов. дів. Ч. 253/РЗ.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Буш.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шілінський.

№ 552 („Лік“). Тасмно. **НАКАЗ** Військам Дієвої Армії УНР. ч. 182.
(Устрій тилу).

м. Чортків. Мапа 10 вер. і 1:200000. 30 вересня 1920 р. 10 год.

1. Район Армії обмежується з півночі лінією р. Хумори, з заходу — с. Суховці, — м. Базалія, — Волочиська всі включно і далі на південь р. Збруч до гирла її; з півдня — р. Дністро.

2. В зазначених межах прифронтова смуга дивізій відділяється від тилового району Армії лінією с. Суховці, — Кульчини, — Катуржинці, — Чорний Острів, — Фельштин всі включно для армейського тилу і далі р. Смотрич до її гирла.

3. Прифронтовий район поділяється: а) для Правої групи — на південь від лінії м. Бар, — Воньковці, — м. Солодковці, — с. Карабічів всі включно; б) для Середньої групи — на південь від лінії с. Згарок, ст. Деражня, — с. Михалпіль, — с. Пасічна, — м. Кузьмин всі включно; в) для Лівої групи — призначається полоса на північ від полоси Середньої групи до північної межі району Армії; г) Групі Армейського резерву призначається район обмежений лінією сс. Рожична, — Рожичанка, — Голохвастово, — Шарівка, — Томапівка, — Коритна, — Рожалинці, — Малиничі всі включно. 1 Кулеметній дивізії тимчасово залишатися в своєму мобілізаційному районі.

4. Розпорядженням командуючих групами поділити полоси меж дивізіями входячими в групи і призначити їм тиллові шляхи а також згуртувати обози 2 порядку на схід від р. Смотрич.

5. База Армії на ст. Гусятинь.

6. Дивізійні бази пересунути в тиллові райони дивізій.

7. Штаб Армії має перейти — 1 управа до м. Городок, 2 управа — село Васильковце.

8. Начальнику тила перейти зі штабом в с. Ольхівці, обсадив поштами жандармерії західну межу району армії.

9. Армейська інтендантура в м. Васильковці.

10. Етаповий шлях армейський — шосе Гусятинь, — Городок.

Чоловий етап і при йому харчово-переходова станція — м. Городок; початкова етапово-переходова станція — с. Ольховці.

11. До улаштування зарядом Головної Команди військ табору військово-полонених, останніх направляти до розпоряджесті Начальника тилу Армії через чоловічий армейський етап.

Після улаштування табору військово-полонених Головного Командою військ Начальникові тилу передати до того табору всіх військово-полонених негайно.

12. Негайно звільнити всі селянські вози, які були взяті в місцевостях на захід від р. Збруча. Знову підкреслюю заборону тримати в частинах селянські вози на протязі більш як 48 годин.

13. Начальникам Артилерії, Техн. військ, Інжендерської і Санітарної частин Армії негайно скласти подрібний наказ про порядок заосмотрення і розташування своїх установ, керуючись вищезазначеними межами і районами.

14. Начальнику Техничної частини призначити відділи в складі старшин при кількох козаках до комендантів станцій Львів—Станіславів—Бучач—Чортків — і Борщів, при чому на двірці м. Львів призначити 3 старшини, м. Станіславів 2 старшини, а на останні двірці по 1 старшині. Начальникові тила Армії призначити відділи до комендантів м.м. Львів і Станіславів в складі 2 старшини і 4 козаків кожним і до комендантів ст. Бучач, Чортків і Борщів в складі 1 старшина і 2 козаків кожній.

Завданням перелічених відділів стежити за поведженням старшин і козаків Армії УНР і контроль їх легітимацій і турбота за пересуванням як окремих осіб так і військових грузів і потягів по залізницям.

Бомандуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Начальник Штабу, Генштабу Полковник Ліпко.

№ 553 („ок“). Оперативний звіт до 20 год. 30 вересня 1920 р.

З причини обриву телефонної лінії нових донесень з фронту до штабу армії не поступило. 30 вересня ч. 01138 м. Чортків.

Геншварм дієвої Полковник Куш.

№ 554 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 30—IX—1920 20 годин.

Агентурою виявлено: між 21—25—IX на ст. Жмеринку прибула 18 запасова бригада з Кременчуга, в складі 3 кінних полків загальною до 7000 люда, з сього складу поповнен 365 полк 1200 багнетів, 364 полк 300 багнетів, 420 полк мавший номер 64 полка 1200 багнетів й до 123 бригади спроваджено 300 люду, 361 полк 121 бригади в сей мент розташован в с. Бахтин, де поповнюється через 18 зап. бригади 362 полк відіслан в Шаргород, де провадить реквізіцію збіжжа для армії. В районі середньої групи сконстантован 367 полк силою 200 багнетів при 2 гарматах в районі Михалполь. Полонені 420 полку зізнають, що 2 сотні першого батальону надіслані на подавлення повстання на ст. Знаменку зістали розбиті та роздягнені повстанцьким відділом „Чорна Хмара“, котрий оперує в районі Знаменка, сей відділ зірвав залізничий міст і припинив дальший рух потягів. В сей час ворожа група оперувала в районі Міхальполь—Зиньківці під валором наших військ відходе на м. Бар. Ч. 254/РЗ.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Куш.
Нач. Розвідч. Відділу Сотник Шпіліпський.

№ 555 („прк“). Розвідочний звіт до 30. IX. 1920 р.

По останнім відомостям сили ворога на фронті Армії УНР і на правому крилі Польської армії розположені так: Від Дністра до залізничного шляху Проскурів—Жмеринка включно займає фронт 41 сов. дів. останніми двома значно поповнена. Від залізничного шляху на північ і району Літчи́ва держить 60 сов. дів. Далі на північ райони Сичява Острополь держить фронт 8 кав. дів. Залізничний шлях Шепетівка—Бердичів прикривають на північ від 8 кв. дів. частини 45 сов. дів. Далі на північ 45 сов.

дів. держить східний берег р. Случа. 47 дів. держить фронт правдоподібно на північ від 45 сов. дів. в східному напрямку від Пепетівки. 44 сов. дів. від м. Чорниці (12 км. на південь від Звягля) до м. Цвілька (12 км. на південь від Звягля). Цей відтинок обсаджений виключно піхотою — дуже здеморалізованою. В західному районі Житомира знаходиться 24 сов. дів. котра майже зовсім знищена. Кінна армія відступила через Рогаче на Бердичів—Житомир. В рядах кінної армії цілковита нехоть до боротьби. На залізничному шляху Звягель—Коростень курсує два бронепотяга. Ч. 255 РЗ.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвідочного Відділу Сотник Шпілізський.

№ 556 („оз“). Розвідочна інформація до 1. X. 1920 р.

По польським відомостям за 30—IX грунуються ворожі війська на фронті армії УНР і правому крилі польської армії так: Головні сили 41 дів. грунуються в районі Бар—Могилів для рішучого опору а після доповнень до контрастуну. 60 сов. дів. і 8 дів. кав. обсаджувала район Жмеринка. 47 дів. обсаджувала район на південь від Мірополя. 45 сов. дів. розбита 24. IX Ізяславом, стративши до 2000 половеними, 32 кулемети, 4 гармати відступила з кав. бригадою Котовського здовж залізничного шляху Шепетівка—Бердичів. В районі Мірополя малі частини 8 кав. дів. і 44 піш. дів. заслонювали відворот кінної армії за р. Случ. 24 сов. дів. піш. відступила з району Красностава за р. Случ. Кінна армія, котра по польським відомостям відійшла в район Житомира і Бердичева для відпочинку виносить по тимже відомостям до 10.000 шабель. Ч. 256 РЗ.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпілізський.

№ 557 („оз“). Оперативний звіт до 8 годин 1 жовтня 1920 р.

В районі Нова Ушиця—Вовньковці події розвідочного характера. Середня група 29. IX після захоплення лінії с. с. Бебехи—Фашівка—Загінци, вислала кінний полк в напрямку Деражня з метою її захоплення, а піші частини продовжували наступ в напрямку Маньковців—Яськова. Після бою захоплено с. Маньківці, котре занималось частинами 8 кав. дівізії. Ворог відійшов на північний схід. Піхота, яка находилась в цьому районі в складі біля 600 чоловік через Занківці відійшла на Єлтушково.

Під вечер 29. IX після впертого бою кіннотою лівої і середньої групи захоплено ст. Деражня, при чому взято канцелярію 4 і 5 гарматної бригади, оперативні пакази, мапи і 8 фір сбору. По виконанні завдання кінний полк середньої групи повернувся назад.

Рівночасно з наступом середньої групи на Маньковці, ліва група правим крилом 29. IX веде наступ на Михалюль—Красносілка—Літка—Коржовці. Після бою ворог був збитий з позицій і почав в панічному безладі тікати на схід. Біля с. Літка розбито цілком ворога, котрого лише мала кількість спаслась тільки завдяки допомозі бронепотягів. Нами захоплено 3 гармати з повною упряжкою і кіньми, обоз і різне майно. Ворог поніс великі втрати убитими і раненими. На участку Межибож без змін. 1 жовтня год. 7 хв. 45 м. Чортків ч. 01139.

Генкварм дієвої Полковник Кущ.

№ 558 (с. 08*). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 1. X. 1920 р.

На відтинку Правой групи зорог пасивний. Повертаючися з полону поляк 4 дів. зізнає, що в м. Воньковці розташувався 362 п. п. силою до 400—500 багнетів при 4 гарматах 70 конних, полк виставив застав на західній частині містечка, піхота та кіннота розмістилися по будинкам. На відтинку Середньої групи 123 бригада з школою черв. командир. оперувавша в районі Зінківці—Міхалполь відступила на схід в район сел. Сл. Охримовська. Ячниця де закріплюється. В бою 28. IX 368 полк 123 бригади дістався весь до полону. 28—IX в с. Вербка Деревляна були 3 та 5 кінні полки 8 кав. дивізії, котрі по невідомій причині відійшли в напрямку Бар. Захоплений 8-ою кав. дів. під Сатаповия урядовець 2 дивізії зізнав, що його вели на ст. Рахви, правдоподібно там мав стояти Штаб 14 армії. Повертаючі з полону зізнають, що спостерегли страшну деморалізацію пагуючу серед більшовицького війська. Від Лівой групи брак звітів. Ч. 257/рз.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Полковник Кущ.
Нач. Розвід. Від. Сотник Шпіліпський.

№ 559 (с. 08*). Ранній розвідочний звіт — 1. X. 1920.

41 п. дів. штаб в Барі (поїзді), 121 бригада — для доповнення в резерві в Михайлівцях (південь від Ятушкова). Ворог обсажує старі позиції зловж. р. Стара Ушиця, приготовані від 5 днів. Штаб 41 дів. ви-пофався 27. IX з Ятушкова до Бару, штаб бригади, коменданська сотня, вартовий бат. спец. відділ „череззвичайний“, „заградительний“ відділ, відділ ч. 2. Бригада складається з 3-х полків до 500 багнетів по одержанні доповнення з 18 зап. бригади. 361 п. п. Богатині. 362 п. п. в районі Шаргорода реєструє харчі. 123 бр. штаб в Охримовцях, відтйнок Миха-лівці, Михаполь, Вербка Мурована з відділом красних команд. числить до 700 багнетів. 122 бригада обсажує Зінківці Григорово, Кужельово з 1 і 2 кав. полком. 365 шт. числить 1200 багн. був 29. IX в районі Вербці. Полк кавалерії ч. не стверджено обсажує відтйнок фронту від Дистри до Соколец в силі 90 шабел 3 кул. — Соколец заградит. від. 30 багнет. 1 кул. Нова Ушиця 420 п. числить 200 багн. був приславий яко доповнення до 47 дів. однак ужито його до обсадження діри Соколец — Бужелево. В районі Нова Ушиця стверджено сильший відділ в силі 3000 багн. 200 шаб., стверджено 363 і 420 пп. Полонені зізнають, що з цього району прибувають доповнення. 60 п. дів. 179 бр. штаб в Лети-чові повернувся з району Пархомівці Шпичиці в напрямку на Митковці і Болосовці. Митковці і Шрубково обсажує „учебна команда“ 60 п. дів. в силі 160 багн. Шрубково 2 кав. полки. 14 армія одержала яко допов-нення 18 зап. бр. прибула з Казані до Жмеринки в силі до 7.000 багн. Один полк вислав до 41 дів. Відтйнок 1 кінної армії. Армія вицофалась до району Житомир—Бердячів. В Бердячеві має загрузитися (зізнання па-селення і підвохників) значаюб це о приготованні відвороту або переки-ненні армії десь на дальший відтйнок. До 12 армії зі Звягеля до Житомира вицофалась 5 бронавт. з 3-ма тягарових самоходів. З Крилова прибув там 5 пп. в силі до 1000 багн. доповнення. 7 п. дів. штаб вицофався з Бердичева на схід. 20 бр. з району Рокитно—Бостоніаль на шви. схід. На

зал. лінії Звягель—Коростень 2 бронпоїзди. В районі Усте—Городниці стверджено відділ 25 дів. Загалом: в Козятині правдоподібно відділ кавалерії 1 кінної армії відбив і пустив на волю 40 арештованих. Зі згляду на побільшення дезерції скріплено заградительні отряди на відтинку кінної армії. Після донесень 13 пп. в Ковлі інспектор артилерії XII армії Меншиков повідомляє, що напрямком відвороту XII армії був на Київ, однак в останніх часах змінено на Гомель. Ч. 258/рз.

Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпіліський.

№ 560 („лж“). Оперативний звіт до 20 год. 1 жовтня. Мапа 1:200,000.

Права група займає фронт по лінії с. с. Песець—Антонівка—Журжовка—Вел. Александрово ведучи розвідку зправа до р. Дністра і вперед на Ново-Ушицю. На фронті групи порог не проявляє активності. На участку Серединої групи ворог держиться пасивно. Ситуація не змінена.

Ліва група зайняла 30.9 в ранні ст. і м. Деражня де захоплено 160 полонених добре одітих 534 п. п. і трохвеї. Ворог групується в районі Бар і Жмеринка. З Камані іде до 6000 чоловік піхоти, котрі призначені для скріплення відтинку фронту Деражня—Летичів.

1 Жовтня год. 19—45 м. Чортків Ч. 01140.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Куц.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 561 („лж“) Розвідочний звіт Штадарму УНР. 2—X—1920.

Середня група повідомляє: в захвачених в ніч на 30. IX на ст. Деражня оперативних напорів 3 лег. гар. дів. 60 сов. дів. видно, що в операціях проти нашої армії за період боїв 22—29. IX брали участь частини 41. 60 та 140 бригади 47 дів. Стик між 41 а 60 сов. дів. 29. IX був в Деревлянській Вербиці. 41 сов. дів. тримала фронт на південь с. Деревляна Вербака, а 60 на північ. Артилерія 60 сов. дів. складалась з 3-х дивізіонів, перший дивізіон мав 7 гармат, останні два по 6 гармат, всього 60 сов. дів. мала 19 легких гармат. При дивізії також був окремий важкий дивізіон невідомої кількості гармат. 1. X. 1920 частини 60 дів. займали таке становище: 180 бригада до 400 багнетів район на схід ст. Деражні, 538 полк с. Бучево, 539 полк Шіліповці Карачинці, 540 полк с. Сатуріно. 178 бригада правдоподібно на північний схід Деражні. 179 бригада район Летичова. Середня група доносить, що 1-х ворог два рази переходив в атаку з м. Вошківці, але був відбит, 2. X помічено угруповання ворога в сьому районі правдоподібно ворог готується до акції. Ч. 259/рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Куц.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпіліський.

№ 562 („лж“). Розвідочна інформація з 1. X до 2. X—920

60 піша сов. дів. 178 бр. з обозами і команданською сотнею в Летичові. Полки цієї бригади вицофались з району Пахомовці—Шимчиці в напрямку на Митковці—Волковці. В районі Шрубково два кав. полки. Правдоподібно 8 кав. дів. і учебна команда 60 дів. в силі 160 багнетів. 41 дивізія 27. IX 123 бригада в силі до 1200 багнетів вицофалась з ра-

йону Міхалківці—Михалпіль—Вербка Муроваца в східному напрямку. До цієї бригади прийшло доповнення в силі 300 багнетів. 122 бригада 29. IX в силі до 1200 багнетів сконстатована в районі Вербка Муроваца—Вербка Деревляна. Бригада одержала в останніх днях доповнення з Кременчуга. 121 бригада 2 п. п. по 300—500 багнетів кожний була сконцентрована в районі Міхалковці, як резерв і для доповнення. 28. IX в районі Соколиць—Кужелево ділав 420 пп. в силі 1200 багнетів. Цей полк йшов до 47 дів., однак кінено його на цей відтинок до закриття діри. 28 IX в районі від Соколиця до Дністра оперував 1 кав. полк. В Бердичові вигражується кав. відділ в силі до 300—400 шабель. Має це бути якась нова кавалерійська армія. Після зізнаць перебіжчиків прибула як доповнення до XIV армії 18 зап. бригада в силі 700 багнетів, вона має знаходитися ще в Жмеринці. Один з її полків до 200 багнетів мав прибути до 41 дів. В дорозі мають бути ще два сильні доповнення для XIV армії. Рівпож в дорозі має бути з фронту Врагеля 9 (?) дів. Перебіжчики зізнаючи годяться в сьому, що завжди прибувають на тугенній фронт транспорти піхоти і кінноти. Треба думати що ворог значно скріпляє свої розбиті дивізії для рішучого опору і відтак для контрнаступу.

45 піша дивізія одержала мабуть доповнення в силі 3000 багн. 8 кав. дивізія групувана десь в районі Пілавці—Стара Синява. 60 піш. дів. 180 бр. 30. IX в складі 3 полків кожний по 300—400 вицофалась в районі Голосково—Богданівці—Красносільки в напрямку Летичова. На станції Деражна 4 бронепоезди Ураган, Коршун, Лейтенант Шмідт і Победім ізі Умрем.

VI сов. армія обсаджує лінію Дністра від Могиліва до Чорного моря і охороняє морське побережжа до Очакова.

В Жмеринці була 18 зап. бр. в силі до 7000 багн. з котрої половина одійшла вже до поодиноких дивізій XIV армії як доповнення. 403 етаповий батальон в силі 300 багн., вартові батальони Тарнопільський, Збаржський і Волоцький загальною силою около 600 багнетів. По польським відомостям з 1. X. по розбиттю большевицьких сил в районі Лідн континують польські війська форсовий марш в східному напрямку. Ворог відступає в панічному непорядку, стрічаючи зі всіх сторін окрилені удари. Одна із совітських дивізій перейшла ціла на польську сторону, порубавши рашьне коменсарів, котрі старались змусити їх до опору. По зізнанням полонених командарм 3 бачучи грізну ситуацію вбив себе. Большевики стратили 12.000 полоненими і 50 гармат. 30. IX здобули польські війська Барановічі, а дальше на південь від Припеті ворог вицофався на лінію р. Случ. Занято Звягель беручи 6 гармат і полонених. ч. 260/рз.

Начрозвід Сотник Шпілінський.

№ 563 (Лекс). Оперативний звіт до 8 год. 2 Жовтня.

На фронті правої групи ситуація не змінена. Після не провірених відомостей вчора мав ворог залишити м. Нову-Ушицю.

На участку Середньої групи вчора 1 X в 4 год. ранку ворог в складі біля 200 чоловік піхоти при кул-метах і гарматах переходив два рази в наступ на Слоб. Охримовську і Петраші, алеж нашим вогнем оба рази ворог був відкинутий і поніс значні втрати.

Предполагается що ворог в цьому районі готується до більших операцій.

Лівую групою правим крилом досягнуто вчора 1/Х лінію с. с. Яблониця—Шарки—Деражня. Ліве крило групи правдоподібно заняло вчора після бою Летичів. Донесень про це ще не одержано. На участку Лівій групи ворог займає лінію с. с. Фліповські Карачинці—Будчево—Крипично—Слобідка—Черешенька—Світівка. Во вчорашніх боях під Деражнею захоплено крім 160 полонених 1 командіра батальона і командіра роти і кількох молодших старшин. З району Староконстантинова донесень не отримано. 2 жовтня год. 8 м. Чортків Ч. 01141.

Генкварм Дівої Генштабу Полковник Куш.
Начальник Оперативного відділу Підполковник Яроцький.

№ 564 („ох“). Д. Негайно. Тасмно. Оперативно. Командірові Лівій групи.

Наказую: 1) Негайно установити телефонний зв'язок з Проскурівом по залізничному дроту. 2) Чи зруйнована залізниця Проскурів—Деражня. 3) Чи установлен зв'язок з 6 Стрилецької дивізією і в якім напрямі вона веде розвідку. 4) Установити зв'язок з Окремою Кінною Дивізією і виявити де вона і що робить? Коли Кінна дивізія зараз стоїть на висоті з Деражнею і Командір дивізії негачас нічого маневреного робить, то передайте її наказ відійти в с. Зянковці і установити зв'язок з Вами і Міхамполем. 5) Обов'язково установити зв'язок з Запорозжцями і донести що вони роблять. 6) Кулеметній дивізії наказано сьогодні 2. X. 1920 з ранку пересунутись в район м. Городка, а опісля 3. X. в район Шарівки і далі м. Міхамполя. ч. 1091. 2. X. 1920 р. 8 год. м. Городок.

Командарм УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

№ 565 („ох“). Из Квар. Командарма. Дуже негайно. Тасмно. Оперативно. Командіру 1 кулеметної дів Ко Напштадарму УНР.

Наказую сьогодні 2. 10 1920 р. дивізію осередит в районі сел по шосе на схід м. Городка маючи на увазі що дивізія завтра буде пересунута в район Татариник—Сарівки. Тиллові шляхи дів. Татаринці—Волудринці—Олександрец і Підлітний Городок. Командіру дів. при переході дивізії через м. Городок зявитися до мене. ч. 1092 2.10 1920 р. 8 г. м. Городок.

Командуючий армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко (написано чужою рукою).

№ 566 („прж“). Оперативний звіт до 20-годин 2 жовтня.

З за браку доброго телефонного зв'язку між частинами фронтоними а штабами груп, всі донесення надаються з більшими запізненнями. До год. 20 в Штабі Армії нових донесень з фронту не одержано. 2 жовтня год. 20 м. Чортків. ч. 01142.

Генкварм дівої полковник Куш.

№ 567 („прж“). Оперативний звіт до 8-годин 3 жовтня 1920 р.

З причини телефонного обриву ліній, нових донесень з фронту в Штаб

Армії до 8 годин не поступило. Штаб Армії переїзджас сьогодні після 9 години в с. Ольховець, 4 жовтня — в м. Городок. 3 жовтня год. 8 м. Чортків. ч. 01143. Генкварм дієвої полковник Бущ.

№ 568 (с.ох*). Негайна. Таємна. Оперативна. Комгруп Середньої. копія Комдів Кузметної.

1. Ліва група осягнула смугу Літничів—Деражня. Задяки відсутности звязку з Запорожцями відомості про заняття Літничіва не перевірені. 6 дівізія виїшла на лінію с. Шелехова—Божиковці.

2. Кіннота 3 Залізної дівізії викинута на схід з метою знищити ворога на південний схід від Ново Ушиці, перерізати залізницю Могилів—Жмеринка і по можливості вийти на залізницю Жмеринка—Вапнярка.

3. Для дальніших акцій Середній групі придасться кузметна бригада 1-ої Кузметної дівізії в складі 2 кузметних сотель і 4-х орудійної батареї, яка завтра 4. X вирушить з Жищинці і має ночувати в районі с. Мурована Вербка, де чекати наказу від Командіра 4 дівізії.

4. 13 бригада Херсонської дівізії має негайно перейти в район м. Ярмолинці для організації і поповнення.

5. Передати комдіву 6 що поповнення із Ланцута виїшло сьогодні 3. IX*) із с. Жишківцець і направляєтся до дівізії.

6. Передать комгруп Лівої генерала Загородського, що до улаштування звязку з командним пунктом командарма давати директиви не можливо.

Завтра 4. X в м. Проскурові улаштується звязковий пункт Командуючого Армією. Передати генералу Загородському, що від його завтра, 4. X в Проскурові очікується докладна інформація про становище на фронті групи.

7. Из Львова для нашої армії відправлено 5.000 гарматних набойів, які розпреділяються в запасі дівізії таким чином: 1-ій — 700, 2 — 600, 3 — 800, 4 — 600, 5 — 300, 6 — 600, Кузметній і Кінній по 300; рушничих 550.000 які розпреділяються так: 1-ій дівізії — 80.000, 2-ій — 80.000, 3-ій — 100.000, 4-ій — 80.000, 5 — 40.000, 6 — 100.000, Кузметній і Кінній по 80.000, решта в армейському резерві про що комдіву Бівівської повідомити дівізії, що ростановані на північ.

8. Передать генералу Загородському, що коли буде можливість необхідно відтягнути дівізію в резерв для поповнення.

9. Передать комдів кінної що необхідно тримати звязок і передавати допесення через одну з дівізії.

10. Наказ Полковника Базильського ч. 086 про пересування бригади 4. X. 20 каується.

11. По отриманню всіх інформацій на протязі 4. X буде виано оперативний наказ.

12. Телефонні станції Дунаєвці (3 дів), Ярмолинці (Середня група), Проскурів (Ліва група). 3. X. 920 год. 18.

Командарм Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.

*) Очевидно: „X“.

№ 569 („ос“). Розвідочний звіт Штадарму УНР 4. X. 1920 р.

Агентура доносить: Оперативний штаб 14 армії перейшов до Ольгополя, тиловий до Києва. Штаб 41 сов. дів. 29. IX перейшов у Жмеринку, штаб тилу 41 сов. дів. в Шаргороді. 41 сов. дів. фронт від Дністра через Кучу на схід Нової Ушиці на схід Воцьковці на схід Охримовець до с. Сатурно. З 29. IX по 3. X дивізія значно поповнилася налічуючи до 6000—6200 багнетів 700 шабель до 30 гармат до 50 кулям. 3. X. по доповідям агентури 121 бр. тримала відтяжок від Дністра до с. Воцьковці включно. Від Дністра до с. Кучі 1 кав. полк 90—100 шабель 3 кул. с. Кучу 420 полк 600 багнетів 4 легких і 1 тяжка гармати. 9 вузметів 80 кінних. На схід Нової Ушиці 3 карательний отряд при 2 горнях гарм. 100 багн. при бувшій 29. IX на підводах зі Жмеринки де подавив повстання селян. цей відділ правдоподібно має влітись з 420 полк. 363 п. п. с. Браїловка, Пляковці 300—400 багн. 2 гарм. 9 кулям. 361 полк Карачівці, Бистриця. Калюсік до 400 багн. 2 гарм. 7 кул. 362 п. п. на схід Воцьковець 500—600 багн. 4 гарм. 9 кул. 80 кінних.

Загально 121 бр. до 2200 багн. 250 кінних 12 легких, 1 тяжка 2 гірних 41 кул. 122 бр. район Охримовці в сьому районі сконстатован 3. IX*) лише 365 полк 600 багн. при 2 гарматах останні польки 364—366 правдоподібно мають поповнитись. 123 бр. з двома кав. полками загально до 1500 багн. 400 шаб. має бути в районі між Охримовцями с. Сатурно. 60 сов. дів. 3. X займала район на схід Деражні і на схід Летичіва загально до 3000 багнетів 400 шабель. 180 бр. район Сатурно Бричичівці Слободка загально 1200 багн. 179 бр. будучи поповнена 26. IX понесла тяжкі втрати в бою під Шрубковою 29. IX і в сей час правдоподібно знов поповнена виносить до 1000 багн. 178 бр. згідно оперативного приказу 60 сов. дів. знищена в бою 25. IX під Нижче Волковниці Росопша була поповнена 29. IX і в бою 1. X знов понесла тяжкі втрати. Решта 178 бр. знаходиться в районі 180 бр. чекаючи доповнення. В бою 26. IX згідно оперативного приказу 60 сов. дів. від 25. IX, бригада мала наступати на Антонович Татаринці разом з бригадою оперували решта від Галицьких батальонів. 60 сов. кав. полк, дивізійна кішіота до 300 шаб. складатися виключно з бувших козаків 3 Гайдамацького полка котрі весь час агітують між нашими козаками падеждаючи ріжні листи або кричать..... (далі знищено і інших приміриків нема)... 179 бригадами, більшість має бути в районі Серебриковці 8 к. дів. до 1000 шаб. На північ 60 дів. сконстатовані частини 45 сов. дів. Загально перед фронтом армії УНР до 10.000 багн. 2.000 шабель. На лінії Деражня—Жмеринка курсірує 3 бронепотяги. 47 дів. має бути в районі Чуднова. Ч. 262/рз.

Ген. Кварт. Генштабу Полковник Буц.
Начрозвід Сотник Штіліньский.

№ 570 („ос“). Інформація Розвідочного Відділу Штадарму УНР дня 4. X. 1920 р.

По словам прибувшого з Одеси заложив Чеховський самостійну Українську комуністичну партію, а в склад Правительства входить Голубович,

*) Очевидно: „X“.

і Шумський, бувши Голова Ревкому в Одесі. Винниченко покликав зі Швайцарії Грушевського до співпраці в будівництві Української Радянської Республіки. По цім же відомостям Волох мав одержати від большевиків завдання формувати Українську червону армію, по він це почуто залишив, а почав організувати по цілій Україні сільські дома на взір наших „Провсвіт“ для поширювання між Українським народом комунізму. Ч. 313 р.

Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 571 („лж“). Оперативний звіт до 16 год. 4-го жовтня. Мапа 1:200000.

Права група перейшовши дня 3/10 в наступ в напрямку Н—Ушиці і після короткого бою збила ворога з займаємих ним позицій і під вечер того ж дня досягнула лінію с. с. Іванківці—Куча—м. Ново-Ушицю—Браїлівка вислаючи кінноту на Заміхів. Сьогодні 4/10 в 4 год. ранку ворог в складі 3-х піших полків під сильним артилерійським прикриттям перейшов в наступ на Ново—Ушицю. Наступ ворога відбито нашим вогнем, алеж бій продовжується далі. Дальніших відомостей нема. Середня група 2/10 після впертих цілоденних боїв заняла с. с. Осламово—Воньківці—Дашківці і Нові-Нетечинці, захонивши при цьому 50 полонених, 1 кулемет „Максіма“ і воєнне майно. Вчора 3/10 зранку ворог повів наступ на Дашківці з метою захоплення м. Воньківців. Для користійшої оборони заняла ліва група лінію с. с. Воньківці—Людвіківка відбиваючи ворожі атаки. Про дальніший хід боїв в цьому районі донесень ще не одержано. Ліва група 2/10 на своєму правому крилі весь день вела кривавий бій з переважаючим ворогом в районі с. Шарки і Яблунівки і під напором ворога з бойом, залишивши згадані села, відійшла 2 дивізія до с. Новосілка, де при переправі через річку Волчек панесла ворогу дуже великі втрати. Тими операціями керував особисто Командір лівої групи. Взято 2-х коней і 50 полонених з руйнінцями а багато ворогів порубано. Наші втрати також великі. Ліве крило групи 1-ї дивізії заняло 1/10 м. Літичів і посувалась вперед. В акції на Літичів захоплено 3 гармати, 42 коня, штаби 179-ї бригади і 537 полку і багато всякого майна. По занятті Літичіва 1-а дивізія вислала відділ для допомоги правому крилу своєї групи в напрямку Волковиців з метою захоплення ворожих броньотягів. 2/10 в 16 год. в районі Волковиців чутна була стрільщина. Донесення про цю акцію ще нема. Штаб Армії прибув в 10 год. в м. Городок. 4-го Жовтня год. 16 м. Городок ч. 01144.

Генкварт Дієвої Штаба Д—Армії Генштабу Полковник Куц.

Начальник Оперативного відділу Штаба Д. Армії
Підполковник Яроцький.

№ 572 („лж“). Та е м н о.—О пер а т. Оперативний звіт до 8 год. 5 жовтня. Мапа 1:200000.

Права група вела вчора 4/10 з 4 год. ранку бій з наступаючим ворогом на лінії с. с. Іванківці—Куча—Нова-Ушиця. На всьому відтинку групи наступ ворога відбито, при чому в районі с. Іванківці захоплено 60 полонених і порубано біля 80 комуністів. Розбитки ворожих частин відійшли на с. с. Струга. Ворог займає позицію по буграм що на схід від р. Балос.

Почію і сьогодні до 6 год. ранку на всем участку групи ворог не проявляв активності.

Середня група з ранку 3/10 вела вперті бої з переважаючими силами ворога на лінії на схід від Воньковців—Слобідка Остремовська відбиваючи всі ворожі атаки. Біля 15 год. дня 3/10 ворог підтягнувши 2 нових полка в складі до 800 багнетів при 6 гарматах повів рішучий наступ на Воньковці. Завдяки ураганному вогню нашої артилерії ворог був здержан і відкинутий на с. Дашковці. неся значні втрати убитими і раними.

Від лівої групи донесень в Штаб Армії до 8 год. 5/10 не поступало. 5-го жовтня год. 8 м. Городок Ч. 01145.

Генкварм Дієвої Генштабу Полковник Бущ.

Начальник Оперативного відділу Штабу Д. Армії
Підполковник Яроцький.

№ 573 („ос“). 5. X. 920 р. Розвідочний звіт Штадарму УНР. Ранній 9 год.

Агентурою і боем 3. X. виявилось, що 121 бригада заняла 3. X. відтинки від с. Браїловка, Нова Ушиця і далі до Дністра. 420 полк поділен між полками бригади. 363 полк район Браїловка. Нова Ушиця. 362 полк на полудень Нової Ушиці. 1 кав. полк від 362 полку до Дністра. 361 полк залишився правдоподібно на відтинку Карачієвці—Браїловка. Загалом 121 бр. 2000 багн. 8—11 гармат, 25 кулем. в районі Нової Ушиці вкопано 8 гарм., 2 важкі гармати за браком набоїв відтягнуті до Вербовця. На лінії Могилів—Бар курсирує бронепотяг „Коршун“ при 6 гарматах з них дві дальнобойні. 122 бр. в районі Воньковці—Охримовці, 365 полк сконстатован в районі с. Охримовці. 365 полк поповнений. 3-х батальйонного складу вносять до 500 багн. 122 та 123 бр. 1. X були поповнені 43 запасним полком прибувшим із Казані з Запасової армії. батальйон мав до 1800 люду добре одягнених, в нових черевиках шапки та нові шинелі російського зразку, поповнення переважно татари та чуваші, великої охоти воювати не мають. В Казані залишилися 24, 41 та 44 запасові полки. 123 бр. в районі Охримовці—Сатуріно, 369 біля 300 багнетів, 6 гуд. сконстатовано 3. X в с. Божіковці. При 123 бригаді мають бути 1 та 2 кав. полки. 60 сов. дів. районі Деражні—Летичів—Ново-Константинів. 180 бр. район Сатуріно—Снітовка до 1000 багн. 179 бр. відтинок Снітовка, Летичів, Ново-Константинів. 179 бр. до 1200 багн. 8—10 гармат. в районі 179 бр. в лісі на північ Деражні оперують 2 кав. полки до 500—600 шабель 8 кав. дів. 60 кав. полк в районі 179 бр. 178 бр з галицьким батальйоном розбиті має бути в районі 180 бригади. 45 совіт. дів. на північ Ново-Константинова. Ч. 263 рз.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Кущ.

Начрозвід Сотник Шніліньський.

№ 574 („лрк“). Таємно. Комдіву 1. 2. 3. 4. 5 і 6 стр. 1 Кулеметної і Окремої кінної, Нач-кам Артилерії, техн. військ. Интендант. часті і Саніт. часті і Коменданту тила. Кошія Пану Головному Отаману і Довудство 6 Пол. Армії.

1. Ворог, одержавши значні скріплення, перейшов до контрнаступу і вів 2, 3 і 4 жовтня енергійні атаки на всьому фронті Армії. Ці атаки відбиті з захопленням полонених і трофеїв.

2. Чергове завдання Армії, — планово провести і скінчити мобілізацію, одягнути, взути та озброїти поповнення і довести бойовий склад частин до як можна більшої кількості.

3. Тому групам наказується щільно забезпечити за собою osiąгнути райони, для чого: а) прийняти глибоку групівку, виділив сильні резерви і тримаючи фронт заставами з кулеметами і окремими гарматами таким чином, щоби робити на ворога вріжіння сильного фронту. б) періодично робити випадки значними кіннями відділами з метою руйнування ворожого запліт і головним чином залізничних колій; в) звернути особу увагу на шільну розвідку, як військову так і агентурну. г) Мати певний зв'язок по фронту і в глибину, аби не було таких випадків, що між групами цілу добу не було зв'язку. Комгруп Лівой мати пості зв'язку зі старшиною на телеграфній установі в м. Проскуріві.

4. В армейському резерві залишитися Окремі кінній дівізії в районі Міхалполь, бригаді 1 Кулеметної дівізії в районі Кутковце, і 5 Херсонській дівізії в складі Одної бригади в районі Купина.

5. Про закінчення групування резервів Комгрупам довести мені не пізніше 9 жовтня.

6. Начальн. Техн. Військ армії налагодити роботу автоколонн, засобами якої Начальник Постачання Армії мусить організувати транспорт з бази всього необхідного дівізіям до Ярмолинці—Дунасвці. Проскурів. Від зазначених пунктів транспорт мусить провадитися засобами дівізії.

7. З придбанням рухомого залізничного составу підвоз від Гусятини всього необхідного дівізіям організувати в такий спосіб: а) по залізниці — для всіх дівізії до Ярмолинці, а для дівізії оперуючих в район Деражні—Летичів — до ст. Богдановці. б) Автоколоною — для дівізії оперуючих в районі Ново Ушиця—Вольковці — від ст. Ярмолинці через Дунасвці до Миньковці. Від конечних пунктів транспортування засобами дівізії.

8. Начальнику Санітарної частини Армії улантувати армейські летучки і шпітали по лінії Ярмолинці—Гусятин і де можна транспортувати раних в потягах. 5. X. 1920. ч. 2 оп. м. Геродок, 20 год. 40 хв.

Командарм Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Начальник Штаба Генштабу Полковник Лішко.

№ 575 („прк“). Оперативний звіт до 18 год. 5 жовтня 1920 р.

По додатково одержаним відомостям права група вчора 4. X. по відбитті ворожого наступу на лінії Іванковці—Куча—Брайлівка, перейшла в контр-акцію котрою нанесено ворогу сильний удар, а біля 15 годни захоплено с. Стругу. Взято трофеї, котрих кількість ще не зясована. Від кінюти правої групи, котру кинуту в глибокий тил ворогу донесень ще нема. Сегодня на всьому участку групи ворог пасивний. Нами ведеться розвідка в сторону ворога.

На участку середньої групи ворог вів вчора 4. X. наступ з району с. Нові і Старі Нетечинці на Юньковці і сл. Охримовську. Всі ворожі атаки відбито нашим гарматним та кулеметним вогнем. Ворог понесши втрати відійшов на свої попередні становища. Сегодня на всьому участку групи події розвідочного характеру. Згідно додатково отриманих відомостей Запо-

ріжська дивізія дня 2. X. вела вперті бої з наступаючим ворогом за оволодіння висоти що на схід від с. с. Рудня і Терлівка. Бій розпочався біля 11 години і тривав около 2 години після чого ворогу удалось потиснути наші часті і він просунувся аж до Терлівки. Для зліквідування цього прориву кинуто резерви дивізії в контр-наступ котрим після сильного ворожого опору зламано ворога і побито його на голову при чому взято 200 чоловік в полон. багато порубано: наші втрати забитих 3 козаків, ранених 2 старшин і 11 козаків. Біля 18 години тогож дня встановлено назад попереднє становище. За сьогоднішній день донесень від лівої групи не одержано. 5 жовтня год. 19. хв. 45. м. Городок. ч. 01146. Генкварм дієвої полковник Кущ.

№ 576 (с.ох^т). Вечерній. Розвідочний звіт Штадарму 5. X. 920 до 20 год.

Донятими полонених виявлено: 363 полк поповнений 420 полком має 2 батальони загально 600 багн. 12 кул. 4 гарм. 60 кінних штаб полка в с. Гута, штабонтр 121 м. Вербоонець. Район Воцьковці—Охрімівці 122 та 123 бригади поновлені прибувши з Казані мобелізованими, мало боездатними бояться наших смілих та дерзких кавалер. атак в останніх днях бригади понесли тяжкі втрати і настрої їх пригноблені. Тяж бригад Бар. Егтушков. Жмеринка. Полощений захоплений 4. X зівзав що в сей день вів наступ 365 полк до 400 багн., сей полк 1. X був поповнений. В районі Лєтичова згідно зізнань полонених 1. X було знід Дєражлі перекинуто 178 бр., котра заняла позицію Тарловка Лєтичів ся бригада 2. X шість раз переходила в атаку і останія атака кончилась розгромом бригади, весь 532 полк в повному складі за вишатком комполка понав в полон. 179 бр. заняла відтинок на південь 178 з огляду на втрати понесені попередніми боями участі в бою не брала, 60 сов. полк 1. X відведен в Жмеринку на відпочинок. 401 полк в час наступу 178 бр. був на лівому крилі бригади. Загальне. Жмеринка багато обозів війська нема. В с. Луки Барські 15 верст на південний схід ст. Комарівці сильне згруповання ворога (зізнання цивільних). Полонені зізнають в Красному Селі (Петрограді) розташован 11 запасовий полк загально до 6000 люду котрій шемісячно висилає маршові полк до 1200 чол. на фронт. В Лебединах 32 зап. полк до 1500 люду. По підслуханій телефоної розмові 2. X в час бою командір 122 бригади не знав де паходиться його бригада. Ч. 264,рз.

Генкварт Генштабу Полковник Кущ.
Начрозвід Сотник Шнілівський.

№ 577 (с.ох^т). Негайно. Комгруп Середньої Комгруп Правой.

До полудня 5. X частини Правой групи вийшли на лівию сел Струга—Зажіхів—Жабинці. По донесенню кішоти тої же групи сьогодні з ранку ворог сильною кольоною рушив з села Говори в напрямку на Калюскі і Майдан Олександрівський але в звязку з просуванням на схід правой групи припинив просування і зараз займає с. Пилипівці, що на північ від Нової Ушиці. По донесенню Штагруп Середньої ворогом також займається м. Воцьковці. Приймаючи на увагу вище зазначену групування ворога в районі сс. Пилипівці—Воцьковці та проявляему ним активність Командарм наказав:

а) Середній групи з ранку 6. X правим крилом заняти м. Воцьковці.

б) Правій групі, співділяючи акціям середньої групи в оволодінню останньою місточком Воньковці, увійти в зв'язок з правим крилом середньої групи. Городок, 5. 10, 920. 21 год. ч. 201/оп.

За Наштадарм Генштабу Полковник Куш.

№ 578 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР.

Полонений 362 пп., захоплений в бою 5/Х зізнав, що більшовицьке командування сподіваючись з нашого боку наступу в районі Нової Ушиці стягнуло 361 і 362 пп. в м. Заміхів залишаючи 363 п. на лінії охорони відтинку бригади і в разі потреби двома полками допомогти 363. В разі неурядного бою бригада мала наказ подаватися в папрямку Бар. Виявилось що більшовики дуже бояться нашої кавалерії і зараз уживають всілякі міри обережності, в передові лінії більшовики ставлять лише слабкі застави, а в 400—500 кроків ставлять правдиву лінію оборони, і в півверстві держать скупчені резерви, коли покажеться багато нашої кавалерії то застави ставляться на лінії оборони, де приймається удар. По відомостям цивільних в с. Женишківцях, Нових Нетечинцях скупчені великі відділи ворожої піхоти. ч. 265 рз.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Куш.

Нач. Розвід Відділу Сотник Шнілієвський.

№ 579 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 6 жовтня 1920 р.

Вчора 5. Х. з самого ранку Права група веде акцію з Нової Ушиці на Заміхів—Жабинці. Бої тривали весь день. Ворог підтягаючи резерви вперто обороняв свої позиції, алеж наші частини біля 14 год. збили ворога і заняли с. с. Заміхів і Жабинці. Ворог що поніс значні втрати відійшов на схід від цих місцевостей. Нами захоплено 3-х полонених з 362 п. п. Наші втрати забитий 1 старшина і 6 козаків ранених. Ночію на відтинку групи ворог не проявляв активності.

На участку середньої групи ніч пройшла спокійно. Сегодня група з ранку мала розпочати акцію на Дашковці і Старі та нові Нетечинці. Донесень про це ще нема. Від лівої групи донесень не одержано. 6 жовтня год. 8 м. Городок. ч. 01147.

Генкварм дієвої полковник Куш.

№ 580 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР вечірній з 6. Х. 920, 20 годив.

Згідно захопленого оперативного приказу 134 бр. 45 сов. дів. від 4. Х з огляду на великі втрати понесені 178 бригадою, екстремно з Нової Сєвьяи прийшла 134 бр. в складі 400, 401, 402, 404 полків з кав. бригадою Ботовського і мала задачу 4. Х перед розсвітом атакувати наші частини і востановити положення в районі Лєтичова. Для цього 134 бр. одним полком 400 демонструя на Горбасов Мірковці останніми трьома полками з кавбригадою на лівому крилі мала енергійним ударом збити наші частини і захопити Лєтичів. Ісходням пунктом атаки 401, 402, 404 та кавбригада Лєтичів. Штаб 134 бр. із Новокопстантинова мав перейти в Вербуку. Частини 401, 402, 404 та кавбригада згідно цього наказу тримали Войтовці, Вареники. Частини 400 і кавбригада сей не удався. В сей час ділокація ворожих сил уявляється наступом 134 бр. з кавбр. Котовського тримає відтинок Новокопстанти-

пів—Летичів—Тарловка. 179 бр. 60 сов. дів. район Ситнікова, Черешенки, Нижня. 180 бр. село Тенерівка 538 полк. ст. Деражня 540 полк. 539 полк на полудень ст. Деражня. В с. Бушинева ворога немає. с. Кринично кіннота. В Сл. Шелехова ворожі піші застави. 60 сов. кінний полк Байло з приєднаним ескадром штабним 14 армії загальною до 400 коней 3. X був в с. Шляхові Карачинці (агентура) 5. X згідно зізнав полонених в районі Шелехова—Гоголі—Женішківці. 178 бр. правдоподібно відтягнута до с. Комаровці, там же штаб 180 бр., де мала поповнитись. Не виключається можливість зміни 178 бригадою частин 123 бригади зміна мала відбутись 3. X згідно ворожим документам. 41 сов. дів. 122 бр. в районі Женішківці—Нові Нетеченці—Дашковці. 123 бр. має бути теж в цьому районі. Штаб 122 бр. в Батупков. 121 бр. без зміни. 8 кав. дів. по Польським відомостям має бути в районі Хмельника. Останні дві бригади 45 дів. по сім же відомостям в районі Чуднова і на полудень його. 47 дивізія розбита і має бути в районі Літина на поповненні. Кінна армія Буденного зістає в районі Бердичів—Житомир. По Польським відомостям 11 дивізія сеї армії пройшла через Київ, правдоподібно і вся армія робить марш на Козятин. Згідно зізнав полонених останніми днями з 25. IX по 5. X 14 армія позучила поповнення до 10.000 люду, котрі переважно прибули з Базані і зістає розподілені між дивізіями. Агентура доносить, що Жмеринка, Вінниця, Бердичів евакуюється цілком. По сім же відомостям Буденний відіхав до Харкова де має формувати 2 кінну армію. Загальне: Сильне угруповання ворога району Летичів—Деражня. Район Женішківці Нові Нетеченці. На відтинку правої групи район на схід Заміхова. ч. 268 рз.

Ген. Кварт. Генштабу Генерал-Хорунжий Буш.
Нач. Розвід. Відділу Сотник Шпіліньский.

№ 581 („прк“). Оперативний звіт до 20 годин 6 жовтня 1920 р.

На участку правої групи на її правому крилі сьогодні біля 13 годин ворог значними силами при допомозі гармат повів енергійний наступ з напрямку Вербовець на Іванковці—Кучу—Стругу з метою їх оволодіння. Після впертого боя наступ ворога відбито і він відійшов в напрямку на Вербовець—Петримани, залишивши на полі битви багато трупів. Дальших відомостей нема. Середня група веда сьогодні з 4 годин ранку акцію на лінії Вольковці—Ячичинці. Про хід і вислід боїв донесень до 19 годин не одержано.

По додатково одержаним відомостям від лівої групи 1 дивізія з 15 годин 3. X веда бої з переважачим ворогом в районі м. Летичева і щд вечір після його розбиття заняла бугри на схід і південь с. Казачків і бугри на південний і північний схід від Летичева, при чому захопила біля 40 полонених. 4. X. зранку ворог після сильної артилерійської підготовки повів 4 колонами наступ з метою відібрати утрачені місцевости. Ворожі чіддлі в цьому районі переважили далеко сили дивізії, завдяки чому наші частини під напором ворога відійшли на лівий беріг р. Вовк. Ворог пытався того дня переправитись через р. Вовк, алеж попитки його ударемнено. З боку ворога брала участь 134 сов. бригада, кінна бригада Котовського і 179 бригада 60 дивізії. Сьогодні 6. X. мала 1 дивізія вести акцію з метою відкинення ворога з правого берега р. Вовк і заняття м. Летичіва. Донесень

про операції в цьому районі ще не одержано. 6 жовтня год. 20 м. Городок. ч. 01148.

1-ий Генерал Квартирмейстер Штабу Армії генштабу генхор Кущ.

№ 582 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Ранній, 7. X. 920 10 годнів.

Згідно зізнань полонених 6. X в бою приймали участь 122 бригада і частина 123 бригади. 365 полк 700—800 багнетів тримав район Вольковці—Калюсік, 366 та 367 район Слобода Охримівська Старі та Нові Нетечинці, 368 та 369 район на північ 367. Загально 122 бригада з 367 полком 2200 багнетів при 8—10 гарм. 1 та 2 кавл. полки по відомостях цивільних один 28. IX маршував на Деражню, другий на Нову Ушицю. Большевики жалуються на брак набоїв. В останньому без змін. Ч. 269/рз. Начальник Розв. Відділу Сотник Шпілівський.

№ 583 („оз“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 7. X. 1920.

Сконстантовано: 1 кінний полк поповнений кінною розвідкою 420 пп. до 180 шаб. 6 кул. від Дністра по р. Матерський до с. Матерська. 363 п. до 600 багн. 80 кін. 4 гарм. обсадив Дурвяки—Балабанівка, 4 гарм. стоять на схід села. В с. Петрашани 2 гарм. невідомої частини. 362 полк до 700 багнетів, 4 гармати, 9 кул., 80 кінних обсаджує Бахтин, Сл. Богушевка, Боничів, 2 гарм. на схід с. Михайлівці, полк робить спроби захватити Заміхів. 361 полк на півн. с. Ковнів. Штаб 121 бригади Курилівці Мур. там же тяжка гармата. Загальне: 121 бригада до 2000 багн. 11 гарм. 250 шабель. Резервів брак. Стік 121 бр. і 122 бр. на південь Елтушкова. 122 бр. 6—X тримала бій на лінії Калюсік—Вольковці 364 полк 700 багнетів. 365 полк 700 баг. Вольковці, Татаринці, Людівковка, 366 та 367 полки Слобода Охримівська Старі Нові Нетечинці. Загально 122 бригада 2100 баг., 10 гарм. 25 кул. Зіставляла збитою з позицій. 122 бригада мала зайняти район Елтушково—Козаревка. 123 бригада загалом до 1800 багн. правдоподібно має бути в районі Ст. Тармаки, Шипинці. 60 сов. дів. загалом 2000 багн. 15 гарм. 60 кінний полк Байла з влитим штабним ескадромом 14 армії 400 шабель район с. Шелеховці. 180 вр. 500 багн. 539 полк Пиліпінці Коритинці 540 полк Буцнева 538 полк знищений 2—X. 178 бр. 500 багн. район Деражня. 179 бр. район Нижня Черешівка. Можливо, що 178 бр. відведена до резерву в Волковинці, де є також штаб 180 бр. 45 сов. дів. 134 бр. в складі 400, 401, 402 і 404 полків з кав. бригадою Котовського в районі Тарловка Летичів Новоковстантинів. Загально 134 бр. 1000 багн. 4 гарм. кав. бр. Котовського 400 шаб. Загально перед фронтом Армії УНР 9000—10000 багн. 1200 шаб. 50 гарм. Невиявлені 1 та 2 кінні полки оперуванці з 123 бр. Невиявлена 8 кав. дів. правдоподібно в районі Хмельника. 47 дів. в резерві невідома. Остання 135 бр. 45 дів. в районі Чуднів. Кінна армія Буденного без змін. Полонених виявлено, що 28—IX на поповнення 14 армії прибула з Кавани 15 зап. бр. в складі 43, 44, 45 сов. полк., загалом до 3000 людей гарно одягнута і взута. 43 п. влився в 41 дів. 44 п. в 60 дів. 45 полк в одну із бригад 47 дів. Із 43 полку 200 людей попало до 365 з котрих сформован 3 батальон. останні люди влились в 366

і 364 п. 123 бр. одержала поповнення образцовий бат. з Володимира 300 люду, але зле одягнуті. В м. Владимирі мається ще 8 зап. п. 9 рот загально 1800 л. караульний батальон. В Казані формуються 16, 17, 18, 19, бр-ди із мобіліз. 1. 6, 24 зап. полків. Сформовані бригади відізнають через кожні дві неділі. Більші угруповання район Елтушківа, Деражня, в останньому нормальне. Бронпотяги Деражня—Жмеринка три, Жмеринка—Могилів оден. Ч. 270 ра.

Начальник Розв. Відд. Сотник Шпіліньський.

№ 584 („лрж“). Оперативний звіт до 8 години 7 жовтня 1920 р.

Середня група з самого ранку 6. X вела вперті бої з ворогом на лінії на схід м. Вовньковці—Божиковці. Ворог в цьому районі скучивши біля чотирох полків піхоти при 10 гарматах готувався з свого боку до великої акції, через що ставив значний опір нашим наступаючим коловам, а навіть кілька разів сам переходив в контр-атаки. Бої велись весь день і доперва під вечер нам вдалось розбити переважаючого ворога, котрий збиття з поліцій почав в напінному безладді тікати на схід в напрямку Елтушківо—Бар. Нами захоплено біля 30 полонених з 364, 365, 366 і 367 п. л. Ворог поніс великі втрати збиттями і раними. Наші втрати невеликі. Середня група під вечер 6. X. обсадила лішю на схід від Осламово—Дашковці—Нові Петечинці—Божиковці. Від лівої групи донесень не одержано. 7 жовтня год. 8 м. Городок. ч. 01149.

Генкварм дієвої генштабу генерал-хорунжий Буш.

№ 585 („ох“). Оперативний звіт до 20 години 7 жовтня 1920 р.

Правою групою відбито вчера атаки ворога, котрий значними силами при допомозі бронірованого авта змагався оволодіти висотами, що на схід від с. Куча і м. Нова Ушиця. Ворог понісши значні втрати відійшов в безладді на Елтушків. Нами захоплено полонених і порубано біля 60 чоловік. Сегодня ворог вів наступ з району Кошішев на Захків—Жабівці. Про наслідки боя ще не відомо. По непервірним відомостям ворог що займав Курилівці Муровані відійшов на Жеребівку. Вербоєць має бути вільний від ворога. Для провірення цього вислано розвідку. На участку середньої і лівої групи ситуація без змін. 7 жовтня год. 20 м. Городок ч. 01150.

Генкварм дієвої армії УНР Генштабу ген.-хорунжий Буш.

№ 586 („ох“). Розвідочий звіт Штадарм 8. X. 920 равок.

Від полонених сконстатовано: 364 полк до 450 багн. 30 кіпних дієля поповнення с. Ломаченці, 362 полк на південь с. Ломачинець, 364 полку придано 3 гармати, до 365 полку дві гармати. Штаб 122 бр. і артилерійські обози Елтушківо, обози 2 поряжку с. Буцка. Два батальона 368 полку 260 багн. 2 гармати с. Гоголі, батальон в резерві. 366 полк біля 900 багнетів 3 гармати району Сл. Желішківці Стари Петеченці. Сводний батальон 538, 539, 540 полків с. Шедухова. ч. 271 ра.

Генерал-Кварт. Генштабу Полковник Буш.
Нач. Розвід. Віддлу Сотник Шпіліньський.

№ 587 („пр.“). Оперативний звіт до 12 годин 8 жовтня 1920 р.

На участку правої групи вчора 7. X. біля 14 годин ворог кількістю одного полка повів наступ з району Богущівка—Конищів і після впертого бою йому удалось захопити с. Конівку і фільварок Ерицев, що в 2-х верстах на схід від Заміхова. Ночію ворог діставши скрипення продовжував наступ весь час тримаючи наші позиції під сильним гарматним вогнем. Сьогодні з розсвітом йому удалось захопити м. Заміхів і с. Жабинці. Наші часті відійшли і обсадили східну опушку ліса що на схід від Нової Ушиці. З нашого боку заряджено контр-акцію піхотою в напрямку Заміхова, а кіньоту кинуту в обхід ворожих флангів, а саме на Стружки і Щербовці з півдня і на Пилипівці і Говори з півночі. Біля 10 год. після впертого бою збито ворога котрий тїкає на схід. Частинами піхоти досягнуто бугри безпосередньо на захід від Заміхова. Бій продовжується.

На участку середньої групи ночію з 6 на 7. X. зроблено 4 кішним полком смілий налет на Ломачинці при чому захоплено було 7 полонених, 2 кулемети і кільканадцять возів з різним майном. Ворог в напрямці подався на Єлтушково. Вчора 7. X. ворог значними силами в районі Старі і Нові Петечинці перейшов в наступ і після бою йому удалось потиснути наші частини середньої групи, котрі відійшли і заняли позиції від Слоб. Охремівської і Охремівці. На участку групи ночію ворог не проявляв активності. Щоб допомогти в наступі правої групі середня група вийшла сьогодні в ранці одну кіньоту сотню з кулеметами через Осламово на Говори. Донесень від цієї сотні ще нема.

На участку лівої групи ворог весь день 7. X. проявляв значну активність через що треба надіятись що ворог на участку групи готувиться до більших операцій. Сьогодні від лівої групи донесень ще не одержано. Згідно донесень Коменданта м. Проскурова гарматну стрільницю чутно в напрямку Деражні. По додатково одержаним відомостям від лівої групи 6 дивізія вела 6. X. наступ на Жепешківці—Гоголі і після 3-х годинного бою заняла Гоголі і Лісничівку Дуброву, що на схід від Охримівці. В 14 год. того ж дня ворог переважаючими силами перейшов в контр-наступ і збивши наші часті заняв назад утрачені ним місцевости. Дивізія заняла позицію на схід від Охремівці. Причиною відступу був брак ружничних і гарматних пабоїв. Ворог поіс значні втрати раненими як і вбитими, з нашого боку було 22 ранених, 9 убитих і 10 попало в полон. Після цієї акції дивізія залишивши на фронті охорону котра в 5 год. 7. X. мала знятись відійшла в район Загичні—Маніковці—Мичківці—Михалюль в резерв лівої групи. 8 жовтня год. 12 м. Городок ч. 01151.

За Генкварма дієвої Підполковник Яроцький.

№ 588 („ор.“). Розвідочий звіт Штадарму 8. X. 1920 вечірній

Полоненими сконстантовано: 364 полк 7. X. зосередився селі Говори а 362 селі Конищові. 362 полк оперативньо підлягає 364 і має дві гармати. В останньому без змін. Ч. 272/рз.

1-ий Генерал-Квартирмейстер Генштабу Ген. Хор. Куц.
Начрозвід Сотник Шпідінський.

№ 589 („лж“). Оперативний звіт до 20 год. 8 Жовтня. Мапа 1:200.000.

Піхота правої групи в переслідованні ворога зорога заняла м. Замихів і с. Жабинці і обсадила бугри, що на схід від цих місцевостей. Ворог відійшов в ліски що між Калівкою і Вороновцями.

На участку Середньої групи ворог держався весь день пасивно. Кіннота Середньої групи з кулеметами вислава на допомогу Правій групі через Осламово на Говоря, була встрічена сильним ворожим вогнем з боку с. Калюсік, де майже весь день вела з ворогом завзятий бій. До 16 год. звійла в зв'язок з кінним відділом Правої групи, ця кіннота повернулася до м. Воньковець. Від лівої групи донесень нема, алеж по маючомуся відомостям від Середньої групи в напрямку Деражня і Летичів чути була сильна гарматна стрілянина, котра тривала до 15 годин.

8 Жовтня год. 19—30 м. Городок Ч. 01152.

Т. В. О. Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 590 („ох“). Розвідочний звіт Штадэрма 9. X. 920 рако.

Селяне повідомлюють про скучення ворогз в районі с. Женишківцець. Сконстатовано пересунення ворожої піхоти на північ від району Осламово Нові Нетечинці. 8. X. з села Калюсік провадилася сильна розвідка в бік Воньковець, в с. Ломачешнях вкопано три гармати. 41 дівізія в останніх днях дістала поповнення по 500 чол. на полк, крім кінних полкових розвідок іншої кавалерії дівізія не має. Елтушків виключається з відтинку 41 дів. і переходить в обсяг 60 дів. Штаб 41 дів. в вагонах на ст. Котюжани. По лінії Бар—Могилів ходять два бронепотяга, е чутки, що прибавиться ще три, як котрих один імпровізований. 8 кавдівізія 25. IX відійшла в район Літина. В останньому без змін. Ч. 273 рз.

1. Генкварт Генштабу Генхор Бущ.

Начрозвід Сотник Шпізіняський.

№ 591 („ох“). Оперативний звіт до 8 години 9 жовтня 1920 р.

Права група, розбивши в вчорашніх боях переважаючого ворога в районі на схід від Н. Ушці, під вечер осягнула в переслідованні ворога лінію бургів на схід від Заміхова с. с. Кошцево—Гулі—Пиликовці, при чому захвачено було біля 200 полонених. 4 кулемета і до 100 чоловік зарубано. Наші втрати 1 старшина забитий, 3 ранених, в тім числі двох командирів кінних сотень сотник Гамза і підполковник Магеровський і 42 козаків ранених. Ворог, що відступив на схід ночю з 8 на 9. X. активності не проявляв.

На участку середньої групи ситуація без змін. На правому крилі лівої групи вчора 8. X. велась весь день обопільна гарматна та кулеметна перестрілка. Від 1 дівізії донесень не одержано. 9 жовтня год. 8. м. Городок ч. 01153. Т. в. о. Генкварм дієвої Підполковник Яроцький

№ 592 („лж“). Тасміе. ПАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 0184. (Мала 10 верст в 1“). м. Городок.

9 жовтня 1920 р. 12 годин.

1. Перед фронтом армії маються частини 41, 60 і 45 сов піш. дівізій, які були розбиті в останніх боях, алеж весь час поповняються.

8-ої кін. сов. дивізії в останні часи на фронті не виявилось, і є відомості що вона переведена в район Літша.

2. 1 кінна польська бригада мала ранком 9 жовтня почати рух через Староконстантинів, Ново Костянтинів і далі на південь з метою знищення ворога і поліпшення просування наперед лівого крила армії. Рейд має скінчитися 13 жовтня.

3. НАКАЗУЮ: А) Ліва група. Генерал Загородський (1 Запоріж. і 2 Волин. дивізії). Встановив оперативний зв'язок з 1 кінною польською бригадою, яка може бути в районі Ново Костянтинова 10 або 11 жовтня, розбити ворожі сили в районі Деражня—Літин—Ляпчів. Після цього взяти групування в районі ст. Комарівці—Литичів, зі штабом групи в Деражня. Кінноті надбодати район Літин—Хмельник—Пілява. Брошютиг "Чорноморець" по закінченню улаштування поступає до розпорядимости комгруп Лівої. Б) Середня група. Ген.-Хор. Безручко (4 Київська і 6 Стр. дивізії). Тримавши оперативний зв'язок з Правою і Лівою групами, розбити ворога перед собою і опанувати районом Ялтушково—Бар. В) Права група. Ген. Удовиченко (3 Залізна дивізія). Прорвати ворожий фронт, аби відерити шлях для руху окремої кінної дивізії і опанувати районом до залізниці Могилів—Бар, маючи головну групування групи в районі Куриловці Муровані—Вербовець, а авангарди в Ровно і Світково. Кінноту вислати для зруйнування ворожого тилу в районі Могилів Под.—Озаринці. Г) Окремі кінні дивізії не пізніше як ввечері 10 жовтня осередитись в районі м. Нова Ушиця, ввійти в зв'язок зі штабом 3 Залізної дивізії в Дунаєвці. Дивізії, як тільки буде прорваний фронт, рушити на схід з метою руйнування ворожого заміли в районі Лучинець—Краснос—Браїлов по погляді Комдіва.

4. Старшинські пости для зв'язку між групами по мірі пересування тримати: а) Правої і Середньої групам — в Карачієвці—Заборозновці—Гулі—Михайловці; б) Середньої і Лівої групам — в Божіковці—Са. Шелехова—Галузинці—с. Комарівці.

5. Старшинські пости для зв'язку зі штабом Армії по мірі просування тримати: а) Правої групи — Дунаєвці і Н. Ушиця. б) Середньої групі — Зіньковці і Воляковці. в) Лівої групи — Проскурів і Михалюль. г) Окремі кінні дивізії — Куриловці Муровані і Лучинець. д) Центральна станція Штабу Армії — Ярмолинці.

6. Енергійним чином продовжувати розгрузку ст. Гусятин, в першу чергу вогнеприпасів. Мати на увазі, що буде провадитися залізничний рух між ст. Проскурів—Дунаєвці—Ярмолинці — до містка через р. Смотрич у Городка. Распорядженням Командірів дивізій і Начальника Тилу Армії надсилати до Гусятина транспорти і вжити всіх заходів до того, щоби дивізійні бази і вогнеприпаси були пересунути до району дивізій.

7. Наалагодити в частинах збір і надсилку в распорядження Начальника Артилерії Армії гільз від гарматних і рушничних шабоїв. Мати на увазі, що від цього буде залежати вироб шабоїв власними засобами армії.

8. Всі пости зв'язку мусять мати прапори у будинків, де росташовані.

Командарм Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Тов. Начальника Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Кущ.

№ 593 („дем“). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії № 185.
(Мала 2 і 10 верст в 1“).

м. Городок. 9 жовтня 1920 р. 20 годин.

1. Дівізійні бази негайно вивезти з потягів і розташувати на захід від р. Смотрич в районах:

а) 3 Залізної дивізії — Чорная—Кугаєвці—Лянцюрень (Штаб с. Чорная).

б) Кінної дивізії — Скілче—Юрковці—Вяшневчик — (Штаб с. Скілче).

в) 4 Київської дивізії — Купин—Сирватинці—Демковці (Штаб — м. Купин).

г) Кулеметної дивізії — Людвиполь—Яромирка—Івахновці (Штаб Яромирка).

д) Штабу Армії — Городок—Дубровка—Кутковці.

е) 6 стр. дивізії — Стара Гребля—Лисоводи—Дельфінка (штаб — с. Гребля).

є) 2 Вол. дивізії — Гречани—Радковица—Боршовка (штаб Гречани).

ж) 5 Херсонської дів. — Кузьмин—Шинковці—Турчинці (Штаб — Кузьмин).

з) 1 Запорізької дів. — Остапковці—Журавлинці—Олександровка Штаб Остапковці.

2. Тиловіми шляхами призначаються:

а) 3 Залізної дивізії — Н. Ушиця—Дунаєвці—Смотрич—Лянцюрень—Збриж.

б) Окремої кінної дивізії — Н. Ушиця—Дунаєвці—Смотрич—Чернівці—Гусятин.

в) 4 Київської дивізії — Воньковці—Зіньковці—Солобковці—Фрамполь—Купин—Демковці—Гусятин.

г) Кулеметної дивізії — Ярмолинці—Городок—Яромирка—Івахновці—Гусятин.

д) 6 Стрілецької дивізії — Зіньковці—Ярмолинці—Городок—Лисоводи—Бутковці—Гусятин.

е) 2 Волинської дивізії — Михалпіль—Шаровка—Жилинці—Москалівка—Тростянець—Кузьмин—Боршовка—Сатанів.

ж) 5 Херсонської дивізії — Михалпіль—Перегонка—Андрейковці—Фельштин—Кузьмин—Сатанів.

з) 1 Запорізької дивізії — Проскурів—Фельштин—Хмельівка—Дахнівка—Сатанів.

3. Дівізійні обози перевести на свої тилові шляхи.

4. Армейський тиловий шлях — Ярмолинці—Городок—Гусятин.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Навленко.

Тво Начальника Штабу Армії Генштабу Генхор Кущ.

№ 594 („дем“). Оперативний звіт до 20 год. 9 жовтня 1920 р.

На фронті правої, середньої і правого крила лівої групи день пройшов в рідкій рушничій, кулеметній та гарматній стрілянні. З відтинку

Запорізької дівізії відомостей нема. 9. жовтня година 19 хвил. 50 м.
Городок ч. 01154.

Т. в. о. Генварм Дієвої Підполковник Яроцький.

Т. в. о. Начальник операт. від. Сотник Затварський.

№ 595 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм. 10. X. 920 ранок.

1) Перед Лівом групою ворог займає позицію по східному березу Буга і Вовчка і тримається пасивно. Кавбригада Котовського з села Залетичевки, а 60 полк Байло с сіл Шляховських і Пилипенських Карачишець відійшли в невідомому напрямку. 134 бр. в районі Летичева. 179 бр. 60-ої дів. в районі Казачки—Синтовка-Нижня, в останньому без змін. По донесенням селян 6. X в с. Козачки і в напрямку Деражні прибуло багато піхоти і кінноти. Цивільне населення Житомира зізнає, що Буденний відійшов на Бердичів—Білу Церкву і далі на схід.

2) На участку Середньої групи по відомостях од селян 8. X ворог передвигается з півдня на північ. Правдоподібно район Бар—Жмеринка небезпечний від повстанців: Винниця—Жмеринка евакується, потяги ходять лише в бік Позитина.

3) З участка Правой групи нових відомостей не одержано. Ч. 275 ра.

1. Генкварт Генштабу Генхор. Куц. Начрозвід Сотник Шнілівський.

№ 596 („лжк“). Т а с м п о - О п е р а т и в н о. Генералу Загородському, Безручко, Омеляновичу Павленко, Базильському, Удовиченко.

На телеграму від 9 жовтня під № 200 повідомляється: перше на нараду оперативна справа не ставилась, бо генерал Загородський не був повідомлений про всі обставини і ті умови, які вимагають відповідне оперативне рішення, затвердження Паном Головним Отаманом. Характер бойових операцій, вимагаємих операт. наказом ч. 0184 мусят бути такі:

а) на фронті групи генерала Безручка демонстративний з використанням успіху сусідніх груп і може бути обмежений виходом на лівію Єлтушково.

б) Група генерала Загородського своде головні акції до допомоги польської кінноті нашою кіннотою і до міцного утримання Деражні.

в) З Залізна дівізія, зміцнена кінною дівізією, має використувати своє висунуте становище і попередній успіх і кіннути всю свою кінноту в вороже замілля.

ТРЕТЬЄ. Набої вчора вислани і сьогодні мусят бути в дівізіях в кількості вистарчаючою веденню боя.

4. Останні події ворога, головна акція котрого йому не вдалась, вказує на його млявість і на бажання тільки триматися на місці. В тилу ворога заворушення і віщ. по відомостях селян, має наказ не вдатися в вперти бої. Тому командовання армії має використувати з одного боку допомогу польської кінноти, а з другого — успіх і бажання З дівізії до активності.

5. Попередити війська, що до нас прибули три аероплани, які мають відзнаком квадрат, розділений по діагоналі чорною полозою на дві половини жовту та блакитну.

Генерал-Поручник Омелянович Павленко.

Тво Начальника Штабу Генхор Куц.

10 жовтня ч. 3. опе-ний. 9 год. 30 хв.

№ 597 (..оп.). Оперативний звіт до 8 годня 10 жовтня 1920 р.

Вчора 9 жовтня о 16 годині ворог досяг значним відділом піхоти при підтримці вогня своєї артилерії наступу на наше розташування в районі на схід від с. Охремівці. Нашим рушничими, кулеметним, та гарматним вогнем наступ ворога відбито. Ніч з 9 на 10 жовтня на усім фронті армії пройшла в обопільній розвідній діяльності. По відомостях селян повернувшись з району Жмеринка—Виниці в цім районі відбуло ряд повстань. Жмеринка і Виниці поспішно евакуюються, потяги курсують лише в бік Козятинна. В звязку з цим більшовиками перевезено свої санітарні установи з Бара до Статушково. В попередніх боях під Мінковцями і доказали вояцями захоплених під м. Захіховом засадова екіпажів розвідних бунь більшовиками. яко доказ у полонених захоплено розвідні шабї. м. Городок 10. X. 920 р. 9 год. ч. 01155.

Т. в. о. Генкварм дієвої Підполковник Яроцький.

№ 598 (..опм.). Т а е м п о. НАКАЗ ВІДСЬБАМ ДІЄВОЇ АРМІЇ УНР. ч. 186. м. Городок. (Мапа 10 верст в 1) 10 жовтня 1920 р. 9 год. 30 хв.

В додаток до наказу ч. 185:

1. Передовому армейському інтенданському склепу знаходитися в м. Городок, тиловому в м. Гусятин.

Армійська інтенданська летучка по сформуванню буде знаходитися на ст. Городок.

2. Гарматна база Армії м. Городок.

3. Армійська санітарна летучка м. Городок. Евакуацію ражених і хорих провадити:

а) Правій групі, на Камінець Подільський, де відкриті залогові шпиталь, амбулаторія, лазні і пральня.

б) Середній групі — Дунаївці і Камінець, а по відкритті армейських шпиталів направляти на Городок.

в) Лівій групі, — на Проскурів, де відкриті шпитали Червоного Хреста і Земські.

г) Частинам по входячим в групи — до близьких санітарних установ.

Командарм Генерал Поручник Омелянович Павленко.

Тво. Нач. Штаба Армії Генштабу Генхор Буц.

№ 599 (..оп.). Розвідочний звіт Штадарма. 10. X. 920 вечірній.

Агентурною розвідкою сконстатовано S. X: 1. Штаб кавармії Буденного стоїть в постлі станції Бердичів. Часть кінної армії розташована в Бердичіві на Лисій горі і в цукроварні, одна бригада пішла на Житомирське шосе в напрямку північ фронт, а друга в м. Білановку біля Козятинна. де по чуткам поспокійно. Один полк розташований у Виниці. По відомостях од самих Буденюців армія Буденного має 11.000 ч. 6. X на ст. Козятин прїбуло з Воейкова поповнення для армії Буденного, чотири ескадрони в двох ешелонах, переважно терці, один ешелон 7. X вирушив на Бердичів. 2. На ст. Виниці 8. X. 500 чоловік Галичан вїїсці з школою галицьких червоних командірів готувались до погрузки в певідомому напрямку. В Жмеринці 8. X. стояло три ешелони поповнення, два ешелони з Казані а один

з Саранська. Ешелони призначення не мали. 3. В районі Деражні на фронті стоїть 533 полк до 300 чол., кіннота 60 полка Байло розташована по обох боках залізниці в районі деревні і хутора Карачинці. 4. Перебіжчик доносить, що штаб 363 полку перейшов до Куриловець Мурованих, 361 полк до Сніткова. 362 полк до Верховки. 121 бригада 6. X одержала 1200 казачьих татар поповнення добре умудурованого. В останньому без змін. Ч. 276 рз.

Начрозвід Сотник Шпіліський.

№ 600 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 10 жовтня 1920 р.

На участку правої, середньої і правого крила лівої групи день пройшов в рідкій гарматній, кулеметній та рушничній стрілянині. З лівого крила армії донесень нема. 10 жовтня год. 19 хв. 40 м. Городок ч. 01156.

Т. в. о. Генкварма Підполковник Яроцький.

№ 601 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм. 11. X. 920 ранок.

1. Ворог 5. X вечером зірвав міст через р. Вовк в Летичові і тримається пасивно. За день 5. X було 9 перебіжчиків з 537 полку, які оповідають, що полк розбігається. Селяне доносять що ворог пересуває свої сили з Летичова на полудне в бік Синтковці. Лівою групою підтверджується присутність трьох ешелонів татар на ст. Жмеринка.

2. Полонений обозвої сотні 369 полку взятий 8. X зізнає, що за останні часи обозних вливають в сотні із за браку людей. 369 полк в м. Шелехово, батальон в с. Божиковці, батальон має до 180 ч. при 2 кул., два другі батальони не існують, сотня має 60 ч. Кулеметчики несуть кулемети щоб відізгати в тил.

3. Агентурою дізнано, що в Могилеві тільки 80 ч. караульного батальона. На лінії Бар—Могилів 9. X курсувало 3 бронепотяги: „Ужрем ілі победім“ при 3-х гарматах і 16 кулеметах і батальон десанта, „Красноармеец“ при 3 гарматах і 11 кулеметах і „Ураган“ при 2 гарматах і 7 кул. і 250 ч. десанту. Військова розвідка констатує концентрацію ворожої піхоти в районі Гулі—Заборозовці—Конищев. Тутже сконстатований 113 Слобідський кінний полк, силою 300 шабель. Ч. 277/рз.

ТВО генкварт, підполковник Яроцький.

Начрозвід, Сотник Шпіліський.

№ 602 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 11 жовтня, мапа 1:200000.

На участку правої групи ворог в досить значній кількості піхоти і кінноти при піддержці гарматного вогню вчора 10/X в 15 годин повів енергійний наступ в районі Гулі—Заборозовці в напрямку Заміхова і Жабинців. Після бою йому удалось потиснуть наші часті і захопити с. Жабинці. Ми заняли позицію по бурган що на захід від цього села. Вночі на участку групи ворог не проявляв активності.

Розвідкою виявлено скупчення ворожої кінноти біля 300 шабель в м. Бердівцець. На участку Середньої і лівої групи без змін.

11 Жовтня год. 8 м. Городок Ч. 01157

Т. В. О. Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 603 („маш“). Таємно-оперативно. Генералу Загородському, Безручко, Удовиченко, Омеляновичу—Павленко, через Штаб 3 Західної, копія Генералу Тютюннику і Полковнику Долуду.

В додаток до оперативного наказу ч. 184 і оперативної депеші ч. 3 оп. наказується:

1. Завдяки спізненому пересуванню кінної дивізії початок операцій був відкладений на одну добу, а тому акцію розпочати з ранку 12 жовтня.

2. Ініціатива належить Правій групі, головне завдання якої прорив ворожого розположення для відкриття шляху рейду кінної дивізії. На схід акція своєї кінноти в південному напрямі.

3. Середня група снівділає праві і має опанувати принаймні районом Елтушково.

4. Ліва група проваде акцію в залежності від акції 1. Польської кінної бригади

5. Головне завдання армії — розбиття ворожої сили до підходу до них укріплень і зайняти групування певну для відбиття ворожого контрнаступу.

6. Кінна дивізія зробив своє діло по руйнації ворожого тилу, скоріш повернути до своєї головної групування і зголоситися негайно через ближній штаб.

11 жовтня 1920 р. ч. 4/оп. 10 год. 50 хв. м. Городок.

Командарм Генерал Поручник Омелянович Павленко.
ТВО штабдарма Генхор Буц.

№ 604 („ох“). Розвідничий звіт Штабдарма. 11. X. вечір.

1. По відомостях селян ворог 5. X. шукав броду коло гуральні с. Снятковець, брод охороняє 2 сот. 534 полку силою 35 багн. В ніч з 7 на 8. X. знов перейшло до Лівої групи 7 передвіжників 536 і 534 пп. наслідком нашої відзови до Українців червоної армії. Це хвилює ворога, примушує часто міняти застави і відкривати безпорядочний вогонь.

2. Відомостей від Середньої групи не поступало.

3. Військова розвідка доносить, що до Вербовець 11. X. має прибути до 400 ч. кавалерії, штаб 121 бригади 9. X. відійшов в напрямку Котужан. Підтверджується присутність в районі Пилипівці—Заборозновці 400 піхоти і 250 кінноти які проявляють активність. Повстання Заболотного в Балті між 6 а 25 вересня по агентурним відомостям примусило ворога поставити на ст. Вапнярка один бронепотяг і курінь піхоти. Кінна армія Буденного по агентурним відомостям пішла в тил в район Б. Церкви, на фронті в районі Нов. Волицька залишилися тільки 1 і 8 кавполки від команду Ворошилова. По польським відомостям 47 дів. праворуч 45 дів. яка находитися районі Лятичов—Новоконостининов—Стара Синава, а 45 районі Синава—Острополь, 8 кавдів. районі Острополь—Любар, 24 дів. обсаджує східний берег Случа в районі Чорторні до Ямпі, 25 кавбригада „Башкирська“ в районі Тартаки на схід Ротачова, 7 дів. район Броньки (Звягель). В останньому без змін. Ч. 279, рз.

ТВО, генкварт, Підполковник (відліне печаткай).
Начрозвід Сотник Шнігінський.

№ 605 („лж“). Оперативний звіт до 20 год. 11 Жовтня. Мапа 1:200000.

На участку фронту від Дністра до Осламова ворог весь день проявляв активну діяльність. По полудні його досить сильний відділ при допомозі свого гарматного вогня заатакував наше розташування в районі с. Дурвяки і потіснив наше праве крило на висоти що безпосередньо на захід від цього села. Коротким ударом нашого відділу на с. Жабинку відкинуто ворога в східному напрямку. Ворог відійшов на с. с. Кошищів, Гулі, Заборозновці.

На відтинку Середньої групи ворог о 16 годині домагався переходити в наступ в районі на захід с. Осламова, але нашим вогнем спроби ворога уневажнено. На відтинку від с. Дашковці до Щодрова що на захід Летичіва — звичайна стрілянина.

Городок 11/Х—920 21 год. Ч. 01158.

Т. В. О. Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 606 („жж“). Розвідочний звіт Штадарм. 12. X. 920 ранок.

1. Нових відомостей від Лівої групи не одержано.

2. Селяне с. Дашковці повідомляють, що Осламово займає 365 полк, на східній околиці Дашковець стоїть одна гармата.

3. Агентурні відомості доносять: 369 полк два курінь до 500 багн. 6 кул. три гарм. до 100 кін. тримає позицію с. Гулі, один курінь має три сотні, другий курінь дві сотні, штаб полка Елтушках Підлісних. В Елтушках Підлісних вкочані 3 гарм. і стоїть в резерві 368 полк до 700 багн. На полудне с. Гулі тримає фронт 367 полк 600 багн., 9 кулеметів, 2 гармати, який має 9 сотень, 6 на позиції й 3 в резерві. На південний захід села Гулі на позиції стоїть 366 полк. Штаб 123 бригади с. Елтушкова, польовий штабів 41 Кошайгород. 123 бригада дістала 6. X одаг і чоботи.

Ще рніше малися офіційні і агентурні відомості про пересунення ворожих сил з півночі на полудне з метою зміцнення свого лівого фланга перед нашим фронтом. Сьогоднішні відомості дають гадку, що 123 бригада пересунута з району Шелехов—Женишківці—Нетеченці в район Гулі Ст. Богущівка. 122 бригада залишилася на попередніх позиціях, частини 60 дівізії правдоподібно пересунулися на південь і зайняли бувший район 123 бригади, а власне до Нетеченці включно. Відповідно бувший район часті 60 дівізії правдоподібно зайняли частини 45 дівізії, пересунувшись до району Стара Снява—Новокопчанів на південь.

ВИСНОВОК: Цєю перегрупировкою ворог зміцнився перед фронтом армії УНР приблизно на 1000 багнетів. Найбільша концентрація ворога помічається в районі Елтушкова. Ч. 283/рз.

ТВО Генкварта Підполковник Яроцький.

Начрозвід Сотник Шнілінський.

№ 607 („лж“). Оперативний звіт до 8 год. 12 Жовтня. Мапа 1:200,000.

Права група відбивши вчора 11 жовтня ворожі атаки в районі Дурвяки просунулась вперед і під вечор того ж дня заняла лінію с. с. Дурвяки — Балабанівка — Стружка — Щербовці — Заміхів — Заборозновці — Паличківці з висуненим постом в с. Гулі.

В цих операціях захоплено 30 полонених з 369 п. п. і де яке технічне майно. Ночію на всьому фронті армії ворог активності не виявляв. Ситуація без змін.

12 Жовтня год. 8 м. Городок. Ч. 01159.

Т. В. О. Генкварм Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 608 („ох“). Розвідочний звіт Штадарма 12. X—1920 вечір.

1. На фронті Лівої групи ворог заховується пасивно, зрівнявши площину біля Щедрова і тому збільшивши висоту води в р. Вовку.

2. На фронті Середньої групи ворог активно займає Божиківці і Ячвинці, звідки його після важкого бою збито.

3. Агентурною і військовою розвідкою підтверджується зміщення ворога перед цілим фронтом Армії УНР., а зокрема перед фронтом Правой групи. Завдяки перекидці 123 бригади в район Гуді—Заміхов—Сл. Богущівка і підвожу в цей район 600 ч. добре умудренового пополнення ворог склав правдоподібно ударну групу, яка зайняла сьогодні район Заборожнівці—Пилипівці. Військовою розвідкою виявлено, що с. Ломачинці занято ворогом невідомої кількості, а в Вербовці скучено біля 300 павель ворожої кінноти. Агентурна розвідка підтверджує, що 10. X. з напрямку Бар прибули на ст. Немерчи ешелони ворожої піхоти, з яких вгрузилося до 60 чол. піхоти і розташувалось в м. Лучинець—с. Лучинчику—Немерці—Пополухи. Ця піхота має перейти до Бурцовець Мурованих. Ч. 284/рз.

Тво Генкварта Підполковник Яроцький.

Начрозвід Сотник Шпілінський.

№ 609 („лех“). Оперативний звіт до 20 годин 12 жовтня. Мапа 1:200,000.

На відтинку фронту від Дністра до с. Осламова ворог перед полуднем правдоподібно 123 бригадою перейшов в наступ на фронті Балабаївка—Пилипівці і після впертого бою заняв м. Заміхів і с. Пилипівці.

До вечора бійка стихла, частини Правой групи займають фронт Дурняки—Балабаївка і вночі що безпосередньо на захід від Заміхова і на південь та південний захід від с. Пилипівці. Ліве крило Середньої групи до полудня вибило передові ворожі частини з с. с. Божиківці—Ячвинці провадючи енергійну розвідку на схід. Спроби ворога силою до 500 комуністів при підтримці 2-х бронепотягів оманувати наше розташування у с. Шарки що на південний захід від ст. Деражня, їхнім ударом Мазепинського кінного полку в фланг ворогу і огнем нашої артилерії зліквідовано. Ворог посилено відійшов на с. Будієва полишаючи нам полонених, трофеї кількості котрих підраховується. Вздовж р. Вовка жвава вогнева діяльність наших охороняючих переправи від Спитовки до Щедрова. Тут ворог заховувався пасивно, боючись нашого наступу, знищив греблю у с. Щедрова дякуючи чому підвищилась вода в р. Вовк. Перебіжчик сього дня дає висновки про збільшення активності ворога перед усім фронтом армії і більші згрупування ворожих сил проти правого крила нашої армії в районі Вербовець—Конищево. Завтра 13/X частини армії продовжують виконання наказу Армії. Ч. 0184. Городок 12/X—920. 20 год. 5 хв. Ч. 01160.

Т. В. О. Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 610 („лрк“). Оперативний звіт до 8 годин 13 жовтня 1920 р.

На фронті Армії УНР ніч пройшла в рідкій рушничній та кулеметній стрілянні, а на відтинку правої групи в обопільній жвавій розвідній діяльності.

В вчорашніх боях лівою групою захоплено було в районі Яблони́вка.—Шарки до 100 полонених, багато зброї, набоїв, одягу й багато ворога порубано. Сьогодні зранку права і середня група приступили до виконання оперативного наказу армії ч. 0184. Від правої групи донесень про хід боїв brak. Середня група в 6 годин розпочала акцію правою колоною на Осламово, де зараз ведеться бій, а лівою колоною на Гоголі—Женішківці. В районі Осламово ворог ставить значний опір; у Гоголі ворог збитий і тікає на Женішківці, де зараз йде бій. Від лівої групи донесень ще не отримано.

13 жовтня год. 8 м. Городок ч. 01161.

Т. в. о. Генкварма Підполковник Яроцький.

№ 611 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм. 13. X. 1920 ранок.

1. Військовою розвідкою виявлено, що 534 і 536 полки наступали 12. X. в районі сел Шарки—Митки.

2. По відомостям від агентури і селян підтверджується стягнення ворожих сил з фронту Нові Нетечинці—Осламово на південь для наступу на Заміхів—Нова Ушиця. В районі Дашковці залишилась одна сотня 365 п. з кулеметом, в селі Осламово невеликий відділ піхоти правдоподібно 365 полку при кінній розвідці, який демонстрував 12. X. в бік Воньківці.

3. Військова розвідка доносить, що ворог силою 500—600 багнетів при 40 кіньох зайняв 12. X. Щербовець, це є правдоподібно 361 полк зміцнений тими поповненнями, що 11. X. прибули на ст. Німерчі. 12. X. в Заміхів прибуло до 200 ч. ворожої кінноти. З Вербовця 363 полк 12. X. вів наступ на Дурянки—Ставчани з допомогою 30 ч. кіньох, котрі обходили наше праве крило і дійшли до Струги. У Вербовця сконстатовано 200 ч. свіжо придбувшої кінноти. Підтверджується прибуття до 600 ч. поповнення зі ст. Німерчі, це поповнення вже взяло участь у ворожому наступі 12. X.

На підставі оперативних наказів ворога дислокація ворожих сил представляється так: 123 бригада, 363 полк і біля 200 кіньох в районі Веремівка, 361 полк в районі Щербовці, 362 полк і біля 200 кіньох в районі Заміхів, 122 бригада 364 полк в районі Сл. Ковалевка—Говори, 365 полк в районі Осламово до Дашковці, 366 полк в районі Дашковці, 123 бригада 367 полк в районі Нові Нетечинці, 369 полк в районі Женішківці, 368 п. в резерві. Цілком можливо, що після 3. X. деякі частини 123 бригади були перекинуті на південь в район Заборозновці—Елтушков Підлісний—Заміхов, але стягнення сюди усієї 123 бригади Розвідочний відділ Штадарм не рахує можливим. Розграничительна лінія між 60 а 41 дивізіями проходить через Женішківці для 41 дивізії і Гоголі для 60 дивізії. 180 бригада 539 полк на північ від Гоголі 540 полк в районі Шелехово—Сл. Шелеховська, 538 полк в районі Пилиповські Кареченці.

178 бригада в районі залізниці на південний схід від Деражні по р. Вовку до Нижня. 179 бригада в районі Снитовки—Черешенки—Козачки. 134 бригада в районі на південний схід від Летичева. Ч. 285/рз.

Підполковник Яроцький. Начрозвід Сотник Шпілінський.

№ 612 (с.прк^т). Розвідочний звіт 13. X. 920 вечір.

Сьогодні нашими військами перехоплен ворожий наказ, з якого видно що вчора 12. X. ворогу наказан був загальний наступ в напрямку Міхалюполь для 60 дивізії і Зіньківці для 41 дивізії. По донесенню Середньої групи на с. Шелехово ворог наступав 1. батальйоном 365 полку при 2 гарм. В наступі брали участь 365 і 366 полки які придуби вночі 11. X. з Деражні. Курішів в полку 3, в кожному по три сотні, з сотня має 40—50 чол. Полки поповнені 44 зап. полк 15 зап. бригади в Базані. До поповнення сотня мала по 9 чоловік. 365, 366 і 368 полки 12. X мали тяжкі втрати. Акції в районі Шелехово підтверджують попередню думку Розвідочного Відділу Штадарму про включення 123 бригади, як більш боєздатної, призначеної для операції на Зіньківці, в стик 122 і 121 бригади в районі Гулі—Заборозновці. Ч. 286/рз.

Тво Генкварт Підполковник Яроцький.
Начрозвід Сотник Шпілінський.

№ 613 (с.прк^т). Оперативний звіт Штадарм УНР до 18 год. 13 X 20 р.

Частини 3 дивізії вели перед полуднем дуже вперті бої за оволодіння Заміховим—Пилипковцями, села переходили кілька разів з рук в руки і до 11 години наші частини заняли ряд висот безпосередньо на захід від вищезазначених пунктів. В тих боях ворог виявив значну впертість. Його і наші втрати досить значні. В 11 год. 3 кінний полк 3 Залізної дивізії в кіншм ладу прорвав ворожий фронт у с. Щербівці і розвиває далі успіх. В зроблений прорив нущено Окрему кіншу дивізію. Перед правим крилом Армії ворог нанічно без стрілу відходить в східнім і північно східнім напрямку. В районі села Осламово брак відомостей. Частини лівого крила Середньої групи перед полуднем не дивлячись на впертість ворога з боем заняли с. Женишківці, ворог відійшов на Ягтушків. В районі Деражні без змін. По додатково одержаним відомостям вчора 12. X по полудні ворог силою до 150 шабелі і 200 багнетів форсував р. Вовк у Щодрова і повів наступ на села Горбашево і Чапля. Підтягнутим резервом наступ ворога було зпинено і умілим маневром Чорношличників горога було охоплено з півдня і він нанічно почав відходити. Частини його відходячі були оточені біля с. Чапля нами в ліску, що на південь від с. Чапля. Ворог напружуючи останні сили намагався пробити паше оточення. Після двохгодинного бою ворогу удалоєь денкою частиною прорватись і одійти в с. Суслівці на правий берег р. Вовка. Друга його частина частиною знищена, частина захоплена нами в полон. Кількість полонених підраховується. Продовжуючи розвивати досягнутий успіх Запорожці оволоділи переправами у с. Суслівці і збили частини ворога охранивші броди по р. Вовку. Зараз на фронті Запорожців звава розвідча діяль-

ність. В бік Ново-Константинова чути значну гарматну стрілянину. Правдоподібно що у цього міста провадить зараз бій 1 Польська кінна бригада. М. Городок. 13. X. 920 ч. 1162. Тво Генкварм Підполковник Яроцький.

№ 614 („лр“). Оперативний звіт Штабу Армії.

Сьогодні з ранку армія продовжувала наступ, розпочатий вчора 3 дивізією. Ворог оказав впертий опір по всьому фронту від Балабанівки до Дашківці і особисто в районах Заміхова і Осламова де у нього були згуртовані значні сили. Але ж ворожий опір був зломлений атакою 3 кінного полку в районі Щербовці і зручним маневром 4 кінного полку в районі Осламова. В прорив у Щербовці кинулася Окрема кінна дивізія через Гули на Єлтушків. Ворог почав відходити в деяких містах ставлячи опір, а містами відходив в пашіці. За кіннотою продовжує наступ піхота. До 16 год. були заняті Вербовець, Петриманц, Вороновци. Потеришва, Ходаки і Гоголі, наступ продовжується. З захопленого большевицького наказу відко, що сьогодні ворог мав наступати 60 дивізією на Божіковці—Міхалполє, а 41 дивізією на Зіньков. Таким чином ворожий наступ зустрінувся з нашим наступом, ворог дрався вперто і в районі Осламова гармати Київської дивізії примушені були бити на картечь. За вчора і до 16 год. сьогодні взято до 400 полонених. Ліва група сьогодні мала 1 Запорожською дивізією вкупі з 1-ою кінною польською бригадою сфорсувати р. Буг на участкі Летичев—Ново-Константинів і наступати на Лїтин, відомостей про наслідки наступу ще не отримали.

Вчора ворожий відділ кількістю в 150 кінних і 200 піших прорвався у Сусловци, що 4 вер. на північ від Летичева, алеж був майже цілком оточений в ліску на південь від с. Чапли і тільки певенка кількість після жорстої бітви мала змогу втїкати, а решта порубана і захоплена в полон резервами 1 Запор. дивізії, в тому числі черними Запорожцями. Наші втрати за два дні також значні. Сьогодні важко ранений при прориві ворожого фронту Командір 3 Кінного полку Підполковник Фролов.

13 жовтня 1920 р. 20 год. 20 хв. ч. 310/к. м. Городок.

Т. в. о. Наштарм Дієвої Ген. Хор. Куш.

№ 615 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 14 жовтня 1920 р.

На фронті армії ніч пройшла в жвавій діяльності розвідних стеж і рідкій рушничній та кулеметній стрілянині. Від кінної дивізії котра вчора після прорива ворожого фронту у Щербовцях пішла в глибокий тил ворога, довесень нема. Згідно допесень правої групи вчора під вечер в тилу ворога чутна була гарматна стрілянина, правдоподібно черестрілка ворога з кінною дивізією. Сьогодні з ранку частини армії о 9 годині продовжують дальший наступ згідно оперативного наказу ч. 0184.

14. X. 920 р. ч. 01164.

Т. в. о. Генкварм дієвої Підполковник Яроцький.

№ 616 („ох“). Розвідочний звіт Штадарма. 14—X—1920 ранок.

1. В районі Черешно виявлен 534 п., в районі Снитовки 533 п., в районі Сусловець кавбригада Котовського. Полки поповнені й зміцнені відходом резервів. 12. X ворог залишив Снитовку, натомість в силі 250

кінних і 150 піших при 3 тачанках заяв Сусловці й сфорсував Бут. 10. X в с. Войтових був штаб червоного козачого полку.

2. Перед фронтом Середньої групи скомп'ютовано 179 і 180 бригад, 535 п. поповнений до 400 багнетів, 537 до 300 багн. в обох по 15 кул. на тачанках 5 гармат, 538 п. 62 багн. 2 кул., 539 п. 80 багн. 5 кулем., 540 п. до 120 багн. 2 кул. 4 гармати. 536 п. праворуч 535 полку. 179 і 180 бригади перекинуті 8. X на участок Середньої групи, де змінилась 123 бр. 41 див., яка відійшла в район Гузі—Ялтушков Підлісний. По відомостям од селян ворог біля Бару і Копайгороду скучує сили для контрфорзиви. Ворог деморалізован але боїться полону.

3. Полонені 368 полку, взяті в бою під Щербовцями зізнають: 366 і 368 пп. підлягають оперативно 369 полку і творять ударну групу штаб якої був 12. X в Елтушках Підлісних. Група ця мала звання заняти Нову Ушицю. 368 п. складається з 2 курінь 300—400 багн. поповнений, має 15 кул. 4 гарм., в бою 13. X майже цілий 2 курінь 368 п. взят в полон, кіншої розвідки при 368 п. не знається, полк мав 13. X одержати щоботи і шинелі, 368 полк був у резерві і ввечері 12. X втягнув в бій. На полудне 368 полка в районі Балабавовка держав фронт 367 п. Захоплений 13. X в Пилипковцях полонений 366 полку зізнає, що полк має 2 куріні 500—600 багн. кулеметів 2 бо прочі 7 кулеметів загублені ще в Галиччині до загублені також і кухні, кінна полкова розвідка 30 ч. з кулеметом, 3 гармати. 12. X ввечері 366 п. був змінен курінем 369 полку і відійшов в резерв, Пилипковці. На півн. захід 366 п. держав позицію 364 п., на південь від 369 п. держав позицію 367 п., 368 був в резерві. В 366 п. більша часть татар які боються нашої кінноти. Перед фронтом Лівої групи жадної кав. частини не виявлено, брім полкових кінних розвідок. Агентурою виявлено на лівім краї 121 бр. 1 кавполк — 50 кінних і 5 кул. в районі с. Гальковці. В районі Курилівці Муровані 121 бр. В останньому без змін. Ч. 287 ра.

Тво Генкварта Підполковник Яроцький.

№ 617 („о.“). Оперативний звіт до 12 годин 14 жовтня 1920 р.

На фронті середньої і правої груп наш наступ успішно продовжується. Подробиць брак. Кіннота групи, котру кинуто на ліве крило ворога в районі с. Галайківців наткнулась на піший ворожий засід з котрим зараз ведуться бої. На участку лівої групи інтензивна діяльність ворожих бронепотягів на лінії Волковниці—Деражя. Група переводить зараз групування і готується до наступу в зв'язку з майбутнім просуванням польської групи на Ново-Костянтинів і далі в північно-східному напрямку. 14. X. год. 12. м. Городок ч. 01165.

Т. в. о. Генкварм дієвої Підполковник Яроцький.

№ 618 („о.“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Вечірній до 20 годин. 14—X—1920.

Нових відомостей про ворога не одержано. Летник освітливший район Деражні жадних пересувань не примітив, на ст. Деражні стояв один бронепотяг, із Жмеринки хутко біг в напрямку Деражні другий бронепотяг.

Ч. 277/рз/288.

Тво Генкварта Підполковник Яроцький.

Начрозвід Сотник Шніліський.

№ 619 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 14 жовтня 1920 р.

До 16 годин частини правої групи заняли за боем західну околицю м. Муроваці Курнізівці і ведуть впертий бій за оволодіння цим пунктом. Ліве крило цієї групи по занятті с. Бахтин продовжує наступ на с. Кривохижинці. Дальших відомостей брак. По відомостям Штагрупи правої Окрема кінна дивізія вчора 13. X. захопила м. Ялтушків де і почувала і продовжувала свій марш на м. Бар. По неперевіреному відомостям 4 Київська дивізія сьогодні до вечера осягнула район Ялтушків—Чемериси Володьські—Мигалевці. 6 дивізія о 15 годин вела бій з відходячим ворогом в районі Старі Гармаки. В районі ст. Деражня ворожий панцерник по полудні обстрілював с. Шарки і Новосілка. Від Запоріжців брак відомостей. Городок. 14. X. 920 р. 20 г. ч. 01167.

Т. в. о. Генкварм Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 620 („ох“). Розвідочний звіт Штадарма. 15. X. 920 рапок.

1. Нових відомостей від Лівої групи не одержано. 2. Полонені підтверджують, що 13. X. село Дашковці займає 365 полк 500 багн. Район Осламово—Ломачинці займав 364 полк. На відтинку Осламово—Ломачинці—Курники було вкопано 9 гармат. 3. Відомостей від Правої групи не одержано. Ч. 289 рз.

Начрозвід Сотник Шліпський.

№ 621 („ох“). Оперативний звіт до 12 год. 15. X. 1920 р.

Права група сьогодні з ранку продовжує наступ в напрямку на Рівно—Верхній Ольчедаїв—Котюжани, а кіншоту групи кинута для перерізання залізничі в районі м. Озаринці. Середня група після боя сьогодні в 9 годин опанувала Старі і Нові Гармаки і продовжує дальший наступ на Шпирки—Комаровці. Кінна дивізія вчора 14. IX. біля 18 годин захопила м. Бар при чому взято було до 800 полонених, гармати, кулемети і велике військоове майно, котрого кількість підраховується. Після цього маза кінна дивізія вирушити в напрямку Жмеринки. Дальніших відомостей брак. Ліва група сьогодні з ранку допомагаючи середній групі біля 10 годин після боя захопила кінними відділами с. с. Галузинці, Карачинці Шляхові і Будці і має при смозі пустивши кіншоту для перерізання залізничі в районі Возковинців. На лівому крилі Армії вчора 14. X. ворог з ранку значними силами перейшов в наступ на відтинку фронту від Снітовка до Поповців. головним чином на Рудню—Терлівку і переправу у Сословців. У Сословців ворога з великими втратами відбито. В районі Рудні ворогу удалося захопити переправу і він почав переправлятися на лівий берег р. Вовк. Зараз же заряджено було коптракцію, котрої наслідки не відомі. 15 жовтня год. 12 м. Городок ч. 01169.

Генкварм дієвої генхорунжий Кущ.

№ 622 („ох“). Розвідочний звіт Штадарма. 15. X. 1920 вечерній.

Ворожі сили перед фронтом Армії УНР зараз представляються так: 45 дивізія по зівзанню полонених командирів поповнена трьома куріями 5 зап. полку з Москви силою до 800 ч. 134 бригада в складі 400, 401, 402 полків, кожний полк по 300—400 багнетів займає відтінок Попівці

—Тарловка, 135 бр. в складі 403, 404, 405 полків на північний схід від 134 бригади, 133 бригада перекинута в район Терешполя. Бригада Котонського при 134 бригаді. Загально 45 див. має до 2.500 багнетів. 200—300 шабель в резерві решта 5 зап. полку 3.000 люду в районі Жмеринка.

60 дів. тримається пасивно завдяки великій дезерції і останнім боям. 178 бригада 14. X була в районі Тарловка—Черешенка. 532 полк відтянут 10. X в Комарівці для поповнення бо мав тільки 12 ч. муштрових, 533 полк мав тільки 1 курінь до 150 багнетів, решта знищена нами. Останній наказ по 178 бригаді давав завданням тільки утриматися на східньому березі Вовка. 179 і 180 бригади мають бути в районі ст. Комарівці і на південь. Загально 60 дивізія має до 2000 багнетів і 200 шабель (60 кавал. полк при 180 бригаді).

47 дивізія кинута в район Бара 10. X як один із останніх резервів. Після цілковитого розбиття в Галичині була перевезена в с. Нова Гребля Липовецького повіту для поповнення і переформування. Після поповнення 45 запасним полком із Казані силою 1800 люда мала до 600—700 багнетів в бригаді, а разом в дивізії біля 2000 багнетів. 15—20 кулеметів і 4 гармати. В бою 14. X 47 дивізія потеряла 418 і 419 полки 140 бригади, які були взяті в полон. Ці полки мали по 250 багнетів. Після боїв 15. X 47 дивізія стала малобоездатною.

41 дивізія. 122 бригада мала тяжкі втрати за останні бої і нараховує ледві 500 багнетів, з них 30—40 кінних, відходить в безладді. Правдоподібно має бути в районі Верховка—Бузьминці. 123 бригада мала тяжкі втрати, 368 полк до 120 багнетів 4 гармати і 6 кулеметів в районі Куратовці—Татаринські, 367 полк після бою в районі Світково сконстатован в с. Перекоринці силою до 150 багнетів 15 кулеметів. 369 полк в районі Берлінці Польові. 123 бригада має зараз до 500 багнетів. 121 бригада відходе на Яришів і оказує сильний опір. Полонені визнають, що 11. X прибули 3 кінних образцових полків загально 360 шабель, котрі розпреділені поміж бригадами 41 дивізії. полки досить боездатні і тримаються як резерви на проринах між пішими полками. Загально 41 дивізія має до 2000 багнетів і правдоподібно 400 шабель. Дивізія в бойовому відношенню слаба. Більшу боездатність виявляє 121 бригада, котра правдоподібно має захищати Могилів. Ч. 290/рз.

Підполковник Яроцький. Начрозвід Сотник Шпілінський.

№ 623 („ох“). Оперативний звіт до 20 годян 15 жовтня 1920 р.

Наші війська на всьому фронті від Дністра до заліз. лінії Жмеринка—Бар успішно продовжують йти вперед. Ворог в північному безладді відступає в східному напрямку. На правому крилі в районі Галайківців ворог втаєвс здержати наш наступ, алеж під сильним напором наших відділів ворог був збит і відійшов в напрямках Яришева. До 18 годян правою групою зайнято було ліню с. Галайківці—Татаринка—Берлінці Польові—Суновка. По неперевіренім відомостям кінним відділом правої групи зайнято ст. Котайгород.

Середня група правим крилом досягнула район Бара і в 17 годян вела бій з ворогом в районі Митки. Дальших подробиць brak.

Ліве крило групи (6 дивізія) в сьогоднішніх боях захопила Старі і Нові Гармаки і після 16 годин продовжувала наступ на Комаровці.

2 Волинська дивізія наступала вздовж залізниці Жмеринка—Деражня, маючи значний успіх. О год. 11 зайнято було м. Деражня, а біля 14 годин зайнято с. Галузинці. Дивізія продовжувала наступати на Румові Карачинці з метою перерізання путі у Волковинців. Дальніших відомостей не одержано.

Від лівої групи донесень не отримано. Скільки полонених і трофеїв взятих в сьогоднішніх боях підраховуються.

15 жовтня год 20. м. Городок. ч. 01170.

За генкварма дієвої підполковник Яроцький.

№ 624 („ох“). Розвідочний звіт Штадарма, 16. X. 1920 ранній.

Підтверджується одержання 45 дів. поповнення з Москви 1 і 3 курінями 5 зап. полку, на кожний полк прийшлося по 225 ч. 2-ий курінь 5-го зап. полку залишився в Жмеринці. 402 полк 134 бригади 10. X майже знищен. 133 бр. 45 дів. була кинута на Западниці, але зустріла опір поляків і зараз стоїть в Терешполі. Полонений 14. X ординарець штабу 178 бр-ди зізнає, що штаб 60 дів. і обози в Жмеринці, в Межиріві знаходиться 180 бригада, штаб 178 бр. в Волковинцях. Кожній бригаді 60 дів. придано по одному гарм. дивізіону в складі 3 батареї по три гармати кожна. Броньотяги вартують на ст. Комаровці в день два, а в ночі один. 8 кавдивізія в резерві в районі Літківа. Ранком 13. X вирушила з Галузинець на Ст. Шелехову якась кіннота силою 400—500 шаб., можливо 60 кав. полк. Армія Буденного в Києві в резерві. Київ евакується.

Полонені 60 дів. зізнають, що ранком 14. X на лівому крилі дивізія наступало до 450 шаб. кінноти, яка під нашим напором відійшла в невідомому напрямку. Перекинута на фронт Середньої групи 47 дивізія в бою 14. X майже знищена, як знищена і 123 бр. 41 дивізія. Піхота ворога перед фронтом Середньої групи здеморалізована.

Взятий 14. X в с. Супівка полонений штабу 123 бр. зізнає, що штаб 41 дивізія перейшов в Шаргород, а штаб 123 бр. в Копайгороді. 123 бригаді придан 2 образцовий кавполк до 100 шабель і два гарм. дивізіона. перший має 10 легких гармат, другий 2 42” гармати. 41 дів. мала бути на днях змінена 47 дивізією. Нецковці 14 армія має бути змінена 6 армією. 16 армія, стягнена з Врангелівського фронту, і 14 армія мають під безпосереднім керуванням Троцького перша битись з повстанцями, а друга охороняти залізниці. Полонені підтверджують відхід 8 кавдивізія в тих на відпочинок. Ч. 292/рз. Нацрозвід Сотник Швіліньський.

№ 625 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 16 жовтня 1920 р.

Частини правої групи з босм продовжували вчора до пізньої ночі наступ і біля 24 годин зайняли лінію Рівне—Перекоринці—Верхній Ольчедаїв—Ботюжани—Берлінци Польові. Смілим палетом штабової кінної сотні 3 дів. на с. Супівка де взято полонених — 47 возів з різним воєнним майном, 4 справних мотоцикла, 4 телегр. апарати і 14 коней.

Праве крило середньої групи після боя дійшло до залізниці в районі Митки.

Вчора 15. X. біля 17 годин ворог кількістю до 2 полків піхоти при кінноті повів енергійний наступ на Бар і йому удалося після впертих боїв потиснути наші частини і захопити місто. Київська дивізія при доомозі одної бригади кінної дивізії ввечері 15. X. перейшла в контр-наступ на м. Бар і по неперевіренім відомостям біля 4 години 16. X. м. Бар нами захоплено.

Ліве крило середньої і праве крило лівої групи досягнуло до 22 год. 15. X. лінію Шнирки—Комарівці і Болховиці.

На лівому крилі армії 1 дивізія мала вчора з ранку вести акцію з району Рудня—Гараївка—Летичів з метою осягнення району Богачки—Варинка—Войтовці—Вербка. Дальніших доведень брак.

Право група сьогодні з ранку розпочала наступ з метою зайняти кіннотою Яришів і Озаринці, а піхотою осягнути район Вендичалі—Лучинець. Про хід боїв не відомо. 16 жовтня год. 8. м. Городок ч. 01171.

Генкварт дієвої армії ген. хорунжий Буц.

№ 626 („пкм“). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР. ч. 187 (Мапа 10 і 5 верст в 1“). м. Городок.

16 жовтня 1920 р. 13 год. 20 хв.

1. Ворог, частинно розбитий в останніх боях, ще тримає район Жмеринського узла.

2. Армія мусить до часу завішення зброї якої має наступати з 24 год. 18 жовтня, опанувати таким районом, який не дає би ворогові змоги користуватися Жмеринським узлом і одночасно міцно забезпечити район мобілізації і можливість користування м. Могилів, яко пунктом зв'язку з Румушією.

Лівійш пас 5 польська піша дивізія з 1 кінною бригадою має, тримаючи зв'язок з нашим лівим крилом, тримати район Ново-Константинів—Острошіль—Любар і можливо ще також займе район Хмельника.

3. Тому НАКАЗУЮ: А) ПРАВА ГРУПА. Генерал УДОВИЧЕНКО (3 Залізна і 1 Кулеметна дивізії). Продовжувати наступ з метою зайняти головною групувкою район Шаргород—Лучинець, а авангарди висунути на лінію р. Мурафа. Кіннотою перерізати сошу Могилів Под.—Рахни, а також, коли можливо, залізницю Вапнярка—Рахни. Могилів захопити починим випадом. Штабу групи перейти в Курилівці Мур., з командним пунктом в Лучинці, залишивши в Новій Ушці в поштово-телегр. конторі пост зв'язку з Шаргом. Відділ для зв'язку з Середньою групою направити по шляху Михайлівці—Світково—ст. Котюжани—Романки—Перешильчинці—Андріївка—Копистирен—Краснянка, залишаючи від нього зв'язкові пости (в складі 2—3 коз.) в зазначених селах. Б) СЕРЕДНЯ ГРУПА. Генерал БЕЗРУЧКО. (4 Київська і 6 стр. дивізії). Продовжувати наступ з метою, допомагаючи своєю кіннотою руху Окремої кінної дивізії, перерізати залізницю в районі м. Станіславчик. Головну групувкою групи взяти в районі Кацмазово—Конайгород—Комаринці, висунувши авангарди на ст. Ярошичка і с. Жуковці, в тому разі, коли Жмеринський

узел в той час буде в наших руках. Відділ зв'язку з Правою групою на-
правити по шляху Верхівці—Марянівка—Копайгород—Лука Молчанська
—Молчань—Тарасівка—ст. Ярошинка, залишаючи по мірі посування
в цих селах пости зв'язку. Штаб групи м. Копайгород; зв'язкові пости
в м. Елтушкові і Воньковцях. Генералу Безручко мати на увазі майбутню
зміну 4 Київ. див. 5-ою Херсонською дивізією, як тільки до послідньої
підійдуть поповнення з Ланпугу. В) ЛІВА ГРУПА. Генерал БАЗІЛЬСЬКИЙ
(1 Запорожська див.). Тримаючи зв'язок з польською групою, яка має вести
акцію з Ново Константинова, висунути авангарди на лінію Браїлов—
Літин, а головну групу сил взяти в районі Головчинці—Лисогорка
—Петраш. М. Літин зайняти заставою з кулеметами, а коли обстановка
дозволить, зробити кіннотою напад на Виницю, аби відкинути ворога
за р. Буг. Штаб групи ст. Комарівці; зв'язковий пост зі Штармом ст.
Деражня. Г) Окремі кінній дивізії продовжувати рух для виконання по-
ставленого їй завдання, після чого повернутись в район м. Бар—Елтуш-
ково в армейський резерв. Штаб групи — м. Елтушково. Д) 2-й Волин-
ський дивізії вислати кінноту вздовж залізниці з метою спідланя з лі-
вим крилом Середньої групи і правим крилом Лівой групи у виконанні
поставлених їм завдань, а головними силами зосередитись в районі Лука
Барська—Макарівці—Гришки в армейському резерві.

Штаб дивізії — м. Возковинці, пост зв'язку — м. Проскурів.

4. Зв'язкові пости Штабу Армії — м. Проскурів і м. Нова Ушниця.

5. Штабам груп перейти в нові райони не раніш улаштування пев-
ного зв'язку з центральною станцією Штабу Армії.

6. Обстановка, в якій ми зараз знаходимося вимагає, аби командирами
була проявлена повна ініціатива для прийняття рішень, згідно обставинам
на місці, маючи на меті головне завдання: а) взяти міцну групу для
унеможливлення ворожих контр-акцій і для майбутнього продовження
операцій і б) захопити передовими частинами як можна більший терен
в зв'язку з недалеким майбутнім завішенням зброї.

Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник Ом. Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Ліпка.

№ 627 (сек.). Розвідочний звіт 16. X. 920 вечірній.

Агентура доносить, що в ворожих кінних частинах йде розклад.
Буденкові в Бердичові зробили бунт перебили комісарів і комуністів. При-
їхавши на днях в Межигорів 500 ч. кінноти також взбунтовалось, забили
комбрига і воєнком, співали українській гімн. На кіннота хтіла здатися
нам, але після бунту її було відправлено проти Врангеля. Красноармейці
взагалі битися не хочуть, починаються грабунки, розгроми черезчубок,
масова дезерція. По всіх відомостям видно, що ворог тримається тільки
своєрештками і комуністами. В районі Жмеринського вузла по відомостям
жмеринського жителя мається 5 бронепотягів: „Углекоп“, „Умрем ізі побе-
ди“, „Ураган“, „Вперед — за 1 інтернаціоналом“ і „Коршун“. На лінії
Жмеринка—Влиниця 3 бронепотяги, з яких два постійно на ст. Гнівань
для охорони від повстанців і один в Браїлові. Бронепотяг № 68 курсує
між Жмеринкою і Винницею. Ці бронепотяги вразі вступу будуть всі

Соропяти Жмеринку. Свіжих слз на вашім фронті не сконстатовано.
Ч. 293,рз.

Генкварт Генштабу Генхор Куш. Начрозвід Сотник Шпілізський.

№ 628 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 16 вересня*)

Частини правої групи сьогодні до 18 годин заняли піхотою Вендичани і Лучинець, а кіннотою мали захопити Могилів, по про заняття Могиліва відомостей ще нема. Вчора 3 дівізією захоплено 1 справна гармата з набоями, 2 тачанки з кулеметами і інше майно.

Від середньої групи із за браку телефонного звязку донесень про сьогоднішні операції до 19 години в Штабі Армії не отримано.

16 жовтня год. 19 хв. 30 м. Городок ч. 01172.

Генкварм дієвої ген. хорунжий Куш.

№ 629 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 17 жовтня 1920 р.

Право група сьогодні з ранку продовжує далі наступ з району Озаряці—Вендичани—Лучинець в напрямку Черневиц—Шаргород. Дальніших відомостей brak.

Праве крило сер. групи вчера до 17 годин згрупувалось на лінії Бупні—Семенки—Окладнос. Дальніших відомостей brak. Від лівої групи донесень ще не отримано. 17. X. год. 8 м. Городок ч. 01173.

Генкварм дієвої ген. хорунжий Куш.

№ 630 („ох“). Розвідочний звіт Штадарма. 17. X. Ранній.

Селяне повідомляють, що 8. X в Шаргород прибув кінний Полтавський полк силою до 250 шабель. В районі ст. Жмеринка по агентурним відомостям виявлено ще два брошютага „Слозка“ і „Гібель контрреволюції“ по дві гармати і по 6 кулеметів. Нових відомостей про ворога не поступало. Ч. 294,рз.

1. Генкварт Генштабу Генхор Куш.

Начрозвід Сотник Шпілізський.

№ 631 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм. 17. X. 920 вечірній.

Захоплений ворожий агент зізнає слідуюче: штаб 14 армії в Голті, Вапнярка загружена ешелонами які евакуюються в бік Христинівки, в Крижополі Угородом 41, на ст. Вапнярка тилловий штаб 41 дів. і політотділ 41. В Виниці штаб 45 дівізії. В районі Жмеринка—Комаровці курсують 3 бронепотяги. Залізничники саботують. В районі Копаягорода ворожа застава, а села Маріянівка, Маринівка і Митки вільні від ворога. Недобитки 122 бр. відійшли на Шаргород. Видвинута в прорив між 60 і 41 дівізіями 47 дівізія не везіючи зосереджуватись була розбита, залишились тільки 139 і 141 бригади. По інших відомостям 41 бр. в силі 700 багнетів охороняє Жмеринський узел. Центром повстань на Правобережжю є „Колонний Яр“ в Бершаді. Ворог залишає при відступі багато агентів. Охорону Жмеринського узла крім 141 бр. несуть бронепотяги, яких в районі Комаровці—Жмеринка—Бар—Виниця—Вапнярка є 12. В 5 верстах від Жмеринки по залізниці стоить в окопах 500 ч. з гарматами. Ч. 295,рз.

1. Генкварм Генштабу Генхор Куш. Начрозвід Сотник Шпілізський.

*) Очевидно: жовтня.

№ 632 („ох“). Оперативний звіт до 20 год. 17. X. 1920.

Частини правої групи з повним успіхом продовжують наступати і до 18 годня сьогодні захопили лінію Сербі—Біляни—Лозова і м. Шаргород з висуненням вперед авангардів. Перед фронтом групи ворожа 41 дівізія розбита нашим частинами стративши звязок з 47 сов дів. безладді відходе на Вапнярку. Ранком захоплено було правою групою м. Могилів. На участку середньої групи ворог острілював весь сьогоднішній день з 2 бронепотягів, котрі стояли на ст. Бар район м. Бар. Середня група займає лінію с. с. Буцні—Семенки—Гавришівка—м. Бар—Шпирки і Комарівці. На участку лівої групи на її правому крилі в районі Карачинці, ворог при підтримці 2 бронепотягів повів наступ, котрий продовжувався до вечера. Наслідки цього наступу ще невідомі. Ліве крило групи 1 дівізія дня 15. X. вела акцію в районі Рудня—м. Летичів, мала успіх і завяла Войтовці—Вербка, алеж під напором переважаючих сил ворога примушена була через погрозу лівому крилу відійти назад на свос старе становище, захопив 80 полонених. 3 кулемета і різке майно. Сегодня з ранку дівізія в звязку з польською 5 дівізією мала сфорсувати р. Вовк і Буг повести акцію на Козачки—Войтовці і далі згідно наказу ч. 0187. Точних відомостей про хід боїв ще не отримано. За час вчорашніх і сьогоднішніх боїв правою групою захоплено більш 200 полонених, 2 гармати, кулемети і великі обози з різних військовим майном.

17 жовтня год. 20 м. Городок. ч. 01174.

Генкварм дієвої армії ген. хорунжий Куш

№ 633 („ох“). Додаток до розвідного звіту 17. X. 920 веч.

Агентура доносить, що 47 дів. знаходиться в районі Бар—Митки—Копайгород і звязку з 41 дівізією досі ще не має. 41 дів. в безладді відходить на Вапнярку. На лінії Жмеринка—Вапнярка два бронепотяги „Лейтенант Шмідт“ і „Добровелец“. Ч. 295а рз.

Нічрозвід Сотник Шпілізський.

№ 634 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм. 18. X. 920 ранок.

Перебіжчик старшина штабу 14 армії зізнає, що 47 дів., яка 10. X стояла в районі Жмеринка, 13. X була підтягнута на фронт — 140 бригаду кинуто було на Ягтупків, а 141 як дівізійний резерв в Васютинці. 141 бригада в разі небезпекі буде обороняти Жмеринку. На схід від Жмеринки є 5 кінних полків, яких викливали проти повстанців, а в Жмеринці скупчено школи командирів 41, 47 і 60 дівізій, як останній резерв. Е чутки, що з польського фронту вже стягаються частини на наш фронт. Настрій червоноармійців нагадує настрій російської армії в осени 1917 року. Комуністи бажають використати перемирря з Поляками для перемоги на других фронтах.

Положені 535, 536 і 533 полків зізнають, що червоноармійці битися не бажають, українці після одержання сдягу розбігаються, 536 полк має до 100 багнетів.

В боях 15. X у Бара виявлен 60 кавполк Бйзю. Очевидно для підвою настроя ворог розпускає відомости про перехід на бік большевиків Махна і перемогу над Врангелем. Ч. 296/ра.

Начрозвід Сотник Шпіліїнський.

№ 635 (Ліжж). Оперативний звіт до 8 год. 18 жовтня.

На фронті армії У. Н. Р. ніч пройшла в боєвійні інтенсивні розвідці і в жвавій руйничний та кулеметний стрілянини.

Сьогодні з ранку Права і Середня групи при допомозі кінної дивізії продовжують наступ з метою захоплення ст. Вапнярка—Колод Город—Станіславчик.

По додатково одержанням відомостям праве крило Середньої групи в боях 16 X просунулось вперед і 2 дивізія завляла Вольковинці, а кіннотою було захоплено ст. Комарівці. Вчора 17 X ворог при допомозі 2-х бродепотягів примусив кінні часті залишити ст. Комарівці і до 16 год. острілював з гармат район Вольковинці. Ворожа піхота займала вчора с. с. Луку Барську і Радовці. Від лівого крила армії про хід вчорашніх акцій доведень ще нема. 18 Жовтня год. 8 м. Городок. Ч. 01175.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Кущ.

№ 636 (Ліжж). Таємно. КОМДИВАМ 1. 2. 3. 4. 5. 6. Кулеметної. Кінної.

В ніч 18 на 19. X. 920 р. має бути завішення зброї і припинення військових акцій. Завішення зброї має термін 21 добу. Сей час ворогом може бути використан для кращого перегруповання, підводу резервів, згрупування на нашому фронті сильної ударної групи. Важко своєчасно виявити місце згрупувань, кількість підведених резервів настріїв ворога його ближні і дальні заміри. В сей час агентурна розвідка має бути найінтенсивніша. Важко знати, що певна поінформованість про наміри ворога, передупереджує всі небажні нам явища.

Агентурна розвідка поділюється на ближню (передфронтową) і дальню.

1. Передфронтová розвідка агентури має на меті виявляти педоторканість ворогом демаркаційної смуги розміщення ворога на демаркаційній лінії (лінія охорони, сила охорони, спосіб охорони, розміщення частин, згрупування фронтове, зміни частин). Для прифронтová розвідки широко користуватись місцевими селянами, розпачуватись по можливості навіть натурою. Прифронтową розвідку провадять дивізії в своїх розмежовуючих смугах.

2. Агентурна розвідка заціля дальнього має на меті виявити перегруповання ворога, підвод дивізій з других армій, кількість підвозу поповнення, місця сильних згрупувань, наміри ворога.

3. Дивізії приймуть свої райони: 1-а Запоріжська дивізія — Бердичів—Житомир—Коростень—Новоград Волпський—Любар. 2-а Волпська дивізія — Вінниця—Янів—Бердичів—Калачівка—Погребіще—Липовець—Немирів. 3-я Залізна дивізія — а) Вапнярка—Ольгопіль—Гайворон—Ольвіопіль. б) Вапнярка—Біраула (по лінії). 4-а Київська дивізія — Джурич—Ярошівка—Брацлав—Гайсин—Христівка—Умань. 5-а Херсонська дивізія — Ямпіль—Вапнярка (смуга) Рибиця—Слобідка. 6-а дивізія —

Козятин—Сквира—Біла Церква—Київ—Фастів. Кулеметна дивізія — Одеса (район). Кінна дивізія — Кременчуг (район). До виконання цього кожна дивізія вибере по 3 найкращих агенти, котрі мають вислатись з таким розрахунком, аби ні одній хвили райони не залишався без догляду. Кулеметна та кінна висилають в дві черги.

Крім того для безпосереднього догляду дивізіям доручається:

1 Запор. Дів. — 45 сов. дів., кав. бригада Хотовського, 8 кінна дивізія; XII армія (24, 25, 7, 44, 58 піші дивізії, 17 кав. дів., 25 Башкирська кінна бр., Кав. Єлісаветградська школа черв. командірів. Всі дивізії згруповані в Житоїрі).

2 Волинської дів. — 60 сов. дів., 47 дів., кав. полк Байлова, можливо віділи 1 кінної армії.

3 стр. Зап. дів. — 41 сов. дів. і 3 кавлерійські полки.

4 Київськ. дів. — 60, 47, 41 дів. частини в її смузі.

6 стр. дів. 47, 60, 41 дивізії в її смузі.

5 Херсон. дів. — охорону Дністра від Могиліва до Рибниці.

Кулеметна та кінна дивізії — дальні ешапони поповнення.

Про час висилки перших агентів і одержання директивів повідомити.

Агенти мають вийти на позицію 20. X. 920 р

Дня 18 жовтня, 1920 року. ч. 360, постій.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Генхор Куш.

РОЗДІЛ VI.

ПІДГОТОВКА ДО ДАЛЬШОГО НАСТУПУ І ВІДВОРОТ ЗА ЗБРУЧ^{*)}

(19. X — 21. XI).

З огляду на підписання між Польщею і більшевиками умови про замирення, 18 жовтня о годині 24 на цілому противільшевицькому фронті було припинено бойові акції. Польські війська зупинилися на лінії: Староконстантинів—Остропіль—Звигель—р. Птич—м. Стущук—м. Койданів і далі на північ до кордону Латвії. На південь від поляків тримала фронт Армія УНР на лінії, яку подають документи попереднього розділу.

Замирення між Польщею і більшевиками сильно ускладнювало стратегічне положення Армії УНР, бо насамперед надалі вона сама мала змагатися з без порівняння сильнішим ворогом. Зокремаж при дальшій наступі на схід ліве крило Армії було б паражене на небезпеку удару з півночі. Однак певне під цим поглядом забезпечення давали присутність і співдіяння з Армією III російської армії генерала Пермикіна та кінної козацької дивізії осавула Яковлева. Одиниці ці були сформовані заходами Російського Політичного Комітету в Польщі, на чолі якого стояв Б. Савінков. Комітет той визнав Уряд Української Народньої Республіки і згадані одиниці в оперативному відношенні підпорядкував нашому Армієському Командуванню. Після порозуміння між нашим Командуванням і Російським Комітетом дивізію осавула Яковлева було на засаді цілковитої внутрішньої автономії втілено до складу нашої Армії й мала вона оперувати безпосередньо на лівім її крилі в напрямку на м. Вивинцю, армія генерала Пермикіна мала наступати на Бердичів—Козятин. Склад армії ген. Пермикіна і дивізії осавула Яковлева див. під № № 729—730.

Використовуючи Польсько-Московське перемир'я, Армію УНР поповнено через мобілізацію та переведено в ній конечні організаційні праці. На 11 листопада було призначено поповнення наступу, однак більшовики зі свого боку розпочали наступ 10 листопада. Після поразки найсильнішої нашої Правої групи, на яку в першу чергу скерували свій удар 10 листопада більшовики, Армія по тяжких боях протягом 11—21 листопада, в яких взяли участь згадані армія генерала Пермикіна і дивізія осавула Яковлева, відійшла враз із ними на захід до Збруча і 21 листопада була змушена перейти на територію Польщі.

^{*)} Схема № № 6—9.

№ 637 (доп.) ВІДОМІСТЬ про склад Армії У. П. Р. на 18 жовтня 1920 р.

	Стан загальний			Стан бою						
	старшин	козаків	коней	старшин	багнетів	шабель	кулеметів	гармат	наб. мушк.	наб. гарм.
Штаб Армії 1, 2, 3, 4, 5, 6 стрілецькі, 1. Кулеметна і Окрема кінна дивізії Морський пінекітаж										
Разом	3.456	19.764	6.500	1.785	4.560	2.500	306	51	650.000	3 98-1

Начальник Оперативного Відділу Підполковник Яроцький.

№ 638 (.ох^т). НЕГАЙНО. Комдіву 1-ої Кулеметної і Комдіву 4 Київської, зразок Командуючим Правою і Серединою групами.

Командарм наказав Вам з дорученою Вам дивізією вийти в підлеглість Командуючому Правою групою Армії Генерал—Хоружкому Удовиченку і 20 біжучого жовтня вирушити до м. Нова Ушиця, куди пересунуться в три перехода 22 б. жовтня. З пунктів почовок виходити в зв'язок зі Штабом Армії і Правою групою і зголошуватись. Відділ 1 Кулеметної дивізії знаходячися при 4 Київській дивізії розпорядженням Комдіва 4 після зміни 4 дивізії п'ятою Херсонською, пересунуть 25 жовтня також в м. Нова Ушиця на приєднання до 1 Кулеметної дивізії.

Городок. 18 жовтня 1920 р. 12 год. 10 хв. ч. 101 л.

Наштадарм УНР гештабу Генерал-Хоружий Лшко.

№ 639 (.ох^т). Д. НЕГАЙНО. Наштагруп Ліві.

На ч. 263 рз Командарм наказав повідомити:

1. Згідно умов перемир'я всі бойові операції на фронті припиняються 18 жовтня о годині 24.

2. Волинській дивізії старатись самій вийти на лінію згідно оперативного наказу ч. 187, коли це можливо.

Городок, 18. X. 920 1 год. ч. 243 оп.

За Генкварм Деві Підполковник Яроцький.

№ 640 (.ох^т). Розвідочний звіт Штадарм. 18. X. 920 вечірній.

По відомостям від населення ворог 16. X. вночі залишив ст. Комаровці і втік на Сербиновці. Документально сконстатовано, що стик між 60 а 41 дивізіями проходив через Кошайгород, який належить до 41 дів. — зглядно 122 бр. По агентурним відомостям в Росії переведена загальна мобілізація до 45 років. ч. 297, рз.

1. Генкварм Гештабу Генхор Бущ.
Начфрзвід Сотник Шніліський.

№ 641 (.ох^т). Оперативний звіт до 20 год. 18. X. 1920 р.

Права група успішно просовується вперед, маючи на хісті досягнути залізницю в районі ст. Вапнярка. Від середньої і лівої групи довесель брак. 18. X. м. Городок. ч. 01176.

Генкварм Бущ.

№ 642 (.ох^т). Розвідочний звіт Штадарм. 19. X. 920 ранок.

Перебіжчик галичанин лізнає, що перед місяцем з Базані до Впниці прибуло 1500 галичан. Їх розпреділено як поповнення до 41 дів. по 20—30 ч. на курінь. Це поповнення висилають на фронт відділами по 100 ч., але в частини не вливають, а тримають при штабах. Галичани розбігаються. Нових відомостей про ворога не одержано. Ч. 298, рз.

Начфрзвід Сотник Шніліський.

№ 643 (.арк^т). Оперативний звіт до 8 год. 19 жовтня.

Лінії остаточно зайняті частинами правої групи поки що не донесено. Польовий Штаб групи — м. Лучинець. Репрезентаційний польський

батальон знаходиться в с. Верхній Ольчедаїв звідкіль з ранку виславо парламентарів до противної сторони. Штадів Київської — ст. Кошайгород, в яких районі правдоподібно скучена ця дивізія. Польський батальон з розвітом вирушив з Воцьковець до Ялтушкова. Відносно Окремої кінної дивізії донесень брак. 6 дивізія займає лінію Бар—Івановці—Ширки с. Комаровці. Штадів пересунувся з П. Гармаки до м. Бара. 2 Волинська дивізія скучена в районі ст. Комарівці—Волковинці—Римові і Домські Карачинці. Штадів ст. Деражня. 0 10 год. парламентарі від польського батальону вирушили до противної сторони. На фронті 6 і 2 дивізії ніч пройшла спокійно. З 9 годин 19. X. було чути гарматну стрілянину з боку т. Радовці, правдоподібно це діяльність ворожих бронепоїздів. Дая звязку з правих крилом Запоріжців через Кальну Деражня на Козачки виславо поїзд. Від Запорожської дивізії відомостей не отримано.

м. Городок. 19. X. 10 год. 20 хв. ч. 01177.

Генкварм Дієвої Гепхор Кущ.

№ 644 („ок“). Оперативний звіт до 20 годин 19 жовтня.

Правою групою досягнуто вчора лінію м. Бабчинці з висуненням кінними заставами в м. Дзигівка, далі Чернівці—Володівці—Джурин—Мурафа. Від 4 і Окремої кінної дивізії, котрі вчора 18. X. вели акцію в районі Кошайгород—Станіславчик точних відомостей не отримано.

На участку 6 дивізії перед полуднем ворожий кінний роз'їзд з білим прапором появився у р. Ров в районі Голобли з'явив, що ворогу відомо про відсутність польських частей на нашому фронті і питається чи буде прийнята делегація з Штаба Армії. На правому крилі лівої групи ворог сьогодні з ранку острілював з бронепоїздів, що стояли в районі Радовці східну окраїну м. Волковинців. Біля 11 годин стрілянина стихла і ворожі панцерники відійшли в напрямку ст. Сербинівці. Біля 14 годин польська делегація перейшла Волковинці і пішла вздовж залізниці до противної сторони. З лівого крила армії відомостей не отримано.

19. X. 20 годин. м. Городок. ч. 01178.

За Генкварма дієвої Підполковник Яроцький.

№ 645 („ок“). Розвідочний звіт Штадарм. 20. X. ранок.

Агентурна розвідка доносить, що в районі Черненці і на південь до Дністра займає фронт 143 охоронний піший кур. до 200 ч., який був до цього часу на охороні Румунського кордону. Зв'язку між 41 а 60 дивізіями досі нема. прорив між ними 13—15 клм. 41 дів. здеморалізована, штаб її був Валшарка. Штаб 60 дів. Жмеринці. До Жмеринки прибуло до 600 ч. піхоти. яка займає позиції 5 верст на полудне від ставці, з Брацлавщини прибуло до 700 ч. піхоти, яка розташувалась в селах, що на схід Жмеринки. В Жмеринці постівля три бронепотяги. В останніх боях взят в полон 534 полк і часть 536 полку 60 дивізії. Ч. 299,ра.

1. Генкварм Генштабу Генхор Кущ. Начрозвід Сотник Шпізінецький.

№ 646 („дек“). Оперативний звіт до 8 год. 20 Жовтня. Мапа 1:200,000.

На фронті армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. На участку Правої групи ситуація не змінена. Після отриманих відомостей 4 дивізія 18/X

після шпертих боїв захопила біля 18 год. с. Телезинці і Носковці. В Телезинцях захоплено в полон 536 сов. полк і часті 534 полка. З росвітом 19.X ворог перейшов в наступ і йому удалось витиснути наші часті з значних сел. Зараз же була зариджена контр-акція котрою збито ворога і він залишивши Телезинці і Носковці поспішно відступив в напрямку Жмеринки. В погоні за ворогом двинулись наші часті. Дальших відомостей нема.

Від Окремої кінної дивізії донесень не отримаво. На правому крилі лівої групи вислани вчера польські парламентарі до противної сторони ще не повернули. Но неперевіреною відомостям мали вони відітати в Штаб совіт. дивізії. Сьогодні з ранку біля 6 год. більшовицькі парламентарі прибули в Штаб 2-ї дивізії, звідки відправлено їх в Проскурів до Штабу 12 польської дивізії.

Після одержаних відомостей з лівого крила Армії 1-а Запорізька дивізія дня 17.X о годині 11 розпочала акцію з метою вийти на лівію Войтовці—Березівка—Лука. Бої що велись до пізнього вечора 17.X мали дуже завзятий характер і ворог на вельому фронті дивізії оклада велику завзятість відбиваючи всі наші атаки. Під вечор нам удалось отримувати буграми що на схід від Рудні і Терлівки.

18.X з 5 год. ранку Запорізька дивізія продовжувала виступ. мали успіх і потиснула ворога з району Козачки—Войтовці. Ворог відступив на Буцни—Білецька. В цьому районі нанесено ворогу великій удар, котрим розбито його частини і ворог в паничному безладі відійшов через Голенищів в напрямку на Багринівку. Біля 12 год. нами захоплено було також с. Погоріле, звідкіль направлено частини дивізії на Майдан Соновський.

До 18 год. 18.X кіннотою захоплено було Майдан Стасьовий з вzięто полонених і обози. В той сам час кіннота дивізії перейшла через Літшику в східньому напрямку з метою коначного зав'язтя Літшива і Мькулицців. Дальших відомостей не отримано.

20 жовтня год. 8 м. Городок Ч. 01179.

Генкварм Ділої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 647 (сек*). Розвідочний звіт Штадарма. 20. X 920 вечерній.

Військовою розвідкою виявлено зміна 41 дивізії 47 дивізією. яка тепер займає фронт ст. Яршецька—Борівка. від Борівки до Діштра фронт тримає 143 охоронний курінь 6 армії. 141 бригада 47 дивізії тримала фронт Джурині—Борівка полками 421, 422 і 423. в останніх боях 300 ч. 422 полка захоплено в полон, чому 422 полк можна рахувати неіснуючим. 41 дивіз. йде на відпочинок в Брацлавщину. Агентурною розвідкою дізнаво, що 15. X прибуло до Летичева з Архангельська і Вологодська два пішва полка, силою до 600 ч. Ч. 300 ра.

Генкварм Генштабу Генхор Куш. Начрозвід Сотник Шніпінський

№ 648 (сек*). Оперативний звіт до 20 год. 20 Жовтня. Мапа 1:200.000.

Вчера 19.X Права група веда бій з ворогом котрий намагався потиснути наші часті в районі Борівка—Нолітанки—Писарівка. Частини дивізії щоби не дати змоги ворогу, котрий перший проявив активність.

опалувати згаданими місцевостями, перейшли в контр-наступ і відкинули ворога на східній беріг р. Мурафи. при чому взято в полон цілком 422 сов. полк піх. В районі Шаргорода також відперто ворога і занято м. Мурафу. Сьогодні на всьому фронті армії спокій. Перед фронтом Правой групи 41 сов. дивізія зістала зміненою 47 дивізією і сама відійшла в район Брацлавщини. 47 дивізія займає фронт по східньому берігу р. Мурафа, від Борівки до ст. Ярошинки.

Польський старшина який вніхав вчора 19/Х як парламентар до протвнної сторони ще не повернув.

На відтинку Середньої групи сьогодні біля 18 год. прибуло 5 кінних большевиків як делегація з запитанням, чи будуть прийняті нами делегати з Штабу Армії. і прийнявши відповідь що будуть прийняті вернули назад. 20 Жовтня год. 20 м. Городок Ч. 01180.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 649 („прк“). Розвідочний звіт Штазарм 21. Х. 920 равок.

Перебіжчик з десанту бронепотяга „Коршун“ зізнає, що 19. Х. на ст. Бар до 10 годин стояло 3 бронепотяги: „Коршун“ 25 куз. і шестидюймова гармата. три польові гармати коло 40 ч. десанту, бронепотяг „Соломка“ 1 гаубица три польові гармати, 20 куз., бронепотяг „Углекол“ одна шестидюймова гармата, три польові і 20 куземетів. В 10 годин всі три бронепотяги одійшли на Жмеринку, як також і піші частини.

По відомостям від полонених 422 полка 47 дивізії ця дивізія мала тільки 7 полків, позаяк 418 і 419 полки 140 бригади майже цілком були взяті в полон 14. Х., в бою 19. Х. взят в полон майже цілий 422 полк завдяки чому 47 дивізія може мати до 1500 багнетів і до 100 шабель і 9 гармат. В останньому без змін. Ч. 301/рз.

Начрозвід Сотник Шпілізський.

№ 650 („лкм“). Оперативний звіт до 8 год. 21 Жовтня. Мапа 1:200.000.

На всьому фронті Армії У. П. Р. ніч пройшла спокійно. На участку Середньої групи вчора під вечір зауважено що ворог знявся з своїх позицій і відійшов влад в невідомому напрямку. Заповіджена делегація з Штабу армії противника до 8 год. сьогодні ще не прибула.

З Лівого крила Армії донесень ще не стримано.

21 Жовтня год. 8 м. Городок Ч. 01181

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 651 („лкм“). Тасмно. НАБАЗ Військам Дієвої Армії. ч. 188. (Мапа 10 верст в 1“). (Устрії тилу).

м. Городок.

21 жовтня 1920 р. 18 год.

І. В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ВІДНОШЕННІ РАЙОН АРМІЇ ПОДІЛЯЄТЬСЯ:

а) Тил Армії на захід від лінії р. Тарнава від гирла до с. Застав'є, Ворба і далі на північ вздовж соши Проскурів—Старо Константинів включно ці місцевості до тилу армії. Місцевість радіусом протягом 15

верст навколо Камянця не входить в район, підлеглий мені і винятки до розпоряджості Головної Команди Військ.

б) Дивізійні райони на схід від цієї лінії виключно між дивізіями в адміністративному відношенні діляться згідно п. IV цього наказу.

в) В цих районах за лад і спокій відповідають вигляду Начальник Заосмотрення армії чи Командіри дивізій.

г) Армейська сталово-транспортна лінія по шляхам Густяги. — Городок, — Ярмолинці, — Проскурів і Ярмолинці, — Дунаєвці. — Нова Ушиця, Куриловці Муровані, — Котюжани.

Транспорт по цим лініям улаштувати розпорядженням Начальника Заосмотрення армії, як тагаровими авто, так і залізничною колією.

II. В ГОСПОДАРЧОМУ ВІДНОШЕННІ РАЙОН АРМІЇ ПУДЛЯЄТЬСЯ:

Тилові базисні райони:

а) 1 і 2 дивізій — Староконстантинівський повіт;

б) 3 і 1 Куземет. дивізій — Ново Ушицький повіт;

в) 4-й див. — південна частина Камянець Подільського повіту, крім району підлеглого Головній Команді, і район, в якому на 1-а Куземетна дивізія провадила мобілізацію, включно дві волости Проскурівського повіту і м. Ярмолинці.

г) 5 дивізії — Заславський повіт, обсаджений адміністрацією Української Народньої Республіки.

д) 6 і Окремої кінної дивізії — Проскурівський повіт.

е) Штабу армії і тилови армейським установам — північна частина Камянець Подільського повіту (мобілізаційний район 5 Херсон. д.).

ж) Командіри дивізій мають спільні повіти розмежувати між собою після обоюдної згоди.

з) По за межами базисних своїх районів дивізії не мають права провадити закупок всяких місцевих средств харчових і інших, а також користуватися фабриками, заводами, майстернями, якщо на це не буде згоди командіра дивізії.

В випадку порушення цього наказу свавільних закупоків затримувати і відправляти до розпоряджості їх командірів дивізій, а закуплене відібрати, повернувши платню.

III. Мобілізаційні райони:

Мобілізаційні райони зазначаються попередні. Для переведення мобілізації коней Штабу Армії і Начальникові Заосмотрення Армії представляється Могилівський повіт.

IV. ПРИФРОНТОВІ РАЙОНИ ОПЕРАТИВНО-ГОСПОДАРЧІ:

а) 3 і 1 кулеметної — між Дністром, межою Ново-Ушицького повіту і з півночі лінією с. Михайлівка—Клеветина—Пашківці—Степанки—Котюжани—Курашівці—Дорошова, включно всі ці місцевости.

б) 5 Херсонської дивізії на північ від північної межі 3 і 1 кулеметної дивізії до лінії на півночі м. Жмеринка—Носковецька Слободка—Матейково—Кузьминці—Залітовський, на захід до межі Ново-Ушицького повіту, всі місцевости включно.

в) Для 6 Стрілецької дивізії до лінії сел Новоселиця—Курилівці—Васютинці—Гармаки Н.—р. Ровець до с. Желіхово—с. Безарівка. — всі місцевості включно. — с. Ходаки—м. Єлтуниково, виключно ці місцевості, с. Потерява включно, і межа Ново-Ушицького повіту.

г) Для Окремої кінної дивізії в межах лінії с. с. Дашковці—Осламово—м. Воньковці—с. Заставня — межі Ново-Ушицького і Проскурівського повітів. — с. Крутобородці—Кушелево—Петраші—Сл. Охремовська—Н. і С. Нетечниці, включно всі місцевості.

д) Для 4 Київської дивізії — на північ від північної межі району Окремої кінної дивізії і па захід від західної межі 6 Стріль. дивізії, на півночі до лінії с. с. Ячниця—Мазники—Загинді. — до межі Проскурівського повіту, всі ці місцевості включно.

е) Для 2 Волинської дивізії — на північ від північних меж 6 Стріль. і Київської дивізій до лінії залізничної колії на захід від с. Радовці і на заході до межі Проскурівського повіту.

ж) Для 1 Запоріжської дивізії — на північ від північної межі районів 6 Стріль. і 2 Волинської дивізії — до лінії шляху Літин—Росоха—Летичів—р. Буг і Бужок до межі Проскурівського повіту на заході.

У. ТИЛОВІ АРМЕЙСЬКІ УСТАНОВИ.

Начальникові заосмотрення Армії видати наказ про функціонування армейських установ гарматних, інтенданських, санітарних, етапових та технічних до загального відома всіх дивізій.

VI. Командирам дивізій наказую обявити в наказах дивізіям до загального відому всіх командирів і старшин всі села дивізійного району, щоб ніхто не порушав указаних меж. В цих же наказах указати в яких місцях встановлюються Комендатури і які села до Комендатур належать.

Командуючий Дієюю Армією Генерал-Поручник **Омелянович-Павленко**.
Начальник Штабу Армії Генерального Штабу Генерал-Хорунжий **Лішко**

№ 652 („око“). Оперативний звіт до 20 годин 21-го жовтня.
Мана 1:200.000.

На всьому фронті Армії ситуація не змінилася. На участку правої групи заповіджена сьогодні в ранці делегація з противної сторони, котра мала прибути разом з польським старшиною до 19 годин ще не прибула.

Від Кінної і Київської дивізій дохесені не отримано.

21-го жовтня год 20 м. Городок. ч. 01182.

Генкварм Дієюю У. Н. Р. Генерального Штабу Генерал-Хорунжий **Куш**.

№ 653 („око“). Розвідочний звіт Штадарм. 22. X. 920 рапок.

Перешедший до нас завідувачий зброєю 534 сов. полку зізнає, що 19. X в Дзелтово був штаб 178 бр. 60 дивізії, в Коростовцях був штаб 180 бр. 60 дивізії прямувала 19. X в напрямку на Жуківці і штаб дивізії був у Жмеринці. Найбільше полк 60 дивізії мав 120 багнетів. Окрема ельва дивізії нанесла 60 дивізії великі страти полоненими. Ч. 302,ра1.

Генкварм Генштабу Генхор **Куш**. Напрозвід Сотник Шнілішевський.

№ 654 (с.х.). Оперативний звіт до 8 години 22 жовтня.

На всьому фронті армії УНР ніч пройшла спокійно. На участку правої групи вчора 21. X. біля 20 годнів вернув через Мурафу польський старшина, котрий їздив як парламентар до противної сторони. Старшина цей був в Штабі 122 бригади і 41 сов. дів. де він балакав з Комдівом 41 Стойкіним і Комбіром 122 Плотніковим.

По його відомостям большевики признають, що перемир'я зобов'язує також і на фронті Армії УНР. З боку противника поставлено питання: 1) чому нашими військами дня 19. X. ведено наступ на участку Чернівці—Шаргород, 2) запропоновано нам відійти на дві лінії втрути ми займали до 24 год. 18. X. 3) вимагають гарантії, що на протязі перемир'я з нашого боку не буде заценої акції. На перше питання повідомлено, що нами ведено було наступ в згаданім районі тому, що наказ про перемир'я передовими частинами одержано допераз в 13 год. 19. X. тепер більш, що в 2 год. 19. X з боку противника ведено було також також акцією частинами 47 дивізії в районі Березівка—Політавка—Писарівка. Відпосно другого питання переговори будуть продовжуватися сьогодні 22. X. позаяк вчора не зістало воно вирішене. На третє питання дано большевикам запевнення, що з нашого боку на протязі перемир'я не буде нічого предпринять.

З нашого боку зложено протест в справі неправого вивозення цукру ворожими частинами з Моївської цукроварні.

По додатково отриманим відомостям 4 дивізія до завершення зброї до 24 год. 18. X. займала фронт вдовж лінії с. с. Молчань—Телезаниці—Носковці—Слобідка Носковська і Кудайці маючи застави вздовж правого берега р. Мурафи. Зараз частини займають — Лука Молчанська—Перепилчиці—Грабовці—Кодмазово—Романка, маючи сторожкі пости по висотах на схід від р. Мурашка в районі сел Лука Молчанська—Кодмазово і дозорус район с. с. Шлебанівка—Носківка—Андріївка. Від кінної дивізії донесень не отримано. 22 жовтня год. 8 м. Городок ч. 01183.

Генкварі Дівої Генхор Кун.

№ 655 (с.х.). Оперативний звіт до 20 годнів 22 жовтня.

На фронті Армії УНР спокійно. Ситуація не змінена. На участку правої групи ворог держиться по річці Мурафа. Місто Могилів займається нашими кінними частинами. В районі м. Мурафи перейшов сьогодні польський старшина до противної сторони для ведення переговорів.

По додатково отриманим відомостям 2 Волинська дивізія розташована головними силами в м. Волковичі, маючи невеликі кінні пости на лінії с. с. Сербінюці—Лонатиці—Майдан Головинський—Бурізовці. Одна кінна застава займає с. Рожани. 20. X. ворожі частини помічені в с. с. Біліковці і Новоселиці. 1 Запорізька дивізія розташована 1 бригадою в с. с. Майдан Чорнівецький, Макарівці, Чернівці, а другою в с. с. Морбано і Майдан Голенищевський, маючи кінні застави на лінії с. с. Дубова—Майдан Савин—Багриновці і Літинка. Цю групування заняла дивізія до 24 годнів 18 жовтня. Від кінної дивізії донесень не отримано. З приводу заявленого большевиками протесту, що в деяких містах

лінія фронту занята нашими частинами після часу завішення зброї Командармом наказано Комдівам аби лінія фронту була такою, якою она мала бути згідно попереднім наказам армії. 22 жовтня год. 20 м. Городок. ч. 01184. Генкварм Дісвої Генхор Куц.

№ 656 („ох“). Розвідочний звіт Штадарм. 23. X. 1920.

Агентура доносить, що 41 совдів. не відійшла в резерв з причини, що 47 дів. з огляду великих втрат полоненими та дезертирами не могла змінити її. 41 дів. залишилась на фронті й займає відтинок від Дністра до Джурина. 121 бр. займає позицію від Дністра по р. Бутка до Борівки 123 бр. від Борівки по р. Мурафі до Джурина, 122 бр. в резерві, 143 піший бат. відійшов до Рибниці, штаб 41 дів. Вапнярка. 47 дів. 139 бр. займає 415 та 416 полками від Джурина по р. Мурафі до Федоровки, 417 полк має 60 багн. і відійшов на формування. 140 бр. 418 та 419 полк як і 420 п. в боях під Баром стратили весь состав так що зараз 140 бр. крім командного складу нічого не має. При 141 бр. формується кінний полк котрий має 50 шаб. при бригаді формується також артилерійський дивізіон, котрий має 6 гармат, при 422 полку малась учебна команда 55 курсантів, частина котрих в бою 19. X. попала до полону. Штадів 47 Рахви.

Від Середньої групи брак повідомлень.

На відтинку лівої групи в ніч на 21. X ворог залишив Горбовці, 20. X під вечір із району Літина появлялись сильні ворожі патрулі, состав 30 шаб., розізди направлялись з с. Куліги і направився на Багриновці. З с. Лисогорка також виїзжав розід в 25 шаб. Ворожий розід в районі Горбоовець захватив наш дозор 2 козаків, котрий обеззброїв і хотів розстрілять, але наші втікли. 20. X ворог також займав с. Куріловці, але 21. X залишив його. В районі Літина ворог копає окопи і готовиться до активної оборони. 21. X ворожі розізди підїзжали до с. Багриновець, 21. X біля 10 годни в районі Літина чутна була рушнична та гарматна стрілянина, від 22. X в цімже районі ворог тримав заставами лінію від Літина до Междрова. 22. X ранком до дівізії нашого лівого крила прибув делегат від повстанців з Літина і розказував, що зі сторони с. Соснів Волячии на Літин наступали до 1000 ч. повстанців, по котрим большевики відкрили сильний гарматний вогонь. результат не відомий. В ніч з 20 на 21. X в Літин прибуло 2 батальони зловлених в Вишніці большевиків та до 300 хятайців, в Літині було до 700 піхоти та 50 кінних, обози 47 та 60 дівізії в Красному, де три дні назад їх розігнав повстанческий отряд Волячии. Большевики продовжують рити окопи до р. Згар коло млинів на схід Літина вкопані 2 легких і мортирна гармати, наблюдательний пост на церкві в с. Сениці, в Літині по вулицях розставлено 17 кулеметів, на мітингу в Літині оратори говорили, що треба заключити мир з Поляками і потім знищити Врангеля та Петлюру. В Юзвині великі згрупування ворога.

Загальне: В районі Знаменка оперують влічкі повстанческї відділи, провадиться інтенсивна евакуація Одесп. 12. X штадів 14 стояв в Голті і на неї наступав Заболотний. Ч. 303рз.

Начрозвід Сотник Шнізівський.

№ 657 („ок“). Оперативний звіт до 8 години 23 жовтня.
На всьому фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Ситуація не
змінена.

23. X. год. 8 м. Городок ч. 01185.

Т. в. о. Генкварма дівої Підполковник Яроцький.

№ 658 („ок“). Оперативний звіт до 20 годин 23 жовтня.

На фронті Армії УНР ситуація не змінена. Польський старшина,
котрий вліхав вчора 22. X. через Мурафу до противної сторони до селі
пори ще не вернув. Від кінної дивізії донесень не отримано. 23. X. 1920 р.
год. 19 хв. 50 м. Городок ч. 01186.

Т. в. о. Генкварма дівої Підполковник Яроцький.

№ 659 („ок“). Розвідочний звіт Штадарм. 24. X. 920 років.

21. X. прийшов наказ командуючого південно-західним фронтом, що
всі надходячі доповнення належить віддавати в розширених 12 армії.
Совіцьке командування задумує стягнути с фронту 11У армії південних
її доповненою 12 армією. Наказ подається додатково. 12 армія рахується
Українською Совітською армією. 14 армія має бути розвезана з причин
малого стану, з решти 14 армії буде утворена група Якіра. В район Бра-
цлава прибула правдоподібно 16 запасова орґана силою 3000 люду.
47 дивізія одержала доповнення 1000 багнетів з 5 запасного полку, 60 на-
теж одержала доповнення 1500 багнетів з 5 зап. полку та 150 шабел
для кавполка Байла. 45 дивізія штаб Винниця займає район від с. Лю-
довка до Уланова. 135 бригада від Людовки до Лисогірки, 403 полк Лю-
довка. 134 бригада штаб Літин район до с. Івча 400. 401 полк в Вол-
чині, штаб 133 бр. Янів, район від Трибухи до Уланів, 8 казні до 1000
шаб. район Уланова. 25 Башкирська бригада район Красновіль—Красно-
сілка. Кавбригада Котовського с. Махновка. Ч. 304 рз.

Начрозвід Сотник Шнідівський.

№ 660 („ок“). Оперативний звіт до 8 години 24 жовтня.

На фронті армії від Днистра до с. Літинки ніч пройшла спокійно. На
відтинку 6 дивізії вчора прибула делегація з противної сторони, котра
в супроводі польського старшини відіхала до Проскурівка.

Згідно додатково одержаних відомостей на відтинку 1 Запорізької
дивізії ворог ще 20. X. знявся в своїх позиціях і відійшов в східному на-
прямку. М. Літин відійде від ворога. По агентурним донесенням ворог за-
лишив Жмеринку і відійшов на схід. Від кінної дивізії донесень нема.

24 жовтня год. 8 м. Городок ч. 01187.

Т. в. о. Генкварма Підполковник Яроцький.

№ 661 („ок“). Оперативний звіт до 20 годин 24 жовтня.

На фронті Армії УНР наші частини згідно умов миря придержу-
ються точно умов відносно замирення зброї. З боку ворога не завважа-
ється рівнож ніяких предиринять. 1 Кулеметна дивізія прибула вчора
в район Нової Ушиці де і розташувалась. 5 дивізія пересунулася в район

Ялтушкова. По одержанні лише відомостям кінна дівізія розташувалася в районі Мігалевці. По додатково отриманим відомостям від Комдіва 1-ої в районі на північ від Літина більшовики ведуть бої з повстанським відділом в складі 4000 чоловік. 24. X. год. 19. м. Городок. ч. 01188.

Т. в. о. Генкварма дієвої Підполковник Яроцький.

№ 662 („оз“). Розвідочний звіт Штадарма. 25. X. 920 ранній.

В районі Літина 23. X. нічю ворожий патруль в 30 шаб. підізвав до с. Кузіги, але був обстріляний селянами, котрі не пустили його в село. В районі Літина третій день йде бої між повстанцями та комуністами. Лівій групі чоти кулеметну стрілявину, кожний день до Лівій групи приходять зв'язки від повстанців. В районі Жмеринки ворогом займається с. Севериповка правдоподібно два полки. ворог відбудовує міст в Межирові. В районі Рахнів стала 122 бригада 41 сов. дів., завявша відтинку від с. Должок Гравна 366 полк сивою 160 багнетів 3 гарм., м. Мурафа займає 364 полк до 220 багнетів 2 гарм., с. Кописирин 365 полк сивою 196 багнетів 2 гарм., Штаб 122 бр. Рахнів. Заняття 122 бригадою зазначеного району визначилось правдоподібно зміна 47 сов. дів. котра правдоподібно відійшла до резерву. Ч. 306 рз

Начальник Розвід. Сотник Шпілінський.

№ 663 („пем“). Оперативний звіт до 8 годин 25 жовтня.

На фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ситуація не зміненна. м. Городок. 25 X год. 8 ч. 01189.

Т. В. О. Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 664 („прк“). Комдівам 1, 2, 3, 4, 5, 6, Окремої кінної, 1 Кулеметної, Начальнику Заосмотрення Армії.

Командарм наказав повідомити, що 2 Волинська дівізія з 20 год. 26. X відходить в армійський резерв, а 1 Запорізьська з Збірною козацькою дівізією есаула Яковлева під керуванням генхор. Базильського з призначенням йому бронепотягом Черноморець і флотським курінем — складає Ліву групу.

Городок. 25. X. 920 16 год. ч. 266 оп.

Наштадарм Дієвої Генхор Лінко.

№ 665 („ок“). Розвідочний звіт Штадарм УНР. 25. X. 920 вечірній.

Відтинку 14 армії. 41 сов. дів. 121 та 123 бригад. без відомих змін. 122 бригада зайняла відтинку від с. Должок через Мурафу до с. Кописирин. 366 п. п. С. Должок Гравна (160 багн. 8 кул. 90 шаб. 3 гарм.) м. Мурафу тримає 364 п. — 220 багн. 12 кул. 30 шаб. 2 гарм., с. Кописирин тримає 365 пп. 196 багн. 4 кул. 30 шаб. 2 гарм. Загально 122 бригада — 576 багн. 23 кул. 160 кінних 7 гарм. Штабриг 122 Рахнів. З огляду на заняття 122 бригадою зазначеного відтинку допускається правдоподібність відводу 47 дів. до резерву.

60 сов. дів. Брак звітів. Ворогом займається с. Севериповка, де має бути правдоподібно два полки. Біля Межирова ворог відбудовує спа-

лений міст. На ст. Жмеринці 24. X. стояло 5 бронепотягів. Несвідомий бронепотяг з дальнобійними гарматами курсує між Валняркою і Жмеринкою. На ст. Жмеринці стоїть 3 ешелона з піхотою, в одному ешелоні 157 шп. В м. Станіславчик Сл. Носковецька. Носковці розташовані в окремі частини. В с. Коростовці — обози. На шведь Жмеринки і в с. Слобода Носковецька риють окопи і улаштовують дрітні загородки фронтів на південь.

45 сов. дів. Цивільне населення зізнає: 24. X до Литви прибуло багато кінноти та піхоти. В цій районі ворог весь час веде розвідку сильними кінними частинами до 30 шаб. 24. X в 17 годні ворожі ватрулі доїзжали до с. Багриновиці, Кулига, але в останньому с. були зустрінуті вогнем селян, котрі не пустили їх в село. 24. X против кінних застав по всім шляхам ворогом виставлені свої застави. 3-ій день в районі Литви чути сильну гарматну, кулеметну і рушничну стрільбу. Кошарний день до дівізії Лівой групи приходять звязки від повстанців району Литва. Агентура доносить що кавбригада Котовського з пластуками, по лінох школа курсантів, комеданська сотня розташовані в Винниці. На старому базарі вкопано 4 гармати з напрямком на Литву. В Винниці чистяться казарми для маючих прийти військ.

8 кавдівізія без відомих змін.

Штадарм 14 Голта. При штадармі кавполк 500 шабел. та кавдівізіон 200 шаб., один піший полк та два отряди „особаго назначенія“ для боротьби з повстанцями. В м. Новоукраїнці 3 кавдівізія на подавленні повстанця.

В Елісаветграді „Упрафра“ 14 армії 3 піший батальон по 1500 люду та 3 кінний дівізіон 250 шабел. Объявлена мобілізація старшини штабу армії до 60 років. Старшини випускають з концентраційних загерів та насильно мобілізують.

Настрій червоноармійців кецькій, сила дезертирів, сильне валуть агітацію між большевиками за Петлюрівців.

В м. Станіславнику був 10--15. X. жидівський погром сила жертв. В м. Жмеринці розстріляно 2-х жінок українок за шпигунство.

З різних джерел підтверджується наказ про доставлення на ст. Бозятин ешелонів з бригадами задовольненими харчами для перекидки військ на фронт Врангеля.

Член інспекції причини катастрофи в 13 сов. армії зізнає (повер. старшини), що 13 армія майже знищена. В Полтаву прибувають члени ешелонів з Сибірі. Правдоподібно їде по 100,000 війська. Школи курсантів. Між 4--10 X. в Києві групувались школи курсантів: Полтавська, Кременчуцька, Харківська, Українська школа червоних старшин, котрі пішли на Коростень.

Повстання: Полтавщина:

Христовий з сестрою (300 чол. 2 гарм. кулемети) район Зінківськ.

—Гадячськ.

Кіліборда (Длинка) (200 чол. кул.) — Золотонош. Переяславщина.

Маруся (300 чол. 4 кул.)

Скирда з жінкою Галя (300 чол. кулемети) Кременчуг.

Бувший відділ Чорного (забитий) Іпрятинщина.

Кміщяна—Подільщина:

Сильні повстанческі групи в районі Знаменки.

Заболотний 600 л. гармати кулемети район Голтп.

Сильні відділи в районі Козятинна зірвали залізницю (зрушення 2 потягів). Повстання району Літина. Сильні групи Мордазевича в районі Житомира. Ч. 307 рс. Начальник Розвід Сотник Шпілішський

№ 666 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 25 жовтня.

На фронті армії УНР ситуація без переміп. На відтинку правої групи ворог мимо внесеного нами протесту продовжує далі вивозити цукор з Моївської цукроварні.

25. X. 1920 р. год. 20 хв. 40 м. Городжк. ч. 01190.

Т. в. о. Генкварма Дісвої Підполковник Яроцький.

№ 667 („оз“). Розвідочний звіт Штадарм УНР. ранній 26. X. 1920.

Большовики повернули пару коней і сідла захвачені у двох наших козаків, мотивуючи захват їх в полон тим, що думали що це повстанці. 25. X. підїзджав ворожий розїзд силою 25 шабель з 2 кулем. до с. Багриновці, але нашим воїєм були відігнані. По відомостям селян 25. X. через Браїлов в напрямку на Брацлав проходила ворожа піхота. В селі Новосельці — скупчення піхоти. Полонені та селяне зізнають, що большевики готовляють налет на наші частини. Ч. 308 рз.

За Начрозвід поручник (підпис нечиткий).

№ 668 („пкм“). Оперативний звіт до 8 годин 26 жовтня.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. По додатково отриманим відомостям на участку 1-ї Запоріжської дївізії 22. X. ворогом було затримано наших двох козаків з кінями захоплених в нейтральній зоні. Козаки того ж дня втикли назад. З нашого боку внесено було протест відносно затримання наших козаків як рівнож і проти цього, що большевики не придержуються мирових условій відносно нейтральної зони, і ведуть розвідку в нейтральній полосі і висилають начками своїх парламентарів з метою пробратися в наш тил для ширення пропаганди.

Наслідком цього протесту було, що большевики повернули двох коней з сідлами забрали разом з двома козаками і припинили вести розвідку перед нашими фронтом. 26. X. год. 8 м. Городок. ч. 01191.

Т. в. о. Генкварма Дісвої Підполковник Яроцький.

№ 669 („ох“). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР. 26. X. 1920 вечерній.

Відтинок 14 армії 45 дївізія: польовий штаб Вішня, головний Ліповець.

1 кінна армія Буденного йде на фронт Врангеля. Загалом 1 кінна армія в районі Александрія, Миколаїв, Бовіслав.

Загалом: Всі останні привбувші доповнення для XIV армії виекві-позані і умундорвані в зимові сорти. Великий магазин заосмотрення в Харь-

кові. Після зізнань більшовицького парламентаря більшовиків думають, що розіб'ють українців за кілька неділя однак Врангеля на віхише січня. Економічний стан та залізничний мають бути так критичні, як представляє польська преса.

Ч. 309 рз.

Нач. розвід. від Сотник Шпівіський.

№ 670 („ох“). Оперативний звіт до 29 годин 26 жовтня.
На фронті Армії ніяких змін не наступило.

26. X. 1920 р. год. 19 хв. 40 м. Горюшок. ч. 01192.

Т. в. о. Генкварма дивізії Шпівіський Ярецький.

№ 671 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 27. X. 1920 року.

На Вапнярському напрямі згідно зізнань агентури 123 бригада має 400 багн. 20 кул. 10 гарм. 110 шабель розвідки. 2 каски оброщеної має 120 шаб. 20. X. в районі 41 дивізії був Раковський, котрий обіцяє велику кількість поповнення 41 дів. На Жмеринському напрямі згідно зізнань старшини штабу 179 бригади, штаб 60 дивізії Тульчин. на 23. X. дислокація така: від м. Браїлова по р. Рів до с. Семаки — 179 бр. в полках по 100—120 багн., 8—10 кул. 25 кінних, при бригаді 2 легкі арtdивізіон 5 гармат. Від с. Семаки—Чернятин—Слоб. Носковецька инк. 180 бригада, штаб 179 та 180 Жмеринка. Сл. Носковецька по р. Мурафа до Дзядовської переправи, що на північний захід с. Тарасівка тримає фронт 139 бр. 47 дивізії. Від Дзядовської переправи через Тарасівку. Федорівку 178 бр. 47 сов. дів. в бою під Баром загубила 140 бригаду колиш. кінних під суд. 139 та 141 бригади правдоподібно віддані під верування кінних 60 дів. 141 бригада правдоподібно в резерві. 19. X. до 179 бригади прибуло 192 ч. поповнення але відправлені назад до дивізії бо без шовків та рушниць. В Літинському напрямку правдоподібно 133 бригада маршує в Вінницю

Загальне. Сильні повстання в районі Козятики та Вапнярка переходово ст. Крижопіль та Вапнярка були в руках повстанців. В районі Літина сильна група повстанців Сарачи до 2000 люду тримають ліс в районі Пеньківки. В комуністів ходять чутки про підвоє дивізії з польського фронту. 8 кав. дів. має прибути район Жмеринка. Ч. 310 рз.

Начрозвід Сотник Шпівіський.

№ 572 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 27 жовтня 1920 року.

На усім фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. На участку Правой групи 8 бригада пересунулась з району Шаргород—Мурафа, як груповий резерв в район Шендерівка—Віляни—Сіди. Штаб бригади Сіди. 3 кінний полк пересунувся в район Конєва—Кричанівка—Озаринці. Кулеметна дивізія вчора 26. X. перейшла з району Вербоєць—Курілівці Муровані в район м. Озаринці—Яришов. Штабів м. Яришів.

З Мойської цукроварні прибуло до Штабу Правой Групи делегація, з проханням допомогти проти більшовиків, котрі вивозять не лише цукор з заводу, але несуть навіть машини, а деякі їх складові часті забирають — вивозять.

5 дивізії вчора 26. X. приступила до зміни частин 4 Київської дивізії. Штаб 5 станув в м. Слітково.

На участку другої дивізії 4 бригада пересунулась з району Волковинців в район Пилипівські і Шляхові Карачинці. 5 бригада пересувається в район м. Волковинців. 27. X. год. 8 м. Городок ч. 01193.

Т. в. о. Генкварма Дівої Підполковник Яроцький.

№ 673 (с.с.). Розвідочний звіт Штадарму УНР. 27. X. 920 вечерній.

Агентура доносить: 41 с. дів. 121 бр. район від Дністра до с. Володівки через села Михайлівка—Петрашівка—Лаврівка. Штаб 121 бр. с. Хмельківка. 123 бригада с. Володівці. Кавполки 121 бр.: 1 совітський та 1 образцовий в м. Ямполі, мають до 400 шабель. 9 кул. Загально 121 бр. 700 багнетів, 37 кулеметів, 8 гармат.

8 кав. дів. район Хмельник—Улаців.

24. X. стверджено в Вишинці прибуття зі сторони Жмеринки відділів 47 дивізії. Підтверджується відомість що в районі Брацлава перебувають доповнення в силі до 3000—4000 люди незнайомих запасової бригади. При бригаді Котовського є кінна батарея з 3-х дальнобойних гармат та штаб-молна сотня піхоти, котрої вживається до боротьби на возах — кулемети на тачанках.

25. X. в районі Вапнярки і Крижополя було чути гарматну стрілянину. Ч. 311/рз.

Начрозвід Сотник Шніліцький.

№ 674 (с.с.). Оперативний звіт до 20 год. 27 жовтня.

На участку правої групи ворог укріплюється на буграх що на схід від с. с. Моївка—Борівка. В цьому районі вчора 26. X. помічена була паліка у ворожих частин викликана невідомою причиною. Кулеметна дивізія пересунулась в район с. Грушка—Суботівка зі Штабівом в м. Могилів. На участку середньої і лівої груп ситуація без змін. 27 жовтня год. 19 хв. 30 м. Городок ч. 01194.

Т. в. в. Генерал-Квартирмейстра Дівої Полковник Яроцький.

№ 675 (с.с.). Розвідочний звіт Штадарму 28. X. 920 ранній.

41 сов. дів. без відомих змін. 60 сов. дів. в ніч 23—24 X кінним полком Байло заята с. Седерівка. В Жмеринці зістають 4 броніотяги з десантом до 500 люди. Другим перебіжником старшиною 47 сов. дів. підтверджується приділення 139 бригади до 60 сов. дів. на відтяжку Станіславчика. 140 та 141 бригади відведені в район Ладично на Брацлавщині поповнюються. Підтверджується прибуття до Жмеринки запасової бригади правдоподібно 5000 люди, люди одягнені. Ободи 60 дів. в районі с. Майдан Бурилки Васильевка. Пр неперевіреною відомостям 44 дів. маршперує в напрямку Вапнярки. 45 сов. дів. без змін. 12 армія без відомих змін. Сильне повстання району Умаць. Ч. 312/рз.

Начрозвід Сотник Шніліцький.

№ 676 (с.с.). Оперативний звіт до 8 год. 28 Жовтня, жана 1:266.000.

На всьому фронті армії ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін. Штаб Правої групи вирушив сьогодні в 7 год. в м. Могилів.

4-дівізія змінена 5-дівізією, перегупувась 27 X в район м. Елтуш-
ково, де поступила в армейський резерв. Штаб дівізії м. Елтушково.
28/X 1920 р. год. 8. м. Городок. ч. 01195.

За Генварма Підполковник Ярецький.

№ 677 (с.ох.). Оперативний звіт до 20 годня 28 жовтня.

На фронті Армії спокій. Ситуація без змін.

28 жовтня год. 19 хв. 30 м. Городок. ч. 01196

Т. в. о. Генварма Лейб підполковник Ярецький.

№ 678 (с.ох.). Розвідочний звіт Штадарму УНР 29. X. 1920 року.

Район Літина, 25. X. в лісі біля с. Багряновець знайдено 4 коня
з сідлами залишених більшовіками. 26. X. в селі Багряновець зустріаено
2 червоноармійців котрі сказали що уже розходяться по доках. Батальон
дезертирів присланий на поповнення 45 дів. потерпілі зліти Штадарму від
23 ч. 309/рз., згідно зізнань перебіжчиків знов розбігся. Агенти сповіда-
ють про силу червоноармійців мандруючих безоружними по селах ко-
правляючись до дому. По зізнанням поляка утікшого з полону в с. Дена-
довка на схід Браїлова стояло до 200 кінних червоних козаків. Повірені
відомости підтвердили вивод 135 бригади 403—404—405 полків в Ви-
нищю. Відтинок району Юзвипа тримають кінні застави бригади Кото-
ського. Підтверджуються відомости про згурповання 45 сов. дів. в Ви-
нищі правдоподібно 45 сов. дів. має маршерувати в Ваняцькому напрямі.
Відтинок 45 дівізії має правдоподібно тимчасово до підходу якоїсь часті
з 12-армії тримати 8 кавдівізії. Загаломе, з стан. Христинівка, в кою
ешелон в 3 сотні червоноармійців котрі пішки рушили до Дастуга.
Ч. 315.рз.

Начрозвід Сотник Шпільський.

№ 679. Оперативний звіт до 8 годня 29 жовтня.

На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін.

29 жовтня год. 8. м. Городок. ч. 01197

Т. в. о. Генварма Лейб підполковник Ярецький.

№ 680 (с.маш.). Таємно. НА Б А З Військам Дієвої Армії УНР.
ч. 190. м. Городок. 29 жовтня 1920 р.

Збірниу козацьку дівізію Осаула Яковлева в складі Штабу
3-х кінних полків та кінної запасової бригади рахувати в складі
чної мені Армії і на усіх видах задовольненні, при ній з 24 жовтня
року.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.

Начальник Штабу, Генерального Штабу Генерал-Хорунжий Лішко.

№ 681 (с.маш.). Таємно. НА Б А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 191.
(мапа 5 і 10 верст в 1").
м. Городок. 29 жовтня 1920 р. 10 год. 20 хв.

1. Силі ворога і їх угруповання на Правобережній Україні вказані
на додаваємій до цього схеми.

Крім того по маючимся відомостям, на лінії між ст. Вапнярка і Жмеринка курсують до 5 бронепотягів, значна кількість бронепотягів курсує на лінії Вапнярка—Черкаси. Бірзула—Воснесенськ, — Кременчук, Жмеринка—Бозятин, Київ, охоплюючи колії від руйнації їх повстанцями.

Всі останні відомості про ворога свідчать про моральний розклад радянських військ, небажання їх вести війну і погане заосмотрення інтенданське.

2. Польські війська мають опустити терен України після підпису мирного договору з радянським урядом Росії. Відворот польських військ розпочинається правдоподібно 2 листопаду зі швидкістю 20 верст за добу.

3 району нашої Армії польське військо відворот за Збруч вже розпочало.

3. Лівіш нас в районі Шепетівка, — Ст. Константинів угруповала російська армія ген. Перемікіна, співділяюча нам.

4. Мій загальний памір оперативний указаний окремо Командірам дивізії персонально.

5. До здійснення цього наказую: а) ПРАВА ГРУПА. Ген. ХОРУНЖИЙ УДОВИЧЕНКО. (3 Залізна Стр. і 1-а Кузмет. див.). Рішучим ударом знищити находячогося перед групою ворога і відкинути його на південь і на схід від лінії Кетроси—Мясківка—Вапнярка, — р. Сельниця—р. Буг від с. Маньківка до м. Брацлав включно, викинувши авангарди за цю лінію на південь і схід верст на 10—15. Після цього зосереджувати можливо свільний резерв в районі с. Горішківка. Зв'язкові старшинські пости зі Штабом Армії мати поступово в м. Нова Ушиця, м. Могилів, м. Томашпіль; ці пости знімати лише після сталого улаштування телеграфно-телефонної лінії. Старшинські зв'язкові пости для зв'язку з Середньою групою мати в м. Мурафа, с. Лопатинці, с. Сліди, с. Бортички. б) СЕРЕДНЯ ГРУПА. Ген. ХОРУНЖИЙ БЕЗРУЧКО (5-а Херс. і 6 стр. дивізії, бронепотяг „Чорноморець“). Рішучим ударом знищити находячогося перед групою ворога і відкинути його за р. Буг на відтинку м. Брацлав (виключно для Середньої групи), гирло р. Ров. Авангарди перекинути за р. Буг до колії Рай Город—Вороновиці. Зв'язкові старшинські пости мати: для зв'язку зі Штабом Армії в м. Бар, м. Верховівка, м. Копаї Город і м. Станіславчик; в м. Бар залишити зв'язковий старшинський пост до встановлення сталого зв'язку з дальших пунктів для зв'язку з Правою групою — в місцевостях указаних вище в п. а) для Правої групи; для зв'язку з Лівію групою — в сс. Радівці, Рожепе, Мартинівка, м. Браїлів і с. Демидівка. Бронепотягу „Чорноморець“ прибути до 10 год. ранку 1 листопада до ст. Комарівці для отримання зі Штабу групи оперативного наказу. в) ЛІВА ГРУПА. Ген. ХОРУНЖИЙ БАЗІЛЬСЬКИЙ (1-а Запор. і Збірна козацька осаула Яковліва дивізії). Рішучим ударом знищити ворога, находячогося перед групою і відкинути його за р. Буг на відтинку від гирла р. Ров до м. Хмільник включно. Авангарди перекинути за р. Буг до лівої колії Вороповиці—Калюшівка—Людинці включно. По досягненню лінії р. Буга Кіпчу дивізію в найкоротший термін зосереджувати в районі м. Хмільник. Зв'язкові старшинські пости мати: для зв'язку зі Штабом Армії м. Меджибіж, м. Летичів, м. Літня; для зв'язку з Середньою групою в точках, указаних вище

и б) для Середньої групи; для зв'язку з відділом Ген. Перемикіна в с. Качанівка (10 верст на північний захід від м. Хмільнянка). г) Відділ Генерала Перемикіна. Відділом мішаного складу з допомогою бронепотяга „Кармелюк“ можливо довгий час тримати Шенетинку. Головними силами наступом від Старо Костянтинова на схід досягнути лінії с. Кутинці. — Скаржинці, — Носовки, викинувши кінноту можливо даліше на схід, щоб при змові захопити нею ст. Козятин і м. Бердичів. Пути зв'язку з Лівією групою встановити в с. Качанівка. д) РЕЗЕРВ АРМІЇ. 2-а Волинська див. 4 Київська і Окрема кінна дивізії зосереджуватись: 2-а Волинська див. в районі Волковинці, — Галузівці, — Ринки Карачинці. Части передові частини в дотеперішній стані до окремого наказу. 4 Київська див. в м. Ягтушків. Окрема кінна див. — в районі м. Вольковці. Бути в повній готовності до маршу до 20 годня 1-го листопада. Маршрут руху буде даний своєчасно.

6. Всім групам скінчити всі потрібні до начала акції угруповання військ до вечора 1-го листопада, про що донести мені не пізніше 20 годин того дня. Нильно слідкувати з вечора 1-го листопада за ворогом.

7. Час початку акції буде вказаний додатково, алеж потрібні райони котрі займаються зараз поляками, заняті до начала відвороту польських частин, для чого негайно після одержання цього наказу вийти в зв'язок з польськими частинами.

8. Звертаю особливу увагу командуючих груп і дивізій на необхідність негайного угруповання — своїх сил в місці кулаки після скінчення кожного бойового епізоду відповідно обставинам, організувавши стежу і дальшу розвідку за ворогом.

9. Маючи на увазі велику кількість ворожих бронепотягів, звертаю увагу командирів груп і дивізій на необхідність:

а) Проведення операцій по за районом вогня бронепотягів у виглядку напрямку акції вздовж залізниця.

б) для переходу через залізниця користуватись темрявою і

в) Руйнувати мости, щоб огорожити район операції від налету ворожих бронепотягів і тримати зруйновані місця під нашим гарматним вогнем.

10. Відділу льотників в час, котрий буде вказаний додатково, вислати два самолоти для боротьби проти бронепотягів в районі ст. Жмеринка, а 1 самолот для розвідки за напрямком руху ворожих військ і для виявлення кількості їх в районі Чуднів. — Ягтушків, Любар.

11. До вечора 1-го листопада командирам дивізій одягнути і поставити до ладу найбільшу кількість багнетів і кулеметів.

12. Армейські передові гармати легучки до вечора 1-го листопада будуть:

а) для Правой групи в Курилівці Муровані,

б) для Середньої і Лівой групи в потязі на ст. Проскурів в повній готовності для подачі їх вперед.

13. Армейські передові шпиталі до вечора 1-листопада будуть відчинені в м. Проскурові з колісковою легучкою і в. м. Нова Ушиця з санітарним авто.

14. Про одержання цього наказу донести по телеграфу негайно.
 Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
 Нач Штабу Армії. Генштабу Генерал Хорунжий Ліпко.

№ 682 (секр.). ДОДАТОК ДО ОПЕР. НАКАЗУ № 191.

ВОРОЖИЙ ФРОНТ:

VI АРМІЯ: від м. Касперово у гирла Дніпра по березі Чорного моря до м. Маяки по Дністру, правдоподібно до м. Рибниці.

XIV АРМІЯ: від м. Ямполь по Дністру до Михайлівки через села Петрашівку, Лаврівку, Володівці, Должок, Мурафа, Копистирин, Дзядів, Сл. Носковецька, Чернятин, Северіновка, Біліковці, Почапниці, Літин, Івча, Улавів.

XII АРМІЯ: Краснопіль і далі на північ на 15 верст на схід від р. Случа, на схід Новгр. Волинська і далі по р. Уборч через Олевськ.
 Склад Армії.

XIV АРМІЯ: 41, 60, 47, 45 піші дивізії, 8 кав. дивізія, загально
 XIV армія: 11.000 багнетів, 2.000 шабель.

ДІСЛЮБАЦІЯ.

XIV АРМІЯ: 41 п. д. 1676 багн., 90 кул., 26 легк. і 1 важка гармата і 790 шабель тримає фронт від Дністра до с. Федірівки, 121 бр. від Дністра до с. Володівці виключно, 123 бр. с. Володівці — Должок виключно, 122 бр. с. Должок—Копистирин. Штаб 41 Ваньярка.

60 дів.: від с. Федірівка—Чернятин—Северіновка—Браїлів. До дивізії придана оротада 139—47 п. дів. 500 багн. 4 гарм. 178 бр. с. Федірівка—с. Дзядів: 139 бр. Дзядів (виключно) — Сл. Носковецька, 180 бр. Сл. Носковецька (виключно) — Северіновка, 179 бр. с. Северіновка (виключно) — Браїлів. 60 п. д. має 1080 багн., 15 гарм., 300 шабель.

45 дів.: 134 бр. р. Літин: 133 і 135 бр. та кав. бр. Котовського охорона відтинок Людівікка—Мікулінци. 2.500 багн., 400 шабель. 8 кав. дів. р. на схід Хмельника 1000 шабель, 6 гармат.

XIV армія в сей час поповнюється 18 запасною бр. силою до 4.000 люду.

47 дів.: в р. Ладично на поповненні 140 і 141 бр.

XII АРМІЯ: загально 20.000 шабель та багнетів.

25 кав. Банкирська бр. в районі Краснопіль—Красносілка має 600 шабель.

24 дивізія: 6.000 багнетів — Любар, Чуднів, ст. Романівка до Ульянівки і Немільна.

7 п. д. — 3.000 багн.

44 п. д. 3.000 багн.

58 п. д. — 1.500 багн.

17 кавдивізія — мала перейти з Овруча в район Коростеня.

„Група Дотоля“ район Олевська.
25 п. д. в Мазіні на доповненні.

Н-к Розв. відд. Сотник Шпіліський.

29. X. 920.

№ 683 („ох“). НАКАЗ Війську Дієвої Армії УНР. ч. 149.
(По 2 Управі). 29 Жовтня 1920 р. Ставка.

§ 1. 28-го цього жовтня в моїй присутності відбулась нарада, на котрій були присутніми Начальник Штабу Армії Генерал-Хорунжий Ліпко від 1-ої Запорізької дивізії Підполковник Стефанів від 2-ої Волзької — Генерал-Хорунжий Галкін. Командір 6-ої дивізії — Генерал-Хорунжий Безручко і Армейський Комісар — Сумневич.

На цю нараду з дозвілу П. Головного Отамана прибув Командуючий Російською Армією Генерал Пермікін.

Згідно виробленим умовам Російська Армія Генерала Пермікіна на підставі визнання Української Армії, як Армії Української Народної Республіки, обов'язалась провадити, в повному контакті з нашою Армією сильні акції проти загального ворога — большевиків.

Наказ цей і лист Генерала Пермікіна оголосити во всіх частинах Армії щоб уникнути непорозумінь при зустрічі наших частин з Російськими відділами Генерала Пермікіна.

Додаток: зразок листа Генерала Пермікіна.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Ом. Павленко.
Начальник Штабу Генштабу Генерал-Хорунжий Ліпко.
Вартовий Генерал Генерал-Хорунжий Ткачук.

Зразок.

Командуючий Російською Армією на терені України. 28 жовтня 1920 року, ч. 131 м. Городок. Головнокомандуючому Армією Української Народної Республіки. До підпису військової конвенції про спільну боротьбу з большевиками між Урядом Головного Отамана С. В. Петлюри й сформованим Армією Російським Політичним Комітетом в Польщі я числю по складаним обставинам необхідним оказати по силі допомогу дружній Армії Української Народної Республіки беру на себе обов'язок відноситися до Уряду й населення України як до Уряду й населення дружньої й союзної Держави і не втручатися во внутрішні справи цієї Держави.

Я переконаний, що Командування Армії Української Народної Республіки з свого боку дасть певну допомогу, щоб полегчити справу найскоршого зформування дорученої мені Армії.

Генерал-Хорунжий Пермікін.

№ 684 („ох“). Оперативний звіт до 20 годин 29 Жовтня 1920 року.
Мапа 1:200000.

На фронті армії ситуація не зміненя. По маючимся відомостям большевиками закінчено було вчера 28.X направу залізничного містка через ріку Ров у м. Межирова. 29 X год. 20 м. Городок ч. 01198.

Т. В. О. Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 685 (..ox⁷⁷). Оперативний звіт до 8 годин 30 Жовтня, мапа 1:200000. На фронті Армії ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін 30 Жовтня 8 годин м. Городок ч. 01199.

т. в. о. Генкварма Дісвої Підполковник Яроцький.

№ 686 (..63⁷⁷). Розвідочний звіт Штадарму УНР. вечірній з дня 30. X. 920.

Агентурна розвідка доносить, що м. Літин опущено ворожою пілотою і охороняється наїздами кінноти Котовського. На Літин наложена контрибуція грішми одягом та взуттям, але населення нічого не дає. По тим же відомостям із Жмиренки через Мікулінци через Літин на Янів 24. X. машерувала колонна піхоти з обозами: і як доносить агент буди: 438. 439. 440 полки. Зазначені полки належать до 49 дівізії котра оперує в Туркестані в армії Куропаткина. Присутність частини 49 дівізії на нашому фронті неможлива, нумерація правдоподібно перепутана агентами. Надіслати агенти повірити. Ч. 316, рз.

Начрозвід Сотник Шпіліцький.

№ 687 (..ox⁷⁷). Оперативний звіт до 20 годин 30 жовтня.

На фронті армії без змін. 30 жовтня год. 19 хв. 30 м. Городок ч. 01200.

За Генкварма дісвої підполковник Яроцький і

№ 688 (..02⁷⁷). Розвідочний звіт Штадарму УНР 31. X. 920 ранній.

Дісльокація 41, 60 дів. без змін, дівізії одержали поповнення і числять по 2500 баг. 47 сов. дів. з 28. X в марші на Винницю. 8 кав. дів. прибула в район на північ Літина. Перехоплений приказ Південно-Західного фронту з дня 20, з приказу виясняється що 12 сов. армія лічиться українською, із всіх поповнень прибуваючих до 14 армії мають бути виділені всі українці і найкоротчою дорогою відправлені до 12 армії. Всі тиллові установи 14 армії мають виділити українців і направити до 1 запасового полку Бив. З 14 армії має утворитись дві групи, перша група Якіра в складі 45, 47, 8 кав. дівізії і згрупуватись в районі Літин—Хмельник—Вінниця до виконання чого приступлено. 60 та 41 дівізії мають скласти нову групу або 41 дів. має бути відведена до діспозиції Південно-західного фронту, ця часть наказу не ясна.

Загальне. ворог групується в районі Винниця—Літин—Хмельник. 12 армія в стадії переформування в Українську армію і концентрується правдоподібно в районі Мірополь—Бердичев. 14 армія в стадії розформування. Загально на всьому фронті 14 та 12 армії перегрупіровка з маршами больон в різних напрямках. Ч. 317/рз.

Начрозвід Сотник Шпіліцький.

№ 689 (..01⁷⁷). Оперативний звіт до 8 годин 31 жовтня.

На фронті Армії УНР. ніч пройшла спокійно, ситуація без перемін. 31 жовтня год. 8 м. Городок. ч. 01201

За Генкварма дісвої підполковник Яроцький.

№ 690 („ох“). Розвідочний звіт Штадарму УНР з 31. X. 1920 вечірній.
I. Відтинок 14 армії:

41 дивізія штаб 121 бригади в Клембівці. Чисельний стан бригади вносить 940 багнетів, 11 кул., 3 польові гармати, 40 кінних розвідників. При бригаді 1-ий спеціальний (образцовий) кв. полк в силі 200 шабел, котрий разом з 362 п. п. обсаджує відтинок фронту Яруга—Бабчинці—Борівка включно, висилаючи розізди до м. Еланівка—Букотника—Віля—Соколи. Штаб полка Бабчинці. 361 і 363 п. п. в районі Ветрівка—Дзигівка. Обози бригади в м. Еланець. 123 бригада — підтверджується д-слочакція подана в рап. ч. 32 з цим що бригада одержала 26. X доповнення і має тепер до 1000 багн. і 200 шаб. 122 бригада обсаджувала відтинок Должок—Мурафа—Копистини—Федорівка. 26. X 365 полк був змінений на відтинку Копистини—Федорівка—Дзигів 178-ю бригадою 60 сов. дів. і відійшов в резерв в м. Лопатинці. 364 і 366 п. п. без змін.

60 п. сов. дів. — Штаб в Шерпні. 178 бр., як доп. ч. 32, прибула 26. X до Станіславчика і обсадила відтинок фронту Копистини—Федорівка—Дзигів, змінюючи частину 41 дів. Штаб бриг. Станіславчик. 179 бр. від 21. X обсаджує двома полками відтинок Новоселиця—Більковці, маючи 539 полк в резерві в м. Семаки. 180 бр. на відтинку Лопатинці—Сербіновці—Чернятин теж двома полками, 538 п. п. в резерві в м. Межи;ов.

Кавал. дивізіон Байлого обсаджує одним ескадром Майдан Головчяньський—Лопатинці, другий ескадрон в резерві в м. Коростовці. Відтинок Слобода Червятиньська—Слобода Носковська до Дзюлова обсаджує тимчасово приділена 139 бригада 47-ої дивізії. Загальна сила 60 дивізії останніми часами доповнена разом з приділеною 139 бригадою іще до 3000 багнетів, 8 гармат на позиції в с. Коростовці. 45 дивізія концентрується правдоподібно в районі Вінниця—Літин (не підтвержене). 47 дивізія, правдоподібно в поході 28. X з Красне до Вінниці.

8 кав. дів. брак відомостей.

Доповнення — ворог поспішно доповнює свої відділи. Останніми часами надійшовші доповнення дуже добре заосмотрені.

Рухи військ. На цілому відтинку українського фронту ворог перегруповується. Сильніша групування помітна в районі Літин—Хмельник—Вінниця.

Загальне: більшовики ведуть сильну і явну агітацію на відтинку військ УНР. Ч. 318,пр.

Начрозвід Сотник Шпігінський.

№ 691 („лж“). Таємно-Оперативно. По всім адресам. Оперативний звіт 20 год. 31 жовтня 1920 р. Мапа 1:200.000.

По додатково отриманим відомостям из участку Правой групи, дня 27/X біля 14 години ворог розвинувшись в лаву в районі на схід від с. Березівка почав поговуватись вперед і дійшов уже на віддаля 800 кроків від наших застав. З нашого боку сейчас же розсіявся в лаву одні курінь 7 Бригади 3 Дивізії і перейшов до контр наступу. Ворог бачучи нашу лаву поспішно почав відворот і відійшов на старе ставовище.

Цей маневр відбувся з обох сторін без вистрілу. На всіх фронтах Армії ситуація без змін.

31 жовтня 1920 р. 20 годин м. Городок. Ч. 01202.

За Генерал Квартирмейстера Підполковник Яроцький.

№ 692 (сек.). Розвідочний звіт Штадарм УНР 1. XI. 920 ранній.

Агентурою та зізнанням цивільного населення в районі Жмеринки підтверджується присутність частини першої кінної армії Буденного. 2 полки силою до 800 шабель при 6 гарматах розташовані в с. Малій Жмеринці. Правдоподібно на фронті Армії УНР має бути лише частина 6 дивізії з першої кінної армії. По зізнанням власних агентів 19. X. 920 частина 6 кін. дивізії маршувала через м. Уланів на Винницю. Настрій Буденовців згідно зізнань агентів та цивільних ворожий комуністам. В ціх днях Буденовці мають перейти на наш бік. 25 сов. дів. 12 армії згідно зізнань повертаючого старшини погружена в ешелони і має відізжати на фронт Врангеля. По останнім відомостям 41 сов. дів. 1960 багн. 56 куз. 26 гармат з них 2 тяжких та 872 шаблі. На відтинку 41 сов. дів. при 121 бригаді береться до учоту 13 кавполк 250 шабель. В останнім без відомих змін. Ч. 319 рз.

Начрозвід Сотник Шнілінський.

№ 693 (сек.). Оперативний звіт до 8 годин 1 Листопада. Мапа 1:200.000.

На фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін. Вислади Правою групою парламентарі до противної сторони з протестом в справі неправного вивозу цукру з Моївської цукроварні вернули назад. Большевики заявили нашій делегації, що вони пояснення в цій справі можуть дати лише полякам, а не українцям. Позаяк вони не визнають ні України ні Українського фронту.

1 листопада год. 8. М. Городок. ч. 01203.

За Генкварма Підполковник Яроцький.

№ 694 (сек.). Розвідочний звіт Штадарм УНР вечірній 1. XI. 920.

Відтинки 14 армії, 8 кавдів. пересунулась частинно в район Жмеринки. 28. X. в Винницю прибула запасова бр. невідомої нумерації силою 3000. 12 армія штаб 24 дивізії в Бердичові правдоподібно 24 дів. пересунулась на південь до району Уланів. 44 сов. дів. концентрується в Житоїрі. 58 сов. дів. має зайняти район Новоград Велицького. 7 дів. без відомих змін. 25 дивізія відізжає на фронт Врангеля. Ч. 320 рз.

Начрозвід Сотник Шнілінський

№ 695 (сек.). Оперативний звіт до 20 годин 1 XI.

На всьому фронті Армії У. Н. Р. ніяких змін не наступило.

м. Городок 1-го Листопада 920 р. год 20 ч. 01204.

За генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 696 (сек.). Розвідочний звіт Штабу Армії УНР ранній 2. XI. 920.

В Розвідочному звіті ч. 319 рз від 1. XI. 920 ранній помилково указувалось на кінноту Буденного, підтверджується пересунення 8 кавдів.

Червоного козацтва із району Уланів в Станіславчик. Зраз 8 кавдв. марше-
руе в м. Красне. Агенти голосять, що вона має переформуватись
в корпус. 8 кавдивізія числить 2500 шабель будучи поповнена Бугенпо-
вцями та Єлісаветгородськими кошками 47 дів. в див. 25. У марше-
рувала через Шпиків на Валнярку і має відійти до Ольгополя на попов-
нення. 416 піший полк 140 бригади 47 дивізії яко одинокий росташован
в с. Михайловка на схід ст. Гални числить 200 люду і має теж відійти.
135 бригада 45 сов. дів. прибула в район Літина. З 25. X на відтйок
лише одної нашої дивізії перебігло 15 чоловік перебіжчиків. Ч. 321 рз.

Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 697 (сл.к.). Оперативний звіт до 8 год. 2 листопада. Мапа 1:200000.

На фронті армії У. Н. Р. віч пройшла спокійно. Ситуація без пере-
міни. 2 листопада год. 8 м. Горюлок ч. 01205

За генкварм Дієвої Підполковник Яродський.

№ 698 (сл.к.). Розвідочний звіт Штадарму УНР вечерній 2. XI. 920.

Агентура та повертаючий полонений зізнають, що більшовики від-
тагнули кордонні частини від Дністра на 22 версти. полишаюче слабі за-
стави для догляду за Румунським кордоном Причини не відомі. В остя-
ньому без відомих змін. Ч. 322 рз.

Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 699 (сл.к.). Оперативний звіт до 20 год. 2 листопада. Мапа
1:200000.

На фронті армії У. Н. Р. спокійно. Ситуація без перемін. По додат-
ково отриманим відомостям з 2-ї Волинської дивізії висланий був 1 XI
вісний розід до с. Северинівки, котрий недоізваючи села зустрічен був
ворожим рушничним ворнем. Розід в цілости вернув назад.

2 листопада год. 20 м. Горюдок. ч. 01206.

Генерал-Квартирмейстер Дієвої Генерального Штабу
Генерал-Хорунжий Буш.

№ 700 (сл.к.). Розвідочний явіт Штадарму УНР Ранній 3. XI. 920.

Агентура доносить, що 30. X. 920 обсада фронту Жмериня зня-
лась з позиції і розбіглась до дому. 31. X прибула невідома частина силою
500 люду, котра заняла знов обсаду. Між червоноармійцями уперті чутки,
що 8. XI. червона армія має залишити терен Правобережної України.
Агентура з дивізії освітвиша район Хереона—Берислава голосить, що
в ближньому часі більшовики готують наступ з Берислава на Перекоп.
Більшість 13 армії згрупована в районі Берислава. 54 сов. дів. тримає
Берислав. Кінна бригада Гофа 115 та 116 кав. полки поповнені загальною
600 шабель 8 кул. 2 з. гармати. В сей район прибула перша кінна армія.
Наступ має розпочатись в перших днях листопада. Ч. 323 рз.

Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 701 (сек.). Оперативний звіт до 8 годин 3 листопада. Мапа 1:200000.

На фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін. 3 листопада год. 8 м. Гордок. ч. 01207.

Генерал-Квартирмейстер Генерал Хорунжий Кущ.

№ 702 (сек.). Оперативний звіт до 20 годин 3 листопада.

На фронті армії УНР ситуація без змін. 3 листопада год. 19 хв. 30. м. Гордок ч. 01208.

Генкварм дієвої генкор Кущ.

№ 703 (сек.). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Ранній. 4. XI. 1920.

Перебіжник 405 полку 135 бригади 45 дів. зізнає що в полку 600—700 багв., полк стоїть в Юзвині. 135 бригада до 2000 багн. 27 кул. Біннота Котовського 2. XI стояла в Микулинцях. В районі Жмеринки 8 кав. дів. В с. Тартаки полк 60 сов. дів. до 300 багн. В с. Семачи 540 полк 180 бригади. Села Новоселиця, Почапинці, Біліковці, Головинці, Петраші ворога не має. 60 сов. дів. одержала поповнення і має числити до 3000 багнетів. Штаб 60 дів. в Гнівані. 27. X в с. Павловцях коло Каленівки прибула якась частина з Никова та Янова силою до 3000 багнетів. Червоноармійці 8 кавдів. всі одягли українськи шани на шапки. Підтверджуються, що 30. X на ст. Журавівка було крушення військового потягу за що комуністи спалили села Паланку, Самгородок, Войтовці. Ч. 324/рз.

Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 704 (сек.). Оперативний звіт до 8 год. 4 листопада. Мапа 1:200.000.

На фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін.

По відомостям від 2-ї дивізії до с. Северинівка прибула кавалерія з гарматами, котра належить до відділу Котовського. 4-го листопаду год. 7—40' м. Гордок. ч. 01209.

Генерал-Квартирмейстер Дієвої, Генерального Штабу
Генерал-Хорунжий Кущ.

№ 705 (сек.). Розвідочний звіт Штадарму УНР вечірній, 4. XI. 1920.

XII армія: 25 дів., 6 ешелонів цієї дивізії все відійшло на Київ, на ст. Малин стоять погружені 4 ешелони. Пrawdopodobно дивізія переходить на фронт Врангеля. 24 дів. без змін, в дивізії сильне заворушення доходить до бійок, червоноармійці хотять до дому. 44 та 58 дивізії без змін. Башкирська бр. 2. XI прибула в Улапів. 7 дів. не відомо правдоподобно в районі Каменівки. В район XII армії прибула правдоподобно 17 кав. дів. 500 шабель в районі Житомира. XII армія одержала поповнення з 1, 2, 3 запасних батальйонів з Києва загально 5600 багнетів. XII армія пересування на всьому фронті. 45 дів. підтягнуті з Винниці 135, 134 бригади Кав. Котовського розташовує по фронті Літин—Рів, обсаджуючи декілька пунктів своїми патрулями. 60 сов. дів. зістає в своєму районі. 40 дів. прибула свій відтиск до Браїлова, вступивши військ. полк Байла в с. Северинівку. 41 сов. дів. без відомих змін. 8 кав.

дів. зістає в районі Мала—Жмеринка—Кравче. 47 сов. дів. зістає на марші в район Ольгополя. Загально XIV армія в стадії інтенсивного поповнення та перегруювання. Штаб 60 дивізії 1. XI прибув до Жмеринки. Ч. 325/рз.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Генерал-Хор. Куш.
Начрозвід Стиник Швілінський.

№ 706 (секр.). Оперативний звіт до 20 год. 4 Листопада.
Мана 1:200.000.

На фронті Армії У. Н. Р. за сьогоднішній день ніяких змін не було. Згідно донесень 1-ої Запорізької дивізії ворог за останні дні на участку 1-ї дивізії нікого з цивільних не попускав через фронт на наш бік. 4 Листопада год. 19—30 м. Городок. Ч. 01210. (Без підпису).

№ 707. Оперативний звіт до 8 год. 5-го Листопада.

На фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін.
5 Листопада год. 7—30. м. Городок. Ч. 01211.

(Без підпису).

№ 708 (секр.). Командірові Збірної козацької дивізії, Наштадарму 3 Російської в Проскуріві, зразок Комдіву 1 Запорізької.

Командарм наказав:

1. Збірної козацької дивізії негайно перейти до раниш указавого її району — околиці села Аркадієвці, виконавши цім виданий її наказ. а в разі невиконання цього негайно припиняється видача в дивізію заохочення і утримання. Про виконання цього донести не пізнійш як до вечора 7 біджучого листопада.

2. Комдіву збірної козацької дивізії донести негайно хто накладав на мешканців Чорного Острова контрибуцію і яка кара зараджева на виновних в цьому свавільству.

3. Наштарму 3 Російської донести на якій підставі зроблені насильства над Збірною козацькою армією в м. Чорному Острові і чи виявленні виновні в цьому свавільстві. Як що не виявлялось цього зловживання, то негайно виявити і донести а на будучину припинити.

Городок, 5 листопада 18 год. ч. 137 л.

Наштадарм УНР Генштабу Генхор Лішко.

№ 709 (секр.). Оперативний звіт до 20 год. 5 Листопада.
мана 1:200.000.

На всьому фронті армії У. Н. Р. спокійно. Ситуація без перемін.
5 Листопада год. 19—30 м. Городок Ч. 01212.

Генкварм, Генхор Куш.

№ 710 (секр.). Розвідочний звіт Штадарму УНР 6. XI. 920 раниш.

Літвинський напрям: агентура доносить, що частина 45 дів. 135 бр. знімається з фронту і відходе на схід, в районі Юзів, Лукашівка. Мікулінці підійшла правдоподібно 123 бр. 41 совдів. До Козятини прибув Петроградський караульний полк 300 люду котрі провадять мобілізацію в цім районі. 2 наших агента розстріляно в Літвині.

Жмеринський напрям: В Жмеринку прибула кав. бр. Котовського. Тамже стоять два полки 8 черв. кавдів. В Браїлові 2. XI прибуло дві піші запасні полки з Казані. В Браїлові обози одного з полків 8 кавдивізії. З Козятина евакуовані всі майстерні. Частини 8 кавдів. зістають в районі Красного. В Жмеринці розстріляно одного нашого агента. Вапнярський напрямок без змін. Ч. 327 рз. Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 711 (сек.). ТАЄМНО-ОПЕРАТИВНО. Оперативний звіт до 8 год. 6 Листопада. мапа 1:200.000.

По додатково отриманим донесенням від правої групи, перед фронтом 3-ї дивізії в районі Томашполя чути була гарматна стрілянина. По відомостям від селян і перебіжчиків перейшовших через ворожий фронт на наш бік, ворог веде в своїм запалі бій з повстанськими відділами.

Дня 4 листопада з 2-ї дивізії вислан був кінний роз'їзд від застави що стоїть у с. Курілової, до с. Почаплиці, де роз'їзд був зустрічен сильним рушничним вогнем.

Ніч на фронті Армії пройшла спокійно. 6 Листопада год. 8 м. Городек. ч. 01213. Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 712 (сек.). Розвідочний звіт Штадарму УНР Вечірній. 6. XI. 920.

Літинський напрям: по відомостям агентури 45 дивізія відходить в район Каліновки, її місце має зайняти по відомостям Лівої групи 123 бр. 41 сов. дів. Права група не передполагає зняття з її відтинку 123 бр. Жмеринський напрям розстріляно агента Запорозької дивізії. Вапнярський напрям без відомих змін. Ч. 328 рз.

1. Генкварм Генштабу Генхор Куш. Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 713 (сек.). Оперативний звіт до 20 год. 6 Листопада.

На фронті Армії У. Н. Р. ситуація не змінилася. Вчора 5 XI в 23 год. ворожий кінний відділ силою до 15 всадників підіхав до нашої застави, що стоїть у с. Слобідка Межирівська і відкрив по ній стрілянину. В той час кинулась наша застава в атаку і відкинула більшовицький відділ, беручи до полону одного комуніста і 2 коней з сідлами.

Ворог залишивши на полі битви одного вбитого відійшов назад. З нашого боку втрат не було.

6 Листопада год. 19—30 м. Городек Ч. 01214.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 714 (сек.). Розвідочний звіт з дня 7. XI 920. Позачерговий, цілий, випадний.

Підтверджено 24 дів. з району Любара прибула в dniu 6. XI в район Літина. Останні частини 45 дів. вже відійшли на Каліновку. Штаб 8 кав. дів. в Красному. До 8 кавдивізії яко 4 бригада входить комуністична бр. бувша залізний резерв армії Буденного. 24 дів. — 4000 багн., 8 кавдів. 25... Ворог провадить сильну розвідку по всьому фронті.

Генкварм Генштабу Генхор Куш Начрозвід Сотник Шпілінецький.

№ 715 (..лж*). Оперативний звіт до 8 год. 7 листопада, мапа 1:200 000.

На всьому фронті Армії У. Н. Р. ніч пройшла спокійно. Ситуація без перемін.

Вчора 6.XI біля 14 год. ворожий кінний відділ силою до 25 всадників з боку с. Майдан Борковський намагався вирватись в с. Багрянівці. Наша кінна застава, що стояла у селі, відкрила гв'яче вогонь по ворогу і примусила його відійти назад. Після цього невдачного налету, ворог відтягнув під село одну тачанку, котрою до пізнього вечора огрідував с. Багрянівці.

7 листопада год. 8 м. Городок Ч. 01216.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куц.

№ 716 (..лж*). Розвідочний звіт Штадарма 7. XI 920 вечерній.

Виявлено, що 45 дивізія перед пнжем була відійшла з Літина на Казіповку, але поставши там два дні повернулась, була змінена 5. XI 24-ю дивізією і знову відійшла на Вишницю. При відході її ворог демонстративно телефонував на всі боки що 45 дивізія йде на Хмезьник для удару на Летичов. Можливо гадати, що 45 дивізія перекидається на фронт Франгеля. Наблиз ворожих шпигунів документально пояснюється так, що селяне не мають ворогу жадних відомостей про наше військо. Документально стверджується часті випадки роззброєння і знищення ворожих селянами, чому комлів 45 наказує червоноармійцям триматись партиями не менше 20 чол. і вислати наперед кінну розвідку. 4. XI вночі селяне напали на кінну бр. Котовського в с. Якушівці, полки бригади з переядку напали один на другого і нанесли собі серйозні втрати. Селяне 3. XI вночі викрали зі штабу 397 полку кулеметя, і взагалі селяни мають у розквартириваних красноармійців набої. Починають з приводу чуток про наш наступ. 24 дивізія має третину людей, одягнених в палаточні шинелі, були випадки замерзання на варті. Половнені німці повертаючи з Сібіру бачили 2. XI як до 1000 селян різно озброєних вели наступ на Тудьчин. Ч. 330 рз.

1. Генкварм Генштабу Генерал-Куц. Начрозвід Сотник Шпайкоський

№ 717 (..лж*). Оперативний звіт до 20 год. 7 листопада. Мапа 1:200 000.

На фронті Армії ситуація не змінена.

7 листопада год. 19—30 м. Городок Ч. 01216.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куц.

№ 718 (..лж*). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Ранній, з дня 8. XI. 920 р.

Літинський напрям: Штаб 24 дивізії 4. XI стояв в Калинівці. Тяжко батарея 60 сов. дів. 3. XI стояла в Якушівцях на захід Вишниці уже приготувалась перейти на нашу сторону. По фронті від Літина до Сомаків більшовики варили в дісах та садках силу довгих ям, прикривши їх листом, кругом Вишниці теж саме. 7. XI знов підман ворожий шпигун.

Жмеринський напрям: В Жмеринці більшовики видали наказ про евакуацію всіх залізничників до Брянську, останні розбігаються. В Браїлові робітники не дали вивезти машин з цукроварні. Більших відомостей брак.

Вашнярський напрям: 41 сов. дів. без змін. Відомости про 47 дів. сходяться в повідомленнях 1 та 3 дівізії про присутність її в районі Гайспна. 13 составу дівізії розбіглась. Одначе 140 бригада має бути правдоподібно в районі ст. Рахни. Ч. 331.

Генерал-Кварт. Генштабу Генхор Куш.
Нач. Розвідвід. Сотник Шмілієвський.

№ 719 (..лжж). Оперативний звіт до 9 годин 8 Листопада.

З причини обриву телеграфних проводів між осередню телеграфною станцією Ярмолинці—Дунаєвці і Ярмолинці—Проскурів. — ситуаційних звітів з фронту в Штабі Армії до 8 год сьогодні не отримано.

8 Листопада год. 9 м. Городок. ч. 01217.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 720 (..лжж). Розвідочний звіт Штадарму УНР Вечерній. З дня 5. XI. 920.

XII сов. армія переіменована в 1 Українську сов. армію. 41 сов. дів. має переіменуватись в 4 дів. укр., по стану 4. XI. 41 дів. мала харчовий склад 618 старшин, 4178 люд., 133¹ кінь. По неперевіреном відомостям 41 дів. має змінити групу Якіра. Групу Якіра складають правдоподібно 47, 60 та 8 кав. дів., штаб в Брацлаві. 60 дів. правдоподібно має відійти в район Немірова на поповнення тудиж має прибути 47 дів. 60 дів. має змінити 7 дів. Помічена групіровка ворога в районі Красносілка. Красношіль. Правдоподібно 1 сов. армія Укр. продовжує марш вздовж демаркаційної лінії на південь. В Вашнярському напрямі ворог кінчив окопи на лінії р. Бушка Мурафа, окопи мають вигляд підкови і розраховані на взвод. Між більшовиками уперті чутки про наступ українців. Ворог висунув сильні застави на 4—5 верст оборонної лінії. Застави мають преняти першій бій та завести наші частини на опорні пункти. Ворог має намір зайняти всі села демаркаційної смуги. В Бабчинцях 3 батальон 363 полку. В ніч 4—5 у більшовиків два рази була тревога. Ч. 332 рз.

Генерал Кварт. Генштабу (без підпису).
Начрозвід Сотник Шмілієвський.

№ 721 (..лжж). Оперативний звіт до 20 год. 8 Листопада. Мапа 1:200,000.

На участку правої групи сьогодні в 3 год. 45 хввл. ворог в складі 150 піхоти і 70 кінноти при 3 кулеметах вів енергійний наступ на м. Яругу. Рушничним та кулеметним вогнем частинами 1-ї Кулеметної дивізії наступ ворога відбито і він відступив наад на свої попередні позиції. Втрат з нашого боку не було, ворожі втрати не з'ясовані.

На участку середньої і лівої групи ситуація без змін.

8 Листопада год. 19—30 м. Городок. ч. 01218.

Генкварм Дієвої Генштабу Генерал-Хорунжий Куш.

№ 722 („прк“). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Ранній, з дня 9. XI. 920.

Літинський напрям. перебіжчик старшина 24 дівізії знімає, що дівізія заняла відтинок від Махнівки до р. Буга. До поповнення 24 дів. надічувала до 6000 багн., після поповнення до 8000 багн. Агентурою в'яяснено що 25 Башкирська бр. 7. XI стояла в Махновці й 8. XI вирушила на Жмеринку.

Жмеринський напрям. Перебіжчик 180 бр. 60 дів. знімає, що 180 бр. стояла в резерві в Браїлові 5. XI вночі отримала наказ вирушити на Жмеринку і там з двома другими бригадами 60 дів. вирушила 6. XI на Красне. Відставших червоноармійців командант Жмеринки направляє на Ахутинь. Селянини повертаючий з Бершаді оповідає, що там стояло 100 червонопор. 5. XI був сильний бій повстанців з с. Юрковці. 6. XI пополудні через с. Красне проходило три партії кінноти по 400' люду кожна, за ними маршувала велика кількість піхоти в три партії далі три партії гармат. Правдоподібно маршувала 60 дів.

8. XI в Межиріві стояв полк зложений виключно з татар.

Ваняярський напрям брак відомостей.

Загальне. Констатується зміна 60 дів. що сходиться з звітом Штадарму з 8. XI. 920 ч. 332 вечерній. Правдоподібно 60 дівізію змінила 7 дів. 1 дівізія знов підтверджує 123 Бригаду в районі Браїлова. Загальною справою производится перегрупіровка, правдоподібно приготування до війни або зміна 14 армії. ч. 333 ра.

1. Генкварм Генштабу Генхор Куш. Начрозвід Сотник Швідінський.

№ 723 („прк“). Оперативний звіт до 8 год. 9 Листопада, мапа 1:200,000.

Вчора 8 Листопада біля 16 год. ворог силою до 100 всадників повів наступ на с. Сербіївці і після бою потягнув нашу кінну заставу і заняв це село. Наша заставка відійшла на с. Слобідку Межирівську де і затрималась.

По донесенням від селян в районі Межирів—Сербіївці прибув 5-й кінний сов. полк і оден полк піхоти добре одягнених і озброєних.

Ночію ворог активності не проявляв.

9 Листопада год. 8 м. Городок. Ч. 01199.

За Генкварма Дівої Підполковник Яроцький.

№ 724 („прк“). Д. НЕГАЙНО. Всім Комдівам.

По відомостям від поляків большевики мають розпочати проти нас наступ між десятим і дванадцятим листопаду. Командарм наказав Вам безумовно розпочати заряджену Вашої дівізії бойову акцію точно в ніч з десятого на одинадцяте листопаду бо дальша відстрочка не можлива в ніякому разі щоб не втратити нашої ініціативи. До виконання цього вжити всіх зусиль.

Городок, 9 жовтня*) 19 год. 30 хв. ч. 390.

Наштадарм УНР Генштабу Генерал-Ховружий Липко.

*) Очевидно „листопада“.

№ 725 (слрк*). Розвідочний звіт Штадарма. 9. XI. 920 вечерній.

Літинський напрямок: по агентурним відомостям село Сосна ворогом не займається, під Літником є застава 15 чол. з кулеметом, Літин займає 216 полк 24 дів. кількістю до 500 чол. при 5 кул., полк цей щодня поповнюється. В селі Волячині стоїть батарея в 4 гармати. По відомостям від селян в Жмеринці стоїть бронепотяги 1) Гулько, 2) Ураган, 3) Умрем или победям, 4) Победитель, 5) Красноармеец, 6) Лейтенант Шмидт.

Ванпярський напрямок: по агентурним відомостям 122 бригада 41 дів. зранку 7. XI знялась з фронту і перейшла в район Данговки, а її учасок заняла 180 бр. 60 дивізії в складі 538, 539 і 540 полків, штаб бр. в Рахнах, 538 полк силою 200 багнетів, 3 кул., 2 гармати, 40 кінних займає від села Травна до с. Должок, 540 полк силою 300 багнетів 9 кулем., 3 гарм., займає Слобідку Мурафську, Калкотину і Заячівку, 539 полк в с. Деревчині в резерві. Ч. 334 ра.

1. Генкварм Генштабу Генхор Куш. Начрзовід Сотник Шпіліньський.

№ 726 (слрк*). Оперативний звіт до 20 год. 9 Листопада. Мана 1:200.000.

По додатково отриманим відомостям від 2-ї дивізії вчора 8, XI після цього як більшовицька кіннота вибила нашу кінну заставу з с. Сербинівці і заняла це село, нами було зроблено біля 22 год. цього ж дня кінний налет на Сербинівці з району с. Слобідка Межирівська, котрим вибито ворога з Сербинівців. Ворог понесши значні втрати людьми і кіннями відійшов на Северинівку і Немирів. В селі Сербинівцях залишено було зоргогом відозви.

Сьогодні в цьому районі ворог активності не проявляв. На останніх відтывбах фронту ситуація не зміненя

9 Листопада год. 20 м. Городок Ч 01220.

Генкварм Дівої Генштабу Генерал-Лорунжий Куш.

№ 727 (слрк*). Правдоподібний стан ворожих сил перед фронтом армії У. Н. Р. до 10. XI. 920.

1. Від Дністра до с. Ракитченці 41 дивізія в складі 121 бр. силою 1000 багнетів 18 кулеметів 8 гармат 90 кінних при образцовім кавполку 100 шабел від Миронівки до Чершівень, 122 бригада в резерві в районі Дягилівки силою 900 багнетів, 123 бригада силою 900—1000 багн. в районі Томашполя. Від Черновець до Ракитченців займає фронт приділена до 41 дів. 140 бригада розбитої 47 дивізії, яка має 850 багн., 15 кул., 7 гарм., 80 кінних.

2. Від Ракитченців до сл. Носковецької 60 дивізія силою до 3000 багн.

3. Від слободи Носковецької через Кат-Яково—Біликовці попри Людівку до Почапинців займає фронт 45 дивізія силою до 4000 багнетів.

4. Від Почапинців попри Літин—Оседлиску—Кобилівку 24. дивізія силою до 8000 багнетів.

5. Район Улавів—Петраківці—Янушілк.—Чуднів займає 58 дивізія силою до 3000 багн.

6. Район на північ 58 дивізії займають фронт частини 44 дивізії, силою до 3000 багн. штаб котрої стояв з початком листопада пр. в Бердячові і котра правдоподібно пересувається на південь.

7. Даліше на північ правдоподібно 17 кавдівізія силою приблизно до 1500 шабель.

РЕЗЕРВИ: В районі Калиновка 7 дивізія силою 3000 багнетів. В районі на схід Жмеринки 25 Банкирська бр. силою до 800 шабель. В районі Красне 8 кавдівізія силою до 2500 шабель.

Висновок: В першій лінії знаходяться загальною перед фронтом армії УНР 10.000 багнетів і 1300 шабель, в другій лінії 2.000 багнетів і 800 шабель, в резерві 3000 багнетів і 2500 шабель. Даліше резерви 6000 багн. Можливо гадати, що 45, 60, 8 кавдівізія, 25 Башкирська бр. творять групу Якіра. Ч. 335 р.

1. Генкварт Генштабу Генхор Купи. Напрямі Сотник Шлізівський.

№ 729 (сх.). Склад армії Генерала Чермилана на 10 листопада 1920 р.

	багн.	шабель	кулем.	гарнат
1 стрілецька дивізія генерала Бобинка	2.150	100	32	12
2 стрілецька дивізія полковника Палена	в стадії формування			
Збірна кічка дивізія генерала Трусова	620	300	20	—
Разом	2.770	400	52	12

№ 730 (сх.). Склад Збірної козацької дивізії Осавула Яковліва на 10 листопада 1920 р.

шабель	772.
кулеметів	38.
гарнат	4.
Загальна кількість: старшин	190.
козаків	1528.
коней	914.

№ 731 (сх.). Оперативний звіт до 8 годин 10 листопада. На фронті Армії УНР ніч пройшла спокійно. Ситуація без змін. 10 листопада год. 8 м. Городок ч. 01221

Генкварм Дієвої Генштабу Генхорунджий Кущ.

№ 732 (сх.). Комеруни Правої.

Командарм наказав Вам, аби в майбутньому штаб пересувався ом вдонжь телеграфної лінії, яка де від Могиліва через Чернівці—Джурини на ст. Рахни. 10 листопаду 1920 р. ч. 392 к. м. Городок, 12 год.

Напштадарм Дієвої Генхор .Ліпка.

№ 728 (с.м.ч.). Відомість про склад Армії УНР на 10 листопада 1920 р.

	Стан загальний				Стан боєвий						
	старшин	козаків	коней	возів	старшин	багнетів	шабель	кулеметів	гармат	автошанд.	бронпотяг.
Штаб Армії											
Командатура тилу											
1, 2, 3, 4, 5, 6 стрілецькі, 1. Кулеметна і Окремий кінна дивізії											
Морський півкільник											
Бронепотяги											
Охорона Головного Штабу											
РАЗОМ	3.888	35.259	7.966	1.346	2.100	9.313	2.500	675	74	8	2

Крім того складає самодіяльність 3 самодіяльні.

Начальник Оперативного Відділу Підполковник Мронький.

№ 733 (с.ох.). Оперативний звіт до 12 годин 11 листопаду. Карта 1:200.000.

Вчора 10. XI. о 8 годині ворог повів наступ перед фронтом правої групи і прорвав її фронт в районі с. Березівка. Частина 3 дивізії розстрілявши свої пазобі під натиском ворожої кінноти почали відхід на ліву р. Немія. О 16 год. 10. XI частини ворожої кінноти були помічені в районі Немерчі—Вендичани. Дякуючи чому правофланговий курінь Херсонської дивізії відійшов. По відомостям до 8 години 11. XI кіннота правої групи ввязалась в досить успішний бій з ворожою кіннотою. В час акцій 10. XI 3 дивізія понесла досить значні втрати в людях і конях. Для ліквідації ворожого прориву заряджено контр-акцією введенням в бій 4 Київської і Окремої кінної дивізії в загальнім напрямку на Кошайгород і Лучинець. Окрема кінна дивізія о 20 годині 10. XI вирушила з Вольковець, а 4 Київська о 9 годині 11. XI в даннім ім напрямку. Штагруп правої — Муровані Куриловичі. На участку лівого крила середньої і лівої групи ворог активності не виявляв. Подлевий Штадарм пересунувся в м. Ярмоливиці. Ярмоливиці 11. XI. 920 р 13 год. 10 хв. ч. 327 оп.

Генкваря Дієвої Генлор Буш.

№ 734 (с.пр.). Негайно. Комгруп Правої і Середньої Комців 2 Волинс., 4 Київської і Окремої кінної.

Копія Дунаєвці Головному Отаману і Проскурів Командарму.

Вчора з 8 год. ворог повів наступ і прорвав фронт правої групи в районі с. Березівка. 7 і 8 бригади розстрілявши пазобі примушені були під напором ворожої кінноти відступити. О 16 год. ворожі кіння частини помічені були у сел. Немерчі і Вендичани.

Командарм наказує:

1) Окремої кінної дивізії з ранку 11 листопаду перейти в Снятков. ведучи розвідку на Вендичани—Лучинець, аби розшукати ворожу кінноту і знанити її провадючи акцію самим енергійним чином.

2) 4 Київської дивізії пересунутись як можна швіче на возах в м. Копай Город, тримаючи міцний звязок з Середньої групою. Розвідку вести на Шаргород—Лучинець з метою співіланья правої групи ударом в праве крило і по можливості в тил ворога, наступаючого на праву групу.

3) Правої групі взяти свою кінноту що до ліквідації ворожого наступу, аби випрямити своє положення, після чого приступити до виконання завдання згідно останнього оперативного наказу. Лінія р. Немії мусят бути утримана во всякому разі.

4) Середньої групі затриматися в виконанні завдання згідно останнього оперативного наказу, вислати спільну розвідку і тримати звязок з 4 Київською і Окремою кінною дивізіями, а потім провадити акцію згідно останнього оперативного наказу, дивляючись по обставинам правої групи і забезпечуя своє праве крило.

5) Лівої групі продовжувати виконувати завдання згідно останнього оперативного наказа.

6) 2 Волни дівізії бути на поготові стати на марш по першому наказу а передовими частинами виконувати покладане на дівізію завдання.

7) Комдівам 4 Київської і Окремої кінної мати на увазі, що від енергійного виконання ними акцій залежит становище всієї армії.

8) Командіру авіовідділу з ранку 11 листопаду зробити розвідку ліним самолётом в районі Хмільник—Каліновка—Вінниця, виявити ворожу групу пірвовку і відомості розвідки кинуті до Штабу 1-ої дівізії в Старій Гуті, рештою самолётів обслідувати район Лучинець—Вендичани—Озаринці, з метою закидати бомбами ворожу кінноту.

9) Начальнику артилерії вислати летучку в Нову Ушицю.

11 листопаду 1920 р. ч. 395 к м. Городок 11 год. 15 хв.

Наштадарм Дієвої Генхор Ліпка. Генкварм Генхор Куш.

№ 735 (с.прк^{*)}). Розвідочний звіт Штадарму УНР, вечерній. 11. XI. 920.

Коростенський напрям: Штаб 58 дів. в Коростеню, в сьому районі 172 бригада зі штабом в Лугин. До Великокоровець прибуло в останніх днях три транспорти совітської піхоти. Лінія большевицьких стоянок переходе через Ябовець 30 верст на захід Коростеня, далі Радовець, Кирава. Літвинський напрям: В районі Хмельника був ворожий розізд котрий питає про українців. Лінія фронту в сьому напрямі проходить через Межирів, Бізюківці, Новоселиця, Почапилці, Майдан Почапівський, Борків, Літви, Волячани, Івча, Трибухи, Сандаки. 44 дів. в дню 8. XI марширувала з півночі через Волячани на південь і правдоподібно зістала сьонцентрована в районі Юзів, Мікулінци, Лисенка. Штаб 130 Таращанської бригади 7. XI був в Оселинка. Бригада Котовського зістала приділена до 8 кав. дів. Жмеринський напрям: Зізнання летника. В цій районі великих козьон та транспортів не помічено. Кинуте дві бомби в Жмеринське село. В бік Вишніці ішов обоз в районі Браїлова. З Бару на Жмеринку ішов бронепотяг. Могилівський напрям брак відомостей. Тираспольський напрям. В Шальмицю на південний схід Тирасполя прибуло 2000 піхоти кілька гармат. Загальне. 216 полк 24 дівізії збуитовався і має перети на наш бік. Піхота в Літвині посунуласть на Жмеринку її місце зайняв.*)

Ч. 336 рз.

Генкварм Генштабу Генхор Куш. Начрозвід Сотняк Шнізівський.

№ 736 (с.прк^{*)}). Оперативний звіт до 20 години 11 листопаду. Карта 1:200000.

О 10 години 11. XI Окрема кінна дівізія прибула в м. Світково і увійшла в звязок з частинами 3 дівізії. Кінна дівізія вислала сильну розвідку з метою освітлення району Вендичале—Лучинець—Верхній Ольчедайв. Згідно донесення Комгруп правої після завоваання становища на сьогодні сьогодні перевести сильну з кінною дівізією акцію кінноти з південним напрямку. Донесень про початок і хід цієї акції поки що не одержано. По додатково одержаним відомостям сьогодні перед полуднем середня група під натиском ворожої кінноти залишила Копаїгород.

*) Бракує кінця.

Гальчинці, Поповці і відійшла на Володівці. Дальших подробиць brak. Ліва група приймає відповідну групування. З ранку 12. XI ліва група переходить в наступ згідно опер. наказу ч. 0191. До вечора 1 кулаєтна дивізія мала сконцентруватись в районі Рівно: головні сили піхоти 3 дивізії сконцентровані в районі с. с. Серебриці—Кукавка. Ярмолинці. 11. XI. 920 р. 26 г. 45 хв. ч. 340 оп.

Генквартир Дієвої Генштаб Кун.

№ 737 („прк“). Оперативний звіт до 8 годин 12 листопаду. Карта 1:200000.

Від правої групи, дякуючи відсутності зв'язку між Штабгруппом та передовими частинами — повних відомостей не одержано. В районі на стілі Мурованих Куриловець ворога не виявлено. лише над Дієстром з боку сел Хоньківці—Жван вчора 11. XI були ворожі розізда переслідувані наші відходивші обози. Від середньої групи brak відомостей. Київська дивізія вирушивши вчора 11. XI з ранку — пополудни з боєм 12-ою бригадою вибила ворога зі ст. Копайгород. Окрема кінна дивізія під вечор 11. XI була на піднесені захід від Копайгорода. По відомостям правої групи 3-ій кінний полк Кінної дивізії ще вчора прорвав ворожий фронт і провадив успішні бої з ворогом. На стіжку середньої і лівої груп вчора 11. XI під вечор ворог потіснив кінні застави Мазепинців з сел Токарівка—Слободка Межирівська—Головчинці—Куриловець. Від лівої групи занесено одержано. Ярмолинці 12 XI.—920. 9 год. 15 хв. ч. 340 оп.

Генквартир Дієвої Генштаб Кун.

№ 738 („прк“). НЕГАЙНО. Наштадарм 3 Російської армії в Україні, Київської, кіння Полк. Рукину.

Командарм наказав:

1. 2 Волинської дивізії 12 листопаду осередитися в районі Стар. Гармаки зі штабом в Стар. Гармаки.

2. Ген. Бобошко пересунути свою дивізію в районі Стар. Гармаки до 12 год. 13 жовтня*). Генералу Бобошко негайно ухвалити наступні заходи:

2 Волинської, штаб якого в Гармакі Стари і змінити своєю кінною Мазепинський полк на підданій в вечеру 14 листопаду до сел Мазепинців кінноті ген. Бобошко перейти в підлеглість Начальнику боєвого технічного отряду Полковнику Рукину і тримати зв'язок між лівим крилом Середньої групи і правим крилом Лівої групи, в районі Пералі.

3. Кінному Мазепинському полку по зміні його кіннотю генерала Бобошка відійти на приєднання до своєї дивізії в районі Бара.

12 листопаду 1920 р. ч. 397 к. м. Ярмолинці 11 год.

Наштадарм Дієвої Генштаб Лінко.

№ 739 („прк“). Оперативний звіт до 20 годин 12 листопаду. Карта 1:200000.

По неперевіреном відомостям вчора 11. XI до вечора висунутим вперед кінним ворожим відділом з піхотою занято м. Казюс. По додатково одержаним відомостям 1 кулаєтна дивізія вчора 11. XI вела вперті бітки

*) Очевидно „листопада“.

з наслідавшою ворожою кіннотою в районі Яришів—Рівно. Відносно 3 дивізії — брак відомостей. Вчора 11. XI Київська дивізія об'ягнула с. Марьянівку і захопила своєю кіннотою з боєм с. Берлінці Лісові і в зв'язку з передбачавшоюся на 12. XI операцією стала на почілг в с. Берлінці Польові—Суповка. Сьогодні 12. XI з ранку дивізія вирушила в напрямку на Обухів—Хревовка з ковечним завданням вийти на с. Долговці для фланкірування ворожої групи оперуючої против пашої середньої групи. На фронті середньої групи 10 листопаду ворог поведи наступ на ліве крило правої групи і потиснівши його до м. Лучинця переважними силами своєї кінноти обрушився на Хергонську дивізію і принудив її до 18 годин того ж дня відійти на лінію Обухів—Копайгород—Галчевці. В зв'язку з цим до вечора 10. XI ліве крило середньої групи --- 6 дивізія зосередилась в районі Поповці—Матейково. До вечора 10. XI ворог заняв Лучинець, Стенанки, Грабовці і Коцмазово. З ранку 11. XI Середня група перейшла в рішучий наступ на фронті Копайгород—Поповці—Коцмазово, але більшовики перейдя з свого боку в контр-наступ переважними силами кінноти і піхоти, маневруючи і обтекаючи крила частин середньої групи до вечора 11. XI потиснули середню групу до лінії Берлінці Лісові—Марьяновка. О 13 год. 11. XI Окрема кінна дивізія скупившись в м. Світково вилася розійти в напрямках на Вендичани і Лучинець. Наші розізди проляг 4 верстви на південі від Світкова зустрінувшись з передовими частинами 60 совітської дивізії, яка проводила наступ на м. Світково. Енергічним ударом Окремої кінної дивізії ворога було знято і до 17 год. частини цієї дивізії переслідуючи ворога заняли станцію і село Ботюжани. Переслідуючий ворог при допомозі підтягнутих резервів пугався було поставити нам опір в районі с 2 верствах на схід від с. Романки, але штучним маневром пашої кінноти цю ворожу групу було вщент розбито. Недобитки ворожі відійшли на схід, а одним полком на м. Копайгород. Наслідками цієї успішної акції Окремої кінної дивізії нами знято в полон понад 600 полонених з котрих 538 і 539 полки в повнім складі при 2 справних гарматах з замками і панорамами, 8 кулеметів в складках з кіньми, 300 гарматних і до 100 тисяч рушничних набойів. Наша кінна дивізія понесла втрати забитими та раненими до 20 людей та 30 коней, з котрих ранено Комполка 3 кінного Сотника Нашубьського, Хоружого Назаренка та Поручника Дядика. Після чого кінна дивізія поляшавши передові частини на вищезгадній лінії головними силами скупилась в м. Світково. З ранку 12. XI Окрема кінна дивізія мала в зв'язку з наступом 4 Більвської дивізії рушити на м. Лучинець. Відомостей про це поки що не є. Частини лівої групи з ранку 12. XI мали вийти на лінію Юзави—Хревовка—Неньківці—Каменна Горка. До 20 год. про наслідки цієї акції Штадаржом не одержано. Ярмолиці.

13. XI. 920. 21 т. ч. 347-он. Генквар Дієвої Генхор Куш.

№ 740 (Слр*). Додаток до Оперативного звіту до 20 години 12. XI. ч. 347 он.

Вчора 12. XI о 16 годині через Кляюс на Стару Ушницю пройшла бригада 3 дивізії в складі коло 200 багнетів і коло 150 шабель при

2 гарматах. Також продовжує підтягуватись 1 кулеметна дивізія в невиявленім складі. Маються відомости від козака проредшогося через фронт, що одна бригада Окремої кінної дивізії вийшла з лінії і приєдналася до своєї дивізії зараз оперує на ворожій території. Також ввечері разом з 22 курінем 3 дивізії і частиною кінного полку Фролова 4 Київська дивізія з ранку 12. XI вела бій і біля 12 години захопила Берлінци Лисові, Берлятку, Обухово, ст. Котюжани і Хриштку. В 12 годна 30 хв. ворожа кіннота в силі до 500 шабель при артилерії повела наступ на Берлінци дивізію з боку с. Татариска і захопивши ст. Котюжани заволоділа Берлінци Подьові. В цей час більші ворожі сили повели фронтальний наступ на 4 дивізію, а кіннота ворога до 300 шабель почала наступ з ліса, що на північ від Берлінци Лисові. Київська дивізія неса великі втрати пришлося відійти на усі сторони і прориватися на с. Борок. В той самий момент, коли Київська дивізія відходила з боєм на с. Борок, Окрема кінна дивізія була в районі Сніткова. Ворог, викнувши білий прапор значною силою хотів наблизитися до Сніткова. Командир було змушений відійти, бо рахувалося що ворог хоче статися. В час бою наших парламентарів ворог відкрив погонт з гармат на картець по наших частинам і кінними лавами кинувся в атаку. Окрема кінна дивізія перейшла в контр-наступ, але не витримала натиску ворожих сил ворога після чого кінна дивізія почала з боєм відходити до м. Заміхова, де до вечора 12. XI і скучилася. В цих боях 4, 5 і Окрема кінна дивізії понесли важкі втрати. Ярмолици 13. XI 1920 р. 7 год. 25 хв. ч. 351 оп.

Генкварм Гендор Буш.

№ 741 (с. 22). ТАЄМНО. НАКАЗ Дієвої Армії У. Н. Р. ч. 193. (Мапа 3. 5 і 10 верст в 1").

м. Ярмолици.

12 листопаду 1920 р. 21 годна.

1. Боем з 10 до вечора 12 листопаду наші частини відсуваються: 1-а Кулеметна дивізія до Старої Ушиці. 3 дивізія частиною до Стар. Ушиці, частиною до Вербовець. 5, 6 і окремої кінної одна бригада до Заміхів. 4 дивізія до Едушково. 1 Запорожська осягнула лінію Почапці. — Майдан Почапницький. — Малан Борковський. — Літника, одна бригада окремої кінної дивізії з 22 пішим курінем і сотнями кінного полку Фролова вела бій 12 листопаду в районі м. Луцинець. Всі ці частини крім 1 Запорожської дивізії в боях з переважними силами ворога понесли важкі втрати. Рішуче значиння на ісход боїв на користь ворога мала 8 кінна дивізія.

2. НА 13 ЛИСТОПАДУ НАКАЗУЮ:

а) ПРАВА ГРУПА. ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖИЙ УДОВІЧЕНКО і Кулеметна і 3 Залізна дивізії. Затримувати арьергардними боєм ворога на напрямку Вербовець - Нова Ушиця. Утримати район Нова Ушиця. — Карабівці. — Капустіни.

б) СЕРЕДНЯ ГРУПА. ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖИЙ Тютюнник. 4, 5, 6 дивізії. Затримувати арьергардними боєм ворога до району Слобода Бистриця. — Роньківці. — Григорово, який утримати.

в) ЛВА ГРУПА. Генерал-Хорунжий Базильський. 1. Запорожська дивізія вівекіпаж флотський. Залишити на зав'язаній сьогодні лінії розвідку, а головні сили зосереджувати до утримання ворога на випадок його просування на лінії Радовці. — Стара Гута. — Голепішів. — Сохня. Збірну козацьку дивізію есаула Яковліва до 16 годин 13 листопаду пересунути в район с. Волковниці в армейський резерв до підлеглість начальника Групи армейського резерву генералу-хорунжому Загородському.

г) ГРУПА АРМЕЙСЬКОГО РЕЗЕРВУ. Генерал-Хорунжий Загородський. 2. Волинська дивізія, дивізія генерал-майора Бобошко, збірна козацька дивізія Яковліва. До 12 годин 13 листопаду зосереджуватись дивізії генерала Бобошко в районі Янчинці. Зяньківці Шелехово; 2 Волинській дивізії з Мазепинським кінним полком в районі Шляховия Барачинці. — Шипинці. — Галузниця; дивізія Яковлева — Волковниці. Розвідку і охорону з ранку 13 листопаду висунути в напрямі на лінію Ходаки—Бар. Мати на увазі з розсвіту 14 листопаду рішучий удар в загальному напрямі на Елтупково. — Бар.

д) ОКРЕМА КІННА ДІВІЗІЯ. Свіділати правій і середній групам в затриманні ворога. Зв'язок зі штабом середньої групи.

е) Відділ полковника Рукіна. Прикривати колію на відтинку Бома-ровці. — Сербинівці, тримаючи зв'язок з правим крилом лівої групи.

3. Надсилається цей наказ по телеграфу П. Головному Отаману, всім командирам, полковнику Рукіну і начальникові заочотрення армії.

4. Про перегрупировки негайно доносити мені, а в випадку бою через кожні 3 години.

Командуючий Армією Генерал-Поручник (Омельянович-Павленко).

Нач. Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Лішко.

№ 742 (лрж). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Вечерній. 12. XI. 920.

Літинський напрям: по зіп'янням полонених в Літині оперує 25 Башкирська бригада в складі 27 і 21 кінних полків до 300 шабель, 28 полк відкомандірован для обслуговування зв'язку 25 дів. Ця бригада весь сьогоднішній день вела уперті атаки. 24 дивізія головними силами згрупувана в районі Ювіна. 25 Башкирська бригада одягнена пагано багато без шабель, боездатності слабі.

Жмеринський напрям відомостей в цім районі має бути правдоподібно згрупувана 45 дивізія і в дальшому резерві 44 дивізія.

Копайгородський напрям: 8 кав. дивізія піддержана піхотою 60 дивізія вела сильні атаки на Співково з півдня і на Берлінці Лісові з півночі. В районі Котюжан нашою кіннотою захоплен 538 та 540 полки з 2 гарматами. 180 бригада рахується знищеною. Кав. бригада Котовського при 8 кав. дів.

Могилівський напрям. В цім районі має оперувати 41 дів. з частинами 8 ків. дів.

Загальне. Головний удар ворога 12. XI помічався в напрямі Копайгород—Співкова. Сильні ворожі згрупування райони північ Жмеринки, та райони Копайгороді. Ч. 337-рз. Генерал Кварт. Генштабу Генерал Буш.

Начрозвід Сотник Шнілінський.

№ 743 (с.пр.). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Равнів. з дня 13. XI. 920.

Літинський напрям: 12. XI Башкирська кінна бр. двома полками була зосереджена в районі Літина атакуючи село Кулиги та Майдан Борковський, після невдалих атак бригада зосередилася в місці що на південь села Кулиги виставлені застави. Через те, що командир 27 Башкирського полку вивел 2 ескадрони в с. Сосни на лінії Літина думається що на північ Літина сили ворога слабкі. При Башкирській бригаді мається піший ескадрон котрий залишився в Літині. 24 дів. виймає район Майдан Почапинський, Почапинці, Курялоці, Головчинці, Лозятиці. В цім районі має бути дві бригади, 208 полк 70 бригада вивелен в с. Майдан Почапинський. Резерви 24 дів. в районі Юзюма 28 кав. полк Башкирської Бригади повинні звязкову службу 24 дів.

Жмеринський, Колягородський, Могилівський напрям відомостей брак. Ч. 338 ра.

Генкварм Генштабу Генхор Кущ. Нацрозвід Союзик Шніпівський.

№ 744 (с.пр.). Оперативний звіт до 8 годки 13 листопаду. Карта 1:200,000.

Права група угруповується: кіннотою в Стара Ушиці, піхотою 3 і 1 Куземетної дивізії в м. Жванчик. До 21 год. 12. XI частини 5 і 6 дивізії в значно зменшенім стані скупчилися в м. Ягущинці—Підлісному 4 Кілівська дивізії на давний її наказ скупчується в районі м. Волявесь. Окрема кінна дивізії почувала в м. Заміхові. На фронті сторожової ескадри 2 дивізії протягом боїв 11 і ранку 12. XI ворогу кількыкратними атаками удалося потівити застави Відно-Мазельського полку і завалити село Слобода Межирівська—Головчинці—Курялоці. На фронті Лівой групи вчора 12. XI після 15 годки 1 бригада Запорізької дивізії вибила ворога з с. с. Почапинці і Майдан Позднівський і завдала бугри на схід від цих сіл. 2-а бригада завдяки стевенню прибуття до неї піддержки в пастух не встигла перейти і до вечора 12. XI заняла ряд позицій на буграх на схід від сел Майдан Борков. і Булата. Ліквідовано полонених 25 Башкирської бригади. Запоріжці понесли втрати: забитими 1 старшина, 2 козакі ранено і пропавших без вісти 8. На фронті Лівой групи під вечер ворог виявив усиленну розвідку і пильне стеження за нами. Про перебіг ночі з 12 на 13. XI на фронті Лівой групи хопесень не одержано. Ярмолинці. 13. XI. 920. 9 год. 50 хв. ч. 352 оп.

Генкварм Діваї Генхор Кущ.

№ 745 (с.пр.). Таємно. П А К А З Дівої Армії УНР. ч. 194. Мапа 3, 5 і 10 вер. в 1". м. Ярмолинці.

13 листопаду 1920 р. 19 год.

1. Сьогодні о 16 год. помічени зьотником ворожі гармати і скупчення військ в с. Курялоці Мурованя а по дорозі від Гівпо на Курялові рушини обоз і до тижки ворожої піхоти.

По відомостям селян ворожа кіннота рушила з ранку проселочними шляхами між шосе і р. Дністро в напрямі на Жванчик, а зьотник бачив біля 16 год. 100 ворожих кіннотчиків у с. Жвана.

М. Елтушків після бою занято ворогом.

2. Сьогодні після бою нами занято м. Літин і села Писенка і Мікулінци що меж Браїловом і Літин але ж ворог перейшов в контр наступ проти правого крила лівої групи і відтиснів його до сел Почапинці і Майдан Почапинський, де після півдня продовжуваня жорсткій бій.

3. На 14 листопаду наказую: а) Окремої кінної дивізії і кінноті з Зап. дивізії під загальним керуванням Комдіва Окремої кінної з ранку вилуштувати до району 4 Київської дивізії приблизно на с. Ославова. б) Групі Армейського резерву під керуванням генерала Загородського атакувати ворога в напрямках Елтушково—Бар. в) Комдіву Запорозької направити збірну козацьку дивізію осадза Яковлева в напрямі через Радовці на Комаровці для співдіяння з групою Генерала Загородського. 1 Запорозька дивізія має виконувати завдання згідно наказу ч. 0193. півно слідкуючи за своїм правим крилом. г) Бобовому Технічному отряді полковника Рукіна забезпечувати стик Волянської і Запорозької дивізій. д) Групі генерала Тютюньника і Окремої кінної дивізії вести розвідку на схід, тримаючи звязок з групою армейського резерву і по обстановці в відповідний мент перейти в наступ. е) Піхота має бути кожду хвилину на готові проти атак ворожої кінноти, забезпечучи свої фланги уступною формою і сильним комбінованим вогнем. ж) Тилові шляхи даються додатково.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
За Начальника Штабу Генерал-Хорунжий Кущ.

№ 746 (с.с.). Розвідочний звіт Штадарму УНР вечірній з дня 13. XI. 920.

Літинський напрям. 71 бр. 24 дів. здержувала наш наступ в районі Петранч. Правдоподібно 24 дів. групється так 70 бр. в районі Майдан Почапинський, Почапинці. 72 бригада в районі Юзвіна. 25 Башкирська бригада в районі на схід Літина.

Жмеринський напрям, великих згруповань та рухів в цім районі летником не помічено. В цім районі має оперувати 45 дів. правдоподібно направляючи головний удар в тісному контакті з частинами 60 дів. на м. Ялтушків. В Барі до 500 ворожої піхоти при 150 кінних.

Новоушицький напрям. Летником сконстатоване велике згрупування району Куряловці Муровані. В початку 14 год. з м. Рівного на Курилівці Мур. двигалась колона піхоти до 1000 люду з обозом. В цім часі з Куряловці Мур. двигалась гарматна колонна в котру льотником кинуті бомби. В районі Елтушково—Ново Ушиця має бути правдоподібно 60 дів. 180 бр. злищена. 41 дів. правдоподібно маршує через Курилівці Мур. При 41 дів. рештки 47 дів. 8 кав. дів. з бригадою Котовського брак відомостей правдоподібно дивізія спочивала сьогоднішній день маючи провадити акцію в дні 14. XI. 920 Правдоподібно в кавдивізія має бути в районі Верхівки. В районі Борзна на південь Вербовця льотниками сконстатовано до 100 синих правдоподібно 41 дів. Ч. 339 рз.

Начрозвід Сотняк Шпілінський.

№ 747 (..прк.). Оперативний звіт до 20 годин 13 листопаду. Карта 1:200000.

Вчора 12. XI під вечор м. Муровані—Курізівці були взяті двома кіпними сотнями ворога. По відомостям від селян, ворожий з'яву на про-странстві між Двістром а шосе Котюжани—Дунаївці в напрямку на захід нацравлявся більш значний відділ ворожої піхоти. Нашим льотне-ком о 15 годині 13. XI зясовано присутність ворожої піхоти в Мурованих Курізівцях і помічено рух ворожої пішої колонії з артилерією і скіннуто на цю колону бомби. Частини Кулеметної дивізії і 7 і 8 бряг. з ранку 13. XI мали вринути зі Старої Ушиці в Мінковці. В Мінковцях скупчево до 290 шабель 3-ої дивізії при 12 кулеметах. Там же полежала штагрупа правої. Частини середньої групи о 14 годині 13. XI після впертого бою і збіль-шеної стрілянини залишили м. Натушків і залили ряд позицій в районі сел Осламово—Дашковці—В. Неччиці. Штадів 4-ої і 6-ої в м. Вошківцях. Місце знаходження 5 дивізії поки що не зясовано. Окрема кіпна дивізія сьогодні з ранку вринула з Заміхова через П. Ушицю на м. Зиньків. По відомостях 4 Київської дивізії передові частини Волянської дивізії в районі м. Бара. Ліва група сьогодні з ранку перейшла в наступ на усій своїм фронті і до 16 годин заняла м. Літин і села Літинка і Милу-линці. Збірна козача дивізія осаула Яковлева обійла Літин з півночі на-правилась на Винницю. Перед вечером праве крило лівої групи вело бій з перейшовшим в контр-наступ ворогом в районі с. с. Майдан Почапн-ський і Почапниці. Наслідки цього бою ще не відомі. Командарм з 11 го-дин 13. XI на ст. Проскурів. Ярмолинці. 13. XI.—920 — 20 год. ч. 353-ой.

За Генкварма Діскої Підполковник Яроцький.

№ 748 (..прк.). НЕГАЙНО. Комгрупи Середньої копія Комгрупи Правої.

Командарм довідався не з донесень а випадково, що 5 Херсонська дивізія відсовується без видимих причин і череводить свій штаб в Со-лобковці. Взагалі права група також відсовується без попередних доне-сень про це. Командарм наказав в точности виконувати наказ Армії № 0194 і про всякі Ваші пересування попереджувати Штадарм, доне-сення надсилати через кожних три години. Донести негайно про боювий стан 4, 5, і 6 дивізій. Донести про угруповання Ваших військ до бригад включно, звернути увагу на розвідку і здобуті відомості надсилати шта-дарму. Армейська резервова група розпочала с 8 годин 14. XI наступ. Дорог перед її фронтом тримається пасивно, чому виконання Вами наказу 0194 має дуже велике значіння.

14. XI. 920, 9 год. 20 хвил. ч. 357-ой

За Нач. Штабу Армії Генштабу Генхор Кущ.

№ 749 (..прк.). ТАЄМНО. ПЕРСОНАЛЬНО ДО АДРЕСАТА. НЕГАЙНО.

Всім командам. Начальникові заочотрення Армії генералу Ярошевичу.

Завтра 14 листопаду буде даний рішучий бій ворожої кіпноті, який рішать участь всієї операції. В випадку негативних наслідків цього бою наша Армія буде поступово відходити базуюсь на лівію Сатанів. — Мочулинці, — Чорний Острів. — Милкозів. прикриту на крилах не-

тральним героєм. Етапи відвороту слідуючі: перший (в випадку недобрих наслідків акції армійської групи резерву генерала Загородського 14 XI — в той же день): група генерала Удовиченко — Околиці Нової Ушиці, група генерала Тютюнника — околиці Вовьковці, група генерала Загородського — околиці Деражні, група генерала Базильського — між Деражною і Летичовим. Другий етап група генерала Удовиченка — околиці Солобківці з відділом в Душаєвцях, група генерала Тютюнника — околиці Міхалюць, група генерала Загородського — околиці с. Богданівці, група генерала Базильського — околиці Пирогівці. Третій етап — група Генерала Удовиченка околиці м. Городок, група генерала Тютюнника — околиці м. Фельштин, група генерала Загородського — околиці Гречан, маючи їх перед групою, група генерала Базильського — між Гречани і с. Хотьківці, на захід від колії. Четвертий і останній етап на лінію генерал Удовиченко від Саташів до с. Веселець включно оба, генерал Тютюнник від с. Веселець виключно до с. Мочулищі включно, генерал Загородський від с. Мочулищі виключно до ст. Юхимівці включно, маючи перед собою Чорний Острів, генерал Базильський між Чорним Островом і Миколаївим, не займаючи їх. На останньої лінії дати рішучий відпор ворога, спираючись на гарматну вогневу завісу. Інспектору артилерії армії негайно приступити до розвідок гарматної лінії і схем проекту гарматних позицій надіслати командівам. Начальникові заосмотрення негайно розпочати вивіз майна до околиць Волочиска, а що можливо вивести на колієвих возах зібрати до Гусятина під прикриттям бронепотяга. Командівам пересунути негайно постачання і обози II. порядку на захід від колії Ярмолинці. — Проскурів, а після виявлення наслідків бою 14 листопаду або залишити їх на місцях, або пересунути негайно за останню лінію близьче до Збруча і м. Купель.

Уряд Генерала Врангеля визнав державну незалежність УНР і сучасний Уряд її, що дає можливість чекати підтримки нас антантою боювою муніцією, що дає надії на кращу будучину.

Після наказу Командарма повідомляю Вам, цю загальну директиву до персонального Вашого відома.

Ярмолинці, 14 листопаду, 11 год. 30 хв. ч. 140 д.

Наштадарм УНР Ген. Хорунжий Лішко.

№ 750 („ар“). Оперативний звіт до 8 годни 14 листопаду. Карта 1:200000.

Піхота та артилерія Правої групи — в рухові з м. Жванчик в район сел Іванківці—Горчишча—Демянківці. На фронті групи брак контакту з ворогом. В ніч з 13 на 14. XI ворог перейшов в наступ на с. Осламова і потіснив частини 5 дивізії, які заняли ряд позицій на захід від с. Осламова. Кількість ворога не виявлена. Маються відомости що ворожий кінний відділ мисливою ночью посувався з с. Осламова в напрямі на м. Мивьковці що однак Правую групою не стверджено. Середня група з ранку 14. XI почала відворот в західнім напрямку, подробиці невідомі. Штабів 4 і 6 пересуваються в м. Зиньков. Окрема кінна дивізія о 1 годині 14. XI скучилась в м. Зиньков. На фронті Армійської Резер-

зової групи по лінії Ялтушків—Бар—Васютинці ворог тримається пасивно. Частини вище зазначеної нашої групи перейшли в наступ о 8 годині 14. XI подробиць brak. Ліва група виконуючи наказ Армії ч. 0193 до ранку 14. XI скупилась головними силами в районі Радовця—Стара Гута—Голенищево—Сохви зі Штагрупом в с. Варинка.

Промілині. 14. XI—920 — 9 год. 25 зв. ч. 356 оп.

Генкварм Дієвої Гентор Куш.

№ 751 (с.р.к.). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Ранній, з дня 14. XI 920 р.

З допиту полонених більшовицьких старшин 538 полку виявлено, що вранці 14. XI почався наступ на 11 листопада. На відтинку лівої групи було згруповано 180 бр. 60 дв., котра прибула з району Браилова та 41 дів. з кав. бригадою Образцовою Одеською до 200 шаб. 3 в. Станіславчика в район Шаргорода прибула 8 кав. дів. 1200 шаб., 37 куз., 8 легких 3 важких гармати. 8 кав. дів. мала завдання прорватись у Шаргорода на Лучинець—Озаринці—Яришів, ударити на Могилів потім звернути на Курилівці Муровані. 180 бр. 1000 багн. 15 куз. 2 гарм. з Мурафи мала наступати через Котюжани на Снитков. На відтинку Правой групи має прибути з півночі якась кав. дивізія правдоподібно 17. Кав. бригада Байла 200 шабель 9 куз. в районі Межирова. Байла в районі Одеського має бути в районі Віпниці. Частини 47 дивізії в районі Шаргорода в боях з повстанцями. Полонені зізнають, що 8 кав. дів. кавбригада Котовського і кавбригада Байла та Одеська Образцова бригада мають скласти кінну армію під командою Примачова. Ч. 340 р.

Г. Генкварм Генштабу Гентор Куш.

№ 752 (с.р.к.). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Вечірній, з дня 14. XI. 920 р.

Літинський напрям. Нашою кіннотою розіграна 24 сов. дів. та Башкирська бригада захоплено багато коней та багато порубано піхоти.

Жмеринський напрям 178 бригада 533 полк оперував в районі села Луки Барські захоплено 60 полонених.

Ново-Ушицький напрям. Сього дня ворог силою 200 шабель та стільки ж піхоти при 3 гарматах заняв м. Міньковці продовжуючи наступ далі на Захід. Рівнож сильний відділ кавалерії сконстатований був на марші о 16 годині на с. Побоевка, в тойже час чути було гарматну стрілянину в районі Соколиць.

Загальною ситуація уявляється так 41 дів. головна групування на Міньковці, також правдоподібно частини 8 кавдивізії, 60 дів. район Ялтушково—Бар—Луки Барські. Далі на північ район Лігана 24 дивізія, 45 та 47 дивізії мають бути правдоподібно в районі Бар—Жмеринка.

Ч. 341 р.

Генкварт Генштабу Гентор Куш Начрозвід Сотянк Шнілівський.

№ 753 (с.р.к.). НЕГАЙНО. Комдіву Окремої кінної, Комгрупи Правой, Середньої через Штаб кінної, Комдів 1 Запорожської, Полковнику Рукіну.

Наказую Окремої кінної дивізії до 9 год. 15 листопада зосередитись в с. Сприсовка, що 12 вер. на північний захід від Дунаєвці*). Генералу Удовиченку до цього ж часу надіслати в с. Сприсовку звязкового старшинуву з інформацією за ніч. Комдіву кінної пропийняв рішення на підставі зазначеної інформації і власної розвідки, атакувати ворога, оперуючого проти правої групи, стараючись виийти йому не тільки в фланг але і в тил. Комдіву 3 дивізії вжити не тільки кінноту але й піхоту аби суспільною акцією з Комдівом окремої кінної знищити ворога наступаючого на праву групу. Середньої і резервової групам продовжувати виконання наказу ч. 0194 евергійний: чиним 1 Запорожської дивізії відповідно висунути кінноту аби забезпечити акції Мазепинського полку. Бойовому технічному отряду забезпечувати стик резервової групи і 1 Запорожської дивізії, а бронепотяг Чорноморець відправити негайно на ст. Дунаєвці для забезпечення лінії Ярмолинці—Дунаєвці.

14 листопада 1920 р. ч. 407 К м. Ярмолинці 23 год.

Командарм Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Начальник Штабу Генерал-Хор. Лінко.

№ 754 („прв“). Оперативний звіт до 20 годин 14 листопада. Карта 1:200000.

На фронті Правої групи в районі на схід від с. Спідори, що на захід від м. Міньковці до вечера паша кіннота вела бій з наступаючою ворожою кіннотою. Головні сили піхоти правої групи перейшли в район ч. Дунаєвці. З ранку почався наступ ворога на фронті Середньої групи, який перед полуднем нашими частинами зупинено. Перейшовши в контр-наступ частини середньої групи зайняли ряд позицій по буграм, що безпосередньо на захід від сел. Осламово—Дашкієві—Нетечинці. Штагрупи Середньої повернувся до Петраши. Частини Армейської Резервової групи перед полуднем на всім своїм фронті збили ворога з займаної позиції і досягнули району Раженя—Стадульці—Хут. Колея—Ширки. 1 дивізія генерала Бобошко біля 14 години вела бій в районі Желішківці—Гоголі. Збірна козацька дивізія о 10 годині була в с. Кулига. Ліва група займає район Стара Гута—Майдан—Голенищів—Майдан Голенищівський—Сахни—Біленькоє—Бучневи. Штадів Варинка. Мазепинським кінним полком взято в полон 60 червоноармійців 533 полку і зарубано біля 40. а має втрати: раненими 2 старшини і 5 козаків. Бронепотяг Кармелюк і Окрема Запорожська Залізнична сотня спільно з Мазепинським кінним полком по лінії залізниці вели наступ і допомогли зайняттю с. Лука Барська—Раженя. Бронепотяг Кармелюк доходив до ст. Сербиновці і примусив гарматним і кулеметним вогнем очистити с. с. Стадульці і Северніівку. Від бронепотяга Кармелюк і Залізничної сотні взято в полон 71 червоноармійця, а втрати 3 ранених. 14. XI. 20 р. ч. 364 оп.

Генквар Дісвої Генерал-Хорунжий Куш.

№ 755 („прв“). Негайно-оперативно. Комдіву 2 Волинської. Копія Комшгрупи Правої і Комдів 1 Запорожської.

*) Треба: „північний схід“.

Середня група тримає лінію Калюсі—Вовьковці—Новинетечевці. Вправо розвідка до м. Новоушиця, зв'язку з лівною групою не має. Зліво зв'язок з 1 Донським кінним полком в с. Мазівки мається. Перед групою величкі кінні відділи ворога. Ярмолинці. 14 листопада 23 год. 35 хв. ч. 144/1. **Наштадарт УНР. Генштабу Генерал-Хоружий Лішко.**

№ 756 (слрх^{*)}). Оперативний звіт до 12 годин 15 листопада. Карта 1:200000.

3-я дивізія вела весь день бій на схід Дунаєвець і затримала своєю кіннотою розвиток акції кінної бригади Котовського. Окрема кінна дивізія до 18 годин скуцчилась в с. Мицовці, що в 12 верстах на північ м. Дунаєвець. Середня група поведе наступ перед полуднем заняла с. Нетечилці і мала продовжувати свій наступ. Подробиці брак. Роспочатий сьогодні о 11 годині наступ Резервової групи розвивався успішно, але ж після півдня збільшеними силами перейшов в контр-наступ против її лівого крила і прорвався у с. Галузинці на с. Калья—Деражня. В час цієї ворожої акції сильно пострадала 4 бригада Волинської дивізії. Кінно-Мазепинський полк який був кинутий в обхід правого крила ворога мав успіх і захопив до 400 полонених, але ж завдяки склавшійся ситуації примушений був відійти і гуртується в районі Волковинців. До Волковинців прибули квартирьери Збірної Колачої дивізії Осаула Яковлена. На фронті лівої групи ворог активності не проявляв. По тільки що одержаним відомостям м. Дунайівці занято ворогом. Ярмолинці. 15. XI. 920. 19 г 50 хв. ч. 366 оп.

Генквартир Дієвої Генхор Буш.

№ 757 (слрх^{*)}). Негайно. Комгрупи резервової і середньої, копія Комгруп Правой і Комдів 1 Запорожської.

Коли ворог буде розбитий в районі Елтушков—Бар, то резервова група має **ПРОДОВЖУВАТИ НАСТУП В СХІДНОМУ ТА ПІВДЕННО-СХІДНОМУ НАПРЯМАХ**, масируючи свою кінноту, а Середня група поступає в армійський резерв в районі Елтушково зі зв'язком через Вовьковці—Зиньков. Тоді Генералу Тютюннику зібрати свою піхоту і кінноту в міцний кулак и, випадок відбиття ворожого контрастуну і для **НАВЕДЕННЯ ПАНІКИ В ТИЛУ ВОРОГА** висунути на південь та південний схід розізди під керівництвом видатних старшин.

15 листопада 1920 р. № 413 К Ермолінця 12 год 15 хв.

Команд. Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.

№ 758 (слрх^{*)}). Таємно. НАКАЗ Військам Армії УНР, і Спільної 3 Російської Армії, ч. 195. (Мапа 3, 10 вер. в 1" і 1:200.000), Ярмолинці. 15 жовтня^{*)} 17 год. 45 хв.

1. Ворог на лінії на схід від м. Дунаєвці—м. Вовьковці—с. Женишківці—м. Деражня і між Літіним і Летичовим.

2. Мій намір дати ворогові рішучий відпор, а до того негайно перейти арміями до найшкідливішого стану.

^{*)} Треба: Листопада.

3. Тому НАКАЗУЮ:

а) ПРАВА ГРУПА. Генерал-Хорунжий Удовиченко з стрілецька За-
лізна і 1 Кузметна і Окрема кінна дивізії. В ніч з 15 на 16 листопаду
ропочати рух і скупитися в околицях м. Купина до вечора 16 листопаду,
маючи великий відпочинок біля с. Лисогорка до 9 годин ранку. Кіннота
продовжує операцію по знищенню ворога в околицях Дунаєвці спільно
з окремою кінною дивізією після чого до вечора 16. Хі приеднатись до
Окремої кінної дивізії в околицях Жищинці. Утримати ворога між р. Збру-
чем нажче Гусятина і лінією Зіньківці—Ярмолинці—Кузьмин—Сатанів
всі виключно. Авангарди мати в с. Карабчієв і в м. Фрамполь. Лінія охорони
і наблюдення Смотрич—Солобоківці. Старшинські пости звязку з серед-
ньою групою в Сказинці, Жищинці, Новоселки. Розвідка до ворога. Штаб
— Городок.

б) СЕРЕДНЯ ГРУПА. Генерал-Хорунжий Тютюник. 4, 5 і частини
6 дивізії. В ніч з 15 на 16 листопаду розпочати рух і зосередитись в око-
лицях Кадівка—Слобода Кадівка—Волудринці, до вечора 16 листопаду.
Великий відпочинок в околицях Солобоківці до 9 годин ранку. Утримати
ворога в зазначеному районі між розграничуючими лініями на північ від
групи генерала Удовиченка до лінії Пасечна—Фельштин всі виключно.
Тарноруда виключно. Авангарди мати в сс. Нова Соколовка, Сітковці і в м.
Шарівка. Лінія охорони і наблюдення Глушковці—Крутобородці—Муро-
ваная Вербка—Деревяна Вербка. Старшинські пости звязку: з правою
групою в точках зазначених для Правої групи, з російською 3 армією в с.
Лівковці, в Бувівівці, Райковці. Розвідка до ворога Штаб — Фельштин.

в) АРМЕЙСЬКА РЕЗЕРВОВА ГРУПА з російська армія. В ніч з 15
на 16 листопаду 1 дивізії генерала Бобошко розпочати рух і зосередитися
вмісті до всіма іншими боездатними частинами 3 російської армії по наказу
командуючого ею до вечора 16 листопаду в околицях Ляхівка—Шаро-
вочка—Маяковці—Кудринці—Рожоліщи—Верх. Волковці. Великий від-
починок в околицях Михалполь до 9 год. ранку. Утримати ворога в зазна-
ченому районі на північ від розграничуючої лінії Середньої групи до лінії
залізничної колії Проскурів—Волочиськ. Авангарди мати в сс. Голухастова,
Перегонка, Шумовці. Лінія охорони і наблюдення Магнішівка—Базми-
рівка—Базамутівка—Свиное. Старшинські пости звязку: з Середньою гру-
пою в точках, зазначених для цієї групи, з лівою групою в Лезівці, в Гре-
чаня і в Гружевиці. Розвідка до ворога. Штаб — Чорний Острів.

г) ЛІВА ГРУПА. Генерал-Хорунжий Базільський 1 Запорозьська дів.
В ніч з 15 на 16 листопаду розпочати рух і зосередитись до 16 годин 16
листопаду таким чином, щоб міцно утримувати ворога на лінії від с. Коли-
стия по р. Бугу до м. Меджибож. Старшинські пости з армейською гру-
пою — в зазначених для неї точках. Розвідка до ворога. Штаб групи в с.
Шичинці.

д) АРМЕЙСЬКА КІННОТА. З російської армії зібрати під орудою од-
ного начальника на лівому крилі групи всю маючуся боездатну кінноту.

ДРУГА ГРУПА. Підполковник Недзвецкий Збірпа козацька дивізія
есаула Яковліва і 2 кінний полк імені гетьмана Мазепи, до 16 годин 16-
листопаду скупитися в сс. Бахматівці і Давилковці; авангард в с. Коли-

бавь. Розвідка на Міхалпіль і вздовж колії на Деражню до ворога. Зв'язок зі штабом Армії через Проскурів.

е) АРМЕЙСЬКИЙ РЕЗЕРВ. Генерал-Хорунжий Загородський. 2 Волянська дивізія. До вечора 16 листопаду скучитися в районі сс. Стуфчаниці. Тиранівка—Тишківці—Гришівці-Лісові. Штаб в с. Гришівці-Лісові.

г) ТЕХНІЧНИЙ ВІДДІЛ ПОЛКОВНИКА РУБІНА з бронепотягом „Кармелюк“. Прикрити праву крило лівої групи і ліве крило 3 російської армії по лінії Проскурів—Деражня. д) Бронепотяг „Чорноморець“. Прикрити лівію Проскурів—Ярмолинці. е) Бронепотяг „Запорожець“ прикрити лівію Ярмолинці—Гусятин, співділяючи правої і середньої групам.

4. Штаб Армії — Фельштин.

5. Обози 16 листопаду вивести на північний захід від лінії Сатанів—Мочулинці—Чорний Острів—Миколаїв кожної групи в межах своїх полос.

6. Бази зібрати 16 листопаду: 1 Запорожської і 2 Волянської дивізія в околицях м. Купель, не займаючи цього містечка; 3 російської армії в околицях Волочеська; 4, 5 і 6 та Окремої кінної дивізія — Сатанів; 1 Кулеметної і 3 стрілецької Залізної між Сатановим і Гусатином; штабу армії і заосмотрення армії — околиці Фридриховки

7. Гарматні позиції зайняти в призначених дивізіям районах таким чином, щоб співділяти не тільки своїм груповим частинам, а і сусіднім групам взаємно, бо за браком рушничних набоїв — гарматний вогонь мусять бути головним вогневим засобом боротьби проти ворога. Гарматні позиції забезпечити від ударів з тилу.

8. Всім старшинам і козакам виявити, що сучасний наш отход не для власного спасення а лише суть вивід військ в найкраще становище до рішучого бою.

9. Кожна дивізія мусять приготувати по 10 возів для одержання від інспектора артилерії армії рушниць і набоїв, котрі будуть видані в недалекому будучому.

10. Обозні команди озброїти. Обози тримати під охороною обозних команд постійно, на містах росташування обозів і штабів тримати їх так, щоб вони були годні що-хвили дати відпор ворогу і таким чином трекутник, указаний висче для баз і обозів принай би вигляд фортеці, в яку ворог не може заглянути.

11. Місто Проскурів на військовому стані. Постороннім особам і військовим частинам і окремим людям проход через це місто забороняю під відповідальністю начальників частин.

12. Майбутній маневр надзвичайно важний і успіх його залежить від персонального керування начальників своїми частинами і предбачення всяких дрібниць.

13. Перед відходом з кінноти кожної групи утворити перед собою завіску і під прикриттям її відвести військо і устроїти його на указаних місцях, після чого відвести кінноту.

14. Про одержання цього наказу довести.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Лішко.

№ 759 (..ирк"). Оперативний звіт до 20 годин 16 листопаду. Карта 1:200000.

Частини Армії УНР закінчують перегруповання згідно оперативного наказу ч. 0195. Від правої групи донесень не одержано. На відтинку середньої групи обонільна розвідка діяльність. Сьогодні о полудні кінний зорожий відділ невиявленої кількості увірвався в с. Монастирок (що на південь від ст. Богданівці) де захопив кухню одної з частин Волинської дивізії, після чого відійшов в східнім напрямку. На фронті Лівої групи — перестрілка передових відділів. Вчора 15. XI о 22 годині кінний ворожий відділ з району с. Зянківці що на південь від Деражні зайдя в тил нашому панцеротягу Кармелюк знищив залізничний мосток в районі с. Літки. Наш панцеротяг під прикриттям свого вогню не дивлячись на надзвичайно важкі умови, своїм десантом Залізничним курінем полагодив поврежденая і прибув до росташування наших частин. Вчора 15. XI в час акцій 1-ої російської стрілкової бригади виявили героїську поставу особливо полки козачої бригади осауда Сальникова, які не дивлячись на ураганний рушничний і кулеметний вогонь ворога і переважну кількість його кінноти кілька разів кидались в рішучі атаки, несучи важкі втрати і умілими маневрами наносили ворогу також великі втрати. В час цих акцій пав смертю хоробрих командку 2 Донського Полковник Саулевич. Фельштин. 16. XI. 920 р. 20 год. 10 хв. ч. 368,оп. Генкварм Генхор Кущ.

№ 760 (..ор"). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Армії УНР і Спільної 3 Російської Армії. ч. 196. Мапа 2 і 10 вер. в 1".

в. Фельштин. 16 листопаду 1920 р. 21 год.

1. Сьогодні ворогом виявлена збільшена розвідочна діяльність в районі Деражні. Відомостей про хід подій в районі Дунаєвець не отримано.

2. Аби дати Армії більш міцне угруповання для рішучого контрманевру наказую на 17 листопаду:

А. Група Генерал-Хоружого Удовіченка (3 Залізна, 1 Кулеметна, Окрема кінна див.). З ранку почати перегруповку і осередити піхоту і гармати в районі Тростянець—Новий Світ—Нове Поріччє з авангардами в м. Городок і Олексинець Підлісний. Кінноту поставити в м. Хмілевка. Розвідку провадити на Кутковці—Куїни—Фрампіль. Штаб групи Хмілевка.

Б) Середня група Генерал-Хор. Тютюпник (4 і 5 дивізії). З ранку почати рух, осередитися в районі Буйволівці—Жилинці—Слобода Кадієвська. Авангарди тримати в Кадієвка—Татарівці—Антоновці. Розвідку провадити на Солобоковці—Сутковці. Магншинов. Штаб групи Фельштин.

В) 2 Волинська дивізія. З ранку почати рух і осередитися піхотою і гарматами в районі Гречани—Ружичва—Малинич з кінним Мазепинським полком в Манковці, поглядний входе в склад кінної групи 3 російської армії. Штаб дивізії Малашовці. Зв'язок з Штармом через Грузевича. Застави в Бнишековці і Ружичанка. Розвідку провадити на Коштині і Свинка.

Г) Армейська розвідочна група. З Російська армія. Згуртуватися на протязі 16 листопаду в районі Нижви Волковці—Андрійковці—Німе-

чинці. Авангард мати в Скаржинці. Розвідку провадити на Базимирівку і Баламутовку. Головне угруповання піхоти мати в районі Рожалини—Райковці—Шімечинці. Кінноту групи, до якої приєднається кінний Мазешицький полк згуртувати в районі Волиця—Клімковці—Водички. Командує кінною групою старший в ранзі.

Д) Польсько-Український отряд. На протязі 19 листопаду осередити кінноту в районі с. Німеринці, звідкіль Командіру її надіслати зв'язок в м. Фельштин.

Е) Ліва група. Генерал-Хор. Базильський. 1 Запорожська і Вozача дивізія осаула Яковліва. З ранку почати рух і осередитися в районі сел. Лезнево—Стуфчинці—Печиски з авангардами в Давидівці—Шпичинці—Аркадієвці. Кінноту згуртувати в районі Гривеця—Скаржинці. Штаб групи Климашевка. Зв'язкові пости зі штабом в Калиновка і Осташкя, а з 2 Дивілієй в Заріччє. Розвідку провадити із Меджибож—Пархоньці—Шірогонці.

3. Бойовому технічному отряду Полк. Рукіна з бронепотягом „Кармелюк“ забезпечувати залізницю Проскурів—Богданівці.

4. Бронепотягу „Чорноморець“ забезпечувати Середню групу на на участці Буйволівці—Волудринці.

5. Бронепотягу „Запорожець“ забезпечувати залізницю в районі Ярмолинці—Олександрівці Польний.

6. Розположення піхоти і гармат кожної групи мусить бути таким, аби вони уявляли із себе фортецю, забезпечену зо всіх боків.

7. Кіннота мусить бути на поготові для маневру згідно обставин.

8. Телеграфний пост Штаба. Грузевича. Проскурів. старшинські пости обсерваційні за ходом бою. Оперативний штаб тимчасово в Фельштин.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
За нач. Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Куц.

№ 761 Д. НЕГАЙНО. Проскурів. Командірові бронепотяга „Чорноморець“, Фельштин Командуючому Середньою групою.

З 16 листопаду на Ваш бронепотяг покладалося наказом Армії ч. 195 завдання охороняти лінію на Проскурів. — Деражня. — а Проскурів, — Ярмолинці. Наказом Армії 16 листопаду ч. 196 на Ваш бронепотяг положено завдання забезпечувати Середню групу на участку між селами Буйволівці. — Волудринці, що на лінії Проскурів, — Ярмолинці. Командарм наказав негайно приступити до виконання цього завдання і про вихід бронепотяга довести. Середня група сьогодні має угруповатися в районі Буйволівці. — Жилинці. — с. Кадієвська, маючи авангарди в сс. Кадієвка. — Татаринці. — Автошівці. Фельштин. 17 листопаду, 5 год. 10 хв. ч. 151 ч. Наштадарм УНР Генштабу Генхор Лішко.

№ 762 (сек.). Д. НЕГАЙНО. ВСІМ КОМДИВАМ.

Командарм наказав не пізнійш 17 годин сьогодні шифрованими телеграмами повідомити мене:

1. Які ворожі частини помічалися на фронті Вашої дивізії за останні три дні, указавши їх по дням номерами полків або бригад і по яким відомостям, окремо кінноту зазначити кількістю шабел.

2. Про кількість багнетів, шабел і працюючих кулеметів і гармат в Вашої дивізії.

3. В обозах і на базах помічені велика кількість верхівців і піших боездатних козаків, котрих сьогодні до вечора командарм наказав озброїти у кого нема зброї і поставити до ладу. Комліву 6 стрілецької привести до бойової готовності можливо більшу кількість своїх частин. Командармові 3 російської армії донести скільки потрібно рушниць до озброєння беззбройних боездатних солдат. Фельштин. 17 листопаду 1920 р. 7 година, ч. 152.д.

Наштадарм УНР генштабу Генхор Ліпко.

№ 763 (сек.). Таємно. Н А Б А З Військам Дієвої Армії УНР. і спільної 3 російської Армії ч. 197. (мапа 2 і 10 вер. в 1").

Фельштин.

17 листопаду 1920 р. 11 годин.

З отриманням цього протягом 6 годин наказу командівам по всіх обозах перевести зазначену вище реорганізацію:

I. Екіпажі мають залишитись тільки по одному на Штаби дивізій і бригади, штабам нижчим не дозволяється мати:

II. В обозі мають залишитись: кухні, бойові припаси і харчування на три дні;

III. Цукор, збіжжя і коштовні речі мають скласти із себе базу;

IV. Ніхто в обозі не має права тримати верхового коня і коней сдатних для кінноти або артилерії; Всі ці коні мають бути відправлені до штабу дивізії; Підвод для річей залишити на 10 старшин одну; В обозі гікому не дозволяється їхати на возу, за винятком візника; Всі люди мають бути зведені в озброєну муштрову частину, яка йде поза обозом по всім правилам муштрового статуту.

V. Жінок, дітей і чоловіків старше 50 років, хворих і слабих відправити по маршруту, зазначеному раніше через Збруч.

VI. Реорганізовані таким чином обози поставити на марш і розташувати до 12 годин 18 листопаду:

а) 1 Запорізьська і 2 Волинська дивізії — вздовж шляху Грузевича, Осташки і м. Николаїв.

б) 3 російська армія — вздовж шляху Юхимівці. — Сергієвка, — Велика Бубівка, — Пахутинці, — Копачівка

в) Середня група — вздовж шляху Войтовці, — Гайдани, — м. Купель.

г) Група генерала Удовіченка — вздовж шляху Порохня, — Гарнишевка Бурлаївка. — Яхновці. — Авратин.

д) Штаба Армії — на шляхах між р. Збручем і шляхом, призначеному обозам групи генерала Удовіченка, не займаючи останнього.

VII. Про час отримання цього наказу і про виконання його довести

генштабу

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Начальник Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Ліпко.

№ 764 („ох“). Д. НЕГАЙНО. Волочеськ, Комдіву Польсько-Української.

Командарм наказав повідомити мене не пізнійш 17 години сьогодні скільки багнетів, шабель, кулеметів і гармат готових до бою має доручена Вам дивізія сьогодні до вечора і як Ваші частини угруповані. Фельштин. 17 листопаду 1920 р. 11 год. 5 хв. ч. 153/д.

Ваштадарх УНР. Генштабу Генхор Лішко.

№ 765 („ох“). ТАЄМНО. До персонального відому Командирів дивізій. НАКАЗ Військам Армії УНР і спільної з російської армії. ч. 198. (Мапа 2, 3, 5 і 10 верст в 1“).

м. Фельштин. 17 листопаду 1920 р. 11 годин 10 хв.

На випадок некорисних для нашої Армії наслідків бійки на смугі Гречани—Веселець—Гилетиці—Чорний Острів—Череповка—Орлиць.

Наказую:

1. Групами піхотою з артилерією зробити відворот на шляху, вказані в моєму наказі військам 17. XI під ч. 197 для росташування об'єктів і там, опираючись тилами і крилами до неутральної смуги р. Бужок, дати останній відпор ворогу.

2. Всю кінноту і кінних козаків і старшин, які маютьесь в дивізіях, з придачею їм необхідної артилерії на добрих конях, одночасно з відворотом згідно п. 1 цього наказу відрядить в район с. Гайдаки, де вони будуть мною організовані в кінні частини.

3. Збірно-козацької дивізії Осаула Яковліва після бою, в случаю відвороту Лівой групи генерала Базильського і 2 Волинської дивізії, відійти в околиці с. Бол. Бубновка, тримаючи весь час роз'їздами зв'язок з ворогом.

4. Окремої кінної дивізії, кінним частинам російської армії, кінним полкам імені Мазени і кінному полку 3 стр. залізної дивізії (Фролова) після бою, в случаю відвороту згідно п. 1 цього наказу з російськ. армії і Середньої і Правой групи, відійти і скупитися в равові сел. Зеленая і Пягарівка, тримаючи зв'язок роз'їздами з ворогом.

5. Всім кінним частинам на шляхах до вказаних точок скупчення зголошуватися на звязкових постах Штабу Армії, котрі розпорядження Начальника Штабу Армії будуть знаходитися в сс. Брачка, Пахутинні і Зеленая

6. Оперативний Штаб Армії, в случаю відвороту армії після бою на зазначеній смугі переїде в с. Клищини, маючи передові командні пункти з телефонно-телеграфними станціями в сс. Войтовці і Вел. Бубновка.

7. Мій намір, — Угрупувавшись в вказаний спосіб, дати рішучий останній бій ворогові кінною масою і в випадку неудачі і в цьому бою, укритися в неутральній зоні на північ від смуги м. Миколаїв, — с. Копацька, — м. Бунель, — с. Кушперівка, — Ихновці.

8. Про одержання цього наказу довести.

Командуючий Дівою Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Генхор Лішко.

№ 766 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 17 листопада. Карта 1:200000.

16. XI о 13 годині ворог заняв м. Бални і до вечора того ж дня його передові кінні відділи заняли м. Смотрич. На фронті армії від с. Сутківці до на схід Ярмолинців до р. Бужка ніч пройшла спокійно. Від правої групи за 16. XI донесень не одержано. З ранку 17. XI. частини Армії УНР і спільної 3 Російської Армії приступили до виконання наказу Армії ч. 0196. Перед полуднем 16. XI кінний Мазепинський мав бій з ворожою піхотою в районі на південь с. Богданівці, де він захопив у полон одну ворожу бригаду. Командіра цієї бригади Шинкаря забито. Фельштин 17. XI. 920 10 год. ч. 370.оп.

За Генкварма Дієвої Підполковник Яроцький.

№ 767 („ох“). Негайно. Комгруп Середньої.

Генерал Бобошко доносить: сьогодні біля 11 год. красне знаходився в 12 вер. від Малинічи силою один полк кінноти з гарматами Авангардні ескадрони 1 стр. дивізії були розбиті і відійшли в д. Малинічи. 1 стр. дивізія, затримуючи ворога, буде відходити на Німечниці—Клічківці. На Андрійківці—Ляховка послан ескадрон, а на Волковці—Райбовці. 17 листопада 1920 р. ч. 155;я. 14 год. 10 хв. Фельштин.

Ген. Кварт. Ген. Кор. Куц.

№ 768 („ох“). Таємно. НАКАЗ Військам Дієвої Армії УНР і Спільної 3 російської Армії. ч. 199. (Мапа 2, 3, 10 вер. в 1“). м. Фельштин. 17 листопада 1920 р. 14 год. 30 хв.

1. Ворог ввійшов в звязок з нашим фронтом. головними силами в загальному напрямі. Михальполь—Малинічи.

2. Мій намір, не приймаючи рішучого бою на займаемому широкому фронті зазначеному в наказі ч. 196 відсутитись на вузкий фронт, сконцентруючи тісніші війська, після чого дати рішучий відпор.

3. До того НАКАЗУЮ:

А) ПРАВА ГРУПА. Генерал-Хорунжий Удовіченко. 1 кулеметна, 3 стр. Заїзна і Окрема кінна дивізії. Сьогодні почати рух о 20 г. і зосередкуватись в районі сс. Веселець, — Лічибоки, — Вигнанка, — Дахвівка—Німчиринці, маючи кінну дивізію в с. Гречани. Авангарди мати в сс. Осташковці, Калетинці. Штаб групи с. Немиринці.

Б) СЕРЕДНЯ ГРУПА. Генерал-Хор. Тютюнник. 4 Київська і 5 Херсонська дивізії. Сьогодні почати рух о 20 годині і зосередкуватись в районі сс. Жучківці, — Висварівка. — Гілетенці з авангардами в Німечниці. Умлівка і Варівці. Штаб групи в с. Павлюковці.

В) ЧАСТИНИ 3 РОСІЙСЬКОЇ АРМІЇ. Розпочати сьогодні о 20 год. рух пугуться в районі Чабани. — Хоменці, — Дзелинче; піхота в районі Киселівка. — Юхимівці. — Третельники. Авангард в с. Данюки.

Г) 2 ВОЛИНСЬКА ДІВІЗІЯ. Генерал-Хор. Загородський. 2 волин. дивіз. Розпочати рух сьогодні о 20 годині і зосередкуватись в районі Киселівка. — Рідкодуби, маючи 2 кінний полк імени Мазепи в с. Киселівка авангарди в сс. Липківці і Педоси. Штаб дивізії в с. Юхимівці.

Д) ЛІВА ГРУПА. Генерал-Хор. Базильський. 1 Запор. і Збірна козака дивізії. Сьогодні о 20 годині розпочати рух і зосереджуватись на смузі сс. Антонівка (півн. схід від м. Чорний Острів). — Черепівка. — Орлянци. маючи кінну дивізію в с. Захарівці. Штаб групи м. Якоказів. Штаб збірної козачої дивізії в с. Захарівці зі звязковим постом для звязку зі Штабом Армії в с. Юхимівці при Штабі 2 Волин. дів.

Е) ВІДДІЛ ПОЛКОВНИКА РУКІНА. Техничний курінь і бронепотяги Бармелюк і Чорноморець. На лінії колії проти ст. Чорний Острів прикривати проміжок між Лівую групою і 2 Волин. дів. і співділати їм. пересувувались туди до ранку 18 листопаду.

4. В попередніх районах всім групам залишити застави, котрим відсутність лише після натиску ворога.

5. Відворот і роташування на нових позиціях скінчити до розвіту 18 листопаду і бути готовим до бою.

6. Розвідку вести до ворога.

7. Штаб Армії з ранку 18 листопаду в с. Войтовці; — його переюві телеграфно-телефонні станції до ранку 18 листопаду будуть в сс. Юхимівці і Видава (що на південь від Войтовець 9 верст).

8. Групам тримати пості звязку: Правій групі в с. Варшаві і 2 Вол. дів. на ст. Чорний Острів.

9. Термінові донесення про час вируху і про прибуття до призначених районів; підчас бійки що 3 години.

10. Про отримання цього наказу довести.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Ліпко.

№ 769 (с.пр.). Розвідочний звіт Штадарму УНР, з дня 17. XI. 920 р. Ворожа ситуація перед фронтом Армії УНР правдоподібно має уявлятися так: 24 дивізія направляється головними силами на Меджибож, дивізія понесла значні втрати, Башкирська бригада майже знищена. На південь залізниці Прокурів—Деражня через Міхалюдь має маршувати 7 дивізія. Одна бригада 7 дивізії зістала захоплена до неволі нашою кіннотою. 60 дивізія головними силами маршує на Солобокці. На південь 60 дивізії мають бути частини 41 дів. 60 дивізія останніми днями загубила 4 полки і сила її має вносити 1500 багнетів. 8 кавдів. з кіннотою Байла загальною до 1500 шабель має бути в трекутнику Солобокці—Прокурів—Деражня. Кіннота 8 кав. дів. згідно зйзав'язань агентири в більшості без сідел. Резерви армії оперуючої перед фронтом армії УНР складають 44 дів. має бути в районі Жмеринки, більшість резервів не сконстатовано. Агенти голосять що 45 та 47 дивізії в дні 14. XI маршували з Браїлова на Немиров. Загальною перед фронтом армії УНР незначні сили піхоти легко піддані деморалізації. Головну ролю відіграє кінна група Примакова, боєздатність котрої в звязку з останніми подіями піднеслась і кінні ворожі частини почали приймати наші атаки. Ч. 342/ра.

Генерал-Квартирмейстер Генштабу Генхор Куш
Начрозвід Сітник Шилінський.

№ 770 (..ох^т). Оперативний звіт до 24 годни 17. XI. Карта 1:200000.

16 XI ворожою кіннотою невиявленої кількості зайнято с. Яромірку, ще на південно захід від Геродка. Виявилось що м. Дунайці після бою з нашими частинами зайнято о півдні 15 XI 363 совітським полком і кількома сотнями Одеської кінної образцової бригади; в той же день 200 ворожих кіннотчиків заняло с. Нестеровці і направились на Балин. До 17 години 17 XI 3 дівізія займала піхотою район с. Олександровка—Боршівка—Радковиці, наглядаючи кіннотою сектор Скотиняни—Лісоводи—Бедриковці. На фронті середньої групи день і вечор 17 XI пройшли спокійно. Надісланий з Проскурова в бік Яромолиці о 17 год. наш панцерний потяг дійшов до ст. Лехновка і ворога не зустрів. О 11 годни частини авангарда 3 Російської армії були витіснені зі с. Шумовка. О 14 годни з Проскурова було чути сильну кулеметну і гарматну стрілянину з боку с. Ружичанка. Наш бронепотяг вирушив з Проскурова о 12 годни дійшов до ст. Богданівці і ворога не зустрів. Від лівої групи донесень не одержано. Полевий Штадарм о 24 годни 17 XI прибув на ст. Войтовці. ст. Войтовці 18 XI—920 р. 1 год. ч. 372-оп.

Генкварм Дієвої Генхор Куш.

№ 771 (..ох^т). Оперативний звіт до 9 год. 18 листопаду.

Нових відомостей про ворога не одержано. Частини армії перегрупувються згідно наказу армії ч. 0199. ст. Войтовці. 18 листопаду 1920 р. ч. 416 к. 9 год. 40 хв.

Генкварм Дієвої Ген-Хор. Куш.

№ 772 (..ох^т). НЕГАЙНО. Комгрупи Правої, Середньої, Лівої і Армейського резерву.

Командарм наказав:

1. Сьогодні в ночі вислати збільшену розвідку, видав розвідникам ручні гранати.

2. Групі армейського резерву виставити в с. Чебани авангард з гарматами.

3. Для маскіровання фронту виставити групам окремі гармати яко можна даліше наперед, забезпечив їх головною гарматною группіровкою. 18 листопаду 1920 р. ч. 418, К ст. Войтовці 14 год. 15 хв.

За Наштадарм Дієвої Генхор Куш.

№ 773 (..ох^т). Негайно. Ген. Базільському.

Згідно наказу ч. 199 Ваша дівізія мусит осередитися в сс. Антоновка—Череповка—Орлінци з авангардами в Осташки—Калиновка—Хотьковци. штадів в Миколаїві звязковий пост зі штармом в Ставчинці, з кінна дівізія Яковліва в с. Захаровці зі звязком через Юхимовці, де штаб Волинської. Ліве крило Волинської с. Рідкодуби.

18 листопаду 1920 р. ч. 419, к. ст. Войтовці 14 год. 25 хв.

За Наштадарма Дієвої Генхор Куш.

№ 774 (..ох^т). НЕГАЙНО. Генералу Базільському.

Згідно наказу ч. 199 Ваша дівізія мусить осередитися в сс. Антоновка—Череповка—Орлінци з сильними заставами в Калиновка—

Хотьковці, штабів в Миколаїві звязковий пост з Штармом в Ставучаці, а звязок телеграфний через Чорний Острів.

Кінної дивізії Яковлева перейти в зміну наказу ч. 199 в район Черепово—Осташки, маючи сильну заставу в с. Грузевича в звязку з бронепотягами і завданням цієї застави забезпечення переправи через р. Буг. Звязок зі Штармом і 1-ою дивізією через станцію Чорний Острів.

18 листопаду 1920 р. ч. 420 к. ст. Ірмолинці 15 год.

За Наштадарм Дієвої Генкор Бун.

№ 775 („ох“). НЕГАЙНО. Комдіву Окремої кінної.

Командарм наказує дорученній Вам дивізії з ранку 19 листопаду вочати рух і перейти через Видаву в с. Медведівка, де вийти в звязок зі Штабом Армії через с. Павликовці і з кіннотою армійської резервної групи в с. Дзедлінче. Мати на увазі співдіяння акції зазначеної кінноти при чому командування тою кіннотою має прийняти старший в ранзі.

18 листопаду 1920 р. ч. 421 к. ст. Войтовці. 15 год. 10 хв.

За Наштадарма Дієвої Генкор Бун.

№ 776 („ох“). НЕГАЙНО. Таємно. Комдіву 2 Волинської.

В зміну наказу Дармії № 199, по наказу Командарма Збірня Бозацька дивізія (Осавула Яковліва) скупчується в районі сел Осташки—Череповка, що на схід від Чорноострова з кінною заставою на переправі у с. Грузевича.

с. Войтовці 18, XI—1920 18 год. 15 хв. ч. 374, оц.

За Наштадарма Дієвої Генкор Бун.

№ 777 („ох“). ТАЄМНО. НАКАЗ Військам Дієвої Армії У. Н. Р. і спільної з Російської Армії. ч. 200. (Мана 2 вер. в 1“).

с. Писарівка. 18 листопаду 1920 р. 17 годня.

1. По останнім відомостям на фронті Армії оперує 41. 60. 7 і 24 сов. піші дивізії, які понесли великі втрати. 8 сов. кіна дів і недавно прибувши до Жмеринки і вирушивши на Деражню 25 сов. дів.

Вчора в вечері ворожий кінний полк заняв Бахматовці і вислав розізди на Шумовці, — Ружичву, і — Ружичанку.

45 і 47 дивізії відведени в тил.

2. 16 листопаду в районі Галузиці майже знищена козачою збірною дивізією осавула Яковлева і кінним полком Чорних Запорозжців бригада Котовського.

М. Проскурів сьогодні після бійки залишено нашими передовими частинами.

3. Мій намір, зробити зранку 20 листопаду сполох на всьому фронті ворожого розташування і одночасно кинути кінноту армійської резервної групи на схід аби знищити ворожу кінноту.

Після цього в випадку ворожого контрнаступу, гадаю розбити його армійською резервовою групою.

Тому НАКАЗУЮ на 20 листопаду:

а) Всім групам на протязі ночі вислати збільшені розвідочні стежі під командою найкращих молодших старшин причому розвідчакм вилати

гучні гранати. Розвідчики мусять під ранок 20 листопаду наробити бешкету в росташуванні ворога і закидати його гранатами.

б) Армейська Резервова Група. З ранку 20 листопаду направити свою кінноту в район Гречани, — Волиця, Малинич, — Скаржинци, — Ружичча з метою, аби розшукати ворожу кінноту і знищити її. Про маршрут повідомити Штаб Армії, яким буде висланий авіовідділ в слід за кіннотою, коли повітря буде цьому сприяти. По скінченню рейда кінноті відійти в район с. Чабани, де ввіти в зв'язок, через Армейську станцію в Павлюківцях зі Штабом Армії і з Армейською резервною групою в с. Дзеленьче.

в) Бойовому отряду Полковника Рукіна. Ранком 20 листопаду вирушити на Проскурів і забезпечити акцію нашої кінноти.

4. По виявленні ворожого контрнаступу мають:

а) Армейська Резервова Група, маючи кінноту на правому крилі, висунутись на зустріч ворогові і розбити його.

б) Збірній Козачій Дівізії Осавула Яковлева співділати маневру армейській резервовій групі в напрямі на Грузевича. — Малашовці, — Ружичча з метою вийти на праве крило і тля ворогу. Пости для зв'язку зі Штабом залишити в Грузевича. — Малашовці.

в) Середня Група має метою забезпечення правого крила Армейської групи посуватися наперед, поступово займаючи рубежі.

г) Бойовому отряду Полковника Рукіна забезпечувати нашу акцію з боку Гречани—Проскурів.

д) Як тільки виявиться успіх наступу Армейської резервової групи, тоді Права група і 1 Запорізька дивізія мають перейти в рішучий наступ з метою розбити ворога і досягнути попереднє становище по наказу Армії 196.

е) 2 Волинській дивізії, кінний полк, який ще не повернувся з рейду лишається в мойому резерві. На дивізію покладається збір відомостей від наших частин і забезпечення маневра армейської резервової групи.

ж) Окремій кінній дивізії. З ранку 19 листопада почати рух і перейти в район с. Медведовка, де стати в армейському резерві, маючи зв'язок зі Штабом Армії через армейську станцію в с. Павлюківці із армейською резервою групою в с. Дзеленьче.

з) Авіо-відділу бути на поготові до вилету.

5. Весь час перешкоджає можливості своєчасно використати кінноту те, що вона вирушаючи в рейд не тримає зв'язку зі Штабом Армії або групи.

Наказую командірам кінних зеднань весь час зголошуватися через штаби близьких дивізій, що покладаю на відповідальність начальників штабів кінних частин, які за невиконання цього будуть належати карі по суду.

6. Всім командірам дивізій негайно надіслати прибомщиків з волами на ст. Войтовці за отримкою англійських рушниць і набоїв.

7. Боями за минулий тиждень у ворога знищено 4 піших бригади, 25 Башкирська кінна бригада і кінна бригада Котовського. Нагадати це

всім старшинам і козакам і зясувати їм, що зараз настав мент, коли одним напруженням усилення можна остаточно перемогти ворожу силу.

За попередню славетну службу дякую всім.

Командуючий Армією Генерал-Поручник **Овладимович Павленко**.

За Нач. Штабу Армії Генштаб: Генерал-Хорунжий **Бун**.

№ 778 (с.прк.). Оперативний звіт до 20 год. 14 листопада. Мава 1:200000.

На фронті правої групи спокій. Від середньої групи доносень не одержано. О 8 год. після бою з наступаючим ворогом наші передові вз'яди залишили м. Проскурів, після енергійного гарматного бою наші п'ятерники відійшли зі ст. Проскурів в західнім напрямку. Частина лівої групи закінчують перегрупування згідно наказу армії ч. 0192. 16 XI в час акції біля с. Галузинці що південний схід від Деражні збірною козацькою дивізією осаула Яковлева і полком Чорних Запоріжців робить в мент кінцу бригаду Котовського і захоплено полонених, 4 спрамних гармати з замками, 25 кулеметів, один паперний потяг і різке кайво. 19. XI. 920 р. 19 год. 10 хв. ч. 377/оп. Генкварм Дісвої генерал хорунжий **Бун**.

№ 779 (с.прк.). Розвідочний звіт Штадарму УНР. Районі - див 19. XI. 920 р.

Ворог 17. XI заняв сс. Антоновці, Пасечна, Шаровка, Яромлинці. С. Антоновка до 100 шабель, Пасечна невеликий взіділ піхоти та кіннотв. в Шаровці 50 кінних. В Яромлинцях було 250 багнетів 100 шабель. 17. XI був примічений рух ворожої піхоти на возах з Антоновки на Проскурів. 18. XI ранком ворожий кінний патруль в 30 шабель вкочив в Проскурів але будучи вибитий відійшов на Ружичне. Ситуація улазється так: правдоподібно 8 кав. дів. росустигнувши дрібні кавказьські патрулі по фронті Проскурів—Яромлинці утворюється десь в районі Міхалпіль—Шаровка. Підтримуючі відділи піхоте мають намірзати до 60 д.

На північ залізниці Проскурів—Деражні має перебувати 24 дивізія Район залізниці 7 дивізія, на південь 60 дів. і далі на південь Яромлинець 41 дів. № 313.

Начрозвід. Сотник Шталіський.

№ 780 (с.прк.). Оперативний звіт до 8 годин 19 листопаду. Барта 1:200000.

На відтинку правої групи ніч пройшла спокійно, ситуація без змін. По доносенню від 18. XI 9 годин частини середньої групи займають ряд позицій на схід і на південносхід с. с. Голетинці—Висарівка—Жуцькініці і провадить розвідку в районі сел Варовці—Умедівка—Німецинци. Нових доносень від Середньої групи не одержано. Від групи армійського резерву і лівої доносень не одержано. с. Висарівка 19 XI—920 — 9 г. 5 хв. ч. 379/оп.

За Генкварма Дісвої Штаполковник Яроцький

№ 781 (с.прк.). Возочиськ, Новові Військовому Міністерству.

Наступив рішучий мент для нашого державного існування, перемога нам потрібна доконче. Армія робила і робе все що може, алеж вона

перетомлена, силв її ізсякають. Потрібне напруження всіх сил до останнього бою, а тому прошу надіслати з Міністерства все працездатне і боездатне, вільні відповідні посади маються, зброя найдеться. Всіх не прибувших до Армії вола буде рахувати не виконавшими останнього обов'язку громадянина. Термін прибуття одна доба.

Писарівка, 19 листопаду 12 год. ч. 159 л.

Командарм УНР Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Наштадарм Генер. Штабу Генерал-Хорунжий Ліпко.

№ 782 (..ох*). Д. НЕГАЙНО. Всім Комдівам.

Після наказу Командарма повідомляю Вас, що на випадок рішучої невдачі на нашому фронті в Волочиську відбулася нарада польсько-українська, котра вирішила слідуєчі пропозиції: Наша армія може уклонитися на територію Польщі і в окуповану ею смугу на тій умові, що військво обеззброюється, крім старшин, котрим залишається холодна зброя, алеж частини зберігають організацію, маючи при собі всій командний склад і в такому вигляді інтернуються в Лавцуті і в Берестю, зберігаючись до майбутніх операцій. Головна Команда, Штаб Армії і вищий командний склад вирушає по дипломатичним нашіпортам до Польщі. Інтернація зовнішня поваження чемне. Міністерства до Ряшова і Тарнова. Державне майно в депозит УНР поступає. По неперевіренім чуткам Врангель цілком розбитий і знаходиться в Константинополі. Командарм не маючи змоги по оперативному становищу зібрати на нараду комдівів і бажаючи вирішити цю справу спільно з військом наказав комдівам прийняти те чи інше рішення і до 8 годин ранку 20 листопаду надіслати до с. Писарівки в штадарм на нараду по одному поважному старшині за комдіва по одному старшині і козаку від кожної бригади. Мета наради прийняти спільно те, чи иньше рішення для всієї армії. Частини Пермківа інтернуються окремо.

Писарівка 19 листопаду 14 год. 25 хв. ч. 161 л.

Наштадарм УНР Генерал-Хорунжий Ліпко.

№ 783 (..ох*). Комдів Окремої кінної Комгрупи правої.

Командарм наказав вислати негайно саму пільву розвідку в напрямках на Гречани—Ліпівка—Заіончики від Окремої кінної дівізії. Від правої групи провадити розвідку в напрямках на Городок—Радковичя і Сатанів. Маються відомости, що ворог посувається вздовж Збруча.

19 листопаду 1920 р. ч. 458,к 18 год. с. Писарівка.

За Наштадарм Дієвої Генхор Куш.

№ 784 (..ох*). НЕГАЙНО. Комдіву 2 Волинської, копія Полковнику Рубяву.

Наштадарм 3 Російської зараз сповістив, що сьогодні в районі с. Давюки—Чебани і Хоменци провадилась зміна частин передових частинами з резерву, яке пересування і могло бути прийнято за відход.

В зміну тільки переданої Вам відповіді казачья дівізія осаула Яковлева і кінний полк Чорних Запорозжців ночують сьогодні в Вел.

Бубнівці, а в ранці маюг висунутись на схід і стати на південь від залізниці проти хутора Кісілева, звідкіль будуть спіділати наступу кінноти армейської резервової групи, яка буде наступати згідно наказу ч. 200. Бронепотягам спіділати зазначеної акції.

19 листопаду 1920 р. ч. 459, в с. Писарівка 18 год. 20 хв.

За Наштадарма Дієвої Генхор Кущ.

№ 785 („ох“). Негайно. Наштарм 3 Росс.

На ч. 76 повідомляється, що права група займає призначення їй наказом ч. 199 район за тим винятком, що штаб групи стоїт в Раціборовка, а окрема кінна дівізія виїшла зі складу групи і стоїт в с. Сарни. Середня група займає піхотою Жучковці—Висваровка—Гізетинці з розвідкою на Варовці—Хмілівка—Німецинци, кіннота і штаб в Павлівцях. З 3 год. ранку була чутна гарм. стрілянина з боку Городка.

По тільки що отриманим відомостям, ворог наступає на 2 Возницьку дівізію і після 14 годин запяв Педоси, Лапковці і Рідкодуби. Наша піхота з Рідкодуби виділила на бугри, що на захід від цього села. Надіслана кіннота Мазенинського полку, а також доручено бронепотягу Бажмадок ліквідувати наступ. 19 листопаду 1920 р. ч. 457, в Войтовці 18 год. 45 хв.

За Наштадарм Дієвої Генхор Кущ.

№ 786 („ох“). Оперативний звіт до 20 год. 19 листопаду. Карта 1:200000.

Частини Правої групи займають села Кумавовка—Немиринці. По відомостям від селян сьогодні з ранку ворожі відділи доходили з півдня до с. Гречани що на південно-схід від Тарлоруди. На фронті Середньої групи ніч пройшла спокійно, контакту з ворогом не маєтсья. Біля 14 годин ворог силою до 150 шабель повів наступ на с. с. Педоси і Рідкодуби. Під натиском ворога наши частини відійшли на бугри на захід від с. Рідкодуби. Нами заряджево контр-акцію, наслідки котрої поки що невідомі. Від лівої групи донесень не одержано. З боку Чорного Острова зараз чути сильна гарматна стрілянина. с. Писарівка. 19 XI—920 — 19 г. 50 хв. ч. 382 оп.

Генкварм Дієвої Генхор Кущ.

№ 787 („ох“). Д. НЕГАЙНО. Комдіву Збірної козачої Осаулу Яковлеву через штаб 2 Возницької дівізії, копія Комдіву 2.

Командарм наказує з отриманням цього виділення відділ, якому наступати між с. Захаровці а залізницею в напрямі на Чорний Острів аби атакувати ворога і притягнути на себе його сили в той час коли кіннота армейської групи буде вкуці з кінним Мазенинським полком оперувати в районі на південь від залізниці. В напрямі на Брачки і Ставчівці мусять провадитись сама тільки розвідка. Командарм також наказує кінний полк Чорних Запоріжців тримати в районі с. Сергієвка.

с. Писарівка, 20. XI. 920 9 год. 20 хв. 384 оп.

За Наштадарм Дієвої Генхор Кущ.

№ 788 („ох“). Оперативний звіт до 8 годин 20 листопаду. Бартз: 1:200000.

Вчора 19 XI біля 16 годин ворог повів наступ на фронті с. Дашюки—Ланковці і до 19 години потіснив частини Генерала Трусова на північний захід до с. Дзеленче. Середною групою того ж вечора було зроблено контр-наступ кіннотою з батареєю з с. Павліковці на Хоменці—Чабани—Дашюки наслідком чого спільними акціями цього нашого відділу з частинами Ген. Трусова до 16 годин ворога вибито з цих сел і частини Генерала Трусова заняли залишені раніш села. Від правої групи про перебіг ночі з 19 на 20 XI донесень не одержано. О 2 годині сьогодні ворог в невідомій кількості повів наступ з боку с. Олешковці і з заходу на праве крило Середньої групи в с. Жучковці і примусив його відступитись до с. Павліківці. Зараз Середня група займає бугри на схід і південь від с. Павліковці. Ворог веде наступ на усім фронті цієї групи піхотою і кіннотою. йде рушнична і кулеметна стрілянина. Штагруп перейшов в с. Мочулинці. На фронті Волинської дивізії ніч пройшла спокійно. З ранку Мазепинським кішним полком повернені утрачені вчора села Ланковці—Рідкодуби. Від Лівої групи донесень не поступало. с. Писарівка. 20 XI—920 — 10 г. 45 хв. ч. 386, оп.

Генкварт Дієвої Ген. Хор. Кущ.

№ 789 („ох“). Таємно Н А К А З Військам Дієвої Армії УНР. ч. 201. (Масштаб 2 і 10 в. в 1“).

с. Писарівка.

20 листопаду 1920 р. 16 год. 30 хв.

1. Сьогодні ворог потіснив нашу Середню групу до Павліковців і веде наступ з боку Чорного Острова і Миколаїва.

2. Частини 3 Російської армії осереджуються сьогодні між 20 а 21 годинами: кіннота в Петриковцях—Криштофовка—Третельники з авангардами в Качуринці—Медведівка—Бокієвка.

3. Наказую частинам Армії і Козачої збірної дивізії Осаула Яковліва на протязі ночі з 20 на 21 листопаду перегрупуватися:

а) Правій групі генерал-хоружжого Удавіченка в район Соломна—Сербинов—Рипна. Штаб групи Курники. Авангарди — в Липовка—Гречани—Вигнанка. Зв'язок зі Штабом в с. Гарнишовка.

б) Середній групі Генерал-Хоружжого Тютюнника — в район Раціборівка—Бровівка—Сарнов. Штаб групи Сарнов. Авангарди — в с. Дахновка і Видава.

в) 2-ої Волинської дивізії — в район — Третельники—Зелена. Штаб в с. Писарівка.

г) 1-ої Запорізької дивізії — в район Пахутинці—Індикл—Бол. Зазулінці. Штаб с. Крачки.

д) Козача збірна дивізія Осаула Яковлева з кінним полком Чорних Запорозжців залишається в районі с. Бол. Буїновка. Вести розвідку на Юхимовці—Захаровці—Ставчинці—Глибки—Волиця Іодко.

е) Бойовому отряду Полковника Рукіна боронити залізницю, відійти на ст. Войтовці.

ж) Штаб Армії через Куряловці має перейти до с. Ожиговці.

з) Обози негайно почати пересовувати як в полосу окупації на північ, так і на польський терен за Збруч. — по ближайшим напрямкам.

Командуючий Армією Генерал-Поручник Омелянович-Павленко.
Нач. Штабу Армії Генштабу Генерал-Хорунжий Лішко.

№ 790 („лж“). Оперативний звіт до 20 годня 20 листопаду. Борта 1.200000.

По полудні ворог значними силами піхоти і кіннотою перейшов в рішучий наступ по фронті Жучковці—Чабани—Педоси і почав тіснити частини Середньої групи і 3 російської армії. З ранку цього числа значні колони ворожої кінноти користуючись відворотом польських військ з тимчасово окупованої території Волині, перед полуднем прорвали фронт лівої лівої групи у Миколаїва і почали обтікати ліве крило армії. Частини армії російської вострілявши набой почали відход. Біля 16 год. атакою Окрежої кінної дивізії ворог тіснивший середню групу був опроковнутаї. загубив більш 200 чолов. раненими і забитими. Але ж отриманні відомости про невдачу на лівому крилі групи і почавшийся відход частин 3 Російської армії примусили командування армії видати наказ про початок відходу до р. Збруч для безпосереднього захісту переправ і забезпечення переходу обозу на західний берег Збруча. О 16 год. Штаб Армії вирушив на Курилівці і далі на Ожиговці. 20 листопаду 1920 р. ч 387/оп-а 23 год. м. Ожиговці. Генкварм Дівою Ген-Хор. Кущ.

№ 791 („лж“). Лозова. Командуючому Дівою Армією У. Н. Р.

Вчора в 16 годин з'явився до мене в Писарівку старшина Штабу 1-ої Запорожської дивізії, котрий доложив, що цієї дивізії 3 бригада в околицях с. Макалівка була в сильній атаці переважних сил ворожої піхоти і кінноти оточена і в більшості порубана, а решта забрана до неволі; 2 бригада з переважними силами кінноти і піхоти билася під Миколаївом і невідомо чи вона загинула цілком, чи частина уклонилася до Поляків; 1 бригада відсутня благополучно. Полк Чорних шляхів по власній ініціативі вирушив на виручку 1 Запорожської дивізії, алеж відомостей не маєтся про його події. За штабом 1 Запор. дивізії гонялася ворожа кіннота, алеж він вивернувся. Я наказав 1 дивізії відсунути свої незруйновані сили до району Казинини, — Голорівка. — Рабієвка і утримувати ворога, 4 Київській дивізії утримувати ворога на смугі Гарнишевка, — Рабієвка. Дивізія Яковлева в 15 годин відсутня до с. Зелена, штаб її в с. Писарівка; осаул Яковлів доніс про це і додавив що штаб Армії мусить відсунутиє. бо фронт ворога не утримає. Я наказав штабу Армії пересунутиє в с. Ожиговці, бо в с. Казинини переходив штаб Середньої групи. До 18 годин чекав з підполковником Ефремовим Вас і не дочекавшись вирушив в Ожиговці, а треба було налагодити на новому пункті працю Штабу Армії і також евакуацію до Польщі обозів, щоб звільнити від їх заплілля армії на 21 листопаду. В 22 год. приїхав до Ожиговець, котрі були забиті обозами, вся дорога від Войтовець до Ожиговець була занята колонами обозів різних частин. Поляки в Ожиговцях нічого не знали про перепуск наших обозів і військ, на неутральний терен. Я ви-

явив не побувавши на польській заставі в с. Токи. Начальник застави послав старшяку свого з нашим хорунжим Зарембою (штабу Армії) до Яхновець, звідки по телефону в польській мові було повідомлено про це і звідти було одержано вказівки перенести обози і частини після обеззброєння і направляти до Підволочиська до штабу 12 піш. дів. Для обеззброєння і заартоколування зложена польська комісія і представники від переходячої нашої частини. Російська армія розпочала перехід через Збруч в 4 год. і до цього часу переправляється. Мости через Збруч маютья в кожнім селі між Волочиским і Ожиговцями. Передускна застава польська маєтья в с. Волковці. Штаб Армії в с. Ожиговці. 21 листопаду, 12 год. 20 хв. Ожиговці, ч. 164, л.

Наштадарм Дієвої Генерал-Хор. Ліпко.

№ 792 („ох“). Оперативний звіт до 20 год. 21 листопаду 1920 р. карта 1:200.000.

Біля 2 годин ночі по отриманні дозволу з боку Польського Командування був виданий наказ почати переправу обозів через р. Збруч. О 4 годині почалась переправа на участку між Волочиским і Ожиговці. Після півдня почала переправлятися піхота, а Окрема кінна дівізія і кінний Мазеянський полк на протязі дня забезпечували активно переправу, атакуючи де кілька разів ворога в районі Ваньковці і Куриловці. Командарм, який почував в Войтовцях, а на протязі дня находився в Куриловцях, о 16 годині прибув на переправу у Ожиговці. О 17 годині почали проходити окремі вози і фактично переправа скінчилась. На протязі ночі переправилась Окрема кінна дівізія. Переправа пройшла в повному ладі. Біля 20 годин Штаб Армії прибув в с. Климковці, де і розташувався. Більша частина Армії розташувалась в районі Нове Село. Климковці. 21 XI. 20 р. 22 год. с. Климковці.

Генкварм Дієвої Генерал-Хорунжий Куш.

ДОДАТКИ

I. ПОКАЖЧИК ІМЕН*)

А. УКРАЇНЬСЬКА СТОРОНА

Алмазов — 11, 20, 25, 146.
Базилівський — 173, 207, 208, 217, 264,
278, 292, 308, 314, 317, 336, 340, 344,
347, 349, 351, 352.
Бауер — 55.
Безручко — 2, 276, 278, 281, 291, 314.
Білецький — 3.
Бурдейний — 226.

Власенко — 211.
Вольє — 180, 183.
Водовин — 211.

Галкин — 317.
Гамза — 275.
Голуб — 237.
Гудак — 226.
Гулий, полк. — 6, 14, 47, 173, 194, 197,
201, 202.
Гулий, козак — 211.

Дворенко-Дворкинд — 172.
Дворницький — 146.
Діденко — 55.
Доход — 7, 8, 10, 24, 87, 194, 197,
281.
Дядик — 334.
Диченко — 44, 47, 50, 189, 190.

Ебренков — 180, 233, 359.

Жулинас — 178.

Заболотний — 239, 281, 306, 310

Загородський — 14, 15, 18, 19, 20,
38, 40, 62, 63, 87, 91, 96, 116,
118, 131, 132, 134, 135, 151, 155,
156, 159, 160, 173, 174, 177, 178,
183, 185, 187, 190, 194, 195, 197,
216, 224, 228, 235, 238, 240, 241,
255, 264, 276, 278, 281, 336, 338,
340, 345, 350.
Затварський — 31, 32, 39, 41, 22, 227,
278.
Золоторь — 215.

Ісакевич — 55.

Кавігул — 211.
Кіліберда (Динька) — 309.
Кондрацький — 193.
Коханенко — 239.
Копцюк — 211.
Крат — 61, 64, 66, 76.
Кучь — 193.
Куд — 122, 126, 127, 128, 129, 130,
131, 133, 134, 135, 137, 138, 140,
141, 142, 143, 144, 145, 147, 148,
149, 150, 151, 152, 157, 158, 159,
160, 161, 162, 163, 164, 166, 168,
169, 170, 171, 172, 176, 177, 178,
179, 180, 181, 182, 184, 186, 188,
189, 190, 191, 192, 193, 194, 195,
196, 197, 198, 199, 200, 201, 202,
203, 204, 205, 206, 207, 209, 210,
212, 213, 218, 219, 221, 222, 223,
224, 225, 226, 227, 228, 229, 230,
231, 232, 234, 237, 239, 240, 241,
243, 244, 245, 246, 247, 248, 249,
250, 251, 252, 253, 254, 255, 256,
257, 258, 259, 260, 261, 263, 264,
265, 266, 267, 269, 270, 271, 272,
273, 274, 275, 276, 277, 278, 279,
281, 286, 288, 291, 293, 294, 295,
296, 299, 300, 301, 302, 304, 305.

*) Всі імена подано в такій транскрипції, або в такій ріжкій транскрипції, як це є в тексті документів.

306, 321, 322, 323, 324, 325, 326,
328, 329, 331, 332, 333, 334, 335,
336, 337, 338, 339, 341, 342, 343,
347, 350, 351, 352, 353, 355, 356,
357, 358, 359, 360.

Лавровський — 237.

Лажиков — 211.

Лішко — 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19,
20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28,
29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 39, 40,
41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48,
49, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60,
62, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72,
73, 74, 75, 77, 81, 82, 84, 85,
86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 96,
97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 108, 109, 110,
111, 112, 113, 114, 116, 117, 118,
119, 120, 121, 123, 124, 125, 127,
131, 133, 134, 137, 138, 139, 144,
146, 149, 161, 163, 166, 168, 170,
172, 174, 175, 181, 183, 187, 190,
192, 195, 198, 199, 207, 208, 209,
211, 217, 218, 221, 229, 236, 240,
242, 243, 247, 258, 268, 292, 299,
304, 308, 313, 316, 317, 323, 327,
329, 333, 336, 340, 342, 343, 345,
347, 348, 349, 351, 356, 359, 360.

Лешенко — 146.

Любимець — 211.

Магеровський — 275.

Миревич — 211.

Маруся — 122, 309.

Махно — 59, 97, 120, 122, 171, 295.

Миховенко — 211.

Мордзелевч — 310.

Назаренко — 334.

Нашубський — 334.

Недведський — 344.

Николаєв — 6.

Оселянович Павленко, командир Окремої
кінної дивізії — 76, 132, 133, 134,
173, 189, 194, 197, 211, 216, 235,
236, 240, 241, 247, 278, 281.

Оселянович-Павленко, Командувачий Ар-
мією — 7, 11, 12, 14, 15, 25, 29, 31,
33, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47,
48, 49, 51, 52, 54, 57, 60, 62, 63,
65, 66, 68, 71, 74, 75, 77, 81, 82,
84, 87, 90, 92, 96, 99, 102, 104, 111,
112, 116, 118, 125, 131, 133, 134,

137, 139, 144, 146, 152, 157, 160,
166, 168, 172, 174, 178, 180, 181,
186, 187, 190, 195, 198, 199, 203,
206, 207, 208, 211, 217, 221, 224,
229, 233, 234, 236, 238, 240, 241,
242, 243, 247, 255, 258, 163, 264,
268, 276, 277, 278, 279, 281, 292,
304, 313, 316, 317, 336, 338, 342,
343, 345, 347, 348, 349, 351, 355,
356, 359.

Острівський — 211.

Петлюра — 31, 211, 246, 306, 317.

Петренко — 122.

Піненштейн — 112.

Попов — 211.

Прокопович — 246.

Радченко — 36.

Решетко — 211.

Ружич, Ружин — 180, 333, 336, 338, 341,
345, 347, 351, 354, 356, 358.

Сальський — 31.

Сікорський — 211.

Сінклер — 31.

Скирда-Живодеров — 239, 309.

Сладкомедов — 211.

Смаглій — 3.

Смоловський — 211, 247.

Станиславчук — 211.

Стаховський — 225.

Стефанів — 7, 8, 11, 12, 16, 49, 50,
51, 52, 53, 54, 62, 91, 201, 203, 223,
317.

Сумісевич — 317.

Ткачук — 7, 317.

Тютюнник — 6, 8, 9, 10, 15, 16, 38,
40, 62, 233, 235, 238, 240, 242, 254,
281, 335, 338, 340, 343, 344, 346,
350, 358.

Удольченко — 3, 7, 11, 20, 29, 36,
37, 39, 42, 51, 65, 73, 74, 78, 87,
91, 96, 116, 130, 131, 132, 134, 173,
174, 177, 180, 185, 190, 194, 195, 197,
216, 224, 228, 233, 235, 240, 247,
254, 255, 276, 278, 281, 291, 299,
314, 335, 340, 342, 344, 346, 348,
350, 358.

Фролов — 128, 146, 180, 286, 335, 343.

Халощин — 246.

Хивак — 188, 189.

Ушленко — 201.
 Уристовий — 309.
 Чижовський — 6, 146.
 Чорний — 310.
 Шаповал — 2.
 Шабдиченко — 211.
 Шепарович — 6.
 Шкільний — 211.
 Шпілівський — 17, 19, 22, 23, 25, 26,
 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38,
 39, 40, 48, 50, 51, 52, 53, 56, 57,
 58, 59, 60, 63, 68, 70, 71, 73, 75,
 85, 90, 93, 96, 99, 100, 103, 104,
 105, 107, 108, 109, 112, 118, 119,
 121, 122, 125, 126, 127, 129, 131,
 133, 137, 140, 142, 143, 145, 148,
 149, 150, 152, 161, 162, 164, 169,
 170, 171, 176, 177, 180, 181, 182,
 183, 184, 186, 188, 191, 192, 194,
 196, 197, 200, 201, 203, 204, 205,
 206, 207, 209, 210, 212, 213, 219,
 221, 222, 224, 225, 226, 227, 228,
 229, 230, 231, 232, 239, 245, 249,
 250, 252, 254, 255, 257, 258, 259,
 260, 261, 262, 265, 266, 267, 269,
 270, 271, 272, 273, 274, 275, 278,
 280, 281, 282, 283, 285, 287, 288,
 289, 290, 293, 294, 295, 299, 300,
 301, 302, 304, 306, 308, 310, 311,
 312, 313, 317, 318, 319, 320, 321,
 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328,
 329, 332, 336, 337, 338, 341, 351,
 355.

Щербак — 211.
 Щербаків — 211.
 Щербань — 243.

Юзов — 225.
 Юшкевич — 3.

Яроцький — 154, 243, 244, 245, 246,
 247, 248, 254, 256, 261, 263, 266,
 267, 274, 275, 278, 279, 280, 282,
 283, 284, 285, 286, 287, 288, 290,
 298, 299, 300, 307, 308, 310, 311,
 312, 313, 317, 318, 320, 321, 327,
 330, 339, 350, 355.
 Ярошевич — 339.

Б. СОЮЗНА ПОЛЬСЬКА СТОРОНА

Абрагам — 135.
 Адамович — 10.
 Данишевський — 246.

Летішів — 216, 217, 218, 228.

Ніжинський — 226.

Пахусь, Пауусь — 124, 128, 130, 133,
 135.

Ролівський — 187, 198.
 Ризд-Смігаль — 39.

Торт — 202.

Янушайтіс — 60, 74.

В. СОЮЗНА РОСІЙСЬКА СТОРОНА

Бобошко — 329, 330, 336, 342, 344.

Палеж — 329.

Пермякин, Перемкин, Перемкин — 297,
 314, 315, 317, 329, 356.

Савинов — 297.

Сальников — 346.

Саулевич — 346.

Трусов — 329, 358.

Яковлев — 297, 308, 313, 329, 336,
 338, 339, 343, 347, 349, 353, 354,
 355, 356, 358, 359.

Г. ВИПАДКОВІ ІМЕНА УКРАЇНСЬКІ

Винищченко — 266.

Голубович — 265.

Грушевський — 266.

Петрушич — 188.

Чеховський — 265.

Д. ВИПАДКОВІ ІМЕНА РОСІЙСЬКІ

Бредов — 3.

Врангель — 1, 58, 97, 120, 122, 133,
 140, 171, 262, 292, 295, 306, 309,
 310, 311, 320, 322, 340.

Е. ВОРОЖА СТОРОНА

Балло — 16, 271, 278, 280, 295, 307,
 312, 319, 322, 341, 351.

Баран — 122, 145, 147.

Баранов — 129.

Брусілов — 39, 59.

Буденний — 5, 6, 15, 26, 27, 30, 35,
36, 39, 42, 63, 94, 104, 129, 153,
158, 159, 173, 185, 214, 249, 271,
272, 278, 279, 281, 290, 310, 320,
324.

Валуєв — 39.
Валух — 266.
Ворошилов — 249, 281.

Герасименко — 224.
Гітлер — 225.
Гонтарук — 29.
Гоф — 48, 50, 53, 321.
Горленський — 239.

Данієліс — 223.
Дубенко — 55.

Еберт (набув „Еверт“) — 59.

Жабоєв — 140.

Затонський — 147.

Іванов — 225.

Кірич — 110.
Клебановський — 39.
Коларіс — 122, 145.
Косар — 122.
Костяк — 225.

Котовський — 160, 217, 231, 270, 271,
272, 278, 286, 289, 307, 309, 312,
322, 324, 325, 332, 338, 341, 343,
353, 354, 355.

Кочубей — 129.
Куропаткин — 318.

Ленін — 56.
Лисенко — 140.
Луквич — 225.

Мазар — 224.
Меншиков — 261.

Осадчий — 100, 139, 140.

Перський — 39.
Петровський — 140.
Платніков — 145, 171, 219, 305.
Подіванов — 39.
Примаков — 129, 163, 341.

Раковський — 120, 311.

Старик — 26, 27.
Стойкин — 100, 305.

Трехвонков — 140.
Троцький — 56, 290.

Шинкарь — 350.
Щумський — 266.

Якір — 173, 185, 307, 326, 329.

II. ПОКАЖЧИК ОДИНИЦЬ І ЧАСТИН*)

Група Генерала Базильського — 340,
349.

Група Генерала Безручка — 276, 291.

Група Волківська — 163.

Група Пашковича Вовка — 183.

Група Пашковича Гуго-Гуденка — 173.

Група Генерала Загорського — 91, 131,
134, 151, 155, 156, 159, 173, 178,
183, 216, 228, 238, 241, 255, 338,
346.

Група Ліва — 24, 122, 135, 173, 190,
185, 194, 201, 203, 216, 229, 232,

234, 235, 241, 242, 245, 248, 250,
251, 252, 253, 255, 256, 257, 259,
260, 261, 263, 264, 266, 267, 270,
271, 274, 290, 291, 292, 293, 306,
308, 309, 312, 314, 315, 324, 331,
336, 337, 339, 340, 343, 344, 346,
347, 349, 352, 355, 357, 359.

Група Полковника Омеляновича-Павлен-
ка 216, 241.

Група Права — 24, 132, 135, 173, 183,
185, 187, 193, 194, 201, 216, 220,
223, 224, 225, 228, 231, 232, 234,
236, 243, 245, 247, 248, 250, 251,
252, 253, 254, 255, 256, 257, 260,
261, 262, 266, 268, 269, 270, 271,
274, 276, 268, 291, 292, 293, 294,
295, 297, 299, 301, 302, 310, 311.

* Назви одиниць і частин подано
лінійно з тою ж документації.

312. 314, 315, 319, 320, 324, 329
 333, 334, 335, 337, 339, 340, 341
 342, 343, 344, 346, 349, 350, 354.
 355, 356, 357, 358.

Група Резервова, Армейська Резервова
 група — 342, 343, 344, 353, 354, 357.

Група Середня — 173, 180, 183, 184,
 191, 216, 220, 223, 225, 228, 232,
 234, 235, 242, 245, 247, 248, 250,
 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257,
 259, 260, 261, 262, 264, 266, 267,
 268, 269, 270, 271, 274, 276, 283
 287, 291, 292, 293, 294, 295, 299,
 302, 306, 312, 314, 315, 331, 332,
 333, 334, 335, 339, 340, 341, 342,
 343, 344, 246, 347, 348, 349, 350,
 351, 354, 355, 357, 358, 359.

Група Генерала Тюлюника — 238, 242,
 338, 340, 358.

Група Генерала Удовиченка — 91, 130,
 131, 179, 180, 216, 228, 247, 340
 346, 358.

1 Запорозька стрілецька дивізія, 1 дивізія,
 Запорозьці — 6, 7, 8, 9, 10, 11,
 12, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
 24, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 36,
 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 47,
 49, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59,
 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
 69, 70, 71, 72, 76, 77, 78, 81, 82,
 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92,
 93, 95, 97, 103, 108, 111, 115, 116,
 118, 125, 127, 128, 130, 131, 132,
 134, 135, 136, 137, 138, 143, 144,
 146, 151, 154, 155, 156, 157, 158,
 159, 160, 161, 163, 165, 166, 167,
 168, 170, 171, 173, 177, 178, 179,
 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186,
 187, 190, 191, 193, 194, 195, 196,
 197, 198, 200, 201, 202, 209, 215,
 216, 228, 233, 234, 235, 236, 240,
 241, 250, 254, 263, 264, 266, 267,
 268, 271, 276, 277, 286, 291, 293,
 295, 296, 298, 300, 301, 303, 304,
 305, 307, 308, 310, 314, 317, 323,
 326, 327, 330, 332, 335, 336, 337,
 338, 341, 342, 343, 344, 345, 347,
 348, 351, 353, 354, 358, 359.

2 Волинська стрілецька дивізія, Сводна
 Волинська дивізія, 2 дивізія, Волиці —
 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17,
 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 28, 29,

31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40,
 41, 43, 45, 47, 50, 52, 53, 54, 55,
 57, 58, 61, 62, 63, 66, 68, 71, 72,
 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
 87, 88, 89, 91, 92, 93, 95, 96, 103,
 104, 109, 111, 112, 114, 115, 116,
 118, 128, 130, 136, 137, 138, 143,
 144, 146, 151, 154, 155, 156, 157,
 158, 159, 160, 166, 167, 168, 170,
 173, 181, 182, 185, 187, 190, 193,
 194, 197, 198, 202, 215, 216, 226,
 228, 233, 234, 235, 236, 241, 264,
 266, 267, 276, 277, 290, 292, 295,
 296, 298, 300, 301, 302, 304, 305,
 308, 315, 317, 322, 330, 331, 332,
 337, 338, 345, 346, 348, 349, 350,
 351, 354, 356, 357, 358.

2 Стрілецька дивізія — 1, 3, 4, 20, 21,
 29, 31.

3 Залізна стрілецька дивізія, Залізна —
 3, 31, 36, 37, 39, 42, 51, 53, 54, 56,
 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70,
 72, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 82,
 83, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93,
 95, 96, 103, 104, 105, 106, 111, 112,
 113, 114, 115, 123, 124, 125, 127,
 128, 130, 132, 133, 134, 136, 137,
 138, 142, 143, 144, 146, 151, 154,
 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161,
 163, 165, 166, 167, 168, 170, 173,
 177, 178, 179, 182, 183, 186, 187,
 188, 189, 194, 195, 197, 198, 202,
 206, 215, 216, 220, 226, 228, 230,
 233, 234, 235, 236, 238, 241, 264,
 267, 277, 278, 280, 286, 290, 291,
 293, 295, 296, 298, 303, 308, 314,
 319, 321, 324, 326, 330, 331, 332,
 333, 334, 335, 337, 338, 339, 342,
 343, 344, 345, 346, 350, 352.

4 Київська стрілецька дивізія, Сводна Ки-
 ївська дивізія, Київська група, 4 ки-
 ївці — 6, 7, 8, 9, 10, 11,
 12, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
 23, 24, 25, 28, 31, 32, 33, 34, 36,
 37, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 49,
 50, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 61, 62,
 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71,
 72, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 93,
 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93,
 95, 103, 104, 109, 111, 112, 115,
 116, 125, 128, 130, 131, 132, 134,
 135, 136, 138, 143, 144, 146, 151,
 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160,
 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171.

173. 175. 177. 178. 179. 180. 182.
183. 184. 185. 187. 190. 191. 193.
194. 195. 196. 197. 198. 202. 209.
215. 216. 220. 226. 228. 230. 232.
233. 234. 235. 236. 237. 264. 267.
276. 277. 288. 291. 292. 295. 296.
298. 299. 300. 303. 304. 308. 312.
313. 315. 330. 331. 332. 333. 334.
335. 337. 338. 339. 344. 345. 346.
350. 359.

5 Херсонська стрілецька дивізія, Сводна Херсонська дивізія. 5 дивізія. Херсонці — 5. 13. 17. 18. 21. 22. 24. 25. 28. 31. 32. 33. 34. 36. 37. 38. 40. 41. 44. 46. 47. 50. 52. 54. 57. 58. 60. 61. 62. 64. 65. 66. 67. 68. 71. 72. 76. 77. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 91. 92. 93. 95. 96. 103. 104. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 128. 131. 132. 134. 135. 136. 138. 151. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 165. 167. 169. 170. 171. 172. 173. 177. 185. 187. 190. 194. 197. 198. 202. 215. 216. 220. 227. 228. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 243. 255. 264. 267. 268. 277. 292. 295. 296. 298. 299. 303. 307. 308. 312. 313. 314. 330. 331. 334. 335. 337. 339. 340. 344. 345. 346. 350.

6 Сідова стрілецька дивізія. 6 стрілецька дивізія. 6 дивізія — 1. 2. 36. 153. 156. 157. 158. 198. 206. 207. 215. 216. 228. 232. 233. 235. 236. 238. 241. 250. 253. 255. 263. 264. 267. 276. 277. 288. 290. 291. 295. 296. 298. 300. 304. 307. 308. 314. 317. 330. 334. 335. 337. 339. 344. 345. 348.

1 Кулеметна дивізія — 207. 208. 217. 221. 235. 249. 257. 263. 264. 267. 268. 277. 291. 295. 296. 298. 299. 303. 307. 308. 311. 312. 314. 326. 330. 333. 335. 337. 339. 344. 345. 346. 350.

Запасова дивізія. Запасова збірна дивізія. Запасові підрозділи. Запасові бригади. Збірні запасові бригади. Запасові частини — 11. 12. 134. 155. 156. 157. 158. 160. 161. 167. 166. 173. 178. 179. 185. 194. 197. 198. 207. 215.

Окремі кінні дивізія. Кінна дивізія — 76. 77. 78. 80. 81. 82. 83. 84. 86. 87.

88. 89. 91. 92. 93. 95. 103. 111. 112. 115. 116. 118. 125. 127. 128. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 143. 151. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 161. 162. 163. 165. 167. 168. 170. 173. 174. 175. 177. 179. 182. 183. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 193. 194. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 204. 206. 208. 216. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 232. 234. 235. 236. 238. 241. 244. 245. 246. 250. 255. 263. 264. 267. 268. 276. 277. 278. 286. 288. 291. 292. 295. 296. 298. 300. 301. 303. 304. 305. 307. 308. 315. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 349. 350. 353. 354. 356. 357. 359. 360.

1 Стрілецька бригада — 133. 137.
2 Стрілецька бригада — 133. 137. 359.
4 Стрілецька бригада — 2. 3. 312. 343
5 Стрілецька бригада — 3. 312.
7 Стрілецька бригада — 51. 140. 319. 331.
8 Стрілецька бригада — 128. 188. 189. 230. 311. 331. 334. 339.
9 Стрілецька бригада — 142. 226.
12 Стрілецька бригада — 333.
13 Стрілецька бригада — 264.
16 Стрілецька бригада — 191. 197. 202. 207.
17 Стрілецька бригада — 207.

1 Кулеметна бригада — 208.
2 Кулеметна бригада — 208.
4 Галицька бригада — 3.

Окрема стрілецька бригада — 3.

1 Запасова бригада. 1 Запасова збірна бригада — 106. 155.
2 Запасова бригада. 2 Збірна запасова бригада — 2. 3. 31. 106. 155.
3 Запасова бригада — 31. 36.
4 Запасова бригада — 31. 106.
6 Запасова бригада — 1.
Галицька кінна бригада — 6.

- 1 Артилерійська бригада — 116.
- 2 Артилерійська бригада — 3.
- 3 Артилерійська бригада — 146.
- 1 Піхотний полк — 3.
- 1 Піхотний Рекрутський полк — 2.
- 3 Гайдамацький полк — 265.
- 1 Кінний полк. Кінний Запорозький полк. Кінний полк Чорних Запорозьців. Кінний полк Запорозької дивізії. Чорні Запорозьці. полк Чорних шляхів. Чорношляхці — 6, 41, 43, 44, 45, 47, 50, 52, 53., 54, 63, 66, 67, 76, 78, 189, 190, 193, 208, 226, 253, 255, 286, 353, 355, 356, 357, 358, 359
- 2 Кінний полк — 3, 7, 11.
- 2 Волинської дивізії кінний полк. 2 Кінний полк. Кінний полк ім. Гетьмана І. Мазепи. Кінний ім. Гетьмана Мазепи полк. Мазепинський полк. Мазепинці — 14, 17, 112, 253, 333, 336, 337, 342, 343, 344, 349, 350, 354, 357, 353, 360.
- 2 Кінний полк (окремої кінної дивізії) — 253.
- 3 Кінний полк. окремих кінний полк, 2 сводний кінний полк — 9, 11, 13, 16, 21, 31, 36.
- 3 Кінний полк. Кінний полк сотника Фролова. Кінний полк осаула Фролова. 3 кінний курінь. Кінний полк 3 Залізної дивізії — 43, 49, 50, 52, 53, 54, 61, 64, 75, 76, 78, 112, 124, 128, 146, 160, 180, 184, 188, 194, 195, 208, 230, 235, 286, 311, 335, 338, 349.
- 3 Кінний полк (окремої кінної дивізії) — 209, 247, 333, 334.
- 4 Кінний полк (окремої кінної дивізії) — 244, 286.
- 5 Кінний полк. Кінний полк Херсонської дивізії. Херсонський кінний полк — 43, 47, 77.
- Кінний Донецький полк — 3.
- Кінний ім. М. Залізняка полк — 17, 76, 78, 205, 210, 211, 247.
- Кінний Подільський полк — 293.
- Кінний Чорноморський полк — 6, 7, 253.

- 15 артилерійський полк — 2.
- 16 артилерійський полк — 2.
- 20 стрілецький курінь — 113.
- 22 стрілецький курінь — 335.
- Гайсинецько-Брацлавський курінь — 60, 61.
- Курінь Низових Запорозьців — 45, 47.
- Окремий Галицький курінь — 3.
- 6 Кінний дивізіон — 2.
- Артилерійський дивізіон — 3.
- Кінно-горний артилерійський дивізіон — 11, 20.
- 3 Інженерний курінь — 3.
- Залізничний курінь — 346.
- Кінна сотня Штабу Армії — 6.
- Окрема кінна Кубанська сотня — 3.
- 2 Інженерна сотня — 3.
- 6 Саперна сотня — 2.
- Залізнична сотня. Окрема Запорозька залізнична сотня — 195, 342.
- Окремий відділ Полковника Крата. Збірний відділ Полковника Крата. Відділ Полковника Крата — 64, 66, 76.
- Кінний відділ Полковника Бізельського — 3.
- Кінний відділ Полковника Смагля — 3.
- Бойовий технічний отряд. Технічний отряд Полковника Рукіна. Технічний відділ Полковника Рукіна. Відділ Полковника Рукіна — 333, 336, 338, 341, 342, 345, 347, 351, 354, 358.
- Морський півекінаж. Півекінаж флотський. Флотський курінь — 215, 298, 308, 330, 336.
- Авіовідділ — 332, 354.
- Бронепотяг „Запорожець“ — 155, 162, 164, 178, 185, 197, 224, 233, 330, 345, 347.
- Бронепотяг „Кармелюк“ — 95, 100, 101, 118, 128, 133, 134, 135, 136, 156, 160, 164, 165, 167, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 185, 195, 197, 209, 210, 216, 224, 233, 315, 330, 345, 346, 347, 351, 357.

Бронепотяг „Червоносердь“ — 160, 163, 167, 170, 183, 195, 197, 276, 308, 330, 342, 345, 347, 351.

Кашицька Юнацька Школа — 215.

Охорона Головного Отамана — 330.

4 армія Махна — 120.

Повстанцька група „Чорна Хмара“ — 90, 258.

Б. СОЮЗНА ПОЛЬСЬКА СТОРОНА

II армія — 19.

III армія — 4, 5, 35, 37, 214.

VI армія — 4, 5, 32, 35, 37, 39, 61, 63, 67, 75, 82, 83, 86, 91, 94, 106, 115, 117, 124, 126, 130, 139, 155, 158, 160, 161, 178, 184, 185, 191, 194, 197, 202, 203, 214, 216, 217, 220, 228, 232, 234, 235, 241, 242, 267.

Група Генерала Латініка — 216, 217, 219, 228.

Група Полковника Пахуса, Група Полковника Пауся — 124, 130, 133, 135.

Отряд Капитана Торга — 202, 128.

1 піхотна дивізія — 124.

4 „ „ „ — 202, 235.

5 „ „ „ — 158, 235, 291, 294.

6 „ „ „ — 158.

8 „ „ „ — 216, 217, 224, 227, 228, 235, 238, 241, 247.

12 піхотна дивізія — 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 28, 37, 38, 57, 59, 63, 64, 65, 70, 74, 80, 81, 96, 104, 106, 115, 117, 123, 124, 130, 131, 134, 135, 151, 155, 158, 159, 160, 177, 228, 241, 254, 301, 360.

18 піхотна дивізія — 3, 4, 63.

Польсько-Українська дивізія, Польсько-Український отряд — 347, 349.

1 кінна польська бригада — 186, 191, 202, 235, 276, 280, 286, 291.

13 піхотний полк — 261.

34 „ „ „ 92, 95, 100, 106, 107.

6 полк уланів — 17.

11 полк уланів — 209.

12 артилерійський полк — 106.

Відділ Полковника Розіньського — 187, 194.

3 Лодзький стаціонарний батальйон — 106.

Бронепотяг „Пилсудчик“.

В. СОЮЗНА РОСІЙСЬКА СТОРОНА

III російська армія Генерала Пермякина. Відділ Генерала Пермякина — 297, 315, 323, 329, 333, 343, 344, 346, 348, 349, 350, 352, 353, 356, 358, 359, 360.

1 стрілецька дивізія (Генерала Бобшкі) — 329, 333, 336, 344, 350.

2 стрілецька дивізія (Полковника Палєєва) — 329.

Збірна кінна дивізія (Генерала Трусова) — 329.

Кінна козацька дивізія Осавула Яковліва. Збірна козацька дивізія. Збірна козацька дивізія — 297, 313, 314, 323, 329, 336, 338, 339, 343, 344, 347, 349, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359.

1 російська стрілецька бригада — 346.

Козача бригада Осавула Сальнікова — 346.

1 Дюпський кінний полк — 343.

Г. ВОРОЖА СТОРОНА

I Українська совітська армія — 326.

III армія — 59.

V „ „ „ — 31, 59.

VI „ „ „ — 33, 262, 290, 301, 313

VII „ „ „ — 33.

X „ „ „ — 33.

XII „ „ „ — 3, 4, 15, 97, 112, 214, 218, 231, 250, 260, 261, 296, 307, 312, 313, 316, 318, 320, 322, 326.

XIII армія — 30, 309, 321.

XIV армія — 3, 4, 16, 27, 97, 100, 122, 214, 217, 231, 234, 249, 250, 263, 262, 265, 272, 290, 293, 294, 306, 307, 308, 309, 310, 316, 318, 319, 320, 323, 327.

- XVI армія — 290.
- I кінна армія, кінна армія Буденного, кінна армія — 5, 15, 19, 26, 27, 37, 39, 42, 63, 94, 104, 129, 185, 249, 252, 259, 260, 271, 272, 279, 290, 296, 319, 320, 321, 324.
- I червона козача армія — 129.
- II кінна армія, 2 кінна армія Жлоби — 140.
- Група Додола — 317.
- Група Старика — 26, 27.
- Група Яхіра — 173, 185, 307, 318, 326, 329.
- I кавалерійський корпус Буденного — 39.
- 3 совітська стрілецька дивізія, 3 совітська дивізія, 3 стрілецька дивізія — 55, 122, 124, 126, 139, 175, 176, 179.
- I совітська дивізія, 4 дивізія — 305.
- 4 совітська українська дивізія — 326.
- 7 совітська дивізія, 7 сов. піхотна дивізія — 4, 27, 140, 260, 281, 316, 320, 322, 326, 327, 329, 351, 355.
- 9 совітська дивізія, 9 піхотна сов. дивізія — 262.
- 13 совітська піша дивізія — 31, 296.
- 17 совітська дивізія — 4.
- 18 " " — 140.
- 21 " " — 4, 26, 27.
- 24 піша совітська дивізія — 218, 231, 241, 249, 252, 281, 296, 316, 320, 322, 324, 325, 327, 328, 332, 336, 337, 338, 341, 351, 355.
- 25 совітська стрілецька дивізія, 25 сов. дивізія, 25 піша дивізія — 4, 39, 261, 296, 317, 320, 322.
- 30 совітська стрілецька дивізія, 30 піша дивізія — 59.
- 35 совітська стрілецька дивізія — 59.
- 41 совітська дивізія — 4, 23, 27, 48, 55, 63, 73, 96, 97, 98, 99, 100, 106, 108, 121, 126, 127, 129, 131, 133, 139, 173, 177, 180, 181, 182, 183, 186, 188, 192, 194, 207, 217, 218, 223, 227, 229, 232, 233, 234, 241, 244, 246, 249, 250, 252, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 271, 272, 275, 284, 285, 286, 287, 289, 290, 293, 294, 296, 299, 300, 301, 302, 305, 306, 308, 311, 312, 316, 318, 319, 322, 323, 325, 326, 327, 328, 334, 336, 338, 341, 351, 355.
- 44 стрілецька дивізія — 4, 259, 296, 312, 316, 320, 322, 329, 332, 336, 351.
- 45 стрілецька дивізія — 4, 31, 33, 96, 173, 217, 231, 232, 245, 249, 258, 259, 262, 265, 267, 270, 271, 272, 275, 281, 282, 288, 289, 290, 293, 296, 307, 309, 310, 312, 313, 316, 318, 319, 321, 322, 323, 324, 325, 328, 338, 341, 351, 352.
- 46 стрілецька совітська дивізія — 31, 33.
- 47 совітська дивізія, збірна сов. дивізія — 4, 100, 107, 108, 111, 112, 122, 173, 176, 186, 217, 231, 222, 241, 245, 249, 252, 259, 261, 262, 271, 272, 281, 289, 290, 293, 294, 296, 301, 302, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 316, 318, 319, 321, 322, 323, 338, 341, 351, 353.
- 49 дивізія — 318.
- 54 совітська дивізія, 54 піша дивізія — 321.
- 58 совітська дивізія, 58 піша сов. дивізія — 4, 147, 296, 316, 320, 322, 328, 329, 332.
- 60 совітська дивізія, 60 піша дивізія — 4, 27, 73, 98, 99, 121, 139, 175, 176, 177, 194, 196, 217, 232, 241, 244, 249, 252, 253, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 265, 267, 270, 271, 275, 278, 282, 284, 285, 286, 289, 290, 293, 294, 299, 300, 304, 306, 307, 308, 311, 312, 316, 318, 319, 322, 323, 325, 326, 327, 328, 334, 336, 338, 341, 351, 355.
- 63 совітська дивізія — 194.
- 69 дивізія — 59.
- Збірна піша дивізія — 139.
- 3 кандивізія — 309.
- 4 кавалерійська дивізія — 252.
- 6 кавалерійська дивізія — 252, 320.
- 8 кінна дивізія, 8 кавалерійська дивізія, 8 сов. дивізія, 8 кавалерійська Червоного козацтва дивізія, дивізія Червоного козацтва, 8 червона козацька дивізія, 8 совітська кінна дивізія — 129, 140.

153. 161. 162. 163. 164. 173. 174.
176. 177. 179. 186. 196. 217. 230.
231. 232. 235. 237. 244. 245. 246.
248. 249. 252. 255. 258. 259. 260.
262. 267. 271. 275. 281. 290. 307.
309. 311. 312. 313. 316. 318. 319.
320. 321. 322. 324. 326. 329. 332.
336. 338. 341. 351. 355.
- 9 кінна Червоного козацтва дивізія —
139. 140. 254.
- 11 кав. дивізія — 252. 271.
- 13 — 252.
- 17 кавалерійська дивізія — 296. 316.
322. 329.
- 1 совітська бригада — 253.
- 8 бригада — 122. 126.
- 9 .. — 122. 126.
- 12 .. — 207.
- 20 .. — 22. 23.
- 21 .. — 27. 139.
- 70 .. — 337. 338.
- 71 .. — 338.
- 72 .. — 338.
- 121 .. — 96. 98. 99. 131. 139. 227.
239. 245. 248. 250. 258. 260. 262.
265. 267. 271. 272. 280. 281. 285.
287. 289. 306. 308. 312. 319. 320.
328.
- 122 бригада. бригада Гофа — 48. 50. 53.
55. 63. 98. 99. 108. 121. 131. 139.
149. 171. 180. 182. 192. 207. 218.
219. 227. 232. 245. 250. 260. 262.
265. 267. 269. 271. 272. 282. 284.
285. 289. 293. 299. 305. 306. 308.
316. 319. 328.
- 123 бригада — 30. 48. 63. 68. 70. 98.
99. 100. 107. 108. 112. 126. 131. 139.
175. 176. 177. 192. 207. 218. 227.
231. 239. 244. 245. 251. 258. 260.
267. 269. 271. 272. 273. 282. 283.
284. 285. 287. 289. 290. 306. 308.
311. 312. 319. 323. 324. 327. 328.
- 124 бригада — 230.
- 130 Таращанська бригада — 332.
- 133 бригада — 289. 290. 311. 316.
- 134 .. — 270. 271. 272. 278. 285.
- 135 .. — 272. 289. 307. 313. 316.
288. 289. 290. 307. 316. 322.
321. 322. 323.
- 139 бригада — 293. 306. 311. 312. 316.
319.
- 140 бригада — 261. 302. 306. 311. 312.
321. 328.
- 141 бригада — 293. 294. 301. 306. 311.
312.
- 172 бригада — 332.
- 173 .. — 147.
- 178 .. — 261. 265. 267. 269. 270.
271. 272. 285. 289. 290. 304. 311.
316. 319. 341.
- 179 бригада — 73. 256. 260. 261. 265.
266. 267. 269. 270. 271. 272. 278.
285. 287. 289. 311. 316. 319.
- 180 бригада — 121. 261. 262. 265. 267.
271. 272. 284. 289. 290. 304. 311.
316. 319. 322. 327. 328. 336. 338.
341.
- 15 запасова бригада — 272. 285.
- 16 — 307. 273.
- 17 — 273.
- 18 — 258. 260. 262.
273. 316.
- 19 запасова бригада — 273.
- Кінна бригада. Окрема кінна бригада —
4. 129. 130. 131. 176. 180.
- Кінна Башкирська бригада. 25 Башкир-
ська кінна бригада — 39. 281. 296.
307. 316. 322. 327. 329. 336. 337.
338. 351. 354.
- Кінна бригада Гофа — 48. 53. 321.
- Кінна бригада Котовського. Відділ Котов-
ського — 207. 231. 270. 271. 272. 286.
289. 296. 307. 309. 312. 313. 322.
324. 325. 332. 336. 338. 341. 343.
353. 354. 355.
- Кінна комуністична бригада — 324.
- Кінна Одеська образцова бригада — 341.
352.
- 7 артилерійська бригада — 256.
- 5 Латишський полк — 250.
- 13 Самарський полк — 200.
- 22 піхотний полк — 122.
- 24 — 122.

- 25 піхотний полк — 122.
 26 — 122.
 28 — 122.
 33 піхотний полк. 33 Бесарабський полк — 122, 126.
 34 піший стрілковий полк — 207.
 35 — 207.
 36 — 207.
 60 совітський полк — 269.
 78 піший сов. полк — 221.
 157 п. п. — 309.
 208 полк — 337.
 216 сов. полк — 328, 332.
 236 полк піхоти — 129.
 361 полк. 361 п. п. — 69, 73, 96, 98, 99, 139, 238, 239, 248, 250, 258, 260, 267, 270, 280, 284, 319.
 362 полк. 362 п. п. — 73, 96, 98, 99, 139, 248, 250, 258, 260, 265, 267, 270, 272, 273, 274, 280, 284, 319.
 363 полк. 363 п. п. — 23, 45, 48, 49, 52, 53, 55, 63, 69, 72, 73, 98, 99, 109, 121, 131, 139, 149, 171, 177, 175, 176, 182, 183, 218, 219, 221, 222, 229, 230, 231, 239, 250, 255, 256, 260, 265, 267, 270, 272, 280, 284, 319, 326, 352.
 364 полк. 364 сов. полк. 364 п. п. — 23, 27, 47, 48, 49, 52, 53, 58, 63, 68, 72, 73, 98, 99, 109, 121, 127, 129, 139, 145, 147, 149, 171, 175, 176, 182, 183, 204, 218, 219, 225, 230, 250, 258, 265, 272, 273, 274, 288, 308, 319.
 365 сов. полк. 365 п. п. — 50, 53, 57, 98, 99, 105, 108, 19, 139, 171, 180, 182, 183, 194, 196, 197, 204, 207, 211, 212, 219, 225, 230, 256, 257, 258, 260, 269, 272, 273, 284, 285, 288, 318, 319.
 366 п. п. — 50, 53, 57, 63, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 98, 105, 109, 121, 122, 129, 139, 145, 175, 176, 180, 181, 132, 183, 188, 191, 197, 205, 207, 210, 211, 212, 218, 219, 225, 265, 272, 273, 282, 284, 285, 287, 308, 319.
 367 полк. 367 п. п., 367 сов. полк — 43, 49, 53, 55, 63, 68, 69, 71, 72, 73, 97, 98, 100, 105, 107, 108, 139, 182, 186, 207, 244, 251, 258, 272, 273, 282, 287, 289.
 368 піший полк. 368 полк. 368 сов. полк — 23, 48, 49, 52, 58, 63, 68, 69, 71, 72, 73, 95, 100, 108, 121, 139, 142, 177, 180, 181, 182, 183, 188, 189, 196, 200, 207, 212, 219, 225, 251, 260, 272, 273, 282, 284, 285, 287, 289.
 369 полк. 369 п. п., 369 сов. полк — 43, 53, 58, 63, 68, 69, 71, 72, 73, 98, 100, 107, 108, 139, 182, 186, 188, 189, 200, 253, 267, 272, 280, 282, 283, 287, 289.
 377 полк — 45.
 397 .. — 325.
 400 .. — 270, 272, 288, 307.
 401 .. — 270, 272, 288, 307.
 402 .. — 270, 272, 288, 290.
 403 .. — 289, 307, 313.
 404 .. — 272, 289, 313.
 405 .. — 289, 313, 322.
 415 .. — 306.
 416 .. — 306, 321.
 417 .. — 306.
 418 .. — 302, 306.
 419 .. — 302, 306.
 420 піший полк. 420 п. п. — 252, 255, 256, 258, 260, 262, 265, 267, 272, 306.
 421 п. п. — 301.
 422 .. — 301, 302, 306.
 423 .. — 301.
 438 полк — 318.
 439 .. — 318.
 440 .. — 318.
 517 піхотний полк — 147.
 532 полк — 196, 269, 289.
 533 .. — 280, 286, 289, 294, 341, 342.
 534 полк — 281, 286, 300, 301, 304.
 535 .. — 73, 287, 294.

- 336 полк — 73, 281, 287, 294, 300, 301.
 337 .. — 73, 266, 280, 287.
 338 .. — 261, 271, 272, 284, 287,
 319, 328, 334, 336, 341.
 339 полк — 261, 271, 272, 284, 287,
 328, 334.
 340 полк — 261, 271, 272, 284, 287,
 322, 328, 336.
 317 полк внутрішньої охорони — 55, 56.
 Петроградський караульний полк — 323.
 Водський полк піхоти — 222.
 1 запасний полк — 273, 318.
 2 — 288, 289, 290, 307.
 3 — 273.
 8 — 273.
 11 — 269.
 24 — 267, 273.
 — 269.
 41 — 267.
 42 — 267, 272.
 44 — 267, 272, 285.
 45 — 272, 289.
 1 совітський кінний полк, 1 кавалерій-
 ський полк, 1 кінний полк, полк 41-ої
 дивізії — 230, 256, 267, 272, 312.
 1 образцовий кінний полк, 1 образцовий
 (содіальний) кавалерійський полк —
 — 312, 319.
 2 кавалерійський полк, 2 кавалерійські образ-
 цові — 207, 267, 311.
 4 кінний полк — 30, 58, 194.
 5 кінний сов. полк — 327.
 13 кав. полк — 320.
 21 кінний полк — 336.
 27 кінний полк, 27 Баккерський полк —
 336, 337.
 28 кав. полк, 28 кав. полк — 336, 337.
 40 кав. полк — 73.
 41 полк, 41 кавалерійський полк, 41 кав.
 полк, 41 кінний полк — 22, 23, 26,
 31, 33, 53, 56.
 60 полк, 60 сов. кінний полк Байло, кав-
 алерійський полк Байло — 23, 271, 278, 280,
 289, 290, 295, 296, 307, 312, 313,
 322, 341, 351.
 113 Слобідський кінний полк — 280.
 115 кінний полк — 53, 58, 68, 71, 72,
 73, 75, 90, 98, 99, 105, 106, 107,
 108, 113, 121, 127, 128, 129, 130,
 133, 139, 145, 173, 182, 183, 197,
 218, 321.
 116 кінний полк — 53, 68, 72, 73, 74,
 75, 90, 98, 99, 105, 106, 108, 112,
 121, 127, 128, 129, 139, 145, 173,
 182, 183, 128, 321.
 117 кавалерійський полк — 73, 129, 139.
 118 — 73, 148.
 3 піший батальйон — 309.
 3 курінь Галицький курінь — 223.
 3 курінь інтернаціонального полка — 171.
 143 піший батальйон, 143 охоронний пі-
 ший курінь — 300, 301, 306.
 Сюдний батальйон — 273.
 Жіночий батальйон — 108.
 1 запасний батальйон — 322.
 2 — 322.
 3 — 322.
 75 етаповий батальйон — 245.
 403 — 262.
 Вєдичинський вартовий батальйон — 262.
 Збаражський 262.
 Тарнопільський — 309.
 3 кінний дивізіон — 309.
 Бронепотяг „№ 68” — 292.
 Бронепотяг „Вперед з 1 інтернаціонал”
 — 292.
 Бронепотяг „Гібель контрреволюції” —
 293.
 Бронепотяг „Гулько” — 328.
 Бронепотяг „Доброволец” — 294.
 Бронепотяг „Боршун” — 224, 232, 245,
 262, 267, 292, 302.
 Бронепотяг „Красноармеец” — 280, 328.
 Бронепотяг „Лейтенант Шмидт” — 245,
 249, 262, 294, 328.
 Бронепотяг „Ленки” — 10

- Бронепотяг „Моряк” — 248.
 Бронепотяг „Победа” — 248.
 Бронепотяг „Победитель” — 328.
 Бронепотяг „Победим или умрем” — 262, 280, 292, 328.
 Бронепотяг „Соломка” — 293, 302.
 Бронепотяг „Углекол” — 292, 302.
 Бронепотяг „Уиріюч” — 248.
 Бронепотяг „Ураган” — 247, 249, 262, 292, 328.
 Шко́ла черво́них командирів — 48.
 Шко́ла черво́них командирів — 251.

- Елісаветградська кавалерійська школа черво́них командирів, Елісаветградські конкурси — 296, 321.
 Московська ювацька школа, Московська школа курсантів — 188, 191.
 Брестцугська школа курсантів — 309.
 Полтавська школа курсантів — 309.
 Харківська — 309.
 Українська школа черво́них старшин — 309.

Д. ВИПАДКОВІ ОДИНИЦІ.

- Чеська Перетівська бригада — 166.

III. ПОКАЖЧИК ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ *)

- Августовка (Augustówka) — 151.
 Августинівка (Augustynów) — 348.
 Александрівка див. „Олександрівка”.
 Александрівський Майдан (Александровскій Майданъ) — 80.
 Аленівка див. „Алексиєвичі Підлісний”.
 Альтавка (Альтавка) — 6.
 Алякс. Аванев (Анашевъ) — 8, 59.
 Андрійковці, Андрійковці, Андрійковці (Андрієвичи) — 277, 346, 350.
 Андрієвка, Андрієвка (Андреевка — 7 км. пдв-зід м. Чернівці) — 100.
 Андрієвка (Андреевка — 10 км. пів. м. Шаргорода) — 291, 305.
 Анїлувка (Anielówka) — 130.
 Антонів, Антонов (Antonów) — 115, 123, 130.
 Антонівка (Антоновка) — 55.
 Антонівка (Antonówka) — 147.
 Антонівка (Антоновка — 3 км. півв.-сх. м. Червоного Острова) — 351, 352.
 Антонівка (Antonówka I. — 5 км. пів.-сх. м. Язівця) — 130.
 Антопівці, Антопівці, Антопівці (Антоповцы) — 265, 346, 347, 355.
 Антоновка (Антоновка — 2 км. схід м. Мильколенець) — 83, 85, 254, 261.
 Антоновка (Антоновка — 5 км. захід м. Сморича) — 86.
 Антопіль (Антополь) — 245.
 Аркадієвці (Аркадієвцы) — 323, 347.
 Аркадія хут. (Аркадія) — 68.
 Архангельськ (Архангельскъ) — 301.
 Бабинці (Babiniec) — 87.
 Бабинці, Бабенці (Бабынцы) — 7, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 57, 58, 60, 62, 300, 319, 326.
 Багринівка, Багринівці, Багринівці (Багряновцы) — 301, 305, 306, 309, 310, 313, 325.
 Базалія (Bazalija) — 249, 257.
 Базар (Bazar) — 103, 115, 125, 128, 129, 130, 132, 229, 230.
 Бакота (Bakota) — 83.
 Балабанівка, Балабанівка (Balaбановкi) — 272, 282, 283, 286, 287.
 Баламутівка, Баламутівка (Баламутовка) — 251, 344, 347.

*) Всі назви подано в такій, або такій транскрипції, як це є в оригінальних документах. У дужках подано назви російські, або польські відповідно до жан. з яких вистав Штаб Армії (див. увага У на стор. III).

- Балін. Балін (Балінь) — 77, 78, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 350, 352.
 Балінь (на мапі нема) — 86.
 Балінька (Балінька) — 86.
 Балта (Балта) — 2, 8, 27, 30, 122, 235, 281.
 Бальковці (Бальковці) — 360.
 Бар (Барь) — 39, 63, 64, 67, 68, 73, 75, 214, 235, 236, 248, 252, 254, 255, 256, 257, 259, 259, 260, 261, 267, 269, 270, 273, 275, 276, 278, 279, 290, 283, 287, 288, 289, 291, 293, 294, 295, 300, 302, 306, 311, 314, 332, 333, 336, 338, 339, 341, 343.
 Баранів (Baranów) — 136, 138.
 Баранівка (Баранівка) — 250.
 Барановіці (Baranowicze) — 262.
 Барбарівка (Барбарівка) — 85.
 Барш (Barysz) — 115, 136, 138, 140, 143, 155, 157, 182, 216.
 Баршківці (Баршківці) — 86.
 Барсуковці. Барсукиці (Барсуковці) — 85, 86.
 Баушів. Баушоп. Боушов (Bouszów) — 156, 197, 201.
 Бахматівці. Бахматовці (Бахматовці) — 344, 353.
 Бахтин (Бахтинь) — 62, 77, 258, 272, 288.
 Бебехи (Бебехи) — 256, 259.
 Беднарів. Беднаров. Боднарів (Bednarów) — 160, 165, 167, 198, 202.
 Бедриківці (Бедриківці) — 352.
 Бедруківці (Bedrukowce) — 225.
 Безосковці (Безосковці) — 86, 88.
 Белавіце (Bielawicze) — 104.
 Бердичів. Бердичов (Бердичевь) — 5, 35, 39, 54, 140, 236, 250, 258, 259, 260, 262, 271, 278, 279, 292, 295, 297, 315, 318, 320, 329.
 Березани. Березани. Брєзани (Brzeźanin) — 155, 159, 184, 195, 199, 191, 228, 241, 244.
 Березанка (Brzeźanka) — 98, 99, 102, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 237.
 Березниця Крільська (Brzeźnica Królewska) — 162.
 Березівка. Березівка (Березівка) — 32, 38, 41, 47, 49, 53, 54, 56, 60, 61, 63, 301, 305, 319, 331.
 Березівка (Brzezówka) — 136.
 Березно (Brzezno) — 260.
 Березно (Березно) — 235.
 Брєстк. Брєст-Литовск (Брєст-Литовскій) — 2, 158, 159, 170, 356.
 Берислав (Бериславь) — 310, 321.
 Берлінці Лисові (Берлінці Лисовые) — 69, 334, 335, 336.
 Берлінці Польові (Берлінці Полемце) — 239, 290, 334, 335.
 Берлятка. Берлядка (Берлятка) — 68, 70, 72, 335.
 Бершадь (Бершадь) — 293, 327.
 Бештанків (Бештанковці) — 8.
 Бюбло (Bybło) — 191, 192, 193, 196.
 Быстриця (Быстрица) — 265.
 Быстриця річка (Bystrzyca) — 209.
 Быстриця р. (Bystrzyca Solotwińska) — 165, 167, 175, 219.
 Бичів. Бичув. Бишов. Бишув (Byszów) — 156, 159, 178, 194, 195, 197, 198, 199.
 Бичківці. Бичковце. Бишківці (Byczkowce) — 104, 125, 126, 232.
 Бібелка річка (Bybelka) — 136.
 Бібрка. Бобрка (Bóbrka) — 155, 158, 160, 177, 179, 184.
 Біла (на мапі в даному районі нема) — 82.
 Біла (Biała) — 95, 124, 126, 127, 128.
 Біла Церква (Білая Церковь) — 5, 239, 278, 281, 296.
 Біла Чортківська. Біла Чортківська. Біла Чортків (Biała Czortków) — 125, 127.
 Білая (Білая) — 86.
 Білицьке (Білицьке) — 342.
 Біликівці. Біліківці (Біликівці) — 305, 316, 319, 322, 328, 332.
 Білівка (Білівка) — 279.
 Білобожниця. Білобожниця (Białobożnica) — 127, 128.
 Білополе (Білополе) — 37.
 Білка (Bilka) — 217.
 Білеча. Білече (Bilcze) — 92, 118, 119, 123, 124, 131.
 Білівниця (Bielawicze) — 152.
 Біляни. Біляни (Біляни) — 39, 41, 43, 44, 45, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 61, 63, 76, 294, 311.
 Бірзула (Бирзула) — 8, 27, 33, 55, 90, 295, 314.
 Благоніца. Боговиця (Боговица) — 86, 88.
 Блищанка (Blyszczanka) — 120, 122.
 Блишани (на мапі нема) — 83.
 Блудники (Błudniki) — 163.
 Бюберка (на мапі нема) — 177.
 Бюбровники (Bóbrowniki) — 136, 139, 155, 178.
 Бюбулиці. Бабулиці. (Babulicze) — 135, 137, 139, 142, 143, 144, 147, 151, 152.
 Богатин (на мапі нема) — 260.

- Богданівка (Богдановка) — 16, 67, 244, 256.
 Богданівці, Богданівці (Богдановці) — 249, 251, 253, 254, 262, 268, 340, 346, 347, 350, 352.
 Богутівка, Богутівка, Богутівка, Гл. Богутівка (Богутівка) — 76, 272, 274.
 Божикові, Божикові (Божиковці) — 264, 267, 273, 276, 280, 283, 286.
 Боків (Boków) — 185.
 Боківка (Bokienka) — 350, 358.
 Болган (Bolgany) — 8, 13, 17, 18, 38.
 Болехов, Болехово (Bolechów) — 160, 162, 170, 172.
 Бол. Залузичі (Бол. Золушниця) — 358.
 Болшовце, Болшовці, Болшовці, Болшениці (Boiszcze) — 156, 159, 169, 177, 178, 179, 183, 189, 191, 193, 194, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 207, 212.
 Бондарівка (Бондаревка) — 97.
 Бондартівка (Бондартівка) — 52, 57, 66.
 Боршівце (Borshiszce) — 159.
 Борівка (Borowka) — 4, 24, 32, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 55, 56, 301, 302, 306, 312, 319.
 Борки Великі, Борки Великі (Portki Wielkie) — 288, 229, 234, 238, 244.
 Борків (Borkowy) — 332.
 Борок (Borok) — 335.
 Бортяки (Bortniki) — 163.
 Бортяки (Bortnyki) — 314.
 Боршевка, Боршовка, Боршівка (Borshovka) — 236, 245, 277, 352.
 Боршів (Borshiszów) 86, 91, 92, 93, 95, 96, 101, 103, 105, 107, 108, 111, 121, 145, 223, 224, 227, 229, 230, 231, 258.
 Боршівці, Боршовці, Боршівці (Borshovcy) — 44, 54, 60, 61, 62.
 Боршуківці (Боршуківці) — 88, 310, 311, 313, 314, 316, 322, 324, 326, 327, 332, 338, 341, 351.
 Браїлівка, Браїлівка (Браїлівка) — 82, 265, 266, 267, 268.
 Браїлов, Браїлів (Браїлів) — 276, 292.
 Братівні (Bratuszów) — 187, 197.
 Братківці, Братковце, Братковці (Bratkowce) — 157, 165, 167, 175, 199.
 Брацлав (Брацлав) — 295, 307, 310, 312, 314, 326.
 Бржоздовіце, Бржоздовце, Бродовці (Brzozdowce) — 159, 161, 186.
 Брыкула Стара (Brykula Str.) — 124.
 Бровари (Browary) — 131.
 Бродя (Brody) — 94, 125, 131, 228, 231, 232.
 Бронька (Broniska) — 358.
 Броньки (Bronyiki) — 281.
 Броньки (Bronyinka) — 64.
 Бронькиця, Броньки річка (Броньки) — 54, 63, 66.
 Бршуря (Brzuszura) — 163.
 Бряск (Bryask) — 122, 326.
 Бузілівці, Бузілівці, Бузілівці (Бузілівці) з 344, 346, 347.
 Буг річка (Bug) — 22, 55, 254, 273, 286, 287, 292, 294, 304, 314, 327, 244, 353.
 Буг річка (Bug) — 151, 173.
 Будилів (Budylów) — 228.
 Будзанив, Будзанив, Будзанив (Budzanów) — 95, 121, 123, 124, 125, 216, 230, 229.
 Будзівці (селище Пулашниця) — 88.
 Будяв (Budyn) — 61, 68, 71.
 Бужок річка (Buzok) — 304, 349, 350.
 Букавіна (Bukawina) — 156.
 Букачівці, Букачівці, Букачівці (Bukaczowce) — 160, 163, 191, 202, 204, 206, 208, 209.
 Буковка, Буківка (Bukowna) 155, 156, 159, 173, 187, 220.
 Буковинка, Буковинка, Буковинка (Буковинка) — 40, 41, 43, 44, 45, 50, 51, 57, 61, 62, 319.
 Бураківка, Бураківка (Бураківка) — 86.
 Бураківка, Бураківка, Бураківка, Бураківка (Burałowka) — 103, 115, 128, 216, 224, 229.
 Бурдяківці (Burdziakowce) — 94.
 Бурканов (Burkanów) — 136.
 Бурта (Burta) — 91.
 Бурштин, Бурштин (Bursztyn) — 156, 159, 162, 165, 167, 175, 177, 178, 185, 186, 188, 189, 191, 194, 197, 199, 200, 202, 204, 206, 207, 203, 210.
 Буск (Busk) — 151, 191, 217.
 Буща (на ншч нема) — 273.
 Бущевці (Buszczany) — 342.
 Бущі, Бущі (Bussy) — 65, 288, 293, 294, 301.
 Буча (Buczacz) — 95, 115, 116, 117, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 173, 180, 181, 182, 184, 185, 194, 196, 207, 212, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 229, 230, 232, 234, 235, 236, 237, 258.

- Бучево. Буцєво. Буцєва. Буцєна (Буцєва) — 261, 263, 271, 272, 283.
 Бучац (Бучац) — 77, 82.
 Буша (Буша) — 49.
 Бушка річка (Бушка) — 39, 41, 43, 306, 326.
 Вапнярка (Вапнярка) — 4, 8, 16, 24, 25, 73, 97, 100, 104, 235, 264, 291, 291, 293, 294, 295, 299, 300, 306, 309, 311, 312, 314, 321.
 Варваринде. Варваринці (Wargaryńce) — 124, 130.
 Баренка. Варипка (Варипка) — 270, 291, 341, 342.
 Варипці. Варовці. Варовці (Варовці) — 350, 351, 355, 357.
 Варшава (Warszawa) — 120, 153, 157, 158, 170, 172.
 Васильків (Wasylków) — 102, 104, 105, 106, 107, 112, 114, 148.
 Васильків (Васильковъ) — 239.
 Васильківці. Васильковце. Васильковці (Wasylkowce) — 110, 111, 114, 231, 257.
 Василевка (Василевка) — 312.
 Васютівці (Васютинці) — 294, 304, 341.
 Вахлівка (Вахлевцы) — 85.
 Ведесьов (Welesów) — 180, 182, 183, 184, 192, 193, 194, 196.
 Велка Бубновка. Бол. Бубновка (Бол. Бубновка) — 348, 349, 356, 358.
 Велка Босниця. Нісниця Велка (Вел. Босниця) — 8, 9, 20, 22, 24, 26, 57.
 Велка Побійна (Велка Побойна) — 3.
 Велка Струга. Струга (Бол. Струги. Струга) — 76, 81, 82, 284.
 Велко Александрово (Бол. Александрово) — 261.
 Великі Армяне (Бол. Армяне) — 94.
 Великі Крилявці. Крилявці Великі (Бол. Крилявці) — 16.
 Великі Червокиніці. Великі Червокиніці. Великі Червокиніці (Szatpokońce Wk.) — 95, 103, 109, 111, 112, 231, 232.
 Велкошоронці (на мапі в районі Звятиля неша) — 332.
 Вендичани. Вендичане (Вендичаны) — 40, 44, 51, 61, 62, 65, 66, 70, 71, 291, 293, 331, 332, 334.
 Вербеньце (Ст. Вербецка) — 14.
 Верба (на мапі нека) — 302.
 Верба (Верба) — 12 км. пд.-зах. м. Ясківки) — 4, 9, 10, 13, 18, 19, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 41.
 Верба (Верба) — пня.-сх. м. Галишиця) — 84, 88, 89.
 Верба. Верба (Верба) — 10 км. сх. м. Летичева) — 270, 291, 294.
 Верба — див. Деревляна Верба і Мурована Верба.
 Верба (Werbka f.) — 178, 183, 184, 188, 189, 195, 223.
 Вербова (Wierzbów) — 188.
 Вербова річка (р. Вербова) — 81.
 Вербовець (Вербовецъ) — 44, 54, 62, 65, 76, 77, 80, 81, 83, 248, 267, 269, 271, 273, 280, 281, 283, 286, 311, 335, 338.
 Вербовець (Wierzbowiec) — 124, 126.
 Вербовецъ (Вербовецъ) — 10 км. пав. зах. м. Вишгородка) — 238.
 Вербатин (Wierzbiatyn) — 103, 136.
 Вержуба (Wierzbów) — 104.
 Верхівка. Верховка (Верховка) — 280, 289, 314, 332, 338.
 Верх. Волковці (Верх. Волковцы) — 344, 350.
 Верхній Ольчезасъ (Верхній Ольчезаецъ) — 44, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 288, 290, 300.
 Верхнякиці (Wierzniakowce) — 95.
 Верховці. Верхівці (Верховцы) — 237, 238, 243, 244, 246, 292.
 Веселець (Веселець) — 340, 349, 350.
 Вигпанка (Wugpanka) — 232, 242.
 Вигванка (Вигванка) — 350, 358.
 Вигода (Вигода) — 16, 19.
 Видава (Видава) — 351, 353, 358.
 Виля. Вілі (Вилы) — 40, 41, 43, 44, 45, 49, 51, 55, 58, 61, 62, 319.
 Виница. Винца. Виниця. Виниця (Виница) — 15, 16, 37, 97, 122, 235, 248, 250, 271, 279, 292, 293, 295, 297, 299, 306, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 318, 319, 320, 322, 325, 332, 339, 341.
 Виноград (Winoograd) — 157, 166, 168.
 Винож (Виножь) — 71, 76.
 Висаровка (Висаровка) — 355, 357.
 Висла (Wisła) — 94.
 Висловчак. Висловчак. Весинчак. Вісловоцьк. Вісловоцьк. Влишецьк. Влишецьк. Влишецьк. Влишецьк (Wislowszczyk) — 95, 104, 116, 128, 131, 136, 138, 139, 142, 147, 150, 151, 229.
 Висучка. Височка. Висучко. Бягучно (Wyszczka) — 92, 95, 103.
 Вихватівці. Вихватівці (Вихватевцы) — 77, 86.
 Вихрівка (Вихровка) — 82, 83, 84.
 Вичолви. Вичуаки (Wyszólki) — 184, 151, 155, 156, 157, 185, 188, 220, 225.

- Вишгородок (Вишгородокъ) — 235.
 Вишневецъ, Вишневецъ (Вишневекъ) — 232, 235, 249.
 Вишневчик (Вишневчикъ) — 89, 237, 238, 277.
 Вишняківці (на мапі нема, очевидно Wierzhniakowce) — 95.
 Вікторія, Вікторія, Вікторія (Wiktorjów) — 165, 167, 175.
 Вікторівка, Вікторівка (Викторівка) — 105, 236, 238.
 Вілія річка (Vilja) — 249.
 Вілшанка, Вельшанка, Ольшанка (Ольшанка) — 7, 8, 9, 10, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 39, 41.
 Вілшанка, Ольшанка річка (Ольшанка) — 16, 20, 23, 24, 26, 32, 38.
 Вішняки (Witniki) — 170.
 Вішнівка (Вишнівка) — 83.
 Вішня (Wierznia) — 163.
 Вістава (Wistawa) — 160.
 Вітроївка, Вітровка (Вітровка) — 38, 43, 319.
 Відова (Wlodawa) — 157.
 Волк річка (Волкъ) — 271, 280, 283, 285, 288, 289, 294.
 Волчки (Волчки) — 347.
 Волчанки (Wodniki) — 155, 195, 197, 203, 204, 206, 209, 216, 219, 223, 225.
 Воводчаниці (Воеводчаницы) — 64.
 Возелув, Возліл, Возляв, Возляв, Возляв (Wozilów) — 155, 168, 178, 180, 181, 182, 188, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 200, 205, 206, 213.
 Вознесенськ (Вознесенскъ) — 59, 314.
 Войейково (Войейково) — 279.
 Войшліл (Wojnilów) — 156, 160, 163, 164, 166, 169, 202.
 Войтовці, Войтовці (Войтовцы) — 234, 245, 287, 291, 294, 301, 322, 348, 349, 351, 352, 353, 357, 358, 359, 360.
 Волция (Wolcia) — 155.
 Волция Іодко (Волция Іодко) — 358.
 Волца (Волца) — 347, 354.
 Волківці, Волковці (Wolkowce) — 95, 103, 114.
 Волковичі (Волковичы) — 214, 250, 266, 272, 287, 288, 290, 291, 292, 295, 300, 303, 312, 313, 336, 343.
 Волковці — описав, мова про Ниж., або Верх. Волковці.
 Вологодськ (Вологодскъ) — 301.
 Володимир Вол., Володимир, Владимир (Владимиръ Володимиръ Володимиръ) — 173, 173, 231, 273.
 Волохівці (Волохівцы) — 66.
 Волоківці, Волоківці (Волоківцы) — 300, 312, 316.
 Волокові (Волоковці) — 256, 260, 261.
 Волчи (Волчи) — 44, 64.
 Волчиця, Волчиця, Волчиця (Волчиця) — 94, 121, 139, 140, 190, 229, 232, 234, 235, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246, 249, 257, 310, 344, 345, 353, 366.
 Волчанка (Wolczanka) — 197.
 Волчанки (Волчанцы) — 262, 344, 347.
 Волчин, Волчин (Wolczinów) — 156, 157, 176.
 Волковці (Волковцы) — 241, 366.
 Волчок, Волчок річка (Волчокъ) — 266, 278.
 Вольфангітка, Вольфангітка (Вольфангітка) — 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 22.
 Воньковці, Воньківці, Воньковці (Воньковцы) — 65, 77, 80, 81, 82, 221, 253, 254, 255, 257, 259, 260, 261, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 275, 276, 277, 284, 292, 300, 304, 315, 331, 335, 337, 339, 340, 343.
 Волчли (Волчли) — 306, 307, 328, 332.
 Ворваліце (Worwollince) — 103.
 Ворона (Worona) — 187, 199.
 Воронівці (на мапі нема) — 44.
 Воронівка (Woronówka) — 201.
 Воронівці, Воронівці, Воронівці (Воронівцы) — 275, 286, 314.
 Врубівці (Врубівцы) — 84.
 Вязовець (Вязовець) — 241.
 Габриєлівка (Gabryelówka) — 139.
 Габришівка (Габришівка) — 294.
 Гаї (Gaie) — 140, 141, 143, 144.
 Гайдайси (Гайдайсы) — 348, 349.
 Гайдаки (Гайдаки) — 80, 82.
 Гайси (Гайсы) — 27, 235, 295, 320.
 Галайковці, Галайківці, Гальковці, Галайковці — 44, 62, 63, 77, 80, 287, 289.
 Галич (Halicz) — 156, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 186, 188, 191, 195, 197, 202, 203, 204, 206, 207, 210, 211, 212, 218, 219, 221, 222, 225.

- Галки (ва маві нема) — 161.
 Галузиці (Галузицы) — 276, 288, 290, 315, 336, 343, 353, 355.
 Гальчякі, Гальчиці (Гальчицы) — 333, 334.
 Гаусовіці (Gausowce) — 209.
 Гармакі (Новые и Старые Гармаки) — 81
 Гармаківа, Гармаківа, Германівка (Нер-
 такіўка) — 95, 107, 108, 112, 113, 114.
 Гарнишечка, Гарнишовка (Гарнишевка) — 348, 358, 359.
 Гарячківа, Гарячківа (Горячковка) — 6, 8, 18, 19, 31.
 Гашки (ва маві нема) — 103.
 Гербутові (Herbutów) — 186, 191.
 Гизетинці, Гізетинці, Гілотинці, Голетинці (Гизетинцы) — 246, 349, 350, 355, 357.
 Глібкі (Слібки) — 358.
 Глібчик (Gleboczek) — 116.
 Гліняні, Гіляля (Gliniany) — 176, 184, 185, 186, 191.
 Глібов, Глібово (Глібовъ) — 77, 82, 84.
 Глубочок (Глубочекъ) — 252.
 Глушковіці (Глушковцы) — 344.
 Гнізла Ліпа (Gniła Lipa) — 159, 197, 208.
 Гнішоводи, Гнішоводи (Gniłowody) — 136, 152, 157, 158, 168.
 Гнівань (Гнивань) — 292, 322.
 Гнівльче, Гнильче, Гивльче, Гивлоч (Hniśle) — 155, 156, 155, 191, 192, 194, 200.
 Говори (Говоры) — 65, 77, 80, 269, 274, 275, 284.
 Гоголі (Гоголи) — 271, 273, 274, 284, 286, 342.
 Гола Преставь (Голая Преставь) — 58.
 Голочо, Кожоча, Голче (Hołocze) — 155, 159, 173, 185, 216, 217, 221, 225, 226, 227.
 Голешинці, Голешинь, Голешиньце (Голешинцевъ) — 301, 336, 341, 342.
 Голіград (Holigrady) — 131.
 Головинці (Hołowczynce) — 115.
 Голочинці (Голочинцы) — 292, 322, 333, 337.
 Голітури (Goločury) — 217.
 Голыцькі, Голыцькі, Голыцькі (Голодькі) — 64, 65, 300.
 Голубівці (Голубавцы) — 3.
 Голоскі (Hołoski) — 194, 199.
 Голоскі, Голоскі, Голоскі (Голосково) — 8 км. від зал. н. Мелішківка) — 251, 252, 262.
 Голосково (Голосково) — 8 км. півн. н. Каміньця) — 89.
 Голухвастово, Голухвастова (Голухвасты) — 257, 344.
 Голта (Голта) — 8, 34, 55, 73, 293, 306, 309, 310.
 Гомель (Гомель) — 261.
 Гонорівка (Гоноровка) — 359.
 Горай (Горай) — 64, 66, 69, 70, 72, 75, 81.
 Горбасов, Горбасово (Горбасовъ) — 270, 285.
 Горбовіці (Горбовцы) — 306.
 Горигляди (Horyglady) — 203.
 Горинка (Горинка) — 94, 240, 241.
 Горинь річка (Горынь) — 214, 235, 240, 241, 249, 252.
 Горішківка (Горышковка) — 314.
 Городецька (Horođenka) — 136, 138, 155, 172, 173, 175, 206, 216, 217, 219, 220, 222, 226.
 Горювця (Horođnica) — 137, 161, 162, 221, 237, 261.
 Горожанка (Horožanka) — 151, 173, 184, 186, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 200, 216.
 Горожанка річка (Horožanka) — 138.
 Городок (Городокъ) — 81, 83, 228, 229, 234, 236, 237, 238, 240, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 249, 255, 257, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 290, 291, 293, 294, 295, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 310, 311, 312, 313, 317, 318, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 332, 340, 344, 346, 352, 356, 357.
 Горчашна, Горчашно, Горчична (Горчачини) — 85, 340.
 Гоша (Гоша) — 252.
 Грабовіці, Грабоці (Грабовцы) — 39, 63, 67, 69, 70, 305, 334.
 Гребля (Hreble) — 156.
 Гречани (Гречаны) — 242, 248, 340, 344, 346, 354.
 Гречани (Гречаны) — 20 км. півн.-сх. н. Сатанова) — 277, 349, 350, 356, 357, 358.
 Григорів, Грегорів (Hrehorów) — 136, 138, 226.
 Григорівка (Григоровка) — 44, 66.
 Григорово, Грігорово (Григоровка) — 260, 335.
 Грешки (Грешки) — 292.

- Гришівні Лисові (на мапі нема) — 345.
 Груб-тов (Hrubieszów) — 158, 159, 184.
 Гружевіні, Гружевіна, Гружевіця, Груже-
 віна (Гружевіца) — 344, 346, 347, 348, 353, 354.
 Грушка (Грушка — н/Дністром, 7 км. захід с. Окняні) — 4, 8, 9, 10, 13, 14, 18, 19, 22, 30, 34.
 Грушка (Грушка — 15 км. сх. и. Житлева) — 40, 41, 42, 43, 45, 51, 52, 54, 55, 57, 63, 66, 67, 70, 312.
 Грушка (Грушка — 12 км. пів.-зах. и. Старої Ушиці) — 83, 85.
 Грушка (Gruska) — 187.
 Грушківці (Грушковці) — 82.
 Губарів (Губаровь) — 77.
 Губин (Hubin) — 176.
 Гуків (Гуковь) — 98, 99.
 Гулі, Гуле (Гули) — 65, 77, 80, 275, 276, 280, 282, 283, 285, 286.
 Гумніська (Гумніська) — 84.
 Гумніці (Гумніци) — 86, 88, 89.
 Гурі (не відомо, в якому районі) — 199.
 Гурківка (Jurkowska) — 209.
 Гурини (Husiatyn) — 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 117, 140, 148, 181, 207, 227, 228, 229, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 241, 242, 244, 255, 257, 268, 276, 277, 279, 303, 340, 344, 345.
 Гута (Гута) — 269.
 Гута Жванецька (Гута Жванецкая) — 81.
 Гута Нова — дав. Нова Гута.
 Гута Стара — дав. Стара Гута.
 Гуціско (Hucisko) — 159, 186.
 Гальжбівська (Гальжбівська) — 37.
 Гвоздець (Gwoździec) — 174, 187.
 Глембичок, Глембичок, Глембозек (Глембичек) — 9, 24, 25, 37, 41, 103.
 Грималів, Грималів (Grzymałów) — 228, 230, 231, 233, 234, 235, 238.
 Гриневці (Гриневци) — 347.
 Давидківце (Dawidkowiec) — 103.
 Давидковці (Давидковцы) — 344, 347.
 Дана річка (на мапі нема) — 226.
 Давоки (Давоки) — 350, 356, 358.
 Дарахів, Дорохів (Dargachów) — 125, 130, 217, 228, 229, 231, 238, 244.
 Дашківка, Дашковка (Дашковка) — 245, 277, 350, 358.
 Дашківні, Дашковні (Дашковни) — 65, 80, 266, 267, 270, 271, 273, 282, 284, 286, 288, 304, 339, 342.
 Дегов (Dehowa) — 204.
 Делев (Deleńów) — 156, 159, 178, 179, 183, 194, 195, 196, 198, 201, 219, 219.
 Дельфінка (на мапі нема) — 277.
 Деліва (Delawa) — 201.
 Делатин, Делатин (Delatyn) — 156, 163, 191.
 Дембіка (Dębówka) — 95.
 Дембівка (Дембівка) — 313, 314.
 Демешковці, Демешковці (Demeszkowce) — 201.
 Демшівці (Демшівцы) — 277.
 Демшківці (Демшківцы) — 83, 85, 340.
 Дерашин (Дерашин) — 39, 75, 80, 81, 235, 248, 250, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 269, 271, 272, 273, 273, 274, 275, 276, 278, 280, 283, 285, 287, 290, 292, 300, 340, 347, 345, 346, 347, 351, 353, 355.
 Дерешин (Дерешин) — 328.
 Дерешинка Верба, Дерешинка Верба, Верба Дерешинка (Верба Дерешинка) — 82, 251, 253, 256, 260, 262, 344.
 Дерешина (Дерешина) — 44, 303.
 Дерю річка (Дерю) — 54, 64, 66, 72.
 Дехтарка (Дехтарка) — 76.
 Джуґастра, Жуґастра (Жуґастра) — 3, 11, 20, 24, 28, 29, 37.
 Джурич (Джуринь) — 58, 61, 295, 300, 301, 306, 329.
 Джурич (Dziuryn) — 103, 115, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 145, 149, 155, 173, 185, 216, 220, 223, 226, 232, 235, 243.
 Джурівка, Журівка, Журівка (Джурівка) — 82, 53, 248, 261.
 Дзвингород, Дзвингород, Дзвингород (Dźwiniogrod) — 137, 139, 143, 160.
 Дзвиняч, Дзвиняче, Звиняч, Звиняч (Dźwiniaczk) — 95, 115, 123, 125, 126, 200, 223.
 Дзвинячка, Звинячка (Dźwiniaczka) — 91, 92, 107.
 Дзешчиче, Дзешчиче, Дзешчиче, Дзешчиче (Дзешчиче) — 350, 353, 354, 358.
 Дзешчово (на мапі нема) — 304.
 Дзигалівка (на мапі нема) — 251.
 Дзигів Брод (Дзиговь Бродь) — 33, 37.
 Дзигівка, Дзигівка (Дзигівка) — 4, 11, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 38, 41, 43, 44, 45, 47, 300, 319, 328.

- Двадос** (Двадосъ) — 316, 319.
Дитятич (Dytatyč) — 192, 193, 196.
Дитрошницка, **Дмитрашевка**, **Дмитрашівка**, **Дитрашівка** (Дмитрашенка) — 3, 10, 17, 23, 27, 30.
Дніпро ріка (Дніпръ) — 4, 5, 15, 42, 316.
Дністер, **Дністр**, **Дністро ріка** (Дністръ) — 4, 8, 11, 13, 15, 18, 23, 30, 31, 32, 37, 41, 48, 49, 52, 53, 57, 59, 61, 63, 64, 68, 72, 73, 85, 88, 92, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 103, 112, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 125, 126, 127, 128, 131, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 142, 143, 147, 149, 150, 153, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 187, 190, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 229, 230, 232, 233, 237, 250, 251, 256, 257, 258, 260, 261, 262, 265, 267, 272, 282, 283, 289, 296, 300, 301, 303, 306, 307, 312, 313, 316, 321, 328, 333, 337, 339.
Доброводи, **Доброводи** (Dobrowoła) — 92.
Добранівка (Dobranówka) — 103.
Доброва (Dobrowa) — 159.
Добровники — див. **Бобронники**.
Доброводи (Dobrowody) — 157, 216, 220, 224, 226, 227, 229.
Доброчут (Dobrocūt) — 103.
Добромисль (Dobromysł) — 178.
Доброполе (Dobropole) — 95, 124, 136, 220, 221.
Добрянка — див. **Сл. Добрянки**.
Долга Войнілівська (Dolha Wojniłowska) — 156.
Дога (Dothe) — 176, 209.
Долговичі (Долговичи) — 63, 69, 72, 334.
Должок (Должокъ) — 86, 308, 316, 319, 328.
Доліна (Dolina) — 159, 161, 162, 164, 166, 170, 172, 204, 211, 213.
Долниці (Долничи) — 76.
Домба (Domb) — 106.
Домські Карачинці (Домскі Карачинци) — жана 1:126.000) — 306.
Доргош (Dorogów) — 156.
Драгошівка, **Драгошівка** (Драгошівка) — 84, 86.
Дришів, **Дришув** (Dryszewów) — 138, 177, 180, 184, 193, 196.
Дрогичувка (Drohiczówka) — 173, 178.
Дрогобич (Drohobycz) — 159, 163, 170.
Дуба (Duba) — 187.
Дубинка (Дубинка) — 86.
Дубинко, **Дубенка**, **Дубенка** (Dubienko) — 138, 155, 191, 193.
Дубина, **Константинівка** (Дубина, Дубинка) — 89.
Дубно (Дубно) — 94, 241, 249.
Дубовая (Дубовая) — 305.
Дубовец, **Дубовці**, **Дупівці**, **Дубовець** (Dubowce) — 156, 159, 187, 193, 203, 204, 206, 210, 212, 216.
Дубосаря (Дубосаря) — 8.
Дубрівка, **Дубровка** (Дубровка) — 244, 277.
Дубшара (Dubszara) — 187.
Дудиб, **Дудіб** (Dudiby) — 103, 134.
Думавоко (Думачевъ) — 89.
Дукавіч (Dukajów) — 159.
Дупайніці, **Дунаєвці**, **Дунаєвці**, **Дунаївці** (Дунаєвци) — 54, 77, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 90, 129, 235, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 255, 264, 268, 277, 279, 303, 326, 339, 342, 343, 344, 346, 352.
Дула річка (Dura) — 128.
Дупліска (Duplińska) — 223, 224, 225.
Дурляки (Дурляки) — 80, 272, 282, 283, 284.
Ерицев (Ерицевъ) — 274.
Єзеряни, **Єзеряни** — див. **Єзеряни**.
Єзерка, **Єзерки**, **Єзерка** (Jeziorko) — 139, 151, 193.
Єзерпа (Jezierna) — 224.
Єлєнівка (Єлєновка) — 66.
Єлісаветград, **Єлісаветград** (Єлісаветградъ) — 123, 309.
Єлутхи (Єлутхи) — 81.
Жабель (на мапі нема, очевидно Izabela) — 188.
Жабинці, **Жабинці** (Жабинци) — 1 км. пів. м. Заміхова) — 76, 80, 86, 96, 269, 270, 273, 274, 275, 280.
Жабинці (Жабинци) — 4 км. схід м. Зоржжа) — 103, 108.
Жабокрич (Жабокричъ) — 10.
Жабокричка (Жабокричка) — 16.
Жван (Жванъ) — 64, 333, 337.
Жванець (Жванецъ) — 84, 86.

- Жапочок (Жапочка) — 3, 77, 80, 81, 82, 83, 85, 96, 337, 340.
- Жапочок річка (Жапочка) — 86, 91, 234, 238.
- Жезава (Żeżawa) — 134, 137, 222, 223.
- Жезахово — див. Шелехово.
- Женишківці, Женишківці, Женишковиці, Женишковиці (Женишковиці) — 80, 81, 270, 271, 274, 275, 282, 284, 285, 342, 343.
- Жердь (Жердь) — 86, 89.
- Жереблявка (Жереблявка) — 44, 62, 65, 76, 273.
- Жидачів, Жидачов (Żydaczów) — 155, 220.
- Жидачів, Жидачов (Żydaczów) — 156, 161, 162, 164, 170, 174, 176, 186.
- Жижномір, Жижномєрц, Жижномір, Жижномір (Żyznomierz) — 128, 131, 134, 136, 142, 143, 144, 146, 149, 150, 157.
- Жизнеківці (Żyznikowce) — 249.
- Жизляні (Жизляны) — 277, 346, 347.
- Жиравка (Żurawki) — 223, 224.
- Житники, Житнікі (Житники) — 54, 62, 65, 282.
- Житомир, Жітомір, Житомір (Житомір) — 5, 35, 39, 42, 54, 231, 236, 250, 260, 271, 278, 296, 310, 320, 322.
- Жишківці (на карті нема) — 264.
- Жишківці (Жишляны) — 264, 344.
- Жмерянка, Жмерілка, Жворенка (Жмерянка) — 3, 37, 39, 42, 63, 70, 73, 100, 104, 207, 235, 245, 248, 249, 252, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 269, 271, 273, 278, 279, 280, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 300, 301, 302, 303, 304, 307, 308, 309, 311, 312, 314, 318, 320, 321, 322, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 332, 336, 341, 351, 353.
- Жиньброд, Жиньброд (Żinbrody) — 173, 175.
- Жукашів (на карті нема) — 198.
- Жуків (Żuków) — 155.
- Жуковці (Жуковці) — 291, 304.
- Журавлівці (Журавляны) — 277.
- Журавлівка (Журавлянка) — 322.
- Журавно (Żurawno) — 156, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 174, 196.
- Жучковці (Жучковці) — 350, 355, 357, 358, 359.
- Заборожновці, Заборожновці (Заборожновці) — 80, 276, 280, 281, 282, 283, 284, 285.
- Завадонка (Zawadówka) — 151.
- Завалов, Завалів, Завалув (Zawalów) — 155, 184, 191, 192, 196, 216, 224, 227.
- Заглині, Заглині (Заглини) — 256, 251, 274, 304.
- Загір'є, Загорже (Zagórze) — 192, 193, 198, 200.
- Загнєдків, Загнєтєві (Загнєдков) — 3, 30.
- Загорани, Загоряни (Загорани) — 77, 85, 86.
- Задарів, Задарєв, Задорів, Задорув (Zadaryw) — 95, 137, 139, 164, 193, 194, 195, 226.
- Задорче (Zadwórze) — 184, 185.
- Зайончяні (Зайончки) — 356.
- Залєтєвєчка (Залєтєвєчка) — 278.
- Закрєвєці (Zakrzewce) — 195.
- Заліці (Zalicy) — 88.
- Заліссє (в даному районі на карті нема) — 84.
- Заліссє, Заліссє, Заліссє (Zalesie — 12 км. від-сх. м. Бершєва) — 99, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 116, 231.
- Заліссє, Заліссє, Заліссє (Zalesie — 8 км. від м. Монастирська) — 136, 151, 156, 173, 184, 190, 191, 194.
- Заліссє (Zalesie — 18 км. сх. м. Глинян) — 217.
- Залішки (Zaleszczyki) — 115, 116, 118, 134, 171, 173, 175, 176, 182, 183, 222, 223, 225, 229.
- Заложчівка (на карті нема) — 231.
- Залучє, Залучє (Zalucze) — 86, 91, 95, 96, 100, 102, 103, 104, 107, 109, 112.
- Залудовський ф. (на карті 1:126.000 — Залудовський, на карті 1:84.000 — ф. Ладовський) — 76, 303.
- Заміхів (Заміхов) — 80, 81, 82, 266, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 335, 337, 339.
- Замлянівка (Замляновка) — 82.
- Замостє (Zamoście) — 153.
- Завалівці (Завалівці) — 290.
- Заблєтєвєчка (Zabłotówka) — 103.
- Зарічє (Зарьчє) — 347.
- Зарудє (ф. Зарудє) — 256.
- Заставя (Zastawia) — 304.

- Заставце, Заставці (Zastawce) — 136, 138, 155.
 Заставчики (Zastawczyk) — 151.
 Заставье (Zastav'ye) — 302.
 Заячівка (Заячувка і Заячівка) — 328.
 Затише (Затишыє) — 55.
 Захаринці, Захаронці (Захаровцы) — 351, 352, 357, 358.
 Збараж (Zbaraż) — 232, 234, 235.
 Зборів, Зборон (Zborów) — 151, 158.
 Збрж, Збріж (Збржж) — 84, 86, 92, 95, 96, 98, 99, 100, 103, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 239, 250, 277.
 Збруч, Збруч річка (Збруч) — 35, 81, 84, 86, 87, 89, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 117, 118, 121, 214, 228, 232, 233, 236, 237, 238, 239, 240, 244, 257, 297, 314, 340, 344, 348, 356, 359, 360.
 Згарок (Згарок) — 257.
 Зелена, Зелене (Zielona — над Збручем) — 108, 112, 113.
 Зелена, Зелене (Zielona — 5 км. пів. м. Бучача) — 134, 139.
 Зелена, Зелене (Zielona — на пд.-зах. м. Надвірної) — 163.
 Зелене (Zelenaja — 15 км. півд. м. Гусятина) — 238.
 Зелена (Zelenaja — 18 км. зах. м. Чорного Острова) — 349, 358, 359.
 Зеленча, Зеленче, Зеленчи, Зелене (Зеленчи) — 83, 84, 244, 247.
 Зелінце, Зелінці (Zielńce) — 103, 112.
 Зиньковці (Зиньковцы — біля м. Каміньця) — 84.
 Зиньківці, Зиньковці, Зиньковці, Зиньков, Зиньків, Зиньків (Зиньков) — 77, 80, 82, 83, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 259, 263, 276, 277, 285, 286, 339, 340, 343, 344.
 Зодівка (Зодівка) — 5.
 Злочів (Złoczów) — 217, 231.
 Знам'янка (Знам'янка) — 39, 207, 252, 258, 306, 310.
 Золота Липа, Золота річка (Złota Lipa) — 139, 151, 159, 164, 182, 196.
 Золотів — див. Солотвина.
 Золотий Потік — див. Потік Золотий.
 Золотинська, Золотинська — див. Бистрина Солотвинська.
 Зубів (Zubów) — 124.
 Зубржець, Зубржець (Zubrzec) — 95, 103, 136, 138, 144, 151, 155, 168, 183, 224, 226.
 Зубровка (Зубровка) — 88.
 Зяпкінці, Зяпковці, (Зяпковцы) — 259, 263, 336, 346.
 Івано Пусте (Iwanie Puste) — 91, 92, 95, 106, 107, 108, 109, 113, 114, 116.
 Івано, Іванів (Iwanie) — 134, 142, 199, 221, 222.
 Іванівка, Івановка (Iwanówka) — 41, 49, 52, 66, 234, 235.
 Іванівці (Івановцы — 5 км. пів. ст. м. Бара) — 300.
 Іванківка (Iwanikówka) — 156.
 Іванків (Iwaników) — 91, 92.
 Іванківці, Іванковці (Іванковцы — 15 км. пд. м. Нової Ушиці) — 3, 83, 85, 266, 268, 271, 340.
 Івановці (очевидно „Івахновцы“ — 13 км. ст. м. Гусятина) — 244.
 Іваньків (Іваньков) — 39.
 Івахновці, Івахнівці (Івахновцы) — 238, 239, 277.
 Івашковці, Івашківці (Івашковцы) — 67, 67, 75, 80, 81, 252, 253, 254.
 Івча (Івча) — 307, 316, 332.
 Ігнатівка (Ігнатівка) — 6.
 Ізуполь, Ізуполь, Ізуполь (Izupol) — 156, 159, 162, 164, 165, 166, 167, 169, 171, 172, 173, 175, 178, 181, 182, 184, 185, 186, 188, 190, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 209, 210, 212, 216, 217, 219, 220, 222, 223.
 Ізраїлівка (Ізраїлівка) — 65, 71.
 Ізяслав (Ізяслав) — 240, 241, 249, 259.
 Іква річка (Іква) — 235.
 Ілавче (Ilawce) — 228, 244.
 Ісаківці (Ісаковцы) — 84, 87, 91.
 Індик (Індик) — 358.
 Кагалниця (на малі нема) — 206.
 Кадівка (Кадівка) — 344, 346, 347.
 Казань (Kazani) — 122, 205, 207, 223, 224, 260, 261, 267, 269, 271, 272, 273, 279, 285, 289, 299, 324.
 Козачки, Козачки (Kozacki) — 271, 278, 285, 291, 294, 300, 301.
 Казенная — див. Ст. Казенная.
 Казіміровка, Казімірівка, Казіміровка — (на малі нема, очевидно Казіміровка) — 251, 253, 256, 344, 347.
 Кайдаков (на малі нема, очевидно Kojdaków) — 136.
 Калетинці (Калетинцы) — 350.

- Калинівка. Калиновка (Калиновка — 6 пл. зах. м. Шаргорода) — 61, 68, 70.
 Калюпівка. Калиновка. Калюпівка (Калюпівка — на лінії Вишня-Козятин) — 235, 295, 314, 322, 324, 325, 329, 332.
 Калюшонка (Калиновка — 15 км. сх. м. Чорного Острова) — 347, 352.
 Калюшівка (Калюшівка) — 62.
 Калюшка (Калюшка) — 274, 275.
 Калюш. Калюш (Kaliużka) — 156, 160, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 172, 174, 199.
 Калюша Дерезини (Калюшая Дерезини) — 300, 343.
 Калюсь (Калюсь) — 3, 235, 333, 334.
 Калюсь річка (Калюсь) — 82, 266.
 Калюськи. Калюські (Калюські) — 80, 265, 269, 272, 275, 343.
 Каменка. Камінка. Камішка (Камішка) — 8, 18, 19, 30, 34, 38, 55.
 Камішка. Камішка (на малі нека, очевидно Kamieńska) — 165, 166, 167, 187.
 Камішка (Kamionki) — 228, 229.
 Камішка Струмівка (Kamionka Strumiłowa) — 151, 184.
 Камішка річка (Камішка) — 18, 19.
 Камішня (Kamieńna) — 157.
 Камішня Горка (Камішня Горка) — 334.
 Каміше. Каміше (Каміша) — 88, 90.
 Камішівка (Камішівка) — 322.
 Камішівць Подільський (Камішівць Подільський) — 2, 54, 96, 90, 91, 109, 131, 233, 234, 235, 236, 238, 240, 242, 245, 248, 279, 303.
 Канадківці. Кондасовці. Кондасівці. (Канадковці) — 62, 63, 67, 70, 71, 72, 75.
 Купашів. Купашів (Kupasów) — 197, 199, 200.
 Кашів (Кашів) — 5, 15.
 Кашинці (Kashince) — 151.
 Кашинці (Кашинці) — 89.
 Капустинці. Капустинці (Kapusćnice) — 118, 119.
 Капустини. Капустини (Капустини) — 82, 84, 250, 251, 252, 253, 254, 335.
 Карабівці. Карабівка (Карабівці) — 86, 257, 344.
 Карабівка (Карабівка) — 77, 85.
 Карачинці — див. „Планинські Карачинці“.
 Карачинці. Карачинці (Карачинці) — 265, 267, 276, 335.
 Карачинці. Карачинці (Карачинці) — 84, 86, 89.
 Карачинці. Карачинці. Карачинці (Карачинці) — 63, 65, 67, 69, 70, 72.
 Каролівка. Каролівка. Каролівка (Karolówka) — 87, 103, 131.
 Каролівка (Karolówka) — 116.
 Каролівка (Каролівка) — 64, 65.
 Касперівці (Kasperowce) — 95.
 Касперово (Касперово) — 316.
 Катербург (Катербург) — 94.
 Катеринівка (Катеринівка) — 81, 83.
 Катеринково (на малі нека) — 325.
 Катеринівка (Катеринівка) — 39, 208.
 Катуржинці (Котуржинці) — 257.
 Катюшка (Katuska) — 56.
 Качалівка (Koczałówka) — 315.
 Качківка. Качківка (Kachówka) — 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 24, 25, 34, 37, 38, 41.
 Кавушці (Kawuscy) — 237.
 Катуриці (Катуриці) — 356.
 Безарівка. Бозарівка. Бозарівка (Бозарівка) — 76, 272, 304.
 Кетроси. Китроси. Китроси (Kietrosy) — 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 22, 23, 28, 30, 31, 32, 33, 38, 41, 314.
 Кидарка (на малі нека, очевидно Kudarka) — 139.
 Київ (Київ) — 4, 5, 39, 42, 54, 122, 140, 181, 250, 261, 265, 271, 290, 296, 309, 314, 318, 322.
 Киселівка (Kisielówka) — 350.
 Карава (Burała) — 332.
 Кітайгород (Китай Горы) — 77, 78, 82, 84, 86, 88, 90, 91, 239.
 Кішівці (Kiszewice) — 187.
 Кішувка (Кішувка) — 64.
 Кішівка (хут. Кішівка) — 357.
 Кішотина. Кішотина (Кішотина) — 303, 328.
 Кішівка (Кішівка) — 6, 37, 312, 319.
 Кішівка (Кішівка) — 347.
 Кішківці (Kiszkowce) — 360.
 Кішівка (Кішівка) — 349, 359.
 Кішківці. Кішківці (Кішківці) — 347, 350.
 Кішівці. Кішівці (Kiszkowce) — 156, 173, 209, 220.
 Кішівка. Кішівці (Kiszkowce) — 234, 235, 237.
 Кішківці (Кішківці) — 346.
 Кішківці. Кішківці. Кішківці. Кішківці (Kiszkowce) — 177, 202, 208.
 Кішівці (Kiszkowce) — 346.

- але очевидно не той, іншого на мапі нема) — 159.
- Ковалівка**, **Ковалівка** (Kowalówka) — 136, 138, 151, 155, 157, 220.
- Ковель** (Kowel) — 140, 261.
- Кодина** (Kodyna) — 8, 30, 48.
- Кодлубіска** (Kadłubiska) — 231.
- Кодня** (Kodnia) — 8, 231, 259.
- Козачина** (Kozaczyzna) — 103.
- Козина**, **Бозін** (Kozina) — 159, 206, 210.
- Козова** (Kozowa) — 185.
- Козатин**, **Казатин**, **Казатин** (Kazatyn) — 16, 37, 140, 236, 261, 271, 278, 279, 296, 297, 310, 311, 314, 315, 323, 324.
- Койданів** (Kojdanów) — 297.
- Колендзяни** (Kolendziany) — 110, 111, 112, 231.
- Колібань**, **Колібань** (Kolyban) — 253, 344.
- Колодзівка** (Kłodzówka) — 6.
- Колодзівка**, **Кодзівка**, **Колодзівка**, **Колодзівка** (Kolodziejówka) — 158, 165, 167, 198.
- Коломия** (Kolomyja) — 156, 173, 180, 187, 195.
- Колубасяни**, **Колубасці** (Kolybasny) — 88.
- Комаргород** (Komarгородъ) — 6, 18, 19, 20, 78.
- Комаринці** (на мапі нема, очевидно Кошаринці) — 97.
- Комарівка**, **Комаровка** (Komarówka) — 95, 132, 136, 139, 155, 184, 188, 223, 235, 236.
- Комаровці** (в давньому районі на мапі нема) — 75.
- Комаровці**, **Коморовці** (Komarowcy) — 253, 269, 271, 276, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 299, 300, 314, 336, 338.
- Комарів** (Komarów) — 163, 165, 167, 198.
- Комарівка** (Komarówka) — 125.
- Комаринці** (на мапі нема, очевидно „Колянці“) — 219.
- Комар хут.** (на мапі нема) — 342.
- Комаржен** (Kobierzyn) — 206.
- Косова** (Kosowa) — 44, 50, 52, 54, 60, 61, 63, 72, 311.
- Косинів**, **Косинів** (Kosinów) — 65, 76, 272, 273, 274, 275, 280, 282, 283.
- Коскольнік**, **Канкольнік** (Konkolnik) — 156, 193, 198, 200, 201, 202.
- Косоток** (Kosotok) — 122.
- Константишка** — див. Дубіне.
- Константиноград** (Константиноградъ) — 129.
- Константинополь** (Константинополь) — 356.
- Констанція** (Konstancja) — 103.
- Копухи** (Kopuchy) — 151.
- Копчаки** — див. Копчаки Нові і Старі.
- Копчаки Нові**, **Копчаки Нов.** (Kopczaki Nowe) — 138, 151, 155, 193, 194, 195, 223, 226.
- Копчаки Старі**, **Копцова ст.** (Kopczaki Stare) — 151, 155, 159, 179, 180, 193, 194, 195, 223, 225, 226.
- Копачгород** (Копач Городъ) — 35, 67, 69, 70, 73, 75, 76, 81, 97, 235, 282, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 299, 300, 314, 331, 332, 333, 334, 336.
- Копачівка** (Копачевка) — 348, 349.
- Копистин** (Копыстынь) — 253, 344, 345.
- Копистирев**, **Копистирин**, **Копистирин** (Копыстирьинь) — 291, 308, 316, 319.
- Копиченці**, **Копичинці** (Корусцунце) — 121, 227, 229, 230, 231, 232, 233.
- Корець** (Korzec) — 35, 282.
- Коритва** (Корытно) — 257.
- Коритвинці** (на мапі нема) — 272.
- Корачківці** (Корачковцы) — 89.
- Коржови**, **Коржова** (Korzowa) — 156, 185.
- Коршув** (Korzów) — 198.
- Коржовці** (Коржовцы) — 259.
- Кормильці**, **Кормилці**, **Кормилці** (Кормильцы) — 84, 86, 89.
- Кормильці** (на мапі нема) — 162.
- Корчачівка** (Корчачевка) — 82.
- Коропець** (Koropiec) — 155, 177, 182, 183, 184, 192, 193, 194, 201, 201, 206, 211, 213, 223, 224, 225, 245.
- Коропець річка** (Koropiec) — 136, 151, 184.
- Коростень** (Korostень) — 42, 181, 259, 261, 295, 309, 316, 332.
- Коростовець**, **Коростовіці** (Korostowice) — 200.
- Коростовці** (Коростовцы) — 304, 309, 310.
- Коростятин**, **Коростятин** (Korościatyn) — 95, 128, 130, 131, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 141, 142, 144, 145, 147, 148, 149, 151, 152, 155, 157, 173, 177, 178, 180, 185, 186, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 216, 217, 223, 225.
- Коси** (Kosy) — 41, 43, 44, 45, 49, 61.
- Косківці**, **Косіковці** (Koskowcy) — 85, 86, 254.

- Косів. Косов, Косопа, Косова, Косов
 (Kossów) — 95, 115, 116, 122, 124,
 125, 127, 130, 220, 229.
 Костополь (Kostopol) — 260.
 Костуляно (Kostuliano) — 41, 60, 61, 64.
 Костельники, Костельники, Котельники
 (Koscielniki) — 136, 155, 168, 183,
 184, 186, 188, 191, 192, 193, 194,
 226.
 Котач (на мапі нема) — 116.
 Котаубайка (Kotubajka) — 49.
 Котужани (Kotuzjany) — 62, 64, 65, 66,
 71, 72, 76, 275, 281, 288, 290, 303,
 334, 335, 336, 339, 341.
 Коцязьково (Kociazkovo) — 73, 291, 305,
 334.
 Кочубей (Kocubiej) — 86.
 Кошаринці (Kosjarancy) — 291.
 Кошляове, Кошляовці, Котляовці (Ko-
 szulowce) — 103, 132, 226.
 Крассів, Крассін (Krasiejów) — 139, 185.
 Красилів (Krasylów) — 255.
 Красне (Krasna) — 8 км. пів.-сх. в.
 Неретинська) — 187.
 Красне (Красно) — на лінії Львів—
 Броди) — 191, 228.
 Красно, Красное (Krasnoe) — 20 км.
 пів.-сх. Жмеринки) — 276, 306, 319,
 321, 323, 324, 327, 329.
 Красне (Село (Krasnoe Selo) — 260.
 Краснопіль (Krasnopól) — 307, 316,
 326.
 Красноселька, Красносілька (Krasnoselka
 — 255.
 Красносілька, Красносільки (Krasnoselka)
 — 259, 262.
 Красносілька (Krasnoselka) — 307, 316,
 326.
 Краснянка (Krasnjanka) — 291.
 Крачки (Kraczki) — 349, 357, 358.
 Красностав (Krasnostaw) — 88, 89, 259.
 Кременець (Kremieniec) — 232, 235,
 237, 240, 241.
 Кременчук, Кременчук (Kremenczuk) — 33,
 39, 55, 104, 171, 194, 252, 257, 258,
 262, 296, 309, 314.
 Кречанівка, Кречанівка (Kraczanowka) —
 44, 51, 52, 53, 61, 72, 73, 311.
 Кривачинці (Krywaczynicy) — 245.
 Криновське (Krynowskie) — 95, 103,
 107, 110, 112.
 Кривогуз (Krywoguzka) — 103.
 Криволижний (Krywoliżnyjny) — 62, 65,
 76, 77, 82, 288.
 Кривче (Krywucze) — 92, 107, 114,
 116, 117.
 Кришків, Кришків (Kryshkiv) — 5,
 10, 18, 24, 31, 32, 33, 34, 312.
 Крики (Kryky) — 107, 108.
 Крилов (Krylow) — 260.
 Кришків (Kryshkiv) — 156.
 Кришківце (Kryshkivce) — 84.
 Кришківце (Кришківце) — 263, 271.
 Кришківці (на мапі нема) — 265.
 Кришківка (Kryshkivka) — 72, 75.
 Кришківці (на мапі нема, очевидно Kro-
 schowce) — 187.
 Криштофовка (Kryshcufowka) — 35.
 Кришати (Kryshczatek) — 117.
 Крогуля (Krogułec) — 103, 111.
 Кронштадт (Kronstadt) — 56.
 Кружель (на мапі нема, очевидно Вели-
 ка Кружель) — 256.
 Крутоборинці (Krutoboriny) — 251,
 304, 344.
 Крушівка (Kruszowka) — 83, 85.
 Ксаверовка (Ksawerowka) — 334.
 Кугасівці (Kugasynicy) — 89, 108, 277.
 Кудавці (Kudawicy) — 305.
 Кудринці, Кудринці (Kudrynicy) — 84.
 Кудринці, Кудринці, Кудринці (Kudryn-
 cy) — 86, 87, 91, 92, 96, 97, 107,
 109, 112, 113, 116, 227, 229.
 Кудринці (Кудринці) — 12 км. пів. в.
 Чорного Острова) — 344.
 Кужеле, Кужелева, Кужелево (на мапі
 в Велика Кужелева) — 82, 250, 251,
 262.
 Кужелево, Кужельово (Kuzelowo) — 260,
 304.
 Кузьмин, Кузьмін (Kuzminy w Dniestron)
 — 10, 18, 19, 20, 24, 26, 30.
 Кузьмин (Кузьминь — містечко) — 235,
 238, 242, 243, 244, 245, 246, 250, 253,
 257, 277, 344.
 Кузьминці (на мапі в цьому районі нема,
 очевидно Кузьминчик) — 97.
 Кузьминці (Кузьминичи) — 289, 303.
 Кудьон (на мапі нема) — 152.
 Кудянів, Кудянів (Kudjanów) — 147,
 152.
 Кукавка (Kukawka) — 62, 63, 64, 76,
 333.
 Кукулі, Кукула (Kukuly) — 18, 31.
 Куліги, Куліга (Kuliga) — 306, 308, 309,
 337, 342.
 Кульчівці (Kulczewcy) — 86.
 Кульчичи (Kulczyny) — 257.
 Кумановка (Kumanowo) — 337.
 Кушанівка, Кушанов (Kuszanów) — 169.
 Купель (Kupiel) — 340, 345, 348, 349

- Буяні. Буяні (Бушів) — 244, 247, 268, 277, 344, 346.
 Бушівці. Бушівце (Kurszycze) — 45, 124, 228.
 Куршопці (Kurshopcy) — 76, 289.
 Куршавівка. Куршавівка. Куршавувка (Kurshawówka) — 135, 137, 151, 157, 224.
 Куршівка (Куршівка) — 306, 324, 328, 333, 337.
 Куршівці Муршаві. Куршівці Муршаві. Куршівці Муршаві (Куршівці Муршаві) — 44, 46, 54, 62, 65, 76, 77, 80, 235, 272, 273, 276, 280, 283, 287, 288, 291, 303, 304, 305, 311, 315, 331, 333, 337, 338, 339, 341.
 Куршівка (Куршівка) — 348, 359, 360.
 Курники (Курники — 13 км. с.-м. Тарпурди) — 233, 238, 358.
 Курники (Курники — 7 км. пд.-зхд. м. Тширова) — 312.
 Курники (Курники — 7 км. зхд. м. Ялтушкова) — 288.
 Куршівце (Kurshyce) — 159.
 Курськ (Курськ) — 33, 140.
 Курасів (Kuraszów) — 202.
 Куртська (Kurtvska) — 212, 218.
 Курти (на мапі нема) — 238.
 Куртковце. Куртковці (Куртковці) — 236, 240, 242, 244, 249, 268, 277, 346.
 Куртузов (Kurtuzów) — 135, 142.
 Куча (Куча) — 77, 80, 82, 265, 266, 263, 271, 273.
 Кучська Слобода — див. Слобода Кучська.
 Кушнерівка (Кушнерівка) — 349.
 Лазарівка (Лазарівка) — 312, 316.
 Ладжичи (Ladyczy) — 130.
 Ладжичі (Ладжичі) — 312, 316.
 Ладичів (на мапі нема) — 115.
 Лазарівка. Лазарівка (Lazarówka) — 139, 194, 195.
 Лана. Лани (Lanu) — 180, 183, 194, 198, 201, 203, 204, 210.
 Лановці. Лановці. Ланівці (Лановці) — 238, 240, 241, 249.
 Ландут (Landut) — 166, 264, 356.
 Ланківці. Ланковці. Ланковці (Ланковці) — 350, 357, 358.
 Ланківці. Ланківці. Ланківці. Ланковце. Ланковці (Lankowce) — 91, 95, 116, 127, 130, 132, 139, 216.
 Ласівці (Ласівці) — 86.
 Латава. Латава (Latawa) — 86, 238.
 Латаж. Латаш. Латаж (Latacz) — 182, 183, 187, 206, 209, 219.
 Лашковка. Лашківка. Лашковка (Лашковка) — 344, 350, 352.
 Лебедяни (очевидно Лебедни) — 269.
 Лезново. Лезніно (Лезнова) — 344, 347.
 Леміш річка (Lemisz) — 136, 138.
 Лепібоки. Липібоки (Лепібоки) — 238, 350.
 Лєтичів. Лєтичів. Лєтичов. Лєтичів. Лєтичів (Лєтичевь) — 39, 214, 253, 254, 255, 256, 258, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 275, 276, 278, 280, 281, 282, 285, 286, 291, 294, 301, 304, 314, 325, 340, 343.
 Лєщани. Лєщани (Leszczańce) — 95, 133, 136, 138, 144, 150.
 Ліпа (Lipa) — 177.
 Ліпани (Липани) — 82.
 Ліпани (Lipnica Górna i Dolna) — 185, 201.
 Ліповець (Липовець) — 5, 18, 27, 235, 295, 310.
 Ліповка. Ліповка (Липовка — 8 км. пд.-с. м. Тарпурди) — 356, 358.
 Лісанівці (на мапі нема) — 254.
 Лісенка. Лісівка (Lysenka) — 332, 338.
 Лісець (Лисець) — 3, 82.
 Лісець, Лісець (Lysiec) — 156, 158, 199.
 Лісівці. Лісовці. Лісівці. Лісовці (Lisowce) — 95, 116, 118, 119, 120, 123, 127.
 Ліснівська Дуброва (на мапі 1 : 126000 — „Дуброви“) — 274.
 Лісоводи (Льсоводы) — 242, 244, 277, 352.
 Лисогорка. Лисогірка (Lysogorka) — 83, 249, 256, 292, 306, 307, 344.
 Літковці (Лєтковці) — 344.
 Ліда (Lida) — 262.
 Ліски (Liski) — 198.
 Лісковці (Лєсковці) — 85.
 Лісний Мукаров (Лєсний Мукаровь) — 77, 83, 85.
 Літви. Літін (Литинь) — 147, 236, 271, 275, 276, 286, 290, 292, 301, 304, 306, 308, 309, 310, 311, 313, 314, 316, 318, 319, 321, 322, 323, 324, 325, 328, 332, 336, 337, 338, 339, 341, 343.
 Літвінка (Литвінка) — 214, 301, 305, 307, 335.
 Літки (Литки) — 259, 346.
 Лібек (на мапі нема) — 88.

- Лозова, Лозовая (Лозовая) — 53, 58, 61, 62, 63, 68, 294, 359.
 Лозова, Лозовая річка (Лозовая) — 35, 39, 43, 44, 52, 54, 55, 57, 60, 63, 64, 66, 72.
 Лозовики (Лозовики) — 37.
 Ломаченці, Ломачинці (Ломачини) — 273, 274, 275, 283, 288.
 Ломозів (Ломозів) — 63, 76.
 Лопатиці (Лопатицы) — 305, 314, 319, 337.
 Лопушня (Лопушно) — 238.
 Лугин (Лугини) — 332.
 Лука (Лука) — 155, 180, 204, 210, 213, 216.
 Лука Барська, Луки Барські (Луки Барські) — 269, 292, 295, 341.
 Лука Молчанська (Лука Молчанская) — 292, 305.
 Лукашівка (Лукашевка) — 323.
 Луки (Лука) — 301.
 Луцьк (Луцк) — 122.
 Лучинець, Лучинець (Лучиниць) — 35, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 81, 276, 283, 291, 293, 294, 331, 332, 334, 335, 341.
 Лучинчик (Лучинчик) — 44, 64, 67, 283.
 Львів (Lwów) — 94, 124, 145, 151, 153, 155, 158, 159, 160, 161, 170, 173, 179, 191, 202, 258, 264.
 Любар (Любар) — 35, 39, 214, 236, 281, 291, 295, 315, 316, 324.
 Любашівка (Любашевка) — 8.
 Люблин (Lublin) — 153, 185.
 Людвигівка (Людвигівка, Людниковка) — 40, 41, 43, 44, 45, 50, 51, 54, 56, 57, 58, 63, 67, 266, 272, 316.
 Людвигів (Людвигів) — 277.
 Людвіківка (Ludwikówka) — 200.
 Людська, Людовка (Людовка) — 307, 328.
 Людичі (Людичи) — 314.
 Лядова (Лядова) — 64, 76, 77.
 Лядьки, Лядько, Лядьки (Ladzkie) — 136, 138, 139.
 Ляшкорунь, Ляшкорунь (Ляшкорунь) — 84, 86, 89, 99, 234, 237, 238, 277.
 Лятва (Лятва) — 238.
 Ляхиці (Ляхови) — 235, 249.
 Магнішівка, Магнішівка, Магнішов (Магнішівка) — 256, 344, 346.
 Мазники, Мазівія (Мазини) — 65, 304, 343.
 Мазурівка предм. (Предм. Мазурівка) — 40.
 Майдаг (Majdan — на лінії Станіславів—Калуш) — 160, 161, 163, 165, 175.
 Майдан (Majdan) — 10 клм. ст. ж. Переміська) — 187.
 Майдан (Майдан) — 4 клм. жв. ж. Володимирів) — 342.
 Майдан (Майдан) — 8 клм. від зал. ж. Тирноса) — 312.
 Майдан Борковський, Майдан Борковський (Майдан Борковський) — 325, 335, 337.
 Майдан Гоминишівський (Майдан Гоминишівський) — 342.
 Майдан Голочинський (Майдан Голочинський) — 305, 319.
 Майдан Олександрівський (Майдан Александровський) — 269.
 Майдан Почаївський (Майдан Почаївський) — 332, 335, 337, 338, 339.
 Майдан Савин (Майдан Савин) — 305.
 Майдан Сохнівський (Майдан Сохнівський) — 301.
 Майдан Стасюв (Майдан Стасюв) — 301.
 Майдан Чернівецький (Майдан Черновецький) — 305.
 Майдані Срд., Майдані Ср. (Majdan Srd.) — 166, 168.
 Макаровичі, Макарівці (Макаровичи) — 292, 305.
 Маків (Маков) — 82, 84, 86.
 Мала Жмеринка (Мал. Жмеринка) — 320, 323.
 Мала Побойна, Побойна (Мала Побойна, Мала Побойна) — 3, 341.
 Малашовиці (Малашовиці) — 246, 354.
 Мала Яруга (Мальсько) Яруга — 13.
 Малиничі, Малиничи, Малини (Малиничи) — 257, 346, 350, 354.
 Малі Арняче (Мал. Арняче) — 88, 89.
 Малі Бркивці (Бркивці Мал.) — 13.
 Малієвці (Малієвці) — 80, 82.
 Малін (очевидно Малини) — 250.
 Малін, Малин (Малин) — 317, 322.
 Малі Чернокіні, Малі Чернокіні (Славопольськ М.) — 95, 103, 109, 111.
 Манівка (Манівка) — 359.
 Маньковці (очевидно Маньковці) — 344.
 Маньковці, Маньковці (Маньковці) — 259, 274.
 Маньківка (Маньківка) — 314.
 Мандзювка, Мандзювці (Mądzewka) — 151, 158.
 Маріямполь, Маріямполь (Mariampol) — 151, 156, 159, 162, 164, 165, 167

- 171, 172, 173, 175, 176, 178, 179, 182, 183, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204.
- Марківка.** Марковка річка (Марковка) — 5, 11, 12, 13, 15, 16, 20, 22, 23, 29, 29, 32, 40, 41.
- Марківці** (Марковці) — 270.
- Маркова.** Марково (Markowa) — 95, 136, 138, 155, 159.
- Марковці.** Марковце (Markowce) — 166, 168, 187, 198.
- Мартинів.** Мартинів. Стар. Мартинів (Martyńów Str.) — 156, 160, 161, 163, 194, 201, 205, 207, 210, 212.
- Мартинівка** (Мартыновка) — 10 км. пвл. зх. м. Колодгорода) — 293.
- Мартинівка** (Мартыновка) — 4 км. пвл. ст. Жмеринка) — 314.
- Марьянівка** (Марьяновка) — 7 км. зх. м. Колодгорода) — 68, 292, 293, 334.
- Марьянівка** (Марьяновка) — 7 км. пд. м. Звяжа) — 91.
- Матейково** (Матейково) — 64, 303, 334
- Матерська.** Матерська (Матерская) — 62, 77, 272.
- Матерська.** річка (Матерская) — 272.
- Махнівка.** Махновка (Махновка) — 307, 327.
- Мацковці** (Мацковці) — 346.
- Маяки** (Маяки) — 316.
- Медведівка** (Медведовка) — 353, 354, 358.
- Медведівці.** Медведівсь, Медведівка. Медвідівці. Медведівці (Medwedowce) — 95, 130, 131, 133, 134, 135, 139, 229.
- Меджибож.** Меджибож (Меджибожь) — 250, 251, 253, 254, 259, 314, 344, 344, 347, 351.
- Мезиторія** (?) — 292.
- Мезиторія** (Mezytorice) — 169, 189, 196.
- Мезирів.** Мезирів (Мезирів) — 290, 308, 317, 319, 327, 332, 341.
- Медуха.** Медуха (Meducha) — 151, 193, 194, 195, 205, 212.
- Мезирів** (на малі вези) — 212.
- Мелітополь** (Мелитополь) — 58.
- Мельники** (Mielnica) — 92, 95, 107, 108, 109, 113, 116.
- Меринці** (Меринці) — 38, 44, 45, 49, 61.
- Метрополь** (Metropolia) — 161.
- Микитинці** (Mukietynce) — 209.
- Микитинці** (Микитинці) — 274.
- Миколаїв** (Миколаєв) — 16, 310.
- Миколаїв** (Миколаїв) (Mikołajów) — 155, 157, 159, 160, 161, 170, 177, 196.
- Миколаїв** (Миколаєв містечко) — 339, 340, 345, 348, 349, 352, 353, 358, 359.
- Микулівці.** Микулівце. Микулівці (Mikulivce) — 122, 124, 239.
- Микулівці** (Микулівці) — 301, 316, 318, 322, 323, 337, 338.
- Милівці** (Milowce) — 119.
- Миловане** (Milowanie) — 151, 187.
- Миньківці.** Миньківці. Миньковці. Миньковці. Мінковці (Миньковці) — 62, 77, 80, 83, 248, 249, 250, 251, 254, 267, 279, 339, 340, 341, 342.
- Миронівка** (Миронівка) — 24, 328.
- Митинці** (Митинці) — 315.
- Митиня** (kota Mutyńca) — 226.
- Митки** (Митки) — 64, 65, 248, 284, 289, 291, 293, 294.
- Митково** (на малі пека. очевидно Митковці) — 251.
- Митковці.** Митковці (Митковці) — 256, 260, 261.
- Михайлівка** (Михайлівка п/Дністром) — 312, 316.
- Михалковці.** Михалківці. Михалковці (Michalkowcy) — 254, 260, 262.
- Михайлівка.** Михайлівка (Михайлівка) — 303, 321.
- Михайлівці.** Михайлівці (Михайлівці) — 65, 76, 77, 253, 260, 272, 276, 291.
- Михалпіль.** Михалпіль. Михалпіль. Михалпіль. Михалпіль (Михалпіль) — 85, 90, 250, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 268, 274, 276, 277, 285, 286, 340, 344, 345, 350, 351, 355.
- Мигалевці** (Мигалевці) — 288, 308.
- Минськ** (Минськ) — 173.
- Мирополь** (Мирополь) — 259, 318.
- Михалівка** (Михалівка) — 83.
- Михаловці** (Михаловці) — 252.
- Михальце.** Михальце (Michalce) — 172, 175, 177, 219, 226.
- Міщівці.** Міщівці (Мищівці) — 82, 85, 343.
- Мішковце** (Myszkowce) — 103.
- Млинівка.** Млинова (Млынівка) — 65, 67
- Могилів.** Могилів. Могилів (Могилев) — 2, 3, 4, 6, 24, 40, 44, 63, 64, 66, 67, 72, 97, 122, 235, 248, 259, 262, 264, 267, 273, 275, 276, 280, 289, 291, 293, 294, 296, 305, 312, 314, 329, 341.
- Могилівниця** (Mogielnica) — 124, 125, 220, 228.
- Могилане** (Могилані) — 252.
- Моївка.** Моївка (Моївка) — 4, 24, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 58, 60, 312.
- Молчани** (Молчани) — 64, 292, 305.

- Монастирок (Monastyrek) — 115, 119
 Монастирська, Монастирсько, Монастир-
 ська, Монастирська, Монастирська, Мо-
 настиржиско, Монастирсько (Монасте-
 ржиски) — 95, 103, 116, 136, 138,
 151, 155, 157, 159, 164, 173, 178,
 190, 182, 183, 184, 185, 190, 191,
 192, 197, 207, 212, 216, 217, 218,
 219, 222, 223, 224, 225, 226, 228,
 232, 233.
 Монастирок (Монастирська) — 232, 254,
 346.
 Морбено (на мапі пекла, очевидно Морда-
 но) — 305.
 Моржви, Моржви (Morszwy) — 162, 164
 Морозів (Морозовъ) — 82.
 Морозівська Гута (Морозовская Гута) —
 77, 82.
 Москалівка (Москалевка) — 277.
 Москаль (Москаль) — 1, 34, 36, 90, 298
 Москалівка (Moskalewka) — 156.
 Мочулинці (Мочулинцы) — 339, 340, 345,
 358.
 Мозковці (Moszkowce) — 162.
 Монтанія (Монтанія) — 252.
 Мува (Мува) — 89.
 Мурафа (Мурафа) — 214, 300, 305, 307,
 308, 311, 314, 316, 319, 341.
 Мурафа, річка (Мурафа) — 35, 38, 39,
 43, 44, 50, 51, 54, 55, 57, 58, 60, 67,
 68, 70, 291, 302, 305, 306, 311, 326.
 Мурашка, річка (Мурашка) — 305.
 Мурована Верба, Верба Мурована (Му-
 рованная Верба) — 81, 82, 251, 253,
 256, 260, 264, 344.
 Мухівка (Mucławka) — 103, 116.
 Мушкатинці, Мушкотявці (Мушкатинцы)
 — 83, 85.
 Мушкатівка (Muszkatówka) — 91, 92,
 95, 103, 112.
 Мякішка (Мяковка) — 8, 24, 28, 311
 Падвірна, Падворна (Nadwórna) — 156,
 163.
 Падорожна (Nadorozna) — 206, 221
 Парайв Мисто (Parajów Miasto) — 159
 Парайвка, Парайовка (Parajówka) — 103,
 104.
 Парев, річка (Narew) — 173.
 Н. Волковці (Ниж. Волковцы) — 250.
 Негошці, Негошце (Niegowce) — 166,
 169, 199.
 Немерці, Немеричи (Немерчи) — 44, 62,
 65, 76, 283, 284, 331.
 Невирів (Невировъ) — 295, 328, 351.
 Немів, річка (Nemiv) — 38, 63, 64, 66,
 72, 331.
 Немшич Печчи, Вішчи (Niemiszyn) —
 210, 211.
 Невіська, Нівзівка, Нівзівка (Niezwi-
 ska) — 136, 139, 155.
 Нестерівці, Нестирівці, Нестеровці (Не-
 стеровцы) — 83, 247, 352.
 Нетеченці — див. Нові й Старі Нетеченці
 Нетребівці, Нетребівка (Нетребовка) —
 6, 38.
 Нефедовці, Нефедівці (Нефедовцы) — 77,
 83, 84.
 Нетувька (Нетувька) — 37.
 Ніжборк Нові (Nizborg Nw.) — 229.
 Нижні Волковці, Нижні Волковці, Ниж-
 ні Волковці (Ниж. Волковцы) — 255,
 265, 346, 350.
 Нижів, Ниживок, Нижив, Нижів (Niz-
 pów) — 151, 153, 155, 156, 157, 158,
 161, 162, 164, 165, 166, 167, 169, 171,
 172, 173, 175, 176, 177, 178, 180, 185,
 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203,
 204, 205, 211, 212, 216, 217, 218, 219,
 220, 221, 222, 223, 228, 229, 230, 231,
 232.
 Нижів Ольмедзів (Нижів Ольмедзевъ) —
 44, 62, 63, 65.
 Нязві (Нязвее) — 271, 285.
 Нижні Черешенка (очевидно два різні
 села: Нязвее і Черешенка) — 272.
 Низколіся, Низколіся, Низколіся (Nisko-
 liza) — 136, 139, 155, 179.
 Никлітська (Никлітська) — 17, 18.
 Нирквін, Нирков (Nyrków) — 117, 149,
 200, 219, 222.
 Нишівці, Нишовці (Нишовцы) — 76, 89.
 Нігил (Нігиль) — 86, 88, 90.
 Нівира (Нивора) — 107.
 Німерівці, Німерівці (Немеричи) — 347,
 350, 357.
 Німечинці, Німечини (Німечинцы) —
 346, 347, 350, 355, 357.
 Нізлава, Нізлава р. (Niezława) — 92,
 115, 116, 117.
 Нова Грєбля (Новая Грєбля) — 289.
 Нова Гута (Нв. Гута) — 80.
 Нова Гута (Huta Nw.) — 188.
 Нова Сепала (Новая Спалька) — 270.
 Нова Соколовка (Нов. Соколовка) — 344
 Нова Ушиця, Нолоушиця (Новая Ушица)
 — 3, 6, 44, 62, 63, 77, 80, 83, 84, 85,
 86, 97, 100, 108, 235, 243, 244, 247,
 248, 252, 253, 254, 255, 256, 259,
 260, 261, 262, 264, 265, 266, 277,
 268, 269, 270, 272, 273, 274, 275,
 276, 277, 284, 287, 291, 292, 299,
 303, 307, 314, 315, 332, 335, 338,
 339, 340, 343.

- Нове Поріччє, Нове Поріччє (Нов. Поріччє) — 238, 346.
 Нове Сіоло (Nowe Siolo) — 360.
 Новий Мирополь (Нов. Мирополь) — 236.
 Новий Алексинець (Нов. Алексинець) — 249.
 Новий Світ (Новий Світ) — 346.
 Нови Гаряки (Нов. Гаряки) — 288, 290, 300, 304.
 Нови Нетеченці (Нов. Нетеченці) — 76, 266, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 282, 284, 304, 342, 343.
 Новоград Волинський, Звягель (Новоградъ Волинскій) — 39, 63, 252, 259, 260, 261, 262, 261, 295, 297, 316, 320.
 Новокиївщина (Новокиївщина) — 267, 270, 272, 276, 281, 282, 283, 287, 291, 292.
 Ново-Міськ (Mińsk Mazowiecki) — 158.
 Новоселиця, Новоселиці (Новоселица) — 304, 305, 310, 319, 322, 333.
 Новоселка, Новосілка (Nowosiółka w/Збруччє) — 106, 110, 177, 178, 184.
 Новоселка (Новоселиця) — 12 км. пд. м. Старокостянтинова) — 255, 256.
 Новоселка Бороньська, Новосілка Короньська, Новоселия Короньська (Nowosiółka Koroniecka) — 151, 173, 180, 223.
 Новоселка Язловська (Nowosiółka Jazłowiecka) — 134.
 Новоселка, Новосілка (Новосілка 8 км. пд. сх. м. Заміхова) — 344.
 Новоселия (Новоселка) — 6 км. пнв. м. Горізка) — 62.
 Новосілка (Nowosiółka) — сх. м. Нижніна) — 169, 177, 178, 184.
 Новосілка (Новоселия, сх. м. Деражні) — 266, 268.
 Новосілка Костюкова (Nowosiółka Kostiukowa) — 92, 118.
 Новостанці, Новостанце (Nowostawce) — 116, 121, 122.
 Новоукраїна (Новоукраїнка) — 309.
 Новошнина (Новошнина, але не на пнв. сх. м. Журавка) — 162, 174.
 Нова (Nowa) — 155.
 Носівка (Nosivka) — 305.
 Носовці (Nosowcy) — 301, 305, 309.
 Носови (Nosowci) — 315.
 Обертинь (Obertyn) — 155, 166, 168, 187.
 Обухів, Обухово (Obuchowo) — 65, 68, 69, 70, 71, 72, 334, 335.
 Обруч (Obrycz) — 316.
 Одаб (Odaab) — 198, 210.
 Одаб (Одесса) — 16, 27, 30, 31, 34, 51, 52, 53, 55, 56, 73, 90, 96, 99, 104, 171, 245, 248, 252, 265, 266, 296, 306.
 Ожиговці, Ожиговди (Ожиговцы) — 358, 359, 360.
 Озаринці (Озаринцы) — 35, 38, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 71, 72, 75, 276, 291, 293, 311, 332, 341.
 Озерани, Бєржани (Jezierny — 10 км. пнв. сх. м. Боршева) — 95, 103, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 228, 241, 242.
 Озеряни (Jezierny) — 7 км. зах. м. Буача) — 128, 134, 136, 138, 151, 155, 157, 180, 182.
 Окладное (Окладное) — 293.
 Окпа (Okpa) — 187, 220.
 Окни (Okny) — 55.
 Окниця (Окница) — 4, 8, 9, 10, 19, 20, 22, 26.
 Окора (Okora Św. Trójcy) — 84, 92, 93, 96, 97.
 Окопи (Okopy Jol.) — 157.
 Олевськ (Olewsk) — 316, 317.
 Олександрівськ (Александровск) — 129.
 Олександровка, Александрівка, Александровка (Александровка) — 100, 245, 246, 277, 352.
 Олексинець, Олексинець Підлісний, Олексинець Підлісний (Алексинець Подлісний) — 238, 263, 346.
 Олексинце, Олексинці, Олексинець, Олексинці, Олексинце (Oleksiniec) — 115, 116, 118, 119, 120, 121, 125, 129, 131.
 Олеша (Olesza) — 95, 103, 116, 136, 138, 151, 157.
 Олешіє (Oleszów) — 187, 197, 216, 217, 220.
 Олешковці, Олешковця) — 358.
 Ольвіополь (Ольвиополь) — 8, 235, 295.
 Ольгополь (Ольгополь) — 2, 265, 295, 321, 323.
 Ольхівці (с. Ольховець, 5 км. пд. сх. м. Камішня) — 86.
 Ольховець (м-ко Ольховець) — 44, 62, 65, 77, 80, 81, 85.
 Ольховець річка (Olchowiec) — 133, 134, 135.
 Ольховець (Olchowice) — 10 км. пнв. м. Ждичева) — 159.
 Ольховець, Ольхівці (Ольховиц, пнв. сх. м. Густяна) — 249, 257, 264.
 Ольховчик (Olchowczyk) — 111.
 Ольшаниця (Olszanica) — 156, 173, 207.
 Ольшанка (Olszanka) — 187.
 Ольшанка — див. Вільшанка.

- Ольшанка, річка — див. Вільшанка р.
 оманки (Оманки) — 81.
 Опрядіві, Опришівці (Orguszczyce) —
 165, 167.
 Орлині (Орлинін) — 84, 86, 87, 88, 89,
 91, 96, 102, 228, 234, 238.
 Оршківці (Orszkowie) — 95.
 Орлинець, Орлині (Орлини) — 349, 351
 352.
 Оселянка (Осолянка) — 328, 332.
 Осіяновка (Осиновка) — 55.
 Ославово (Ославово) — 266, 273, 274,
 275, 282, 283, 284, 285, 286, 288,
 304, 338, 339, 340, 342.
 Осовці, Осовци, Осонець, Осовце (Osowce)
 — 137, 140, 142, 143, 144, 147, 224,
 229.
 Остань-вці (Останковцы) — 277, 350.
 Останки (Останки) — 347, 348, 352,
 353.
 Остра (Ostra) — 176.
 Острина (Ostynia) — 197.
 Острів (Ostrów) — 178.
 Остронець (Ostrowiec) — 232.
 Островчик (Ostrowczyk) — 217.
 Острополь (Острополь) — 249, 258, 281,
 291, 297.
 Отинія, Отиня (Ottynia) — 166, 167,
 168, 171, 172, 175, 176, 178, 198,
 221.
 Отроків (Отроков) — 250, 251.
 Охримовці, Охримовці, Охримовці (Охри-
 мовцы) — 80, 250, 260, 265, 267, 269,
 274, 279.
 Очаков (Очаков) — 56, 262.
 Павельче (Pawelsze) — 198.
 Павлювці, Павлюковці, Павлюковці
 (Павлюковцы) — 246, 350, 353, 354,
 357, 358.
 Павловці (Павловцы) — 322.
 Палагичі, Палагічі, Палгічі, Палагіче, Па-
 лагіче (Palagiche) — 165, 167, 187,
 197, 199, 206, 220.
 Паланка (Паланка) — 322.
 Паловці, Паловичі, Паловичі, Паловичі
 (Palowice) — 95, 115, 138, 155, 184
 Паперня (Papiernia) — 95.
 Пархошовці, Пархошовці, Пархошовці (Пар-
 хошовцы) — 256, 260, 261, 347.
 Пасічне, Пасічна, Пасічна, Пасічна (Па-
 сечна) — 255, 257, 344, 355
 Паушувка, Паушівка, Паушівка (Pa-
 szówka) — 103, 129, 130.
 Пахутинці (Пахутинцы) — 348, 349, 358
 Пашківці, Пашківці (Paszkowce) — 134
 254.
 Педеси (Педеси) — 350, 357, 359.
 Пенківка (Пеньковка) — 311, 334.
 Переводка, Превдоки, Превдоки, Прше-
 люка, Пршевлюки, Пршевлюки, Прше-
 люки, Переводки (Przewłoka) — 134,
 136, 137, 140, 141, 142, 143, 146, 147,
 150, 151, 152, 220, 224, 226, 229.
 Перегінсько, Перегінська, Перегінська,
 (Перегінсько) (Pereginisko) — 165,
 166, 167, 169, 175, 187.
 Перетонка (Перетонка) — 277, 344.
 Передіване (Peredivanie) — 219.
 Перемішляни (Przemyslan) — 155, 159,
 177, 184, 185, 186, 191, 196.
 Перекоринці (Перекоринцы) — 44, 62,
 76, 249, 290.
 Перекоси, Перекоси (Perekosy) — 169,
 174.
 Перемішлянці (Перемішляны) — 291,
 305.
 Песень (Песень) — 77, 32, 85, 254, 261.
 Петліковці Нови (Petlikowce Nowe) —
 137, 139.
 Петраківці, Петриківці, Петриковці —
 20 кл. ст. и. Волоцька) — 358.
 Петраковці, Петриківці (Петриковцы) —
 діля и. Улавова) — 328.
 Петрашка, Петрашка (Петрашка) —
 6, 32.
 Петраши, Петраши (Петраши) — 292, 332,
 338.
 Петраши, Петраши (Петраши) — 262,
 304, 322, 342.
 Петрашівка (Петрашка) — 40, 312,
 316.
 Петриков (да хані неча) — 139.
 Петрівці (Petrywów) — 153, 177, 173,
 204.
 Петришани (Петришаны) — 44, 62, 271,
 272, 286.
 Петрів, Пістрів (Piotrow) — 183, 210.
 Петроград (Петроград) — 250, 269.
 Петарія (Pieszczyn) — 221.
 Печиски (Печиски) — 347.
 Пешавка, Пешавка, Пішавка (Пешавка)
 — 8, 17, 27, 28, 30, 48, 50, 57, 58,
 68, 70.
 Пиков (Пиков) — 322.
 Пилишівка, Пилишівка (Пилишівка) — 39,
 43.
 Пилиш (Пилиш) — 32, 33, 41, 43, 44,
 49, 51, 52, 53, 54, 55, 61, 64, 65,
 66, 76.
 Пилишівці (да хані в даному районі не-
 ча) — 283.
 Пилишівці, Пилишівці (Пилишівці)
 269, 274, 275, 282, 283, 285.
 Пилишівські Карачинці, Пилишівські Кар-
 чинці, Пилишівські Карачинці (Пил-

- повскія Карачинці) — 261, 263, 273, 280, 284, 294.
- Пилиповці (в давньому районі на мапі не ма: — 281.
- Пиліпівні (Пилипівці) — 272.
- Пиява (Piawa) — 128.
- Пиліва (Пиліва) — 276.
- Пирогівці, Пироговці (Пироговці) — 340, 347.
- Писарівка очевидно „Писаревка“ — див. Писаревка. Писарівка Воложська, Воложська, Волозька (Писаревка Воложская) — 7, 24, 37, 38, 40.
- Писарівка, Писарівка (Писаревка) — на лінії Проскурів—Воложська) — 349, 353, 355, 356, 357, 358, 359.
- Писарівка (Писаревка) — 6 км. пд. м. Шаргорода) — 14, 33, 53, 61, 62, 64, 301, 305.
- Пичківці, Пичковці (Pyszkowce) — 130, 133.
- Пішев (на мапі нема, як і нема височини 368) — 133.
- Підвисоке (Podwysokie) — 191, 193.
- Підволочиск, Підволочиск (Podwoleczyska) — 122, 148, 360.
- Підгайці, Підгайце, Подгайці (Podhajce) — 93, 104, 116, 136, 138, 141, 151, 155, 159, 164, 184, 185, 191, 193, 194, 196, 197, 216, 217, 218, 224, 226, 228, 229, 231.
- Підгірка, Подгірки (Podhorki) — 156, 160.
- Підзамче, Подзамче (Podzamczek) — 140, 194.
- Подкам'єнь (Podkamień) — 186, 196, 221.
- Полісівка, Полісівка (Полісівка) — 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 23, 30, 41.
- Подмонастир (Podmonasterz) — 155, 158.
- Подпечари (Podpieczary) — 156.
- Підфіліпе, Підфіліпів (Podfilipie) — 107, 108.
- Підшумлявці, Підшумлявці (Podszumlańcy) — 185, 186.
- Пілявці очевидно „Пилівка“ — див. Пилівка.
- Пілатковце, Пілатковці (Pilatkowce) — 103, 112.
- Пілішовці (в давньому районі на мапі не ма) — 261.
- Пілявка (Pylawka) — 139, 262.
- Пішчана (очевидно — Нов. Песочна і Ст. Песочна) — 161.
- Пішчани (в давньому районі на мапі не ма) — 230.
- Пішчани (в давньому районі на мапі не ма) — 63, 68, 303.
- Плебопія (на мапі нема) — 180.
- Побоялка — див. Мал. Побоялка.
- Погоріза, Погорізе (Погорізе) — 44, 62, 65, 76, 301.
- Погребине (Погрєбіне) — 295.
- Подгородє (Podgrodzie) — 198.
- Покутинці (Покутинці) — 82.
- Полєв (на мапі нема) — 104.
- Поліпівка (Поліпівка) — 42, 43.
- Полісюки (Poleszuki) — 147, 152.
- Політанка (Політанка) — 53, 61, 64, 301, 305.
- Половні, Половці (Połowce) — 95, 103, 116, 125, 127, 128, 130.
- Полтава (Полтава) — 39, 309.
- Поманіта (Romanieta) — 160.
- Поморє (на мапі нема) — 136.
- Поморці, Поморце (Pomorze) — 103, 134, 136.
- Поморяни (Pomorzyani) — 155.
- Полєсюхи (Полєсюхи) — 8, 10, 17, 23, 27, 30, 31, 44, 55, 62, 76, 283.
- Попівці, Поповці (Поповці) — 64, 65, 73, 288, 333, 334.
- Поплавняки (Poplawnik) — 156, 160, 183.
- Полова, Поповая (Полова) — 44, 76.
- Половні, Попівці, Поповце (Porowce) — 127, 128, 173, 178, 216, 224, 226, 229.
- Порайка (Параска) — 86.
- Пороги (Пороги) — 13, 37.
- Пороги (Porohy) — 163.
- Порохня (Порохня) — 348.
- Порхова, Порхон (Porchowa) — 95, 136, 144, 151, 168, 171, 183, 185, 192, 226.
- Посохів, Посухон (Погохов) — 44, 62, 76.
- Потєрвана (Потєрвана) — 65, 304.
- Потік (Потоки) — 15.
- Потік Золотий, Поток Золотий, Поток Златий, Золотий Потік (Potok Zloty) — 95, 141, 143, 155, 182, 183, 184, 185, 186, 188, 191, 192, 205, 213, 216, 218, 220, 223, 224, 225, 226, 227.
- Поток, Потоки (на мапі нема) — 182, 192.
- Поточиска, Поточиська, Поточиська (Potoczyska) — 172, 175, 177, 200, 219.
- Потурови (Potutory) — 159, 197.
- Почапинці (Почапинці) — 86, 316, 322, 324, 328, 332, 335, 337, 338, 339.
- Предміє (Przedmieście) — 131.
- Пржепичники, Пшепичники (Przeniczniki) — 198, 206.
- Приворотє (Приворотє) — 77, 83, 85, 86, 92.

- Примошениця (Примошеница) — 76.
 Припять, Припеть, річка (Прпять) — 4.
 42, 262.
 Притулівка (Притуловка) — 83.
 Прюбужна (Прюбужна) — 103, 111, 112.
 122, 140, 227, 228, 229, 230, 231.
 232, 250.
 Проскурів, Проскурон (Проскурів) — 83.
 97, 100, 112, 122, 139, 228, 230, 234.
 235, 238, 239, 241, 242, 243, 245.
 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 255.
 256, 258, 263, 264, 268, 274, 276.
 277, 279, 291, 301, 302, 307, 315.
 326, 339, 340, 344, 345, 347, 351.
 352, 353, 354, 355.
 Протеси (Protessy) — 174.
 Псаря (Psary) — 202.
 Птвич, річка (Птвичь) — 297.
 Пудлівці (Пудловцы) — 88.
 Пузники (Puzniki) — 103, 136, 138.
 155, 173, 190, 192, 184, 186, 189,
 190, 191, 193, 195, 196, 223, 224, 225.
 Пукасівце (Pukasowce) — 161.
 Пуляки (Пуляки) — 99, 102.
 Пустомити (Пустомиты) — 15.
 Пшемишль (Przemysł) — 176.
 Пшемишляни (Przemyslan) — 176, 177.
 Пятихатка (Пятихатка) — 120.
 Пятківка (Пятковка) — 16.
 Пятковце (очевидно — Piatkowce) — див.
 Пятничани (Пятничаны) — 99.
 Рабісвєа (Рабісвєа) — 359.
 Радехов (Radziechów) — 218.
 Радзівілов (Radziwiłów) — 231.
 Радковіца, Радковіці, Радковина, Радь-
 ці (Радковица) — 243, 277, 352, 356.
 Радопі, Радівці, Радовець (Радопы) —
 295, 300, 304, 314, 332, 336, 333,
 341.
 Ражеви, Рожани, Рожєви (Ражеви) —
 305, 314, 342.
 Рай Город (Райгородь) — 314.
 Райковці, Райковци (Райковцы) — 344,
 347, 350.
 Ракитишці (на малі нема, очевидно „Ре-
 кетиниць”) — 328.
 Раківка (Ираденка) — 63, 76.
 Ратушна (Ратушна) — 9.
 Рафаловка (Rafałówka) — 163.
 Рахи, Рахи Лисові (Рахи Лисов.) —
 70, 73, 260, 291, 306, 308, 321, 326,
 328, 329.
 Рацков (Рацковка) — 88.
 Раціборка, Раціборовка (Раццборовка)
 — 357, 358.
 Рачиниці — 82, 83, 85.
 Рашків (Рашковь) — 8, 30, 34.
 Ребушнікі (Рерушйісе) — 219.
 Рибалка (Рыбалка) — 34, 59, 235, 239,
 295, 296, 306, 316.
 Рибко (Rybko) — 187, 199.
 Річолі Каратинні Річолєс Каратинні;
 — 290, 300, 315.
 Рина (Рына) — 356.
 Рів (Ровь) — 322.
 Рів, Ров річка (Ровь) — 63, 64, 65, 309,
 311, 314, 317.
 Рівне, Рівно (Rowne) — 35, 39, 231,
 241, 249, 250.
 Рівне, Рівно, Ровно (Ровно) — 39, 44, 65,
 76, 77, 80, 276, 298, 290, 333, 334,
 337, 338.
 Рідодуби (Рідодубы) — 350, 352, 357,
 358.
 Рідодубі, Ридодуби (Rydoduby) — 115,
 116.
 Ріпенці, Рипенці, Рипиці (Rzerpińce) —
 115, 134, 136.
 Ріхта (Рихта) — 88.
 Ровель, річка, Ровельцї — 65, 304.
 Рогатин (Rohatyn) — 156, 159, 175, 177,
 178, 184, 185, 186, 188, 189, 191,
 194, 196, 197, 199, 300, 302, 308,
 217, 218, 244.
 Рогаче (очевидно Рогачевь) — 259, 281.
 Рокалінці, Рокалінці, Рокалини (Рока-
 линцы) — 257, 344, 347.
 Рожичанка, Ружичанка (Ружичанка) —
 251, 253, 254, 257, 346, 352, 353.
 Рожича (Ружича) — 263, 257, 346,
 353, 354, 355.
 Родол, Родол (Rozdol) — 159, 161,
 177.
 Рокнатівка (Рокнатова) — 4.
 Рокитно (Рокитно) — 260.
 Романів (Romanów) — 177, 228.
 Романівка, Романовка (Romanówka) —
 115, 124, 127, 130, 228.
 Романівка (Романовка) — 316.
 Романці, Романка (Романцы) — 67, 68,
 69, 70, 72, 73, 295, 305, 334.
 Росална (Rosalna) — 187.
 Росоха (Rosoha) — 304.
 Росохач, Росохоч (Rosochacz) — 115, 119,
 125, 127.
 Росоп, Росопна (Rosopa) — 250.
 Ротмістрівка (Rotmistrówka) — 64.
 Руда Селецька (Ruda Sielecka) — 24.
 Руднівка, Ріднівки, Рудніки (Rudn-
 ica) — 194, 201, 211.
 Рудка (Рудка) — 83, 84, 244, 247.
 Рудники (Rudniki) — 138, 138.

- Рудниця. Рудніца, Рудніца (Рудниця) — 8, 16, 17, 27, 31, 58, 70.
 Рудня (Рудня) — 269, 288, 291, 291, 301.
 Руконіш. Руканіш (Rukomysz) — 95, 133, 135, 147, 148, 149.
 Рункушів (Рункуші) — 83.
 Русава (Русав) — 7.
 Русава, річка (Русав) — 35, 37, 39, 40.
 Русилів (Rusilów) — 136, 141, 143, 144, 150, 151, 168.
 Рашів (Kzeszów) — 356.
 Савалуски (Sawoluski) — 157.
 Савчинці (Савчинці) — 83.
 Садки (Sadki) — 38, 49, 52, 54, 57, 63, 66, 67.
 Садки (Sadki) — 226.
 Садова. Садова (Садовая) — 44, 51, 52, 54, 60, 61, 63, 64, 67, 75.
 Салка (Салка) — 54, 56, 61, 63.
 Самара (Самара) — 140.
 Сажгородок (Сажгородок) — 5, 322.
 Сажбор (Sambor) — 170.
 Сандраки (Сандраки) — 332.
 Сапова (Sapowa) — 135, 141, 143.
 Саранськ (Саранськ) — 280.
 Сарівка — див. Шарівка.
 Сарні. Сарнів (Сарнов) — 357, 358.
 Сарники Горні. Сарники (Sarnki Gór.) — 156, 190, 202.
 Сатанов. Сатанів (Сатанов) — 95, 96, 107, 237, 238, 239, 241, 243, 244, 245, 260, 277, 339, 340, 344, 345, 356.
 Сатуріно. Сатурно (Сатурно) — 261, 265, 267.
 Сахнове. Сахновці (Сахновці) — 255.
 Свиное. Свиное (Свинна — 12 км. пд. сх. м. Прокурора) — 253, 344, 346.
 Свиное (Свиное — 6 км. пд. сх. м. Старомастягинова) — 255.
 Свіж. Свіж (Świrz) — 184, 186, 190, 207.
 Свіж. Свіж річка (Świrz) — 202, 210, 217, 218.
 Севастопіль (Севастополь) — 120.
 Северинівка. Северинівка. Северяновка, Сабодла Севериновка (Северинівка) — 7, 9, 13, 18, 37, 308, 312, 316, 321, 322, 328, 342.
 Северинці (Северинці) — 108.
 Сельниця річка (Сельниця) — 314.
 Сельце. Сілець (Sielec) — 165, 167, 173, 187.
 Сельца (на мапі нема, очевидно Sielec) — 198.
 Семки (Semki) — 311, 319, 322, 325.
 Семаківці, Семиковці, Семіковці, Семаковці, Семківці, Селісківці, Сепишківці (Siemikowce) — 156, 159, 169, 183, 197, 201, 202, 203, 206, 212.
 Семенки, Семени (Семалки) — 65, 293, 294.
 Сенци (на мапі нема, очевидно — Селіще) — 306.
 Селісківці — див. Семаківці.
 Сепишківці — див. Семаківці.
 Сербя (Серби) — 40, 41, 43, 44, 45, 50, 52, 53, 57, 63, 70, 73, 294.
 Сербівці, Сербівці, Сербіновці (Сербіновці) — 73, 236, 299, 300, 305, 319, 327, 328, 336, 342.
 Сербінов (Сербінов) — 358.
 Сергієвка (Сергіївка) — 348, 357.
 Серебриковці (в даному районі нема) — 265.
 Серєбринці (Серебринці) — 44, 62, 65, 76, 333.
 Серєдінки (Seredynki) — 124.
 Серет річка (Seret) — 95, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 139, 216, 218, 220, 223, 229, 232, 234.
 Сивороги (Сивороги) — 81, 82, 83, 84.
 Сідорів. Сідорівці (Sidorów) — 94, 102, 104, 105, 106, 108, 110, 111, 112, 113, 114.
 Сіяння. Стара Сіяння (Стар. Сіяння) — 255, 258, 262, 281, 282.
 Сіяняківці (Сіяняковці) — 83.
 Сирватинці (Сирватинці) — 277.
 Ситнікова — див. Ситновка.
 Сичів. Цішів — див. Ценжув.
 Сівки, Сівка (Siwka Wojnił.) — 204, 206, 210.
 Сідорівці — очевидно Сідорів.
 Сітков (Sińków) — 118.
 Сіткові — див. Сутковці.
 Сказинці, Скажинці (Скажинці) — пн. сх. м. Могілева (38, 41, 44, 50, 52, 54, 56, 61, 62, 72).
 Скажинці (Скажинці) — пн. м. Фрамполя) — 344.
 Скала (Skala) — 84, 87, 90, 91, 96, 99, 100, 101, 102, 105, 106, 109, 110, 113, 122, 131, 216, 228, 233, 236, 241.
 Скалат (Skalati) — 216, 218, 228, 229, 232, 244, 246.
 Скалопіль (Скалополь — хут.) — 49, 53.
 Скаржинці (Скаржинці) — сх. м. Старомастягинова) — 315.

- Сваржинці (Сваржиниці — 10 км. півн. в. Проскурова) — 347, 354.
- Сквира. Сквира (Сквира) — 5, 18, 37, 296.
- Скипче. Скипче (Скипче) — 237, 238, 277.
- Сквородка (Сквородки) — 255, 256.
- Сковятин (Skowiatyn) — 92.
- Скороход (Skomorocho) — 141, 143, 144, 150, 191, 227.
- Скороходо (Skomorocho) — 125.
- Скородинці (Skorodyńce) — 95, 125, 126.
- Скотиняне, Скотиняни (Скотиняни) — 239, 240, 352.
- Славути (Славути) — 214, 245.
- Слива (Sliwki) — 163.
- Слишковиці (Слишковці) — 44, 64, 65.
- Слиди (Слиды) — 41, 44, 51, 52, 53, 54, 61, 62, 64, 66, 67, 70, 311, 314.
- Слобідка (в даному районі нема) — 22.
- Слобідка (очевидно Слободка Горчичанська) — 83.
- Слобідка (Slobódka) — 103, 112.
- Слобідка (Slobódka Bolewska) — 201.
- Слобідка (Слободка) — 295.
- Слобідка, Слободка (Слободка Кальнянська) — 263, 265.
- Слобідка Горна (Slobódka Górna) — 136, 138.
- Слобідка, Слобідка Джурицька, Слободка, Слободка Джурицька (Slobódka Dziurycska) — 115, 125, 127, 128, 139, 148, 232.
- Слобідка Мурафська (Сл. Ново Мурафська) — 328.
- Слобідка Раховецька (Раховецька Слободка) — 88.
- Слобідка Ратнецька (Слободка Ратнецька) — 96.
- Слобідка Яцковецька (на мапі 1:42000 Яцковецька Слободка) — 84.
- Слободка, Слобідка (Slobódka Konkolnicza) — 185, 190, 191, 192, 193, 196, 197, 198, 199.
- Слободка Балінецька (Слободка Балінька) — 88.
- Слободка Вистриця (Вистриця) — 80, 81, 335.
- Слободка Богушевка, Слободка Богушівка (на мапі 1:126000 Слободка Богушевка, на мапі 1:84000 Богушевка) — 76, 282, 283.
- Слободка Вербовацька, Слободка Вербецька, Вербицька, Вербецька, Вербицька (Слоб. Вербецька) — 9, 10, 11, 22, 23, 24, 32, 33.
- Слободка Гуменська (Слободка Гуменська) — 88.
- Слободка Добрянки. с. Добрянки, с. Добрянки, Добрянки (Сл. Добрянки) — 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 24.
- Слободка Жешківці (Жешківецька Слободка) — 273.
- Слободка Жугастровська (Сл. Жугастровська) — 6.
- Слободка Зелена, Слобідка Зелена (Зелена Слободка) — 100, 107, 108.
- Слободка Кадівка. Сл. Кадівська (Слободка Кадівська) — 344, 346, 347.
- Слободка Казенка, Казенка, Казенос, Казьонка (Сл. Казенка) — 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 28, 30, 31, 32, 39.
- Слободка Ковалюк (Слоб. Ковалюк) — 284.
- Слободка Коржунка (на мапі нема) — 224.
- Слободка Крипівська (Сл. Крипівська) — 16.
- Слободка Кучелька (Слободка Кучелька) — 77.
- Слободка Лужки (Лужки) — 61.
- Слободка Мехирівська, Слобідка Мехирівська (Слободка Мехирівська) — 324, 327, 328, 333, 337.
- Слободка Муртатівська (Slobódka Murak) — 95, 103.
- Слободка Носковська, Носковецька Слободка (Слободка Носковецька) — 303, 305, 309, 311, 316, 319, 323.
- Слободка Острівська, Сл. Острівська (Слободка Острівська) — 260, 262, 267, 268, 272, 274, 304.
- Слободка Паневська (на мапі 1:42000 Паневська Слободка) — 86.
- Слободка Підлісська, Підлісська (Підлісок) — 12.
- Слободка Трубунецька, Трубунівська, Трубунівська (Сл. Трубунівська) — 18, 22, 26.
- Слободка Черпатинська (Слободка Черпатинська) — 73, 319.
- Слободка Шелехова (Сл. Шелехова) — 271, 276, 284, 290.
- Слободка Шашковецька, Слободка Шашковецька (Слоб. Шашковецька) — 41, 49, 51, 54, 60, 66.
- Слободка Шляхецька, Слободка Шляхецька (Сл. Шляхецька) — 8, 10, 11, 13, 15, 17, 28, 29, 32, 38.
- Слободка Щербовецька (Слоб. Щербовецька) — 77.
- Слободка (Слободка) — 8.
- Слобо (Sloboda) — 102, 117.

- Служьк (Служьк) — 297.
 Служьк річка (Служьк) — 35, 214, 259, 262, 281, 316.
 Смоленськ (Смоленськ) — 42.
 Смотрич. Смотрич (Смотрич) — 84, 85, 247, 277, 344, 350.
 Смотрич річка (Смотрич) — 86, 89, 91, 237, 257, 276, 277.
 Смотричівка (Смотричівка) — 86, 247.
 Снігово. Снітів. Снітков. (Снітково) — 62, 65, 68, 76, 90, 81, 82, 276, 280, 289, 291, 312, 331, 332, 334, 335, 336, 341.
 Снітовка. Снітківка. Снітківці (Снітовка) — 263, 267, 271, 278, 280, 241, 283, 285, 286, 288.
 Сновідів (Snowidów) — 136, 182, 183, 186, 188, 191, 192, 193, 194, 213, 226.
 Соєврянці (Сєврянці) — 238.
 Сокол. Сокіл (Соколь) — 43, 48, 54.
 Соколи (Sokole) — 217.
 Соколень (Соколень) — 3, 260, 262, 341.
 Сокулень. Соколень (Sokulec) — 133, 143, 191, 256.
 Соколов (Sokolów) — 4 кль. пів. м. Бурківка) — 135.
 Соколів. Соколов. Соколов (Sokolów) — 8 кль. пів. м. Бучача) — 136, 141, 142, 143, 144, 150, 155, 168, 173, 177, 227.
 Солобівці. Солобківці. Солодківці. Солобковичі (Солобковичи) — 77, 80, 82, 83, 85, 248, 254, 255, 257, 277, 339, 340, 344, 346, 351.
 Солонка (Solonka) — 358.
 Солотвин. Солотвіно. Захотвін (Solotwina) — 163, 169, 187.
 Сорочі (Soroki) — 135, 136, 141, 143, 145, 150.
 Сорочка. Сорочко (Sorocko) — 228, 244, 246.
 Сосни. Сосни (Sosny) — 328, 337.
 Сохви. Сохви (Sohwy) — 306, 336, 341, 342.
 Сприсовка. Сприсівка (Sprisovka) — 77, 80, 342.
 Стади. Стади. — 17.
 Стади (стади) — 80, 284.
 Стадичівці (Стадичівці) — 352, 353, 357.
 Стадичівці (Стадичівці) — 342.
 Станіславів. Станіславів (Stanisławów) — 160, 165, 166, 167, 174, 175, 180, 199, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 258.
 Станіславівка (Станіславівка) — 83.
 Станіславчик (Stanislawczyk) — 231.
 Станіславчик (Станіславчик) — 291, 295, 300, 309, 312, 314, 319, 321, 341.
 Стара Гребля (Стар. Гребля) — 277.
 Стара Гута (Старая Гута — 2 кль. с. м. Смотрича) — 84, 89, 247.
 Стара Гута (Huta Str.) — 155.
 Стара Гута. Гута Стара (Ст. Гута — 8 кль. пів. с. м. Деражні) — 332, 336, 341, 342.
 Стара Ушиця (Старая Ушиця) — 81, 85, 334, 335, 337, 339.
 Старий Бичов (озовидно Бишів) — 151.
 Старі Гармаки. Гармаки Старі (Ст. Гармаки і Ст. Гармаки) — 272, 288, 290, 333.
 Старі Нечечинці. Старі Нечечинці (Ст. Нечечинці) — 76, 268, 270, 272, 273, 274, 282, 304, 342, 343.
 Старо-Востантнів (Старокопчантнів) — 63, 139, 214, 235, 245, 249, 253, 254, 255, 256, 263, 276, 297, 302, 314, 315.
 Стена. Стіна (Stena) — 32, 37, 38, 43.
 Степанка. Степанки (Stepanka) — 64, 66, 67, 69, 70, 72, 73, 303, 334.
 Стефанівка (Стефанівка) — 86, 89.
 Стр річка (Стыр) — 35, 214.
 Стоянів (Stojanów) — 218.
 Стрий. Стрїв (Stryj) — 153, 156, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 170, 179, 191, 196.
 Стрива річка (Stryva) — 115, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151, 152, 158, 173, 174, 185, 188, 190, 191, 192, 193, 195, 196, 218, 234.
 Стрільська. Стреліська Старе (Strzeliska Str.) — 177, 186.
 Стрільковце (Strzałkowce) — 103.
 Струга. Велика Струга (Струги. Бол. Струги) — 76, 81, 82, 266, 268, 269, 271, 284.
 Стружка (Стружка, Мал. Струга) — 274, 282.
 Струєв (Strusów) — 217, 238, 244.
 Струсово (Струсова) — 62, 72.
 Струпок (Strupków) — 199.
 Студене (Студенце) — 8.
 Студення річка (Студеня) — 85, 86.

- Ступичинці. Ступишинці (Ступишини) — 256, 345, 347.
- Стянка, Спянка, Стінка (Ściana) — 136, 183, 206, 213.
- Суботівка. Суботівка. Соботівка. (Суботівка) — 38, 49, 52, 57, 61, 66, 312.
- Сугаки (Сугаки) — 44, 64, 67, 70, 71.
- Суповка. Супівка (Суповка) — 68, 289, 290, 334.
- Сусловні. Сословні (Суслови) — 285, 286, 287, 288.
- Сутковці. Сутковці. Сітківці (Сутковці) — 344, 346, 350.
- Сутий Лиман (Сухий Лиман) — 252.
- Суховці (Суховці) — 257.
- Суходол (Suchodół н. Збручем) — 111, 112, 114.
- Суходол (Suchodół н. Доливи) — 162.
- Сцібори (Сцибори) — 81, 83, 85, 342.
- Тарнов (Tarnów) — 228.
- Тальне. Тальное (Тальное) — 16.
- Тарасівка (Тарасівка — 15 км. пів. н. Каміниця) — 84, 85, 86.
- Тарасівка (Тарасівка — 15 км. півд. м. Мурафи) — 292, 311.
- Тараша (Тараша) — 122.
- Тарнава річка (Тернова) — 302.
- Тарнавка (Tarnawka) — 103.
- Тарнів (Tarnów) — 356.
- Тарновича Польна (Tarnowica Polna) — 166, 167, 187.
- Тарнопіль. Тернопіль (Tarnopol) — 121, 140, 148, 222, 224, 228, 230, 232, 234, 235, 238, 244, 246, 247.
- Тарноруда. Тарнорудка (Тарноруда) — 228, 232, 233, 234, 238, 240, 243, 245, 344, 357.
- Тартаки (Тартаки) — 322.
- Татариник (очевидно Татаринці) — 263.
- Татаринці, Татаринці. Татаринці (Татаринці) — 255, 263, 265, 272, 346, 347.
- Татариска. Татариська (Татариска) — 44, 76, 77, 289, 335.
- Тахтазел (Тахтазел) — 24.
- Теклівка, Теклівка. Теклювка (Теклевка) — 53, 54, 61, 62, 86.
- Тележаниці (Тележичи і Тележичи) — 301, 305.
- Теляче (Telacze) — 231.
- Теплик (Теплик) — 16.
- Тетерівка (Тетерівка) — 271.
- Тершево (на малі нема) — 62.
- Терешполь (Терешполь) — 289, 290.
- Терлівка. Тарлівка (Терлівка) — 269, 271, 272, 288, 289, 291, 301.
- Тарнава Польна. Тернова. Тернава (Тарнава Польна) — 77, 83, 85.
- Тернова (на малі нема. очевидно Трошва) — 65.
- Тетерів річка (Тетерів) — 37.
- Тиклівка (Теклівка) — 89.
- Тумірж. Тумірж (Tumierz) — 180, 193.
- Тимкове. Тимково (Тимково) — 81, 82, 83.
- Тинна (Тинна) — 77, 83, 84, 244.
- Тираківка (Трановка) — 345.
- Тираспіль. Тирасполь. Терасполь. Тирасполь (Тирасполь) — 30, 34, 59, 69, 73, 129, 239, 332.
- Тисьменка. Тисьменка. Тисьменка (Tyśmienica) — 156, 165, 166, 167, 173, 174, 175, 198, 206, 220, 221.
- Тисьменчани (Tyśmieniczany) — 165, 166, 167, 168, 175.
- Тшковець. Тшклові. Тшківці. Тшковеце (Tuszkowce) — 135, 139, 143, 155, 173, 345.
- Тухач (Tumacz) — 155, 156, 165, 166, 167, 168, 175, 187, 195, 197, 199, 206, 217, 220.
- Тусте. Тусте. Тусте Място (Tuste) — 95, 115, 116, 117, 118, 128, 130, 134, 155, 223, 226, 239.
- Тустенька (Tustenka) — 102, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 114.
- Товстобабя. Товстобабя (Towstobaby) — 95, 155, 159, 173, 180, 185, 191, 192, 193, 194, 216, 217, 220, 221, 223, 224, 225, 226.
- Тодорів. Тудорів (Todorów) — 220, 229.
- Токаревка (Токаревка) — 333.
- Токі (Toki) — 360.
- Тошавічка (Выш. Тошавка і Низш. Тошавка) — 255, 257.
- Тошавіці (Tomaszowce) — 166, 169.
- Тошавіль (Тошавиль) — 6, 13, 37, 314, 324, 328.
- Топовське (Topolsko) — 160.
- Топорів (Toporów) — 151.
- Торговля Польна (Targowica) — 198.
- Торпанівка (Торпанівка) — 16.
- Торське. Торсків (Torskie) — 95, 134, 148, 173, 200, 223, 224, 225, 226.
- Травна (Trawna) — 130.
- Травна (Травна) — 308, 328.
- Трубунівка. Трубунівка. Трубунівка (Трубунівка) — 4, 8, 10, 13, 17, 19, 20, 22, 39, 41.
- Трембовла. Трєбовла (Trembowla)

121. 200. 216. 218. 228. 229. 230.
231. 232. 234. 237. 238. 245.
Третельники (Третельники) — 350. 358.
Трибуха (Требухи) — 307. 332.
Трибухівці, Требухівці (Trybuchowce) —
95. 106. 127. 128. 130. 131. 133.
134. 136. 139. 145. 148. 149. 173.
182.
Тронова (Тронова) — 44. 61. 64. 66.
67. 71. 72. 73.
Трошань (Трошанець) — 13. 277.
346.
Трошанець (Trościaniec) — 156. 182.
198.
Тудьчани (Тудьчани) — 311. 325.
Туркільце (Turkile) — 102. 114. 116.
185.
Туркоти (Turkoty) — 177.
Тустан, Тустань (Tustan) — 169. 193.
205.
Турчанці (Турчанци) — 246. 277
- Уборть річка (Уборть) — 35. 316.
Увса (Увса) — 229. 244. 245. 249.
Угорники (Uhorniki) — 198. 209.
Угришковці (Ugrukowce) — 223. 224.
225.
Уланів (Уланов) — 307. 312. 316. 320.
321. 322. 328.
Уланківці, Уланковці, Уланківци (Ulan-
kowce) — 95. 117. 118. 119. 120.
123. 125. 127. 231.
Ульяновка (Ульяновка) — 316.
Умань (Умань) — 16. 295. 312. 327.
Усте (Устьє) — 261.
Усте Зелене (Uście Zielone) — 115.
136. 139. 151. 155. 156. 173. 177.
179. 180. 182. 201. 203. 212. 217.
218. 219. 221. 225.
Устечко (Uścieszko) — 95. 128. 134.
153. 199. 219. 221.
Уфа (Уфа) — 40.
Уцішков (Uciszków) — 217.
Уша річка (Уша) — 35.
Ушка річка (Ушка) — 77.
Ушківка річка, Стара Ушківка (Ушківка) —
81. 82. 83. 84. 251. 252. 260.
- Фастів (Фастов) — 39. 236. 239. 296.
Фашівка, Фашівка, Фашівка (Fasziw-
ka) — 65. 256. 259.
Федорівка (Федоровка) — 85. 306. 311.
316. 319.
Феліцианівка (Феліцианівка) — 13. 37.
43. 44. 45.
Фельштин (Фельштин) — 225. 236.
242. 245. 249. 257. 277. 340. 344.
345. 346. 347. 348. 349. 350.
Фірейв (Fieriejów) — 159.
Філіпковці, Філіпківці, Філіпківці (Filip-
kowce) — 86. 92. 95.
Філіповські Карачинці — див. Пиліпов-
ські Карачинці.
Філанівка, Філанівка, Філанівка (Філя-
нówka) — 252. 254.
Фрампіль, Фрамполь (Фрамполь) — 77.
248. 277. 344. 346.
Фридровці (Фридровци) — 86.
Фридрівка (Фридрівка) — 345.
Фурманівка (Фурманівка) — 88.
- Харків, Харьків, Харьков (Харьков) —
30. 33. 56. 171. 207. 250. 271. 310.
Херсон (Херсонь) — 120. 252. 321.
Хлібовичи, Хлібовці, Хлібовице (Chlebo-
wice) — 155. 158. 185. 190.
Хлібовце Свірзькі (Chlebowice Świrskie)
— 156.
Хмелівка, Хмелівка, Хмелівка, Хмелівка
(Хмелівка) — 277. 346. 350. 355.
357.
Хмельник, Хмельник (Хмельник) — 35.
63. 235. 236. 271. 272. 276. 291. 312.
314. 315. 316. 318. 319. 325. 332.
Хмільова, Хмільова (Chmielowa) — 95.
136. 209.
Ходаки (Ходаки) — 76. 286. 304. 336.
Ходорів (Chodorów) — 37. 153. 159.
160. 161. 162. 172. 174. 177. 179.
183. 185. 186. 191. 193. 197. 202.
Ходоровці (Ходоровци) — 84. 86.
Хоменці, Хоменци (Хоменци) — 246. 350.
356. 357.
Хомяків (Chomiaków) — 199.
Хомяківка (Chomiakówka) — 198. 221.
Хоньківці, Хоньковці (Хоньковци) — 64.
76. 333.
Хотинківці (Hadyukowce) — 95.
Хотинківці, Хотьковці (Хотьковци) — 340.
352. 353.
Хоханів, Хохонів, Шапоньов, Ш-шоньов
(Chochonów) — 196.
Хрепівка, Хрипівка, Хреновка, Хриновка,
Хрипівка, Хриново (Хреновка) — 63.
64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 72. 73.
75. 81. 334. 335.
Хрестинівка, Хрестинівка (Хрестинівка)
— 18. 19. 26. 27. 293. 295. 313.
Хриплин, Хриплин, Хриплин (Chryplin) —
155. 156. 158. 159. 160. 161. 163.
164. 165. 166. 167. 168. 169. 170.
173. 174. 175. 178. 179. 181. 182.
183. 184. 185. 186. 187. 189. 190.

- 191, 192, 193, 194, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 217, 220, 221.
- Христині (Христици) — 13, 17, 19, 29.
- Хроптова. Хроптові (Хроптова) — 86, 89.
- Хрустова. Хрустова (Хрустова) — 8.
- Хумора річка (Хомора) — 257.
- Цалівці, Цаповце, Цаповці, Цапевце (Carpowce) — 95, 103, 129, 132, 216, 224, 226, 229.
- Цвізька (Цвилька, але не на південь, а на північ від Звягли) — 259.
- Цвітова, Цвітово (Cwitowa) — 139, 148, 204.
- Ценків, Ценжув, Свїтв, Цишів, Цижов (Ciechów) — 160, 161, 167, 199, 220.
- Цибковці (Цибковци, Цыковцы) — 265.
- Цибулівка (Цыбуловка) — 88.
- Цигани (Cygany) — 112.
- Циганівка Зеленецькая (Цыгановка Зеленецькая) — 83.
- Циганка річка (Cyganka) — 95.
- Циківка (Цыковка) — 84.
- Чабани. Чебани (Чабаны) — 350, 352, 354, 356, 358, 359.
- Чабарівка, Чабарів, Чабрувка, Чабарувка (Czabarówka) — 95, 110, 111, 113.
- Чанькова, Чаньків (Чанькова і Чаньков) — 83, 88.
- Чанля (Чанля) — 285, 286.
- Чемерівці, Чемеринці, Чемерянці (Чемеровцы) — 100, 108, 228, 237, 238, 239, 277.
- Червоно (Червоное) — 39.
- Черемиси Волоські, Чемериси Волоські (Чемерисы Волоские) — 76, 238.
- Черехів (Czegemichów) — 95, 151, 155, 162, 166, 168, 185, 187.
- Черешово (Черешова) — 353.
- Черешовка, Черешівка (Черешовка) — 349, 351, 352, 353.
- Черешівка, Черешівка, Черешово (Черешивка) — 263, 270, 271, 283, 286, 289.
- Черкаси (Черкасы) — 314.
- Чернелія (Czernelica) — 161, 187, 226.
- Чернівці, Чернеці (Чернецы) — 41, 42, 43, 44, 45, 48, 47, 48, 49, 53, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 73, 293, 300, 305, 328, 329.
- Чернівці (Чернелцы) — 305.
- Чернів. Чернів, Черневі (Czerniejęw) — 174, 157, 199, 221.
- Черновиди, Черновиди (Черновиды) — 238, 242.
- Черновиди Малі — див. Малі Черновиди.
- Черновиди, Черновиди Великі, Великі Черновиди (Czarnokojce W.) — 95, 103, 109, 111, 112, 231, 232.
- Черновиди, Черновиди (Czarnokojce) — 166, 168.
- Чернятин (Czerniatyn) — 138, 206.
- Чернятин (Чернятин) 311, 316, 319.
- Черняхів, Черняхів, Черняхов, Черняхів — на карті нем. означено Черенків.
- Черць, Чорт (Черць) 54, 56, 89.
- Чешельки (Чешельки) — 56, 89.
- Чоботарка (Чоботарка) — 24.
- Черная (Черная) — 56, 277.
- Черний Острів, Черний Острів, Черноостров (Черный Остров) 240, 241, 243, 245, 254, 257, 323, 329, 340, 344, 345, 349, 351, 353, 357, 358.
- Чернобиль (Чернобыль) — 5.
- Черница (Черница) — 259.
- Чортків, Чортків (Czortków) — 103, 106, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 139, 140, 148, 150, 151, 182, 207, 216, 218, 220, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 261, 263, 264.
- Чортівці (Czortowies) — 220.
- Чорторія (Чортория) — 281.
- Чохів (Czechów) — 136.
- Чугор (Чугор) — 81.
- Чуднів (Чуднов) — 236, 265, 271, 272, 315, 316, 328.
- Шальниця (на карті 1:420.000 нема) — 332.
- Шаргород (Шаргород) — 63, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 235, 258, 260, 265, 290, 291, 294, 302, 305, 311, 331, 341.
- Шарівка, Шарівка, Сарівка, Шарів. (Шаровка) — 65, 255, 257, 263, 277, 344, 345.
- Шарки (Шарки) — 263, 266, 283, 284, 288.
- Шаровочка (Шаровочка) — 344.
- Шатава (Шатава) — 88, 84, 86, 88, 90.
- Швейків (Szwejków) — 188.
- Шелехова, Шелехово, Шелухово,

во) — 264, 271, 272, 273, 280, 282, 284, 285, 304, 336.
Шендерівка (Шендерівка) — 41, 44, 45, 50, 52, 53, 56, 57, 58, 61, 63, 66, 67, 68, 311.
Шенетівка (Шенетівка) — 240, 241, 252, 258, 259, 314, 315.
Шершанівці, Шершанівці, Ширшанівці, Шершанівці (szerszeniwce) — 115, 120, 123, 132.
Шершенці (Шершенці) — 8.
Шершні (Шершні) — 319.
Шидлівці, Шидлівці, Шедлівці (Sydlowce) — 97, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 236, 237, 238.
Шипинка (Шипинка) — 70, 272.
Шипинці (в даному районі очевидно Шипинці) — 336.
Шиповці (Szupowce) — 95.
Шипковці (Шипковці) — 277.
Шипковці — див. Слизьковці.
Шлюма (Szolomyja, але на півд.-сх. и. Львова) — 160.
Шляхетське, Шляхецька — див. Сл. Шляхецька.
Шляхові Карачинці, Шляховія Карачинці, Шляховські Карачинці (Шляховія Карачинці) — 271, 278, 288, 312, 336.
Шманьковички (Szmańkowczyki) — 103.
Шняків (Шняків) — 321.
Шнярки (Шнярки) — 291, 294, 300, 342.
Шпичинці, Шпичці, Шпичинці (Шпичинці) 256, 260, 261, 344, 347.
Шруковці, Шруковці (Шруковці) — 256, 260, 261, 265.
Шумляни (Szumiany) — 95, 185, 192, 230.
Шумська (Шумська) — 352.
Шумовці (Шумовці) — 253, 254, 344, 358.
Шульк (Szulak) — 94.
Шумарка (Szumarka) — 92, 95.
Шустовка (Шустовка) — 109.
Шутковці (Шутковці) — 84, 88.
Шутроніни (Szutroninice) — 95, 209.
Щербани, Щербанець (Щербанці) — 44, 62, 76, 274, 282, 284, 285, 286, 287.
Щедрава, Щедрава (Щедрава) — 282, 283.
Шубівка (Jubowicka) — 124.
Шушан, Шушан (Шушань) — 313, 322, 323, 332, 334, 336, 337.

Юзіна (Юзіна хут.) — 72.
Юрапка (Juranki) — 162.
Юриамполь (Jurampol) — 103.
Юрківка (Юрківка) — 37.
Юрківці, Юрковці Юрковці) — 64, 76, 277, 327.
Юхнівці, Юхнівці (Юхнівці) — 340, 348, 350, 351, 352, 358.
Яблонець (Яблонець) — 332.
Яблонів, Яблонів (Jablonów) — 185, 190, 191, 192, 193, 196.
Яблонівка, Яблонівка, Яблонувка (Jablonówka) — 216, 217, 263, 266, 284.
Яворувка (Jaworówka) — 199.
Ягольниця, Ягельниця, Угельниця, Ягельниця (Jagielnica) — 95, 115, 120, 123, 125, 127, 128, 130, 149, 173, 224, 226, 227, 228, 231.
Ягольниця Стара (Jagielnica Str.) — 127.
Язівка Руска (Jasienica Ruska) — 218.
Язловець, Язловці (Jazlowiec) — 95, 115, 130, 131, 132, 134, 136, 139, 145, 148, 149, 171, 173, 180, 182, 220, 224, 226, 227.
Якушениці, Якушаниці (Якушанці) — 325.
Яланець, Яланець, Яланець, Яланець (Яланець) — 6, 7, 24, 59, 319.
Ялтушков, Ялтушків, Ялтушков, Ялтушково, Ялтушково (Ялтушков і Ялтушково) — 64, 65, 76, 77, 80, 235, 248, 259, 260, 269, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 278, 279, 281, 282, 285, 288, 292, 294, 300, 304, 306, 313, 315, 335, 336, 338, 339, 341, 343.
Ялтушків Підлісний, Ялтушків Підлісний, Ялтушков Підлісний, Ялтушків Підлісний (Ялтушков Підлісний) — 76, 282, 284, 287, 337.
Ямна (Jamna) — 281.
Ямниця (Jamnica) — 173, 180, 187, 197, 198, 220.
Ямпіль, Ямпіль (Ямпіль) — 2, 4, 7, 9, 10, 12, 13, 19, 37, 38, 55, 58, 241, 249, 295, 312, 316.
Ямпольчик (Ямпольчик) — 238.
Янів (Janów) — 95, 104, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 124, 125, 126, 130, 132, 216, 217, 220, 221, 228.
Янів (Янів) — 295, 307, 318, 322.
Янівка (на малі неса, мабуть Іванівка) — 13.
Яновці (Яновці) — 251, 256.
Янкулово (Янкулово) — 18.
Янушполь (Янушполь) — 315, 328.
Ячичи (Jaczuch) — 217.

Яичиці (Яичицы) — 86, 260, 271, 283,
304, 336.

Яргорів, Ярхорів (Jahorów) — 116,
151, 180, 190, 226.

Яришів, Яришов (Яришевъ) — 289, 291,
311, 334, 341.

Ярмоляці, Ярмоліці, Ермоліца, Ермо-
линці (Ярмолницы і Ермолявцы) — 80,
81, 82, 83, 85, 140, 228, 233, 235,
238, 239, 240, 241, 242, 243, 244,
245, 247, 250, 255, 264, 268, 276,
277, 303, 326, 331, 333, 334, 335,

337, 339, 340, 341, 342, 343, 344,
345, 347, 350, 352, 353, 355.

Яромірка (Яромірка) — 244, 277, 352.

Ярошника, Ярошенка (Ярошенка) — 291,
292, 295, 301, 302.

Ярошницький (Ярошницький хут.) — 24.

Яруга (Яруга) — 24, 38, 39, 41, 43, 44,
45, 47, 49, 51, 86, 214, 319, 326.

Ястребца, Ястребць, Ястребець (Ja-
strzebiec) — 156, 158, 198.

Ястребца (Ястребца) — 65, 76.

Яхновці (Яхновцы) — 348, 349, 360.

З М І С Т.

Передмова	стор.
I.—III.
Вступ	
Короткий огляд подій до 6 травня 1920 року в зв'язку з створенням спільного Українсько-Польського фронту проти Москви	I
Розділ 1.	
Армія УНР в обороні свого розташування (6. V — 12. VI)	5
Розділ 2.	
Відворот за Збруч (13. VI. — 13. VII)	35
Розділ 3.	
Оборона Збруча і відворот за Дністер (14. VII — 18. VIII)	94
Розділ 4.	
Оборона Дністра (19. VIII — 14. IX)	153
Розділ 5.	
Наступ на Україну (15. IX — 18. X)	214
Розділ 6.	
Підготовка до дальшого наступу і відворот за Збруч (19. X — 21. XI)	297
Додатки.	
1. Показчик імен	361
2. Показчик одиниць і частин	364
3. Показчик географічних назв	373
4. Схеми	

T R E Ś Ć.

	str.
Przedmowa	I — III.
Wstęp.	
Krótki zarys przebiegu wydarzeń do dnia 6. V. 1920. pozosta-
jących w związku z powstaniem wspólnego Ukraińsko-Polskiego
frontu przeciw Moskwie	1
Rozdział 1.	
Armja URL w osłonie swej dyslokacji (6. V — 12. VI)	5
Rozdział 2.	
Odwrót za Zbrucz (13. VI — 13. VII)	35
Rozdział 3.	
Obrona Zbrucz i odwrót za Dniestr (14. VII — 18. VIII)	94
Rozdział 4.	
Obrona Dniestru (19. VIII — 14. IX)	153
Rozdział 5.	
Ofensywa na Ukrainę (15. IX — 18. X)	214
Rozdział 6.	
Przygotowania do dalszej ofensywy na Ukrainie i odwrót za
Zbrucz (19. X — 21. XI)	297
Do datki.	
1. Skorowidz nazwisk	361
2. Skorowidz jednostek i oddziałów	364
3. Skorowidz nazw geograficznych	373
4. Szkice.	

TABLE DES MATIERES.

	pages
Préface	I—III
Introduction.	
Aperçu des événements jusqu'au 6 mai 1920, ayant trait à la constitution d'un front commun polono-ukrainien contre Moscou	1
Chapitre 1.	
L'armée de la République Ukrainienne défendant son secteur (6. V — 12. VI)	5
Chapitre 2.	
La retraite au-delà du Zbrucz (13. VI — 13. VII)	35
Chapitre 3.	
La défense du Zbrucz et la retraite au-delà du Dniester (14. VII. — 18. VIII)	94
Chapitre 4.	
La défense du Dniester (18. VIII — 14. IX)	153
Chapitre 5.	
L'offensive en Ukraine (15. IX — 18. X)	214
Chapitre 6.	
Les préparatifs d'une nouvelle offensive et la retraite au-delà du Zbrucz (19. X — 21. X)	297
—	
e x e s.	
1. Table des noms	361
2. Table des unités et des subdivisions	364
3. Table des noms géographiques	373
4. Les schémas	
—	

СПОСТЕРЕЖЕНІ ПОМИЛКИ.

стор.	рядок	надруковано	Треба
6	17	знизу	О. Тютюнник
17	10	-	Ю. Тютюнник
17	7	-	Христинці
29	1	-	Христинці
30	6	-	Христинці
42	17	-	II порядку
42	2	-	II порядку
47	16	-	позиціях
49	18	згоря	Моевка
53	1	знизу	Озаринці
57	18	згоря	Іванівка
61	20	-	Теклівка
63	12	знизу	Команді
64	11	згоря	полк
65	20	знизу	Плебанівка
68	5	-	Слишковці
73	25	-	Карпівка
78	12	згоря	Буди
80	15	-	Будио
82	8	-	Чернятинську
84	22	знизу	Копайгород
88	2	-	червня
88	6	-	Грушковці
89	6	згоря	Шутинці
89	9	-	Шутівці
89	12	-	Шутівка
91	1	-	Котлинці
91	19	-	Коршківці
95	5	-	Вишневан
95	14	знизу	так
99	8	згоря	півкуті
103	6	знизу	Рукомиш
103	6	-	Задорів
103	9	-	Наштадарм Генштабу
103	9	-	Полковник Лішко
104	4	згоря	Вербяти
123	1	-	Покорце
124	17	знизу	Дуліс
127	9	згоря	Слове
128	21	знизу	Верхівка
136	10	згоря	Шермаківці
136	3	знизу	I Польської
136	17	-	Кущ
138	9	-	Дупи
140	5	згоря	Превлоки
152	3	знизу	Бібелки
159	9	-	Леміа
160	6	згоря	Леміа
			Сібіру
			Доброполе на Біляві
			Дубовце
			Ціжов

162	14	внязу	генхор	полковник
165	28	згорі	невеликий	великий
172	13	"	відіймав	підіймав
173	21	"	Торки	Торське
173	27	"	Кочубовце	Клубовце
174	7	внязу	Перекош	Переноси
176	15	"	Крижаліска	Стржаліска
176	16	"	Семпеляни-Липяни	Пшемшляни-Глиняни
177	3	згорі	генхор	полк.
177	11	"	Люковець	Глюковице
177	18	"	Семишляя	Пшемшляя
177	30	внязу	Петришів	Петрілув
177	15	згорі	358	368
178	6	"	Дрогичин	Дрогичувка
184	16	"	Паковці	Пановці
185	2	"	Любяни	Люблин
185	21	внязу	Лавиця	Липиця
187	1	згорі	Обержина	Обертин
202	2	внязу	Чебушів	Гербушов
202	17	"	Сарпки гарні	Сарпки горні
206	3	згорі	Віанка	Сцянка
209	17	"	Букаловці	Букачовці
209	24	"	Журавинця	Шутроминці
209	24	"	Хмельюга	Хмельова
209	6	внязу	Оборинки	Угоринки
219	9	згорі	165	365
251	3	внязу	Вербовка	Вербка
255	17	згорі	Волвиці	Маливиці
259	2	"	Пепетівки	Шепетівки
261	3	внязу	Волховці	Волосовці
270	3	"	Вареники	Варенки
272	18	згорі	Петрашани	Петримани
274	4	"	Ковівку	Калівку
282	6	"	Жабівку	Житвики
283	11	внязу	Буднева	Буднева
289	25	згорі	Татариські	Татариска
290	7	внязу	тих	тил
293	10	"	Мартиівка	Мартинівка
297	1	"	Схема	Схеми
305	7	"	Рожани	Рожани
307	20	"	Возячнині	Вонячнині
328	4	"	Кобилівку	Курилівки
333	10	"	Перані	Петрані
342	16	"	Ражени	Рожеши
346	3	"	Свипка	Свинна
358	4	згорі	Ланковці	Ланковці
359	21	внязу	Макалівка	Мавилівка
360	10	згорі	Волковці	Волчовці
360	9	внязу	Ваньковці	Бальковці

На схемі № 7 напис „Жмеринка“ зроблено не на своєму місці.